

אב ואם מה לו לאב שהגלה את בניו ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם ברכות ג'. גדול הוא כבוד אב ואם שהעדיפו הקב"ה יותר מכבודו ירוש' פאה א' שאלו את ר"א עד היכן כבוד אב ואם? שם שם נכרי אשקלוני היה ואבן שישב עליה אביו לא ישב עליה מימיו שם שם אמו של ר' ישמעאל קבלה עליו לרבותינו ואמרה שאינו נוהג בי כבוד כשהוא יוצא מביהמ"ד אני מבקשת לרחוץ רגליו ולשתות מן המים ואינו מניח לי שם שם יש מאכיל לאביו פטומות ויורש גיהנם ויש מטחינו בריחים ויורש גן עדן שם שם בריך רחמנא דלית לי לא אבא ולא אמא שם שם כל מניינא דשמא דאמא שבת סו': אב ואם יש לכם? שם פט'. תינוק יש לו געגועים על אביו שם קמא: יורש כרעיה דאבוה הוא' עירובין עא'. אב ובנו הרב ותלמידו בזמן שאין עמהם דיורים הרי הן כחידים שם עג'. אבא קיים? א"ל אמא קיימת פסחים ד'. כבוד אבותי נזכרתי יומא לח'. שותא דינוקא בשוקא או דאבוה או דאימיה סוכה נו': אי שמים לא בני אב אחד אנחנו? ר"ה יט'. כבן שהוא מתחטא על אביו ועושה לו רצונו תענית יט'. מרדכי אביו מבנימין ואמו מיהודה מגילה יב': אב בתורה אב בחכמה אב בנביאות שם יג'. מיהו אבא רמאי הוא שם שם: אפילו אמך ואפילו אימה דאימך מ"ק ט': ואלו קרעין שאין מתאחין הקורע על אביו ועל אמו שם כו'. אבי אבי זה אביו ואני שם שם אין אב למצרי יבמות צח'. א"ל אבך היכא? א"ל במתא שם קו'. מי איכא אבא דקאים קמא ברא? כתיבות סב': אב בחכמה ואב לדורות ירוש' גדרים ה' כופין לאת הבן לזון את האב שם ט' ארורין אביו ואמו של זה סוטה לו': רחמי דאבא אבני שם מט'. מי נתן לינאי אבא בר כמותי? גיטין יד': האב חייב בבנו למולו וללמדו תורה וללמדו אומנות ולהשיאו אשה קידושין כט': אפילו האב ובנו שעוסקין בתורה בשער אחד נעשים אויבים זה את זה שם ל': השוה הכתוב כבוד אם ואם לכבוד המקום שם שם שם שלשה שותפין הן באדם הקב"ה ואביו ואמו שם שם שם גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שכן מכבד את אמו יותר מאביו שם שם שם בזמן

(1) מפה יצא הפתגם השגור בפי העולם: "ברא כרעיה דאבוה הוא".

ש'אדם מצער את אביו ואת אמו אמר הקב"ה יפה עשיתי שלא דרתי ביניהם
 שם לא. אבא ואמר השקיני מים ואימא אומרת השקיני מים איזה מהם קודם? א"ל
 הנח כבוד אמך ועשה כבוד אביך שם שם שם מכבדו בחייו ומכבדו במותו שם שם:
 האב שמחל על כבודו מכבודו מחול שם לב. אביך ערק לאסיא את ערק ללודקיא
 ב"מ פד. מי שיש לו אב יחיה מי שאין לו אב ימות? שם שם: יכנס בן אצל אביו
 שם סה. טבא דאבא מדברא ב"ב צ: רוב בנים דומין לאחי האם שם קי. תחת
 אבותיך יהיו בניך שם קנט. אבא לגבי בריה שעבודי משעביד נפשיה שם קער:
 אבוא דההוא גברא גבה עינים הוא סנהדרין ה: שלא יאמר אבא גדול מאביך
 שם לו. אין התינוק יודע לקרות אבא ואמא עד שטועם טעם דגן שם ע: הרי
 שהיה אביו עובר על ד"ת לא יאמר לו אבא עברת על דברי תורה אלא אומר לו
 אבא כך כתוב בתורה?! אבא מקרא כתוב בתורה כך הוא! שם פא. אב שנתן
 אגטין (לַגְטוֹן) לבניו בחייו שם צא. טוב אתה לישראל מאב ואם שם קא. לא תאונה
 ברכו אביו כי מלאכיו ברכו אמו שם קג. ברא מזכא אבא אבא לא מזכי ברא
 שם קד. כלום יש אב ששונא את בנו? שם קה. יפה כח הבן מכח האב שבויעות מח.
 האב זוכה לבן בנוי בכח ובעושר ובחכמה ובשנים עדיות פ"ב ט' כלום יש אב מעיד
 על בנו? ע"ג: היה הוא ואביו ורבו בשבי הוא קודם לרבו ורבו קודם לאביו
 אמו קודמת לכולם הוריות יג. אבא ממשפחת בריאים חילין פד. אנא להא מילתא
 חלא בר חמרא לגבי אבא שם קה. האב קודם לאם בכל מקום כרימות כח. זקנה
 כל שקורין לה אמא ואינה בושא נדה ט: וירא חם אבי כנען אלא מלמד שנתנו
 ידיהם על פניהם ונהגו בו כבוד כמורא האב על הבן אמר הקב"ה לשם אתה
 כסיתה ערותא דאבוך וחייך שאני פורע לך בר לי ויבא אותם אל לאה אמו להודיעך
 עד היכן היתה כבודה של אמו עליו שם עב מה עשו הרשע שלא היה בידו אלא
 מצוה אחת ע"י שהיה מכבד את אביו היו מלכיות שלטנות רוצות להידבק בו
 שם פב המגדל נקרא אב ולא המוליד שם"ר מי בן יכבד אב זה עשו שכבד אביו
 הרבה שם שם נפתלי כיבד את אביו יותר מדאי במד"ר יד הלכה אדם מישראל שהוא
 זָהִיר בכבוד או"א מהו שכרו? דב"ר א אם תשקר לי ולניני ולנכדי עד כאן רחמי
 אב על הבן שם נד כל זמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו אין חטא של חילול
 השבת ולא שאר שום חטא בא לידו הדב"א כי מי שמכבד וזן ומפרנס את אביו ואמו
 עד שנפטרו בשלום לבית עולמן וגם הולך בדרכי שמים א"ל הקב"ה בני בא וראה
 גנזי שמים שהם גנוזים לך שם שם מה ענין כבד אצל לא תרצח? ללמדך אם יש לו
 לאדם מזונות בתוך ביתו ואינו מכבד זן ומפרנס אבותיו נחשב לו כאלו הוא רוצח
 כל ימיו שם שם בן יכבד אב האי בחייו בתר דמות אי תימר פטור לאו הכי אע"ג

דמות חייב ביקריה יתיר דאי ההוא ברא אזיל באורח מישור ותקין עובדוהי ודאי דא אוקיר ליה בההוא עלמא גבי קוב'ה זוהר בחקית' ע"ע ע' בנים

אב (חדש), ע' חדשים.

אב ב"ד, ע' בית דין.

אבדה (אבידה) מה אחי יוסף על שמצאו מציאה כתיב ויצא לבם אנו שאבדנו

את ר' סימן על אחת כו"כ ירוש' ברכות ב ת"ח שמחזירין אבידתו בטביעת עין שבת קיד' לפי שהיה שבטו של דן מרובה באוכלסין היה נוסע באחרונה וכל מי שהיה מאבד דבר היה מחזירו לו ירוש' עירובין ב ע"ה אין מכריון על אבידתו פסחים מט: על ג' דברים הקב"ה מכריו עליהם בכל יום עני המחזיר אבידה לבעלים שם קיג' שמא תאמר אבד סברם ובטל סיכום ת"ל יומא עב' בשביל ד' דברים נכסי בע"ב יוצאים לטמיון סוכה כט: וינפש וי אבדה נפש ביצה טז' שאין גשמים יורדין אלא לאבד העולם תענית כג' פעם אחת עבר אותו אדם שאבדו ממנו התרנגולין ואמר שם כד' למלך שהיה לו מפתח עם אניחה סוגר כמו שהיא היא אבודה קובע בה שלשלת ירוש' תענית ב צדיק אבד לדורו אבד מגילה טו' מרגלית טובה היתה בידכם ובקשתם לאבדה ממני חגיגה ג' איזהו שוטה זה המאבד כל מה שנותנין לו שם ד' ד"ת שנותנין לאבדן ככלי זכוכית שם טו' ווי דמובדין ולא משתכחין ירוש' חגיגה ב מובד מרגליתא גו ארעא מסאבת ירוש' כתובות יב אביי אירכס ליה חמרא גיטין מה' בעל אבידה מחזיר על אבידתו קידושין לב' חודש נכנס וחודש יוצא וממונם אבד שם ע' לא דיין לצדיקים שמחזירין להם אבידתן סוטה יב: ממון מסור מותר לאבדו ביד ב"ק קט' כללא דאבידתא כיון דאמר ווי לה לחסרון כיס מיאש ליה מינה ב"מ כג' אבן טועין היתה בירושלם כל מי שאבדה לו אבידה נפנה לשם שם כח: בראשונה כל מי שמצא אבידה היה מכריו שם שם שם אוי לו לעולם שאבד מנהיגו ואוי לה לספינה שאבד קברינטה ב"ב צא' המאבד נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאלו איבד עולם מלא סנהדרין לו' חבל על שמש גדול שאבד מן העולם! שם נט: המחזיר אבידה לכושי עליו הכתוב אומר למען ספות הרוה שם עו: האיך אאבד אלו מפני צלו? שם צח: ויאבדו מתוך הקהל כאבידה שם קט: חבל על דאבדין ולא משתכחין שם קיא' אבדו רשעים מן העולם נסחלק חרון אף מן העולם שם שם: מפני מה אמרה תורה נכסי צדיקים שבה יאבדו? שם קיב' גברא דטרקיה לגלא ואבדיה למפתחיה שם קיג' רשע אבד מן העולם טובה בא לעולם שם שם: ואבדתם כאבידה המתבקשת מכות כד' והרגו את חסידיו ואבדו את טוביו ע"ז יח' ברוך עתה לד' שהחזרת לי אבידתי שם נב: יאבד עולמו מפני השוטים? שם נד: מי שהניח לו אביו מעות ורוצה לאבדן ילבש

כלי פשתן וישתמש בכלי זכוכית וישכור פועלים ואל ישב עמהן חלין פד: הרשעים שמאבדין את העולם אבות ה דבר: תורה קשה לקנות ונוחין לאבדן ככלי פשתן אבות דר' נח. ע"ע ע' הספד' כליין מיתה.

אבות ואמהות

לא היה אדם שקראו להקב"ה אדון עד שבא אברהם ברכות ז: הקורא לאברהם אברם שם יג: אין קורין אבות אלא לג' שם טו: לך אמור לאברהם ליצחק וליעקב שבועה שנשבעתי שם יח: תפלות אבות תקנום שם כו: נקמיה לר"א דאית ליה זכות אבות שם כז: בר"ה נפקדה שרה שם כט: שדנה לאה דין בעצמה י"ב שבטים עתידים לצאת מיעקב שם ס: אשרי אדם שזיכו לו אבותיו אשרי אדם שיש לו יתד להתלות בו ירוש' ברכות ד' בשביל משקל ב' סלעים מילת ירדו אבותינו למצרים שבת י: וכשאמר זכור לאברהם וליצחק עבדיך מיד נענה שם ל: מאימתי תמה זכות אבות? שם נה: לכו נא ונוכחה לכו אצל אבותיכם שם פט: עד ג' דורות לא פסקה זוהמה מאבותינו שם קמו: אברהם הוליד את ישמעאל יצחק הוליד את עשיו שם קסו: אברהם מסיק רשעים מניהם עירובין יט: שהן בני בחוני בני אברהם יצחק ויעקב פסחים פז: לא כאברהם שכתוב בו הר' שם פח: ואעשך לגוי גדול זה שאומרים אלהי אברהם שם קיז: נותנים כוס לאברהם שם קיט: קיים אברהם כל התורה אפילו ע"ת יומא כח: אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה היה שם שם שם אשריהם לצדקים לא דיין שהן זוכין אלא שמזכין לבניהם שם פז: אבותינו העבירו את התקרה אבל אנו פעפענו את הכתלים ירוש' יומא א עם אלהי אברהם ולא יצחק ויעקב סוכה מט: מאן נינהו ז' רועים אברהם יעקב שם נב: בתשרי נולדו אבות בתשרי מתו ר"ה יא: מדלג על ההרים בזכות האבות מקפץ על הגבעות בזכות אמהות שם שם שם אבות וגבורות וקדושת השם שם לב: יעקב אבינו לא מת תענית ה: אבותינו ספרו לנו פעל פעלת בימיהם בימי קדם ואנו אפילו בעינינו לא ראינו שם כד: אבות דרך היסב הם קבורים ירוש' תענית ד אברהם הוא אברם הוא בצדקתו מתחלתו ועד סופו מגילה יא: צניעות שהיה ברחל שם יג: שנים שהיה יעקב בבית עבר שם יז: מנין שקראו הקב"ה ליעקב אל? שם יח: אשריך אברהם שאליעזר בן ערך יצא מחלצריך חגיגה יד: מאן אבות העולם? שקלים ה: יצחק עקר היה מפני מה היו אבותינו עקורים? יבמות סד: יעקב לא ראה קרי מימיו שם עז: יעקב אזהיר לבניו על צינים ופחים כתובות ל: יודע היה יעקב יוסף שצדיק גמור היה שם קיא: ביצחק יקרא לך זרע ולא כל יצחק נדרים לא: אבותינו אמרו נשינו טובה אנו אפילו בעינינו לא ראינו שם נ: מאן ניהו נשים מאהל תבורך? שרה רבקה רחל ולאה נזיר כג: הקריא אברהם שמו של הקב"ה

בפה כל עובר ושב ס טה י: אברהם יצחק ויעקב שעצומים במצות שם יד. זכתה יוצא ממנה בן כאברהם אבינו שם יו. בשכר שאמר אברהם ואנכי עפר ואפר שם שם שם נאמר. ירא אלהים באברהם שם לא. אברהם עשה יצר רע טוב ירוש' סוטה ה משום כבודו דאברהם קידושין יח. אברהם גדול הדור היה שם לב: שהן בני אברהם יצחק ויעקב ב"ק פ"י מטבע של אברהם אבינו זקן וזקנה מצד אחד ובחור ובתולה מצד אחר שם צו: אדאוקימניה לאברהם ומשי ידיה ב"מ פה: אברהם אוכל חולין בטהרה הוי שם פו. עד אברהם לא היה זקנה עד יעקב לא היה חולשא שם שם שם יום שלישי של מילה של אברהם היה שם שם: אטו יעקב חון מתא הוי? שם צג: שרה אברהם יצחק ויעקב שם קא. אבותי גזזו למטה ואני גנזתי למעלה ב"ב יא. איתן הוא אברהם שם טו. לא מצאתי נאמן כאברהם בקש לקבור את שרה שם טו. אברהם איצטגנינות גדולה היתה בלבו שם שם: בת היה לאברהם ובכל שמה שם שם: אכן טובה היה לאברהם שם שם שם אברהם יצחק ויעקב הטעמן הקב"ה מעין עוה"ב שם יו. במערתא דאברהם אבינו אברהם גני בכנפי דשרה שם נח. אמיה דאברהם אמתלאי שם צא. אפילו מי שיש לו זכות אבות אינה עומדת לו בשעה שיוצא מארץ לחו"ל שם שם שם אותו היום שנפטר אברהם אבינו מן העולם עמדו כל גדולי איה"ע בשורה ואמרו אוי לו לעולם שאבד מנהיגו שם שם שם גדול שנאמר בעובדיה ממה שנאמר באברהם סנהדרין לט: בת גלים בתו של אברהם יצחק ויעקב שם צד: ויזרח לו השמש וכי לו לבדו זרחה? שם צה: קפצה ליה ארעא מיד ויפגע במקום שם שם שם מלאך שנזדמן לאברהם לילה שמו שם צו. תמנע באת אצל אברהם יצחק ויעקב שם צט. אין אברהם מציל ישמעאל שם קד. ברוך שבחר בזרעו של אברהם שם שם: מפני מה אומרים אלהי אברהם ולא אלהי דוד? שם קז. אייתי הקב"ה לאברהם ואותביה מימיניה שם קח: מה עשו אבותי לאבותיך? שם קיא. כמה פעמים נגליתי על אברהם יצחק ויעקב באל שדי ולא הרהרו שם שם שם אם ראיתם זכות אבות שמתה וזכות אמהות שנתמוטטה לכו והדבקו בחסד ירוש' סנהדרין י אבות העולם אילו בקשו ליטול שכר מצות שעשו בעוה"ז מאיכן היתה היכות קיימת לבניהם אחריהם? שם שם הולך תמים זה אברהם מכות כד. שהרי אבות העולם לא עמדו על דבריהם עדיות א אברהם בהאי שעתא בר נ"ב הוי ע"ז ס. ע"ז דאברהם ת' פרקי הוי שם יד: לא הלך בעצת רשעים זה אברהם שם יט. ספר הישר זה ספר אברהם יצחק ויעקב שם כח. איני מחזיק טובה אלא לאברהם יצחק ויעקב שהודיעוני תחלה בעולם מנחית גג. מצאו הקב"ה לאברהם שהיה עומד בביהמ"ק אמר לו מה לידידי בביתי? שם שם: בן ידיד זה אברהם שם שם שם ויקח מאבני

המקום שנתקבצו כל האבנים חולין צא. שלשה שריגים אלו אברהם יצחק ויעקב
 שם צב. יעקב נעשה שר למלאך שם שם שם אילמלא בא הקב"ה עם אברהם יצחק
 ויעקב בדין אין יכולן לעמוד ערכין יי. שמא תעמוד לו זכותו של אברהם נדה סא
 י' דורות מנח ועד אברהם אכית ה' י' נסיונות נתנסה אברהם שם שם תלמידיו של
 אברהם אבינו שם שם אברהם קנין אחד שם י' אברהם יצחק ויעקב י"ב שבטים
 היו בוכים אבות דר' ד' שזימן הקב"ה לאברהם שתי כליות כב' חכמים שם לג' היה
 אברהם גבוה יותר מענקים סופרים כא' ז' אבות כרותי ברית ד'א זוטא א' בכל מקום
 הוא מקדים אברהם ליצחק ויעקב ובמקום אחד הוא אומר וזכרתי את בריתי וכו'
 מלמד ששלשתן שקולין זב"ז ב"ר א' בנוהג שבעולם אדם יש לו קורה שופעת
 היכן הוא נותנה? לא באמצע טרקלין? כדי שתסבול קורות שלפניה וקורות
 שלאחריה כך למה ברא הקב"ה את אברהם באמצע הדורות כדי שיסבול דורות
 שלפניו ודורות שלאחריו שם יד' וייצר ה' את האדם בזכותו של אברהם שם שם
 אברהם דומה לאוהבו של מלך שראה את המלך מהלך במבואות האפלים הציץ
 אוהבו והתחיל מאיר עליו דרך החלון הציץ המלך וראה אוהו אמר לו עד שאתה
 מאיר לי דרך החלון בא והאיר לפני כך אמר הקב"ה לאברהם עד שאתה מאיר לי
 ממיסופטמיא בא והאיר לפני בארץ ישראל שם ל' בית אביו של אברהם היו עושים
 צלמים ומוכרים בשוק שם ל"ח בשעה שהיה אברהם מהלך בארם נהרים ראה אותם
 אוכלים ושותים ופוחזים אמר הלואי לא יהא לי חלק בארץ הזאת וכיון שבא
 לסולמה של צור ראה אותם עסוקים בנכוש בשעת הנכוש בעדור בשעת העדור
 אמר הלואי יהא חלקי בארץ הזאת שם לט' אברהם היה מגייר את האנשים ושרה
 מגיירת את הנשים שם שם מלמד שהיה אברהם אבינו מכניס בני אדם לביתו
 ומאכילם שם שם אמר הקב"ה לאברהם עמך הייתי בשעה שנדבת לשמי לירד
 לכבשן האש שם שם אברהם יצא לו מוניטון בעולם שם שם בשעה שאמר לו הקב"ה
 לאברהם לך לך למה היה דומה? לצלוחית פולישון שם שם אברהם איחה את כל
 באי העולם כזה שמאחה את הקרע שם שם וירד אברם מצרימה אמר לו הקב"ה
 צא וכבוש הדרך לפני בניך שם מ' צפרנן של אבות ולא כריסן של בנים שם מה
 האבות הן הן המרכבה שם מ"ו אברהם היה מקבל את העוברים ואת השבים וכשהיו
 אוכלין ושותין אמר להון בריכו ברוך אל עליון שאכלנו משלו שם מט' יפה שיחתן
 של עבדי אבות מתורתן של בנים שם ס' אברהם אבינו אב לא למדו ורב לא היה
 לו שם סא מה ת"ל הארמי? אלא בא ללמדך אביה רמאי ואחיה רמאי ואנשי מקומה
 רמאים והצדקת הזו למה היא דומה? לשושנה בין החוחים שם סג' עוברת על בתי
 כנסיות ובמ"ד יעקב מפרכס לצאת שם שם אמר הקב"ה יהי יצחק יוצא לשוק ויהיו

הבריות אומרים זה אביו של אותו רשע שם מה מלמד שקפלה הקב"ה לא"י והניחה תחת יעקב אבינו שם סט חביבה מלאכה מזכות אבות שם עד ויצא החוצה קפץ בזכות אבות שם סז אברהם היה טפל לשרה בנביאות שמ"א כיון שאמר זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך מיד נענה שם מד אמר להם הקב"ה הנחתם אבותיכם אברהם יצחק ויעקב ולי אדם קוראים אב? שם מז אברהם יצא ממנו ישמעאל יצחק יצא ממנו עשו אבל יעקב מטתו שלמה ויק"ר לו לעולם זכות אבות קיימת שם שס כי מראש צורים אראנו אלו אבות במד"כ כיון שהזכיר משה זכות אבות מיד אמר לו סלחתי כדבריך דב"ר נ דכיון שישראל נכנסים לידי צרה אומרים זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך קה"ר כ טובה חכמה שיש עמה זכות אבות שם ז אברהם אבינו ראש לכל הצדיקים שהס"ר ג כשנולד אברהם מהו אומר? אח לצרה יולד ספרי האזינו אלו בקשו אבות העולם שתהא דירתו למעלה יכולים היו ואעפ"כ לא נקראו קדושים עד שנתנו לארץ ש"ט טו תשבחות דאבהן יעקב הוה והר וירא קיט: וה' הולך לפניו יומם דא אברהם בעמוד ענן דא יצחק לנחותם הדרך דא יעקב שם בשלח מו: ע"ע ע' שבטים.

אבל (אבלות) אגרא דבי טמא שתיקוהא ברכות ו: אבל חייב בכל המצות חוץ מן התפילין שם יא: ג' צריכין שימור אבל שם נד: כדי שיזכה ויתאבל על אדם כשר שבת קה: נפשו של אדם מתאבלת כל ז' שם קנב: הלכה כדברי המקיל באבל עירובין מו: י' קללות נתקללה חוה עטופה כאבל שם ק: בוגרת אינה רשאי לנזול את עצמה בימי אבל אביה תענית יג: כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה שם ל: מונין לאבילות ז' מ"ב כ' המוצא את חברו אבל לאחר י"ב חודש ומדבר עמו תנחומין למה הוא דומה? שם כא: אבל כל זמן שמתו מוטל לפניו אוכל בבית אחר שם כג: מעשה בא' ששימש בימי אבלו שם כד: שכל הבוכה ומתאבל על אדם כשר מוחלין לו על כל עונותיו שם כה: אבל לא יניח תינוק בתוך חיקו שם כז: בראשונה היו מוליכין בבית האבל עשירים בקלותות של כסף ושל זהב בראשונה היו משקין בבית האבל עשירים בזכות לבנה שם כז: אבל ג' ימים הראשונים יראה א"ע כאילו חרב מונחת לו בין שתי ירכותיו שם שס: הכל חייבין לעמוד בפני נשיא חוץ מאבל. לכל אומרים שבו חוץ מאבל שם שס שם מנין לאבל שמסב בראש? שם כח: אין מנחמין רשאין לומר דבר עד שיפתח אבל שם שס שם כל שבעה החרב שלופה עד ל' היא רופפת לאחר י"ב חודש חוזרת לתערה ירוש' מ"ב ג אבל בשבת הראשונה אינו הולך לבית הכנסת שם שס אמרו לו עמוד ואמור דבר כנגד אבלים פתח ואמר אחינו המיוגעים והמדוכאים באבל הזה תנו לבבכם כתובות ח: משום דלא איאבול על

חורבן ירושלים גיטין נ"ו. אמר להו דקא מאבילנא אירושלם א"ל את חשיבת
 לאתאבולי אירושלם? ב"ק נט: מה עדשה זו אין לה פה אף אבל אין לו פה יש
 אומרים מה עדשה זו מגולגלת אף אבלות מגולגלת ומחזרת על באי העולם ב"ב טז.
 שלא להתאבל כל עיקר אי אפשר שכבר נגזרה גזרה ולהתאבל יותר מדאי אי
 אפשר שם ט: אבלים לשמאל המנחמין הן עומדין סנהדרין יט. ולא היו מתאבלין אבל
 אונגין שם מו: דיו לאבל שיעמוד באבלו שם צו: ימי אבלו של מתושלח שם קח:
 ג' אלפי הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה פמורה טז. שמא אוכה ואהיה כאבל
 בין החתנים נדה כ. אלו ז' ימי אבילות של משותלח שהשפיע להן הקב"ה אורה
 ב"ר ג הקב"ה מראה פנים לאבל שם ח בשעת חדותא חדותא בשעת אבלה אבלה
 שם כו כל תקפו של אבל אינו אלא בשלישי עד ג' יומין נפשא תיובא על קברה
 שם ק כל ז' ימים חרב שלופה ועד ל' יום היא מתרפתת ואינה חוזרת לנדנה עד
 י"ב חודש אר"א נולד בן זכר במשפחה מיד היא רפא שם שם אל הקב"ה בעוה"ז
 נצטערות עם הצדיק הזה ושמרתם לו אבל ז' ימים לעוה"ב אני מחזיר אותו האבל
 לשמחה כשם שאני מנחם אתכם כך אני מנחם ציון שם שם עניים מרודים אלו
 אבלים ומה משמחין יין ויק"ר לו לא לברך את בני ברכת חתנים באתם אלא ברכו
 עליו ברכת אבלים שם פ עת לבכות בשעת האבל ועת לשחוק אחר האבל קה"ר ג ויקהלו
 על משה ואהרן והיו משה ואהרן יושבין ומתאבלין על מרים א"ל הקב"ה בשביל
 שאתם אבלים ימותו בצמא? עמוד וקח מטף תנחומא חקת משחרב ביהמ"ק התקינו
 שיהיו חתנים ואבלים הולכים לבית הכנסת ואנשי המקום רואין את החתן ושמחים
 עמו ורואין את האבל ויושבים עמו על הארץ כדי שיצאו ישראל ידי חובתן בגמ"ח
 פרקי דר"א יו. ע"ע ע' בכי הספד. מיתה נחמה קבורה קריעה.

אבן

(אבנים, אבנים טובות) מאי אבני אלגביש? אבנים שעמדו על
 גב איש ברכות נד. ואבן שבקש עוג מלך הבשן לזרוק על ישראל
 ואבן שישב עליו משה שם שם שם משקל אבן תקומה שבת טו: אבן היתה
 שם מימות נביאים ראשונים ושתייה היתה נקראת יומא נג: אבן ירה
 הקב"ה בים ממנו נשתת העולם שם נד: אבני כתף כשמן שביעית ג ט מלמד
 שירדו להם לישראל אבנים טובות ומרגליות עם המן שם עה: אבנים שישבנו
 עליהם בנערותנו עשו עמנו מלחמה בזקנותנו ירוש' ביצה א ושמא יאמר אדם מי
 מעיד ביי? אבני ביתו תענית יא. צאו וראו אם נמחית אבן הטועין שם יט. אבן
 טובה יש בכרכי הים ודרה שמה מגילה יב. אבנים המפולמות חגיגה יב. כשאתם
 מגיעין אצל אבני שיש טהור שם יד: מחצב של אבנים טובות גילה לו הקב"ה למשה
 שקלים ט אימא לידחי אבן אחרי הנופל? קידושין כ: בקשו ממנו חכמים אבנים לאפוד

שם לא. עמדו על אותן אבנים ושי"רום כל א' שקולה מ' סאה סוטה לר'. שלשה מיני אבנים היו אחד שהקים משה שם לה: על גבי אבנים כתובה שם שם שם שתי אבנים טובות היו לו לכה"ג על כתיפיו שם לו. אבן שואבת תלה לו לחטאת ירבעם שם מזו. אבנים שלמות אבנים שמטילות שלום בין ישראל לאביהם שבשמים תוספתא ב"ק ז אבן טוען היתה בירושלים ב"מ כח: אבן טובה היתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו ב"ב טז: חזא קרטליתא דמקבע בה אבנים טובות שם ג' אבן טבא דהוי דהר לה שם שם: עתיד הקב"ה להביא אבנים טובות שם עה. מרגליות ואבן טובה איזה מהן יעשה בסיס לחבירו? ע"ז ח: אבן שואבת היתה בה שם מד. ואני אתן לך אלף אלפי דינרי זהב ואבנים טובות אבות ו אבנים של קרנות המזבח חלולות היו זכחים נד: אבן היתה לפני מנורה מנחות כט. מלמד שנתקבצו כל אותן אבנים למקום אחד חולין צא: אבן הברד כמים מקיאת ז א בור ששתית ממנו אל תזרק בו אבן במדר כב וראה גחלת מושלכת סבור שהיא אבן טובה דב"ר א אבנים שישן עליהם יעקב אבינו נעשו תחתיו כמטה וכפלומה שה"ר א נפלת כיפא על קדרא ווי לקדרא נפלת קדרא על כיפא ווי לקדרא אסת"ר ד ועלמא לא אתברי עד דנטל אבנא חדא ואיהו אבנא דאתקרי אבן שתיה זהר ויחי רלא אבנא דמקבלא פרזלא כד חמי ליה מדלגא עלוי שם שמות כא. ע"ע ע' מרגלית.

אבנט, ע' בגדי כהונה.

אבק, ע' עפר.

אבר (איברים) ומה שן ועין שהן א' מאבריו של אדם ברכות ה. כורע עד שיתפקקו כל חוליות שבשדרה שם כח: כל מה שבראת באשה לא בראת לבטלה עינים לראות אזנים לשמוע שם לא: ב' כליות באדם שם סא. שתי כליות יש בו באדם אחת יועצתו לטובה ואחת יועצתו לרעה שם שם: אזניו קטנות אמו סוסה ואביו חמור ירוש' כלאים ח סך ראשו תחלה מפני שהוא מלך על כל אבריו שבת סא. חבל הכסף זו חוט השדרה גולת הזהב זו אמה כד על המבוע זה הכרס שם קנא: שומרי הבית אלה הכסלים והצלעות אנשי חיל אלו השוקים הטוחנות אלו שינים הרואות בארובות אלו העינים שם קנב. אזניהם של זקנים מתכבדות שם שם שם אבר קטן יש לו לאדם מרעיבו שבע משביעו רעב סוכה נב: אל תקרי אונך אלא על אונך שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יניח אצבעו באזניו כתובות ה. אל ישמע אדם לאזניו דברים בטלים מפני שהן נכוות תחלה לאיברים שם שם: איבריו של אדם מעידים בו תענית יא. אבר שהנשמה תלויה בו שם מו. בתחילה המליכו הקב"ה על רמ"ג איברים ולבסוף המליכו על רמ"ח איברים אלו הן נדרים לב: ואנשים בה

מעט אלו איברים שם שם שם אוון ששמעה קולי על הר סיני קידושין כב: כ"ד ראשי
 אברים שבאדם שם קה. שדרו של אדם לאחר ז' שנים נעשה נחש ב"ק טז. נסתכלתי
 בשני עקיביו ודומים לשני גלגלי חמה שם נח. בך נסתכלתי ובראתי נקבים נקבים
 באדם שם עה. ומפני מה אין פרצופיהן דומין זה לזה? טנהדרין לח. אדה"ר גופו
 מבבל וראשו מא"י ואבריו משאר ארצות שם שם: ולא יפה היה לאדה"ר שנטל
 ממנו צלע שם לט. אוי לכן שתי זרועותי שם סח. אזנים גילה להם ושמעו שירה
 שם צה: אודניה דהוה ליה גזיון מיניה שם קי. אכלי מיניהו וקירי מבינתא דרישויהו
 עד טופרא דכרעייהו ע"ז לח: מי שיש לו שני ראשין באיזה מהן מניח תפילין?
 מנחות לו. ברא הקב"ה כתניות מעיים מכורכים באדם שאם נהפך אחת מהן אינו יכול
 לחיות חולין נו: גיד הנשה שנשה ממקומו ועלה חולין צא. שהרי קרקפלו עיר היאש
 של ר' ישמעאל מונח בראש מלכים שם קכג. אבריה מתפרקין ואין נפשה חוזרת
 עד כ"ד חודש בכורות ו: ב' נקבים באדם אחד מוציא שתן וא' שכ"ז שם מד. מי
 שנשרו שיניו פסול משום מראית עין שם שם שם דדין שוכבין כשל אשה כריסו
 צבה טיבורו יוצא שם שם: מעשה ששלקו זונה ומצאו בה רנ"ב אברים שם מה: א"ל
 הקב"ה ללשון כל אבריו של אדם זקופין ואתה מוטל כל אבריו של אדם מבחוץ
 ואתה מבפנים ערכין טו: אבר שיש בו צפורן יש בו עצם גדה מט. רמ"ח אברים
 באדם אלהות א ח כ"ד ראשי אברין באדם נגעים ו ז יוסף דבר על לב אחיו אתם הגוף
 ואני הראש אין נסיב גופא מה רישא טב? ב"ר א אבר שהתחיל בעבירה ממנו
 התחילה הפורענות שם ג יפתח מת בנשילת איברים שם ט כשם שנפשי צמאה לך
 כן רמ"ח איברי שם כט אזנים לכותל. אזנים לדרך ויק"ר לב פרצוף שברא הקב"ה
 בבני אדם מלא הסיט מדה קטנה יש בו כמה מעינות ואין מתערבין זב"ז מי עינים
 מלוחין מי אזנים שמנים מי החוטם סרוחין מי הפה מתוקין במד"ר יח האוון לגוף
 כקינקל כלי מלא נקבים לכלים שכן הקינקל כמה כלים ניתנין עליו ואת נותן מוגמר
 תחתיו וכולם מתעשנין כך רמ"ח אברים שבאדם ע"י האוון כלם חיים דב"ר י ואון
 וחקר שעשה אזנים לתורה שהש"ר א כשהיה משה מדבר היה אהרן מרכין אזנו
 מכילתא בא א ומה ת"ל כבשן לשכך האוון שם יתרו ד הראה באזנו לאיים עליו אל
 יראה אדם לתינוק באזנו מס' אבל ב אבריו של אדם עתידין ליתן דין חוק מן האוון
 ומן העין מד' אגדה בראשית סה איברים שבאדם יש מהם זקופין ויש מהן מוטים
 והלשון הזה בבית האסורים שו"ס נב. ע"ע ע' בריאה. גוף. לב. לשון. עין. ראש.
 אברהם, ע' אבות.

אגב מילתא אגב אורחא קמ"ל ברכות ב. אגב איצא מזקי שם לג. אגב שיטפאי

רהיטא לי גמרי שבת קל: אגב חורפיה לא עיין בה עירובין ז'. אגב זריזותיהו דעבדי משתפיך פסחים סה: כל אגב גביא בעיא שם קיג: אגב יוקריה הוה מפסע ואזיל יבמות קה: אגב אורחאי אייתי ליה למר כחובות קה: אגב וקני בעינן קידושין כו: אגב גררא נסבה ב"מ ד: אגב דחשיבי משמושי ממשמש בהו שם כא: אגב דיקירי מידע ידע בהו שם שם אגב אורחך לבעל דבבך אישתמע סנהדרין זה: אגב דוחקא דסכינא בלע חולין ח: אגב חביבותא יתירתא ערכין טו:

אגדה (אגדתא: הגדה) מסדר אגדתא קמיה דריב"ל ברכות יי. כי הוי נקיט כיפרא דאגדתא שם כג: הלומד אגדה מתוך הספר לא במהרה הוא משכח ירוש' ברכות ה אין למדין מן האגדה ירוש' פאה א דאשגריה עיני בכל ספר תהלים אגדה ירוש' כלאים ב מקנתר לאילין דאגדתא וצווח להון ספרי קיסמי ירוש' מעשרות ג דברים שמושכין לבו של אדם כאגדה שבת פז: מ"ט לא שכיחת קמיה דר"פ ור"ה בריה דר"י דמעייני באגדתא שם פט: הדא אגדתא הכותבה אין לו חלק לעוה"ב הדורשה מתחרך והשומעה אינו מקבל שכר ירוש' שבת טו: א"ל ר"ח לההוא מדרבנן דהוה קא מסדר אגדתא עירובין כא: הוא ר"י בן פנחס דאגדתא פסחים קיד: א"ל אלפ: אגדה א"ל מסורת בידי מאבותי שלא ללמד אגדה לא לבבלי ולא לדרומי שהן גסי הרוח ומעוטי תורה ירוש' פסחים ה א"ל רבינא לההוא מרבנן דהוה מסדר אגדתא יומא לח: והמן כורע גד שדומה להגדה שמושכת לבו של אדם כמים שם נה: אמרו עליו על ריב"ז שלא הניח מקרא ומשנה גמרא הלכות ואגדות סוכה כח: בהדי חנא באגדתא למה לי? שם נב: לימא מר מילתא דאגדתא תענית ז: אמרו עליו על רחב"ג שהיה אומר שמועה ואגדה בבית האבל מ"ק כג: אמר להם ר"ט דעו שחכם גדול הוא ובקי באגדות שם כח: שבת של מי היתה? שבת של רב"ע היתה ובמה היתה הגדה היום? חגיגה ג: עקיבא מה לך אצל הגדה? שם יד: וכל משען מים אלו בעלי אגדה שמושכין לבו של אדם כמים באגדה שם שם אין מורין מן האגדה ירוש' חגיגה א זה ר"ע שהתקין מדרש הלכות ואגדות שקלים ח: רבנן דאגדתא ירוש' יבמות ד ב שאלין באגדתא שם יב אומר לפניה דברים של הגדה סוטה ז: ר"א דרש באגדתא רחב"א דרש בשמעתא שבקוה כ"ע לרחב"א ואוול לגביה דר"א חלש דעתיה א"ל אמשל לך משל למה"ד לשני בנ"א אחד מוכר אבנים טובות ואחד מוכר מיני סידקית על מי קופצין לא על זה שמוכר מיני סידקית? שם מ: עלמא אמאי קא מקיים? אקדושא דסדרא ואיהא שמייה רבא דאגדתא שם מט: הכן בהוץ מלאכתך זה מדרש ואחר ובנית ביתך אלו אגדות תוספת' סוטה ח דר"י ורשב"ל מעייני בספרא דאגדתא בשבת גיטין ס: אגדה דסבך מאן דייק לן? ירוש' גיטין ד ב שהיה רגיל אצל ריב"ל שהיה בקי באגדה ב"ק נה: מר

א"ל לימא מר שמעתתא ומר א"ל לימא מר אגדתא פתח למימר אגדתא ולא שביק
מר וכו' א"ל אי הכי אימא לכו מלתא דשויה לתרוויכו שם ס: יכנסו בעלי הגדה
ב"ב ח: זוכה הויין לו בנים בעלי אגדה שם ט: עת"ר פומבי זה הוא בעל הגדות
שם קמה: כי הוה דריש ר"מ בפירקיה הוה דריש תילתא שמעתא תילתא אגדתא
תילתא מתלי סנהדרין לח: אשכח ריב"א דהוה כתיב בספר אגדתא שם נו: זה מנשה
בן חזקיה שהיה יושב ודורש בהגדות של דופי שם צט: מ"ט לא שכיחת באגדתא?
שם ק: אם בעלי משנה הן יעסקו במשנה בהלכות ובהגדות שם קא: מדרש ואגדה
נזקקין למדרש תוספת' סנהדרין ב אפיק זונה דסרבלא וספרא דאגדתא מיתמי שבועות מו:
זה בעל אגדה שאינו לא אוסר ולא מתיר לא מטמא ולא מטהר ירוש' הוריות ג ח
חכם בעיניו איש עשיר זה בעל גמרא ודל מבין יחקרנה זה בעל אגדה שם סס כתוב
קניני ובליסטרי באגדתך חילין ס: כל מקום שאתה מוצא דבריו של ר' אלעזר בנו
של ריה"ג בהגדה עשה אוניך כאפרכסת שם פט: כי דרש להו רב להני קראי
באגדתא שם צב: שאלו אנשי אלכסנדריא את ריב"ח ג' דברי הגדה נה סט: מפני
ששמעתי עליך שאתה בעל אגדה מהיכן נבראת האורה? ב"ר ג אגדת תלים שם לג
חזרתי על כל בעלי אגדה שבדרום שם צד אדם שונה מדרש הלכות ואגדות ואם
אין בו יראת חטא אין בידו כלום סמו"ל צריך אדם להיות נוטל משל לומר
פרקו או אגדתו או מדרשו בשעה שהוא מבקש לאמרם בצבור שם נ יחיו דגן
בתלמוד ויפרחו כגפן באגדה ויק"ר א מקרא משנה הלכות תוספות ואגדות שם פד
משכני אחריך נרוצה אם למשנה משנה אם לאגדתא אגדתא רפדוני בתפוחים אלו
ההגדות שריחן וטעמן כתפוחים שהס"ר ב לשעבר היתה התורה כלל והיו מבקשים
לשמוע דבר משנה ודבר תלמוד ועכשיו שאין התורה כלל מבקשים לשמוע דבר
מקרא ודבר אגדה שם שם אגדות עינוגו של מקרא קה"ר ב אם שמוע תשמע אלו
אגדות משובחות הנשמעות באזני כל אדם! מכילתא בשלה רצונך שתכיר את מי
שאמר והיה העולם למד אגדה שמתוך כך אתה מכיר את הקב"ה ומדבק בדרכיו
ספרי עקב מט ודם ענב תשתה חמר אלו האגדות שמושכות לב אדם כיון שם האוינו
פנים מסבירות לאגדה סופרים טו ב הרב רוצה ללמד והתלמיד רוצה ללמוד מקרא
ומשנה גמרא ואגדות שם שם ג לשעבר כשהיתה הפרוטה מצויה היתה נפש אדם
מתאוות לשמוע דבר הלכה ודבר אגדה שם שם ד וותיק בתלמוד וסבר בהגדה
שם שם ז אמר ריב"ל מימי לא הסתכלתי גו ספר דאגדתא שם שם י ובקצה תבל
מליהם אלו האגדות תדב"א א: ע"ע ע' דרשה הלכה משל פתגמים תורה.

אגודה שכל מלכי ומערב יושבים אגודות אגודות בכבודם ברכות ד: מעשה

באנשי ירושלים שהיו אוגדין את לולביהן בגימוניות של זהב סוכה לו:

לא תתגודדו לא תעשו אגודות אגודות יבמות יג: וכן ישראל בהרצאה בתענית עד שיהיו כולן באגודה אחת מנחות כז: שיהיו כל העולם אגודה אחת כ"ר פח מה ערבה זו אין בה טעם ואין בה ריח כך ישראל וכו' ומה הקב"ה עושה להן? לאבדן א"א אלא אמר הקב"ה יוקשרו כלם אגודה אחת והן מכפרין אלו על אלו ואימתי הוא מתעלה? כשהן עשויין אגודה אחת וי"ק"ר ל' והיה בהניח ה' אלהיך לך מכל אויבך שלא תאגד עליך אגודה ספרי חצא בנוהג שבעולם אדם נוטל אגודה של קנים אין יכול לשוברן בב"א אבל אחת אחת אפי' תינוק יכול לשברן וכן אתה מוצא שאין ישראל נגאלין עד שיעשו אגודה אחת ילקוט עמוס ט"ז ע"ע ע' אחדות חברה שלום. אגו' ע' פרות.

אגרא' ע' שכר.

אגרוף (זרוע) אבותינו כשהקדישו לא הקדישו אלא קורות מפני בעלי אגרוף שהיו באין ונוטלין בזרוע ירוש' פאה ז' תודוס איש רומי גברא רבה הוה בעל אגרופין הוה? פסחים נג: אוי לי מבית ישמעאל בן פאבי אוי לי מאגרופן שם נז' איכא בעלי זרועות דחמסי יומא כד: סערה תלוי בזרועו של הקב"ה חגיגה יב: מיום שגבר אגרופה של תנופה נתעוותו הדינין סוטה מא: משמת ר"ע בטלו זרועי תורה תוספת' סוטה טו ג' והן הן בעלי אגרופין של בית דוד קירושין עז: לא נתנה קרקע אלא לבעלי זרועות סנהדרין נח: מלא אגרוף גדול וזהו אגרופו של בן אבטיח א"ר יוסי וישנו כראש גדול של אדם כלים יז יב כבא על חבירו בזרוע וי"ק"ר ב' היתה נכנסת בפלטין בזרוע דב"ר ב'.

אגרת' ע' כתב-כתיבה.

אגרת בת מחלת' ע' שדים.

אדום' ע' אומות העולם.

אדון' ע' אדנות.

אדם (בני אדם, בשר ודם, איש, אינשי, אנשים, בר נשי, גברי, גברא) אבל אדם בא מן השדה בערב נכנס לבית הכנסת בריכות ד: מדת בשר ודם אדם מוכר חפץ לחבירו מוכר עצב ולוקח שמח שם ה' אדם שיש בו יר"ש דבריו נשמעין שם ו: בשר ודם צר צורה ואינו יכול להטיל בה רוח ונשמה שם י' אומרים עליו הוי איש טוב ונאמן שם טז: אדם חשוב שאני שם יט: גברא רבה אמר מילתא לא תחיכו עליה שם שם: אילו לפני מלך בוי"ד היו מוליכין אותי שהיום כאן ומחר בקבר שם כח: חזי מאן גברא רבה קא מסהיד עליה שם ל: דברה תורה כלשון בני אדם שם לא: מאי זרע אנשים? אמר רב גברא בגוברין שם שם שם אדם נושא אשה

על אשתו זוכר מעשה הראשונה שם לב: כל אדם שיש בו דעה כאלו נבנה ביהמ"ק
 בימיו שם לג. דאדם גדול הוא ובקי בברכות הוא שם לח. אלא אם יש לך אדם
 שגופו חביב עליו מממונו שם סא: באתר דלית גבר תמן הוי גבר שם סג. אנשים
 הללו גדולי הדור הם שם שם שם בשר ודם יש לו פטרון יש לו קרוב ירוש' ברכות ט ב
 בר נש ובר נש זכותיה גז קופתיה ירוש' פאה א א אדם מגלגל בלינה ואין אדם
 מגלגל בשביתה ירוש' מעשרות ב ג אנשי אלכסנדריא שאין להם אלא שמן צנונות
 שבת כז. כל אדם שיש בו תורה ואין בו יר"ש דומה לגזבר שם לא. אדם יוצא לשוק
 יהי דומה בעיניו כמו שנמסר לסרדיוט שם לב. אדם בהול על מתו שבת מג: איתמחי
 גברא ואיתמחי קמיעא שם סא: גברא רבה אמר מילתא נימא בה טעמא שם סב: גברא
 רבה קאתי ממערבא וחייש במעיה שם קח. כל זמן שאדם חי אימתו מוטלת על
 הבריות שם קנא. דבארבעה בשבא יהי גבר חכים ונהר שם קני. אדם רע קורין אותו
 סדומי חוספת' שבת ח נוח לו לאדם שלא גברא יותר משגברא עירובין יג: לית דין בר
 נש שם כד. בני האדם דומים לעשבי השדה הללו נוצצין והללו נובלין שם נד. בג'
 דברים אדם ניכר בכוסו ובכיסו ובכעסו שם סה: הכל לפי מה שהוא אדם שם מח.
 אדם בהול על ממונו פסחים יא. אין אדם יודע במה משתכר אין אדם יודע מה
 בלבו של חברו שם נד. כמה מהלך אדם בינוני ביום שם צד. הוי משתדל עם אדם
 שהשעה משחקת לו שם קיב. אדם נדון בכל יום ר"ה טו. שאדם צריך לצאת ידי
 הבריות כדרך שהוא צריך לצאת ידי המקום שקלים יא. בני אדם שאוכלין ושותין
 זע"ז יומא ט: אישי כהן גדול שם יח: גברא דמריה סייעיה שם כב: אדם מטמא עצמו
 מעט מטמאין אותו הרבה אדם מקדש עצמו מעט מקדשין אותו הרבה שם לט. אין
 אדם דר בדירה סרוחה סוכה ד. אם אדם זורע ספק אוכל שם מט: כל אדם שיש עליו
 חן בידוע שהוא יר"ש שם שם שם גברא רבה הוא וטריד בשמעתיה ביצה מ. גברא
 אגברא קא רמית? תענית ד: מה דכתיב כי האדם עץ השדה שם ו. אינשי בדיחי אנן
 מבדחינן עציבי שם כב. גברא דעל בריה ועל בריתה לא חייס שם כד. שהרי אדם
 גדול הטיח דברים כלפי מעלה שם כה. אם יאמר לך אדם אֵל אני מכוב הוא ירוש'
 תענית ד אדם הבא מבני אדם שעומדים ברומו של עולם כגילה יד. בני אדם הללו
 אנשים של צורה הם מ"ק ט: דלא ידע פירושא דהך קרא לאו גברא רבה הוא?
 שם טו: אדם קרוב אצל עצמו יבמות כה: אתם קרויין אדם ולא אוה"ע ג"א כותים קרויין
 אדם שם סא. כל אדם שאין לו קרקע אינו אדם שם סג. כל יהודי שאין לו אשה
 אינו אדם שם שם שם אין אדם טורח בסעודה ומפסידה שם קז. אין אדם דר עם נחש
 בכפיפה אחת שם קיב. אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו כתובות יח. אין אדם עושה
 בעילתו זנות שם עג. אין אדם שותה בכוס אא"כ בודקו שם עה. אין אדם

רואה חובה לעצמו שם קה: אין אדם מניח ביתו ריקן שם קי: כיון שהגיע קיצו של אדם הכל מושלין בו נדרים מא: אנשי גליל קנטרנין היו שם מח: איש לרבות את העכו"ם נזיר סב: אדם עובר עבירה בסתר והקב"ה מכריו עליו בגלוי סוטה ג: מידת בשר ודם גבוה רואה את הגבוה שם ה: אד"ם אפר דם מרה שם שם שם איש ואשה זכו שכינה ביניהם שם יו: אדם קל או מים קלים שם לר: כל אדם שיש בו חנופה אפילו עוברין שבמעי אמן מקללין אותו שם מא: כל דלא ידע הא מילתא לאו גברא רבה הוא? גיטין י: אותן בני אדם הן אמה וכובען אמה שם יד: אין אדם עומד על ד"ת אא"כ נכשל בהן שם מג: איש סיפק בידו לעשות קידושין ל: גברא בעי חיי נשי לא בעי חיי? שם לר: אדם מועד לעולם בין ער בין ישן ב"ק ג: שדרו של אדם לאחר ז' שנים נעשה נחש שם סו: אין אדם מקדיש דבר שאינו ברשותו שם סט: אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה שם קח: אין אדם מצוי לשקר בשעת מיתה ירוש' ב"ק טו ז אין אדם חוטא ולא לו ב"מ ח: גברא קא חזינא תיובתא לא קא חזינא שם טו: אינש בתר חמריה אזיל שם לב: אדם רוצה בקב שלו מט' קבין של חבירו שם לח: גברא רבה הוא ואיסורא לאנשי לא הוי ספי שם סח: גברא דנשי קטלוה לא דינא ולא דינא שם צו: אדם נותן פרוטה לעני ב"ב י: אין אדם נתפס בשעת צערו שם טז: בר אינש דאתי לקיבלנא הוא יאי וגולתיה יאי שם קא: אין אדם עושה קנוניא על הקדש שם קעד: אין אדם משטה בשעת מיתה שם קעה: אדם קרוב אצל עצמו סנהדרין ט: כשם שאדם עשוי שלא להשביע את עצמו כך אדם עשוי שלא להשביע את בנו שם כט: גברא רבה כיון דסמיך סמיך שם ל: אדם יחידי נברא שם לח: שאדם טובע כמה מטבעות בחותם אחד שם שם שם בג' דברים אדם משתנה מחבירו בקול במראה ובדעת שם שם שם רבא ברא גברא שם סה: דגברא בר קטלא הוא שם סא: כל אדם שיש בו דעה כאלו נבנה ביהמ"ק בימיו שם צא: כל אדם שאין בו דעה אסור לרחם עליו שם שם שם כל אדם לעמל נברא אם לעמל פה אם לעמל מלאכה הוי אומר לעמל תורה נברא שם צט: אנשי שם שהיה להם שם בכל העולם שם קי: בשר ודם היום עודנו ומחר איננו ירוש' סנהדרין ו: כמה טפשאי שאר אינשי דקיימי מקמי ס"ת ולא קיימי מקמי גברא רבה מכות כב: חזקה אין אדם תובע אא"כ יש לו עליו שבועות מ: אין אדם מוריש שבועה לבניו שם מז: אין אדם כופר בעמיתו עד שכופר בעיקר תוספת' שבועות ג: גברא רבה אתי לאתרין ע"ז ו: במקום שאין אנשים השתדל להיות איש אבות ב חביב אדם שנברא בצלם שם ג: איהו חכם הלומד מכל אדם שם ד: אל תהי בו לכל אדם שם שם אדם קשה שהוא קשה כברזל מנחות צה: מידת בשר ודם אדם מסית את חבירו מדרכי חיים לדרכי מיתה שם צט: להביא בני אדם שדומים לבהמה חולין ה: אלו בני אדם שהן ערומין בדעת ומשימין עצמן כבהמה

שם שם: אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה שם ז: איש
 איש לרבות הנכרים שנודרים נדרים ונדבות כישראל שם יג: אין אדם אוסר דבר
 שאינו שלו שם מ: אין אדם מוציא דבריו לבטלה ערכו ה: אדם נאמן על עצמו יותר
 ממאה איש כריתות יב: איש הר הבית מדות א ב ג' שותפין באדם גדה לא: איש מקבל
 פיוס שם שם: אין אדם מת אלא מתוך הבטלה אבות דר'נ א מנין שאדם אחד שקול
 כנגד מעשה בראשית? שם לא הוי מייקר את כל האדם ד'א וזטא ב איש נוח להתפתות
 ואין אשה נוחה להתפתות ב'ר י' אדם נברא אחר הכל לשלוט בכל שם יט אדם קורא
 לחבירו יש לקולו בת קול שם'ר כט אין אדם הולך אצל אשת איש אלא אם כן יצא
 מדעתו במד'ר ט בכל מקום שנאמר אנשים בני אדם צדיקים הם שם מא במשה נאמר
 איש האלהים אם אלהים למה איש ואם איש למה אלהים? דב'ר יא אין אדם יוצא
 מן העולם וחצי תאוותו בידו קה'ר א אדם בא לעולם בקול ונפטר מן העולם בקול
 שם ה אדם כשבא לעולם ידיו הן קפוצות שם שם איש עינו יפה ואשה עינה רעה
 ספרא שלח ק אנשים הולכין אחר דעתן של נשים פר'א מ אדם צריך לעמול ולעשות
 בשתי ידיו והקב"ה שולח את ברכתו תנחומ' ויצא יג אדם בחייו עבד ליצרו וליוצרו
 ילקוט איוב תתצו בכמה דרגין איתקרי בר נש אדם גבר אנוש איש גדול שבכולם
 אדם זהר תוריע מה.

אדם הראשון

שמה תאמר אדם הראשון היכן היה? בגן ברכות לד: אילן
 שאכל ממנו אדה"ר ר"מ אומר גפן היה שם מ: כמה יגיעות
 יגע אדה"ר עד שמצא פת לאכול עד שמצא בגד ללבוש שם נח: דו פרצופין ברא
 הקב"ה באדה"ר שם סא: מלמד שקלעה הקב"ה לחוה והביאה לאדה"ר שם שם שם
 שור שהקריב אדה"ר קרן אחת היתה לו במצחו שבת כה: מפני מה קנסת מיתה על
 אדה"ר? שם נה: אדה"ר דמו של עולם היה וגרמה לו חוה מיתה לפיכך מסרו מצות
 נדה לאשה ירוש' שבת ב'ו אדה"ר חלה טהורה היה וגרמה לו חוה מיתה לכן מסרו
 מצות חלה לאשה שם שם אדה"ר נרו של עולם היה שם שם כל אותן השנים שהיה
 אדה"ר בנידוי הוליד רוחין ושידין ולילין עירובין יח: אדה"ר חסיד גדול היה שם שם שם
 ובמוצאי שבת נתן הקב"ה דעה באדה"ר מעין דוגמא של מעלה פסחים נד: בשעה
 שאמר הקב"ה לאדם קוץ ודרדר תצמיח לך זלגו עיניו דמעות אמר לפניו רבש"ע
 אני וחמורי נאכל באבוס אחד? שם קיח: מאן נינהו ז' רועים? דוד באמצע אדם
 שת ומתושלח מימינו סוכה גב: אדה"ר מן הארץ עד לרקיע אדה"ר מסוף העולם
 ועד סופו היה חגיגה יב: לדידי חזי לי ספרא דאדה"ר ב"מ פה: כי מטא למערתא
 דאדה"ר א"ר בנאה נסתכלתי בשני עקיביו ודומים לשני גלגלי חמה ב"ב נח: ר' אמה
 כשתי קומות של אדה"ר שם עה: עשר חופות עשה הקב"ה לאדה"ר בגי'ע שם שם שם

הקב"ה טבע כל אדם בחותמו של אדה"ר ואין אחד מהן דומה לחבירו סנהדרין לו. אדם נברא בע"ש ומפני מה? שלא יהו צדוקים אומרים שותף היה לו להקב"ה שם לח. אדה"ר מכל העולם כולו הוצבר עפרו שם שם אדה"ר גופו מבבל וראשו מא"י ואבריו משאר ארצות שם שם: בשעה שבקש הקב"ה לבראות את האדם ברא כת א' של מלאכי השרת שם שם אדה"ר בלשון ארמי ספר זה ספר תולדות אדם מלמד שהראהו הקב"ה דור דור ודורשיו שם שם אדה"ר צדוקי היה משך בערלתו היה כופר בעיקר היה שם שם ולא יפה היה לו לאדה"ר שנטלו ממנו צלע אחת ונתנו לו שפחה לשמשו? שם לט. אדה"ר לא נצטווה אלא על עכ"ם שם ג: מפני מה לא נשא אדם את בתו? שם נח: אדה"ר לא הותר לו בשר לאכילה שם נט: אדה"ר מיסב בג"ע היה והיו מלאה"ש צולין לו בשר שם שם יום שנברא בו אדה"ר כיון ששקעה לו חמה אמר אוי לו שבשביל שסרחתי ע"ח. והארץ היתה תהו ובהו זה אדה"ר ב"ר ב נפש חיה זה רוחו של אדה"ר שם בשעה שברא הקב"ה אדה"ר טעו מלאה"ש ובקשו לומר לפניו קדוש שם בשעה שבא הקב"ה לבראות את אדה"ר נעשו מלאה"ש כתות כתות חסד אומר יברא ואמת אומרת אל יברא צדק אומר יברא שלום אומר אל יברא שם שם אם זכה אדם אומרים לו אתה קדמת למלאה"ש ואם לאו זכוב קדמך שם שם ויתחבא באותו שעה גזעת קומתו של אדה"ר ונעשית של ק' אמה שם יב דיו פרצוף פנים היו לו לאדה"ר שם יד מי יגלה עפר מעיניך אדה"ר שלא יכולת לעמוד בצוויך אפילו שעה אחת שם כא אדם וחיה כבן עשרים שנה נבראו שה"ג בשעה שברא הקב"ה את אדה"ר נטלו והחזירו על כל אילני ג"ע וא"ל ראה מעשי כמה נאים ומשובחים הם וכל מה שבראתי בשבילך בראתי תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי שאם קלקלת אין מי שיתקן אחר כך קה"ר ט: כשרצה הקב"ה לעשות אדם אמר לתורה נעשה אדם אמרה רבש"ע האדם שאתה רוצה לעשות קצר ימים ושבע רוגז יבא לידי חטא אמר ועל חנם נקריתי ארך אפים ורב חסד? התחיל מקבץ את גופו מד' רוחות העולם כדי שבכל מקום שיפטר יקבלו הארץ תחומא פקודי כשברא הקב"ה לאדה"ר צר אותו פנים ואחור אבות ור"ג א כיון שראה אדם מו"ש עם דמדומי חמה התחיל טפח על פניו ואומר אוי לי שמא זה שאמר הקב"ה הוא ישופך ראש והיה יושב ומהרהר שמא יבא הנחש שהטעה אותי בע"ש נשתלח לו עמוד אש שו"ס צב. ע"ע ע' בריאה.

אדמה, ע' ארץ, קרקע.

אדנות (אדון) אדונינו המלך עמך ישראל צריכין פרנסה ברכות ג: מיום שברא הקב"ה את העולם לא היה אדם שקראו להקב"ה אדון עד

שבא אברהם וקראו אדון שם ז': לא אדון אתה בדבר זה שם לא: אוריה החתי מורד במלכות הוה דא"ל ואדני יואב ועבדי אדוני שבת נז'. אדון זה מזומן לחיי העוה"ב תענית כט'. אדון הוא בצבא שלו חגיגה טו'. כל הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו קידושיו כב'. אמר הקב"ה לא כשאני נכתב אני נקרא נכתב אני ביו"ד ה"י ונקרא באלף דלת שם עא'. בתר מרי נכסי ציבי משוך ב"ק צב. ג' צועקין ואינן נענין והקונה אדון לעצמו קונה אדון לעצמו מאי? א"ד תולה נכסיו בנכרי א"ד הכותב נכסיו לבניו בחייו ב"מ עה: א"ל אתינא לעלמא דאתי? א"ל אם ירצה האדון הוה סנהדרין צח. ע"ע ע' אלהות. בעל, מלך, עבד, שלטון.

אדרי, ע' חדשים.

אהבה (חביבות, חשק, שנאה, שונא) חביבין עליך יסורין? ברכות ה: אוהב ה' שערם המצוינים בהלכה יותר מבתי כנסיות שם ה. בג' דברים אוהב אני את הפרסיים שם שם: כדי שיהא אוהב למעלה ונחמד למטה שם יז'. יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו שם סא: ללמדך שחביבה תורה על לומדיה שם סג: חביבין דברי סופרים יותר מד"ת ירוש' ברכות א עשה מאהבה שאם באת לשנוא דע כי אתה אוהב ואין אוהב שונא שם שם ס חביב עלי משפט וצדקה שאתה עושה יותר מן הקרבנות שם ב ד שהתורה חביבה על ישראל והכל שמחין בה תוספת ברכות ו חב"ח וסיעתו שהיו מחבבין את הצרות שבת יג: דרחים רבנן הו"ל בנין רבנן שם כג: ההיא חמתא דהוה סניאה לה לכלתה שם כי. באותה שעה נהפכו כל פני שונאי דוד כשולי קדירה שם ל. דעלך סני לחבירך לא תעביד שם לא. אבב בזיוני לא אחי ולא מרחמי שם לב. בעון שנאת חנם מריבה רבה ואשתו מפלת נפלים שם שם: בא וראה כמה מחבבין זע"ו שם נא. ועדיין חביבותא היא גבן שם פח: עושין מאהבה ושמחין ביסורין שם שם שם מיד כל אחד ואחד נעשה לו אוהב שם פט. מאי הר סיני הר שירדה שנאה לאוה"ע עליו שם שם שם פסילנא ליה לצורבא מרבנן לדינא מ"ט? דחביב עלי כגופאי שם קט. א"ל אביי לרבה כגון מר דסני ליה כולוהו פומבדיתאי שם קנג. יהושע אוהב ישראל היה עירובין כב: אילה רחמה צר וחביבה על בועלה שם נד: גדולה שנאה ששונאים ע"ה לת"ח משנאה ששונאים אוה"ע את ישראל פסחים מט: חביבה מצוה בשעתה שם סח: ואהבת לרעך כמוך ברור לו מיתה יפה שם עה. בכל יום ויום אתה מחבב דברי לפני ר"י ועכשיו אתה מחבב דברי ר"י בפני שם ק. ג' הקב"ה אוהבן ג' הקב"ה שונאן שם קיג: מאי שונא אילימא שונא נכרי? אלא פשיטא שונא ישראל ומי שריא למסניה? מצוה לשנאתו שם שם שם ג' שונאין זע"ו הכלבים והתרנגולין ג' אוהבין זע"ו הגרים שם שם שם ה' דברים צוה כנען את בניו אהבו זא"ז ואהבו את הגזל ואהבו את הזימה ושנאו את אדוניכם ו' דברים נאמרים

בסוס אוהב את הזנות ואוהב את המלחמה שם שם שם אימת אני אהובה לפניך בזמן שתשמע קול תחנוני שם קיח: מקדש שני חרב מפני שהיתה בו שנאת חנם ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד ג' עבירות יומא ט: חביבין ישראל שלא הצריכן הכתוב לשליח שם נבי. ראו חבתכם לפני המקום כחבת זכר ונקבה שם נדי. ואהבת את ה' אלהיך שיהא שם שמים מתאהב על ידך שם סי. למקום שאני אוהב שם רגלי מוליכות אותי סוכה נג. משום חביבות הנס תוספת' סוכה ד בשכר שחביבה תורה לישראל כשגל לאוה'ע זכיתם לכתם אופיר ר"ה ד. אדם שיש לו עזות פנים מותר לשנאותו תענית ז: רבש"ע הודע שיש לך אהובים בעולמך שם כ. בא וראה מה עשה לך אוהבך שם כד. אוהבי שרידים יושבי רקת צאו וקבלו הרוגי עומק מגילה ו. לא מפני שאוהבין את מרדכי אלא מפני ששונאים את המן שם טו. חביבין ישראל כל מקום שגלו שכינה עמם שם כט. ואומר להם ראו חיבתכם לפני המקום תגיגה כו. ללמדך שחביבה ורעות נוהגין זה בזה לקיים מה שנאמר האמת והשלום אהבו יבמות יד: אחת אהובה ואחת שנאה וכי יש אהובה ושנאה לפני המקום? אלא אהובה אהובה בנישואיה שם כג. האוהב את אשתו כגופו עליו הכתוב אמר וידעת כי שלום אהלך שם סב. האוהב את שכניו והמקרב את קרוביו שם שם שם מתוך אהבה יתירה שאהבה מעלה עליו הכתוב כאלו נתחתן בה שם עי. השונא את חבירו הרי זה משופכי דמים שם עז. לאהבה את ה' אלהיך ולדבקה בו וכי אפשר לאדם לידבק בשכינה? כתובות קיא: לאהבה את ה' אלהיך שלא יאמר אקרא שיקראוני חכם נדרים סב. חביבה להן בהמתן של ישראל יותר מנשותיהם גיטין לח. משה דודד שלא שלטו שונאיהם במעשיהם סוטה ט. מכאן לצדיקים שממונם חביב עליהן יותר מגופן שם יב. בא וראה כמה חביבות מצות על משה רבינו שם יג. לא עבד איוב את הקב"ה אלא מאהבה שם כז. מאי איכא בין עושה מאהבה לעושה מיראה? גדול העושה מאהבה יותר מן העושה מיראה שם לא. דאמר שנאה לאיתאה על היכלא שם לג. רחמי דאבא אבני רחמי דבני אבני שם מט. אויבי איש אנשי ביתו שם שם שם אפילו אב ובנו רב ותלמידו נעשו אויבים וע"ז ואינם זזים משם עד שנעשין אוהבין וע"ז קידושין ל: בהאי אתרא רחמו לי ולא ממלי מילי עלוי בהאי אתרא סנו לי שם נ. כל העוסק בתורה אויביו נופלין לפניו ב"ק יז. ה' דברים נאמרו בשום מכנים אהבה ומוציא את הקנאה שם סב. אוהב לפרוק ושונא לטעון מצוה בשונא כדי לכוף יצרו ב"מ לב: אהבה דוחקת את הבשר שם סד. י"ג דברים נאמרו בפת שחרית אף מוציא את הקנאה ומכנים את האהבה שם קי: אף בשעה שאתה מחבב עמים כל קדושי בידך ב"ב ח. אם אלהיכם אוהב עניים הוא מפני מה אינו מפרנסם? שם י. מאי שנאה אילימא שנאה ממש? אלא ראה הקב"ה ששנאין

מעשי עשיו בפניה שם קכג. כי רחמתיך הוה עזיזא אפותיא דספסירא שביבן
 סנהדרין ז. אוהב זה שושבינו שונא כל שלא דבר עמו ג' ימים באיבה שם כז: אלהיהם
 של אלו שונא זימה הוא שם צג. כלום יש אב שונא את בנו? שם קה. אהבה מבטלת
 שורה של גדולה שנאה מבטלת שורה של גדולה שם סם: רבך שונאני ואתה
 שנאשתי שם קח: חביבה עלי כת קטנה שבא"י יותר מסנהדרין גדולה שבחו"ל
 ירוש' סנהדרין א יט משל לה"ד לאדם שנושה בשני בנ"א אחד אוהבו ואחד שונאו
 אוהבו נפרע ממנו מעט שונאו נפרע ממנו בב"א ע"ד. לא אשקליה הויא
 ליה איבה שם ו: ההוא קיסר דהוה סני ליהוראי שם י: ולא עוד אלא שמלאך המות
 אוהבו שם לה: אוהבתו באת ואינה מוצאת אותו ירוש' ע"ב א משל למלך בוד
 שזעם על אוהבו זבחים מא: אשריכם ת"ח שד"ת חביבין עליכם ביותר מנחות יח. ראו
 חיבתכם לפני המקום שם כט. חביבין ישראל שסיבבן הקב"ה במצות שם מג: משה
 רבינו אוהב ישראל היה שם סה. א"ל הקב"ה יהושע כל כך חביבין עליך ד"ת
 שם צט: חיבת הקודש מכשרתן חולין לג. ללמדך שאפילו הרי א"י חביבין על האוה"ע
 שם ס: א"ל הקב"ה לישראל חושקני בכם שם פט: לא תשנא את אחיך בלבבך יכול
 לא יכנו? ת"ל בלבבך שנאה שבלב הכתוב מדבר ערכין טז: מי שיש לו אויב יעני
 או יעשיר? מעילה יז. נוטל את הבזך ונותנו לאוהבו תמיד יג ד' דברים הקב"ה
 שונאן ואני איני אוהב נדה טז: אמרה תורה תהא טמאה ז' ימים כדי שתהא חביבה
 על בעלה כשעת כניסתה לחופה שם לא: אהב את המלאכה ושנא את הרבנות
 אבות א' אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות שם סם יב שנאת הבריות מוציאה
 את האדם מן העולם שם ב' יא יהי ממון חבירך חביב עליך כשלך שם סם יב חביב
 אדם שנברא בצלם חביבה יתירה נודעת לו חביבין ישראל שם ג' יד להודיע כמה
 חבתו של אברהם שם ה' ג כל אהבה שהיא תלויה בדבר בטל דבר בטלה אהבה
 שם סם טז נקרא ריע אהוב אוהב את המקום אוהב את הבריות שם ו' א שנאת הבריות
 כיצד? מלמד שלא יכוין אדם לומר אהוב את החכמים ושנא את התלמידים אהוב
 את התלמידים ושנא את ע"ה אלא אהוב את כולם אבות דר"ג טז איזהו גבור?
 העושה שונאו אוהבו שם כג אהוב את המוכיחך ושנא את המשבחך שם כט בשעה
 שהשנים יפות אהבה ואחזה בעולם ב"ר כט כל אהבה שאין עמה תוכחה אינה
 אהבה שם מ' אהבה מקלקלת את השורה ושנאה מקלקלת את השורה שם נה גדולה
 חיבתן של ישראל שנגלה הקב"ה במקום ע"ז שמ"ר טו חובב שחיבב את התורה
 שם כז מים רבים אלו אוה"ע אם מתכנסין כל האומות לבטל את האהבה שבין
 הקב"ה לישראל אינן יכולין שם מט לפי שנתנה להם המילה בצער לפיכך היא
 חביבה שם נט בשביל חיבתם של ישראל שנית סדרו של עולם במד"ד להגיד

שכולם שקולים לפני המקום בחיבה שם י ראה חיבתן של ישראל שם יר אומה
 שאהבה נפשי אומה שנתתי נפשי עליה שהש"ר א אוהבת האשה בחור מסכן מזקן
 עשיר רות"ר ו אוהבת לרעך כמוך ר"ע אומר זה כלל גדול בתורה כפרא קדושים שמא
 תאמר אני לומד תורה בשביל שאקבל שכר ת"ל לאהבה את ה' אלהיכם כל מה
 שאתם עושים לא תעשו אלא מאהבה ספרי עקב מא הוי אוהב את הבריות ומכבדן
 ד"א זוטא א הוי אוהב את המוכיחך ושנא את המכבדך כדי שלא תתמעט מחכמתך
 שם ט השונא חכמים ותלמידיהם אין לו חלק לעוה"ב דא"ר יא חיבה יתירה חבב
 הקב"ה לאדה"ר שבראו ממקום טהור וקדוש סדר"א יב ג' אוהבים יש לו לאדם בניו
 ובני ביתו ממונו ומעשיו הטובים בעת פטירתו מן העולם אומר שם לי כך אמר להם
 הקב"ה לישראל בני מה אני מבקש מכם? אלא שתהיו אוהבים זא"ו ומכבדים זא"ו
 תדבא"ר כי נוח לקנות שונא וקשה לקנות אוהב ילקוט ואתחנן תתמה ע"ע ע' אחדות, שלום.

אהרן' ע' כהונה.

אוב וידעוני' ע' כשפים.

אוי (אבוי, הוי, ווי) אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי אוי להם
 לבנים שגלו מעל שולחן אביהם ברכות ג' הוי איש טוב ונאמן ונהנה מיגיע
 כפו שם טז. אוי לו לדור שאתה פרנסו ואוי לה לספינה שאתה קברניטה שם כח. ווי
 לן דמיתנן שם לא. אוי לו לאדם שפגע בו ערוד ואוי לערוד שפגע בו רחב"ד שם לג.
 אוי לבית שהלפה עוברת בתוכו שם מד: אוי לי מיצרי אוי לי מיוצרי שם סא. אוי
 לי שנתפסתי על דברים בטלים שם שם: אוי לו [לאדם שנשכו חברבר ואוי לו
 לחברבר שנשך את רחב"ד 'ירוש' ברכות ה א אוי לי שראיתך בכך שבת לג: ווי לה
 להדא דאזלא ולא אתיא שם קנב. אוי לי שנטרפה דעתו של אבא 'ירוש' שבת א ה אוי
 לי מבית ביתוס אוי לי מאלתן אוי לי מבית חנן אוי לי מלחישתן אוי לי מבית
 קתרוס אוי לי מקולמסן אוי לי מבית פיאבי אוי לי מאגרופן פסחים נו. אוי לו למי
 שאומנתו בורסי אוי לו למי שבניו נקבות שם סה. אוי לה לרבנות שמקברת את
 בעלה שם מד: אוי להם לת"ח שעוסקים בתורה ואין בהם יר"ש יומא עב: אוי להם
 לבריות שלא למדו תורה אוי לו לפלוני שלמד תורה אוי לו לאביו שלמדו תורה
 אוי לו לרבו שלמדו תורה שם פי. אוי להם לרשעים לא דיין שמחייבין עצמן אלא
 שמחייבין לבניהן שם פי. אוי להם לאומות העולם שאבדו ואין יודעין מה שאבדו
 סיכה נה: אוי לרשע אוי לשכנו שם נו: אוי לו לזה שנעשה סניגורו קטיגורו 'ירוש'
 סיכה ג א שבת וינפש כיון ששבת ווי אבדה נפש ביצה טו. אוי להם לאומות עוע"ז
 שאין להם תקנה ר"ה כג. אוי לנו שראיניך בכך א"ל אוי לי אם לא ראיתוני בכך

תענית כא. אוי לו לדור שכן נתקע אוי לו למי שעלתה בימיו כך שם כד. ויהי בימי
 אחשורוש אמר רב ויי והי הדא דכתיב מגילה יא. ויי מביתא ויי מברא שם סז. ויי
 חסרא ארעא דישראל גברא רבה שם כח: אוי נא לה אמרה רקת כי אבדה כלי
 חמדתה מ"ק כה: ויי לאזלא ויי לחבילא שם כח: אוי לנו ששקל עלינו הכתוב קלות
 כחמורות חגיגה ה. אוי להם לבריות שרואות ואינן יודעות מה רואות שם יב: אוי לי
 שאני רואה אותך בכך שקלים ס. אוי לו על אשתו אוי לו על אשת אחיו יבמות כט.
 ווי ליה לפרשא זריוא שם קא: אוי לו לזה שהרגו נחמיה אוי לו לנחמיה שהרגו
 לזה כתובות טו: אוי לו לטרפון שזה הרגו אוי לי שנשתמשתי בכתרה של תורה
 נדרים סב: חבל עליך בן עזאי שלא שמשת את ר"ע שם עד: ווי אפקיה ר"מ לההוא
 גברא מביתיה גיטין נב. חבל עליך קיסר על כבוד עצמך כך על כבוד הקב"ה
 אעכו"כ שם נו: משרבו האומרים לרע טוב הוי הוי בעולם סוטה מו: אוי לו שהכריע
 א"ע ואת העולם לכף חובה קידושין מ: אוי לו למי שפוסל זרעו ופוגם משפחתו
 ונושא אשה שאינה הוגנת לו שם ע. אוי לו למי שרואה את הוריו באומנות פגומה
 שם פב: אוי לו לצועק יותר מן הנצעק ב"ק צג. אוי לי שנתתי מפתי לע"ה ב"ב ח. אוי
 לי שנשבעתי ועכשיו שנשבעתי מי מפיר לי שם עד. אוי לה לאותה בושא אוי לה
 לאותה כלימה שם עה. אוי לי אם אומר אוי לי אם לא אומר שם פט. אוי לו לעולם
 שאבד מנהיגו ואוי לה לספינה שאבד קברניטה שם צא. חבל על שמש גדול שאבד
 מן העולם סנהדרין נט: אוי לכם שתי זרועותי שהן כב' ס"ת שנגלגלן שם סח. י"ג וויין
 נאמרו ביין שם ע. ווי לכו חייביא דאמרתון מיתי לא חייך שם צא. רזי לי רזי לי
 אמר נביא אוי לי אוי לי עד מתי שם צו. וי ליה למר דלא ידע בין טב לביש
 שם קג. אוי מי יחיה משמו אל אוי לה לאומה שתמצא בשעה שהקב"ה עושה פדיון
 לבניו שם קי. בתחילה הקב"ה דואג שמא יצא זה לתרבות רעה לאחר שיצא אמר
 וי שיצא זה שם שם: לפי שראה אדה"ר יום שמתמעט והולך אמר אוי לי שמא
 בשביל שסרחת עולם חשוך בעדי כיון ששקעה עליו חמה אמר אוי לי ע"ז ח. וי
 לאזלא בלא מכסא שם י. וי לדין כד יקום דין שם יא. אשריך שנתפסת על דבר
 אחד אוי לי שנתפסתי על ה' דברים שם יז: אוי להם לרשעים שמגיע אליהם
 כמעשה הצדיקים של עוה"ז בעוה"ז הוריות י: אוי להם לבריות מעלבונה של תורה
 אבות ו אוי לי שאעמוד ערום בלא מצות מנחות מג: חבל על בן עזאי שלא שימש
 את ר"י חולין עא. ווי דאפקיה ההוא גברא מביתיה שם קה: אוי לי שמא טעיתי נדה כ:
 אוי לג' שנים שאבדתי בבית אבא שם מה. ראה את ביהמ"ק אמר אוי לנו על זה
 שחרב אבות דר'ג ד אוי לי דברים שבינו לביני שח לאשתי שם ז אוי לי שמא יבוא
 עלי פורענות היום שם ט אוי לנו שלא היה לנו שותפות במלאכת המשכן שם יא אוי

לי איך אשא עין ואראה את אהרן בושתי ממנו אוי לי אלו לא הייתי ממזר שם יב
 אוי לי אימתי אצא מן הפקדון הזה בשלום שם יד אוי לי שאלו לא באתי נגזר דיני
 ליהרג שם ל אוי לנו טובה זו שאבדנו שם לב אוי לנו שנהרגין כמחללי שבתות שם לח
 הוי ארי ארי הוי גבור הוי טבי הוי נאמן שמוח א הוי הוי חתנים הוי כלה שם יא
 אוי לי כי חטאתי אוי לי כי בא מכשול על ידי ד'א וטא ב אוי דמובדין ולא
 משתכחין ב'ר יב אוי להם לרשעים שמהפכין מדת רחמים למדת הדין שם לג אוי לו
 לדור ששפט את שופטיו שם מב בתי כנסיות ובתי מדרשות התחילו צווחים ווי שם סס
 אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה שם צג שהיה רואה משה בסבלותם ובוכה
 ואומר חבל לי עליכם מי יתן מותי עליכם שם'ר א אוי לו לבית שחלונותיו פתוחים
 לתוך חשך שם יד למי האוי והאבוי? לנואף המשלח מדנים בין איש לאשתו במדב'ר י
 כשהוקם המשכן צווחו הבכורים ווי מי אמר ווי? מלאכי השרת אמרו ווי אמרו
 עכשיו הקב"ה מניח אותנו ויורד ודר בארץ שם יב אוי לה לעיסה שהנחתום מעיד
 עליה שהיא רעה שם יי חבל לספינה שהלכה לה ולא נתנה המכס דב'ר ב באותה
 שעה בכה יחזקאל ואמר ווי לשונאי ישראל אבדה שארית יהודה שהש'ר ז אוי
 לרשעים אוי לדבדיהם ילקוט ירמי' רצא אוי לו למלך שבקטנותו הצליח ובזקנותו לא
 הצליח ילקוט איכה תתקצו ווי לאינון חייביא דאמרי דאורייתא לאו איהו אלא ספורא
 בעלמא זוהר בהעלותך.

אויב' ע' אהבה.

אור אין אדם אוסר על חבירו דרך אור עירובין פח' דירה שתשמישה לאור
 כגון הבורגנין שבשדה תוספת' עירובין ג ט היתר נדרים פורחים באור תוספת'
 הגיגה א ט רבי בבית שערים הוה כיון דחלש אמטיוהי לציפורי דמדליא ובסיס
 אורה כתובות קג: אורא דהר קטלה ב"מ לו: אורא דא"י מחכים ב"ב קנח: ארבע מאה
 בעייתא בעי דואג ואחיתופל במגדל הפורח באור סנהדרין קו: אור מגדל משכח את
 התלמוד שם קט: יש לך בריות גדולות באור ויש לך בריות גדולות באור שבאור
 אילמלי עולות לאור מיד מתות חולין קכז: וכיון שיצא לאור העולם נפתח הסתום
 ונסתם הפתוח נדה לו: אין אנו יודעים אם פורחין הן המאורות באור ואם שפין בריקע
 ב'ר ו אור יפה כמן הפסח ועד העצרת שם לד' טבעיים שברא מהם הקב"ה
 העולם ואלו הן הארץ היא הכבדה שבכולן וכנגדה המים למעלה מן הארץ האור
 שממנו נוצר הרוח למעלה מן המים והאש למעלה מן האור במד'ר יד זרוק מטה
 באור לעיקרו נופל שם כ נטל הקב"ה ארוננו של אהרן וראו כל ישראל ארוננו של
 אהרן פורח באור סרקי דר'א יי' הגוף מתקיים בנפש והנפש באור מד' הגדול בראשית ח'
 ע'ע ע' רוח.

אוכל, ע' אכילה.

אומות העולם

אסור לישב על מטת ארמית ברכות ח: בג' דברים אוהב אני את הפרסיים אני צייתי למקודשי אלו הפרסיים המקודשין ומזומנין לגיהנם שם שם שם בג' דברים אוהב אני את המדיים שם שם שם אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע עכשיו יאמרו אומות העולם תשש כחו כנקבה שם לב. פרסאי בצרכי סעודה בקיאי שם מו: הוואה חכמי אוה"ע אומר ברוך שנתן מחכמתו לבריותיו והוואה מלכי אוה"ע אומר ברוך שנתן מכבודו שם נח: ומה מצרים שלא קרבו את ישראל אלא לצורך עצמן שם סג: דודי ירד לגנו זה הקב"ה שירד לעולמו לראות ולרעות את אוה"ע וללקוט שושנים את הצדיקים שבהם ירוש' ברכות ב ג' פרוסטוגמאות פקודות שלח יהושע גרגשי פנה ירוש' שביעיתו לא מכסי לא ברומי זעיר' ולא בחבר זעיר' ירוש' תרומות ח שעה ראשונה מאכל לודים שבת י' תחת ישמעאל ולא תחת נכרי שם יא. שטנא בתרי אומי לא שליט שם לב: כמה נאים מעשיהן של אומה זו רומי תקנו שווקים תקנו גשרים תקנו מרחצאות נענה רשב"י ואמר תקנו שווקין להושיב בהן זונות מרחצאות לעדן בהן שם לג: סיני שירדה שנאה לאוה"ע שם פט. חורב שירדה חורבה לאוה"ע שם שם שם והא הני פרסאי דכמאן דכפיתי דמו שם צד. מפני מה כוחים שבבבל מזהמין? מפני שאוכלין שקצים ורמשים שם קמה: שבתה מדהיבה שבתה אומה זו שאמרה מדוד והבא שם קמט: אין לך בכל העמים קשה יותר מאמוריים שכל אדם קשה קורין אותו אמורי תוספת' שבת ח להכרית זרעו של עשו פסחים ה. ענה פסול היה לפיכך הביא פסול לעולם שם נד. צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שפזרן לבין האומות שם פז: חכמי אוה"ע אומרים גלגל חוזר ומזלות קבועים ביום חמה מהלכת למטה שם צד: אב נתתיך לאומות בחור נתתיך באומות שם קה. הכסף שלקט יוסף במצרים באו הכשדים ונטלוהו עד שבא לידי הרומיים שם קט. עתידה מצרים שתביא דורון למשיח א"ל הקב"ה למשיח קבל מהם אכסניא עשו לבניי במצרים שם קח: מי גרם להם לישראל שיתפזרו לבין אוה"ע קריבות שהיו חפצין בהן שם שם שם ופרסאי מגל' דמיפת קאתו? דכתיב בני יפת גומר זה גרממאי מגוג זו קנדיא מדי זו מקדוניה יון כמשמעו תובל זה בית אונייקי משך זו מוסיא תירס חד אמר זו בית תרייקו וח'א זו פרס יומא י' עתידים מחריבים ליפול ביד פרס עתידה פרס שתיפול ביד מחריבים שם שם שם בשעה שא"ל הקב"ה לשאול לך והכית את עמלק אמר ומה נפש אחת אמרה תורה הבא עגלה ערופה כל הנפשות הללו עאכור"כ? ואם אדם חטא בהמה מה חטאה ואם גדולים חטאו קטנים מה חטאו? שם כב: שאלמלא מוראו של הקב"ה היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות שם סט. בזמן

שהחמה לוקה סימן רע לאוה"ע מפני שישראל מונין ללבנה 'אוה"ע לחמה סוכה כט.
 ד' מתהרט עליהן הקב"ה שבראם ואלו הן גלות כשדים ישמעאלים שם נב: הני ע'
 פרים כנגד מי? כנגד ע' אומות אוי להם לאוה"ע שאבדו ואין יודעין מה שאבדו
 שם נה: הוא סיחון הוא ערד הוא כנען סיחון שדומה לסייח במדבר ר"ה ג. כי חק
 לישראל הוא אין לי אלא לישראל לאוה"ע מניין? שם ח: אוי להם לאומות עו"א
 שאין להם תקנה! שם כג: הר המוריה הר שיצא ממנו מורא לאוה"ע תענית טו. כך
 אמר הקב"ה אם מניח אני ישראל כמות שהן נבלעין הן בין אוה"ע אלא הרי אני
 משתף שמי הגדול בהם והם חיים ירוש' תענית ב שלחו לה קנאה את מעוררת עלינו
 לבין האומות מגילה ז. מלמד שכל אחד ואחד נדמתה לו כאומתו שם שם יפת
 אלהים ליפת דבריו של יפת יהיו באהלי שם פייתו של יפת יהא באהלי שם שם ט
 והכרתי לבבל שם זה הכתב שאר זה לשון נין זה מלכות שם י: אלו פרסיים
 שאוכלין ושותין כדוב ומסורבלין בשר כדוב ומגדלין שער כדוב שם יא. לא
 מאסתים בימי יוונים להפר בריתי אתם בימי פרסיים כי אני ה' אלהיהם בימי גוג
 ומגוג שם שם שם אוה"ע עו"א שאוכלים ושותין אין מתחילין אלא בדברי תיפלות
 וכן בסעודתו של אותו רשע הללו אומרים מדיות נאות והללו אומרים פרסיות
 נאות שם יב: זיל לגבי עמון ומואב דיתבו בדוכתייהו שם שם שם אבל אוה"ע מכה
 אותן ואח"כ בורא להם רפואה שם יג: כל האומר דבר חכמה אפילו באוה"ע נקרא
 חכם שם טו. עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית תגיגה ג: כיון שאבדה עצה
 מבנים נסרחה חכמתן של אוה"ע שם ה: שלא יאמרו אוה"ע ביד אומה שפלה מסר
 הקב"ה את בניו שם יג: אתם קרויין אדם ולא אוה"ע קרויין אדם יבמות סא. בגוי
 נבל אלו אנשי ברבריא ואנשי מטרנאי שהולכים ערומים שם טו: אין אב למצרי
 שם צח. אשריכם ישראל בזמן שעושין רצונו של מקום אין כל אומה ולשון שולטת
 בהם ובזמן שאין עושין רצונו של מקום מוסרין ביד אומה שפלה כתיבות טו: ואחת
 שהשביע הקב"ה את ישראל שלא ימרדו באוה"ע ואחת שהשביע הקב"ה את אוה"ע
 שלא ישתעבדו בהן בישראל יותר מדאי שם קיא. עם הדומה לחמור שם שם שם אין
 הקב"ה נפרע מן האומה עד שעת שילוחה סוטה ט. על כל העולם אינו מביא אבל
 מביא על אומה אחת שם יא. לדברייך היאך למדו אומות של אותו הזמן תורה? א"ל
 בינה יתירה נתן בהם הקב"ה שם לה: לרבות כנענים שבחול' שאם חזורין בתשובה
 מקבלין אותן שם שם שם בלע שנבלע בין האומות וארד שירד לבין אוה"ע שם לו: או
 בטולך או בטולא דבר עשו למימרא דארומאי מעלי מפרסאי? יודע הקב"ה בישראל
 שאין יכולין לקבל גזירת ארומיים עמד והגלה אותם לבבל גיטין יי. חביבה להן
 בהמתן של ישראל יותר מנשותיהן שם לח. תא חזי מה בין פושעי ישראל לנביאי

אוה"ע גיטין נו. ז' שנים בצרו אוה"ע את כרמיהן מדמן של ישראל שם שם שם בשעה
 שאמר הקב"ה אנכי ולא יהי' לך אמרו אוה"ע לכבוד עצמו הוא דורש שם לא. י'
 קבים עשירות ירדו לעולם ט' נטלו רומיים קדמונים י' קבים גסות ט' נטלה עילם
 י' קבים כשפים ט' נטלו מצרים י' קבים זנות ט' נטלה ערביא י' קבים שכרות ט'
 נטלו כושים שם מט: הראני פרסיים דומים לחיילות של בית דוד הראני חברין
 דומין למלאכי חבלה הראני ישמעאלים דומין לשעירים של ביהכ"ס שם עב. בישראל
 נתתי גירושין לא נתתי גירושין באוה"ע ירוש' קידושין א ראה ז' מצות שקבלו עליהם
 בני נח כיון שלא קיימו עמד והתיר ב"ק לח. שתי פרידות טובות יש לי להוציא
 מהן רות המואביה ונעמה העמונית שם שם: עד האידנא הוו פרסאי דלא קפדי
 אשפיכות דמים והשתא איכא יוונאי דקפדו אשפ"ד שם קיז. דלאו פרסאי אנן דאמרי
 אבידתא למלכא ב"ב כח: צדקה חרומם גוי אלו ישראל וחסד לאומים חטאת כל
 צדקה וחסד שע"א עושין חטא הוא להן כשאין עושין אלא להחגדל בו ב"ב י. ז'
 גביאים נתנבאו לאוה"ע ואלו הן שם טו: חסיד היה באוה"ע ואיוב שמו שם שם שם
 דמודי להון נפיל בידיהון דמתרחין עליהון דיליה דילהון שם צא: כך מנהגה של
 אומה זו מלך שנה מונין לו שתיים שם קסד: נצטוו להכרית זרעו של עמלק סנהדרין כ:
 מעשה ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה לפני? שם לט: ז' מצות שנצטוו בני
 נח שם נז: אף ממונם של ישראל כיון שנפל ליד אוה"ע מיד טיהר שם צד: שאין כל
 דקל ודקל שבבבל שאין סוס של פרסיים נקשר בו ואין לך כל ארון וארון שבא"י
 שאין סוס מדי אוכל בו שם צח: מוטב תהא שפחה לאומה זו ולא תהא גבירה לאומה
 אחרת שם צט: בלעם הוא דלא אתי לעלמא דאתי הא אחריני אתו שם קה. מדין
 ומואב לא היה להם שלום מעולם משל לשני כלבים שם שם שם אוי לה לאומה
 שתמצא בשעה שהקב"ה עושה פדיון לבניו שם קי. הצדיקים שבגוים יש להם חלק
 לעוה"ב חוספת' סנהדרין יג ותאכל כל ארעא אר"י זו פרס שבועות ו: משפט המצריים
 י"ב חודש עדיין ב' לעת"ל מביא הקב"ה ס"ת בחיקו ואומר למי שעסק בה יבא
 ויטול שכרו מיד מתקבצין ובאין אוה"ע בערבוביא ע"ב. מלמד שהחזירה הקב"ה
 על כל אומה ולשון ולא קבלוה שם שם: זו רומי שטבעה יצא בכל העולם א"ל
 הקב"ה שוטים שבכולם כל מה שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם שווקים להושיב
 בהן זונות שם שם: לעת"ל באין אוה"ע ומתגייירין שם ג: כל מצות שישראל עושין
 בעוה"ז באות וטורפות אותם לאוה"ע לעוה"ב שם ד: תלתין ותריין קרבי עבדו רומאי
 בהדי יונאי ולא יכילו להו עד דשתפינהו לישראל בהדיהו שם ח: למלכי אוה"ע
 מתשרי מנינן שם י. קטן נתתיך בגוים שאין מושיבין הרומיים מלך בן מלך בזוי
 אתה מאד שאין להן לא כתב ולא לשון שם שם שם אונקלוס בר קלונימוס איגייר

שדר קיסר גונדא דרומאי אבתריה שם יא. אומה זו רימי מן השמים המליכוה
 שם יח. תתנער אומה שמעשיה בצפון ותבוא אומה שמעשיה בצפון ובדרום
 זבחים קטו. שכשנתנה תורה לישראל כל מלכי אוה"ע אחזתן רעדה בהיכליהן שם שם
 שם אין מינין באומות אימא אין רוב אומות מינין נכרים שבחו"ל לאו עובדי ע"א
 הן בכס חלקתי ולא באומות חולין יג. עוים מתימן באו ולמה נקרא שמן עוים?
 שעיותו את מקומן שם ס. ליתו כפתורים ליפקן מעוים דהיינו פלשתים וליתו
 ישראל ליפקן מכפתורים שם שם שם ללמדך שאפילו הרי א"י חביבין על האוה"ע
 שם שם שם אבל אוה"ע אינו כן נתתי גדולה לנמרוד אמר הבה נבנה לנו עיר שם פט.
 אלו ל' צדיקי אוה"ע שאוה"ע מתקיימים עליהם אלו ל' מצות שקבלו עליהם בני
 נח ואין מקיימין אלא ג' שם צכ. מפני אוה"ע שלא יהיו מונין את ישראל ואומרים
 להם אומה של בזויות אתם ב'ר א עתיד הקב"ה להשקות כוס תרעלה לאומות
 שם טו. שרי אוה"ע הראה לו לאברהם שם מד כל אותן דורונות שנתן יעקב לעשו
 עתידין אוה"ע להחזירן למלך המשיח שם עח אוה"ע אומרים בשבילנו נברא העולם
 ואנו עיקר שם פג לא היו ראויין אוה"ע שיהיו בהן דווים וסכופים? אלא שלא יהיו
 מונין את ישראל שם פח פתחו שערים ויבא גוי צדיק כהנים לויים וישראלים לא
 נאמר אלא גוי צדיק שם"ר יו אמרו ישראל לפני הקב"ה עד מתי אי אתה עושה דין
 באומות א"ל עד שתגיע עונתן ליבצר שם ל חצוף באומות ישראל שם כב בנות ציון
 המצויינים לי ע"י אוה"ע שם נב אילו היו אוה"ע יודעין מה אהל מועד יפה להן
 היו מקיפין אותו אהליות ויק"ר א רבש"ע מכל אומות שיש לך בעולמך אי אתה
 מצוה אותי אלא על ישראל! שם ב מז' דורות ואילך יכולין אוה"ע לומר לא נתנה
 לנו תורה שם שם ואנשים צדיקים המה אר"א אוה"ע נקראו צדיקים שם ה אם לא
 יגיד ונשא עונו אם לא תגידו אלוהותי לאוה"ע הרי אני פורע מכם שם י ישראל
 נרדפים מפני האומות ובחר הקב"ה בישראל שם כו מה עפר הארץ עשוי דייש
 לכל באי עולם כך ישראל עשויים דייש לכל אוה"ע כמז' ב מזרק של ע' שקל
 לכפר על ע' אומות שם יג ולא קם נביא עוד בישראל כמשה בישראל לא קם אבל
 באוה"ע קם ומנו זה בלעם שם יד אלא שתאירו לי כדרך שהארתי לכם למה?
 לעלות אתכם בפני האומות שם טו ראה מה בין נביאי ישראל לנביאי אוה"ע!
 נביאי ישראל מזהירין את ישראל מן העבירות ונביא שעמד מן הגוים העמיד
 פרצה לאבד את הבריות מן העולם ולא עוד אלא שכל הנביאים היו במדת רחמים
 על ישראל ועל אוה"ע שם כ הפה ניתן ליעקב והידיים ידי עשו והאומות כולן
 בחרב חיהים שם שם כל צרה שאוה"ע וישראל שותפים בה צרה וכל צרה של ישראל
 עצמם אינה צרה דב"ר ב אם הרגלת לשונך לדבר באחיך שאינו בן אומתך סוף

בכּן אומתך תתן דופי שם י לפי שאוה"ע מונין לישראל ואומרים אומה זו המירה את כבודו שהש"ר א שמחו אוה"ע ואמרו היאך אלו יכולין להתוכח עם בוראן? עכשיו הוא מכלה את כולן מן העולם! שם שם שובי שובי השולמית אמרו אוה"ע לישראל עד מתי אתם מתים על אלהיכם עד מתי אתם נהרגין עליו? באו אצלינו ואני ממנין אתכם דוכסין! שם י לא עמדו פלסופין לאוה"ע כבלעם וכאבנימוס הגרדי איכ"ר פת' אוה"ע אעפ"י שגולים אין גלותם גלות אבל ישראל שאין אוכלים מפתם ואין שותין מיינם גלותם גלות שם א אוה"ע אעפ"י שחוטאין אינם כלים אבל ישראל חטאו ולקו שם שם אומרת כנסת ישראל לאוה"ע לא ייתי עליכון מה דאתא עלי שם שם י' חלקים טפשות בעולם ט' בישמעאלים וא' בכל העולם י' חלקים נוי ט' במדי י' חלקים כעירות ט' במזרח י' חלקים כח ט' בכשדים שם שם אם יאמר לך אדם יש חכמה בגוים תאמין יש תורה בגוים אל תאמין שם ב לא ישבתי בסוד משחקים אמרה כנס'י רבש"ע מימי לא נכנסתי בבתי טרטיאות של אוה"ע ושחקתי עמהם שם ג אוה"ע מאחר שהן אוכלין ושותין ומשתכרין הן יושבין ומשיחין בי ומלעיגין בי שם שם אוה"ע נקראו נכרים לפני הקב"ה אסת"ר אדריינוס קיסר אמר לרב"ח גדולה היא הכבשה שעומדת בין שבעים זאבים שם שם אוה"ע נבואתן היתה סתומה שם ז אמר הקב"ה בעוה"ז ע"י יצה"ר חלקו בריותי ונחלקו לע' לשון אבל לעוה"ב משוין כלם כתף אחד לקרוא בשמי ועובדין אותי תחזומא נח אוה"ע שמכלין שדותיהן אעשה כלה אבל ישראל שאין מכלין שדותיהן כד"א לא תכלה פאת שדך לא אעשה כלה שם ויצא אוה"ע אומרים מה הוא כך שישראל מקריבין ומקטירין? שם צו נתן הקב"ה תורה לישראל כדי שיזכו בה לכל האומות שם דברים אמר הקב"ה מי גרם לי להיטב לאוה"ע אלא ישראל שכל זמן שאוה"ע שרויין בשלוה הם דחופים ונוזופים ומטולטלים אבות דר"ב במו"ש לא היו מתענין מפני אוה"ע שלא יאמרו על כי אנו שמחין בראשון הם מתענין סופרים יו שכל אומה ולשון ששלטה על ישראל שלטה מסוף העולם ועד סופו מכלתא בשלתא עכשיו יהיו אוה"ע מקישים עלינו כזוג לומר מה אלו שהיו ברשותם הניחו והלכו להם שם שם שלא יהיה ישראל אומרים הואיל וגלינו לבין אוה"ע נעשה כמעשיהם אני איני מניחם אלא אני מעמיד גביאי עליהם ומחזירים אותם למוטב תריכ בחוקתי וזאת תורת הכהנים ליום וישראלים לא נאמר אלא וזאת תורת האדם כהנים ליום וישראלים לא נאמר אלא זה השער לה' צדיקים יבאו בו לא נאמר אלא היטיבה ה' לטובים ספרא אחרי מות יג הרי זה דבר גנאי לישראל שאוה"ע אין מניחים מה שמסרו להם אבותים וישראל מניחים ספרי ראה ע' אומות אוותניטאות חזקות שיש לך בעולם אין אתה מצווני אלא על ישראל? ילקוט שכות שעי יש אוה"ע לימות

המשיח ולעוה"ב שם בא ריב תחת אהבתי ישטנוני אמרו ישראל לאוה"ע אנו מקריבין בחג ע' פרים על ע' אומות ולפיכך היו צריכין האומות לאהוב אותנו ולא די שאינן אוהבין אותנו אלא ששונאים אותנו ואני תפלה אני מתפלל עליהן שם במדבר א"ל אם אי אתה יכול לקללן קלל אומה אחרת וערב אותם עמהם א"ל אני יכול הן עם לבדד ישכון מובדלין הן מן האומות בלבושיהן ובמאכלן ובגופיהן שם בלק עתיד הקב"ה להנחיל לחסידי אוה"ע חיי עוה"ב דכתיב 'כהניך ילבשו צדק אלו צדיקי אוה"ע שהם כהנים להקב"ה שם מלכים רצו כל צדיק וצדיק שאוה"ע הורגין אותו כביכול הקב"ה כותבן בפורפור שלו שם תהלים ט ידין לאומים במשרים בשעה שהקב"ה דן את אוה"ע מזכיר להם זכות משרים שבהם שם מעיד אני עלי את השמים ואת הארץ בין גוי ובין ישראל בין איש ובין אשה בין עבד ובין שפחה הכל לפי מעשה שעושה רוח הקודש שורה עליו חזק"ח אמר דוד כבש בין ע' זאבים מה יכול לעשות? ישראל בין אומות חזקים מה הם יכולים לעשות אילולי אתה עומד להם בכל שעה ושעה פסיקתא רבתי ט ואיהו אתר בגן עדו דמתקין לאינון חסידי דשאר עמין זוהר פקודי ע"ע ע' בבל, גוי, גלות, ישראל, נכרי.

אומנות (אומן, מלאכה) יה"ר מלפניך שתהא תורתך אומנותנו ברכות טז: אני מלאכתי בעיר והוא מלאכתו בשדה אני משכים למלאכתי והוא משכים למלאכתו שם יז. או שהיתה מלאכתו מרובה משל חבירו שם יט: מכותלי ביתך ניכר שפחמי אתה שם כח. לא בראת דבר אחד לבטלה ידיים לעשות בהם מלאכה שם לא: וכי מאחר ששוהין ט' שעות ביום בתפלה מלאכתן היאך נעשית? אלא מתוך שחסידיהם הם מלאכתן מתברכת שם לב: ובזמן שאין ישראל עושים רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י עצמן ולא עוד אלא שמלאכת אחרים נעשית על ידן שם לה: דורות הראשונים עשו תורתן קבע ומלאכתן ארעי זו וזו נתקיימה בידן שם שם מלמד שכל אחד ואחד יפה לו הקב"ה אומנותו בפניו שם מג: לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה מה היא? אמר ר"ח מחטא דתלמיותא שם סג: אומנין בניין ארכיטקטונין ירוש' ברכות ט א ובחרת בחיים זו אומנות ירוש' פאה א אלו כלים שאין האומן רשאי למוכרם בשביעית שביעית ה' גדולה מלאכה שלא חרב דור המבול אלא מפני הגזל ירוש' מעשרות ב' ו'ט מלאכות שבת ע' כלום אתם עושים מלאכה שאתם צריכים שבות? שם פט: אומנתו של יצר הרע היום אומר לו עשה כך שם קה: איזהו ת"ח שבני עירו מצווין לעשות מלאכתו? שם קיד: בדיו נאה בקולמוס נאה בבלר אומן שם קלג: האי אומנא דלא מייך שם שם בני הוי זהיר במלאכתך שמלאכתך מלאכת שמים היא עירובין יג. וסתם אנשי טבריא כמי שלא יבטל ממלאכתו דמי שם פח: העושה מלאכה בע"ש אינו רואה סימן ברכה

פסחים נ: ג' אומניות עושין מלאכה בע"פ עד חצות שם נה: כדי שיהיו עולי רגל רואין שמלאכתם נאה שם נז: אשרי מי שאומנתו בושם אוי לו מי שאומנתו בורסי שם טה: שלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסנדריא יומא לח: דאומן לה סמא דחיי דלא אומן לה סמא דמותא שם עב: בדיופלוסטון שדרת צמודים של אלכסנדריא לא היו יושבין מעורבין אלא זהבין בפני עצמן וכספין בפני עצמן ונפחין בפני עצמן וטרסיים בפ"ע וגרדיים בפ"ע וכשעני ג"א אכסניא נכנס שם היה מכיר בעלי אומנתו סוכה נא: למלך שהיה לו כלי נגרות ירוש' ר"ה א באומן משל בית אבטינס שנטל בשכרו קטורת ירוש' שקלים ג ההדיט תופר כדרכו והאומן מכליב מ"ק ח: מת בעיר כל בני העיר אסורין במלאכה שם כז: אומנתיה דהן בנאי דהן נגר דהן חייט וכיון דהוון שבקין ליה ואולון ירוש' תגיגה ב עתידים כל בעלי אומניות שיעמדו על הקרקע יבמות טג: אין לך אומנות פחותה מן הקרקע שם שם שם גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה גררים מט: שהיו מחליפין מלאכת אנשים לנשים סוטה יא: לעשות מלאכתו מלאכתו ממש שם לו: הכן בחוץ מלאכתך זה בית שם מר: גדולה מלאכה שמחממת את בעליה גיטין סז: ח' רובן קשה ומיעוטן יפה מלאכה שם ע: האב חייב בבנו ללמדו אומנות כל שאינו מלמד את בנו אומנות כאלו מלמדו ליסטות קידושין כט: אין בעלי אומניות רשאים לעמוד בפני ת"ח בשעה שעוסקין במלאכתן שם לג: אין אומן קונה בשבח כלי שם מח: כיון שנתמנה אדם פרנס על הצבור אסור בעשיית מלאכה בפני ג' שם ע: ולא ילמד אדם את בנו אומנות הנשים ר"מ אומר לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה ויתפלל למי שהעושר והנכסים שלו שאין אומנות שאין בה עניות ועשירות שלא עניות מן האומנות ולא עשירות מן האומנות אלא הכל לפי זכותו לא ילמד אדם את בנו חמר גמל קדר ספן רועה וחנוני שאומנותן אומנות ליסטים מניח אני כל אומנות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה שם פב: כל שעסקיו עם הנשים סורו רע כגון הצורפים והסריקים והנקורות והרוכלים והגרדים והספרים והכובסים והגרע והבלן והבורסקי אין מעמידין מהם לא מלך ולא כה"ג מה טעם? לא משום שפסולים הם אלא משום שאומנותם פגומה שם שם שם אין לך אומנות שעוברת מן העולם אשרי מי שרואה את הוריו באומנות מעולה אוי לו למי שרואה את הוריו באומנות פגומה שם שם: כל שיש בידו אומנות למה הוא דומה? לכרם שמוקף גדר ולחרין שמוקף סייג... לאשה שיש לה בעל בין מתקשטת ובין שאינה מתקשטת אין הכל מסתכלין בה תוספת' קידושין א בא וראה כמה גדול כח של מלאכה שור שביטלו ממלאכתו ה' שה שלא ביטלו ממלאכתו ד' ב"ק עט: באכלושי דמחזוא דאי לא עבדי מלאכה חלשי ב"מ עז: כדי שיהא איכר אומן חורש ושונה תוספת' ב"מ יא כופין בני מבואות זא"ז שלא להושיב ביניהן לא

חייט ולא בורסקי ולא אחד מבני בעלי אומניות ב"ב כא: אומן אין לו חזקה שם מב: שב שני הוי כפנא רעב ואבבא אומני לא חליף סנהדרין כט- ואת אשת רעהו לא טימא שלא ירד לאומנות חבירו שם פא- שני יוצרים יש בעירנו אחד יוצר מן המים וא' יוצר מן הטיט איזה מהן משובח? שם צא- כי אדם לעמל יולד איני יודע אם לעמל פה נברא אם לעמל מלאכה? שם צט: לא עשה לרעהו רעה שלא ירד לאומנות חבירו מכות כד- סתם ארי שבור הוא אצל מלאכה ע"ז טז: אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות אבות א וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עון שם ב היום קצר והמלאכה מרובה... לא עליך המלאכה לגמור שם שם מה אומנתו של אדם בעוה"ז? ישם עצמו כאלם חולין פט- צילצול היה במקדש ונפגם ושלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסנדריא ערכין י: מנין שלא ישנה אדם מאומנתו ומאומנות אבותיו? שם טז: התורה אומרת אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה ב"ר א כל האומניות אדם הראשון למדם שם כד אין לך אדם אוהב בן אומנתו אבל החכם אוהב בן אומנתו שם לב חביבה מלאכה מזכות אבות שם עז נגר שאין בידו ארגליא כלי אומנות אינו נגר מ' מ משל למה"ד למי שהיה יודע שלש אומניות זהבי ויוצר וזגגי כל מי שהיה מחבב את בנו היה קורא אותו בנו של זהבי במד"א טוב לגבר כי ישא עול עול תורה עול מלאכה איכ"ר ג ילמד אדם אומנות והקב"ה מפרנסו קה"ר ו אומן שונא בני אומנותו תנחומא בראשית זכות מלאכה עומדת במקום שזכות אבות אינה יכולה לעמוד שם ויצא לא נתנה התורה לדרוש אלא לאוכלי המן שלא היה להם צורך למלאכה שם בשלה אף אדם הראשון לא טעם כלום עד שעשה מלאכה אף הקב"ה לא השרה שכינתו על ישראל עד שעשו מלאכה מי שאין לו מלאכה לעשות מה יעשה? אם יש לו חצר חריבה או שדה חריבה ילך ויתעסק בה אין אדם מת אלא מתוך הבטלה אבות דר"ג יא כשם שהתורה נתנה בברית כך המלאכה נתנה בברית שם שם אין אומן בלא כלים שם כב אל תרחק עצמך ממידה שאין לה קצבה וממלאכה שאין לה גמירא שם כז אתה מוצא אין לך אומנות בזויה יותר משל רועה שכל ימיו הוא הולך במקלו ובתרמילו ודוד קראו להקב"ה רועה שם שם כג שמא יאמר אדם בן אבות העולם אני איני ראוי לעשות מלאכה ולהתבזות אומרים לו שוטה כבר קדמך יוצרך שעשה מלאכה קודם שבאת לעולם שנאמר מכל מלאכתו אשר עשה מירש נעלם אומנא כד מליל באומנותיה מליל זהר משפטים- ע"ע ע' יגיע כפים, עבודה.

בעלי אומנות ומלאכה בין חכמי התלמוד. אבא אומנא מקיז דם

תענית כא: אבא בר זמינא חייט ירוש' סנהדרין ג

אבא הושעיא איש טורייא כובס ירוש' ב"ק י אבא חלקיה עודר בשדה תענית כג- אבן

נגרא שבת כג: ר' אדא מודד קרקעות ג"מ קז: ר' אושעיא תופר נעלים פסחים קיג: בר אמוראי ציד אלמוגים ומרגליות ר"ה כג. דניאל חייט ויק"ר לב הלל הזקן חוטב עצים יומה לה: ר' חנינא תופר נעלים פסחים קיג: חנן חייט ע"ז לט. ר' חסדא עושה שכר פסחים קיג: יהודה חייט ב"ב קסד: ר' יהודה נחתום ב"ב קלב. ר' יהושע נפתא ברכות כח. ר' יוחנן סנדלר אבות ד' ר' יוחנן חקוקא פסחים ג. ר' יוסי עושה מצודות ירוש' ברכות ד' יוסי בן חלפתא עובד עורות שבת מט: ר' יוסף עובד בריחים גיטין סז: ר' יצחק נפתא חולין ק. לוי עושה מצודות יומא פה. ר' מאיר לבלר עירובין יג. ר' נחוניא חופר שיחין שקלים ה. ר' עקיבא נושא חבילות אבות דר"ג ו' ר' פפא עושה שכר פסחים קיג: שמאי בנאי שבת לא. שמעון הפקולי מגילה יז: שמעון שזורי דמאי ד א' ר' ששת נושא קורות גיטין סז:

אונאה (עושי, הפקעת שער, כובש שכר שכיר) בשביל ד' דברים נכסי בע"ב יוצאין לטמיון על כובשי שכר שכיר ועל עושי שכר שכיר טובה כט: אין אונאה לקרקעות כתובות צט: האונאה שתות למקח ב"מ מט: אין אונאה לפרוטות שם נה. אף המוכר ס"ת אין לה אונאה לפי שאין קץ לדמיה שם נח: באונאת דברים הא כיצד? אם היה בעל תשובה אל יאמר לו זכור מעשיך הראשונים אם היה בן גרים אל יאמר לו זכור מעשה אבותיך אם היה גר ובא ללמוד תורה אל יאמר לו פה שאכל נבילות וטריפות בא ללמוד תורה שם שם גדול אונאת דברים מאונאת ממון שם שם לעולם יהא אדם זהיר באונאת אשתו שמתוך שדמעתה מצויה אונאתה קרובה שם נט. כל השערים ננעלים חוץ משערי אונאה הכל נפרע בידי שליח חוץ מאונאה ג' אין הפרגוד ננעל בפניהם אונאה וגזל וע"א שם שם המאנה את הגר עובר בג' לאוין והלוחצו עובר בב' שם שם: כל הכובש שכר שכיר עובר בה' שמות לאוין ועשה שם קיא. איזה הוא עושי ואיזהו גזל? לך ושוב לך ושוב זה הוא עושי שם שם כל הכובש שכר שכיר כאילו נוטל נפשו ממנו שם קיב. מאן דלא שהייה לאוניתא דמלכא דאדום לא נשהיה לאוניתיך ב"ב כב. אוצרי פירות ומלוי ריבית ומקטיני איפה ומפקיעי שערים עליהן הכתוב אומר לאמר מתי יעבר החדש וכתוב נשבע ה' בגאון יעקב אם אשכח לנצח כל מעשיהם אין אוצרין פירות דברים שיש בהן חיי נפש שם צ: א"ל רשע כל הדרך הוא רץ בשבילה ולא נתתה לפניו כך שכיר עמל ומצטער כל היום מקוה לשכרו ומוציאו ריקם שמ"ר לא. ע"ע ע' גנבה וגזלה, רמאות.

אונן (אנינות) אונן טובל ואוכל את פסחו לערב פסחים צא: כי כן צויתי באנינות יאכלוה יומה ה: מי שמתו מוטל לפניו אוכל בבית אחר ואינו אוכל בשר ואינו שותה יין מ"ק כג: דוד מת בעצרת והיו כל ישראל אוננין והקריבו למחר ירוש' תגיגה ב

זרות אמרתי לך ולא אנינות יבמות ע: אשתו ארוסה לא אונן ולא מיטמא לה כתיבות נג: אפילו בשעת אנינותו של אדם יצרו מתגבר עליו קידושין פ: ולא היו מתאבלין קרובי הריגי ב"ד אבל אוננין שאין אנינות אלא בלב סנהדרין מו: איזו היא אנינה? משעת מיתה עד שעת קבורה ירוש' הוריות ג: אונן אינו משלח קרבנותיו ובחים צט: אונן שהביא אנינה לעצמו ב"ר פה און שכל ימיו באנינות במד"ר יח: אנינה מבפנים ואבילות מבחוץ איכ"ר א: ואין הלוי אסורים באנינה לשיר ספרא שמיני א: ע"ע ע' אבל, דאגה, צער.

אונס (אָנָס, כפיה, הכרח) והזהרו בזקן ששכח תלמודו מחמת אונסו ברכות ח: דאנסי ליה רבנן בעידניה בעל כורחיה שבת לג: מלמד שכפה עליהם הקב"ה הר כגיגית שם פח: כופין על מדת סדום עירובין מט: כל הכופה אשתו לדבר מצוה הויין לו בנים שאינן מהוגנין שם ק: זקן ששכח תלמודו מחמת אונסו נוהגין בו כקדושת ארון ירוש' מ"ק ג: העדים שאמרו כתב ידינו הוא זה אבל אנוסים היינו כתובות יח: אלו שכופין אותו להוציא שם עז: אונסא דלא שכיח גיטין עג: אונס (אנוס) רחמנא פטריה נדרים כז: נדרי אונסין שם שם שם תלוה וזבין ב"ק סב: אונסין ששומר שכר פטור עליהן ב"מ צג: סתם עכו"ם אנס הוא סנהדרין כה: מלמד שהיו אונסין א"ע מן השחוק ומן השיחה שם צג: האדם בשבועה פרט לאנוס שבועות כז: אמר הקב"ה לא דיין לרשעים שעושין סלע שלי פומבי אלא שמטריחין אותי ומחתימין אותי בעל כרחי ע"ז נד: על כרחך אתה נוצר על כרחך אתה חי ועל כרחך אתה מת ועל כרחך אתה עתיד ליתן דין וחשבון אבות ד: כופין אותו עד שיאמר רוצה אני ערכין כא: אם הבאת לפני קרבן ברצון ובטובה הוא קרבני ואם באונס על כרחך איני מעלה לך שתקריב לפני יק"ר כז: אלו ת"ח שכופין א"ע ללמוד תורה אלו מאלו שם ל:

אונקלוס, ע' תרגום.

אופה, ע' נחתום.

אוצר (מטמון) עשו אוצרות שכר בבבל כאוצרות יין בא"י פסחים ח: ג' מטמוניות הטמין יוסף במצרים שם קיט: מכון שבו אוצרות שלג ואוצרות ברד חגיגה יב: ר"ע אוצר בלום גיטין סז: רבי פתח אוצרים בשני בצורת ב"ב ח: מעשה במונבו המלך שבזבו אוצרותיו ואוצרות אביו בשני בצורת שם יא: מטה של ע"ה היא אוצר בלום שם נח: אוצרי פירות ומלוי רבית ומקטיני איפה שם צ: אוצרות מלכים למלך סנהדרין כ: בת לאביהו מטמונת שוא שם ק: בית גנזיו הראה להם שם קד: חזרו בהן במטמוניות אין מקבלין מהן ע"ז י: מה הסימה אוצר זו אינה נגלית לכל

בריה ירוש' ע"ז ב' הדא אמרה שהברכה נתונה באוצרות ב"ר צ' התחילו בני המדינה מטמנים כספם וזהבם לתוך מטמונים כמד"ר ט' תן דעתך כמה משפלות של חבן אתה מכנים לאוצר פסיקתא כי תשא. ע"ע ע' גניזה, ממון, עושר.

אוקינוס (אוקיינוס, אקיינוס) דכולי עלמי נמי מקיף אוקיינוס עירובין כב: ר"א אומר כל העולם כולו ממימי אוקיינוס הוא שותה א"ל ר"י והלא מימי אוקיינוס מלוחין הן? א"ל ממתקין בעבים תענית ט': נטל הקב"ה כל מימי בראשית ונתנם חציים ברקיע וחציים באוקיינוס ב"ר ד' א"ל אדרינוס מי אוקינוס מה אינן? א"ל מים בולעין מים שם יג' דרש ר"א אוקיינוס גבוה מכל העולם שם כג' בימי המבול לא מתו הדגים שברחו לים הגדול לאוקינוס שם לב' בעט באוקינוס והרגו ולכן נקרא אוקינוס ים המות ועתיד אלהים לרפאותו שם"ר טו' אוקיינוס כולו מים במים פסיקתא דר"כ ט'. ע"ע ע' ים.

אור (אורה, מאור, נר, אבוקה, זיהרא, נהורא, שרגא) ענין יאירו במאור תורה ופניך יזהירו כוזהר הרקיע ברכות יז'. אבוקה כשנים וירח כשלשה שם מג': הרבה מאורות יש באור שם נב': פתח פיך ויאירו דבריך ירוש' ברכות ל"ו שעות שמשוה אותה האורה שבראת ביום הראשון והיה אדם הראשון מביט בו מסוף העולם ועד סופו כיון שלא פסקה האורה התחיל כל העולם כולו משורר כיון שיצאת שבת התחיל משמש החושך ובא נתיירא אדם באותה שעה זימן לו הקב"ה שני רעפים והקישן זה לזה ויצא מהן האור ובירך עליה שם ס"ח וכי לאורה הוא צריך והלא כל מ' שנה שהלכו בני' במדבר לא הלכו אלא לאורו? זו נר מערבי שבת כג': הרגיל בנר הוין ליה בנים ת"ח שם כג': נר ביתו ונר חנוכה נר ביתו עדיף שם שם שם ותזנח מש"ס נפשי זו הדלקת נר בשבת שם כה': נר קרויה נר ונשמתו של אדם קרויה נר מוטב תכבה נר של בו"ד מפני נרו של הקב"ה שם ל': נשמה שנתתי בכם קרויה נר על עסקי נר הזהרתי אתכם שם לב'. נהור נהורך כשרגא שם קטו: ר"ה מדליק שרגא ר"פ גדיל פתילתא שם קט'. וכשבא לביתו ומצא נר דלוק מלאך טוב אומר שם שם: נר לאחד נר למאה שם קכ'. ולמה נקרא שמו ר' נהוראי? שמנהיר עיני חכמים בהלכה שם קמו: האי מאן דבהד בשבא יהי גבר ולא חדא ביה מ"ט? דאיברו ביה אור וחושך דבארבעה בשבא יהי גבר חכים ונהיר מ"ט? משום דאיתלו ביה מאורות שם קנו'. וכאור בוקר בעוה"ז כעין זריחת שמש לצדיקים לעוה"ב ספחים ב'. אור אורתא הוא שם ג'. למה צדיקים דומין בפני שכינה? כנר בפני האבוקה שם ח'. זה אור שיקר בעוה"ז וקפוי לעוה"ב שם ג'. אור דידן במוצאי שבת אור דגיהנם בע"ש אור שברא הקב"ה בב' בשבת אין לו כבייה

לעולם שם גדי. נח הכניס אבנים טובות בתיבה בשעה שכהות ידע שהוא לילה ירוש' פסחים א' למה נקרא שמן אורות? שמאירות את העינים יומא יח: האיר פני כל המזרח עד שבחברון שם כח. וזההא דשימשא קשי משימשא שם שם: אבטליון אחי בכל יום הבית מאור והיום אפל שמא יום המצונון הוא? שם לה: ובשביל ד' דברים מאורות לוקין סוכה כט. אשה היתה בוררת חטים לאור בית השואבה רשב"ג כשהיה שמח שמחת בית השואבה היה נוטל ח' אבוקות וזורק שם נג. לא הכל לאורה צדיקים לאורה תענית טו. אבן טובה הושיבה באמצע סעודה מאירה להם כצהרים מגילה יב. ובשעה שנולד (משה) נתמלא כל הבית כולו אורה שם יד. אורה זו תורה שם טו. אלמלי נשתייר במערה שעמד בה משה ואליהו כמלא נקב מהט סדקית לא היו יכולין לעמוד בפני האורה שם יט: וראיתי סומא מהלך בדרך ואבוקה בידו אמרתי לו בני אבוקה זו למה לך? שם כד: שהאיר עינינו במשנתו ירוש' מ"ק א' י' דברים נבראו ביום א' אור שברא הקב"ה ביום א' אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו כיון שראה אור שגגזו לצדיקים שמח הן הן מאורות שנבראו ביום א' ולא נתלו עד יום ד' חגיגה יב. נר יהא דלוק במקומו כתובות קג. כל המשתמש באור תורה אור תורה מחייהו שם קיא: אור הנר בברור חיל שבוע בן שבוע בן ירוש' כתובות א' בחוסר כל בלא נר נדרים מא. תלה הכתוב את המצוה בנר ואת התורה באור מה נר אינה מגינה אלא לפי שעה אף מצוה מה אור מגין לעולם אף תורה סוטה כא. הוא כבה אורו של עולם ילך ויעסוק באורו של עולם ב"ב ד'. ברזל קשה אור מפעפעו שם י. מאור גדול ראיתי בים שם עד. אור הנר בברור חיל משתה שם משתה שם סנהדרין לב: משל לתרגול ועטלף שהיו מצפין לאור א"ל תרגול לעטלף אני מצפה לאורה שאורה שלי הוא שם צח: כלום אנו צריכין אלא לאורו יש לנו זהב פרויים שם קג: א"ל הקב"ה לנח קבע בה אבנים טובות ומרגליות כדי שיהיו מאירות לכם שם קח. לא לאורה אני צריך זה נר מערבי מנחות פו: למה נקרא שמה ריאה? שמאירת את העינים חולין מט. דשרגא בטיהרא מאי אהני? שם ט: א"ל (אלכנסדרוס) אור נברא תחלה או חושך? א"ל מלתא דא אין להפתר תמיד לב. אמר הקב"ה עד מתי יהא העולם מתנהג באפילה תבוא האורה ב"ר א' בית המקדש אורו של עולם שם שם מהיכן נבראת האורה? א"ל נתעטף הקב"ה בטלית לבנה והבהיק זיו הדרו מסוף העולם ועד סופו שם ג' כל זמן שאורו של גדול קיים אין אורו של קטן מתפרסם שם ו' ג' דברים נתנו במתנה הגשמים והמאורות והתורה שמ"ר מא כך מתוך חשכה ברא לנו הקב"ה אורה ויק"ר לא היין הזה כל מי ששותה ממנו פניו מאירות שם לו יאר זה מאור תורה שיאיר עיניך ולבך בתורה במד"ר יא' כולם נתמלאו ריה"ק מרוחו של משה ומשה לא חסר כלום כאדם שמדליק נר מנר והנר דולק וחבירו

אינו חסר שם יג אמרו ישראל לפני הקב"ה רבש"ע אתה אומר שנאיר לפניך אתה הוא אורו של עולם והאורה דרה אצלך? שם טו הנפש והתורה נמשלו בנר אמר הקב"ה לאדם נרי בידך ונרך בידי אם שמרת את נרי אני משמר את נרך דבר' ד רח"ר ורשב"ח הוין מהלכין בהדא בקעת ארבאל בקריצתה וראו אילת השחר שבקעה אורה א"ל ר"ח לר"ש כך תהיה גאולתן של ישראל מצפצפה מתחילה היא באה קימעא קימעא ואח"כ היא מנצצת ובאה שהש"ר ה ברזל כל זמן שהוא בתוך האור עושין ממנו כל כלים שירצו אבות דר"ג טז אבל הצדיקים דומים לאדם המהלך ונר לפניו הגיע לאבן משמר עצמו הגיע לגומץ מיסר הימנו פסיקתא רבתי ה המדליק נר תמיד לפני הארון מתברך מדרש חזית ב' ע"ע ע' אש, ויו, חושך, לבנה, מנורה.

אורח

(אורחים, אושפיזא, אכסניא, הכנסת אורחים) מכאן שהאשה מכרת באורחין יותר מן האיש ברכות יי כל המארח ת"ח בתוך ביתו ומהנהו מנכסיו מעלה עליו הכתוב כאלו מקריב תמידין שם שם שם אורח מברך שם מ"י אורח טוב מה הוא אומר? כמה טרחות טרח בעה"ב בשבילי וכל מה שטרח לא טרח אלא בשבילי אבל אורח רע מה הוא אומר? מה טורח טרח בעה"ב? לא טרח אלא בשביל אשתו ובניו] שם נח. ר"ע בעא אושפיזא לא יהביה ליה שם ט: כשנכנסו רבותינו לכרם ביבנה פתחו כולם בכבוד אכסניא ודרשו שם טג: ומה יתרו שלא קרב את משה אלא לכבוד עצמו כך המארח ת"ח בתוך ביתו ומאכילו ומשקהו על אחת כו"כ שם שם שם המקבל עליו להיות חבר אינו מתארח אצל ע"ה ולא מארחו אצלו דמאי בג אבל אורח טוב אומר ברוך בעה"ב וזכור בעה"ב לטובה ירוש' ברכות ט פעם אחת נתארחתי אצלה והיתה מסיתה כל אותו מאורע שבת יג: פעם אחת נתארחתי אני ורבי למקום אחד והביאו לפנינו בצים מצומקות שם לח. גדולה הכנסת אורחים יותר מהשכמת בית המדרש גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה ו' דברים אדם אוכל פירותיהן בעוה"ו והקרן קיימת לו לעוה"ב ואלו הן הכנסת אורחים שם קכז. מימי לא נצחני אדם חוץ מאשה פעם אחת נתארחתי אצל אכסניא אחת עשתה לי פולין ביום א' אכלתים עירובין גג: א"ל אחוי לי אושפיזיה שם עז. אורח אין בו משום זוגות פסחים ק: אכסניא עשו לבניי במצרים שם קיח: אורח ארעא למישבק איניש גולפא ומשכא לאושפיזיה יומא יב. אכסנאי לא יאכל ביצים ולא ישן בטליתו של בעה"ב שם יח: יצה"ר בתחילה קראו הלך ולבסוף אורח סיכה גב: כדי שיהא אכסניא בא ומיטפל לאומנותו תוספת' סיכה ד וליתוב אושפיזין מ"ק ט: דרכו של איש לקדם ולא דרכה של אשה לקדם יבכות ע: קמי אורחי ופורחי מאן טרח כתובות סא. אכסנאי אסור בתשמיש המטה שם סה. אכסנאי שאני שם שם שם ויטע אשל חד אמר פונדק סוטה יי. אלויה ר"א לרחב"א עד אושפיזיה

שם מ' לא פטרנוהו בלא לוויה שם מה: אושפזיכניה דראב"א גיורא הוי קידושין עו:
 אכסנאי שבא לעיר על עסקי אכילה שואלים אותו או על עסקי אשתו? כ"ק צב.
 בג' מילי משני רבנן באושפיזא ב"מ כד' כתיב קמח וכתיב סולת מכאן שהאשה
 צרה עיניה באורחים יותר מן האיש שם פו' ל מדה תורה דרך ארץ שישאל אדם
 באכסניא שלו שם שם שם אכסניא לפי בני אדם מתחלקת ב"ב יא: המוסר סעודה
 לחבירו וקלקלה נותן לו דמי בושתו ודמי בושת אורחיו שם צג: עוד מנהג גדול
 היה בירושלם מפה פרוסה ע"ג הפתח כל זמן שמפה פרוסה אורחין נכנסין נסתלקה
 המפה אין האורחין נכנסין שם שם שם וקל מחתן אורח מכנים אורח (בן סירא)
 שם צח: אושפזיכניה דרב אתא לקמיה לדינא א"ל לאו אושפזיכני את פסילנא לך
 לדינא סנהדרין ו: א"ל הקב"ה הניחו לו כי פתו מצויה לעוברי דרכים שם קג: לא
 יסרב אדם בחבירו לארחו בשעה שאינו רוצה ירוש' ע"ז א יהי ביתך פתוח לרוחה
 אבות א אושפיזא הוה נקט וזימנין הכא וזימנין הכא זבחים סא: ואין האורחים רשאין
 ליתן ממה שלפניהם לבנו ולבתו של בעה"ב אלא א"כ נטלו רשות מבעה"ב ומעשה
 בא' שזימן ג' אורחים חילין צד' מניין שלא ישנה אדם באכסניא שלו מה'ת?
 ערכין טז: אכסנאי פוגם ונפגם שם שם שם אורח (וסת) בזמנו בא נדה טו' הלל הלך
 לגמול חסד עם הדין אכסניא ויק' ד לפי שהיה מקבל אורחים כתב שמו בשם
 הצדיקים במד' י משל למלך שעשה סעודה והזמין אורחים והיה מחזיר עליהם
 ואומר להם יערב לכם יבסם לכם שם יג ללמדך התורה ד"א מן הקרבנות שאם ילך
 לאכסניא וקבלו חבירו יום א' מאכילו עופות ב' מאכילו בשר ג' דגים ד' ירק כך
 פוחת והולך עד שמאכילו קטניות שם כא כל המסעות האלה על שקבלו ישראל
 עתיד הקב"ה ליתן שכרן המקבל ת"ח לתוך ביתו על אחת כו"כ שם כג ויש אכסנאי
 יהודי בכל מקום שאתה הולך אלהים עמך יב"ב (מי שהוא פותח פתחו לחבירו
 גפשו הוא חייב לו תנחומא שמות אמר הקב"ה לאיוב עדיין לא הגעת לאברהם אתה
 יושב בתוך ביתך ואורחים נכנסין אצלך אבל אברהם מהדר בעולם לכשימצא
 אורחים מכניסן אבות דר"ג ומעשה בשמעון בן אנטיפטר שהיו אורחין נכנסין אצלו
 וגזר עליהן שיאכלו וישתו והיו נודרין בשעת פטירתן היה מלקה אותן ד"א ומעשה
 בר"ע שהיה לו אכסניא אצל אדם אחד נתן לו כוס וטעמו א"ל ר"ע טול ושתתו
 שוב מעשה בר"ע שנתארח אצל אדם אחד נטל את הפרוסה וסמך בה את הקערה
 שם ט מגונה ממנו האוכל לפני האורח מגונה ממנו אורח מכנים אורח אורח מטריח
 אורח מגונה משלשתן ד"א וז"א ח ללמדך שכל המארח ת"ח בתוך ביתו ומאכילו
 ומשקהו כאלו עשה חסד עם כל בני ישראל מדרש שמואל יח.

אורח ארעא, ע' מנהג.

אורייתא, ע' תורה.

אורים ותומים ואלו אורים ותומים לא קאמר שאול משום דקטליה לנוב

עיר הכהנים ברכות יב: ה' דברים שהיו בין מקדש ראשון לשני ארון וכפורת וכרובים אש ושכינה ורוה"ק ואורים ותומים יומא כא: באלו נשאלין באורים ותומים ואין נשאלין אלא למלך ולאב"ד שם עא: כיצד שואלין (באורים ותומים)? השואל פניו כלפי נשאל והנשאל כלפי שכינה שם עג: גזירת אורים ותומים אינה חזרת שם סם: למה נקרא שמן אורים ותומים? אורים שמאירין את דבריהם תומים שמשלימין את דבריהן שם סם שם אורים שהן מאירין לישראל תומים שהן מתימין לפנייהם את הדרך ירוש' יומא ז' ולא נתחלקה (א"י) אלא באורים ותומים הא כיצד? אלעזר מלובש אורים ותומים ויהושע וכל ישראל עומדים לפניו ב"ב ככב: שאין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא במלך ונביא ואורים ותומים וסנהדרין של ע"א שבעות יד.

אושפיזא, ע' אורח.

אושר, ע' אשרי.

אות, ע' סימן.

אותיות (אלף בית, נקודה) למה נקוד על לולא? ברכות ד: כל האומר תהלה

לדוד בכל יום ג"פ מובטח לו שהוא בן העוה"ב מ"ט? אילימא משום דאתיא באלף בית נימא אשרי תמימי דרך? שם סם מפני מה לא נאמרה נון באשרי? מפני שיש בה מפלתן של שונאי ישראל שם סם סם כל המאריך באחד מאריכין לו ימיו ושנותיו אמר ראב"י ובדלית אמר ר"א ובלבד שלא יחטוף בחית שם יג: קרא (קר"ש) ולא דדק באותיותיה שם טו: שכן דבי ראב"י קורין לאלפין עיינין ולעיינין אלפין שם לב: יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ שם נה: ואו דפטר חמור ודאי גהיט שם נו: הפותח ביד והא וחזותם ביד והא הרי זה הכס באלף למד וחזותם ביד והא ה"ז בינוני באלף למד וחזותם באלף למד ה"ז בור חוספ' ברכות ו מפני שהם עושים היהין חתין ועיינין אין ירוש' ברכות ב ד נון תלוי אם זכה בן משה ואם לא בן מנשה שם סם סם המוציא כלי וכתוב עליו קוף קרבן מים מעשר ד' דמאי ט' טבל ת' תרומה שבשעת סכנה היו כותבין ת' תחת תרומה מעשר שני ד' יא שין של תפילין הלממ"ס שבת כח: יומא קמא א"ל הלל לגר א"ב ג"ד שם לא: א"ל הקב"ה לגבריאל לך ורשום על מצחן של צדיקים תיו של דיו ועל מצחם של רשעים תיו של דם שם נה: אל תקרי מקדשי אלא מקודשי אלו בנ"א שקיימו את

התורה מאלף ועד תיו שם שם שם בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב"ה שהיה קושר כתרים לאותיות שם פט. וכתבתם שתהא כתיבה תמה שלא יכתוב אלפין עיינין ביתין כפין גמין צדין דלתין רישין יהיהין חיתין ווין יודין זיינין נונין טיתין פיפין סמכין מימין שם קג: מם וסמך שבלוחות בנס היו עומדין מנצפץ צופים אמרום שם קד. אלף בית אלף בינה גימל דלת גמול דלים ה"ו שמו של הקב"ה ו"ח ט"י כ"ל ואם אתה עושה כן הקב"ה זן אותך וכן אותך ומטיב לך ונותן לך ירושה וקושר לך כתור לעוה"ב מם פתוחה שם שם שם מיום שחרב ביהמקד דיו לעולם שישתמש בשתי אותיות עירובין יח: שהרי עקם הכתוב ח' אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו פסחים ג. ואו מוסיף על ענין ראשון שם ה. לא כעוה"ז העוה"ב בעוה"ז נכתב בידו הא ונקרא באלף דלת אבל לעוה"ב כלו אחד אמר הקב"ה לא כשאני נכתב אני נקרא שם נ. לוחות נשברו ואותיות פורחות שם סו: לפיכך נקוד על הא (שברחוקה) לומר שם צג: אורים ותומים לא כתב בהו צדי וטית יומא עג: בג' קופות של ג' ג' סאין תורמין את הלשכה וכתוב עליהן אלף בית גימל שקלים יא. כתיב חשכת מים וכתוב חשרת מים שקול כף ושדי אריש תענית י. ויו דויזתא צריך למימתחה בזקיפא מגילה טו: שרי לבר ישראל למימר לכותי שקליה לע"א ואנחיה בשין תיו שלו האי מאן דסנאי שומעניה שרי ליה לבזוייה בגימל ושין שם כה: עוה"ז נברא בהא ועוה"ב ביד 'ירוש' חגיגה ב ויו יתירה לרבות את אחיך הגדול כתיבת קג. כל המנחש לו נחש והא בלמד אלף כתיב? נדרים לב. גון סמך עין גונא סמא לעינים שם נד: למה נקוד על ואו ובקומה של בכירה? גזיר כג. יוסף שקידש ש"ש בסתר זכה והוסיפו לו אות אחת משמו של הקב"ה סוטה י: וליחזי האי לא באיוב בלמד אלף או בלמד ואו כתיב? שם לא. ונ' אותיות היו כ"ה על אבן זו וכ"ה על אבן זו שם לו. יוד קרת קא חזינא קידושין טו: לפיכך נקראו ראשונים סופרים שהיו סופרים כל האותיות שבתורה ואו דגחון חציין של אותיות של ס'ת יכרסמנה חזיר מיער עין דיער חציין של תהלים שם ל. ויו דשלום קטיעה היא שם סו: הרואה טית בחלום סימן יפה לו ב"ק נה. למה נקוד על א"ו שבאליו? לימדה תורה ד"א שישאל אדם באכסניא שלו ב"מ סו. צריכה ויו כי מורדיא דלברות שם שם שם הלא פרוש לרעב לחמך בשין כתיב פרש והדר הב ליה ב"ב ט. אותיות נקנות במסירה שם עי. הקב"ה בירך ישראל בכ"ב (אותיות) וקללן בח' שם פח: יין ניתן בע' אותיות וסוד ניתן בע' אותיות נכנס יין יצא סוד סנהדרין לח. למה נקוד על לנו ולבנינו ועל עין שבעד? שם מג: אלמלא ואו שבהעלוך נתחייבו רשעיהם ג"א שונאיהם של ישראל כלייה שם סג. י"ג ווין נאמרו ביין שם ע. למרבה המשרה מפני מה כל מ' שבאמצא תיבה פתוח וזה סתום? שם צד. מפני מה זכה אחאב למלכות כ"ב שנה?

מפני שכיבד את התורה שניתנה בכ"ב אותיות שם קב: מפני מה עי'ן של רשעים תלויה? כיון שנעשה אדם רש מלמטה נעשה רש מלמעלה שם קב: בשביל מה הקדים פ' לע' בא"ב דא"כ? בשביל מרגלים שאמרו בפייהם מה שלא ראו בעיניהם שם קד: ומה יוד שנטלתי משרי עומד וצווח כמה שנים עד שבא יהושע והוספתי לו שם קז: א' רישיה דאלפא ביתא מ' באמצעיתה ת' בסופה ירוש' סנהדרין א א א"ל ואו אאופתא כתבי לך זבחים יט: ז' אותיות צריכות ג' זיונין ואלו הן שעטנ"ז ג"ץ מנחות כט: אלו ב' עולמות שברא הקב"ה אחד בהי וא' ביוד ומפני מה נברא העוה"ז בה' מפני שדומה לאכסדרה שכל הרוצה לצאת יצא שם שם שם ואו לא דריש שם נא: למה נקוד ואו שבאמצע עשרון? שם פז: א"ל ואו דכתיב אאופתא קאמר חילין טז: למה נברא העולם בבית? אלא מה ב' זה סתום מכל צדדיו ופתוח מלפניו כך אין לך רשות לומר מה למטה מה למעלה מה לפניו מה לאחור ד"א בב' שהוא לשון ברכה ולא באלף שהוא לשון ארור ב"ר א כ"ו דורות היה האלף קורא תגר לפני כסאו של הקב"ה אמרה לפניו רבש"ע אני ראשון של אותיות ולא בראת עולמך בי א"ל הקב"ה העולם ומלואו לא נברא אלא בזכות התורה למחר אני בא ליתן תורה ואיני פותח אלא כך שנאמר אנכי ה' שם שם להבראם בהא בראם ומה ה' כל האותיות תופסין את הלשון וזה אינו תופס את הלשון כך לא בעמל ברא הקב"ה את עולמו בשתי אותיות ברא הקב"ה את עולמו ומה ה' סתום מכל צדדיו ופתוח מלמטה רמו שכל המתים יורדים לשאול שם יב: יוד שנטל הקב"ה משרי נחלק חציו לשרה וחציו לאברהם היה טס ופורח לפני כסא כבוד של הקב"ה אמרה לפניו רבש"ע בשביל שאני קטנה שבאותיות הוצאתני משרה הצדקת שם מז הן עם לבדר ישכון מהו הן? כל האותיות מזדווגין חוץ מב' אותיות הללו כיצד א"ט הרי י' אמר הקב"ה כשם שב' אותיות הללו אינן יכולין להזדווג כך ישראל אינן יכולין להדבק עם כל האומות שמ"ר טו יכרסמנה חזיר מיער עין תלויה אם זכיתם מן היאור ואם לאו מן היער ויק"ר יג אם מתכנסין כל אוה"ע להלבין כנף אחד של עורב אינן יכולין כך אם מתכנסים כל אוה"ע לעקור יוד שהיא קטנה של אותיות אינן יכולין א"ל הקב"ה הרי שלמה בטל ומאה כיוצא בו ויוד ממך מן התורה אינה בטילה לעולם שם יט וקרבנו ואו יתירה כנגד ו' דברים שניטל מאדה"ר ועתידיים לחזור ע"י משיח במד"ר יג מה ראה משה להוסיף על שמו של יהושע יוד? יהושע נטל שכר י' אנשים של מרגלים שם טו כ' נרמו לאברהם מ' ליצחק נון ליעקב שם יח נגילה ונשמחה כך כך בהקב"ה כך בכ"ב אותיות שבתורה שה"ר ג אפילו דברים שאתה רואה קוצין בתורה תילי תילין הן יכולות הן להחריב את העולם לעשותו תל שמע ישראל ה' אחד אם תעשה מן הדלת ריש תחריב את העולם לא

תשתחוה לאל אחר אם תחליף ר' בד' תחריב שם ה' כל מקום שאת מוצא הכתב רבה על הנקודה את תפוש את הכתב ומניח הנקודה נקודה רבה על הכתב תפוש הנקודה שם ז' א"ל הקב"ה לאברהם בניך חטאו ועברו על כל התורה ועל כ"ב אותיות שבה אמר אברהם רבש"ע מי מעיד בהם בישראל שעברו את תורתך? א"ל הקב"ה יבואו כ"ב אותיות באה אלף א"ל אברהם אלף! את ראש לכל האותיות ובאת להעיד בישראל ביום צרתם... כיון שראו כל האותיות שהשתקן אברהם נתביישו איכ"ר פתיחתא ב"ך צרנו נגנח אלו כ"ב אותיות תנחומא לך אותיות שבתורה שיש להן נקודות ספרי בהעלותך הלך הוא (ר"ע) ובנו וישבו אצל מלמדי תינוקות כתב לו א"ב ולמדה אלף תיו ולמדה אבות דר"ג ט' א"ל (הלל לגר) בני שב כתב לו א"ב א"ל מה זו? א"ל אלף א"ל אין זה אלף אלא בית א"ל מניין אתה יודע שזה א' וזה ב' וזה ג'? א"ל כך מסרו לנו אבותינו הראשונים כשם שקבלת זו באמונה שם טו ויאמרו אליו איה שרה נקוד על אי"ו שיודעין בה ומבקרין אחריה נקוד על בשכבה ובקומה וישקוהו כלו נקוד מלמד שלא נשקו באמת שם לר' אמר עזרא אם יבוא אליהו ויאמר לי מפני מה כתבת כך? אומר אני לו כבר נקדתי עליהן ואם אומר לי יפה כתבת אעביר נקודה מעליהן שם כשחפץ הקב"ה לבראות את העולם באו כל האותיות ואמרה כל אחת רבש"ע רצונך שבי תברא העולם בתחילה נכנס תיו ואלף עומדת לצד אחר ושתקה ענתה אלף ואמרה רבש"ע ומה לחבירותי שעולין לחשבון גדול כך אני על אחת כו"כ א"ל הקב"ה אל תתמה שאתה ראש לכולם שאני אחד ואתה אחד ילקוט בראשית א' אותיות של אמת בשתי רגלים של שקר ברגל אחד כל שעושה אמת מקויים ושקר אינו מקויים אותיות של אמת מרוחקין זה מזה ושל שקר מקורבין אמת קשה לעשות ושקר עומד אחורי אוזן שם סג צור ילדך תשי יוד זעירא דלית בתורה דכוותא ילקוט איוב י' בה' מקומות נכתב יעקוב מלא ו' ובה' מקומות נכתב אליהו חסר לדרוש יעקב נטל אות אחת משמו של אליהו עירובין עד שיבוא ויבשר לבניו ילקוט ראובני בחקתי מה ראה למד להיות גבוה מכל האותיות? א"ל מפני שהוא כרוז ודרכו של כרוז להיות עומד במקום גבוה ומכריז פסיקתא עשרת הדברות. ע"ע ע' גימטריאות. כתב: נוטריקון.

אזהרה: ע' התראה.

אזנים: ע' אבר.

אח ואחות (אחים, אחות) יה"ר מלפניך שתשכן בפורינו אהבה ואחוה

ברכות טז: בגופנית היו פ' זוגות אחים כהנים נשואים לפ'

זוגות אחיות כהנות שם מר. אחינו אנשי המקום פלוני באתם לשלום! בכורים ג ג

ר' אבא ואחא אחי הוו שבת נב: אחד מן האחין שמת ידאגו כל האחין כולן שם קה: אחות לנו קטנה זו עילם שזכתה ללמוד ולא זכתה ללמד פסחים פז: אי שמים לא אחיכם אנחנו! ר'ה יט: אחינו! לא נאמר באנשי ננוה וירא אלהים את שקם אלא את מעשיהם תענית טו: אחינו! לא שק ותענית גורמין אלא תשובה ומע'ט שם טו: אמוץ ואמציה אחים היו מגילה י: אמר לה אחי אנא ברמאות שם יג: מרים אחות אהרן ולא אחות משה שהיתה מתנבאה כשהיא אחות אהרן שם יד: כדי שלא יאמרו ישראל אחות יש לנו בבית המלך ויסיחו דעתן מן הרחמים שם טו: אחינו בני ישראל שמעו! אפילו שני בנים חתנים מנוחם הוא בשביל כבוד שעשיתם מ'ק כא: אחיות מחזקות יבמות סד: אחינו גומלי חסדים בני גומלי חסדים אחינו בעל הגמול ישלם לכם גמולכם כתובות ח: כבד את אביך ואת אמך ואו יתירה לרבות את אחיך הגדול שם קג: הלל ושכנא אחי הוו סוטה כא: אגריפס המלך עמד וקבל וקרא א"ל אל תתירא אגריפס אחינו אתה אחינו אתה! שם מא: הנושא אשה צריך שיבדוק באחיה רוב בנים דומין לאחי האם ב"ב קי: אם אתם שומעין לי אחי אתם סנהדרין ח: אחאב אח לשמים אב לע"א שם קב: בשעה שהשנים יפות הבריות נעשים אחים אלו לאלו אהבה ואחווה בעולם ב"ר פט: אח אחד הוי ליה והלואי קבריה קה"ר ט מי יתנן כאח לי כמשה ואהרן שהיו אוהבים זל'ו ומחבבים זה את זה שבשעה שנטל משה את המלכות ואהרן את הכהונה לא שנאו זא"ו אלא היו שמחים זה בגדולת זה מדרש הגדול וארא: ע"ע ע' קרוב:

אחד בפה ואחד בלב, ע' חנופה.

אחדות (אחדות ה') א"ל הקב"ה לישראל אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם שנאמר ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ ברכות ו: כל המאריך באחד מאריכין לו ימיו ושנותיו שם יג: ר"ע היה מאריך באחד עד שיצאה נשמתו באחד שם סא: שאלו (המינים) את ר' שמלאי כמה אלוהות הן? מה אהן דכתיב אל אלהים ה'? א"ל הם יודעים אין כתיב כאן אלא הוא יודע א"ל תלמידיו לאלו דחית בקנה לנו מה אתה משיב? א"ל שלשתם שם אחד כאיניש דאמר בסיליוס אוגוסטור קיסר ירוש' ברכות ט ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד אטו האידינא לאו אחד הוא? פסחים ג: כל המשתף שם שמים ודבר אחר נעקר מן העולם סוכה מה: כתמר מה תמר זה אין לו אלא לב אחד אף ישראל אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים שם שם שם מה תמר זה אין לו אלא לב אחד אף ישראל שבאותו הדור לא היה להם אלא לב אחד לאביהן שבשמים מגילה יד: כולם נתנו מרועה אחד אל אחד נתנו פרנס אחד אמרן חגיגה ג: בן ג' שנים הכיר

אברהם את בוראו נדרים לב. אתוהו לאידך א"ל פלח לע"א א"ל כתוב בתורה שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד גיטין נז: אלא עשו שהיה עובד לאלהות הרבה כתיב ביה נפשות הרבה אבל יעקב שהוא עובד לאלוה אחד כתיב ביה נפש אחת ויק"ר ד לפלטין שהיתה בנויה על גבי ספינות כל זמן שהספינות מחוברות פלטין שעל גביהן עומדת כך כביכול כסאו מבוסס למעלה בזמן שישאל עושים אגודה אחת נמד"ר טו את מוצא עד שלא גלו ישראל היו עושים עדרים עדרים עדר כהונה לבד עדר לוויה לבד עדר ישראל לבד וכיון שגלו נעשו עדר אחד איכ"ר פתיחתא יש אחד ואין שני יש אחד זה הקב"ה ואין שני שאין לו שותף בעולמו גם בן ואח אין לו קה"ר ד בזמן שישאל עושין חבורה אחת אפילו ע"ז ביניהם אין מדת הדין נוגעת בהם תנחומא שופטים יח וכן אתה מוצא שאין ישראל נגאלין עד שיהיו אגודה אחת שם נציבים א כל המשתף שמו של הקב"ה בע"ז חייב כליה מכלתא משפטים הלא כבר נאמר ה' אלהינו ומה ת"ל ה' אחד? אלא עלינו ייחד שמו ביותר שם שם ישראל אומר שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ורוה"ק אומרת מי כעמך ישראל ספרי ברכה: ע"ע ע' אגודה. חברה. קריאת שמע.

אחורה' ע' אח ואחות.

אחיוה' ע' תפיסה.

אחיות עינים

מעונן זה האוחז את העינים סנהדרין סה: חזי לי ההוא טייעה דשקליה לספסירא (חרב) וניידיה (נחת) לגמלא וטרף ליה בטבלא אלא ההיא אחיות עינים הוה שם טו: האוחז את העינים פטור פעם אחת אני והוא (ר"ע) מהלכין היינו בדרך א"ל רבי למדני בנטיעת קשואין אמרתי דבר אחד נתמלאת כל השדה קשואין א"ל רבי למדני עקירתן אמרתי דבר אחר נתקבצו כולן למקום אחד שם סח: מטייל הוינא באילון גופתא דציפורין וחמית חד מיניי נסב חדא גולגלא וזרקא לרומא והיא נחתא ומתעבדא עגל אמר לי אבא אין אכלת מינה מעשה הוא ואי לא אחיות עינים ירוש' סנהדרין יד ההוא ארמאא דחזויה לההוא גברא דנפל מאיגרא לארעא פקעיה כרעיה ונפוק מעיינא אתייה לכריה ושחטיה קמיה באחיות עינים חולין נז: ע"ע ע' כשוף.

אחרון (אחרונים)

שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים דורות האחרונים מן הקטן מכניסין פירותיהן דרך גבות ברכות לה: מים אחרונים מתחילין מן הקטן שם מו: והייתם קדושים אלו מים אחרונים שם נג: מקיש ראשונים לאחרונים מה אחרונים לא עשו ותלה בהן לשבח שבת נז: גדול עונש האחרון מן הראשון שם קטו: לבן של ראשונים כפתחו של אולם ושל אחרונים כפתחו של היכל עירובין נג: אבל

בדורות האחרונים שבנות ישראל פרוצות בכשפים מעבירין שם סד: אחרונים שלא נתגלה עונם לא נתגלה קצם יומא ט: טובה צפרנן של ראשונים מכריסן של אחרונים ראשונים גדולים או אחרונים? שם שם שם מים אחרונים הרגו את הנפש שם סז: כשם שעשית לי נס בראשונה כן עשה לי נס באחרונה תענית כ: גדול היה נס האחרון מן הראשון שם כה: דברי דוד האחרונים מכלל דאיכא ראשונים? מ"ק סז: לא שנו אלא בדורות הראשונים ששנותיהן מרובות אבל בדורות האחרונים ששנותיהן מועטות יבמות סד: אחריהן (כהן ולוי) קוראין תלמידי חכמים ואחריהן ראשי כנסיות וכל אדם גיטין ס: יכול כאחרונים ולא כראשונים? ת"ל ואת עצומים יחלק שלל סוטה יד: בפולמוס האחרון גזרו שלא תצא כלה שם מט: והאחרון אחרון נשכר ב"ק לו: לא כראשונים שהקלו מעליהם עול תורה אבל אחרונים שהכבירו סנהדרין צד: ראשונים עברו בשחי אחרונים העלו עפר ברגליהם שם צה: אחרון אחרון חביב ב"ר עז: אחר כל שמחתך מות ומה יתרון לשמחתך? קה"ר א באחרונה ירד פרעה וטבע מכילתא בשלח ב אלהים אחרים שהם מאחרין הטובה מלבוא לעולם שם יתרו ו' ע"ע ע' ראשון.

אחרית' ע' סוף.

איבה' ע' אהבה.

איוב ר"י כי הוה מסיים סיפרא דאיוב אמר הכי סוף אדם למות וסוף בהמה

לשחיטה ברכות יז: איוב וותרן בממוניה הוה מגילה כח: ג' היו באותה עצה בלעם ואיוב ויתרו איוב ששתק נידון ביסורין סוטה יא: איוב נח נפשיה ואיטרדי כולי עלמא בהספידו שם לה: איוב בימי אברהם היה איוב בימי אחשורוש היה בימי יעקב היה בימי משה היה מעולי הגולה היה ירוש' סוטה ה' איוב היה ויסורין לא היו ולמה נכתבו? אלא לומר שאילולי באו עליו היה יכול לעמוד בהן שם שם שם סידרן של כתובים תהלים ואיוב ומשלי ב"ב יד: משה כתב ספרו ופרשת בלעם ואיוב איוב בימי מרגלים היה שם טו: איוב לא היה ולא נברא אלא משל היה איוב מעולי גולה היה ובית מדרשו בטבריא היה שם שם ז' נביאים נתנבאו לאוה"ע ואלו הן בלעם ואביו ואיוב שם שם: חסיד היה באוה"ע ואיוב שמו ולא בא לעולם אלא כדי לקבל שכרו הביא הקב"ה עליו יסורין התחיל מחרף ומגדף כפל לו הקב"ה שכרו בעוה"ז כדי לטרדו מן העוה"ב איוב בימי שפוט השופטים היה בימי מלכות שבא היה בימי כשרים היה שם שם שם גדול הנאמר באיוב יותר ממה שנאמר באברהם שם שם שם כל הנוטל פרוטה מאיוב מתברך מקנהו של איוב פרצו גדרו של עולם שם שם שם מלמד שהטעמהו הקב"ה לאיוב מעין העוה"ב שם שם שם קשה צערו של

שטן יותר משל איוב איוב בשפתו לא חטא בלבו חטא שם טו. בקש איוב לפטור את כל העולם כולו מן הדין עפרא לפומיה דאיוב שם שם שם איוב בסערה חרף ובסערה השיבוהו בין גומא וגומא לא נתחלף לי בין איוב לאיוב נתחלף לי? שם שם שם או חברא כחברי דאיוב או מיתותא שם שם: אילו לא בא איוב לעולם אלא לפרש לנו מעשה מבול דיו ב'ר' כו לא נטל אדם פרוטה מאיוב ונצטרך ליטול פעם שנית שם לט אברהם ואיוב אמרו דבר אחד אברהם נטל שכר איוב נטל עונש שם מט נתירא אברהם מן יסורין א"ל הקב"ה אין אתה צריך כבר נולד מי שיכלם איוב שם גז הירא מעבדי פרעה זה איוב שמ"ר יב בשעה שיצאו ישראל ממצרים עמד סמאל לקטרג מה עשה הקב"ה מסר לו איוב שהוא מיועצי פרעה אמר הקב"ה עד שהוא מתעסק עם איוב ישראל עולים לים ויורדים שם כא איוב עומד וצווח מי יתן ידעתי ואמצאהו שם ל אמר הקב"ה לאיוב מה אתה רוצה עניות או יסורין? שם לא אין עולה בא אלא על ההרור הלב ממי אתה למד מבניו של איוב ויק"ר ז אין בעל הרחמים פוגע בנפשות תחילה ממי אתה לומד מאיוב שם יז איוב הכיר מעצמו להקב"ה במד"ר יד יסורין שבאו על איוב היו ראויים לבוא לאברהם שם יז וה' בירך את אחרית איוב מראשיתו בזכות תשובה ומע"ט שהיו בידו מראשיתו וית"ר ב ראה צדקתו של איוב תנחומא וישלח עתידין היו היסורין לעמוד והיה איוב מתוקן שיבואו על ידיו שם שמות אמר הקב"ה לאליפו אתה הוכחת לאיוב בחזון בסעיפים אני אעמיד ממך בן נביא שיפרע מבית אביך שם משפטים אשא דעי למרחוק איוב רואה את בני אדם ואשה יולדת זכר והספינה שטה בתוך הים אצבע על אצבע ותמה שם תוריע אמר הקב"ה לאיוב כלום יש לך עליה (על האדמה) אלא ד' אמות בשעת מיתתך ואת אומר אם עלי אדמתי תזעק? שם ראה א"ל איוב מה אתם מתעים בנ"א שרואין אתכם וסוכרין בכם שאתם צדיקים כאברהם שם חצא אילו לא קרא תגר איוב כשם שאמרו עכשיו בתפלה אלהי אברהם כך היו אומרים אלהי איוב חו"כ אחרי איוב עשה ד' פתחים לביתו כדי שלא יהיו עניים מצטערים להקיף את כל הבית אבות דר"ג ז בא שטן לקטרג על ישראל וגורה אותו באיוב משל לרועה ילקוט איוב א איוב אמר לאליפו לא בנו של עשו אתה? שם שם ל משה רבינו היה מראה ספר איוב ודרשו לוקני ישראל למען ילמדו כי יש תקוה לכל בוטח בה' איוב בן עשו היה וי"א שהיה בן זרח מבצרה י"א איוב וחביריו היו מזרע אברהם ובן יבמה היה ילקוט ראו בני וילך. ע"ע ע' יסורין.

איכה' ע' חורבן.

אילנות (עצים) אילן שאכל ממנו אדה"ר גפן היה ברכות מ' האי מאן דנפק ביומי דניסן וחזי אילני דקא מלבלבי אומר ברוך שלא חיסר בעולמו

וברא בו בריות טובות ואילנות טובות שם מג: אילן אחד היה לו לינאי המלך שהיו
 מורידין ממנו מ' סאה גוזלות שם מד: עתידים אילנות שמוציאין פירות בכל יום
 שבת ל: עצי ירושלים של קנמון היו ובשעה שהיו מסיקין בהן ריחן נודף בכל א"י
 שם סג: הסנה לאו משום דגביהת מכל אילני אשרי הקב"ה שכינתיה עלך שם סז:
 אילן שמשיר פירותיו סוקרו בסיקרה וטוענו כאבנים שם שם שם למא נמשלו ישראל
 לתפוח? מה תפוח זה פריו קודם לעליו אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע שם פח:
 והרוצה לידע כמה גובה של דקל מודד קומתו וצלו וצל קומתו ערובין מג: אין לך
 תקופת ניסן שנופלת בצדק שאינה משברת את האילנות שם נ: קוצצי אילנות
 טובות אינו רואה סימן ברכה לעולם פסחים נ: אנשי יריחו היו מרכיבין דקלים כל
 היום היכא עבדי? מנחי כופרא דיכרי לנוקבתא שם נה: ד' העושה אותן דמו בראשו
 הנפנה בין דקל לכותל והעובר בין ב' דקלים שם קיא: אם בקשת ליחנק היתלה
 באילן גדול שם קיב: מאורות לוקין על קוצצי אילנות טובות סוכה כט: י' מיני ארזים
 הם שם לו: עצי שיטים עומדים שעומדים לעולמי עולמים שם מה: מה תמר זה אין
 לו אלא לב אחד שם שם שם ג' עזין הן אף צלף באילנות ביצה כה: בא' בשבט ר"ה
 לאילן כדברי ב"ש ב"ה אומרים בט"ו בו ר"ה ב' בחדש זיו ההוא דאית ביה זיוא
 לאילני שם יא: בעצרת על פירות האילן שם טו: משל לאדם שהיה הולך במדבר
 ומצא אילן שפירותיו מתוקין וכשביקש לילך אמר אילן אילן כמה אכרך תענית ה'
 אם לשבט לאילנות אם לארצו לזרעים שם ח: מה ארו זה אינו עומד במקום מים
 ואין גזעו מחליף שם כ: חזייה לההוא גברא דהוה נטע חרובא א"ל האי עד כמה
 שנין טעין? א"ל עד ע' שנין שם כג: צדיק כתמר יפרח כארו בלבנון אם נאמר
 תמר למה נאמר ארו? מה תמר אין גזעו מחליף שם כה: כשעלו בני הגולה לא
 מצאו עצים בלשכה פעם אחת גזרה המלכות גזירה שלא יביאו עצים למערכה
 שם כח: מט"ו באב ואילך תשש כחה של חמה ולא היו כורתין עצים למערכה
 שם לא: בעוה"ז אילן עושה ל"ב חודש אבל לעת"ל לחודש אחד סקלים יא: אם
 בארזים נפלה שלחבת מה יעשו איזובי הקיר? מ"ק כ"י: תמרים הניעו ראש על צדיק
 כתמר יפרח שם שם שם עתידה חטה שתתמר כדקל ועולה כהובות קיא: אין לך כל
 אילן סרק שבא"י שאינו מוציא משוי שתי אתונות שם שם שם עתידין כל אילני
 סרק שבא"י שיטענו פירות שם קיב: רוב עצים להסקה ניתנו גזרים סב: כי הוה
 מתיליד ינוקא שתלי ארוזא ינוקתא שתלי תורניתא וכי הוו מינסבי קייצי להו
 ועבדו גננא גיטין נז: לא שכיב אלא דקן תאינתא בלא זמנה כ"ק צא: מאן קייציה
 תקף ענפיה שם קח: אף ערכה שולחנה אלו דשאים ואילנות סנהדרין לח: אין לך
 דקל בבבל שאין סוס של פרסיים קשור בו שם צח: איתעקרינ ארויאי דארעא

ישראל ירוש' ע"ג ומפסיק ממשנתו ואומר מה נאה אילן זה מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו אבות ג כל שחכמתו מרובה ממעשיו דומה לאילן שענפיו מרובין ושרשיו מועטין שם שם כשאמר הקב"ה למיניהו באילנות נשאו דשאים קו"ח חילין ס' תרגולת לכ"א יום וכנגדן באילן לזו כלב לנ' יום באילן תאינה חתול לנ"ב באילן תות חזיר לס' באילן תפוח בכורות ח' פעם אחת נפל ארז אחד שבמקומו ועברו ט"ז קרונות על חודו שם נ"י אומרים לאילני מאכל למה אין קולכם הולך? א"ל אין אנו צריכים פירותינו מעידין עלינו אומרים לאילני סרק למה קולכם הולך? א"ל הלואי נשמיע קולנו ונראה ב"ר טו משל למלך שהיה לו פרדס ונטע בו אילני מאכל ואילני סרק א"ל מה הנאה יש לך באילני סרק א"ל אילולי אילני סרק מהיכן הייתי עושה לי מרחצאות שמ"י דומה לאדם שבא לקוץ את האילן מי שאינו בקי קוצץ כל ענף וענף בפ"ע ומתייגע והפיקח מגלה את השרשין וקוצץ את האילן במד"כ למה נמשלה תורה בתאנים? שרוב האילנות הזית הגפן והתמרה נלקטין כאחד והתאנה נלקטת מעט מעט שהס"ר מה הנטיעות הללו אם את מכסה שרשיהן בשעת נטיעתן הן מצליחות אבל האגוז אם את מכסה שרשיו בשעת נטיעתו אינו מצליח כך ישראל מכסה פשעיו לא יצליח שם הכל מבקשים תפקידו אפילו עצים ואילנות תדע לך שלא היו ארזים בבבל וכשעלה נבוכדנצר לכאן תלש ארזים ושתלן בבבל וכשמת היו שמחים על מפלתו שנאמר גם ברושים שמחו לך ארזי לבנון איכ"ר כא ראוין היו ישראל שיכנסו לארץ מיד אלא שהיו אילנות ישנות מימי נח אמר הקב"ה מה אני מכניס ישראל לחורבה? הריני מקיפן מ' שנה כדי שיעמדו הכנענים ויקוצו ישנות ויטעו חדשות קה"ר ג כקול הסירים תחת הסיר כל העצים כשהן דולקין אין קולן הולך ברם הלן סרייתא (קוצים) כי אינון דולקין קולן הולך מימר אמרי אוף אנן קיסין שם י' אין האילן נעקר אלא בבן מינו תרא"ר כט' ע"ע ע' נטיעה, פירות.

אכזריות (אכזר, אכזרי) יבוא עורב שהוא אכזרי יבוא נשר שהוא רחמן

ירוש' פאה א במי אתה מוצאן דברי תורה? במי שמשים עצמו אכזרי על בניו ועל בני ביתו עירובין כב' תפלתן של צדיקים מהפכת דעתו של הקב"ה ממדת אכזריות למדת רחמנות סוכה יד' ומנין שאם לא מחל לו שהוא אכזרי? ב"ק צב' יעלה זו אכזרית על בניה ב"ב טז' כל ימי עני רעים זה רחמן וטוב לב משתה תמיד זה אכזרי שם קמה: מלך בו"ד שסרחה עליו מדינה אם אכזרי הוא הורג את כלן סנהדרין לס' מכאן למי שמבקשים ממנו שלא יהא אכזרי מלמחול במד"ר יט וזה אכזרי עמד לעקור אומה שלמה חנם שם כ אל תהי צדיק הרבה כל מי שנעשה רחמן במקום אכזרי סוף שנעשה אכזרי במקום רחמן קה"ר י' אומרים

על אליהו והושע שהיו אכזריים אבל ח'ו שלא היו אכזרים. כי היש אכזרי שהוא מציל? אלא למה הדבר דומה לבן מלך שדנו המלך להריגה מה עשה סנקתדור שלון פסיקתא רבה מדי. ע"ע ע' רחמנות.

אכילה ושתייה (אוכל, מאכל, משקה) אסור לאדם שיאכל קודם שיתן

מאכל לבהמתו ברכות מ. אחר כל אכילתך אכול מלח ואחר כל שתייתך שתה מים ואי אתה ניזוק אבל כל מאכל ולא אכל מלח שתה כל משקין ולא שתה מים ביום ידאג מן ריח הפה ובליילה מפני אסכרה שם שם שם הרגיל בעדשים אחת לל' יום מונע אסכרה בחרדל מונע חלאים ברגים קטנים אינו בא לידי חולי מעים בקצה אינו בא לידי כאב לב שם שם שם טחול יפה לשינים וקשה לבני מעים כל ירק חי מוריק וכל קטן מקטין וכל נפש משיב את הנפש כרוב למזון ותרדין לרפואה שם מד: אספרגוס יפה ללב וטוב לעינים ו' דברים נאמרו באספרגוס שם נא. כמה שיעור עיכול? כדי מהלך ד' מילין כאן באכילה מרובה כאן באכילה מועטת שם נג: י' דברים מחזירין את החולה לחליו וחליו קשה האוכל בשר שור בשר שמן בשר צלי בשר צפרים וביצה צלויה שם נז: אכל ושתה בבית סימן יפה לבית שם שם שם האי דחריפי בני מחווא משום דשתי מיא דדגלת שם נט: ושם מכניס ומוציא כל מיני מאכל שם סא. עד דכפנת אכול עד דצחית שתי שם סב. טבח שהאכיל טרפות ואכלוהו כלבים ירוש' תרומות א אמר שמואל אין אני שותה אלא חמין שם שם ח אכול ואדיש דכלביא אכלין ומדשין ירוש' פאה א ומאימתי התחלת אכילה? משיטול ידיו משיתיר חגורה שבת ט: שעה א' מאכל לודים ב' מאכל ליסטין ג' מאכל יורשין ד' פועלים ה' מאכל כל אדם שם יי נפיש קטילי קדר מנפיתו כפן שם לג. אכל ולא שתה אכילתו דם אכל ולא הלך ד' אמות אכילתו מרקבת הנצרך לנקביו ואכל דומה לתנור שהסיקוהו מבחוץ ולא הסיקוהו מבפנים שם מא. מעשה בר"ע שעשה משתה לבנו ועל כל כוס וכוס אמר חמרא וחיי לפום רבנן שם סז: ר' ביבי דשתי שכרא בעיין בנתיה טפלא שם ס: אתרוג צנון וביצה אלמלא קליפתן החיצונה אינן יוצאין מבני מעיים לעולם שם קח: ההוא גברא דאכל גרגישתא (אדמת חומר) ואכל תחלי וקדחו ליה תחלי בלביה ומית שם קיג: אין קבע לשתייה שם קיח. יהא חלקי מאוכלי ג' סעודות בשבת שם שם: ולקדוש ה' מכובד זה יוהכ"פ שאין בו לא אכילה ולא שתייה שם קיט: כגון אנן דשכיח לן בישראל וחמרא כל יומא שם שם שם שמואל ביומא דעביד מילתא (הקזת דם) עבדי ליה תבשילא דטחלי שם קסט. ה' דברים קרובין למיתה ואלו הן אכל ועמד שתה ועמד שם שם: דלא נפישא ליה ריפתא לא ליכול ירקא משום דגריר ואמר ר"ח אנא לא בעניותי אכלי ירקא ולא בעתירותי בעניותי

משום דגריר בעתירותי דאמינא היכי דעייל ירקא ליעול בשרא וכורי שם קמ: האי מאן דאפשר ליה למיכל נהמא דשערי ואכל דחיטי קעבר משום בל תשחית שם שם שם תיהוי צניעתן לא תיכלון נהמא באפי גבריכו לא תיכלון ירקא בליליא ולא תשתון שיכרא בליליא שם שם שם עד מ' שנים מיכלא מעלי מכאן ואילך משתי מעלי שם קנב: האי מאן דבחמה יהי גבר זיוותן אכיל מדיליה ושתי מדיליה ורוזיה גלין שם קנו: סילקא חייא קטיל גברא חייא עירובין כט: אכל בצל והשכים ומת אין אומרין ממה מת שם שם שם שיננא חטוף ואכול חטוף ואישתי דעלמא דאזלינן מיניה כהלולא דמי שם נד: ג' מרבין את הזבל וכופפין את הקומה ונוטל א' מה' מאות ממאור עיניו של אדם פת קיבר ושכר חדש וירק שם נה: שתה רביעית יין אל יורה שם סד: אין מעבירין על האוכלין שם שם: והעומר עשירית האיפה האוכל כמדה זו ה"ז בריא ומבורך יתר על כן רעבתן פחות מכאן מקולקל במעיו שם פג: כל מילי דמעלי להאי קשה להאי בר מזוגבילא רטיבי ופילפלי אריכתא ופת נקיה ובשר שמן ויין ישן דמעלי לכולי גופיה פסחים מב: ע"ה אסור לאכול בשר כל העוסק בתורה מותר לאכול בשר בהמה ועוף שם מט: אמרו עליו על יוחנן בן נרבאי שהיה אוכל ג' מאות עגלים ושותה ג' מאות גרבי יין ואוכל מ' סאה גוזלות בקינוח סעודה שם נו: השותה כוסו בבת אחת ה"ז גרגרן שנים דרך ארץ ג' מגסי הרוח שם פו: הגלם לבבל כדי שיאכלו תמרים ויעסקו בתורה שם פח: ר"פ ורהבר"י עריבו ריפתא בהדי הדרי אדאכיל ר"ה חדא אכיל ר"פ ד' אדאכיל ר"ה חדא אכיל רבינא ח' אמר מאה פפי ולא חדא רבינא שם פט: השותה מים שאולין דמו בראשו שם קיא: אוכלין ומשקין תחת המטה רוח רעה שורה עליהן לא ישתה אדם מים לא בלילי ד' ולא בלילי שבתות מפני סכנה לא ישתה אדם מים לא מן הנזירות ולא מן האגמים בלילה שם קיב: השכם ואכול בקיץ מפני החמה ובחורף מפני הצילה שם שם שם סוס אוכל הרבה ומוציא קמעא שם קיג: אכול בצל ושב בצל ולא תיכול אוזין ותרגולין פחות ממיכלך וממשתין ותוסף על דירתך דאכיל אליתא טשי בעליתא דאכיל קקולי אקיקלי דמתא שכיב שם קיד: בשעה שאמר הקב"ה לאדם קוץ ודרדר תצמיח לך זלגו עיניו דמעות אמר רבש"ע אני וחמורי נאכל באבוס אחד? כיון שאמר לו בועת אפך תאכל לחם נתקרה דעתו ועדיין לא פלטינן מינה דקא אכלינן עיסבי דברא שם קיח: למרק אכילה ושתייה שבמעיו יומא ד: לא היו מניחין אותו (כה"ג) לאכול הרבה מפני שהמאכל מביא את השינה שם יח: אינו דומה מי שרואה ואוכל למי שאינו רואה ואוכל מכאן רמז לסומין שאוכלין ואין שבעין שם עז: אפילו אוכל כל מעדני עולם טועם בהם טעם עפר שם עה: דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא בלילה האי מאן דאית ליה סעודתא לא לאכלינא אלא

ביממא שם שם: מניין לשתייה שהיא בכלל אכילה? שם עי'. ואכלת זו אכילה ושבעת
 זו שתייה ואכילה בכזית שם עט: שאל אפטרופוס של אגריפס המלך את ר"א כגון
 אני שאיני רגיל לאכול אלא סעודה אחת ביום מהו שאוכל סעודה אחת (בסוכה)
 ואפטר? סוכה כז: כל העושה איסור לחג באכילה ושתייה כאילו בנה מזבח והקריב
 עליו קרבן שם מה: שכר לשון שתייה לשון שביעה לשון שכרות שם מט: אמרו עליו
 על שמאי הזקן כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת ביצה טז: הני בבלי טפשי דאכלי
 נהמא בנהמא שם שם שם לרגעים ונבחנו זו אכילתו ירוש' ר"ה א המהלך בדרך אל
 יאכל יותר משני רעבון תענית י: מאכל אדם אין מאכילין לבהמה שם כ: מיחייב
 איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי מגילה ז: והשתייה
 כדת של תורה אכילה מרובה משתייה שם יב: שישראל אוכלין ושותין מתחילין
 בדברי תורה ובדברי תשבחות שם שם: אמר רב שהאכילה מאכל יהודי ושמואל
 אמר שהאכילה קדרי דחזירי שם יג: ודתייהם שונות מכל עם דלא אכלי מינן ולא
 נסבי מינן שם שם: כל האוכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה כאילו אוכל טבליס
 שם כח: אין שמחה בלא אכילה ושתייה טז ט: אכילה גסה לא שמה אכילה יבמות ז
 תמרי משחנן משבען משלשלן אכל תמרים אל יורה כתובות י: הרוצה שילבין בתו
 יאכילנה אפרוחים וישקנה חלב סמוך לפירקה שם נט: פסקה קימעה אוכלת הרבה
 לא תאכל דברים הרעים לחלב כגון כשות וחזיו ודגים קטנים ואדמה דאכלה
 חרדלא הוו לה בני זלזלני דאכלה גרגושתא הוו לה בני מכווערי דשתיא שיכרא
 הוו לה בני אוכמי דאכלה בישרא ושתיא חמרא הוו לה בני בריי שם ס: כגון
 רשב"ש דאכיל מדידה ושתי מדידה וגני בטילא דאפדניה שם סב: חזקה אין אדם
 שותה בכוס אלא א"כ בודקו שם עה: אין בעלי ראתן בנבל מפני שאוכלין תרדון
 ושותין שכר של היוזמי שם עז: דייסא מעלי למיכלה דחיטי בלחמא דחיטי ודשערי
 בלחמא דשערי נדרים מט: קרביים לאו בשר ואוכליהן לאו בר אינש שם נד: משל
 לב' בנ"א שצלו את פסחיהן א' אכלו לשם מצוה וא' אכלו לשום אכילה גסה זה
 שאכלו לשום מצוה וצדיקים ילכו במ וזה שאכלו לשום אכילה גסה ופושעים
 יכשלו במ גיר כג: מלמד שהקריא אברהם לשמו של הקב"ה בפה כל עובר ושב
 כיצד? לאחר שאכלו ושתו עמדו לברכו א"ל וכי משלי אכלתם? משל אלהי עולם
 אכלתם סוטה י: כל מי שיש לו פת בסלו ואומר מה אוכל למחר אינו אלא מקטני
 אמנה שם מה: אכול שליש ושתה שליש והניח שליש לכשתכעוס תעמוד על מילואך
 גיטין ע: דדרכא דמיכלא יתירא ודרכא דמישתיא יתירא לאתויי לידי זיבה קידושין ב:
 אכול מה שהנאתך ושתה מה שהנאתך ורחוץ בין בחמין בין בצונן ואין אתה
 מתיירא שם ל: האוכל בשוק הרי זה דומה לכלב שם מ: הרי שלחן והרי בשר והרי

סכין ואין לנו לאכול שם מי. אבותינו היו אוכלים מלוחים בזמן שהיו עסוקים בבנין ביהמ"ק אף אנו נאכל מלוחים שם טו. פרסיים שאוכלים ושותים כדוב שם עב. י' דברים נאמרו בגרע (מקז דם) אוכל הרבה ומוציא קימעה שם פב. עתיד אדם ליתן דין וחשבון על כל מה שראתה עינו ולא אכל ר"א חשש להדא שמועתא ומצמית (מקמץ) ליה פריטין ואכיל בהון מכל מלה זימנא חדא בשתא ירוש' קידושין ד ושיהו אוכלין שום' לבע'ש משום עונה ב"ק פב. שתין רהוטי רהוט ולא מטו לגברא דמצפרא כרך השכם ואכול בקיץ מפני החמה ובחורף מפני הצינה שם צב. עשיק לגביך ושוי לכרסיך ב"מ נב. ואין שאת אלא אכילה שם גג. ואכלו (המלאכים) סלקא דעתיק? אלא נראו כמי שאכלו ושתו כדי להאכילן ג' לשונות בחדל שם פו. כל מילתא ידענא אסותייהו לבר מתלת מאן דאכל נהמא ולא מסני ד' גרמידי שם קיג. קודם שיאכל אדם וישתה יש לו ב' לבבות לאחר שאוכל ושותה אין לו אלא לב אחד ב"ב יב. מיום שחרב ביהמ"ק דין הוא שנגזור על עצמנו שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין שם ט. ק"כ משתאות עשה בעו לבניו שם צא. כל מילי עתיקי מעלי לבר משכרא שם שם. אדהיר לא הותר לו בשר לאכילה סנהדרין נט. מנין לאוכל מן הבהמה קודם שתצא נפשה שהוא בל"ת? שם סג. אין התינוק יודע לקרות אבא ואמא עד שטועם טעם דגן שם ע. וכי מפני שאכל זה תרטימר בשר ושתה חצי לוג יין אמרה תורה יצא ליסקל? אלא הגיעה תורה לסוף דעתו של בן סורר ומורה שם עב. אל ההרים לא אכל שלא אכל בזכות אבותיו שם פא. כל המשיר פתיתים על שלחנו כאלו עובד ע"ז שם צב. פקח בן רמלי' שהיה אוכל מ' סאה גוזלות בקינוח סעודה חזקי' שהיה אוכל ליטרא ירק בסעודה שם צד. א"ל בתי בשעה שאוכלין ושותין במה יתעסקו? א"ל רבש"ע אם בעלי מקרא הן יעסקו בתנ"ך שם קא. גדולה לגימה שהרחיקה שתי משפחות מישראל שם קג. אכסנאי שבא לעיר על עסקי אכילה ושתיה שואלין אותו מכית ט. האי מאן דאכל ביניתא דבי כרבא תולעת שבכרוב מלקינן ליה משום שרץ שם טו. עכו"ם שעשה משתה וזימן כל היהודים אע"פ שאוכלין משלהן ושותין משלהן מעלה עליהם הכתוב כאלו אכלו מזבחי מתים ע"ה. אנטונינוס ורבי שלא פסקו מעל שולחנם לא חזרת ולא קישות ולא צנון שם יא. לא תישתעו בהדיא דאיבו דקאכיל לחמא דארמאי שם לה. ג' שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו ד"ת כאלו אכלו מזבחי מתים אבות ג' הלומד מן הקטנים דומה לאוכל ענבים קיהות ושותה יין מגתו שם ד. כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה שם ו. ה' דברים משכחים את הלימוד האוכל ממה שאוכל עכבר וממה שאוכל חתול והאוכל לב של בהמה והשותה מים של שיורי רחיצה הורית יג. י' דברים קשים ללימוד והאוכל פת שלא בשל כל צרכו

והאוכל בשר מזוהמא והשותה מאמת המים העוברת בבית הקברות שם שם שם ה' דברים משיבין את הלימוד פת פחמין והאוכל ביצה מגולגלת בלא מלח והרגיל ביין ובשמים והשותה מים של שירי עיסה שם שם שם בשיל מצד אחד מאכל בן דרוסאי מנחות נד' הבבליים אוכלים בשר כשהוא חי שם צט: ושמא תאמר לאכילה הוא צריך? ת"ל אם ארעב לא אומר לך שם קי' שלא אכלתי בשר כוס כוס מעולם שלא אכלתי מבהמה שהורה בה חכם חולין לו: מלמד שתפס הקב"ה מכל מין ומין והראה לו למשה וא"ל זאת אכול וזאת לא תיכול שם מב' למדה תורה ד"א שלא יאכל אדם בשר אלא לתיאבון שם פד' לעולם יאכל אדם וישתה פחות ממה שיש לו שם שם: לאחר שאכלו ושתו א"ל כוס של ברכה אתה שותה או מ' זהובים אתה נוטל? שם פו' אין שותין מים בפני רבים בכורות מד' מי אכלי אינשי נהמא דדהבא? תמיד לב: שלג אינו לא אוכל ולא משקה נדה יז' אבא שאול אומר קובר מתים הייתי והייתי מסתכל בעצמות של מתים השותה יין חי עצמותיו שרופין מזוג עצמותיו סכוין וכל מי ששתייתו מרובה מאכילתו עצמותיו שרופין אכילתו מרובה משתייתו עצמותיו סכוין כראוי עצמותיו משוחין שם כד': אכלית אשקית לית בר' מח בא וראה כמה נסים עושה הקב"ה עם האדם והוא אינו יודע שאלולי היה אוכל פת כשהיא חיה היתה יורדת בתוך מעיו ומשרטת אותו אלא ברא הקב"ה מעין בתוך גרגרתו שהוא מוריד פת בשלום שם"ר כד בא וראה כמה צער וכמה יגיעה עד שיצא המאכל מן פומא לושטא מן ושטא להמסיסא ומהמסיסא לקיבתא ויק"ר ג משל לרופא שנכנס לבקר ב' חולים אמר לזה של חיים זה תאכל וזה לא תאכל ולשאינו של חיים כל דבעי הבו ליה כך אוה"ע שאינן לחיי עוה"ב כירק עשב נתתי לכם את כל אבל ישראל שהן לחיים נאמר זאת הבהמה אשר תאכלו שם יג מפני מה מי הפה מתוקין? פעמים שאדם אוכל אכילה שאינה מתקבלת על לבו במ"ר יח צדיק אוכל לשובע נפשו זה רות שכתוב בה ותאכל ותשבע ותותר שם כא כל אכילה ושתייה שנאמרה במגילה הזאת קהלת בתורה ובמע"ט בנין אב שבכולן והוא ילוני בעמלו ימי חייו וכי יש מאכל ומשתה בקבר? אלא אלו תורה ומע"ט קה"ר ח אל יאמר אדם אוכל ואשתה ואראה בטוב ולא אטריח עצמי ומן השמים ירחמו תתחנא ויצא יג מה איכפת ליה להקב"ה בין שוחט ואוכל או אם נוחר ואוכל? או מה איכפת ליה בין אוכל טהורות לאוכל נבלות? שם ויקרא אל יאמר אדם אי אפשי לאכול בשר חזיר אבל אפשי ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי ספרא קדושים מרבה לאכול מרבה להוציא אבות דר"ג יח האוכל אוכלים שאינם עולים על גופו עובר משום ג' דברים שביזה! את עצמו וביזה את האוכלין ומברך ברכה שאינה כתיקונה שם כז בזמן שאדם אוכל משלו דעתו מיושבת עליו ואפילו אוכל אדם

משל אביו ומשל אמו ומשל בניו אין דעתו מיושבת עליו שם לא אין נוהגין בויון באוכלים ואין זורקין אוכלין ממקום למקום ואין סומכין ואין מכסין באוכלין סופרים ג' י' הנכנס לבית אל יאמר תנו לי ואוכל עד שיאמרו לו אכול מזגו לו את הכוס שוהה ושותה ד' א' רבה ח' לא ישוך אדם מפרוסה ויתננה לחבירו ולא ישתה מן הכוס ויתננה לחבירו מפני סכנת נפשות שם שם ט' מגונה ממנו האוכל לפני האורח האוכל לפני ת"ח ד' א' זוטא ח' צריך אדם שיאכל כדי קיום הגוף שאין הגוף מתקיים בלא אכילה מדרש אגדה תרומה זאת החיה אשר תאכלו אכול מה שתקנתי לך ואם תפנה אחור ראה מה כתיב אחריו נגעים מדרש תרומה טו עד שלא יחלה האדם הוא אוכל מה שימצא כיון שחלה מבקש לאכול מיני תענוגים מדרש חוה ה' ע' ע' יין ירקות סעודה פת.

אכסנאי אכסניא ע' אורח.

אל תקרי... אלא... (...קרי ביה...)

אל תקרי שמות אלא שמות א"ת אין בלתיך אלא אין לבלותך שם י' ברכות ז': א"ת אין בלתיך אלא א"ת בצלמון אלא בצלמות שם טו. א"ת עלי עין אלא עולי עין שם כ'. א"ת בהדרת אל בחרדת שם ל'. א"ת אל ה' אלא על ה' שם לב'. א"ת שברת אלא שרבבת שם נד'. א"ת מורשה אלא מאורסה שם נז'. א"ת גוים אלא גיים שם שם: א"ת אדם אלא אדום שם סב'. א"ת בניך אלא בוניך שם סד'. א"ת מור עובר אלא מר עובר שבת ל': א"ת שושנים אלא ששוניס שם שם שם א"ת בהלה אלא בְּחִלָּה שם לב'. א"ת בשר זרעו אלא בשר זרעו שם לג'. א"ת בָּאֵלָה אלא בָּאֵלָה שם שם שם א"ת מקדשי אלא מקודשי שם נה'. א"ת והדרך אלא וחדרך שם סג'. א"ת ידודון אלא ידדון שם פח': א"ת בושש אלא בא שש שם פט'. א"ת מחללו אלא מְחֹל לו שם קיח'. א"ת ויכולו אלא ויבְּלו שם קט'. א"ת שומר אמונים אלא שאומרים אמן שם שם: א"ת רקתך אלא רִיקְתִּיךְ עירובין יט'. א"ת חרות אלא חִירוֹת שם נד'. א"ת בכפרים אלא בכופרים שם כא': א"ת שימה אלא סימנה שם שם: א"ת ימוצאיהם אלא למוציאיהם בפה שם שם שם א"ת משנאי אלא משניאי שם צט'. א"ת קָלוּ אלא כל אלו פסחים קיז'. לא תשא שמע שוא קרי ביה לא תשיא שם קיח'. א"ת ברותים אלא ברית ים יומא לח'. א"ת ונטמאתם אלא ונטמתם שם לט'. א"ת וישטחו אלא וישטחו שם עה'. א"ת לחם אבירים אלא לחם איברים שם שם שם א"ט שטוח אלא שחוט שם שם: א"ת הדר אלא הדור סיכה לה'. א"ת הָדָר אלא הָדָר שם שם שם א"ת בראשית אלא ברא שית שם מט'. א"ת ישלם לך אלא ישלימנו לך שם נב'. א"ת ויראו אלא וַיִּרְאוּ ר"ה ג'. א"ת צבאם אלא צביונם שם יא'. א"ת שלש אלא לשליש שם יג': אותם קרי ביה אֲתָם שם כד'. א"ת אבניה אלא בונה תענית ד'. א"ת ישונא אלא יִשְׁנָא ז': חשרת מים קרי ביה

חכשרת מים שם י. א"ת לבת אלא לבית מגילה יג. א"ת בלתך אלא לבלותך שם יד.
 א"ת שְׁבָעִים אלא שְׁבָעִים שם טו. א"ת כבודו אלא כבדו שם כה. א"ת כסות עינים
 אלא כסיית עינים שם כח. א"ת הליכות אלא הלכות שם כט. א"ת ושם אלא ושם
 מ"ק ה. א"ת קרבם אלא קברם שם ט. א"ת שר חמשים אלא שר חומשים חגיגה יד.
 א"ת אֶזְנוֹךְ אלא אֶזְנוֹךְ כתובות ה. אשר לא אורשה קרי ביה אשר לא ארוסה שם יח.
 א"ת גדיותיך אלא גויותיך שם טו. א"ת לכן שינים אלא שנים שם יא. א"ת חֲמֹר
 אלא חֲמֹר שם שם שם א"ת בעדי עדיים אלא בעדרי עדרים סוטה א. א"ת אותו לא
 אוכל אלא אֶתוֹ שם ה. א"ת נאווה תהלה אלא נוה תהלה שם ט. א"ת וַיִּקְרָא אלא
 וַיִּקְרֵא שם י. א"ת בניה אלא בונים שם יב. א"ת אמרי שפר אלא אמרי ספר שם יג.
 א"ת הורד אלא הוריד שם שם: א"ת רודם אלא רָד ים שם לו. א"ת כי חזק הוא ממנו
 אלא ממני שם לח. א"ת יבֹרֵךְ אלא יִבְרֹךְ שם שם: א"ת בקרב שנים אלא בקרב שנים
 שם מט. א"ת וישתכחו אלא וישבחו גיטין נז. א"ת קבורים אלא קבוצים שם שם שם
 יִקְנוּ קרי ביה יִקְנוּ קידושין ט. א"ת ושננתם אלא ושלשתם שם לו. א"ת בסופה אלא
 בסופה שם שם: א"ת שפטים אלא שפוטם ירוש' קידושין א. א"ת יִשְׁלַמְנָה אלא יִשְׁלַמְנָה
 ב"ק י. א"ת לים מכסים אלא לשרו של ים מכסים ב"ב עד: א"ת שָׁמָּה אלא שָׁמָּה
 שם עה. שְׁמוֹעַ בין אחיכם קרי ביה נמי שְׁמַע בין אחיכם סנהדרין ז. א"ת שָׁנִים אלא
 שנים שם יו. א"ת בכושרות אלא בכי ושירות שם כב. א"ת מוציא אלא כמוציא
 שם שם שם א"ת בגדיו אלא בוגדיו שם לו. ואת זכר לא תשכב קרי ביה לא תִשְׁכַּב
 שם נד: אשר לא יִשְׁמַע קרי ביה לא יִשְׁמַע לא יִשְׁמַע שם פט. אל תהי קורא כובס
 אלא כובש ירוש' סנהדרין יא. א"ת שנאן אלא שאינן ע"ג: עלמות אהבוך קרי ביה
 עלומות שם לה. ונעלם דבר קרי ביה ונעלם מדבר היריות ד. א"ת ממקדשיך אלא
 ממקודשיך זנחים קטו: א"ת בכבודו אלא במכובדי שם שם שם א"ת בהבראם אלא בה"י
 בראם מנחות כט: א"ת ושחט אלא וסחט חולין כז. א"ת שנים אלא שניים ערכין י. א"ת
 ישור אלא ישיר שם יא. א"ת שֹׁבַע אלא שְׁבַע שם יג: לא יִסָּךְ כתיב וקרי ביה לא
 יִסָּךְ כריתות ז. א"ת שוחטי אלא סוחטי נדה יג. יאכל בלחמו קרי ביה יאכילו בלחמו
 שם נד. א"ת העיר אלא האיר ב"ב עוד מי לך פה קרי ביה פה שם ג. א"ת וַיִּשְׁמְעוּ
 אלא וַיִּשְׁמְעוּ שם יט ויד כל בו קרי ביה כלבו שם מה. אל תהי קורא יש שבר אלא
 יש שבר שם צא א"ת בנות ירושלים אלא בונות ירושלים שם"כג אל תהי קורא
 מְשֻׁכְּנִי אלא מְשֻׁכְּנִי שם לא. א"ת מורשה אלא ירושה שם לג. א"ת שניין אלא סניין
 ויק' יג. א"ת קערת אלא עקרת במד' יג. א"ת אחת אלא אחות שם שם אל תהי קורא
 ישא ברכה אלא ישיא ברכה דג' יא. א"ת יהודי אלא יחידי אסתר י. לפני מלכים
 קרי ביה לפני מלאכי קה"א א"ת ושב אלא ושוב איכ"א א"ת בן פורת אלא בן

פרות תנחומא מקץ ג א"ת מצא אלא מוצא שם שם א"ת ויחד יתרו אלא ויהד שם יתרו ז
 א"ת מְכוֹן אלא מְכוֹן שם ויקהל ז א"ת מצרות אלא מצרעת שם מצורע ב א"ת שקעוורות
 אלא שקע ארוורות שם שם ד א"ת יאמר קדוש אלא יאמר לו קדוש שם בחוקותי ד חרש
 קרי ביה חרס שם שלח א מה קרי ביה מאה שם קר יב אל תהי קורא מדבר אלא
 מדבר שם כסעו ט אל תהי קורא משכנותיך אלא משכנותיך שם נשא יד אל תהי קורא
 ממתים אלא ממיתים שם תבא כ א"ת ושמרתם את המצות אלא את המצות מכילתא בא
 א"ת חומה אלא חמה שם בשלח א"ת תמות חכמה אלא תומת שם יתרו א"ת בלא עם
 אלא בלוי עם ספרי האוניו שכ א"ת איש שיבה אלא איש ישיבה שם שם שכא א"ת שן
 בהמות אלא שן בהם שם שם שם א"ת הים האחרון אלא היום האחרון שם וזאת הברכה
 סנד אל תהי קורא גם את העולם אלא אהבת העוללים מדרש תהלים ג א"ת אפפוני
 אלא עפפוני שם שם יח א"ת ביה שמו אלא ביאָה שמו שם שם קיד א"ת ושכלתים אלא
 ושכחתים אבות דר' נב א"ת בחומו אלא בחמימו פרקי דר' אב אל תהי קורא וישקהו
 אלא וישכחו שם לו אל תהי קורא ואל תשא להם אלא ולו תשא להם פסיקתא רבתי ד
 אל תהא קורא זרעם אלא זרעם שם ל אל תהי קורא נשוי פשע אלא נשוי פשע
 שם כה א"ת מהונך אלא מגרונך פסיקתא דר' כ.

פס

אליהו הנביא אמר ר'י פעם אחת הייתי מהלך בדרך ונכנסתי לחורבה

מחורבות ירושלם להתפלל בא אליהו זכור לטוב ושמר לי
 על הפתח א"ל שלום עליך רבי ומורי ברכות ג' אליהו בארבע ומלאך המות בח'
 שם ד: שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת מנחה שם ה: ההוא גברא דקא מצלי
 אחורי בי כנישתא חלף אליהו חזייה אידמי ליה כטייעא שם ו: א"ל אליהו לר'י
 אחוה דר' סלא חסידא לא תרתח ולא תחטי שם כט: אליהו הטיח דברים כלפי מעלה
 שם לא: אתא אליהו אדמי ליה כאיניש ואסהיד שם נח: ואף אליהו כשנפטר מאלישע
 היו עסוקים בנחמה ירוש' ברכות ב' אליהו שאל לר' נהוריי מפני מה ברא הקב"ה
 שקצים ורמשים בעולמו? מפני מה באין זועות לעולם? שם ט ב' אליהו וריב"ל
 שמסר את בן קישור למלכות ירוש' תרומות ח' איתבו (רשב"י ובנו) תריסר שני
 במערתא אתא אליהו וקם אפיתחא דמערתא שבת לג: מאימתי תמה זכות אבות? מימי
 אליהו שם נח: אתא אליהו אידמי ליה כפרשא שם סט: כבר מובטח להן לישראל שאין
 אליהו בא לא בע"ש ולא בערבי י"ט מפני הטורה עירובין יג: אליהו טירונין לנביאים היה
 ירוש' עירובין ה' א' דברים נבראו בע"ש ביה"ש ומערה שעמד בו משה ואליהו פסחים נד'
 אם יבוא אליהו ויאמר להם לישראל מפני מה לא חגגתם חגיגה בשבת? שם ע: דא"ל
 אליהו לר'י אמריתו אמאי לא אתי משיח? יומא יט: מעולם לא ירדה שכונה למטה ולא
 עלו משה ואליהו למרום כוכה ה' ומאן נינהו ח' נסיכי אדם? ומשיח ואליהו שם נב:

תחיית המתים מביא לידי אליהו סקלים ז' ר' ברוקא חוואה הוה שכיחא בשוקא דבי לפט הוה שכיח אליהו גביה א"ל איכא בהאי שוקא בר עלמא דאתי? דענית כב' א"ל (ר"י) לשמעיה שלוף לי מסאנני שלף ליה חד מסנא ואתא מיטרא כי מטא למישלף אחרינא אתא אליהו וא"ל אמר הקב"ה אי שלפת אחרינא חריבנא לעלמא שם כד: אשכחיה רבה בר אבוב לאליהו א"ל כמאן חזיא אסתר ועבדה הכין? מנילה טו: אלמלי נשתייר במערה שעמד בה משה ואליהו כמלא נקב מחט סדקית לא היו יכולין לעמוד בפני האורה שם יט: אליהו חי הוא ט"ק כו: א"ל אליהו לבר הי הי מאי דכתיב הנה צרפתיך ולא בכסף? חגיגה ט: אשכחיה רבא לאליהו א"ל מאי קא עביד הקב"ה? א"ל קאמר שמעתא מפומייהו שם טו: אם יבא אליהו ויאמר אין חולצין בסנדל אין שומעין לו יבמות קב' דקדים ספי אליהו משתעי בהדיה כחובית סא' מכריו אליהו קמיה פנו מקום לבר ליואי שם עו: ר' ענן הוי רגיל אליהו דאתי גביה דהוה מתני ליה סדר דאליהו והיינו דאמרו סדר דאליהו רבה סדר אליהו זוטא שם קו: אליהו על לגביה בדמות ר"ח ורפא שינוי ירוש' כחובית יב' אתא אליהו אידמי להון כאנשא וקא קרי אבכא נוריס ג' ואשכחיה ר' אביתר לאליהו א"ל מאי קא עביד הקב"ה? א"ל עסיק בפילגש בגבעה גישן ו: ר"כ סליק וקנפיל מאיגרא לארעא אתא אליהו קבליה קירושין מ' כל הנושא אשה שאינה הוגנת לו אליהו כופתו והקב"ה רוצעו שם ע' אתי אליהו מפי' מינן צוורני צוורני קולרין שם עכ: כלבים משחקים אליהו הנביא בא לעיר ב"ק ס: יהא מונח עד שיבא אליהו ב' ג' אשכחיה ר"נ לאליהו א"ל מאי עביד קב"ה בההיא שעתא? א"ל קא חיין ואמר נצחוני בני שם נט: חזי ליה ההוא מרבנן דהוה שכיח אליהו גביה דבצפרא הוה שפירן עיניה ולאורחא דמיין כדמיקלין בנורא שם פה: אליהו הוה שכיח במתיבתא דרבי יומא חד ריש ירחא הוי נגה ליה ולא אתא א"ל מ"ס נגה ליה למר? שם שם שם אשכחיה רבה לאליהו דקאי בבית הקברות של נכרים א"ל לאו כהן הוא מר? שם קיר' ההוא חסידא דהוה רגיל אליהו דהוה משתעי בהדיה עבד בית שער ותו לא משתעי בהדיה ב' ב' ז' קפלו את כל העולם אליהו ראה את אחיה השילוני שם קכא: אליהו הצדיק היה מחזיר על תפוחי רעב שבירושלים פ"א מצא תינוק שהיה תפוח ומוטל באשפה סנהדרין כג: ריב"ל אשכחיה לאליהו דהוי קיימי אפיתחא דמערתא דרשב"י א"ל אתינא לעלמא דאתי? א"ל אם ירצה אדון הזה אימת אתי משיח? שם צח: משל דאליהו למהר? לגברא דטריקה לגליה ואבדה למפתיחיה אליהו קפדן הוא שם קיג: ההוא גברא דאכליה אריא ברחוק ג' פרסי מיניה דריב"ל ולא אישתעי אליהו בהדיה ג' יומי מכות יא' שאין אליהו בא לטמא ולטהר לרחק ולקרב אלא לרחק המקורבין בורוע וחכ"א לא לרחק ולא לקרב אלא לעשות שלום ביניהם עדיות ח' ז' אתא אליהו אידמי

ליה כחד מחשובי דמלכותא ע"י יו: אתא אליהו אידמי להו כזונה כרכתיה שם יח. פרשה זו אליהו עתיד לדורשה' מנחות מה. בא גד בא מי שעתיד לגדד משתיתן של אוה"ע ומנו אליהו אליהו משל מי? משל בנימין משל גד היה פ"א נחלקו רבותינו בדבר בא ועמד לפניהם א"ל רבותינו מה אתם נחלקים עלי? אני מבני בניה של רחל ב"ר עא הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא שהוא משבט גד שם צט א"ל הקב"ה למדו ספרו של אליהו שבשעה שאמר אליהו לעובדי הבעל בחרו לכם הפר האחד נתקבצו ת"נ נביאי הבעל ות"נ נביאי האשרה ולא יכלו לזוז את רגליו מן הארץ עד שפתח אליהו ואמר לו לך עמהם א"ל אליהו פר פר אל תירא במד"ר כג סמכוני באשיות באשו של אליהו צרפית ע"י שהאכילה את אליהו זכתה להחיות את בנה שהש"ר ב אליהו זה פנחס שם שם פ"א נודמן לה אליהו ז"ל א"ל בתי מפני מה אתה בוכה וצועקת? א"ל רבי בעלי שקרא הרבה ושנה הרבה ושמש ת"ח הרבה ומת נחצי ימיו אבות דר"ג ב ט' נכנסו בחייהם בגן עדן ואליהו ד"א וטא א בא אליהו ז"ל ואמר להם רבותי אין אני אלא מזרע לאה ילקוט נצבים ל' ע"ע ע' משיח נביאים.

אלכסנדרוס מוקדון

יום שבקשו כותיים את בית אלהינו מאלכסנדרוס מוקדון להחריבו ונתנו להם באו והודיעו את שמעון הצדיק מה עשה לבש בגדי כהונה כיון שראה לשמעון הצדיק ירד ממרכבתו והשתחוה לפניו יומא סט. אלכסנדרוס מוקדון סליק לגבי מכלי קציא אתא בר נש חד דאין עם חבריה דזבן חדא דקלא וחספתה ואשכח בה סימא דדינרי אמר מלכא אית לך בר דכר? א"ל אין אמר לחבריה אית לך ברת נוקבא? א"ל אין א"ל אסבון דין לדין וסימא יהוי לתרויהון ירוש' ב"מ ב ה כשבאו בני אפריקא לדון עם ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון א"ל ארץ כנען שלנו היא א"ל גביהא בן פסיסא תנו לי רשות ואלך ואדון סנהדרין צא. אלכסנדרוס מקדון כד בעא מיסק לעיל הוה סליק וסליק עד שראה את העולם ככדור ירוש' ע"ז ג א י' דברים שאל אלכסנדרוס מוקדון את זקני הנגב תמיד לא: כי נפיק ואתי כתב אבבא דמחוזא אנא אלכסנדרוס מוקדון הויתי שטייא עד דאתיתי למדינת אפריקי דנשיא ויליפת עצה מן נשיא שם לב: אלכסנדריאה על שם אלכסנדרוס אנטוכיאה על שם אנטיוכוס ב"ר כג אלכסנדרוס מוקדון אזל לגבי מלכא קציא לאחורי הרי חושך נפק ליה והוא טען גירומי דדהר א"ל לממונא אנא צריך? א"ל ולא היה לך מה מיכול בארעך דאתיית להדין? שם לב אנא אלכסנדרוס מוקדון שמי הוינא עד דאתי לקרטיגנא מדינא ויק"ר כו אלכסנדרוס בנה אלכסנדריא סקילוס בנה סיציליא מדרש תהלים ט.

אלמנה

(אלמון). תחת ת"ח ולא תחת יתום ואלמנה שבת יא. בעון נבול פה יתומים ואלמנות צועקים שם לג. ת"ח המרבה סעודתו בכל מקום סוף

מחריב את ביתו ומאלמן את אשתו פסחים מט'. הקב"ה גובה חובותיו של אדם בטובתו עשיר בעשרו יתום בביצתו ואלמנה בתרגולתה שם קיח: היתה כאלמנה כאלמנה ולא אלמנה ממש אלא כאשה שהלך בעלה למדינת הים העניח כי טוב למיתב טן דו מלמיתב ארמלא יבנות קיח: אלמנה נשאת בחמישי כתובות ה' בועז אלמון שנשא אלמנה! הוה שם ז' מאי אלמנה? על שם מנה שם י' עד כמה קא מדברת אלמנות חיים? שם ג': אלמנה שאמרה אי אפשר לזון מבית בעלי אין היורשין יכולין לעכב על ידה תוספתא כתובות יא אלמנה שתפסה אפילו אלף זון למזונותיה אין מוציאין מידה! ירוש' כתובות יא ב מבין ריסי עיניך ניכר שבן אלמנה אתה קידושין לא בתולה ציילנית ואלמנה שובבית הרי אלו מבלי עולם למדנו יראת חטא מבתולה וקיבול שכר מאלמנה סוטה כב' אלמון שנשא ריבה מניין? ירוש' סוטה ח' ממשמע שנאמר וחרה אפי והרגתי אתכם יודע אני שנשותיהם אלמנות? מלמד שנשותיהם מבקשות לינשא ואין מניחין אותן ב' מ' לו: איוב אמר ברכת אובר עלי תבוא ולב אלמנה ארנן וכל היכא דהוה אלמנה דלא הוה נסבי לה אויל שדי שמה עילוה ב' ב' טו' למה אהב אלהים יתומים ואלמנות? אלא שאין עיניהם תלויות אלא בו שנאמר אבי יתומים ודיין אלמנות לכך כל הגוולן כאלו גוול להקב"ה שם ל' מעשה בחסיד שהיה דורש כל אלמנה ויתום לא תענון אלמנה אחת שמעה אותו א"ל אי לאו דשמעת יתך אומר כל אלמנה לא אתיתי לגבך ואת אומר לי זילי ואתיא שוחר טוב ג' ע"ע ע' יתום.

אם ע' אב ואם.

אמונה

(אמונה נאמנות) איש טוב ונאמן ברכות טז: המשמיע קולו בתפלתו ה"ז מקטני אמונה שם כד: אל תאמן בעצמך עד יום מותך שם כט: על עצמו אינו נאמן כיצד יהא נאמן על אחרים? דמאי ב' ב' שרי למימר הימנותא בבית הכסא שבת י' מעשה בנכרי שבא לפני שמאי א"ל שבכתב אני מאמינך ושבע"פ איני מאמינך שם לא: אמונת זה סדר זרעים בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה? שם שם יען לא האמנתם בי הא האמנתם בי עדיין לא הגיע זמנכם ליפטר מן העולם שם נה: א"ל הן מאמינים ואתה משה אין סופך להאמין שם צו: נאמן כפוף נאמן פשוט שם קד: לא חרבה ירושלים אלא בשביל שפסקו ממנה אנשי אמונה שם קט: ישראל שבאותו הדור מקטני אמונה היו פסחים קיח: אמר (יהויכין) רבש"ע לכשעבר היינו נאמנין לך והיו מפתחותיך מסורין לנו עכשיו שאין אנו נאמנין הרי מפתחותיך מסורין לך ירוש' שקלים ב' א' א"ל הקב"ה לישראל בני לוו עלי וקדשו קדושת היום והאמינו בי ואני פורע ביצה טו: אין גשמים יורדין אלא בשביל בעלי אמונה בא וראה כמה גדולים בעלי אמונה מניין? מחולדה ובור ומה המאמין בחולדה

ובור כך המאמין בהקב"ה עאכו"כ תענית ח. אל אמונה כשם שנפרעין מן הרשעים לעוה"ב שם יא. קסרי וירושלים אם יאמר לך אדם חרבו שתיהן אל תאמן ישבו שתיהן אל תאמן מגילה ו. אם יאמר לך אדם יגעתי ולא מצאתי אל תאמן לא יגעתי ומצאתי אל תאמן יגעתי ומצאתי תאמן שם שם: ר"י כי מטי להאי קרא בכי הן בקדושו לא יאמין אי בקדושו לא יאמין במאן יאמין? חגיגה ח. אפילו בשעת כשלונה של ירושלים לא פסקו מהם בעלי אמונה שם יד. אסור לו לאדם שישעה שטר אמונה בתוך ביתו כתובות יט. עדים שאמרו אמונה היו דברינו אין גאמנין שם שם: נערים קטנים שהיו מקטני אמונה סוטה מו: משחרב ביהמ"ק פסקו אנשי אמונה מישראל אלו בנ"א שהם מאמינין בהקב"ה דחניא ר"א הגדול אומר כל מי שיש לו פת בסלו ואומר מה אוכל למחר אינו אלא מקטני אמונה שם מה. וכ"ת סכלי הוא דמקרי בני כי לית בהו הימנותייהו לא מקרי בני? קידושין לו. דברים אין בהן משום מחוסרי אמונה ב"מ מט. לית הימנותא בעבדי שם פו: שבקתיה להימנותיך ב"ב ח. אתא לקמיה דר"י א"ל דרוש רבי לך נאה לדרוש כאשר אמרת כן ראיתי א"ל ריקא אלמלא לא ראית לא האמנת מלגלג על דברי חכמים אתה שם עה. ואם אי אתה מאמין צא לבקעה וראה עכבר כנהדרין צא. בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה בכות כד. ונאמן בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך אבות ב א"ל נאמן עלי הדיין ג"ז טו: אלא סמוך אהימנותא דשלמה נחלין גז. אין אמונה בכותים שם קלג: איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם? יחזיק באמונה יתירה תמיד כח. נח מחוסר אמונה היה בר לב בזכות אברהם שהאמין בהקב"ה היא האמונה שיששראל נוחלין בה לא זכו ישראל לומר שירה על הים אלא בזכות אמונה שג"ר כג אלו סופרים ומשנים שהן מלמדין את התינוקות באמונה יק"ר ט מאמונתו של בוד את יודע אמונתו של הקב"ה דבר ג התפוח הזה מוציא ניצו קודם לעליו כך ישראל שבמצרים הקדימו אמונה לשמועה דכתיב ויאמן העם וישמעו שהט"ר ב יעקב אבינו כשהביאו בניו את הכתונת בדם לא האמין להם כל עיקר סופרים כא את מוצא שאין הגליות מתכנסות אלא בשכר אמינה וכן אתה מוצא שלא נגאלו אבותינו ממצרים אלא בזכות האמונה אף אברהם לא ירש העוה"ז והעוה"ב אלא בזכות האמונה שהאמין בבעלי אמונה מה הוא אומר? פתחו שערים ויבא גוי שומר אמונים מי גרם לנו לבא לידי שמחה זו? אלא בשכר אמונה שהאמינו אבותינו בעוה"ז ילקוט הש"ע ב. ע"ע ע' בטחון.

אמירה (מאמר) א"ל הקב"ה למשה לך אמור לישראל אני הייתי עמכם

בשעבוד זה ברכות ט: האומר על קן צפור יגיעו רחמין משתקין אותו

שם לג: שחייב אדם לומר בלשון רבו שם מו: אמר ליתן ונתן נותנים לו שכר

אמירה ושכר מעשה תוספתא סאה ד אמירה לנכרי שבות שבת קג: אם ברור לך הדבר כאחותך שהיא אסורה לך אומרם ואם לאו לא תאמרם שם קפה. אומרין מקצת שבחו של אדם בפניו עירובין יח. דכתיב לאמר לא נאמר בדברים בי רב אמרי לאמר לאו אמור פסחים מב. מנין לאומר דבר לחבירו שהוא בבל יאמר עד שיאמר לו לך אמור? יומא ד: כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם מגילה טו. משום יישוב איי אמר האמירה ירוש' ב'ק טו ד כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו בעוה"ז שפתותיו דובכות בקבר יבמות צו. אמור ואמרת להזהיר הגדולים על הקטנים שם קיד. דברים שבע"פ אי אתה רשאי לאומרן בכתב גיטין ס: אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט קידושין כח: אוי לי אם אומר אוי לי אם לא אומר ב"ב פט: אמרו בפיהם מה שלא ראו בעיניהם סנהדרין קד: אמור מעט ועשה הרבה אבות א ב' מאמרות נברא העולם שם ה מה אלו שאין להם לא פה ולא אמירה ולא דבור ומקלסין אותי ב' ה העליונים שאין יצר הרע מצוי בהם אמירה אחת דייה להם ויק' כי כל מקום שהוא אומר ויאמר ויאמר צריך לידרש שם שם הצדיקים אומרים מעט ועושים הרבה במד' כ כל מקום שנאמר כה ככה עניה ואמירה הרי זה בלשון קודש מכילתא יתרו ט ואין אמירה בכל מקום אלא תחנונים ספרי בהעלותך צט לא אמר ליתן אבל אמר לאחרים תנו מנין שנותנין לו שכר? שם דברים טו. ע"ע ע' דבור.

אמן

מנין לעונה אמן שלא יגביה קולו יותר מן המברך? ברכות מה. העונה אמן אחר ברכותיו הרי זה משובש שם שם: אין עונין לא אמן חטופה ולא אמן קטופה ולא אמן יתומה כל העונה אמן יתומה יהיו בניו יתומים חטופה יתחטפו ימיו קטופה יתקטפו ימיו וכל המאריך באמן מאריך לו ימיו ושנותיו שם מו. גדול העונה אמן יותר מן המברך שם נג: אין עונין אמן במקדש שם סג. ומלאך רע עונה אמן בעל כרחו שבת קיט: כל העונה אמן בכל כחו פותחין לו שערי גן עדן שם שם מאי אמן? אל מלך נאמן שם שם וכיון שהגיע לענות אמן הלה מניף בסודר וכל העם עונין אמן סוכה נא: כך תפסקו לבנותיכם וענו אחריה אמן כתובות כו: אמן מאיש זה אמן מאיש אחר סיטה יח. קטן מאימתי בא לעה"ב? משעה שיאמר אמן סנהדרין קי: כל העונה אמן אחר שבועה כמוציא שבועה מפיו דמי שבועות כט. אמן בו שבועה בו קבלת דברים בו האמנת דברים כס לוי. אמן אמנה אמן שבועה אמן קבלה מדרש תהלים פט.

אמת ושקר

(קושטא, שיקרא, כוזב, בדותא, גוזמא) שמא יבאו איצטגניני פרעה ויאמרו משה בדאי הוא למד לשונך לומר איני יודע שמא תתבדה ותאחו ברכותי. אמת זו תורה שם ה: כל שלא אמר אמת ויצויב שחרית ואמת ואמונה ערבית לא יצא ידי חובתו שם יב. ההוא דאמר אמת אמת תרי זימני

אמר רבה כל אמת אמת תפסיה להאי שם יד: דבר שאינו מחזור מסמכין לו ממקומות הרבה ירוש' ברכות ב כל כדביא (שקרים) בישין וכדביא דאורייתא טבין שם שם ט כל דין שדן אמת לאמיתו מעלה עליו הכתוב כאלו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית שבת יי חותמו של הקב"ה אמת שם נהי יכול אפילו שלא לשמה? ת"ל על דבר אמת שם כג: א"ל הקב"ה למשה משה בדאי אתה שם פט: שין שקר תיו אמת מ"ט שקר מקרבן מיליה אמת מרחקא מיליה? שיקרא שכיח קושטא לא שכיח ומ"ט שיקרא אחדא כרעיה קאי ואמת מלבן לבוניה? קושטא קאי שיקרא לא קאי שם קד: מימי לא אמרתי דבר וחזרתי לאחורי שם קיו: הא דרב אשי בדותא היא פסחים יא: ה' דברים צוה כנען את בניו ואל תדברו אמת שם קיג: פתח גבריאל ואמר ואמת ה' לעולם ר"נ אומר ואמת ה' לעולם דגים שבים אמרוהו שם קיח: נפל להוא פיתקא מרקיעא דהוה כתב בה אמת יומא טט: לא לימא איניש לינוקא דהיבנא לך מידי ולא יהיב ליה משום דאתי לאגמוריה שיקרא סוכה מו: גוזמא קתני ביצה ד: כל מילתא דעבידא לגלויי לא משקרי בה אינשי ר"ה כב: כי היכי דמשקרי בבלאי הכי משקרי מיטרייהו תענית ט: הרי היא מגלת אסתר כאמיתה של תורה ירוש' מגילה א כשאתם מגיעין אצל אבני שיש טהור אל תאמרו מים מים משום שנאמר דובר שקרים לא יכון חגיגה יד: א"ל או איהו שקראי או אנא שקרי יבמות נה: לא תעביד הכי שנאמר למדו לשונם דבר שקר שם סג: את הרשום בכתב אמת מכלל דאיכא כתב שאינו אמת? שם קה: הרי שהיתה חזירת או סומא אומרים לה כלה נאה וחסודה והתורה אמרה מדבר שקר תרחק? כבודות יז: ניכרין דברי אמת סוטה ט: כל לשון הרע שאין בו דבר אמת בתחילתו אין מתקיים בסופו שם לה: ד' כיתות אין מקבלות פני שכינה וכת שקרנים שם מב: בעקבותא דמשיחא והאמת תהא נעדרת שם נט: עורבא שיקרא הוא גיטין כה: מסוף דברך ניכר שראש דברך אמת קידושין לא: המתרגם פסוק כצורתו ה"ז בדאי שם מט: בדקנו בכל תורתכם ואמת היא חוץ מדבר אחד ב"ק לח: בהני תלת מילי עבידי רבנן דמשני במילייהו במסכת ובפוריא ובאושפיזא ב"מ כג: מי שפרע מאנשי דור המבול הוא עתיד לפרע ממי שאינו עומד בדיבורו שם מח: שיהא הן שלך צדק ולאן שלך צדק ההוא מרבנן דאי הווי יהבי ליה כל חללא דעלמא לא הוי קא משני בדבוריה שם כט: מלוי ריבית יותר ממה שמרויחים מפסדין ולא עוד אלא שמשמין משה רבינו חכם ותורתו אמת שם עה: כיון דקאמר מילתא יתירתא גוזמא בעלמא הוא דקגזים שם קד: בהדי סהדי שקרי למה לי? ב"ב לא: דהווי אמרין משה ותורתו אמת והן בדאין שם עד: משום דמחזי כשיקרא שם פכ: ואנשי כוזיבא אלו אנשי גבעון שכזבו ביהושע שם צא: סהדי שקרי אאוגרייהו זילי סנהדרין כט: ולמה נקרא שמה כזבי? שכזבה באביה שם פכ: כך עונשו של בדאי

שאפילו אמר אמת אין שומעין לו ^{ס פט}: כל המחליף בדבורו כאילו עובד ע"ז
^{ס צב}: אם אמת למה משל ואם משל למה אמת? ^{ס סס}: מאי ותהי האמת נעדרת?
שנעשית עדרים עדרים והולכת לה ^{ס צו}: מריש ה"א ליכא קושטא בעלמא זימנא
חדא איקלעי לההוא אתרא וקושטא שמיה ולא הוו משני בדיבוריהו ולא הוה
מיית איניש מהתם בלא זימניה ^{ס סס}: א"ל שקורי קא שקר בי ^{ס צח}: שדי שמן
ושדי בצים מותרין לשאול בהן אלא מפני שמכזבין ^{ס קא}: רוח של נבות צא
ממחיצתי שכן כתוב דובר שקרים לא יכון לנגד עיני ^{ס קכ}: הקדים פה לעין
שאמרו בפיהם מה שלא ראו בעיניהם ^{ס קד}: ד' דייני היו בסדום שקראי שקרוראי
זיפי ^{ס קט}: מה ראה משה? אמת ראה ^{ס קא}: ודובר אמת בלבבו כגון רב ספרא
לא רגל על לשונו זה יעקב אבינו מכות ^{ס כד}: נדרי הבאי שבועות ^{ס כט}: מנין לדיין שלא
ישמע דברי בע"ד קודם שיבא בע"ד חבירו? ת"ל מדבר שקר תרחק ^{ס לא}: והוי
זהיר בדבריך שמא מתוכם ילמדו לשקר אבות ^{ס ט}: על ג' דברים העולם קים על
הדין ועל האמת ועל השלום ^{ס סס יח}: והדין דין אמת ^{ס ג טו}: ומודה על האמת
^{ס ה ז}: וסימנך שינוי שקר שינוי אמת מנחות ^{ס מג}: השקן את התמיד בכוס של זהב
גוזמא דברה תורה לשון הבאי דברו נביאים לשון הבאי דברו חכמים לשון הבאי
חולין ^{ס צ}: וסימנך מתניתא גוזמא ערכין ^{ס יא}: לא יאי למלכא כזב תמיד ^{ס לב}: מתחילת
ברייתו של עולם ראש דברך אמת ^{ס כ"א}: בשעה שבא הקב"ה לבראת את אדה"ר
נעשו מאה"ש כיתות כיתות חסד אומר יברא ואמת אומר אל יברא שכולה שקרים
מה עשה הקב"ה נטל אמת והשליכו לארץ ^{ס כ}: מה טיבו של בדאי הזה? אפילו
אומר דברים של אמת אין מאמינים אותו ^{ס צב}: אמתה של תורה זיין הוא לבעליה
במד"ר ^{ס יב}: אפילו על האמת אינו יפה לאדם להשבע ^{ס כה}: תהימא ויפרא ^{ס ז}: מודה על האמת
זה משה וכן הקב"ה הודה על האמת שנאמר כן בנות צלפחד דוברות אבות ^{ס ר"ג}: לו
אותיות של אמת בשתי רגלים ושל שקר ברגל אחד כל שעושה אמת כקייב
ושקר אינו מקיים אותיות של אמת מרוחקין זה מזה ושל שקר מקורבין אמת
קשה לעשות ושקר עומד אחרי איוון ילקוט בראשית ^ג: שיקרי בעי למיעל לתיבה א"ל
נח לית את יכיל למיעל אא"כ נסבית לך זיווג הלך שקרא ופגע בפחתא (רע מול)
א"ל אי את בעי תהוי לי זוגי א"ל מה את יהיבת לי? א"ל אנא אתקן עמך דכל
מה דאנא מסגל זאת תהא נסבא שקרא מוליד שקרא מדרש תהלים ^ז: מצינו שהכל
ברא הקב"ה בעולמו חוץ ממדת שקר שלא ברא ומדת שוא שלא פעל אלא הבריות
בדו אותן מלבן פסיקא רבה ^כ: הוי אוהב את השמא ושנא את הכמה ^{ד"א}: ויטא ^א: הוי
דן דברין עד שלא תוציאם מפין ^{ס סס ג}: שפת שקר קיימא ושפת אמת שכיב
לעפרא זהר נשא מאן דבעי למימר כדיבא (שקר) אמר מילי דקשוט בקדמייתא
^{ס סלח}: שקר אין לו רגלים א"ב דר"ע:

אנשי כנסת הגדולה

אנשי כנסת הגדולה תקנו להם לישראל ברכות ותפלות קדושות והבדלות ברכות לג' משה התקין האל הגדול הגבור והנורא ירמיה אמר האל הגדול הגבור ולא אמר והנורא כיון שעמדו אנשי כנה"ג החזירו הגדולה ליושנה ירוש' ברכות ו' ג' למה נקרא שמן אנשי כנה"ג? שהחזירו עטרה ליושנה יומא סט' זה ר"ע שהתקין מדרש ההלכות והגרות וי"א אלו אנשי כנה"ג תקנו ירוש' שקלים ה' א' אנשי כנה"ג כתבו יחזקאל תרי עשר דניאל ומגילת אסתר ב"ב טו' ונביאים מסרוה לאנשי כנה"ג שמעון הצדיק היה משירי כנה"ג אבות א' קול ענות אנכי שומע כנה"ג עמדו ופרשו אותה שמ"ר מא' מה עשו אנשי כנה"ג כתבו ספר ושטחוהו בעזרה ובשחרית עמדו ומצאוהו חתום ירוש' ד' משה אמר האל הגדול הגבור והנורא אתא ירמיה ואמר כשדים מקרקרים בהיכלו איה נוראותיו? אתא דניאל ואמר כשדים משעבדים בבניו איה גבורותיו? אתו אנשי כנה"ג ואמרו אדרבא הן הן נוראותיו שכובש את כעסו ונותן ארך אפים לרשעים ילקוט דברים תתני.

אסתר

(הדסה: מגלת אסתר) למה נמשלה אסתר לאילה? מה אילה רחמה צר וחביבה על בעלה אף אסתר היתה חביבה על אחשוורוש כל שעה ושעה כשעה ראשונה יומא כט' למה נמשלה אסתר לשחר? מה שחר סוף כל הלילה אף אסתר סוף כל הנסים שם שם שם נשים חייבות במקרא מגילה שאף הן היו באותו הנס מגילה ד' שלחה להם אסתר לחכמים קבעוני לדורות שלחו לה קנאה את מעוררת עלינו לבין האומות שם ו' אסתר ברוח הקדש נאמרה שם שם ותחת הסרפד יעלה הדם זו אסתר הצדקת שנקראה הדסה לתת לטוב לפני האלקים זה מרדכי ואסתר שם ו' אסתר שמה ולמה נקרא שמה הדסה? על שם הצדיקים שנקראו הדסים ולמה נקראת אסתר? ע"ש שהיתה מסתרת דבריה שם יג' אסתר ייקרוקת היתה וחוט של חסד משוך עליה שם שם מה ראתה אסתר שזימנה את המן? שם טו' מלמד שהראהו הקב"ה למשה מקרא מגילה שם יט' מגילת אסתר אינה עתידה ליבטל ירוש' מגילה א' מגלת אסתר בזווא ושטרא דמר בזווא? ב"ב קנ"ה: אסתר קרקע עולם היתה סנהדרין עד' כי מטו מגילת אסתר אמרי הא לא בעיא מטפחת? שם ק' ג' דברים עשו ב"ד של מטה והסכימו ב"ד של מעלה על ידם מקרא מגילה מכית כג' מצות העתידות להתחדש כגון מקרא מגילה שביעית לט' אסתר מן התורה מנין? ואנכי הסתר אסתיר חילין קלט: אסתר נדמית ללבנה שמ"ר טו' אסתר היתה עסוקה בבדיקת חמץ ולא היתה יודעת ברעתו של המן קח"ר ח מה הדסה ריחה מתוק וטעמו מר כך היתה אסתר מתוקה למרדכי ומרה להמן אסתר ה' ובכל יום ויום מרדכי מתהלך א"ל הקב"ה אתה דרשת שלום נפש אחת לדעת את שלום אסתר חייך סופך לדרוש שלום

אומה שלמה שלם כשם שהדס ריחו טוב כך היו מעשיה טובים רב אמר בת מ' היתה ושמאל אמר בת פ' היתה רבנן אמרין בת ע"ד מנין הדסה ילקוט אסתר חתרנג למה משולה אסתר לאילת השחר? מה אילת השחר כשאורה בוקע בתחלה היא באה קמעא קמעא ואח"כ היא מנפצת ובאה ואח"כ היא פרה ורבה כך היתה גאולתם של ישראל ע"י אסתר קמעא קמעא שוחר טוב תהלים כב. ע"ע ע' פורים.

אפיקורוס (אפיקורסות) אבל המינין והמסורות והאפיקורסים שכפרו בתורה יורדין לגיהנם ונידונין בה לדורי דורות ר"ה י. לעולם יהא אדם זהיר בתשובותיו שמתוך תשובה שהשיב אהרן למשה פקרו המערערים מגילה כה: אחוי ליה ההוא אפיקורסא עמא דאהרין מריה לאפיה מיניה מאי תיהוי עלן מאפיקורוסין? חגיגה ה: דשכיחי אפיקורי דמצערי רבנן נדרים כג. מיד נזרקה בו אפיקורסות דה"ל למימר תינח תורה שבכתב תורה שבע"פ מאי? קידושין סו. ודע מה שתשיב לאפיקורוס לא שנו אלא אפיקורוס עכו"ם אבל אפיקורוס ישראל כל שכן דפקר טפי סנהדרין לח: ואלו שאין להם חלק לעזה"ב האומר אין תחיית המתים מה"ל ואין תורה מן השמים ואפיקורוס שם צ. כי דבר ה' בזה זה אפיקורוס שם צ. מבזה חבירו בפני ת"ח אפיקורוס הוי אפיקורוס כגון הני דאמר מאי אהנו לן רבנן? שם שם: והנחש היה ערום אפיקורוס היה ב"ר יט הרחק מעליה דרכך זו אפיקורסות שא"ל לאדם אל תלך בין האפיקורסים ואל תכנס לשם שמא תכשל במ' אבות דר"ב וכשנכנס ר"ח בן תרדיון לאפיקורסת גזרו עליו שריפה שכתוב ה' שמלאכים אין ביניהם לא איבה ולא קנאה ולא שנאה ולא אפיקורסות ד"א וזוטא פרק השלום ימה שמם של אפיקורסים שהרי אומרים אין תחיית המתים ילקוט חקת תסדר. ע"ע ע' כפירה. מינות. צדוקיב.

ארון הקדש בשעה שאמר לו הקב"ה למשה לך אמור לבצלאל עשה לי משכן ארון וכלים הלך משה והפך וא"ל עשה ארון וכלים ומשכן ברכות נה. ומה ארון ה' שלא היה מרוחק אלא י"ב מיל אמרה תורה והיה כל מבקש ה' יצא אל אה"מ שם סג: כשבנה שלמה את ביהמ"ק בקש להכניס ארון לבית קה"ק דבקו שערים זה בזה שבת ל. בעון ב' דברים ע"ה מתים על שקורין לארון הקדש ארנא שם לב. ארון תשעה וכפורת טפח שם צב. כתוב אחד אומר ועשית לך ארון עץ וכתוב אחד אומר ועשו ארון עצי שטים הא כיצד? יוכא ג: מקום הארון אינו מן המדה שם כא. ה' דברים שהיו בין מקדש ראשון למקדש שני ארון וכפורת וכרובים שם שם: משנגזר ארון נגזזה עמו צנצנת המן שם נב: משניטל ארון אבן היתה שם ושתייה היתה נקראת ארון גלה לבבל ארון במקומו נגזר שם נג: ארון בלשכת דיר העצים היה גזוז מעשה בכהן שראה הרצפה משונה

שם נד. ארון אחד היה ופעם אחת יצא בימי עלי ירוש' שקלים ו כיצד היה עושה בצלאל את הארון? שם שם אין משיח אין ארון ירוש' תענית ב ארון שעשה משה יש לו י' אמות לכל רוח בנס היה עומד מגילה י' וכל אותן שנים שהיו ישראל במדבר היו ב' ארונות הללו אחד של מת (יוסף) ואחד של שכינה מהלכין זע"ז סוטה יג. בג' מקומות נשאו כהנים את הארון שם יג: נשא ארון את נושאו מה ארון לעולם קיים אף עוזא בא לעוה"ב שם לה. שהשם וכל כינויו מונחין בארון וכלי הקדש זה ארון ולוחות שבו שם בג. ארון שעשה משה אמתים וחצי ארכו בג' יד. ארון של אש ושלחן ומנורה של אש ירדו מן השמים מנחות כט. אפשר אותו שכתוב בו הלא את השמים ואת הארץ אני מלא היה מדבר עם משה מבין שני בדי הארון? ב' יד זקפן סמכן צמצמן בין שני בדי הארון שם ה אמר הקב"ה לאברהם אתה נתת לו ז' כבשות כנגד כן ארוני חוזר בשדה פלשתים ו' חדשים שם נד בשעה שהכניס שלמה הארון לבית קה"ק כיון שהגיע לפתח ביהמ"ק הפתח של י' אמות והארון של י' אמות ואין יכולין להכנס הלך והביא ארנו של דוד שם ה מה התורה קדומה לכל כך במעשה המשכן הקדים את הארון לכל הכלים יבאו הכל ויעסקו בארון כדי שיזכו כולם לתורה שם לי ללמדך שהארון היה דומה לכסא הכבוד מעשה הארון כנגד בעלי תורה ביד' וזהו שני זיקוקין של אש יוצאין מבין שני בדי הארון והיו שורפין לפניהם את הנחשים והעקרבים דב' י אפריון זה הארון כך אמר הקב"ה תורתי נאה וחסידה מוטב שיראה יופיה של תורתי מתוך הארון שהשם רג כשהכניס שלמה את הארון לביהמ"ק הרטיבו כל העצים ועשו פירות ומהם היתה פרנסה גדולה לפרחי כהונה תנומה תרומה יא ויעש בצלאל את הארון א"ל להתחיל במשכן והוא התחיל בארון בשביל שהארון מקום התורה שהוא אור של עולמים א"ל בצלאל והיכן תהא התורה נתונה? א"ל משה משאנו עושין את המשכן נעשה את הארון א"ל לא כן נעשה את הארון חחלה שם ויקהל ושמתם בארון לוחות ושברי לוחות מונחין בו אע"פ שאתה רואה בני תורה עניים ומדולדלים הוי נוהג בהם כבוד שם שם ז ועשו למה? שצוה הקב"ה לעשותו לכל ישראל שלא יהא לאחד מהם פתחון פה לומר שאני נתתי הרבה בארון לפיכך אני לומד הרבה שם שם ח וההיכל באמצע ביהמ"ק והארון באמצע ההיכל שם קדושים י' ע"ע ע' בית המקדש משכן.

אריה ע' בהמות וחיות.

אריכות ימים ואם קבלם (יסורין) מה שכרו? יראה זרע יאריך ימים

ברכות ה. א"ל לר"י איכא סבי בבבל? תמה ואמר למען ירבו

ימיהם על האדמה כתיב אבל בחו"ל לא כיון דא"ל מקדמי ומחשכי לבי כנישתא

אמר היינו דאהני להו שם ח' שכל המשלים פרשיותיו עם הצבור מאריכין לו ימיו ושנותיו שם ס': כל המאריך באחד מאריכין לו ימיו ושנותיו שם יג': רב בתר צלותיה אמר יהר"מ שתתן לנו חיים ארוכים שם טו': וכל המחמיר בה (טבילת בעל קרי) מאריכין לו ימיו ושנותיו שם כב': ואם פסק מה שכרו? עליו הכתוב אומר ובדבר הזה תאריכו ימים שם כד': וכל המאריך באמן מאריכין לו ימיו ושנותיו שם מז': ג' דברים מאריכין ימיו ושנותיו של אדם המאריך בתפלתו והמאריך על שלחנו והמאריך בבית הכסא שם נד': אלא למיימינן בה אורך ימים איכא וכל שכן עושר וכבוד למשמאילים בה עושר וכבוד איכא אורך ימים ליכא שבת סג': כל המתעצל בהספידו של חכם אינו מאריך ימים בבילאי ימים האריכו שנים לא האריכו שם קה': כל עיר שיש בה מעלות ומורדות אדם ובהמה שבה מתים בחצי ימיהן עירובין נז': כל החותם מקדש ישראל והמבדיל בין קודש לחול מאריכין לו ימיו ושנותיו פסחים קד': יראת ה' תוסיף ימים זה מקדש ראשון ושנות רשעים תקצרנה זה מקדש שני יומא ט': מחיי חיים יתן לך חיים ארוכים וטובים ומתוקנין שם עא': גדולה תשובה שמארכת שנותיו של אדם שם סו': ללמדך שהקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום מחדש לחדש ר"ה יא': רבה דעסק בתורה חי מ' שנים אביי דעסק בתורה ובגמ"ח חי ס' שנים שם יח': שאלו תלמידיו את ראב"ש במה הארכת ימים? א"ל מימי לא עשיתי קפנדריא לביהכ"נ מגילה כז': שאלו תלמידיו את רנחבה"ק במה הארכת ימים? א"ל מימי לא נתכבדתי בקלון חבר, שם כח': את מספר ימין אמלא זכה מוסיפין לו לא פוחתין לו יבמות ג': לא שנו אלא בדורות הראשונים ששנותיהן מרובות אבל בדורות האחרונים ששנותיהן מועטות שם סד': כל ת"ח שאינו עומד בפני רבו אינו מאריך ימים קידושין לג': כל העושה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכין לו ימיו שם לט': בכבוד אב ואם כתיב למען יאריכון ימין בשילוח הקן כתיב למען ייטב לך והארכת ימים הרי שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות ובחזירתו נפל ומת היכן טובת ימיו של זה והיכן אריכות ימיו של זה? אלא למען ייטב לך לעולם שכולו טוב ולמען יאריכון ימין לעולם שכולו ארוך שם שם שם ואמר נביא מי שעשה טובה לישראל ימות בחצי ימיו? שם עב': ישנו לאותו אדם אייב ששנותיו ארוכות כעץ ב"ב טו': אמרי אינשי נפשי גמלי סבי דטעיני משכי דהוגני סנהדרין נב': כל המניח תפילין מאריך ימים מנחות מד': א"ל ר"ע תמהני אם תאריך ימים? שם סח': וכחול ארבה ימים אלף שנים הוא חי ובסוף אלף שנה אש יוצאה מקינו ושורפתו ומשייר בו כביצה וחוזר ומגדל אברים ב"ר יט' כתוב בה אריכות ימים ספרי הצא רכת: ע"ע זקן, חיים, מיתה:

אר"י, ע' שמים וארץ.

ארץ ישראל (ארץ. ארעא דישראל. ארעא קדישא. מערבא. חוץ לארץ) ג' מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכלן לא נתן אלא ע"י יסורין תורה וארץ ישראל והעוה"ב ברכות ה'. כל העולה מבבל לא"י עובר בעשה שם כד': היה עומד בחו"ל יכוין את לבו כנגד א"י שנאמר והתפללו אליך דרך ארצם שם ל'. כל המקיל בארץ הלכה כמותו בחו"ל שם ל'. וללמדך שאין א"י חסרה כלום שם שם: עיר אחת היתה בא"י וגופנית שמה שהיו בה פ' זוגות אחים כהנים שם מד'. א"ל מפני שאתה מעבר שנים וקובע חדשים בחו"ל א"ל הנח ר"ע שלא הניח כמותו בא"י שם סג'. אם לא הזכיר תורה בארץ מחזירין אותו ויתן להם ארצות גוים בעבור ישמרו 'ירוש' ברכות א ר"כ סלק מבבל לא"י ולא נהגו בו כבוד אתא לגביה דר"י א"ל בר נש דאמיה מבסרא אבו תבזהו ואיתתיה דאכוהי מוקרא ליה להן ייזיל ליה? שם סב ב היה מעשה שאמר ר"י לבנו בסכנין עלה והבא לנו גרוגרות מן החבית עלה והושיט ידו ומצאה של דבש 'ירוש' פאה ז' ר' ברוקיא וראב"פ היו מטיילים דרך שער טבריא ובאו ארונות מחו"ל א"ל ר"ב לר"א מה הועילו אלו? בחייהם הניחו אותי ובמיתתם באו לה אני קורא עליהם ונחלתי שמתם לתועבה בחייהם ותבאו ותטמאו את ארצי במיתתכם א"ל ר"א לא היא כיון שהם נקברים בא"י וניתן להם גוש עפר של א"י מכפרת להם 'ירוש' כלאים ט' ימי א"י שם שם ארצות החיים ארץ שמתיה חיים תחלה שם שם שם ריב"ח מנשק לכיפתא דעכו ואמר עד כה היא ארעה ישראל רחב"ב מתעגל בהדא אלולוס דטיבירא לקיים מה שנאמר כי רצו עבדיך אבניה ואת עפרה יחוננו 'ירוש' כביעית ד' ג' פרסטיגיות מכתבים שלח יהושע לא"י מי שהוא רוצה להפנות יפנה שם שם ו כל השופע ויורד מטורוס אמנוס ואילך א"י חוספתא תרומות ב עתידה א"י שתוציא גלוסקאות וכלי מילת שבת ל'. עשירים שבא"י במה הן זוכין? שם קט'. ג'ע אם בא"י הוא בית שאן פיתחה עירובין יט'. במערבא לא קפדי אזורי פסחים קי: ג' מנוחלי העוה"ב הדר בא"י שם קיג'. בחייהן דרבנן קדישי דבארעא דישראל שם שם: ומה ר"א דמרא דארעא דישראל הוי יומא ט: תרם הראשונה לשם א"י והשניה לשם כרכים המוקפין לה והג' לשם בבל שקלים ג' ד כל מי שקבוע בא"י ומדבר בלשון הקדש ואוכל פירותיו בטהרה וקורא ק"ש בבוקר ובערב יהא מבוסר שכן עוה"ב הוא 'ירוש' שקלים ג' א"י נבראת תחילה וכל העולם כולו לבסוף א"י משקה אותה הקב"ה בעצמו א"י שותה מי גשמים וכל העולם כולו מי תמצית א"י שותה תחילה הענית י: תא. חזי מה בין תקיפי דארעא דישראל לחסידי דבבל שם כג: אין מגדלין בהמה דקה בא"י שם כח. בזכות ג' דברים הגשמים יורדין בזכות הארץ 'ירוש' הענית ג' ונודעוזה א"י ד' מאות פרסה על ד' מאות פרסה מגילה ג'. ולמה נקרא שמה טבריא? שיושבת בטיבורה של א"י שטובה ראייתה

לדידי חזי לי זבת חלב ודבש דכל ארעא דישראל שם י. ויי חסרא ארעא דישראל
 גברא רבא ההוא שם כח: עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בא"י
 שם כט: בני מערבא מסקו אורייתא בתלת שנין שם ס: חד כהן אתא לגבי ר"ח א"ל
 מהו לצאת לצור לעשות דבר מצוה לחלוץ או ליבס? א"ל אחיו של האיש ההוא
 הניח חיק אמו (א"י) וחבק חיק נכריה (חול) וברוך המקום שנגפו ואת מבקש
 לעשות כיוצא בזה ירוש' מ"ג רבי הוה משלח לר' אסי ולר' אמי דייפקון ויתקנון
 קרייתא דארעא דישראל ירוש' חגיגה א הכל מעלין לא"י ואין הכל מוציאין עבד
 שברח מחול לארץ דא"ל זבניה הכא וזיל משום ישיבת א"י כתיבות קי: לעולם ידור
 אדם בא"י אפילו בעיר שרובה נכרים ואל ידור בחול ואפילו בעיר שרובה ישראל
 שכל הדר בא"י דומה כמי שיש לו אלוה וכל הדר בחול דומה כמי שאין לו אלוה
 שם שם כל הדר בא"י שרוי בלא עון שם קיא: כל הקבור בא"י כאלו קבור תחת
 המזבח עולא הוא רגיל דהוה סליק לא"י נח נפשיה בחול א"ל לר"א אמר אנת
 עולא על אדמה טמאה תמות א"ל ארוננו בא א"ל אינו דומה קולטתו מחיים לקולטתו
 לאחר מיתה שם שם כל הארצות עיסה לא"י כל הדר בבבל כאילו דר בא"י מתים
 שבחול אינם חיים שם שם שם אפילו שפחה כנענית שבא"י מובטח לה שהיא בת
 העזה"ב שם שם כל המהלך ד' אמות בא"י מובטח לו שהוא בן העזה"ב שם שם
 אין לך כל גפן וגפן שבא"י שאין צריך עיר אחת לבצור אין לך כל אילן סרק
 שבא"י שאינו מוציא משווי שתי אחיות שם שם: ארץ ארץ הכניסי פירותיך למי
 את מוציאה לערביים הללו שעמדו עלינו בחטאתינו? בברכותיה של א"י בית סאה
 עושה ה' ריבוא כורין שם קיב: ואין לך טרשים בכל א"י יותר מחברון ואפ"ה חברון
 מבונה על א' מו' מצוען שם שם שם למה א"י נמשלה לצבי? מה צבי זה אין עורו
 מחזיק בשרו אף א"י אינה מחזקת פירותיה מה צבי קל מכל החיות אף א"י קלה
 מכל הארצות לבשל את פירותיה שם שם שם עתידין כל אילני סרק שבא"י שיטענו
 פירות שם שם: לא דומה פולטה (נשמתו) בחיק אמו לפולטה בחיק נכריה ירוש'
 כתיבות יב אמר הקב"ה חביבה עלי כת קטנה שבא"י מסנהדרין גדולה שבחול
 ירוש' נדרים ו מפני מה נתאוה משה ליכנס לא"י? אלא כך אמר משה הרבה מצות
 נצטוו ישראל ואין מתקיימין אלא בא"י איכנס אני לארץ כדי שיתקיימו על ידי
 סימני יד: מרגלים לא נתכוונו אלא לבושתה של א"י שם לר: בא"י לשון ס: רסי למה?
 שם מט: בני אדם העולין משם לכאן (מבבל לא"י) הן קיימו בעצמן ויתנו הילד
 בזונה גיטין ו: איזהו ארץ ואיזהו חוצה לארץ? שם ח: מה צבי זה אין עורו מחזיק
 את בשרו אף א"י בזמן שיושבין עליה רווחא ובזמן שאין יושבין עליה גמרא
 שם נז: כי הווי מיפטרי רבנן מהדידי בעכו הווי מיפטרי משום דאסור לצאת מארץ

לחול' שם עו: י' קבין חכמה ירדו לעולם ט' נטלה א"י קידושין מט: א"י גבוהה מכל הארצות שם כט: במערבא כי מינצו בי תרי בהדי הדדי חזו הי מינייהו דקדים ושתיק אמרי האי מיוחס טפי שם עא: אבותיך ירשו ארץ ז' עממין ואתם עתידים לירש ארץ של י' עממין ירוש' קידושין א הלוקח בית בא"י כותבין עליו אונז אפילו בשבת אומר לנכרי ועושה משום ישוב א"י כ"ק ס: הלוקח עיר בא"י כופין אותו ליקח לה דרך מד' רוחותיה משום ישוב א"י שם שם שם משום ישוב א"י אמר האמירה ירוש' כ"ק טו ד ר' זירא כי סליק לארעא דישראל יתיב מאה תעניתא דלשתכח גמרא בבלאה מיניה ב"מ פח: אמר הלא זיתי אני נוטל אין שומעין לו משום ישוב א"י מאי שדה אבותיו? א"י שם קא: אלו ז' ימים וד' נהרות שמקיפין את א"י ב"ב עד: אין מוציאין פירות מא"י בדברים שיש בהן חיי נפש ב"ב צ: אין משתכרין בא"י בדברים שיש בהן חיי נפש אין יוצאין מארץ לחול' אלא א"כ עמדו סאתים בסלע אלימלך מחלון וכליון גדולי הדור היו ומפני מה נענשו? מפני שיצאו מארץ לחול' שאפילו מי שיש לו זכות אבות אינה עומדת לו בשעה שיוצא מארץ לחול' שם צא: א"י מוחזקת היא שם קיט: עתידה א"י שתתחלק ל"ג שבטים לעוה"ב אין לך כל אחד ואחד שאין לו (קרקע) בהר ובשפלה ובעמק שם קכ: חשיבותא דא"י קמ"ל שם קמ: איירא דא"י מחכים שם קנח: רבותינו שבא"י ר' אבא דייני דא"י ר' אמי ור' אסי סנהדרין יז: ג' מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ שם כ: בני היצהר אלו ת"ח שבא"י שנחזקין זה לזה בהלכה כשמן זית שם כד: מפני מה זכה אותו רשע (סנהריב) לקרותו אסנפר? מפני שלא סיפר בגנותה של א"י שם צד: מפני מה זכה עמרי למלכות? מפני שהוסיף כרך אחד בא"י שם קב: ספרים שזכתה בהן א"י אין מוציאין אותם לחול' ירוש' סנהדרין ג ס ברח מארץ לחול' אין סותרין את דינו מחול' לארץ סותרין את דינו מפני זכותה של א"י מכח ז' ישראל שבחול' עובדי ע"ז בטהרה הן ע"ז ה: תא חזי מה בין גנבי בבל ולסטין דא"י שם כז: כל זמן שאתם בארץ כנען הריני לכם אלוה אין אתם בארץ כנען איני לכם לאלוה כל המניח את א"י בשעת שלום יוצא כאלו עיבד ע"ז תיפסא ע"ז ה והלא כל א"י בדוקה היא? לא ירד מבול לא"י זבחים קיג: אבל השוכר בית בא"י עושה מזוזה לאלתר משום ישוב א"י מנחות מד: וטבל בשמן רגלו זה חלקו של אשר פעם אחת נצרכו אנשי לודיקא בשמן שם פה: מצור ועד קרטיגני מכירין את ישראל ואת אביהם שבשמים שם קיז: שניר ושריון מהריי אי מלמד שכל אחד ואחד מאוה"ע הלך ובנה לו כרך גדול לעצמו ללמדך שאפילו הרי א"י חביבין על האוה"ע חולין ס: מלמד שקפלה הקב"ה לכל א"י והניחה תחת יעקב אבינו שם צא: אלו ג' שרי גאים היוצאין מישראל בכל דור ודור פעמים שב' בא"י ואחד כאן אלו מ"ה צדיקים שהעולם מתקיים בהם ואיני יודע אם ל'

כאן וט"ו בא"י שם צב. עד שלא נכנסו ישראל לארץ הוכשרו כל הארצות לומר
 שירה משנכנסו לארץ לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה ערכיו: חוץ משל זית
 ומשל גפן הני מ"ט? משום ישוב א"י תמיד כט: י' קדושות הן א"י מקודשת מכל
 הארצות כלים או א"י טהורה ומקוואותיה טהורין מקוואות הא' ג' דברים נתנו מתנה
 לעולם אף א"י ב' עד מקום שהנהר מהלך שם היא א"י שם טו וזהב הארץ טוב
 מלמד שאין תורה כתורת א"י ולא חכמה כחכמת א"י שם שם נוח לו לאדם לגדל
 לגיון אחד משל זיתים בגליל ולא לגדל תינוק אחד בא"י שם כ כך אמר הקב"ה
 לאברהם עד שתהא מאיר לי ממספוטמיה ומחברותיה בא והאיר לפני בא"י שם ל
 מוטב ללין במדברות של א"י ולא ללין בפלטריות של חו"ל שם לט בשעה שהיה
 אברהם מהלך בארם נהרים ובארם נחור ראה אותן אוכלין ושותין ופוחזים אמר
 הלואי לא יהא לי חלק בארץ הזאת וכיון שהגיע לסולמה של צור ראה אותן
 עסוקין בניכוש בשעת הניכוש בעידור בשעת העידור אמר הלואי יהא חלקי בארץ
 הזאת שם שם ולמה לא גלה לו (הארץ)? כדי לחבבה בעיניו וליתן שכר על כל
 פסיעה ופסיעה שם שם ג' מובחות בנה אחד לבשרת א"י ים שם נכסי חו"ל אין בהם
 ברכה אלא משתשוב אל ארץ אבותיך אהיה עמך שם עי כיון שהוא נקבר בא"י
 הקב"ה מכפר לו שם צי למה נקראה (א"י) חמדה? שביהמ"ק נתון בתוכה ארץ
 שנחמדו לה אבות העולם ולמה הם מתחמדים לה? מפני שהם חיים תחלה לימות
 המשיח שמ"ר לב מדד הקב"ה כל הארצות ולא מצא ארץ שראויה לינתן לישראל
 אלא א"י ויק"ר יג וכי תבאו אל הארץ ונטעתם מתחילה ברייתו של עולם לא נתעסק
 הקב"ה אלא במטע תחלה אף אתם כשנכנסים לארץ לא תתעסקו אלא במטע תחלה
 אפילו קנים לא היתה א"י חסרה שם כה אפילו שיחת חולין של בני א"י צריכה
 תלמוד שם לר וישלחו מן המחנה זו א"י ששם השכינה חונה במד"ר בני גד ובני
 ראובן שהיו עשירים וחבבו את ממונם וישבו להם חוץ מא"י לפיכך גלו תחלה
 מכל השבטים שם כב אמר הקב"ה חביבה עלי א"י יותר מן הכל א"ל הקב"ה למשה
 הן הארץ חביבה עלי וישראל חביבין עלי אני אכניס ישראל שהן חביבים עלי
 לארץ שחביבה עלי שם כג אמר הקב"ה הארץ שלי וישראל שלי הם מוטב שאנחיל
 ארצי לעבדי שלי לשלי א"ל הקב"ה לישראל יכול הייתי לבראות לכם ארץ חדשה
 אלא בשביל להראות לכם את כחי אני הורג את שונאיכם ונותן לכם את ארצם
 שם שם אמר (משה) לפניו רבש"ע עצמותיו של יוסף נכנסו לארץ ואני איני נכנס
 לארץ? א"ל הקב"ה מי שהודה בארצו נקבר בארצו יוסף הודה בארצו כשאמר
 גבירתי ראו הביא לנו איש עברי לא כפר אלא אמר גונב גנבתי מארץ העברים
 משה לא הודית בארצך כשאמרו בנות יתרו איש מצרי הצילנו והוא שומע ושותק

לפיכך לא נקבר בארצו ד' ב' נ' אמר הקב"ה בעוה"ז היו הכל מתאווין לא"י וע"י עונות גלייתם ממנה אבל לעת"ל שאין לכם לא חטא ולא עון אני אטע אתכם בתוכה נטיעה שלימה ^{ס' ג'} כי ירחיב ה' אפשר שהקב"ה מרחיב את א"י? אר"י המגילה הזאת אין אדם יודע כמה ארכה וכמה רחבה כשהיא נפתחת היא מודעת כמה היא כך א"י כל רובה הרים וגבעות כשישרה אותה הקב"ה אותה שעה היא מודעת מה היא ^{ס' ד'} כל המעמיד תלמיד רשע בא"י כאלו מעמיד לסטים ובחול' כאילו מעמיד עבד איכ"ר פתיחתא בא וראה כמה היא חצופה א"י שעדיין עושה פירות איכ"ר וראש עפרות תבל זו א"י ^{ס' ה'} חלקים תורה בעולם ט' בא"י י' חלקים גבורה בעולם ט' בא"י אסתר א' בשעה שהלך יעקב לארם נהרים היו מלאכי א"י משמרין אותו כיון שהגיע לחול' נסתלקו וירדו אחרים תחומא וישלח ג' עד שלא נבחרה א"י היו כל הארצות כשרות לדבור משנבחרה א"י נפסלו כל הארצות ^{ס' ו'} חביבה עלי א"י שקדשתי אותה מכל הארצות שבעולם ^{ס' ז'} נהר א' יש אדם שהוא נאה ולבושו כעור הוא כעור ולבושו נאה אבל ישראל הם נאים לארץ וא"י נאה להם ^{ס' ח'} חביבה א"י שבחר בה הקב"ה אתה מוצא כשברא העולם חלק הארצות לשרי האומות ובחר בא"י אמר הקב"ה יבואו ישראל שבאו לחלקי וינחלו את הארץ שבאה לחלקי ^{ס' ט'} אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע אפילו יש לי פרקלטין וטרקלין בחול' ואין לי אלא הסף בא"י בחרתי הסתופף אפילו לא יהא לי לאכול בא"י אלא סיפוף של חרובין בחרתי הסתופף ^{ס' י'} כל מלך שהיה בחול' אם לא היה קונה עיר אחת בא"י לא היה נקרא מלך ^{ס' י"א'} יבואו ישראל שנקראו קנין לארץ שנקראת קנין ויבנו ביהמ"ק שהוא קנין בזכותה של תורה שנקראת קנין מציאתא ^{ס' י"ב'} דברים נתנו על תנאי א"י ^{ס' י"ג'} יתרו ג' לאוהבי ולשומרי מצותי אלו ישראל שיושבין בא"י ונותנין נפשם על מצות ^{ס' י"ד'} ^{ס' י"ה'} מפני מה שרתה שכינה בחלקו של בנימין? שכל השבטים נולדו בחול' ובנימין נולד בא"י ^{ס' י"ו'} פירות א"י קלים לאכול מפירות של כל הארצות ^{ס' י"ז'} דברים ח' א"י שהיא חביבה מכל נבראת קודם לכל ^{ס' י"ח'} עקב לו ארץ חמדה ארץ שעשויה חולאות חולאות למלכים ושלטונים שכל מלך ושלטון שלא קנה בא"י חולאות אמר לא עשיתי כלום בדרך שעושין עכשיו ברומי שכל מלך ושלטון שלא קנה פלטיראות וחולאות ברומי אומר לא עשיתי כלום ^{ס' י"ט'} ^{ס' כ'} ^{ס' כ"א'} ^{ס' כ"ב'} ^{ס' כ"ג'} ^{ס' כ"ד'} ^{ס' כ"ה'} ^{ס' כ"ו'} ^{ס' כ"ז'} ^{ס' כ"ח'} ^{ס' כ"ט'} ^{ס' ל'} ^{ס' ל"א'} ^{ס' ל"ב'} ^{ס' ל"ג'} ^{ס' ל"ד'} ^{ס' ל"ה'} ^{ס' ל"ו'} ^{ס' ל"ז'} ^{ס' ל"ח'} ^{ס' ל"ט'} ^{ס' מ'} ^{ס' מ"א'} ^{ס' מ"ב'} ^{ס' מ"ג'} ^{ס' מ"ד'} ^{ס' מ"ה'} ^{ס' מ"ו'} ^{ס' מ"ז'} ^{ס' מ"ח'} ^{ס' מ"ט'} ^{ס' נ'} ^{ס' נ"א'} ^{ס' נ"ב'} ^{ס' נ"ג'} ^{ס' נ"ד'} ^{ס' נ"ה'} ^{ס' נ"ו'} ^{ס' נ"ז'} ^{ס' נ"ח'} ^{ס' נ"ט'} ^{ס' ס'} ^{ס' ס"א'} ^{ס' ס"ב'} ^{ס' ס"ג'} ^{ס' ס"ד'} ^{ס' ס"ה'} ^{ס' ס"ו'} ^{ס' ס"ז'} ^{ס' ס"ח'} ^{ס' ס"ט'} ^{ס' ע'} ^{ס' ע"א'} ^{ס' ע"ב'} ^{ס' ע"ג'} ^{ס' ע"ד'} ^{ס' ע"ה'} ^{ס' ע"ו'} ^{ס' ע"ז'} ^{ס' ע"ח'} ^{ס' ע"ט'} ^{ס' פ'} ^{ס' פ"א'} ^{ס' פ"ב'} ^{ס' פ"ג'} ^{ס' פ"ד'} ^{ס' פ"ה'} ^{ס' פ"ו'} ^{ס' פ"ז'} ^{ס' פ"ח'} ^{ס' פ"ט'} ^{ס' ק'} ^{ס' ק"א'} ^{ס' ק"ב'} ^{ס' ק"ג'} ^{ס' ק"ד'} ^{ס' ק"ה'} ^{ס' ק"ו'} ^{ס' ק"ז'} ^{ס' ק"ח'} ^{ס' ק"ט'} ^{ס' ק"ס'} ^{ס' ק"ס"א'} ^{ס' ק"ס"ב'} ^{ס' ק"ס"ג'} ^{ס' ק"ס"ד'} ^{ס' ק"ס"ה'} ^{ס' ק"ס"ו'} ^{ס' ק"ס"ז'} ^{ס' ק"ס"ח'} ^{ס' ק"ס"ט'} ^{ס' ק"ס"ס'} ^{ס' ק"ס"ס"א'} ^{ס' ק"ס"ס"ב'} ^{ס' ק"ס"ס"ג'} ^{ס' ק"ס"ס"ד'} ^{ס' ק"ס"ס"ה'} ^{ס' ק"ס"ס"ו'} ^{ס' ק"ס"ס"ז'} ^{ס' ק"ס"ס"ח'} ^{ס' ק"ס"ס"ט'} ^{ס' ק"ס"ס"ס'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"א'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ב'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ג'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ד'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ה'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ו'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ז'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ח'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ט'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"א'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ב'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ג'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ד'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ה'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ו'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ז'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ח'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ט'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"א'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ב'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ג'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ד'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ה'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ו'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ז'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ח'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ט'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"א'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ב'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ג'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ד'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ה'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ו'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ז'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ח'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ט'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"א'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ב'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ג'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ד'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ה'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ו'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ז'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ח'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ט'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"א'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ב'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ג'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ד'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ה'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ו'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ז'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ח'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ט'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"א'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ב'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ג'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ד'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ה'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ו'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ז'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ח'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ט'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"א'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ב'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ג'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ד'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ה'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ו'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ז'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ח'} ^{ס' ק"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ט'}

הוא דורש? כביכול אין דורש אלא אותה ובשביל דרישה שהוא דורשה דורש כל הארצות עמה שם מ מעשה בריב' ור"מ בן חרש ור"ח בן אחי שהיו יוצאין לחו"ל והגיעו לפלטוס וזכרו את א"י זקפו עיניהם וזלגו דמעותיהם וקרעו בגדיהם ואמרו ישיבת א"י שקולה כנגד כל המצוות שבתורה וחזרו למקומם שם ראה ס' [מנין אתה אומר שכל ספינות שאובדות בים הגדול וכל כלי חמדה שהים הגדול מקיאם לימה של יפו שגנוז לצדיקים לעת"ל? ת"ל כי שפע ימים יינקו שם ברכה שגד חכם הדר בא"י ויוצא לחו"ל פגם הדר בה משובח הימנו ואע"פ שפגם משובח הוא יותר מכל המשובחים שבמדינות אבות דר"ג כח א"י נקראת חיים שנאמר ונתתי צבי בארץ חיים שם לך וישבתם לבטח בארצכם בארצכם אתם יושבים לבטח ואי אתם יושבים לבטח בחו"ל ילקוט בחקתי הרעב מצרים אינה נזרעת אם אינו עמל בה וא"י הן ישנן על מטותיהן והקב"ה מוריד להם גשמים שם עקב חתני כל מ' שנה שהיו ישראל במדבר היו הכנענים בונים בתים וזורעין שדות וחופרין בורות נוטעין שדות וכרמים כדי שיבואו אבותינו לארץ וימצאו אותה מלאה ברכה שם ס' חתנה א"י שקולה כנגד המילה כשם שמילה דוחה את השבת כך כבושה של א"י דוחה את השבת ועוד שהיא שקולה כנגד כל מה שנברא בששת ימי בראשית שם ס' חתם ואספת דגנך שתהא א"י מלאה דגן ותירוש ויצהר וכל הארצות באות למלאות אותה כסף וזהב שם ס' חתם עתידה ירושלים להיות כא"י א"י ככל העולם כולו והיאך באים בר"ח ובשבת מסוף העולם? אלא העבים באים וטוענים אותם ומביאים אותם לירושלים והם מתפללים שם בבוקר והם טוענים אותם לבתיהם שם יסעי' תקג הרבה אומות יש לו להקב"ה וחלק לאוה"ע שדות וכרמים ונתן לישראל פרדס אחד זו א"י ס' ירמי' רע מתים שבחו"ל אינם חיים אלא ע"י גלגולים מחילות עושים להם בקרקע שם יחזקאל ס' שמעתי שאין ממנים זקנים בחו"ל אר"ל מקרא מלא הוא בית ישראל יושבים על אדמתם כל ישיבה שלך לא יהא אלא על אדמתם שם ס' סעוד עתידה א"י להיות מרחבת ועולה מכל צדדיה כתאנה זו שרחבה מלמעלה וקצרה מלמטה שם זכרי' תקעז אפילו ירבעם בן נבט וחביריו חיים לימות המשיח ומה גרם להם להנצל מדינה של גיהנם? קבורת א"י שם ה' חתם חתם בן שמן ששמנה היתה א"י גבוהה ומתוקה ומשובחת משאר ארצות שם מסלי' תקכג טוב פת חרבה זו א"י שאפילו אוכל אדם בה פת ומלח בכל יום ודר בתוכה זוכה לעזה"ב מבית מלא ובחי ריב זו חו"ל שהיא מלאה חמסים וגזלות שם ס' חתם אמר הקב"ה הלואי יהוון בני עמי בא"י אע"פ שמטמאין אותה שם איכה חתילה באר חיים זו תורה של א"י שם ס' חתם ותענוגות זו תענוגה של א"י שם קהלת חתם להתהלך לפני ה' באור החיים זו א"י ס' חתם ג' אשריהם יושבי א"י שאין להם לא חטא ולא עון

לא בחייהם ולא במותם ^{סס סה} אתה מבקש לראות את השכינה בעוה"ז? עסוק בתורה בא"י ^{סס קה} אפילו צדיקים וחכמים בחו"ל ורועי צאן ובקר בא"י אין מעברין את השנה אלא ע"י רועי צאן ובקר בא"י ואפילו נביאים בחו"ל והדיוטים בא"י אין מעברין את השנה אלא ע"י הדיוטים שבא"י ^ה מפרקי דר"א ^ה לקדושים אשר בארץ המה אלו ספרי (גבולות) א"י שהן קדושים כא"י ^ה מסיקתא רבתי ^{טו} בא וראה עפרה של א"י גורם לתשובה ^{סס כח} הקב"ה הפריש את א"י תרומה מכל הארצות ^ה חדב"א זוטא ^ב כד זכאין ישראל אקרי ארעא על שמא דא ארץ ישראל כד לא זכו אקרי ארעא על שמא אחרא ארץ כנען ^{והר נח עב} בזמנא דהווי ישראל בארעא קדישא לא אשתכח בידיהו חובה ^{סס ויטב} לא שריא שכינתא לבר מארעא קדישא ^{סס סס} זכאה חולקיה מאן דנשמתיה נפקא בארעא קדישא לא שלטה עליה רוח מסאבא כלל ^{סס} תרומה קמא וכל זמנא דישראל בארעא ואשתדלו באורייתא כנסת ישראל שראת עמהון ^{סס ויקרא} זכאה חולקיה מאן דזכי בחייו למשרי במדורא דארעא קדישא דכל מאן דזכי לה זכי לאנגרא מטלא דשמיא דלילא דנחית על ארעא וכל מאן דזכי לאתקשרא בחייו בהאי ארעא קדישא זכי לאתקשרא לבתר בארעא קדישא עלאה ולא עוד אלא אי זכי בחייו זכי לאתמשכא עליה רוחא קדישא תדיר ^{סס} אחרי מות עב בזכות אורייתא יתובין לארעא קדישא ומתכנסין מן גלותא ^{סס} ואתחנן: ע"ע ע' בבלי גלילי ירושלים.

אש (נורא. שלהבת. גחלת. סלמנדרא. עשן) כיון שנצטרך אדם לבריות כאלו נידון בשני דינים אש ומים ברכות י: מלמד שאמר אליהו לפני הקב"ה רבש"ע ענני שתד אש מן השמים ^{סס ט:} ב"ש סברי חדא נהורא איכא בנורא ^{סס גב.} אש אחד מס' לגיהנם ^{סס נז:} האש והכלאים אינן מו' ימי בראשית אבל חשובין מו' ימי בראשית אש גיהנם שנבראת ביום ב' אינה כבתה לעולם ^{הוספתא ברכות ה} גומרא דלא כוויא בשעתה לא כוויא שוב ירוש' ^{מנ"ש ה ג} כל הגחלים כבו מבחוץ כבו מבפנים ואלו (לשון הרע) אע"פ שכבו מבחוץ לא כבו מבפנים ירוש' פאה א א גחלת של מתכות לאו אש היא ^{פסחים עה.} בשעה שהפיל גבוכדנצר הרשע הנניה מישאל ועזריה לתוך כבשן אש עמד יורקמו שר הברד לפני הקב"ה אמר לפניו רבש"ע ארד ואצנן את הכבשן א"ל גבריאל אין גבורתו של הקב"ה בכך שאתה שר ברד והכל יודעין שהמים מכבין את האש אלא אני שר של אש אלך ואקרר מבפנים ואקדיה מבחוץ ^{סס קיח.} מעולם לא כבו גשמים אש של עצי המערכה ^{יומא כא.} ומי הוה עשן במערכה? ה' דברים נאמרו באש של מערכה רבוצה כארי וברה כחמה אע"פ שאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט ^{סס סס:} ו' אשות הן יש אוכלת ואינה שותה ויש שותה ואינה אוכלת ויש אש דוחה אש ויש אש אוכלת אש ^{סס סס סס} הכל צופין לעשן המערכה נוטה כלפי צפון

עניים שמחין ובע"ב עצבין שם שם שם אילמלא לא נצטננו גחלים מידו של כרוב לידו של גבריאל לא נשתיירו משונאיהן של ישראל שריד ופליט שם עז' ה' דברים נאמרו בגחלת גחלת של הקדש מועלין בה ושלהבת לא נהנין ולא מועלין ביצה לט' כמין מטבע של אש הוציא הקב"ה מתחת כסא כבודו והראהו למשה ואמר זה יתנו שקלים ד': התורה שנתן לו הקב"ה למשה נתנה לו אש לבנה חרותה באש שחורה היא אש מובללת באש חצובה מאש ונתונה מאש ירוס' שקלים ו א מה אש אינו דולק יחידי אף דברי תורה אין מתקיימין ביחידי מעני' ז' ההוא ינוקא דדרש בחשמל ונפקא נורא ואכלתיה חגיגה יג' כי נח נפשיה דר"מ סליק קוטרקא מקבריה דאחר כי נח נפשיה דר"י פסק קוטרקא מיד ירדה אש וסכסכה ספסלו של רבי שם טו' ת"ח אין אור של גיהנם שולטת בהן ק'ו מסלמנדרא ומה סלמנדרא שתולדת אש היא אין 'אור שולטת בו ת"ח שכל גופן אש על אחת כו"כ שם כז' כי נח נפשיה (ר' אבהו) איפסיק עמודא דנורא בין ידיה לכולי עלמא וגמירי דלא אפסיק עמודא דנורא אלא אי אחד בדרא אי לתרי בדרא כתובות יז' של חנניה מישאל ועזריה אש של הדיוט והכל יכולים לכבותה וזו של חולה של שמים היא ומי יכול לכבותה? גדרים מא' איש ואשה זכו שכינה ביניהן לא זכו אש אוכלתן סוטה יז' אש של עצמות אש גרמי גיטין ע' גחלת כמה דשביק לה מעמיא עמיא ואזלא ב"ק ט' אימתי אש יוצאה? בזמן שקוצין מצוין לה שם כ' כי תצא אש שלם ישלם המבעיר אמר הקב"ה עלי לשלם את הבערה אני הציתי אש בציון ואני עתיד לבנותה באש שם שם: באתר דזיקוקין דנורא ובעורין דאשא מאן מעייל בר נפחא לתמן? ב"מ פה: כי אש יצאה מן השבון תצא אש ממחשבין ותאכל את שאינן מחשבין ב"ב עח: אף חזקיה בקש אביו לעשות לו כן אלא שסכתו אמו סלמנדרא סנהדרין סג' אם מבול של אש יש לנו דבר אחר ועליתה שמה שם קח: אש שירדה מן השמים בימי משה לא נסתלקה מעל מזבח הנחושת אלא בימי שלמה וזכרים סא: ושקלו ציבי חדתי ואפיקו נורא ממרא חדתא שם קט: ארון של אש ושלחן של אש ומנורה של אש ירדו מן השמים מנחות כט' ונפקי זקוקין דנורא מפומיה דרב לפומיה דרבי חילין קלז: ויהי המקריב ביום הראשון ראשון לירידת האש ב"ג והנה הסנה בוער באש מכאן אמרו האש של מעלה מעלה לולבין ושורפת ואינה אוכלת והיא שחורה האש של מטה אינה מעלה לולבין והיא אדומה ואוכלת ואינה שורפת ס"ז ב כך אש וברד צהובין (שונאים) זה לזה כיון שהגיע זמן מלחמתה של מצרים עשה הקב"ה שלום ביניהם והכו במצרים שם יב' האש הרה וילדה אור שם טו' זעזע את האש והראה את הסלמנדרא קול ה' חוצב להבות אש ואימתי עשה לו כן? בזה לכם הטמא שם סב' דברים שאין האש שורפת שבועת שוא מכלתן דרכה של אש

לאכול עצים שמא אבנים? ברם הכא כלתו את עציו ואת אבניו ויקר' כל המתגאה אינו נידון אלא באש אבל ישראל שהם נבזין ושפלים בעוה"ז אינן מתנחמין אלא באש שם יצאה אש מלמעלה וליחכה פני הרקיע אימתי חצה האש בין העליונים לתחתונים? לא במתן תורה? במדבר ד' כשהיו ישראל במדבר היה מהלך עמוד הענן לפניהם והיה עשן הקטורת עולה והיו ב' זיקוקין של אש יוצאין מבין ב' בדי הארון והיו שורפין לפניהם את הנחשים ואת העקרבים והיו אוה"ע רואים והיו אומרים אלוהות הן אלו כל תשמישן אינו אלא באש דבר' סמכוני באשיות בשתי אשיות באש של מעלה ובאש של מטה בשתי אשיות תורה בכתב ותורה בפה ד"א באשיות הרבה באשו של אברהם ושל מוריה ושל סנה של אליהו ושל חנניה מישאל ועזריה שהש"ר ב לכן כאכול קש לשון אש וכי יש קש אוכל אש? אלא קש זה ביתו של עשו לשון אש זה ביתו של יעקב וחשש להבה ירפה זה ביתו של יוסף איכ"ר מתיחא בריות הגדלות באור ואינן גדלות באור זו סלמנדרא כיצד? הזגגין העושים את הזכוכית כשהן מסיקין את הכבשן ז' ימים וז' לילות רצופין מכובד האור יוצא משם בריה הדומה לעכביש והבריות קורין אותה סלמנדרא אדם סך ידו מדמה אין האור שולטת באותו מקום תנחומא וישב ג התורה אש מאש נתנה ולאש נמשלה מה דרכה של אש? אם קרב אדם אצלה נתחמם רחק ממנה נצטנן מכיתה יתרו למה בלבת אש? כדי ללכבו כשיבא לסיני ויראה האש לא יתירא ילקוט שכות קט שמע הקב"ה שהלשינו על כבודו ומכבודו שהוא אש אוכלת אש שלח בהם אש ואיתה האש שקעה בארץ ולא חזרה למקומה אלא נכנסה לאוה"מ וכל הקרבנות שהקריבו ישראל במדבר אותה אש יוצאת ואוכלת אותם ואותה האש אכלה עדת קרח אין אדם יוצא מן העולם עד שתעבור עליו מאותה האש שם שמיני תקבר אין תבערה אלא כאדם שאומר תבער אש פלונית במקומה כך א"ל משה לישראל עשיתם תשובה ותשקע האש ואם לאו עדיין היא במקומה שם בהעלתך תלכב הייתי מהלך בכרך גדול בא אלי חבר אחד אמר לי אתם אומרים אש אינו אלא אלוה מפני מה כתיב בתורה אש תמיד תוקד? דבר' א סלמנדרא דעבדין מינה לבושא ומגו דאיהו מנורא לא אסתחוא ההוא לבושא אלא בנורא זהר ויקהל ריא לית תננא (עשן) בלא אשא ולא אשא בלא תננא שם נשא קלו.

אשה (אתתא. דביתא. נשים. נשי. נשואין. קידושין) משמורה שלישית אשה מספרת עם בעלה ברכות ג. אשה בדברא (בשדה) לא שכיחא שם שם: לעת מצוא זו אשה במערבא כי נסיב אינש אתתא א"ל הכי מצא או מוצא? שם ה. מכאן שהאשה מכרת באורחין יותר מן האיש שם י. גדולה הבטחה שהבטיחון הקב"ה לנשים יותר מן האנשים נשים במאי זכיין? באכריוי בנייהו לבי כנישתא שם יו.

כל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות שם כ' תבא מארה לאדם שאשתו ובניו מברכין לו שם שם שם שלא יהו ת"ח מצויים אצל נשותיהם כתרנגולים שם כב' אשתו כגופו שם כד' קול באשה ערוה שם שם שם ג' בדקי מיתה בראת באשה נדה וחלה והדלקת הנר כל מה שבראת באשה לא בראת דבר אחד לבטלה שם לא' אדם נושא אשה על אשתו ראשונה וזכר מעשה הראשונה שם לב' ו' דברים גנאי לת"ח ואל יספר עם אשה בשוק אפילו היא אשתו שם מג' לפי שהנשים דברניות הן שם מח' אין פרי בטנה של אשה מתברך אלא מפרי בטנו של איש שם נא' ג' מרחיבין דעתו של אדם ואשה נאה שם נז' איש מזריע תחלה יולדת נקבה אשה מזרעת תחלה יולדת זכר שם ס' מלמד שקלעה הקב"ה לחוה והביאה לאדה"ר שבנאה הקב"ה לחוה כבנין אוצר שם סא' לא יהלך אדם אחורי אשה בדרך וכל העובר אחורי אשה בנהר אין לו חלק לעוה"ב המרצה מעות לאשה מידו לידה כדי להסתכל בה לא ינקה מדינה של גיהנם שם שם שם מנוח ע"ה היה דכתיב וילך מנוח אחרי אשתו אחרי דבריה ואחרי עצתה אחורי ארי ולא אחורי אשה שם שם שם לשעבר אדם נברא מן העפר וחוה נבראת מן האדם מאדם ואילך בצלמנו כדמותנו אי אפשר לאשה בלא איש ואי אפשר לשניהם בלא שכינה ירוש' ברכות ט האשה אין ספיקה בידה ירוש' פאה א האשה יושבת וקוצה חלתה ערומה מפני שהיא יכולה לכסות א"ע חלה ב ג אילון נשייא דאמרן לא ניעול בנינן לכניסתא אין חמי ליה מילף הוא לא עבדין טבאת ירוש' חלה ה כל רעה ולא אשה רעה שבת יא' נשיתי טובה זו מסה מוצעת ואשה מקושטת לת"ה איזה עשירי? כל שיש לו אשה נאה במעשים שם כה' וטובי לב שנתעברו נשותיהן של כל א"א וילדה זכר שם ל' על ג' עבירות נשים מתות בשעת לידתן שם לא' בעון נדרים מתה אשה של אדם שם לב' כגון הני נשי דמחזוז דאכלן ולא עבדן שם שם שם נשים דעתן קלה עליהן שם לג' נשים עם בפני עצמן הן שם סב' באשה גזברית עסקינן שם שם שם יגלו בראש גולים אלו בנ"א שהיו מחליפין נשותיהן ועז' ושאשתו מקללתו בפניו שם סט' למה משכן דומה? לאשה שמהלכת בשוק ושפוליה מהלכין אחריה שם צח' ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה שם קטו' מימי לא קראתי לאשתי אשתי אלא לאשתי ביתי שם קיח' שמחת לב זו אשה אשה חמת מלא צואה ופיה מלא דם והכל רצין אחריה שם קנב' ג' אין רואין פני גיהנם אף מי שיש לו אשה רעה אשה רעה מצוה לגרשה זימנין דכתובתה מרובה עירובין מא' ומטמא לישא אשה וללמוד תורה שם מז' יושבי צריפין והולכי מדברות חיהן אינם חיים ונשיהן ובניהן אינן שלהן שם נה' מיכל בת כושי היתה מנחת תפילין ואשתו של יונה היתה עולה לרגל ולא מיחו בה חכמים שם צי' אסור לו לאדם שיכוף אשתו לדבר מצוה כל אשה שתובעת

בעלה לדבר מצוה הווין לה בנים שאפילו בדורו של משה לא היו כמותן ^{פ: כ}
 ' קללות נתקללה חוה מלמד שהאשה משתוקקת על בעלה בשעה שיוצא לדרך
 מלמד שהאשה תובעת בלב והאיש תובע בפה ^{פסחים מג: כ} כל ת"ח המרבה סעודתו בכל מקום סוף מאלמן את
 אשתו ^{פסחים מט: כ} הני נשי דמחוזא אע"ג דלא עבדן עבדתא במעלי שבתא משום
 מפנקותא ^{פסחים נ: כ} המצפה לשכר אשתו וריחים אינו רואה סימן ברכה לעולם ^{פסחים פ: כ}
 ומה ברוריה דביתהו דר"מ דתנייה תלת מאה שמעתתא ביומא ^{פסחים פב: כ} משל לאדם
 שכעס על אשתו להיכן משגרה? לבית אמה ^{פסחים פד: כ} נשים כשפניות אשה אין בה
 משום זוגות ^{פסחים ק: כ} ג' אין ממצעין ולא מתמצעין והאשה הני בי תרי דמצעא להו
 אשה נדה הני תרי נשי דיתבן בפרשת דרכים ודאי בכשפים עסיקן ^{פסחים קא: כ} לא
 תבשל בקדירה שבישל בה חברך גרושה בחיי בעלה ^{פסחים קב: כ} מצוה וגוף טהור
 נושא אשה ולו בנים ^{פסחים קג: כ} ד' אין הדעת סובלתן אף המגרש את אשתו פעם
 ראשונה ושנייה ומחזירה ^{פסחים קד: כ} ז' מנודין לשמים יהודי שאין לו אשה ושיש לו
 אשה ואין לו בנים ^{פסחים קה: כ} נשים עצלניות הן ירוש' פסחים א ד אף אשה אחרת
 מתקנין לו ביתו זו אשתו יומא ב' לא ישא אדם אשה במדינה זו וילך וישא אשה
 במדינה אחרת ^{פסחים קי: כ} וכשנושאין אשה ממקום אחר מתנין עמה שלא תתבסם שלא
 יאמרו ממעשה הקטורת מתבסמין ^{פסחים קיב: כ} נשים שביריחו אינן צריכות להתבסם מריח
 קטורת ^{פסחים קיג: כ} ט' שאלה אשה חכמה את ר"א מאחר שמעשה העגל שוין מפני מה אין
 מיתתן שוה? א"ל אין חכמה לאשה אלא בפלך ^{פסחים קיד: כ} אם רואה אדם שהתורה פוסקת
 מורעו ישא בת ת"ח ^{פסחים קט: כ} הריא סבתא דאתאי לקמיה דר"נ צווחה ולא אשגת בה
 א"ל איתתא דהר"ל לאבוהא תלת מאה ותמני סרי עבדא צווחא קמייכו ולא
 אשגחיתו בה? א"ל ר"נ פעיתא (קולנית) היא דא סוכה לא מאי תיקון גדול? שיהו
 נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה שיהו נשים יושבות מבחוץ ואנשים מבפנים
^{פסחים קט: כ} וספדה הארץ משפחות משפחות לבד משפחת בית דוד לבד וגו' שיהם לבד
 מה לעת"ל שעוסקין בהספד ואין יצה"ר שולט בהם אמרה תורה אנשים לבד
 ונשים לבד עכשיו שעוסקין בשמחה ויצה"ר שולט בהם על אחת כו"כ ^{פסחים קכ: כ} ג'
 חייהן אינם חיים ומי שאשתו מושלת עליו ביצה לב? אין אשתו של אדם מתה אלא א"כ
 מבקשים ממנו ממון ואין לו ר"ה וי' אשה בעלה משמחה ^{פסחים קכ: כ} אתתא שכיחא
 בביתא ויהבא ריפתא לעניי ומקרבא הנייתא תענית כג' תנו עיניכם ליופי שאין
 האשה אלא ליופי תנו עיניכם למשפחה שאין האשה אלא לבנים ^{פסחים קכ: כ} לא איהו בקרי
 ואתתיה בבוציני בגיליה יב' אין אשה מתקנאה אלא בירך חברתה ^{פסחים קכ: כ} דבורה אשת
 לפידות מאי אשת לפידות? שהיתה עושה פתילות למקדש ^{פסחים קכ: כ} יד' איתתא בהדי שותא

פילכה שם שם: מפני שהנשים רחמניות הן לא יאה יהירותא לנשי שם שם שם ד' נשים
 יפיות היו בעולם שרה אביגיל רחב ואסתר שם טי. אשה לא תקרא בתורה מפני כבוד
 ציבור שם כג. אין נושאים נשים במועד מפני שמניח שמחת הרגל ועוסק בשמחת אשתו
 מ'ק ה: ועושה אשה תכשיטה במועד אלו הן תכשיטי נשים בת שיתין כבת שית
 לקל טבלא רהטא שם ט: אשה בי מדרשא לא שכיחא שם יח. מן התורה ומן הנביאים
 ומן הכתובים מה' אשה לאיש שם שם: נשי דשכנציב אמרן שם כח: אם אנשים באים
 ללמוד נשים באות לשמוע תגיגה ג. עגל של זבחי שלמים סמכו עליו נשים לא
 מפני שסמיכה בנשים אלא לעשות נחת רוח לנשים שם טו: המוציא את אשתו
 משום שם רע לא יחזיר יבמות כה. אשה דייקא ומינסבא שם שם שם נשי לגבי נשי
 שכיחן דאזולן שם כו. לא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה שם לו: אשה הקנו לו מן
 השמים שם לט. אשה בושה לבוא לבית דין שם כב. אע"פ שיש לו לאדם כמה בנים
 אסור לעמוד בלא אשה שם סא: ג' דברים עשה משה מדעתו פירש מן האשה שם סב.
 נשא אדם אשה בילדותו ישא אשה בזקנותו שם שם: כל יהודי שאין לו אשה שרוי
 בלא שמחה בלא ברכה בלא טובה בלא תורה בלא חומה בלא שלום שם שם שם
 חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שהוא יוצא לדרך שם שם שם האוהב את אשתו
 כגופו והמכבדה יותר מגופו עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך שם שם שם
 כל יהודי שאין לו אשה אינו אדם שם סג. במה אשה עזרתו לאדם? אדם מביא
 חיטין נמצאת מאירה עיניו ומעמידתו על רגליו שם שם שם א"ל הקב"ה לאברהם
 שתי ברכות טובות יש לי להבריק בך רות המואביה ונעמה העמונית שם שם שם
 מתון נסיב איתתא נחית דרגא נסיב איתתא שם שם שם רב הוה קא מצערה ליה
 דביתהו כי א"ל עבידי לי טלופחי עבדא חימצי שם שם שם אין אדם מוצא קורת
 רוח אלא מאשתו ראשונה היכי דמי אשה רעה? שם שם: כיון שנשא אדם אשה
 עונותיו מתפקקין שם שם שם אשה רעה וכתובתה מרובה צרתה בצדה קשה אשה
 רעה כיום סגריר בא וראה כמה טובה אשה טובה וכמה רעה אשה רעה שגיהנם
 נמשלה בה שם שם שם אשה רעה צרעת לבעלה מאי תקנתיה? יגרשנה אשה יפה
 אשרי בעלה מספר ימיו כפלים שם שם שם נשא אשה ושהה עמה י' שנים ולא
 ילדה יוציא ויתן כתובה שם סד. איש דרכו לכבוש ואין אשה דרכה לכבוש שם סה:
 ועשו ב' נשים באשה אחת (לעדות) כב' אנשים באיש אחד שם פח: אין חולקין
 תרומה לנושא אשה שאינה הוגנת לו שם צט: שרינא תיגרא דאיתתא ברישא משום
 זילותא שם ק. יותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא שם קיג. אשה כלי
 זיינה עליה שם קטו. טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלא שם קיח. לאו אורח ארעא
 לזלזולי בבנות ישראל כתובות י: כשם שהשאור יפה לעיסה כך דמים יפים לאשה

כל אשה שדמיה מרובים בניה מרובים שם שם שם מעשה באשה אחת גדולה בנוי וקפצו עליה בנ"א לקדשה וא"ל מקודשת אני שם כנ"א אחד מן האחין שנשא אשה שאינה הוגנת לו באין בני משפחה ומביאין חבית ואומרים אחינו בנ"א שמעו! אחינו פלוני נשא אשה שאינה הוגנת לו שם כח: ואלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה שם נט: אין אשה אלא ליופי אלא לבנים שם שם שם הרוצה שיעדן את אשתו ילבישנה כלי פשתן שם שם שם לחיים ניתנה ולא לצער ניתנה שם סא: אלו נשותיהן של ת"ח שמנדרות שינה מעיניהן בעוה"ז ובאות לחיי העוה"ב שם סב: רוצה אשה בקב ותיפלות מ" קבין ופרישות שם שם: ר"ע רעיא דבן כלבא שבוע הוה חזיתיה ברתיה א"ל אי מקדשנא לך אולת לבי רב? שם שם שם דברים שהאשה משתוקקת עליהן תכשיטין שם סה: אין פוסקין יינות לאשה כוס אחד יפה לאשה ב' ניוול ג' תובעת בפה ד' אפילו חמור תובעת בשוק שם שם שם בושתה של אשה מרובה משל איש שם סו: ואלו יוצאות שלא בכתובה העוברת על דת משה ויהודית יוצאה וראשה פרוע ומדברת עם כל אדם שם עב: אין אדם רוצה שתתבוזה אשתו בב"ד שם עה: קול עבה באשה הרי זה מום שם שם שם אשה שמת בעלה יושבת בבתיס כדרך שישבה בהן בחיי בעלה תוספתא כתובות יא אשת ליסטים כליסטים ירוש' כתובות ב"ס אין דרך האשה להיות יושבת בטלה בתוך ביתה שם שם ה' אורחא דבר נש מימר הני לי מיקום ערטיילי ומכסייא אתתי שם שם ו' פעמים שאדם משיא את בתו ונותן עליה מעות ופעמים נוטל עליה מעות שם שם שם אשה נדרית קוברת את בניה שם"ס ז' ואל תרבה שיחה עם האשה שסופך לבא לידי ניאוף כל הצופה בנשים סופו בא לידי עבירה נדרים כ: הנודר משחורי הראש מותר בנשים שאין נקראין שחורי הראש אלא אנשים מ"ט? דנשים לעולם מיכסו שם ל: בחוסר כל בלא אשה שם מא: ההוא בר בבל דסליק לא"י נסיב איתתא א"ל בשילי לי תרי טלפי אמר את עשית רצון בעליך המקום יוציא ממך ב' בנים ככבא בן בוטא שם סו: ההוא גברא דאיתסר הנייתא דעלמא עליה אי נסיב איתתא כי לא תנינא הילכתא שם פט: חזקה אין אשה מעיוה פניה בפני בעלה שם צא: מניין שלא תצא אשה בכלי זיין למלחמה? נזיר נט: אין מזווגין לו לאדם אשה אלא לפי מעשיו סוטה ב: כל הבא על אשה זונה לסוף מבקש ככר לחם שם ד: כל הבא על אשת איש אפילו הקנהו להקב"ה שמים וארץ כאברהם אבינו לא ינקה מדינה של גיהנם שם שם שם האיש נסקל ערום ואין האשה נסקלת ערומה שם ח: כל המזנה אשתו מזונת עליו שם י: בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים שם יא: הנושא אשה לשם שמים מעלה עליו הכתוב כאילו ילדה מכאן לנשים צדקניות שלא היו בפיתקה של חוה שם יב: איש ואשה זכו שכינה ביניהן לא זכו

אש אוכלתן ^{ס י} חייב אדם ללמוד את בתו תורה כל המלמד בתו תורה כאלו
לומדה תיפלות ^{ס כ} ה'ד חסיד שוטה? כגון דקא טבעה איתתא בנהרא ואמר לאו
אורח ארעא לאיסתכולי בה ^{ס כא} ישא אדם בת דומה ואל ישא דומה אשה מזנה
בניה כשרין ^{ס כז} לימדה תורה ד'א שיבנה אדם בית ויטע כרם ואח'כ ישא אשה
ובנית ביתך זו אשה ^{ס מא} יצר תינוק ואשה תהא שמאל דוחה וימין מקרבת
^{ס מז} חן אשה על בעלה ^{ס ס} ^{ס ס} זמרא גברי ועני נשי פריצותא זמרא נשי ועני
גברי כאש בנעורת ^{ס מח} אין חכמתה של אשה אלא בפלכה ישרפו דברי חזרה
ואל ימסרו לנשים ירוש' סוטה ג אשה פרושה זו שהיא יושבת ומלעגת בדברי תורה
^{ס סג} ^{ס סד} אשה דנה ^{ס סו} ^{ס סז} לא מציינו שדיבר הקב"ה עם אשה אלא עם שרה
בלבד שהיה הקב"ה מתאוה לשמוע שיחתן של צדקניות ^{ס סח} ^{ס סט} ^{ס ס} גזרו על עטרות
חתנים בגברי אבל בנשי לא גיטין ^ס כל המקדש אדעתא דרבנן מקדש ^{ס לג} נשי
כל מילי דאית להו סדרן להדדי בבית הכסא ^{ס מה} מעשה בארוס וארוסתו שנשבו
לבין נכרים והשיאום זלז' א"ל בבקשה ממך אל תגע בי שאין לי כתובה ^{ס נא}
מעשה באדם שנתן עיניו באשתו לגרשה והיתה כתובתה מרובה מה עשה? ^{ס סב} ^{ס סג}
לא יגרש אדם את אשתו א"כ מצא בה דבר ערוה ובה'א אפילו הקדיחה תבשילו
רע'א אפילו מצא אחרת נאה הימנה ^{ס צ} כשם שיש דעות במאכל כך יש דעות
בנשים ^{ס סד} ^{ס סה} כל המגרש אשתו ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות ^{ס סו} ^{ס סז}
דרכו של איש לחזור על אשה ואין דרכה של אשה לחזור על איש משל לאדם
שאבדה לו אבידה קידושין ^ס אתתא לבי תרי לא חזיא ^{ס י} רב מנגיד על דמקדש
בשוקא ועל דמקדש בביאה ^{ס יב} אטו כולהו נשי דינא גמירין? ^{ס יג} כל שאינו
יודע בטיב גיטין וקידושין לא יהא לו עסק עמהן ^{ס ס} ^{ס סא} ללמוד תורה ולישא אשה
ילמוד תורה ואח'כ ישא אשה ריחיים בצוארו ויעסוק בתורה? ^{ס סב} ^{ס סג} בן עשרים
שנה ולא נשא אשה כל ימיו בהרהור עבירה עד כ' שנה יושב הקב"ה ומצפה
לאדם מתי ישא אשה כיון שהגיע כ' ולא נשא אומר תיפח עצמותיו אמר ר'ח האי
דעדיפנא מחברי דנסיבנא בשיתסר ^{ס ס} ^{ס סא} ^{ס סב} אדיךך על צוארי דבריך משיתסר
ועד עשרים ותתי ^{ס ל} גברי בעי חיי נשי לא בעי חיי? ^{ס לד} מה דירה איש
ואשתו אף סוכה איש ואשתו ^{ס ס} ^{ס סא} ^{ס סב} השוה הכתוב אשה לאיש לכל דינים
שבתורה ^{ס לה} אסור לו לאדם שיקדש אשה עד שיראנה ^{ס מא} ^{ס מב} קבים שיחה
ירדו לעולם ט' נטלו נשים ^{ס מט} כל הנושא אשה שאינה הוגנת לו מעלה עליו
הכתוב כאלו חרשו לכל העולם כולו וזרעו מלח כל הנושא אשה שאינה הוגנת לו
אליהו כופתו והקב"ה רוצעו ^{ס נ} כל הנושא אשה לשם ממון הווין לו בנים
שאין מהוגנים חודש נכנס וחודש יוצא וממונם אבד ^{ס ס} ^{ס סא} ^{ס סב} אין משתמשים

באשה כלל בין גדולה בין קטנה **שם שם שם** אין שואלין בשלום אשה כלל **שם שם**: יגלו בראש גולים אלו בנא שמחליפין נשותיהן זה לזה **שם עא**: נשי דכי מינצו בהדי הדדי בעריות הוא דמינצו **שם עו**: אשה משובחת לאחר שתלד יותר מקודם שתלד **ב"ק מט**: משל למה"ד לאדם שיש לו ב' נשים אחת ילדה ואחת זקינה ילדה מלקטת לו לבנות זקינה שחורות נמצא קרח מכאן ומכאן **שם סי**: אכסנאי שבא לעיר על עסקי אכילה ושתיה שואלים אותו או על עסקי אשתו **שם צב**: לעולם יהא אדם זהיר באונאת אשתו שמתוך שדמעתה מצויה אונאתה קרובה **ב"מ נט**: כל ההולך בעצת אשתו נופל בגיהנם **שם שם שם** איתתך גוצא גחין ותלחש לה **שם שם שם** לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו **שם שם שם** שלח רבי לדבר באשתו שלחה ליה כלי שנשתמש בו קודם ישתמש בו חול? **שם פד**: כתיב קמח וכתוב סולת מכאן שהאשה צרה עיניה באורחים יותר מן האיש **שם פו**: גברא דנשי קטלוה לא דינא ולא דיינא **שם צו**: ולא ירבה לו נשים אפילו אחת והיא מסירה את לבו ה"ז לא ישאנה **שם קטו**: מה יעשה אדם ויהיו לו בנים זכרים? ישמח אשתו לדבר מצוה **ב"ב י**: שארו זו אשתו מלמד שהבעל יורש את אשתו **שם קט**: לעולם ידבק אדם בטובים שהרי משה שנשא בת יתרו יצא ממנו יהונתן **שם שם שם** הנושא אשה צריך שיבדוק באחיה **שם קי**: בנות צלפחד חכמניות הן דרשניות הן צדקניות הן **שם קיט**: זו יוכבד שהורתה בדרך ונולדה בין החומות **שם קכ**: כל ימי עני רעים זה שיש לו אשה רעה וטוב לו משתה תמיד זה שיש לו אשה טובה **שם קכא**: האי צורבא מרבנן דאזיל לקדושי איתתא נידבר עם הארץ בהדי אע"ג דצורבא מרבנן לאו אורחיה למידק כיון דדק **שם קכב**: היאך נשא דוד שתי אחיות בחייהן? קידושי טעות היו לו במירב סנהדרין **יט** כל אדם שמתה אשתו ראשונה כאלו חרב ביהמ"ק בימיו כל אדם שמתה אשתו בימיו עולם חשך בעדו פסיעותיו מתקצרות עצתו נופלת לכל יש תמורה חוץ מאשת נעורים **שם כב**: אין אדם מוצא קורת רוח אלא מאשתו ראשונה **שם שם שם** אשה גולם היא ואינה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי **שם שם**: אין איש מת אלא לאשתו ואין אשה מתה אלא לבעלה **שם שם שם** ומפני מה איז פרצופיהן דומין זה לזה? שלא יראה אדם דירה נאה ואשה נאה ויאמר שלי היא **שם לח**: ולא יפה היה לו לאדה"ר שנטלו ממנו צלע אחת ונתנו לו שפחה לשמשו? **שם לט**: מפני מה לא נשא אדם את בתו? **שם נח**: אל תתלל את בתך להזנותה זה המשיא את בתו לזקן **שם עו**: איזהו רשע ערום? זה המשהה בתו בוגרת המשיא אשה לבנו קטן עליו הכתוב אומר למען ספות הרוה **שם סס**: האוהב את אשתו כגופו והמכבדה יותר מגופו והמדריך בניו ובנותיו בדרך ישרה והמשיאן סמוך

לפירקן עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך ^{סס סס סס} הנושא את בת אחותו עליו הכתוב אומר אז תקרא וה' יענה ^{סס סס סס} האי דאיתתא קמייתא היא דלא קא מנשי לה ^{סס סס} עלו לאיי ונשאו מ"ס איענש? שהיו בניו נושאים נשים שאינן הגונות ולא מיחה בהן ^{סס סס} העיר רבתי עם שהיו משיאין קטנה לגדול וגדולה לקטן ^{סס קר} אשה שגרשה בעלה כלום יש לזה על זה כלום? ^{סס קר} חכמת נשים בנתה ביתה זו אשתו של און בן פלת ואולת בידה תהרסנה זו אשתו של קרח וישמע משה ויפול שחשדוהו מאשת איש ^{סס קר} אשה כבעלה ובעל כאשתו ירוש' סנהדרין ג' אשת חבר הרי היא כחבר ^{סס סס} מעשה באשה שנשאת לחבר והיתה קושרת לו תפילין נשאת למוכס והיתה קושרת לו קשרי מוכס ^{סס סס} אשה דרכה לצווח ירוש' ע"ב א ואל תרבה שיחה עם האשה באשתו אמרו קו"ח באשת חברו אבות א מרבה נשים מרבה כשפים ^{סס סס} האיש קודם לאשה להחיות ולהשב אבידה והאשה קודמת לאיש לכסות ולהוציא מבית השבי היריות יג' אשתו כגופיה דמיא מנחית ^{סס סס} לעולם יאכל אדם וישתה פחות ממה שיש לו וילבש ויתכסה במה שיש לו ויכבד אשתו ובניו יותר ממה שיש לו ^{סס סס} באשה רנ"ב איברים כשם שדלתות לבית כך דלתות לאשה כשם שמפתח לבית כך מפתח לאשה בכורות מה' גבוה לא ישא גבוהית שמא יצא מהן תורן ננס לא ישא ננסת שמא יצא מהן אצבעי לבן לא ישא לבנה שמא יצא מהם בוחק ^{סס סס} למה נקרא שמה עכסה? שכל הרואה אותה כועס על אשתו ^{סס סס} אשה כיון שאין לה תבואה בתוך ביתה מיד צועקת ^{סס סס סס} אנא אלכסנדרוס מוקדון הויתי שטיא עד דאתיתי למדינת אפריקי דנשיא ויליפת עצה מן נשיא המיד לב' אין אשה מתעברת אלא סמוך לוסתה ^{סס סס} מפני מה איש מחזר אחר אשה ואין אשה מחזרת על איש? ומפני מה איש פניו למטה ואשה פניה למעלה כלפי האישי? מפני מה האיש מקבל פיוס ואין אשה מקבלת פיוס? מפני מה אשה קולה ערב ואין איש קולו ערב? זה ממקום שנברא וזו ממקום שנבראת ^{סס סס סס} מעשה ביוסטני שבאת לפני ר' א"ל אשה בכמה ניסת? בת ג' שנים ויום א' א"ל ובכמה מתעברת? א"ל בת י"ב שנה ויום א' א"ל אני נשאתי בשש וילדתי בשבע אוי לג' שנים שאבדתי בבית אבא ^{סס סס} מלמד שנתן הקב"ה בינה יתירה באשה יותר מבאיש ^{סס סס} מה יעשה אדם ויהיו לו בנים זכרים? ישא אשה ההוגנת לו ^{סס סס} נשים גרגרניות הן שהיא חסודה לגלות את הקדרה של חברתה לידע מה היא מבשלת סהרות ^{סס סס} כל שאין לו אשה שרוי בלא טובה בלא עזר בלא שמחה בלא ברכה בלא כפרה אף בלא שלום אף בלא חיים אף אינו אדם שלם ^{סס סס} יצא אעשה לו עזר כנגדו אם זכה עזר ואם לאו כנגדו ^{סס סס} כיון שנבראת (האשה) נברא

שטן עמה ^ס ^ס ומפני מה האשה צריכה להתבסס ואין האיש צריך להתבסס? אדם נברא מאדמה והאדמה אינה מסרחת וחוה נבראת מעצם ^ס ^ס ומפני מה האשה קולה הולך? ומפני מה אין האשה נוחה להתפתות? ומפני מה האיש תובע באשה ואין האשה תובעת באיש? ^ס ^ס דרכה של אשה להיות יושבת בתוך ביתה ודרכו של איש להיות יוצא לשוק ^ס ^י החבונן מאין לבראתה אמר לא אברא אותה מן הראש שלא תהא מיקרת ראשה לא מן העין שלא תהא סקרנית ולא מן האוזן שלא תהא צייתנית ולא מן הפה שלא תהא דברנית ולא מן היד שלא תהא ממשמשנית ולא מן הרגל שלא תהא פרסנית אלא ממקום שהוא צנוע ועל כל אבר ואבר היה אומר לה תהא אשה צנועה אעפ"כ ותפרע כל עצתי ^ס ^ס נשא אדם אשה מקרובותיו עליו הוא אומר עצם מעצמי ^ס ^ס מעולם לא נוקק הקב"ה להשיח עם אשה אלא עם אותה הצדקת (שרה) ואף היא ע"י עילה ^ס ^כ אין תשוקתה של אשה אלא לאישה ^ס ^ס מכאן ואילך בצלמינו כדמותינו לא איש בלא אשה ולא אשה בלא איש ולא שניהם בלא שכינה ^ס ^כ משהאדם משיא את בתו ומוציא הוצאותיו הוא אומר לה לא יהי לך מחזורא להכא ^ס ^כ בשעה שאדם הולך ליקח אשה ושמע קול כלביא מנבחים הוא מצית מה אינון אמרין לעת ערב לעת צאת השואבות ^ס ^נ כל מי שנוגע באשה שאינה שלו מביא מיתה על עצמו ^ס ^מ כה תאמר לבית יעקב אלו הנשים שהן מזדרזות במצות ^ס ^כ ואשה בכל אלה לא מצאתי אלו נשי המדבר נשי המדבר כשרות היו ויק"ב איש איש כי תשטה אשתו הרבה פורשין לים ורובן חוזרין יחידיים הם שהולכים ולא חוזרין כן הרבה נוטלין נשים רובו מצליחים ויחידיים נכשלים במדבר ^ס ^א אל יתיחד אדם עם כל הנשים בפונדק אפילו עם אחותו ובתו וחמתו מפני טענת הבריות ^ס ^י נשים לאו בנות הוראה הן ^ס ^ס אותו הדור היו הנשים גודרות מה שאנשים פורצים שא"ל אהרן פרקו נזמי הזהב אשר באוני נשיכם ולא רצו הנשים ומיחו והנשים לא נשתתפו במעשה העגל וכן במרגלים שהוציאו דבה הנשים לא היו עמהם בעצה ^ס ^כ יש ששומע לאשתו והפסיד זה אדה"ר ויש ששומע לאשתו ונשתכר זה אברהם וד"ר ד' מדות בנשים גרגרניות וצוותניות וקנאיות ועצלניות רבנן אמרו עוד ב' איסטסיניות ופטטות ^ס ^י מכאן שאין קורת רוח לאשה אלא בבית בעלה וית"ב אשה אוהבת בחור מסכן מזקן עשיר ^ס ^י טובים השנים איש ואשתו מן האחד זה לעצמו וזה לעצמו קה"ר רוצה אשה שתהא בבתים מצויירין ובבגדים מצויירין מלאכול עגלים מפוטמין אה"ר ג' ד' נשים נטלו ממשלה בעולם איזבל ועתליה מישראל ושמימית וושהי מאומות העולם ^ס ^ס הזקנה קופצת על אדם מפני אשה רעה תנחומא חיי סרה ב' מכאן אתה למד שאם מתה אשתו של אדם ויש

לו בנים שלא ישא אשה עד שישא את בנו ואח"כ ישא אשה לעצמו כ"ס ס"ח
 לא נתנו תכשיטין לאשה אלא שתהא מתקשטת בהן בתוך ביתה כ"ס וי"ט
 כשהאשה מצנעת א"ע בנזק הבית ראויה להנשא לכה"ג ותעמיד כהנים גדולים
 בזמן שהיא צנועה בתוך הבית כשם שהמזבח מכפר כך היא מכפרת על ביתה
 אימתי היא כגפן פוריה? בזמן שהיא בירכתי ביתך ואם עשתה כן תעמיד בנים
 נמשחין בשמן המשחה כ"ס ס"י אין לך קשה מן האשה כ"ס וי"ט שתי נשים בבית
 מריבה בבית כ"ס ח"א א ואמר אבי הנערה מכאן שאין רשות לאשה לדבר במקום
 בעלה כפרי ח"א כל הנושא אשה שאינה מהוגנת לו עובר משום ה' לאוין אבית דר"ג כו
 הכשירה שבנשים בעלת כשפים סופרים ט"ו המפנה דעתו בנשים סוף בא לירי
 עבירה כל"א הנושא אשה ההוגנת לו אליהו נושקו והקב"ה אוהבו ד"א ומשכנה
 לו עזר נקרא איש והיא אשה הקב"ה נתן שמו ביניהם אם הולכין הן בדרכיו הרי
 שמי ביניהן ומציל אותן מכל צרה ואם לאו הריני נוטל את שמי והן נעשין אש
 ואש ילקוט בראשית כד נשא אשה לשם זנות יוצא ממנו בן סורר ומורה לשם ממון
 לסוף מצריכין אותו לאחרים לשם גדולה לסוף מעמידין עליו מבית משפחתה
 שממעיט זרעו והנושא אשה לשם שמים לסוף יוצאין ממנו בנים שמושיעין את
 ישראל כ"ס ח"א חתקבה מעיד אני עלי את השמים ואת הארץ בין גוי ובין ישראל
 בין איש בין אשה הכל לפי מעשיו רוח הקודש שורה עליו כ"ס סופרים ד חשיך דרא
 דאיתתה דברייתא (מנהיגה) כ"ס כ"ס כ"ס מאן נינהו נשים באהל? שרה רבקה רחל
 ולאה כ"ס כ"ס נה למה נשתתפו הנשים עם הקטנים והעבדים לענין מצות? לפי שאין
 להם אלא לב אחד כ"ס כ"ס ח"א א עת ותתפלל חנה מכאן אנו למדין שנשים חייבות
 בתפלה כ"ס כ"ס פ יהי מקורך ברוך אשרי אדם שאשתו מעידתו ותורתו מעידו
 ופרנסתו מעידו כ"ס כ"ס חתקל ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו אויביו
 זו אשתו כ"ס חתקל אשת חיל מי ימצא זו שרה כ"ס חתקל רוצה אשה להביט בצורות
 נאות מלאכול פטומות כ"ס אסתר חתקל אשה נמשלה לגן פרקי דר"א כא לא רצו נשים
 ליתן נזמיהן לבעליהן והקב"ה נתן להן שכון בעוה"ז שהן משמרות ראשי חדשים
 יותר מן האנשים ושכר לעוה"ב שהן עתידות להתחדש כמו ר"ח כ"ס מה נתן לאשה
 ט' קללות וראשה מכוסה כאבל כ"ס כ"ס אמר הקב"ה לדבורה אתם כוונתם לש"ש
 ועשיתם פתילות עבות גם אני מרבה אורכם בישראל תנא דב"א רבה ח אשה כשרה
 עושה רצון בעלה כ"ס כ"ס כל זמן שאשתך בירכתי ביתך בניה דומין לזית בעלי
 מקרא בעלי משנה בעלי תלמוד כ"ס י"ח לעולם הנשים דמעוניהן קרובה לקח טוב אסתר
 איתתא עד דלא אזדווגת אתקריאת בת פלוני בתר דאזדווגת אתקריאת אשה

זהר שמות יב: ע"ע ע' אדם, אלמנה, אסתר, בחור ובתולה, בנים ובנות, זוג, זכר ונקבה, זנות, חתן וכלה, חתונה.

אשרי למה לא נאמר נר'ן באשרי? מפני שיש בה מפלתן של שונאי ישראל ברכות ד: אשרי האיש ולמה רגשו גוים חדא פרשה היא שם ט: כל פרשה שהיתה חביבה על דוד פתח בה באשרי וסיים בה באשרי שם י: אשרי אדם שזכו לו אבותיו אשרי אדם שיש לו יתד להתלות בו ירוש' ברכות ד א אשריכם ואשרי יולדתכם אשרי עיני שכך ראו חגיגה יד: אשרי כל חוכי לו לו בגימטריא תלתין ושיטא הוו סנהדרין צו: כ"ב פעמים כתיב אשרי ומכולם לא נטל אפוכי (שכר) אלא זה אשרי משכיל אל דל יקיר לר גבורה של תורה היא באשרי אבל גבורת יין היא באוי במד'ר י כ' פעמים כתיב אשרי בספר התהלים כנגד עשרים הוי בספר ישעיה א"ר תמיה אני היאך למדני ר"י כ' אשרי בתהלים ואני מונה כ"ב כנגד כ"ב אותיות? מדרש תהלים א מעיד אני עלי שמים וארץ שכל ת"ח שאוכל משלו ונהנה מיגיע כפו ואינו נהנה משל צבור כלום הרי הוא בכלל אשרי תנא דב"א רבה יח: **אתרוג**, ע' לולב. **אתתא**, ע' אשה.

ע **ר** **ך**

באר, ע' מים.

בבל (בבלאים, שנער) כל העולה מבבל לא"י עובר בעשה שנאמר בבלה יובאו ברכות כד: הני צניתא (דקלים) דבבל איתנהו מאדה"ר ועד השתא שם לא. אנא לא סלקי מבבל לא"י עד דחזאי שערי בחלמא שם נז: העומד ערום בחלום בבבל עומד בלא חטא שם שם שם מב"ר כי הוי מטי לבבל הוה שקיל עפרא בסודריה ושדי לברא שם שם: הרואה בבל הרשעה צריך לברך ה' ברכות ראה בבל אומר ברוך שהחריב בבל שם שם שם בבל היא זוטו של עולם ירוש' ברכות ד מה יעשו אנשי בבל שאין להם אלא שמן שומשמין? שבת כז: מפני מה ראשיהן של בבליים סגלגלות? שם לא. אף אנו נאמר בבל בורסיף בורסיף בבל שם לו: בבילאי ימים האריכו שנים לא האריכו שם קה: כל האוכל מעפרה של בבל כאילו אוכל מבשר אבותיו שם קיג: למה נקרא שמה שנער? שכל מתי מבול ננערו לשם שם שם שם עשירים שבבל במה הן זוכין? בשביל שמכבדין את התורה שם קיט: מפני מה עופות שבבבל שמנים? א"ל כלך למדבר עזה ואראך שמנים מהן מפני מה מועדים שבבבל שמחים? מפני שהן עניים מפני מה ת"ח שבבבל מצויינין? לפי שאינן

בני תורה שם קמה: יציץ ופרח ישראל אלו ת"ח שבבבל שעושין ציצין וכרחים לתורה שם שם ג"ע בבבל? אביי משתבח בפירי דמעבר ימינא (דפרת) צירובין יט. אין בורגנין בבבל שם כא. בבל מקיף לה פרת מהך גיסא ודיגלת מהאי גיסא שם נב: ובבל הוא רובא דעלמא? שם נכח. ובבל כעיר הסמוכה לספר דמיא שם מה. בבלאי כל כך אתה מחמיר בעירובין! שם פ. בבלאי טפשאי משום דיתבא בארעא דחשוכא פסחים לד: כותח הבבלי שם מב. יודע הקב"ה את ישראל שאינן יכולין לקבל גזירות אכזריות של ארם לפיכך הגלה אותם לבבל לא הגלה הקב"ה את ישראל לבבל אלא מפני שעמוקה כשאל מפני שקרוב לשונם ללשון תורה מפני ששיגרון לבית אמן שם פז. מלא צנא דדובשא בזוזא ובבלאי לא עסקי באורייתא! שם פח. ונשים במאי? בבבל בכגדי צבעונין שם קט. אם יש תוחלת מבבלי? ירוש' פסחים ו. לא בבליים היו אלא אלכסנדריים ומתוך ששונאים את הבבליים היו קורין אותן על שמן יווא כו: בבבל קורין לינוקא רביא טובה ה: כשנשתכחה תורה מישראל עלה עזרא מבבל ויסדה חזרה ונשתכחה עלה הלל הבבלי ויסדה שם כ. בבליא תרין מילין סלקין בידיכון ממשוטייתא דתענייתא ירוש' סוכה ד א הני בבלאי טפשאי דאכלי נהמא בנהמא ביצה טז. שמות חדשים עלו בידם מבבל רשב"ל אומר אף שמות המלאכים ירוש' ר"ה א כי היכי דמשקרי בבלאי הכי משקרי מיטרייהו מלא צנא דסכינא בזוזא ובבלאי עסקי באורייתא? תענית ט: מי גרם לבבל שיהיו אוצרותיה מלאות בר? מפני ששוכנת על מים רבים עתידה בבל דחצדא בלא מיטרא שם י. תא חזי מה בין תקיפי דארעא דישאל לחסידי דבבל! שם נג. הני אגמים דבבל כמיא דלא פסקי דמי מ' ד. בבלייא עברת בידך תלתא נהרין ואיתבדת ירוש' יבבות ח ג אילין דיקליא דבבל דלא צריכין מרכבהא שם טו ג בבל וכל פרוודהא נהוג כרב כתיבות גר. מפני מה אין בעלי ראתן בבבל? מפני שאוכלין תרדין ושותין שכר של היזמי שם עז: כשם שאסור לצאת מא"י לבבל כך אסור לצאת מבבל לשאר ארצות אפילו מפומבדיתא לבי כובי שם קיא. כשרין שבבבל א"י קולטתן כשרין שבשאר ארצות בבל קולטתן שם שם כל הארצות עיסה לא"י וא"י עיסה לבבל כל הדר בבבל כאילו דר בא"י בבל לא חזיה חבלי דמשיח שם שם הנודר מן השמן בבבל אסור בשמן שומשמין ומותר בשמן זית גדרים טט: כי מבבל תצא תורה ודבר ה' מנהר פקוד ירוש' גדרים ו בבבל לשון ארמי למה? אלא או לשון קודש או לשון פרסי סוטה מט: בבל כא"י לגיטין גיטין ו. י' קבים עניות ירדו לעולם ט' נטלה בבל קיווין מט: לא עלה עזרא מבבל עד שעשאה כסולת נקייה שם טט: בימי רבי בקשו לעשות בבל עיסה לא"י א"ל קוצים אתם משימים לי בין עיני! שם עא. בבל בחזקת כשרה עומדת עד שיודע לך במה נפסלה שם שם עד היכן היא בבבל? שם שם: הראני

ת"ח שבבבל! דומים למלאכי השרת שם עב' ארי עלה מבבל ג'ק קיו' מפני מה גלו ישראל לבבל? מפני שבית אברהם משם חוספתא ב"ק ח בבבל נהיגו דלא יהיבי תיבנא לאריסא ב"מ קג: לא יסור שבט מיהודה אלו ראשי גליות שבבבל שרודין את ישראל בשבט כי הוה נחית רב לבבל כנהדרין ה' רבותינו שבבבל רב ושמואל שם יו' חובלים אלו ת"ח שבבבל שמחבלים זה לזה בהלכה ושנים זיתים אלו ת"ח שבבבל שמרירין זל"ז בהלכה כזית שם כד' זו חנופה וגסות הרוח שירדו לבבל ועניות לבבל נחית? מאי עניות עניות תורה שם שם מאי בבל? כלולה במקרא כלולה במשנה כלולה בהש"ס שם שם במחשכים הושיבני זה תלמודה של בבל שם שם בבבל לא דיינו דיני קנסות שם לא: ואין מצולה אלא בבל שם צג' בבל ובורסיף סימן רע לתורה שם גט' תא חזי מה בין גנבי בבל ולסטין דא"י ע"ז כו' למה נקרא שמה (של בבל) מצולה? שכל מתי מבול נצתללו שם למה נקרא שמה שנער? שכל מתי מבול ננערו שם שמנערת עשיריה ובהים קיג: והבבלים אוכלין אותו (שעיר של יוהכ"פ) כשהוא חי מפני שדעתן יפה מנחתה צט: הביאו בני מרחוק אלו גליות של בבל שדעתן מיושבת עליהן שם קי' והארץ היתה תוהו זה מלכות בבל ג"ר ב שנער זו בבל למה נקרא שמה שנער? שהיא מנוערת מן המצות בלא תרומה ובלא! מעשרות ובלא שביעית שהם מתים בתשניק חגיגה בלא נר ובלא מרחץ ששריה מתים נערים שם יו' עגלה משולשת זו בבל שהעמידה ג' מלכים אימה זו בבל נחש זו בבל שם כד' אדרת שנער פורפריא בבליא מה בבל עבדא הכא? אלא כל מלך ושלטון שלא היה לו שולטון בארץ הוא אמר איני שווה כלום ומלך בבל אנטיקיסר שלו היה יושב ביריחו שם מה האומר לצולה חרבי זו בבל איכ"ר פהיחא אלו זכיתם הייתם יושבין בירושלים ושותין מי השלוח נקיים ומתוקים עכשיו שלא זכיתם הרי אתם גולין לבבל ושותין מי פרת עכורין וסרוחין שם שם את מוצא שלא היו רחיים בבבל וכשעלה נבוכדנצר הטעין רחיים שם ה' ישראל שגלו לבבל עמדו עליהם נביאים וא"ל הפרישו תרומות ומעשרות א"ל כל עצמינו לא גלינו אלא על שלא הפרשנו תו"מ ועכשיו אתם אומרים לנו שנפריש אבית דר"ג כ גם ברושים שמחו לך לא' היו ברושים בבבל וכיון שעלה נבוכדנצר לא"י תלש ארזים ושחלן בבבל וכיון שמת שמחו עליו ילקוט ישי' חיו מה ראו ישראל לבכות על נהרות? בבבל? [הרג בהם פרת!] בישראל יותר ממה שהרג נבוכדנצר כשהיו שרויים בארץ לא היו שותים א"א מימי גשמים ומימי נוזלים וכיון שגלו לבבל שתו מים מפרת ומתים שם ההלים תתפר כיון שהגיע ירמי' לנהר פרת ענה נבוזראדן וא"ל אם טוב בעיניך לבא אתי בבלה חשב ירמי' בלבו אם אני הולך עמהם לבבל אין מנחם לגלות הנשאר נטלו הגליות את עיניהם וראו את ירמי' שפרש מהם

געו בבכיה וצוחו רבינו ירמי' הרי אתה מניחננו! ענה ירמי' וא"ל מעיד אני עלי שמים וארץ אלו בכיתם בכיה אחת עד שאתם בציון לא גליתם פסיקתא רבתי כח ואני בחסדך בטחתי בבבל יגל לבי בישועתך במדי ש"ס תהלים יג בצר לי אקרא ה' בבבל ואל אלהי אשוע במדי ש"ס יח. ע"ע' אומות העולם. ארץ ישראל. גלות. חרבן.

בגד (לבוש. מלבוש. כסות. איצטלא. גלימא. טלית. מאני. חלוקי.

סמרטוט) הני מאני דרבנן דבלו מחופי' דידהו ברכות ו'. המוצא כלאים בבגדו פושטן אפילו בשוק ש"ס יט: ראב"א חזייה לההיא כותית דהו לבישה כרבלתא בשוק סבר דבת ישראל היא קם קרעי' מינה ש"ס כ: מאן דלביש מדא ילבש מדא ש"ס כח: אל תטול חלוקך שחרית מיד השמש ותלבש ש"ס נא: ממהדורי מילי ומסמרטוטי כלמא (כנים) ש"ס ס: ג' מרחיבין דעתו של אדם כלים (בגדים) נאים ש"ס נז: כמה יגיעות יגע אדה"ר עד שמצא בגד ללבוש ש"ס נח: כי לביש לימא ברוך מלביש ערומים ש"ס ס: כל המבזה את הבגדים סוף אינו נהנה מהם ש"ס סז: טלית שעל אב"ד שנתמנה ע"י כסף היא כמרדעת של חמור ירוש' ביכורים ג' מדקדקין בכסות ואין מדקדקין בחיי נפשות ירוש' פאה ח' ז כסות היורדת עם אדם לשאול היא באה עמו ירוש' כלאים ט מילתא אלבישיהו יקירא שבת י"ל לבושא לא בושא גלימא שנעשה בו כגולם סודרא סוד ה' ליריאו ש"ס עז: וכבדתו שלא יהא מלבושך של שבת כמלבושך של חול וכי הא דר"י קרי למאניה מכבדותי ש"ס קיג: מניין לשינוי בגדים מה"ת? שנאמר ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים לימדך תורה ד'א בגדים שבישל בהן קדרה לרבו אל ימוזג בהן כוס לרבו ש"ס קיד: כל ת"ח שנמצא רבב על בגדו חייב מיתה ערום בבגדים בלואים ש"ס ש"ס ש"ס איזהו ת"ח שמחזירין לו אבידה בטביעת עין? זה המקפיד על חלוקו להפכו ש"ס ש"ס ש"ס בני אל תקברוני לא בכלים לבנים ולא בכלים שחורים לבנים שמא לא אזכה ואהיה כחתן בין אבלים שחורים שמא אזכה ואהיה כאבל בין חתנים ש"ס ש"ס ש"ס מוציאין מפני הדליקה בשבת י"ח כלים (בגדים) ואלו הם ש"ס קכ: הרי שהיו נושין בו אלף מנה ולבוש איצטלא בת מאה מנה מפשיטין אותו ומלבישין אותו איצטלא הראויה לו כל ישראל ראוין לאותה איצטלא ש"ס קכח: אמרי אינשי במתא שמאי (שמי) בלא מתא תותבאי (שמלתי) ש"ס קכח: משל למלך בוי"ד שחלק בגדי מלכות לעבדיו פקחין שבהם קפלום והניחום בקופסא טפשים שבהן הלכו ועשו בהן מלאכה ש"ס קכז: מר בריה דרבנא עבדה ליה אמיה ז' מני לז' יומי עירובין כה: י' דברים נבראו בע"ש בהשם"ש אף בגדו של אדה"ר פסחים נד: במה משמחם? נשים בראוי להן בבבל בבגדי צבעונין בא"י בבגדי פשתן מגוהצין ש"ס קט: סודריה דמר כי צורבא מרבנן ש"ס קיא: מאן דמחזור לבושיה ולא נטיר ליה ח' יומי והדר לבש לה בריין הנך כינים וקשין לדבר אחר ש"ס קיב: כיצד הלבישן?

הנותן דינר לעני ליקח לו חלוק לא יקח בו טלית שם עז: בודקין לכסות ואין בודקין למוזנות ב'ב' ט' חלוק של ת"ח כיצד? כל שאין בשרו נראה מתחתיו טלית של ת"ח כיצד? כל שאין חלוקו נראה מתחתיו שם נז: כל המתגאה בטלית של ת"ח ואינו ת"ח אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה שם צח: זה חלקי מכל עמלי חד אמר גונדו (טליתו) סנהדרין כ: אדרת שנער איצטלא דמילתא סרבלא דצריפא שם מד: כשלמה חדשה מה שלמה חדשה אין בה שום דופי אף תורתו של ירבעם שם קב: אלהיהם של אלו שונא זימה הוא והם מתאווים לכלי פשתן שם קו: טלית שכולה תכלת מהו שתהא חייבת בציצית? ירוש' סנהדרין יא האשה קודמת לאיש לכסות הוריות יג: קטינה קטינה! סדינא בקייטא וסרבלא בסיתא? מנחות מא: כבשים ללבושך מגז כבשים יהי מלבושך חליץ פד: לעולם יאכל אדם וישתה פחות ממה שיש לו וילבש ויתכסה במה שיש לו שם סב: עד היכן תכלית יסורין? כל שארגו לו בגד ללבוש ואינו מתקבל עליו גרסין טז: בתורתו של ר"מ מצאו כתוב כתנות עור אלו בגדי אדה"ר שהם דומים לפינס רחבים מלמטה וצרין מלמעלה חלקים היו כצפורן ונאים כמרגליות ג"ר כ וכי מצרי היה משה? אלא לבושו מצרי והוא עברי שם"ר א ושאלה אשה משכנתה מלמד שהשמלה חביבה עליהן ביותר שבזמן שאדם יוצא לדרך אם אין לו שמלה הוא מכסיף שם ג כבודו של אדם בגדו שם יח יש אדם שהוא נאה ולבושו כעור הוא כעור ולבושו נאה וישראל נאים לארץ והארץ נאה להם בגד"ר כג ושמת שמלותיך עליך וכי ערומה היתה? אלא אלו בגדי שבתא מכאן אר"ח צריך אדם להיות לו ב' עטופים אחד לחול וא' לשבת ויר"ה קפץ קרח ואמר למשה טלית שכולה תכלת מה היא שיהא פוטרת מן ציצית? א"ל חייבת בציצית א"ל קרח טלית שכולה תכלת אינה פוטרת עצמה וד' חוטין פוטרין אותה? תנחומא קרח"ב כבדהו במאכל ובמשתה ובכסות נקיה ככילתא בא ט שמלתו לעורו זה החלוק שם משפטים כב בעירום כיצד? בזמן שאדם יבא ללבוש חלוק של צמר או של פשתן ואינו מוצא אויביו מבקשין ממנו השיראין והכלך שבכל המדינות אבות דר"ב כ ולובש את חלוקו וחוגר את חגורו ומתכסה בטליתו ואח"כ מניח מנעליו ד"א י ג' מביאין זאת להאדם לידי דאגה בגדים בלויים פרקי רבנן:

ע"ע ע' מנעלים.

בגדי כהונה (אבנט: אפוד: חושן: מכנסים: ציץ) מעשה בנכרי שהיה

עובר אחורי ביהכ"נ ושמע קול סופר שהיה אומר ואלה הבגדים

אשר יעשו אמר הללו למי? א"ל לכהן גדול אמר אלך ואתגייר בשביל ששימוני

כה"ג בא לפני שמאי שבת לא: ציץ כמין טס של זהב ורחב ב' אצבעות ומוקף

מאוזן לאוזן וכתוב עליו בב' שיטין יו"ד ה"א למעלה וקורש למיד למטה ואמר

ראבר' אני ראיתיו בעיר רומי וכתוב קודש לה' בשיטה אחת שם סג: בשכר וראך
ושמח בלבם וזה לחשן המשפט על לבו שם קלט: אבנטו של כה"ג זהו אבנטו של
כהן הדיוט יומא ו: על מה הציץ מרצה? על הדם ועל הבשר בין בשוגג בין במזיד
בין שישנו על מצחו בין שאינו על מצחו מרצה שם ו: אבנטו של כה"ג ביוהכ"פ
של בוך בשאר ימות השנה של כלאים שם יב: אמרו עליו על ריב"פ שעשתה לו
אמו כתנת של מאה מנה ולובשה ומסרה לציבור ראב"ח עשתה לו אמו כתנת
משתי רבוא ולא הניהוהו אחיו הכהנים ללובשה שם לה: כה"ג משמש בח' כלים
וההדיוט בד' שם עא: אלמלא בגדי כהונה לא נשתייר משונאיהן של ישראל שריד
ופליט שם עב: בגדי כהונה אין עושין אותן מעשה מחט אלא מעשה אורג שם שם שם
אבנט ל"ב אמה היה בו והיה מעקמו לכאן ולכאן ירוש' יומא ז: אין כהן משמש
בבגדי זהב (ביוה"כ) מפני הגאווה שם שם שם במה שימש משה כל ז' ימי המילואים?
בחלוק לבן פניית יא: בהראותו את עושרו כבוד מלכותו מלמד שלבש בגדי כהונה
מגילה יב: והקרוב אליו כרשנא אמרו מלאה"ש לפני הקב"ה כלום שמשו לפניך
בבגדי כהונה? שם שם: העבירות לפני הציץ כל שפניה מוריקות בידוע שהיא ראויה
ליבעל יבמות ס: ב' אבנים טובות היו לו לכה"ג על כתיפיו אחת מכאן וא' מכאן ושמות
י"ב שבטים כתוב עליהם סוטה יז: דנא בן נתינה בקשו כמנו הכמים אבנים לאפוד
קידושין לא: לבש ב' מכנסים ב' אבנטים או שהיו מטושטשים או מקורעין ועבד
עבודתו כסולה ונחם יח: מה קרבנות מכפרין אף בגדי כהונה מכפרין כתונת על
שפיות דם מכנסים על גילוי עריות מצנפת על גסי הרוח אבנט על הרהור הלב
חושן על הדינין איפוד על ע'ז מעיל על לשון הרע ציץ על עזות פנים שם פח: לא
היו ישנים בבגדי קדש אלא היו פושטין ומניחין אותן תחת ראשיהם ומתכסין
בכסות עצמן תמיד כה' מכנסי כהנים למה הן דומין? כמין פמלניא (סינור) של
פרשים (ג'א פרושיב) למעלה עד מתנים למטה עד ירכים ויש להם שנצים ואין
להם לא בית הנקב ולא בית הערוה נדה יג: מפני מה אין כה"ג נכנס בבגדי זהב?
אלא אין קטיגור נעשה סניגור כדי שלא ליתן פתחון פה לשטן לומר אחמול עשו
להם אלהי זהב והיום מבקשים לשמש בבגדי זהב יומ"א כא בני אהרן מתו על
שנכנסו מחוסרי בגדים וכי מה היו חסרים? א"ר לוי מעיל ילקוט שמיני הקבד: ע"ע

ע' בגד, כהונה.

בדיחותא אביי הוה יתיב קמיה דרבה חזייה דהוה קא בדח טובא אמר וגילו
ברעדה כתיב! ברכות ז: ר"א עבד הלולא לבריה חזינהו לרבנן דהוה
קא בדחי טובא שם לא: חלמא טבא אפילו לידידי בדיחותיה מפכא ליה שם גה: רבה
מקמי דפתח להו לרבנן אמר מילחא דבדיחותא ובדהי רבנן לסוף יתיב באימחא

שבת ל: ר"ז אשכח לר"י דהוה קאי אפיתחא דבי חמוה וחזיית דהוה בדיחא דעתיה ואי בעי מיניה כל חללי עלמא הוה א"ל שם עז: א"ל מאי עובדיכו? א"ל אינשי בדוחי אנן מבדחינן עציבי תענית כב. א"ל לאו בדידך מחייכנא אלא דכי אזלינא להווא עלמת בדיחא דעתאי מ"ק יו. אחוך רבי א"ל לאו אזהרתך דלא תבדחך? גדרים גא. אהדר ליה בבדיחותא כ"ב ט: לא הוה בדיחנא ביה בחביבי דאישייליה חילין לב. ע"ע ע' התול.

בהמות וחיות

(אילת אריה גמל דוב זאב חולדה חתול סוס עז ערוד פיל צאן צבוע צבי שונרא שה שועל שור) אין הקומץ משביע את הארי ברכות ג: השתא דעת בהמתו לא הוה ידע (בלעם) דעת עליון הוה ידע? שם ז: אין ארי נוהם מתוך קופה של תבן שם לב: אין ערוד ממית אלא החטא ממית אוי לו לאדם שפגע בו ערוד ואוי לערוד שפגע בו רחב"ד שם לג: אסור לאדם שיאכל קודם שיתן מאכל לבהמתו שם מ: כל מיני חיות יפות לחלום חוץ מן הפיל והקוף והקפוד שם נז: אלא מעתה בהמה דלא כתיב בה וייצר לית לה יצרא והא קא חזינן דמזקא ונשכא ובעטא? שם סא: משל לשועל שהיה מהלך ע"ג הנהר וראה דגים שם שם: אריות קמך ואת שאל לתעלייא (שועל)? (ירוש' שביעית ט ד כלב מין חיה ר"מ אומר מין בהמה תוספתא כלאים ה תחש שהיה בימי משה בריה בפני עצמה היה וקרן אחת היתה לו במצחו שור שהקריב אדה"ר קרן אחת היתה לו במצחו שבת כח: נפל תורא חדר לסכינא שם לב: רעיא חגרי ועיזי רהיטין שם שם שם אלו הן מדבריות כל שיוצאות בפסח ונכנסות ברביעה בייתיות כל שיוצאות ורועות חוץ לתחום שם מה: אימת מפגיע על ארי אימת יתוש על הפיל שם עז: מ"ט עיזי מסגן ברישא והדר אמרי? א"ל כברייתו של עולם מ"ט גמלא זוטא גנובתיה (זנבו)? משום דאכל כיסי (קוצים) שם שם שם בהמה חיה ועוף דמשבטי נפשיהו (נשמטים למטה) שם צד: יושב הקב"ה וזן מקרני ראמים ועד ביצי כינים שם קז: מימי לא קריתי לשורי שורי אלא לאשתי ביתי ולשורי שדי שם קיח: צער בעלי חיים דאורייתא שם קכח: בהמה בגימטריא חמשים ורתתין הוו שם קמה: מלמד שרכב (נבוכדנצר) על ארי זכר וקשר תנין בראשו שם קנ: כל זמן שאדם חי אימתו מוטלת על הבריות כיון שמת בטלה אימתו אין חיה שולטת באדם עד שנדמה לו כבהמה שם קנא: אריה אבי תרי לא נפיל שם שם שם אילמלא לא ניתנה תורה היינו למדין צניעות מחתול עירובין ק: הביא (אדה"ר) שתי בהמות והרכיב זו בזו ויצא מהם פרד פסחים נד: ואל תעמוד בפניה ה' שר' בשעה שעולה מן האגם מפני שהשטן מרקד בין קרניו מרחיקין משור תם נ' אמה משור מועד כמלא עיניו ריש תורא בדיקולא ספ לאיגרא ושדי דרגא מתותך גיוהא (לחש) דתורא הן הן גיוהא דארי שם ק"ב:

ביתא דאית בה שונרא לא ניעול בה אינש בלא מסאני שם שם ו' דברים נאמרים בסוס אוהב את הזנות ואוהב את המלחמה ורוחו גסה ומואס את השינה ואוכל הרבה ומוציא קמעא שם קיג: מה אילה קרניה מפצילות לכאן ולכאן מה אילה רחמה צר וחביבה על בעלה י"א כט: כוי בריה בפני עצמה היא שם עד: שינת הסוס שיתין נשמין סוכה כו: ובשביל ד' דברים מאורות לוקין ועל מגדלי בהמה דקה בא"י שם כט: ג' עזין הן כלב בחיות וי"א אף עז בבהמה דקה ביצה כה: זה ניסן ואותו הפרק זמן בהמה וחיה ועוף שמדווגין זה אצל זה ר"ה יא: שור כשהוא חורש הולך ובוכה ובחזירתו אוכל הניז מן התלם תענית ה: לעת'ל מתקבצות ובאות כל החיות אצל הנחש וא"ל ארי דורס ואוכל זאב טורף ואוכל אתה מה הנאה יש לך? שם ח: על אלו מתריעים בכל מקום ועל החיה רעה גזרו תענית על שאכלו זאבים ב' תינוקות שם יט: רחב"ד הוו ליה הנך עיזי א"ל קא מפכדן אמר אי קא מפסדן ניכלינהו דובי שם כה: תעלה בעידיניה סגיד ליה מגילה טז: מאי אישות? בריה שאין לה עינים כ"ק י: יאה עניותא ליהודאי כברזא סומקא לסוסיא חיורא חגיגה ט: מלך שבחיות ארי מלך שבבהמות שור מלך שבעופות נשר שם יג: מלמד שבא אדם על כל בהמה וחיה ולא נתקררה דעתו עד שבא על חוה יבבות סג: השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן שם צט: אין אדם רשאי ליקח בהמה חיה ועוף אלא איכ' התקין להם מזונות ירוש' יבמות טו ג' לפום גמלא שיחנא כתיבות סז: הניח מעותיו על קרן הצבי שם קי: מה צבי קל ברגליו כך א"י קלה לבשל פירותיה שם קיב: שלא מצינו שועל שמת בעפר פיר נגרים פא: אוכמא (שור שחור) למשכיה סומקא לבשריה חיורא לרדיא (לבן לחרישה) גייר לא: אילים ממואב כבשים מחברון סוטה יד: לא יער הוי ולא דובים הוו שם כז: תורא מדישיה קאכיל גיטין סב: אין משיבין את הארי לאחר מיתה שם פג: בהמה גסה נקנית במסירה בהמה דקה במשיכה קידושין כה: אלו פרסיים שאוכלין ושותין כדוב ומגדלין שער כדוב ואין להם מנוחה כדוב שם עב: מימי לא ראיתי צבי קיין וארי סבל ושועל חנוני והם מתפרנסים שלא בצער שם פכ: צבוע זכר לאחר ז' שנים נעשה עטלף עטלף ערפד ערפד קימוש כ"ק טז: בהמה מועדת להלך כדרכה ולשבר שם יז: תורא נגחנא אית לך בבקרך איבעי לך לנטורי לכוליה בקרא שם כז: שור בן יומו קרוי שור איל בן יומי קרוי איל שם סה: אין מגדלין בהמה דקה בא"י שם עט: חתול מותר להורגו ואסור לקיימו ואין בו משום גזל שם פ: ארי שאמרת נעשה שועל שם קיז: בהמת נכרי מטפל בה כבהמת ישראל ב"מ לב: דמעילין פילא בקופא דמחטא שם לח: שהוא ארי בן ארי ואתה ארי בן שועל שם פד: ההוא עגלא דהוו קא ממטי ליה לשחיטה אזל תליא לרישיה ככנפיה דרבי וקא בכי א"ל זיל לכך נוצרת שם פה: מובחר

שבבהמות שור שם פי: מנהגו של עולם זאבים הורגים העזים מקנהו של איוב עזים
הורגים את הזאבים ב"ט טו: אילה זו רחמה צר בשעה שכורעת ללדת אני מזמן לה
דרכון שמכישו בבית הרחם יעלה אכזרית על בניה בשעה שכורעת ללדת עולה
לראש ההר כדי שיפול ממנה וימות ואני מזמן לה נשר שמקבלו בכנפיה שם טז:
לדידי חזי לי אורזילא בר יומיה דהוה כהר תבור שם עג: בהמה איקרי נכסי שם קא:
אין פרה וחזירה יוצאת מאלכסנדריא של מצרים אלא א"כ חותכין האם שלה
סנהדרין יג: גמלי סבי דטעוני משכי דהיגני שם נב: רשב"ח הוה קאזיל באורחא
פגעו ביה הנך אריותא דהוו קא נהמי לאפיה שם נט: סוסיא היורי מעלי לחלמא
שם צג: ו' שמות יש לארי ארי כפיר לביא ליש שחל שחץ שם צה: כרכושתא (חולדה)
ושונרא עבדו הלולא מתרבא דביש גדא שם קה: מי מטיל כסותו בין לביא ללביאה
בשעה שנזקקין זע"ז? שם קי: גמלא אולא למיבעי קרני אודני (אוזן) דהוו ליה גזיין
מיניה שם שם שם כי השחית כל בשר מלמד שהרביעו בהמה על חיה וחיה על
בהמה והכל על אדם ואדם על הכל אם אדם חטא בהמה מה חטאת? כלום בראתי
בהמה וחיה אלא בשביל אדם עכשיו שאדם חטא בהמה וחיה למ"ל? שם קח: אישות
לבהמה מי אית לה? שם שס: הוי ראש לשועלים ולא זנב לאריות ירוש' סנהדרין ד
סתם ארי שבור הוא אצל מלאכה ע"ז טז: שנשיכתן נשיכת שועל אבות ב והוי זנב
לאריות ואל תהי ראש לשועלים שם ד: חיה רעה באה לעולם על שבועת שוא ועל
חלול השם שם ה: הוי עז כנמר וקל כנשר ורץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון
אביך שבשמים שם שם מפני מה הכלב מכיר את קונו וחתול אינו מכיר את קונו?
הוריות יג: להביא בני אדם שרומים לבהמה חילין ה: אלו בנ"א שהן ערומין בדעת
ומשימין עצמן כבהמה שם שס: בהמה שנבראת מן היבשה הוכשרה בב' סימנים
עוף שנברא מן הרקק הכשרו בסימן אחד שם כז: זאת החיה אשר תאכלו מלמד
שתפס הקב"ה מכל מין ומין והראה לו למשה וא"ל זאת אכול וזאת לא תיכול
שם מב: שור כרסתן ופרסתן רב רישיה ורב גנובתיה (זנבו) וחילופא בחמרא שם ס:
השסועה בריה בפני עצמה היא שיש לה ב' גבין וב' שדראות שם שס: גלוי וידוע
לפני מי שאמר והיה העולם שבהמה טמאה מרובה מן הטהורות לפיכך מנה הכתוב
בטהורה שם סג: בהמה בכלל חיה חיה טהורה? בכלל בהמה טהורה שם ע: הרוצה
שיתעשר יעסוק בבהמה דקה שם פד: כל שיש ביבשה יש בים לחוף? מן החולדה
שם קכ: כל המוליד מניק בכורות ז: חתול (מוליד) לנ"ב יום שועל לו' חדשים
בהמה דקה טהורה לה' חדשים בהמה גסה טמאה לנ"ב חודש וטהורה לט' חדשים
הזאב והארי והדוב והנמר והברדלס והפיל והקוף והקיפוף לג' שנים שם קכ:
שהיתה אומרת להם (מלכות יון) כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלהי

ישראל ב' ב לא בזכותכון נחית מטר ולא בזכותכון שמשא אלא בזכותיה דבעירא
 דכתיב אדם ובהמה תושיע אדם בזכות בהמה שם לג בהמתו של אבינו אברהם
 היתה יוצאה זמומה שם מא ריב"ח דרש ארי טרף טרף ועמד עצם בגרונו אמר
 כל דאתי מפיק ליה אנא יהיב ליה אגריה אתא הדין קירא מיצראה יהיב
 ואפקי א"ל הב לי אגרי א"ל זיל תהא מלגלג דעילת לפומא דאריה בשלם ונפקת
 בשלם שם סר הסוס טפל לרוכב ואין הרוכב טפל לסוס שם סח משור אחד יצאו
 שוורים הרבה שם עה ארי הוה כועס על הבהמה ועל החיה אמרין מאן אזיל ומפייס
 יתיה א"ל הדין תעלה אתון להכא דאנא ידע תלת מאה מתלין ואנא מפייס יתיה
 שם עח אין חיה רעה אלא אריה שם צה בדק לדוד בצאן אמר הקב"ה מי שהוא יודע
 לרעות הצאן איש לפי כחו יבא וירעה בעמי כשהיה מרע"ה רועה צאנו של יתרו
 במדבר ברח ממנו גדי ורץ אחריו עד שהגיע לחסות נודמנה לו בריכה של מים
 ועמד הגדי לשתות כיון שהגיע משה אצלו אמר אני לא הייתי יודע שרץ היית
 מפני צמא עיף אתה הרכיבו על כתיפו אמר הקב"ה יש לך רחמים לנהוג צאנו
 של בוד' חייך אתה תרעה צאני ישראל שם"ר ב בין הרועה ובין הזאב נבקע השם
 שם ה נאה שבבהמות שור שם כג בהמתו של אדם אינה אלא חיוו שם כי למה נקרא
 מרדע? שמורה דעה בפרה במד' יר בהמה אחת היא רבוצה על אלף הרים ואלף
 הרים מגדלים לה בהמות בכל יום שם כא עשר בהמות טהורות מסרתי לך ג' הן
 ברשותך וז' אינן ברשותך לא הטרחתי עליך שתהא מחזיר בהרים לא אמרתי אלא
 מהגדלים על אבוסך שם שם וכשם שרחמיו של הקב"ה על האדם כך רחמיו על
 על הבהמה דב' ר' כשהוא מושל המלכיות מושלן בחיות כשהוא מושל המצריים
 מושלן בשועלים מה שועל זה מביט לאחוריו שהש"ר ב מה רחל זו צנועה כך היו
 ישראל צנועים שם ו ברח דודי ודמה לך לצבי מה צבי זה בשעה שהוא ישן עינו
 אחת פתוחה ועינו אחת קמוצה כך בשעה שישראל עושין רצונו של הקב"ה מביט
 אליהם בשתי עיניו שם ח אין לך מנוול ומשוקץ ומשונה כשור בשעה שאוכל עשב
 רית' ר' כשם שגזרתי על האדם וביום השמיני ימול כך גזרתי על הבהמה ומיום
 השמיני והלאה קה"א כל זמן שאדם חי אימתו מוטלת על כל הבריות והחיות
 והרמשים כיון שמת נטלה אימתו וצריך שימור שם ה משל לשועל שמצא כרם
 שם שם ארי עשה סעודה לבהמה ולחיה וסיכך על גבן עורות של אריות וזאבים
 וחיות רעות אמרין הלואי מאן יימר קומינן זמירא? תליין עיניהון בהדיה תעלה
 אסת"ר ה משל לזאב שצמא למים ופרשו לו מצודה על המעיין אמר אם ארד הריני
 מת בפח ואם לא בצמא שם ו ומניין שממעשה בראשית נצטוו הבהמות והחיות
 שלא להדבק עם שאינו מינו? דכתיב ויעש אלקים את הית הארץ למינה תחומא

נח ה' יודע צדיק של עולם אפילו נפש בהמות אפילו בשעת כעסו שם שם : כל אותן י"ב חודש לא טעם נח ובניו טעם שינה שהיו זקוקין לזון את הבהמה ואת החיה יש בהמה שאוכלת לב' שעות בלילה ויש לג' פעם אחת שהה נח לזון את הארי הכישו הארי ויצא צולע שם שם ט שור בזכות אברהם כבש בזכות יצחק עז בזכות יעקב שם אמור יב מה אדם מקבל טומאה אף בהמה מקבלת טומאה שם שם טו אריה שאג מי נתן כח וגבורה בארי לא הוא? אלא הרי אנו מכנין אותו מבריותיו מכיחא יתרו סימן טוב לאדם כשבהמתו אוכלת ושבעה ספרי עקב כג דוד בשעה שרעה את הצאן מצא ראם ישן במדבר וסבר שהוא הר ועלה עליו ננער הראם ועמד והיה דוד רוכב על קרניו מה עשה הקב"ה? זימן לו ארי ורבץ מפני הארי כשראה דוד הארי נתיירא ממנו זימן הקב"ה צבי וקפץ הארי אחריו מורס תהלים כב מה הצבי הזה מדלג ומקפץ מאילן לאילן כך הקב"ה מדלג מבית הכנסת זו לביהכ"נ זו פסיקתא רבתי טו גנאי הוא לארי שיבכה לפני שועל תדב"א רבה יו- ע"ע ע' בריות חזירי חמורי כלב עופות קוף רחמים.

בוששה (בושת פנים, ביישן, הלבנת פנים, חרפה, כלימה, כסוף, עלבון,

קלון) ולמה נקרא שמו מפיבשת? שהיה מבייש פני דוד בהלכה ולמה נקרא שמו כלאב? שהיה מכלים פני מפיבשת בהלכה ברכות ד' כל העושה דבר עבירה ומתבייש בו מוחלין לו על כל עונותיו שם יב: יהר"מ ה' אלקינו שתציץ בבשתינו ותביט ברעתינו שלא נחטא ולא נבוש ולא נכלם מאבותינו שם סו: אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע ולא עוד אלא שיש בי בושת פנים מאבותי שם לב: נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים שם מג: מאי מברך? יה"ר שלא יבוש בעל הבית בעוה"ז ולא יכלם לעוה"ב שם מו: ואל תמסור מזונותינו בידי בשר ודם שמתנתם מעוטה וחרפתם מרובה ירוש' ברכות ד' כ' קאי רבי בהא מסכתא לא תשייליה במסכתא אחריתי דילמא לאו אדעתיה דאי לאו דרבי גברא רבה הוא כספתיה שנת ג: באותה שעה נהפכו פני כל שונאי דוד כשולי קדירה שם ל: אלא מה אני מקיים וישכב את בלהה? עלבון אמו תבע שם נה לבושא לא בוששה שם עז: עלובה כלה מזנה בתוך חופתה שם פח: עלובין ואינן עולבין שומעין חרפתן ואינן משיבין עליהן הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו שם שם שם ומ"ט מהדר אפיה דדלת מגימל? דליתן ליה (צדקה לעני) בצינעה כי היכי דלא ליכסיף מיניה שם קד: לא הרבה ירושלים אלא מפני שלא היה להם בושת פנים זה מזה שם קט: מפני מה זכו ב"ה לקבוע הלכה כמותן? מפני שנוחין ועלובין היו עירובין יג: שלא לבייש את מי שאין לו פסחים פב: הכלה הופכת את פניה ואוכלת מפני שהיא בוששה שם פו: אשרי ילדותנו שלא ביישה את

וקנותנו סוכה גג. ר' שימי הוה שכיח קמיה דר'פ הוה מקשי ליה טובא יומא חד
 חזייה דנפל על אפיה שמעיה דאמר רחמנא ליצול מכיסופא דשימי! תענית ט: אינו
 דומה מתבייש מעצמו למתבייש מאחרים שם טו: דאית ליה שדי ביה דלית ליה לא
 מיכסיף שם כא: פדיון שבויים איקלע להו לרבנן ואכסיפו למימר לי שם כב: הוה
 רגילא דביתהו למיחמא תנורא כל מעלי דשבתא ושרייתא אקטרתא משום כיסופא
 שם כד: שבהן בנות ירושלים יוצאות בכלי לבן שאולין שלא לבייש את מי שאין
 לו שם כו: במה הארכת ימים? א"ל מימי לא נתכבדתי בקלון חברי מגילה כח: אמר
 לפניו רבש"ע עלוב ושאינו עלוב מי נדחה מפני מי? שם כט: יהא רעוא דלא תבייש
 ולא תתבייש מ"ק ט: בראשונה היו מוציאים עשירים בדרגש ועניים בכליכה והיו
 עניים מתביישים התקינו שיהו הכל מוציאים בכליכה מפני כבודן של עניים שם כז:
 ר"י חזייה לההוא גברא דקא יהיב וזוא לעני בפרהסיא א"ל מוטב דלא יהבת ליה
 מהשתא דיהבת ליה וכספתיה חגיגה ה: בושני מדבריהם ב"ש שם כב: המתכבד בקלון
 חבירו אין לו חלק לעוה"ב המתכבד בקלון חיי העולמים לא כל שכן ירוש' חגיגה ב א
 אשה בושא לבא לבית דין יבמות כב: ג' סימנים יש באומה זו רחמנים ביישנים
 וגומלי חסדים שם עט: איזהו בוש? הכל לפי המבייש והמתבייש כתובות ט: בושתה
 של אשה מרובה משל איש שם סו: על החדשים אנו בושין אלא שאתם מגלגלין
 עלינו א' הישנים שם עח: בעבור תהיה יראתו על פניכם זו בושא לבלתי תחטאו
 מלמד שהבושה מביאה לידי יראת חטא מיכאן אמרו סימן יפה באדם שהוא ביישן.
 כל אדם המתבייש לא במהרה חוטא ומי שאין לו בושא פנים בידוע שלא עמדו
 אבותיו על הר סיני נדרים כ: זה לוט שנתגלה קלונו בבתי כנסיות נזיר כג: בשר
 בושא סרוחה רימה סוטה ה: ראובן הודה ולא בוש שם ז: מפני מה תקנו תפלה
 בלחש? כדי שלא לבייש את עוברי עבירה שם לב: מרגלים לא נתכוונו אלא
 לבושתה של א"י שם לד: משחרב ביהמ"ק בשו חברים ובני חורין וחפו ראשם
 שם מט: בעקבות משיחא נערים פני זקנים ילבינו בן מנוול אב הבן אינו מתבייש
 מאביו שם סג: האי עולבנא לישנא דחוצפא או לישנא דניחוחא? גיטין לו: בא וראה
 כמה גדול כחה של בושא שהרי סייע הקב"ה את בר קמצא והחריב את ביתו
 שם נז: מוטב תיכספו בי עמרם בעלמא הדין ולא תיכספו מיני בעלמא דאתי
 קידושין פא: סומא אין לו בושא ב"ק פו: אין לעבדים בושא שם שם שם ביישו בדברים
 פטור מכלום שם צא: כל אלו שאמרו דמי בושתו אבל צערו אפילו הביא כל אילי
 נביות אין נמחל לו שם צב: שפעמים אדם בוש למכור על פתח ביתו ונותן לאשתו
 ומוכרת שם קט: אם היה בעל תשובה אל יאמר לו זכור מעשיך הראשונים ג"מ נח:
 כל המלבין פני חבירו ברבים כאילו שופך דמים דאזיל סומקא ואתי חיורא: כל

היורדין לגיהנם עולים חוץ מהמלבין פני חבירו ברבים שם שם שם נוח לו לאדם שיבא על ספק אשת איש ואל ילבין פני חבירו ברבים שם נס. אבל המלבין את פני חבירו ברבים אין לו חלק לעוה"ב שם שם שם נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים שם שם שם זקנים שבאותו דור אמרו פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה אוי לה לאותה בושה אוי לה לאותה כלימה ב"ב עה. דבר שהראשונים לא אמרו בו טעם תשאנני בביהמ"ד כדי לביישני! שם פא. גותן לו דמי בושתי ודמי בושתי אורחיו שם צג: כי קא מעיילי לה ללאה סברה השתא מיכספא אחתאי שם קכג. ומחמת כיסופא הוא דעבד סנהדרין יא. הוא (שבנא) ביקש קלון בית אדוניו לפיכך נהפך כבודו לקלון שם כז. והמלבין פני חבירו ברבים אע"פ שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעוה"ב שם צט. ומפני מה לא מנו את אחוז? מפני שהיה לו בושתי פנים מישעי' שם קד. בקשו חכמים לטמא את ירושלים א"ל ר"י בושה וכלימה היא לנו שנטמא את ביתינו תוספתא עדיות ג עכשיו שאני נשרף וספר תורה עמי מי שמבקש עלבונה של ס"ת הוא יבקש עלבוני ע"י יח. ולא הביישן למד אבות ב עז פנים לגיהנם ובושת פנים לג"ע שם ה והוי צנוע וארך רוח ומוחל על עלבונו. אוי להם לבריות מעלבונה של תורה שם ו הודה ולא בוש משה לומר לא שמעתי זבחים קא. לא בושה וכלימה היא לנו שנגזור טומאה על עיר אבותינו? שם קיג. רוצה היא בתקנת בתה ובושה מחתנה חולין ו. בוש אתה לומר שכלבו של כה"ג חביב הימר תוספתא כלים א עלובה היא הנטיעה שמי שנטעה מעיד עליה שהיא רעה. עלובה עיסה שהנחתום מעיד עליה שהיא רעה ב"ר לו עלובה מדינתא דאסיא פודגריס (חולה רגלים) ודאיקוטטא (המורה) בחדא עינא ויק"ר ה בושה לאדם שהוא שולח שוטה בשליחותו תנחומא תשא כה עלוב אדם זה שצריך ללמוד מן הנמלה ספרי האזינו שו רובן של בני אבות ביישנים סיפרים טו י כל המבייש פני חבירו סוף הוא מתבייש ולא עוד אלא שמלאכי חבלה דוחפים אותו כלה א אל תבוש מן השינים שמא תאכל יותר מדאי ד"א וזא א מוטב שתתבייש מעצמך ואל תתבייש מאחרים שם ב. ע"ע ע' בזיון. גנאי ושבח. חוצפא. עזות פנים.

בזבוז (ותרנות, פזרנות) בשעת המכנסין פזר בשעת המפזרים כנס ברכות סג. מאן דאמר רחמנא וותרן הוא לוותרן בני מעיא אלא מאריך רוחיה וגבי דיליה ירוש' שקלים ה' ד וותרן בממוני הייתי דאמר מר איוב וותרן בממוניה הוה שהיה מניח פרוטה לחנוני מממוניה מגילה כח. וכן ראש ביהכ"נ לא יקרא עד שיאמרו לו אחרים שאין אדם מבזבזהו בידיו לעצמו תוספתא מגילה ג מצאנו שויתר הקב"ה לישראל על ע"ז ועל מאסס בתורה לא ויתר ירוש' חגיגה א באושא התקינו המבזבז אל יבזבו יותר מחומש שמא יצטרך לבריות כתיבות ג. המבזבז אל יבזבו

יותר מחומש הני מילי מחיים שמא ירד מנכסיו אבל לאחר מיתה לית לן בה
 שם טו: כל האומר הקב"ה ותרן הוא יותרו חייו שנאמר כי כל דרכיו משפט ב'ק ג'
 מעשה במונו המלך שבזבו אוצרותיו ואוצרות אבותיו בשני בצורת ב'ב יא' איוב
 וותרן במונו היה מנהגו של עולם" נותן חצי פרוטה לחנוני איוב ויתרה משלו
 שם טו: גר שמת ובזבו ישראל נכסיו ושמעו שיש לו בן חייבין להחזיר שם קמב'
 אחאב וותרן במונו היה ומתוך שהנהגה ת"ח מנכסיו כיפרו לו מחצה סנהדרין קב'
 ע"ז וותרנית הוא ירוש' ע"א מעשה באחד שביקש לבזבו יותר מחומש ולא הניחו
 לו חביריו רכין כח ביתו של אבינו אברהם וותרנים היו ב'ר נג מעשה בשלטון
 ברומי שהיה מבזבו תיסוריות (אוצרות) של אביו נראה לו אליהו בחלום א"ל
 אבותיך מצמתין ואת מבזבו ולא זו עד שמלאן שם סג למדה אותך התורה שתהא
 וותרן בתוך ביתך נשפך יין הוי וותרן במד' ט ואע"פ שאין נפרעין ממנו מיד אל
 יחשוב שהקב"ה יותר לו על עונו שם יד אל תהי צדיק הרבה שלא יהא אדם
 מוותר על התורה שם כא אין מלאך המות אומר הואיל וזה מלך נוותר לו עוד יום
 אחד דבר' ט שהיה מבזבו את ממונו כדי לחוס על ממונו של ישראל פסיקתא דר"ב לח
 מבזבזין לפני חתנים ולפני הכלות מחרוזות של דגים כל שהוא אבד אין מבזבזין
 לפניהן שמחת' ח אם ראית אדם מפזר מעותיו לצדקה הוי יודע שהוא מוסיף בדרש משלי יא'

בזיון (בזוי, זלזל, לגלג, לעג, לעז) מאי כרום זלות לבנ"א? א"ל אלו

דברים שעומדים ברומו של עולם ובני אדם מזולזלין בהן ברכות י: המוליק
 עצמות ממקום למקום הרי זה לא יתנם בדסקיא מפני שנוהג בהם מנהג בזיון
 שם יח' כל הרואה המת ואינו מלווה עובר משום לועג לרש שם טז רבותי מפני
 מה אתם מזולזלין בטבילה זו? שם כב' קפץ וברך על הפרגיות לגלג עליו חבירו כעס
 ב"ק אמר לא על המברך אני כועס אלא על המלגלג שם לט' לא יקל אדם את
 ראשו כנגד שער המזרח שם סא: כל המבזה את הבגדים סוף אינו נהנה מהם שם סג:
 לא יכנס אדם לבית הקברות ויעשה צרכיו שם ואם עשה כן עליו הכתוב אומר
 לועג לרש ירוש' ברכות ב א"ל בר קפרא לא לזה גורגרן (אני כועס) אלא לך לוגלגן
 זה עשה בגרגרנותו אתה למה לגלגתה? שם סס' יג מעשה בחסיד מלגלג בגילוי
 יין פעם אחת לקה בדלקת ירוש' תרומות ח אין שבחו של ת"ח להיות אוכל בשוק
 ירוש' מעשרות ג ר' מונא מקיל לאילן דמתמני בכסף ירוש' ביכורים ג שלא יכסנו ברגל
 שלא יהו מצות בזויות עליו שבת כב' ר"ג דרש עתידה אשה שתלד בכל יום ליגלג
 עליו אותו תלמיד שם ל: ג' דברים מביאין את האדם לידי עניות והמזלזל בנשילת
 ידים שם סב: אם כדברך התורה כיסתו ואתה מגלה אותו ואם לאו אתה מוציא
 לעז על אותו צדיק שם צו: לא חרבה ירושלים אלא בשביל שבזו בה ת"ח שם קט:

כל המבזה ת"ח אין לו רפואה למכתו שם שם שם כל המלעיג על דברי חכמים נדון בצואה רותחת עירובין נא: דלא ליהוי מלתא דרבנן כחוכא ואיטלולא שם סח: כל המבזה את המועדות כאלו עובד ע"ז פסחים קח: מפני מה חרבה שילה? מפני שהיו בה ב' דברים גלוי עריות ובזיון קדשים יומא ט: זעקנו בצנעא ולא נענינו נבזה עצמינו בפרהסיא. כלי צנוע היה לנו ונתבזה בעוונינו תענית טז: ליגלג עליו אותו אדון שם יט: לא דומה המתבזה מעצמו למתבזה מאחר ירוש' תענית ב דאכלו ושחו ומבזו ליה למלכות מגילה יג: האי מאן דסנאי שומעניה שרי ליה לבזוייה בגימל ושין שם כה: איתייקורי אנא בזילותא דידך לא ניהא לי שם כח: בתי כנסיות אין נוהגין בהן קלות ראש אין אוכלין בהן ואין שותין בהן שם שם שם זה הרק בפני חבריו ונמאס תגיגה ה: א"ל ר"ח לרבי תיב את לא תזלול בנשיאותך שם שם: א"ל רבי אנא שהיתי אחר בעלי י' שנים וילדתי א"ל בתי אל תוציאי לעז על דברי חכמים יבמות לד: אין לך משוקץ ומתועב לפני המקום יותר ממי שמהלך בשוק ערום שם סג: לאו אורח ארעא לזלולי בבנות ישראל כחיות י: הני שבוייתא דאתין לנהרדעא א"ל אילו בנתך הווין מי הוית מזלזל בהו כולי האי? שם כג: אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין שם עה: א"ל לבזוייה קאתית תיהוי ההיא אתתא בשמתא נדרים נ: ומפני מה אין מצויין ת"ח לצאת ת"ח מביניה? משום דקרי לאינשי חמרי שם פא: המזלזל בנטילת ידים נעקר מן העולם סיטה ד: מר סבר בזיוניה עדיף ליה טפי מצערא דגופיה שם ח: נמצא אתה מוציא לעז על גיטין הראשונים גיטין ה: הקורא לחבירו עבד יהא בנידוי ממזר סופג את המ' רשע יורד עמו לחייו קיוושין כח: האוכל בשוק הרי זה דומה לכלב שם מ: שלא תהא מוציא לעז על בניה שם פא: מפני מה אתה מסקל מרשות שאינה שלך לרשות שלך? ליגלג עליו ב"ק נ: בירא דשתית מיניה לא תשדי ביה קלא שם צב: לא יקרייכו בעינא ולא זילותייכו בעינא שם קב: תרי זילי לא מזלזלינן ביה ב"מ נב: יומא חד שמעי בזילותא דצורבא מרבנן ולא מחאי שם פד: אין דרכן של בנות ישראל להתבזות על הכביסה ב"ב נז: עתיד הקב"ה להביא אבנים טובות לגלג עליו אותו תלמיד א"ל ריקא אלמלא לא ראית לא האמנת מלגלג על דברי חכמים אתה שם עה: דכ"ע חיישינן ללעז ומשום כבודן של ראשונים סנהדרין ח: סהדי שקרי אאוגרייהו זילי שם טט: בזיוני דאיניש עדיפא ליה טפי מניהא דגופיה שם מה: קבורה משום בזיונא או משום כפרה הוא? שם מז: את אביה היא מחללת שאם היו נוהגין בו כבוד נוהגין בו בזיון שם נב: א"ל ביזיתו ביישתו וקיללתו שם סה: גיורא עד עשרה דרי לא תבזי ארמאי קמיה שם צד: כי דבר ה' בזה זה אפיקורוס. המחלל את הקדשים והמבזה את המועדות אע"פ שיש בידו תורה ומע"ט אין לו חלק לעוה"ב. כי דבר ה' בזה זה המבזה דיבור

שנאמר לו למשה מסיני שם צט. אפיקורוס זה המבוה ת"ח זה המבוה את חבריו בפני ת"ח שם סם: הקורא פסוק של שיר השירים ועושה אותו כמין זמר והקורא פסוק בבית משתאות בלא זמנו מביא רעה לעולם מפני שהתורה חוגרת שק ואומרת לפניו רבש"ע עשאוני בניך ככנור שמנגנין בו לצים שם קא. מלמד שהיה נח הצדיק מוכיח אותם והיו מבזין אותו שם קח: אין לך אדם מישראל שביזה את עצמו על המצות יותר מדוד ירוש' סנהדרין ב. אוטם אזנו משמוע דמים דלא שמע בזילותא דצורבא מרבנן ושתיק מכית כד. בזוי אתה מאד שאין להן (לרומיים) לא כתב ולא לשון ע"י. אל תהי בו לכל אדם ואל תהי מפליג לכל דבר אבות ד בההיא שעתא (למת) ודאי רמינן ליה (ציצית) משום לועג לרש מנחת מא. מכאן לת"ח ששכח תלמודו מחמת אונסו שאין נוהגין בו מנהג בויון שם צט. ת"ח שסרח אין מבזין אותו בפרהסיא. כסוה כלילה שם סם. לא תזלזל בשיעורין דרבנן חילין צח. אביו של זה ביזה ת"ח אף הוא מבוה ת"ח בכורות ו: פתחו שערים והוציאו יששכר איש כפר ברקאי שמכבד עצמו ומבוה קדשי שמים הוה כריך שיראי על ידיה והוה עביד עבודה כריתות כח. לא היו כופתין את הטלה משום בויון קדשים תמיד לא: אם כך חסה התורה על ממונו הבזוי ק"ו על ממונו החביב נגעים יב ה שעי' הדרך אדם מתבוה וזו (שרה) עמדה ביפיה ב"ר מ לא תבזון לא ברומי זעיר ולא בגולליר (עבד) זעיר שם סג בבוא רשע בא גם בוז שבא בזיונו עמו שם סם לפי שזוללה (רחל) בצדיק לפיכך אינה נכנסה עמו בקבורה שם עב מולולין הן בבני השפחות וקורין להם עבדים שם פד כיון שראה הקב"ה שהן מולולין בו (בפינחס) התחיל מייחסו יק"ר לג כיון שראתה אותו (מיכל לדוד) משים עצמו כהדיוט נתבוה בעיניה במד"ר ד המבוה את התורה גופו מבוהה על הבריות שם ה אל תהי מלגלג בדין שהוא אחד מג' רגלי העולם דב"ר ה מה עז זו בזויה כך ישראל בזויין בשיטים שהש"ר אימתי דברי תורה מתבזין בפני עמי הארץ? בשעה שבעליהן מבזין אותם רות' א דרקי' לעיל על אפוי נפל קה"ר ויבו בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו בזוי בן בזוי אסת"ג נ וכל הבוזה את חבריו לשם מצוה סוף שנפטר ממנו בכבוד אבות דר"ג כס מפני מה ת"ח מתין בלא זמנן? מפני שהן בזוין בעצמן שם סם אין נוהגין בזיון באוכלין ספרים ג האוכל בשוק חברו של כלב ד"א רבה י ואיזה המבוה? לא יושב ולא ידבר במקומו ולא סותר את דבריו ד"א וסא"ג וכל המזלזל בדבר אחד בד"ת חייב כרת. כל ת"ח המזלזל בנסילות ידיים ה"ז מגונה שם ה אוריה היו ישראל מזלזלים אחריו ויהזקאל היו ישראל מזלזלים אחריו ירמיה היו מזלזלים אחריו וצריך הכתוב ליחסו ילקוט ירמ' רנו לך והבא אותן האנשים שביזית אותי לפניכם ואני מתרצה לך פסיקתא דר"ב שובה קלב אל תזלזלו בדברי תורה תנא דב"א וסא י"י ע"ע ע' בושה גנאי ושבח לצנות.

בחור ובתולה עתידים בחורי ישראל שיתנו ריח טוב כלבנון ברכות מג:

שלוש בתולות הן בתולת אדם בתולת אדמה כל שלא נבעלה מימיה בתולת אילן בתולת אדם כל שלא נבעלה מימיה בתולת אדמה כל שלא נעבדה מימיה בתולת אילן כל שלא נקצצה מימיה תוספתא שביעית ג בתולת וורד שלא נפתחו עליו שבת צ"א אשר בנינו כנטיעים אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא בנותינו כוזיות אלו בתולות ישראל שאוגדות פתחיהן לבעליהן פסחים פז: שהיו מביאות מור ואפרסמון ומניחות במנעליהן וכשמגיעות אצל בחורי ישראל בועטות ומתיוזות עליהן ומכניסין בהן יצה"ר יומא ט: ובנות ירושלם יוצאות וחולות בכרמים ומה היו אומרות? בחור שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך תענית כו: אין לך נאה בישיבה אלא זקן ואין לך נאה במלחמה אלא בחור חגיגה יד: בתולה בתולה שלימה משמע יבמות נס: בעולה אין ריחה נודף בתולה ריחה נודף שם ס: בתולה נשאת ליום הד' ואלמנה ליום ה' כתיבת ב: נותנין לבתולה י"ב חודש שם נו: ומדברת עם כל אדם במשחקת עם בחורים שם עב: בתולה ציילנית (בעלת תפלה) ואלמנה שובבית הרי אלו מבלי עולם למדנו יראת חטא מבתולה וקיבול שכר מאלמנה סוטה כב: בתולה ציימנית מציימה אובדת בתוליה ירוש' סוטה ג ד ואיזהו מטבע של אברהם אבינו? זקן וזקינה מצד אחד ובחור ובתולה מצד אחר ב"ק צ: בחורה היתה (זלפה) ולא היתה ניכרת בעיבורה ב"ר עא (במתן תורה) הבחורים לפי כחן והזקנים לפי כחן והקטנים לפי כחן שם"ר כט אשה אוהבת בחור מסכן מזקן עשיר רות"ר וואחריו (אחרי מזל ארי) מה אתה בורא בתולה (אלול) שעתיד אדם לשמח בבתולה מסיקתא רבא כ:

בטול (ביטול) פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה ברכות ה: מעוות לא יוכל לתקן זה שבטל ק"ש שם כו: בטלה דעתו אצל כל אדם שם לה: אף הוא (יוחנן כה"ג) בטל את המעוררים ואת הנוקפים מעשר שני ה טו בעון ביטול תורה בנים מתים בעון ביטול תרומות ומעשרות שמים נעצרין שבת לב: כל העושה מצוה כמאמרה אפילו הקב"ה גוזר גזירה הוא מבטלה שם סג: אי בטלי יהירי בטלי אמגושי אי בטלי גזרפטי שם קלט: ושמא תאמר אבד סברם ובטל סיכויים? ת"ל הדודאים נתנו ריח עירובין כא: בריה בטלה עבודה מאבותינו במצרים ר"ה יא: בטלה מגילת תענית בג' בתשרי בטילת אדכרתא מן שטרייא שם יח: מה משה ואהרן לא בטלו מעשה ידיהם בחייהם אף אני (שמואל) לא יתבטל מעשה ידי בחיי תענית ה: אין הגשמים נעצרין אלא בשביל ביטול תרומות ומעשרות שם ז: כי הווי גזרי גזירתא מודעתא להו לרבנן ובעו רחמי ומבטלי שם כב: ב"ז בתמוז נשתברו הלוחות ובטל התמיד שם כו: וגמירי דכי גזרי גזירתא ומית חד מינייהו מבטלי לגזירתיהו שם כט: יום שביטל הושע פרוסדיות שם ל: אין ב"ד יכול לבטל דברי בייד חבירי

מגילה ב'. אפשר יובל בטל ונביא מחנבא עליו שיבטל? שם יד: נביאים וכתובים עתידין ליבטל ה' חומשי תורה ומגילת אסתר והלכות אין עתידין ליבטל ירוש' מגילה א ה' אע"פ שבטלו סנהדרין ד' מיתות לא בטלו כתובות ל'. אותו היום שמת רבי בטלה קדושה שם קג: בטילת עיבדתא ובטלו גזירותיו סוטה לג'. משרבו הרצחנין בטלה עגלה ערופה שם מז: משבטלה סנהדרין בטל השיר מבית המשתאות. משמתו נביאים הראשונים בטלו אורים ותומים. משחרב ביהמ"ק בטל השמיר שם כח: טהרה ביטלה טעם וריח מעשר ביטל שומן דגן שם מט: משמת ר"מ בטלו משלי משלים משמת בן עזאי בטלו השקדנים משמת בן זומא בטלו הדרשנים משמת ר"ע בטל כבוד התורה שם שם שם משמת ר"י בטלה עצה משמת ר"ע בטלו זרועי תורה שם שם: משרבו בעלי הנאה בטלה כבוד התורה חוכמא סוטה יד עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה גיטין לג'. ביטלה צרת נקבה שמחת זכר ירוש' ב"ב ב' אם אין רצונו בע"ז למה אינו מבטלה? ע"ז נד: ד' גזירות גזר משה רבינו על ישראל ובא ד' נביאים ובטלו מכות כד: וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה אבות ב' ובטל רצונך מפני רצונו כדי שיבטל רצון אחרים שם שם וכל המבטל את התורה מעושר סופו לבטלה מעוני שם ד' כל אהבה שהיא תלויה בדבר בטל דבר בטלה אהבה שם ה' אין דם מבטל דם זבחים עט: פעמים שביטולה של תורה זהו יסודה מנחות צט: טבית אמר ליבטל ובטולה מעילה יז: מפני שבטל העיקר בטלה הטפלה כלים יט כ"ע ע' אבדה בטלה זריות קיום.

בטחון (הבטחה) אמר דוד לפני הקב"ה מובטח אני בך שאתה משלם שכר

טוב לצדיקים לעת"ל ברכות ד'. כל האומר תהלה לדוד בכל יום ג' פעמים מובטח לו שהוא בן העוה"ב שם שם: משום דהו"ל לבטוח בשם ה' ולא בטח שם ו': גדולה הבטחה שהבטיחן הקב"ה לנשים יותר מן האנשים שם יז: העונה יהא שמיה רבא מברך מובטח לו שהוא בן העוה"ב שם גז: מעשה בהלל הזקן שבא בדרך ושמע קול צוחה בעיר אמר מובטח אני שאין זה בתוך ביתי שם ס: אל יהא הפסוק הזה זו מפני אשרי אדם בוטח בך ירוש' ברכות ה' אפילו אותם שפשטו ידיהן בזבול יש להם בטחון שם שם ה' יב מי שתולה בטחונו בהקב"ה על אחת כמה וכמה שם שם ט וכל מי שצריך ליטול ואינו נוטל אינו מת מן הזקנה עד שיפרנס אחרים ועליו הכתוב אומר ברוך הגבר אשר יבטח בה' פאה ח ט עשינו מה שגזרת עלינו אף אתה עשה מה שהבטחתנו מע"ה יג רשעים הן אלא שתלו בטחונם במי שאמר והיה העולם שבת קלט: מכיון שהבטיחן המקום שהוא מכניסן לארץ כמו שהוא לשעה ירוש' שבת טו טו לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת"ח שאם מת או גולה מובטח לו שבניו ת"ח פסחים מט: שמאי הזקן כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת אבל הלל מדה אחרת היתה לו שאמר ברוך ה' יום יום ביצה טז: שמובטח

לכם כל זמן שאני בבית אין הבית נופל תענית כא' הואיל וקא בטח בע"א יכילנא ליה שם כב: לא הוו ידעי רבנן מאי השלך על ה' יהבך אמר רבה בב"ה זימנא חדא הוה אזילנא בהדי ההוא טייצא מגילה יח: כל השונה הלכות מובטח לו שהוא בן העוה"ב שם כח: אפילו שפחה כנענית שבא"י מובטח לה שהיא בת העוה"ב כתובות קיא: בטוח אני שאי אתה יוצא מן הזקנה עד שתורה הוראות בישראל ירוש' גיר ד' מובטחני בו שמורה הוראה בישראל גיטין נח: מובטח אני בכם שאין רימה ותולעה שולטת בכם ב"מ סג: גברא דרחיצנא עליה אדייה לגזיזיה וקם סנהדרין ז: וכי מבטיח (אורים ותומים) ואינו עושה? א"ל ר'י מה שהבטיח עשה שבעות לה: ואל יבטיחך יצרן שהשאלו בית מנוס לך אבותי כל התולה בטחונו בהקב"ה הרי לו מחסה בעוה"ז ולעוה"ב מנחות כט: א"ל הקב"ה (לשרה) את לא אובדית סברך אף אנא איני מובדית סברך וה' פקד את שרה ב'ר' נג מכאן שאין הבטחה לצדיק בעוה"ז שם ע' אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו זה יוסף ולא פנה אל רהבים ע"י שאמר לשר המשקים זכרתי והזכרתני נתוסף לו ב' שנים שם פט הרי כל הבטחות שהבטיח את הגר שהוא נותן לו לחם ושמלה שמ"ר יט מפני שהבטיח הקב"ה דבר בשמים ואחר רד"ו שנים באתה ההבטחה שהבטיח הקב"ה את הצדיק שם לח מבטחה שבטחונו בה ומתן שכרה בצדה שכל מי שיגע בה (בתורה) בטוח שגוזר ואחרים מקיימין ויק"ר לא ואם קרא קר"ש והתפלל מיד יהא מובטח שתפלתו נשמעת דבר ב' כל מי שבטח בהקב"ה זוכה להיות כיוצא בו אבל כל מי שיבטח בע"ז נתחייב להיות כיוצא בה שם ה' רבש"ע אברהם בא עמך בהבטחה הנחומא לך ח אימתי הוא ארור? בשעה שמן ה' יסור לבו וישלח בטחונו על בור' שם תורע ט כבר עשיתי הבטחה שהבטחתי אברהם מכילתא בשלח ג הרי אנו מובטחים לברכות הרבה ואתה נותן קצבה לברכותינו? ספרי בהעלותך ט חשבון יפה ופרק טוב יש הבטחה דא"ב בארצכם אתם יושבים לבטח ואי אתם יושבים לבטח בחו"ל ילקוט בחקתי תרעב בטח בה' ועשה טוב ר"ח מסרס הדין קרא עשה טוב ובטח בה' משל לאגרונימוס שם ראה תתצב בשעה שישראל נכנסים לצרה הם אומרים להקב"ה גאל אותנו- א"ל הקב"ה בטחו בשמי והוא עומד לכם שם ישע"י תע: ויבטחו בך יודעי שמך מהיכן? מן לא עזבת דורשיך שם תהלים תרמג אפילו רשע ובטח בה' חסד יסובבנו שם שם תשים וישימו באלקים כסלם ח"א בטחונם שם שם תחיס הוו יודעים במי אתם בוטחים במי שברא ב' עולמות בב' אותיות שו"ס טב טוב לחסות בה' מבטוח באדם- שכן דוד אמר אל תבטחו בנדיבים שם ק"ח אמר דוד יש שהוא בוטח על מעשים נאים ויש שבוטח על מעשה אבותיו ואני בוטח בך אע"פ שאין בי מעשים טובים שם קמא ע"ע ע' אמונה תקוה.

בטלה בטלן

פוק חזי כמה בטלני איכא בשוקא ברכות יו: אע"פ כן לא יצא הדבר לבטלה שם סג: שלא להזכיר שם שמים לבטלה ירוש' ברכות י' כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה שבת עו: איזו היא עיר גדולה? כל שיש בה עשרה בטלנין מגילה ה' י' בטלנין ממלאכתן לבית הכנסת ירוש' מגילה א' ו' שהבטלה מביאה לידי זימה. מביאה לידי שיעמום כתובות נט: הנוטל שכר לרדן דיניו בטלנין ה"מ אגר דינא קרנא אגר בטילא הוה שקיל שם קה' לא על הבטלה הן באין ירוש' נזיר ד' אתא הוא (עזרא) תיקן ג' גברי וי' פסוקים כנגד י' בטלנין ב"ק סב' סוסים הבטלנין סנהדרין כא' ולמה מזכירין את דברי שמאי והלל לבטלה? עדיות א' ד' והמפנה לבו לבטלה ה"ו מתחייב בנפשו אבות ג' ד' ואם בטלת מן התורה יש לך בטלים הרבה כנגדך שם ד' אף ישראל אין להם בטילה עולמית לא בעוה"ז ולא בעוה"ב מנחות נג: אין אדם מוציא דבריו לבטלה ערכין ה' מי גרע מקלל את חבריו בשם ממוציא שם שמים לבטלה? תמורה ג: כל המוציא שכבת זרע לבטלה חייב מיתה נדה יג' ובשעה שהיה אומר דבר של בטלה היה אומר לא ירד בני עמכם ב"ר צא לא המאכל גורם אלא הבטלה אסתר ז' אין אדם מת אלא מתוך הבטלה אבות דר"ג יא' כל המוציא שם שמים לבטלה נעקר מן העולם לקח טוב בראשית א' ע"ע ע' בטול, זריות, עצלנות.

בית

(ביתא, אכסדרה, בנין, דירה, חדר, טרקלין, עליה, פרוזדור, בעל הבית) כל הנהנה מסעודת חתן ומשמחו כאלו בנה אחת מחורבות ירושלים ברכות יו: קשה תרבות רעה בתוך ביתו של אדם יותר ממלחמת גוג ומגוג שם יו: כל מקום שהלך (שמואל) ביתו עמו שם שם שם מריש הוה גריסנא בגו ביתא ומצלינא בבי כנישתא שם ח' עליית קיר קטנה ח"א עלייה פרועה היתה וקירוה וח"א אכסדרה גדולה היתה וחלקוה לב' שם י: מכותלי ביתך ניכר שפחמי אתה שם כח' לעולם יתפלל אדם בבית שיש בו חלונות שם לא' אין הטבל מתחייב במעשר עד שיראה פני הבית שם לה: בעל הבית בוצע ואורח מברך שם מו' מנהגו של עולם אדם בונה בית ואח"כ מכניס לתוכו כלים שם נה' ג' דברים מרחיבין דעתו של אדם דירה נאה שם נו' הרואה בתי ישראל בישובן אומר ברוך מציב גבול אלמנה בחורבנן אומר ברוך דיין האמת שם נח: מיום שחרב ביהמ"ק נגזרה גזירה על בתיהן של צדיקים שיחברו שם שם שם בנה בית חדש וקנה כלים חדשים אומר ברוך שהחיינו שם נט: מובטח אני שאין זה בתוך ביתי שם ס' כבר בניית ואי אתה יכול לסתור שם סג: המארח ת"ח בתוך ביתו על אחת כו"כ שם שם: אומנין בניין ארכיטקטין שלשתן שם אחד ירוש' ברכות ס' הוהיר במזוזה זוכה לדירה נאה שבת כג: חבל על דלית ליה דרתא (דירה) ותרעא (דלת) לדרתא עביד שם לא: בעון שנאת חנם

מריבה רבה בתוך ביתו של אדם שם לב: ג' דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת שם לד: נעץ (גבריאֵל) קנה בים ועלה בה שרטון ועליו נבנה כרך גדול וזהו איטליא של יון שם נז: אם ע"ה חסיד הוא אל תדור בשכונתו שם סג: ביתא בא ואיתיב בה שם עז: צפור דרור שדרה בבית כבשדה שם קז: מאי בנאין? אלו ת"ח שעוסקים בבנינו של עולם שם קיד: מימי לא קראתי לאשתי אשתי אלא לאשתי ביתי שם קיח: ב' מלאכי השרת מלוין לו לאדם בע"ש מביהכ"נ לביתו שם קיט: שומרי הבית אלו הכסלים שם קנב: כל בית שנשמעין בו דברי תורה בלילה שוב אינו נחרב עירובין יח: מערת המכפלה ח"א ב' בתים זה לפנים מזה וח"א בית ועלייה על גבו שם נג: שמואל לא מצלי בביתא דאית ביה שיכרא שם סה: ת"ח המרבה סעודתו בכל מקום סוף מחריב את ביתו פסחים מט: אוי לי מבית בייתוס: אוי לי מבית חנין שם נז: כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא שם כז: אלא כיעקב שקראו בית שם סח: ואל תדור בעיר שראשיה ת"ח שם קיב: ביתא דאית ביה שונרא לא נייעל בה איניש בלא מסני שם סם: פחות ממכלך וממשתין ותוסף על דירתך שם קיד: כחולדה זו הדרה בעיקרי בתים שם קיח: לא יאצר זה בית אוצר ולא יחסן זה בית גניזה שם שם שם ביתו זו אשתו יומא ב: כל בית שאינו עשוי לימות החמה ולימות הגשמים אינו בית שם י: דירה בעל כרחא לא שמה דירה שם שם: מהו לסוד את ביתו? שם סז: דאי אית ביה ד' אמות על ד' אמות דיירי ביה אינשי ואי לא דיירי ביה אינשי סוכה ג: אי אדם דר בדירה סרוחה שם ד: אם תבא אל ביתי אני אבא אל ביתך שם נג: כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור ביצה ט: דלא טרח איניש למיגר ביתא לבציר מל' יומין ר"ה ז: לא יעשה אדם בית תבנית היכל אכסדרה תבנית אולם שם כד: אי זהו בנין של שמחה? זה הבונה בית החתנות לבנו תענית יד: מורידין לפני התיבה זקן ורגיל ויש לו בנים וביתו ריקם שם טו: מימי לא הקפדתי בתוך ביתי שם כ: והיה (נחום איש גם זו) מוטל בבית רעוע: כל זמן שאני בבית אין הבית נופל שם כא: בניתם ביתי ולא קמטו כשוראי: אני ראיתי אותו הבית וא"ל בית זה שקירה רחב"ד שם כה: שכל המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו מגילה יג: כיון שנולד משה נתמלא כל הבית אורה שם יד: בית המלך אלו פלטרין שם כז: אם יאמרו לך זקנים סתור וילדים בנה סתור ואל תבנה מפני שסתירת זקנים בנין ובנין נערים סתירה שם לא: ליחרוב ביתך וההיא עלמא ביתא מ"ק ט: הכבד ושב בביתך שם יז: אבני ביתו וקורות ביתו של אדם הם מעידין בו חגיגה טז: שכל העוסק בבנין מתמסכן יבמות סג: מנע רבינ מתוך ביתך ולא הכל תביא ביתך שם שם: מגיין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך בית ולא יעמיד כולם רעוע בתוך ביתו כתובות מא: יתום שבא לישא שוכרין לו ביה

די מחסורו זה הבית שם 10: ברכת הבית ברובה שם קג. לעולם ידור אדם בא' אפילו בעיר שרובה נכרים ואל ידור בח'ל ואפילו בעיר שרובה ישראל שם קי: ערי מסכנות שממסכנות את בעליהן סוטה יא. אפשר אדם בונה בית לבנו קטן קודם לבנו גדול? שם לד: לימדה תורה דרך ארץ שיבנה אדם בית ויטע כרם ואח"כ ישא אשה שם מד. ביתך זו אשה שם שם שם זמרא בביאת חורבא בסיפא. כי מתחיל חורבא בסיפא מתחיל שם מה. לעולם אל יטיל אדם אימה יתירה בתוך ביתו גיטין ו: כלבא שבוע שכל הנכנס לביתו כשהוא רעב ככלב יוצא כשהוא שבע שם נו. זה הוציא רשעה מביתו וזה הכניס רשעה לתוך ביתו שם צ: לבנות לה בית זו חנופה וגסות הרוח קידושין מט: ביתא מיתבא יתיב ב'ק כא. מגדלין כלבים כופרין וחתולים וקופין וחולדות סנאים מפני שעשויים לנקר את הבית שם פ. המשכיר בית לחבירו בימות הגשמים אינו יכול להוציאו מן החג עד הפסח ג'ט קא: המשכיר בית לחבירו משכיר חייב להעמיד לו דלתות לפתוח לו חלונות לחזק לו תקרה לכמוך לו קורה שם שם שם לביתו אי אתה נכנס אבל אתה נכנס לביתו של ערב שם קטו. אין אדם דר חציו למטה וחציו למעלה שם קטו: הנהו בי תרי דהוו דיירי חד עילאי וחד תתאי איפחית מעזיבה מי מתקן? שם קיו. ביתא עם דיירא דאיר ירוש' ב"מ ה ב גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון ח"א בבנין ב"ב ג. מי שלא ראה בנין הורדוס לא ראה בנין נאה מימיו שם ד. עולם לאכסדרה הוא דומה שם כה: לא יסוד אדם את ביתו בסיד ואם עירב בו חול או תבן מותר. סד אדם את ביתו בסיד ומשייר בו דבר מועט שם ס: ד' אמות על ו' אמות אינו בית דירה אלא רפת בקר שם צח: כל שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים שם קטו. אפילו בין בית לעלייה ובין גרו לא תכירו פנים במשפט סנהדרין ו: כל עיר שאין בה י' דברים הללו אין ת"ח רשאי לדור בתוכה שם יו: שלא יראה אדם דירה נאה ואשה נאה ויאמר שלי היא שם לח. ביתו של אחאב אינו מזומן לברכה שם לט: בית הסקילה היה גבוה ב' קומות שם מה. על רגליו עמד (בן שונמית) ולביתו לא הלך שם מז. אף ביתו של יואב מופקר לכל שם מט. כשחלה ר"א נכנסו ר"ע וחביריו לבקרו הוא יושב בקינוף שלו והן יושבין בטרקלין שלו שם סח. בית המנוגע לא היה ולא עתיד להיות שם עא. כל בית שאין דברי תורה נשמעים בו בלילה אש אוכלתו שם צב. בית אפל אין פותחין לו חלונות לראות נגעו שם שם שם כל העוסק בתורה לשמה כאילו בנה פלטרין של מעלה ושל מטה שם צט: מיכה שנחמץ בבנין שם ק: מי שהקדים ביתו לביתו ולא עוד אלא שביתי בנה בז' שנים וביתו ב"ג שנה לפני מלכים יתיצב שם קד: מה עשו אבותי לאבותיך? מהם מעכו בבנין שם קיא. אינהו סתרי ביהמ"ק ואנן בנינן ע"ו ב: יהי ביתך בית ועד לחכמים אבות א ד

יהי ביתך פתוח לרוחה ויהיו עניים בני ביתך שם שם והשכר הרבה ובעל הבית דוחק שם בן סו התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין שם ד סו האי מאן דבעי למיפק ובעי למידע אי חזר ואתי לביתיה אי לא ניקום בביתא דחבריה אי חזי בבואה הוריות יב. יבא ידיד בן ידיד ויבנה ידיד מנחות נג. מלאך המות בבית של זה ואני אסעוד אצלך? חילין ז: בית תינוק ואשה אע"פ שאין נחש יש סימן שם צה: עביד לי ספינתא דאית בה שיתין בתי וכל ביתא אית בה שיתין ביסתרקי. בני לן ביתא באוירא בכורות ח: בנוהג שבעולם מלך בור'ד בונה פלטין אינו בונה אותה מדעת עצמו אלא מדעת אומן והאומן אינו בונה אותה מדעת עצמו אלא דיפתראות ופנקסאות יש לו כך היה הקב"ה מביט בתורה ובורא את העולם ב'ר א כשם שהנוה הרע בודק כך הנוה היפה בודק? שם י למדתך תורה ד"א לפום חילך אכול ופרע מן מה דאת לביש ויתיר ממה דאת שרי שם כ מבית לבית חלוק מאתר לאתר נפש שם לט אוי לו לבית שחלונותיו פתוחין לתוך חושך שם יד נפל ביתא חבל לכוותא (אוי לחלונותיו) שם כו כל מי שמבקש לעשות לו חלונות עושה אותן רחבות מבפנים וצרות מבחוץ למה? כדי שיהיו שואבות את האור ויג'ר לא יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני העני עושה עם בעה"ב שם לד על הבתים אשר אתם שם למה נאמר והלא כבר נאמר על הבתים אשר יאכלו? להביא בתים שהיו יושבים בהם ובתים שהיו יושבים בהם מכלתא בא יב מלמד שאין הבית מטמא בנגעים עד שיהיו בו אבנים ועצים ועפר ת"כ מצורע יד ג' חייהם אינם חיים הדר בעלייה אבות ר"ג כה בית שיש בו מחלוקת סופו ליחרב ד"א ויטא ט הנך יפה בבית על מזוזות ביתך ילקוט שה"ש תתקפד בעל הבית יודע באיזה מקום הפקיד כליו תיבאר י.

בית דין, ע' דין, סנהדרין.

בית הכנסת ובית המדרש (בי כנישתא, כנישתא, בי מדרשא) אין

תפלה של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת

ברכות ו. מנין שהקב"ה מצוי בבית הכנסת? שם שם שם כל הרגיל לבא לבהכ"נ ולא בא יום אחד הקב"ה משאיל בו שם שם: בשעה שהקב"ה בא בבהכ"נ ולא מצא בה עשרה מיד הוא כועס שם שם שם היוצא מבהכ"נ אל יפסיע פסיעה גסה אבל למיעל מצוה למרהט שם שם שם כל המתפלל אחורי בהכ"נ נקרא רשע אבל מהדר אפיה לבי כנישתא לית לן בה שם שם שם מ"ט לא אתי מר לבי כנישתא לצלויי? שם ז: מי שיש לו בהכ"נ בעירו ואינו נכנס שם להתפלל נקרא שכן רע שם ח. כיון דא"ל מקדמי ומחשכי לבי כנישתא אמר היינו דאהני להו שם שם שם לעולם יכנס אדם שני פתחים בבהכ"נ ואח"כ יתפלל שם שם שם אוהב ה' שערים המצויינים בהלכה יוזר מבתי כנסיות ומבתי מדרשות. אע"ג דהוו להו תליסר בי כנישתא

כטבריא לא מצלו אלא ביני עמודי היכא דהוו גרסי שם שם שם אסור לו לאדם
 שיעבור אחורי בהכ"נ בשעה שהצבור מתפללין אבל איכא פתחא אחרינא לית לן
 בה שם שם: נשים במאי זכיין? באקרויין בנייהו לבי כנישתא שם יי. שהיה ר"ג מכריז
 ואומר כל תלמיד שאין תוכו כברו לא יכנס לבהמ"ד. ואף ר"ג לא מנע עצמו
 מבהמ"ד אפילו שעה אחת שם כח. רנבה"ק היה מתפלל בכניסתו לבהמ"ד וביציאתו
 תפלה קצרה ביציאתו מהו אומר? מודה אני לפניך ה' אלקי ששמת חלקי מיושבי
 בהמ"ד שם שם: אל יתפלל אדם בביית שיש שם חלונות שם לר: ואל יכנס
 באחרונה לבהמ"ד שם מג: לעולם ישכים אדם לבהכ"נ כדי שיזכה וימנה עם עשרה
 הראשונים שם מז: מה מצינו בבהכ"נ אחד מרובים ואחד מועטים אומר ברכו את ה'
 שם מט: רפרם ב"פ איקלע לבי כנישתא דאבי גיבר קם קרא בספרא שם ג. אחורי
 ע"ז ולא אחורי בהכ"נ בשעה שהצבור מתפללין שם סא. הנכנס לבהכ"נ להתפלל
 מותר לעשותו קפנדריא שם סב: היוצא מבהכ"נ ונכנס לבהמ"ד ועוסק בתורה זוכה
 ומקבל פני שכינה שם סד. המתפלל בבהכ"נ כאלו מקריב מנחה. בהמצאו בבהכ"נ
 ובבהמ"ד. ההולך לבהכ"נ צריך להקל רגליו. כל מי שאינו בבהכ"נ בעוה"ז אינו
 נכנס לבהכ"נ לעת'ל ירוש' ברכות ג צריך אדם להתפלל במקום שהוא מיוחד לתפלה
 שם שם ד כנישתא דבית שאן בקיסרין ירוש' בכורים ג כל עיר שגגותיה גבוהין מבהכ"נ
 לסוף חרבה שבת יא. והיתה אשתו נוטלת תפיליו ומחזרת בבתי כנסיות ובבתי
 מדרשות שם יג. נעצו חרב בבהמ"ד אמר הנכנס יכנס והיוצא אל יצא שם יו. בעון
 ב' דברים ע"ה מתים ועל שקורין לבהכ"נ בית עם שם לב. לעולם אל ימנע אדם
 א"ע מבהמ"ד ואפילו שעה אחת. ואפילו בשעת מיתה שם מג: יהא חלקי ממושבי
 בהמ"ד ולא ממעמידי בהמ"ד שם קח. לא אהיה מחובשי עצמן בבהמ"ד ובביתי אין
 לחם ואין שמלה שאין בידי לא מקרא ולא משנה ולא גמרא שם קי. גדולה הכנסת
 אורחין כהשכמת בהמ"ד שם קכו. ו' דברים אדם אוכל פירותיהן בעוה"ז והקרן
 קיימת לו לעוה"ב והשכמת בהמ"ד שם שם שם בי כנישתא דמעון שם קלט. בי כנישתא
 דבבלים ירוש' שבת א בי כנישתא דדניאל עירובין כא. נשכימה לכרמים אלו בתי
 כנסיות ובתי מדרשות שם שם: מעשה בר"ט שלא בא אמש לבהמ"ד פסחים עב: ושדי
 כמגדלות אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שם פז. אמרו עליו על ר"ע מימיו לא
 אמר הגיע עת לעמוד בבהמ"ד חוץ מע"פ ועוה"כ שם קט. מעשה בבהכ"נ של טרסיי
 בנגר שיש בראשה גלוסטרא שנחלקו ר"א ור"י עד שנקרע ס"ת בחמתן והיה שם
 זקן אחד וריב"ק שמו אמר תמיהני אם לא הוה בהכ"נ זה בית ע"ז ירוש' שקלים ב
 רחב"ה ורה"ר הוון מטיילין באילין כנישתא דלוד אמר רחב"ה לר"ה כמה ממון
 שיקעו אבותי כאן א"ל כמה נפשות שיקעו אבותיך כאן שם ה עתידה פרס שתפול

ביד מחריבים חדא דסתרי בי כנישתא יומא י. אמרו עליו על הלל הזקן שבכל יום
 היה עושה ומשחק בטרפעיק חציו היה נותן לשומר בהמ"ד שם לה: מימי לא קדמני
 אדם בבהמ"ד ולא ישנתי בבהמ"ד לא שינת קבע ולא שינת ארעי ולא הנחתי
 אדם בבהמ"ד ויצאתי סוכה כח. מי שלא ראה דיפלוסטון של אלכסנדריא לא ראה
 בכבודן של ישראל שם נא: אם פגע בך מנוול זה משכהו לבהמ"ד שם נב: מעשה
 בשמעון התימני שלא בא אמש לבהמ"ד ביצה כא. אלו תיאטריות וקרקסיות שבאדום
 שעתידין שרי יהודה ללמד בהן תורה ברבים מגילה ו. משיבי מלחמה שערה אלו
 ת"ח שמשכימין ומעריבין בבתי מדרשות שם טו: הני י' כנגד מי? כנגד י' בטלנין
 שבבהכ"נ שם כא: לא ליסתור בי כנישתא עד דבני בי כנישתא אחריתי שם כו: ההוא
 בי כנישתא דיהודאי רומאי שם שם שם בהכ"נ מותר לעשותו בהמ"ד שם כז: אין
 מוכרין בהכ"נ אלא על תנאי שאם ירצו יחזירוהו שם שם: מימי לא עשיתי קפנדריא
 לבהכ"נ שם שם שם בהכ"נ שחרב אין מספידין בתוכו ואין מפשילין בתוכו חבלים
 ואין עושין אותו קפנדריא שם כח. בתי כנסיות אין נוהגין בהן קלות ראש אין
 אוכלין בהן ואין שותין בהן ואין ניאותין בהן שם שם שם בהכ"נ שמחשבין בו
 חשבונות מלינין בו את"המת שם שם: בבי כנישתא דהוצל ובבי כנישתא דשף ויתיב
 בנהרדעא שם כט. ואהי להם למקדש מעט אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל
 שם שם עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בא"י שם שם שם הנכנס
 לבהכ"נ להתפלל מותר לעשותו קפנדריא שם שם שם בהכ"נ של טיבעין חוספתא מגילה ב
 בהכ"נ בעיר גוולנה ירוש' מגילה ג מה חידוש היה בבהמ"ד היום? אע"פ כן אי אפשר
 לבהמ"ד בלא חידוש חגיגה ג. אי אפשר לבהמ"ד שלא יהא בו דבר חידוש בכל
 יום ירוש' חגיגה א א ועיניו קמו מלבא לבהמ"ד יבמות טז. מאי אמור רבנן בבני
 מדרשא? שם מב: לא מצא ידיו ורגליו בבהמ"ד שם עז: לא כך היה המעשה בבהכ"נ
 של טבריא נחלקו שם צו: אירכסו ליה מפתח דבי מדרשא שם קיג: ג' מאות וצ"ד
 בתי דינין היו בירושלים כנגדן בתי כנסיות וכנגדן בתי מדרשות כתובות קה. ההיא
 אלמנה דהואי בי כנישתא בשיבבותה כל יומא הוה אתיא ומצלה בי מדרשיה דר"י
 א"ל בתי לא בהכ"נ בשיבבותך? א"ל רבי ולא שכר פסיעות יש לי? סוטה כב. השכם
 והערב לבהמ"ד והן כלין מאליהם גיטין ז. בהני ג' מילי נחתי בע"ב מנכסיהון
 ודקבעי סעודתייהו בשבתא בעידן בי מדרשא שם לח: ד' מאות בתי כנסיות היו
 בכרך ביתר שם נח. ר' אסי לא על לבי מדרשא קידושין מד. משחרב ביהמ"ק התקינו
 שיהו מכריזין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ב"מ כח: ברוך אתה בעיר שיהא ביתך
 סמוך לבהכ"נ שם קו. יב"ר אעל לכנישתא שבק סנדלוי ואולין אמר אילו לא אזלית
 לכנישתא לא אזולן סנדלוי ירוש' ב"מ ג כי הא דר"א חזא בה תיוהא בכנישתא

דמתא מחסיא סתריה ועייל לפורייה ב'ג: ועל דא אפקוה לר' ירמי' מבי מדרשא
 שם כג: דבר שהראשונים לא אמרו טעם תשאלני בבהמ"ד כדי לביישני! שם מא:
 נהירנא כד הוו אמרין בי מדרשא שם צא: כל עיר שאין בה י' דברים הללו אין
 ת"ח רשאי לדור בתוכה ובהכ"נ סנהדרין יו: כל הישן בבהמ"ד תורתו נעשית לו
 קרעים קרעים שם עא שאין נכנסין בכלי זיין לבהמ"ד שם פב: מפני שמנו של חוקי'
 שהיה דולק בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. נעץ חרב על פתח בהמ"ד ואמר כל מי
 שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב זו שם צד: בקש (בלעז) שלא יהו להם בתי כנסיות
 ובתי מדרשות. כולם חזרו לקללה חוץ מבתי כנסיות ובמ"ד שם קה: ד' מדות בהולכי
 לבהמ"ד אבות ה' בעידן בי מדרשא לא תקימו אבראי חילין פי: אר' כמה שנים גדלנו
 בבהמ"ד ולא שמענו הלכה זו כריתות כו: זיל שייליה לר"א דאסברית ניהליה כרכיש
 ליה ברישיה בי מדרשא נדה מב: והוא יושב יושב כתיב כשישראל נכנסים לבתי
 כנסיות ולבמ"ד וקורין קר"ש והן יושבין לכבודי ואני על גבן ב"ר מח ויתרוצצו
 שהיתה עומדת על בתי כנסיות ובמ"ד ויעקב מפרסם לצאת. ותלך לדרוש את ה'
 וכי בתי כנסיות ובמ"ד היו באותן הימים? שם סג לאחר י"ג שנה זה הולך לבהמ"ד
 וזה הולך לבתי ע"ו. יושב אהלים בית מדרשו של שם ובמ"ד של עבר שם שם נתכנסו
 כל אוה"ע אצל בלעם אמר לכו וחזרו על בתי כנסיות ובמ"ד שלהן ואם מצאתם
 שם תינוקות מצפצפין בקולן אין אתם יכולין להזדוג להם שם סה והנה באר בשדה
 זו בהכ"נ ג' עדרי צאן אלו ג' קרואים שם ע ואת יהודה שלח לפניו ח"א להתקין
 לו בית וועד שיהא מורה בו דברי תורה שם צה נתתי לכם את התורה לפרוש
 הימנה איני יכול לומר לכם אל תטלוה איני יכול אלא בכל מקום שאתם הולכים
 עשו לי בית אחד שאדור בתוכו שם"ר לג אם אין תורה אין בתי כנסיות ובמ"ד
 אם אין בכ"נ ובמ"ד אין הקב"ה משרה שכינתו בעולם. מה עשה (אחוז)? עמד ונעל
 בכ"נ ובמ"ד. למה נקרא שמו אחוז? שאחוז בכ"נ ובמ"ד ויק"ר יא הגה זה עומד אחר
 כתלינו אלו בתי כנסיות ובמ"ד במד"ר יא כך הקב"ה מדלג מכנסת זו לכנסת זו
 בשביל לברך את ישראל שם שם יהושע משרת משה היה משכים ומעריב
 בבית הועד שלו ומסדר את הספסלים ופורס את המחצלאות שם כא מעשה ברי"ח
 שעשה נדבה בבהמ"ד הגדול שבטבריא ופסק אדם אחד ליטרא של זהב נטלו ר"ח
 וקרא עליו מתן אדם ירחיב לו יב"ר מהו לשקוד על דלתות? אמר הקב"ה אם
 הלכת להתפלל בתוך ביהכ"נ אל תעמוד על הפתח החיצון אלא היה מתכוין להכנס
 דלת לפנים מדלת. מה המזוזה הזו אינה זזה מהפתח כך לא תהא זו מבכ"נ ובמבמ"ד
 שם ז לא דיין שאת מקבל פני השכינה בבהכ"נ אלא שאתה יוצא משם טעון ברכות
 שם שם אני ישנה מביהמ"ק ולבי ער לבתי כנסיות ובמ"ד שם"ר ה לראות הפרחה

הגפן אלו בתי כנסיות ובמ"ד שם פתח הסמדר אלו בכ"נ ובמ"ד שם כל זמן שקולו של יעקב בבתי כנסיות ובמ"ד אין הידים ידי עשו אי"ר פתיחתא וכי השליכו משכנותינו אלו בכ"נ ובמ"ד שם ת"פ בתי כנסיות היו בירושלים וכל אחד ואחד היה לו בית ספר למקרא ובית תלמוד למשנה שם בניתי לי בתים אלו בכ"נ ובמ"ד נטעתי לי כרמים אלו שורות של ת"ח קה"ר א עיר קטנה זה בהכ"נ ואנשים בה מעט זה ציבור ובא אליה מלך גדול זה ממה"מ הקב"ה ומצא בה איש מסכן זה הזקן החכם או החזן שם ג ובשעה שישראל נפטרינ מבתי כנסיות ומבמ"ד בת קול יוצאת ואומרת לך אכול בשמחה לחמך שם שם בראשונה היו עושין בתי כנסיות בגבהה של עיר לקיים מה שנאמר בפתיחי שערים בעיר תנחומא בחקותי ג ברוך אתה בבואך על תנאי בבואך לבתי כנסיות ולבמ"ד וברוך אתה בצאתך מבכ"נ ובמ"ד שם תבא ד לא תעשו לכם שלא תאמר הואיל ונתנה תורה רשות לעשות בבהמ"ק הריני עושה בבהכ"נ ובהמ"ד ת"ל לא תעשה מכלתא יתרו כ כל שיש לו בהמ"ד בעירו ואינו הולך לשם אין לו חלק לעוה"ב אבות דר"נ לו ד' מדות בהולכי לבהמ"ד שם מ כאן נהגו בנות ישראל קטנות לבא לבתי כנסיות כדי ליתן שכר למביאייהן סופרים יח מי שיש לו בהמ"ד בעירו ואינו הולך לשם חייב מיתה בהמ"ד שיש בו אלף אלפים ורבי רבבות מצות האמורות בתורה ד"א יא הוי אוהב את בהכ"נ כדי שתטול שכרך בכל יום הוי אוהב את בהמ"ד כדי שיבואו בניך לת"ת ד"א זוטא ט מחלוקת בבהכ"נ סופה להתגזר שם שם ויבואו האהלה זה בהמ"ד ילקוט יתרו יסח חשבתי דרכי אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני אני הולך והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבמ"ד שם בחקותי תרע והשמותי את מקדשיכם לרבות את בתי כנסיות ובמ"ד שם שם תרעה מה נחלים הללו בני אדם יורדין לתוכן כשהן טמאין וטובלין ועולין טהורין כך בתי כנסיות ובמ"ד בנ"א נכנסין לתוכן כשהן מלאים עונות ויוצאין מלאין מצות שם בלק חשעא אהלים של מעלה הכל נכשלין בהן יש שעובדין לחמה וללבנה ולכוכבים אבל אהלים של מטה אין לך אדם שנכנס לבהכ"נ או לבהמ"ד וחוטא שם שם מעשה באשה שהזקינה הרבה ובאת לפני ריב"ח א"ל רבי הזקנתי יותר מדאי ומעכשיו חיים של נוול הם ואני מבקשת להפטר מן העולם א"ל מה מצוה את למודה לעשות בכל יום? א"ל למודה אני אפילו יש לי דבר חביב אני מנחת אותו ומשכמת לבהכ"נ בכל יום א"ל מנעי עצמך מבהכ"נ ג' ימים וביום ג' חלתה ומתה שם עקב חתעא כל שאינו נכנס לבהכ"נ בעוה"ז אינו נכנס לבהכ"נ בעוה"ב והמתפלל בתוכה בעוה"ז כאלו מתפלל בבהמ"ק שנאמר ואהי להם למקדש מעט שם תהלים תרגס א"ל הקב"ה מחבב אני בכ"נ ובמ"ד ולמי אני מחבב יותר מהם? שערי ציון שהיא פלטין שלי שם שם תחלו צריך אדם

להיות עלוב בביתו אין צריך לומר בביתו של הקב"ה שם שם חתנה ועל פתחינו כל מגדים אלו בתי כנסיות ובמ"ד ילקוט ראובני ויצא כך אמר הקב"ה אני אמרתי כשאתה מתפלל התפלל בבהכ"נ שבעירך שו"ט תהלים ד כך אמר דוד אל תניח את רגלי שילכו למקום רצונם אלא לתורתך לבהמ"ד. הולך עמו (יצה"ר) כל הדרך כיון שמגיע לבהמ"ד אין לו רשות ליכנס שם שם ק"ט בכל הארץ יצא קום אלו בכ"נ ובמ"ד שנתנו לרבים חז"א ב מי שהוא משכים ומעריב לבהכ"נ ולבהמ"ד להשלים עשרה עליהן הוא אומר פדה בשלום נפשי שם ח ציר קטנה שבישראל עמדו ובנו בהכ"נ ובהמ"ד ושכרו להם חזנים ומלמדי תינוקות נמצא בהמ"ד מרובים בישראל וא"ל כך אמר הקב"ה בני בנה לי בהכ"נ ששכר גדול שיש לי באוצרי שלך הוא שם באתי לגני אלו בהכ"נ ובהמ"ד שם כח עד מקום שכס דא בי כנישתא עד אלון מורה דא בתי מדרשות ויהי לך מאן דמשתעי בבי כנישתא במילין דחול ווי ליה דאחזי פרודא ווי ליה דגרע מהימנותא ווי ליה דלית לי חולקא באלהא דישאל שם תרומה קלא כל בהכ"נ דלית ביה חלונות לאו אחר לצלאה ביה כדקא יאות לעילא נכנת הגדולה אית בה תריסר חלונות עלאין הכי נמי להאי בהכ"נ תתאי שם מקדי רנא. ע"ע ע' בית המקדש, בית ספר, רב ותלמיד, תורה, תפלה.

בית המקדש (מקדש, בית הבחירה, היכל, קדשי קדשים) מי ששיכן

שמו בבית הזה הוא ישכין ביניכם אהבה ואחוה ברכות יב.

היה עומד בירושלים יכוין את לבו (בתפלה) כנגד בהמ"ק היה עומד בבהמ"ק יכוין את לבו כנגד בית קה"ק שם ל. גדול מקדש שנתן בין ב' אותיות. כל אדם שיש בו דעה כאלו נבנה בית המקדש בימיו שם לג. וההוד זו בהמ"ק שם נח. ובהשחית ראה ה' וינחם מאי ראה? בהמ"ק שם סב: ואם לאו יכוין את לבו כנגד בית קדשי קדשים לאיזה בית ק"ק? רח"א כנגד בית ק"ק של מעלן ירוש' ברכות ד בהמ"ק עתיד להבנות קודם למלכות בית דוד ירוש' מעשר שני ה לכשיבנה בהמ"ק אביא חטאת שמנה שבת יב: כשבנה שלמה בהמ"ק בקש להכניס ארון לבית קה"ק דבוקו שערים זב"ו שם ל. אין מבטלין תינוקות של בית רבן אפילו לבנין בהמ"ק שם ק"ט: אשכחן משכן דאיקרי מקדש עירובין ב. בשכר ג' ראשון וכו' לג' ראשון ובנין בהמ"ק פסחים ה. ז' דברים נבראו קודם שנברא העולם ובהמ"ק שם נד. כל ימיו של יב"נ לא נמצא נותר במקדש שם נו. אלו ואלו כאילו נבנה היכל בימיהן שם פז. אלא כיעקב שקראו בית שם פח. מה היו פרוצי הדור עושין? היו הולכין אצל חלונותיו של דוד א"ל דוד אימתי יבנה בהמ"ק? אימתי בית ה' נלד? א"ל הקב"ה כלום שלמה בנך יבנה בהמ"ק אלא להקריב קרבנות חביב עלי צדקה ומשפט שאתה עושה יותר מן הקרבן ירוש' שקלים ב ז יראת ה' תוסיף ימים זה מקדש ראשון ושנות

רשעים תקצורנה זה מקדש שני יומא ט. כל המקדש כולו קרוי בירה שם ב. מקדש
 ראשון חרב מפני ע"ז ג"ע ושפ"ד שם שם: בחלקו של יהודה הר הבית הלשכות
 והעזרות בחלקו של בנימין אולם והיכל ובית ק"ק שם יב. בשעה שבנה שלמה
 את בהמ"ק נטע בו כל מיני מגדים של זהב שם כא: י"ג פרוכת היו במקדש שם גר.
 מעין היוצא מבית קה"ק בתחילה דומה לקרני חגבים שם עז: כל דור שאינו נבנה
 בהמ"ק בימיו מעלין עליו כאילו הוא ההריבו ירוש' יומא א א גפן של זהב היתה
 עומדת על פתחו של היכל. בשעה שבנה שלמה את בהמ"ק צר כל מיני אילנות
 לתוכו שם ס ד מנא לן דעבדינן זכר למקדש? מהרה יבנה בהמ"ק ויאמרו אשתקד
 מי לא אכלנו סוכה מא. ויטעוהו שורק זה בהמ"ק שם מט. מי שלא ראה בהמ"ק בבנינו
 לא ראה בנין מפואר מימיו מאי היא? זה בנין הורדוס שם נא: אם תבא אל ביתי
 אני אבא אל ביתך שם נג. מהרה יבנה בהמ"ק ובעינן כהן הראוי לעבודה וליכא
 תענית יז: נכנסתי לצרתן של ישראל ונתת לי את בהמ"ק ירוש' תענית ב שמעתי
 שמקריבין בבית חניו בזמן הזה מגילה י. קובל אני על כורש אני אמרתי הוא יבנה
 ביתי ויקבץ גלויותי שם יב. ולא דבר שחוצץ למלכות ומאי ניהו? בנין בהמ"ק
 שם טו: בכה על ב' מקדשים שעתידין להיות בחלקו של בנימין ועתידין ליחרב
 שם טז: בית ה' זו בהמ"ק שם כו. שיורי בנין בהמ"ק לא משירינן מ"ק ט. זבול שבו
 ירושלים ובהמ"ק תגיגה יב: יכול יהא בנין בהמ"ק דוחה שבת? ת"ל את שבתותי
 תשמרו ומקדשי תיראו יכמות ו. ואיזה היא מורא מקדש? לא יכנס אדם בהר הבית
 במקלו במנעלו שם שם: משנבנה מקדש ראשון נגזו אהל מועד תחת מחילות של
 היכל סיטה ט. משחרב בהמ"ק ראשון בטלו ערי מגרש ופסקו אורים ותומים שם מח:
 שמיר שבו בנה שלמה את בהמ"ק שם שם שם ואין לבנון אלא בהמ"ק גיטין נו: תפש
 זונה בידו ונכנס לבית קה"ק שם שם שם בעינא דאיבנייה לבהמ"ק שם סח: אבותינו
 היו אוכלים מלוחים בזמן שהיו עסוקים בבנין בהמ"ק קידושין טו. מלמד שבהמ"ק
 גבוה מכל א"י שם סט. משחרב בהמ"ק שיבנה במהרה בימינו התקינו שיהו מכריזין
 בבתי כנסיות ובבמ"ד ב"מ כח: גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון ה"א
 בבנין וח"א בשנים ב"ב ג. שאני בהמ"ק דאי לא מלכות לא מתבני שם ד. ג' מצות
 נצטוו ישראל בכניסתן לארץ ולבנות להם בית הבחירה סנהדרין כ: נפק כגוריא
 דנורא מבית קה"ק שם סד. ב' בכיות הללו למה? אחד על מקדש ראשון וא' על
 מקדש שני שם קד: בשעה שבא דוד לחפור יסודות של במה"ק חפר ט"ו מאוון דאמין
 ולא אשכח תהומא ובסופא אשכח חד עציץ ירוש' סנהדרין יא שמעתי בנ"א שהיו
 אומרים מתי ימות זקן זה (דוד) ויבא שלמה בנו ויבנה בית הבחירה ונעלה לרגל
 ושמחתי מבית יי: אין בנין בהמ"ק בלילה שבועות טו: אם יאמרו לך ילדים בנה בהמ"ק

אל תשמע להן ואם יאמרו לך זקנים סתור בהמ"ק שמע להן תוספתא ע"א י' נסים
 נעשו לאבותינו בבהמ"ק אבות חופף עליו זה מקדש ראשון כל היום זה מקדש
 שני וזכרים קח: יבא ידיד זה שלמה המלך ויבנה ידיד זה בהמ"ק בחלקו של ידיד
 זה בנימין מנחית נג: ת"ח העסוקין בהלכות עבודה כאלו נבנה מקדש בימיהם ס"ק
 מהרה יבנה בהמ"ק ובעינן בהמה להקרבה בכרית נג: אבוב היה במקדש צלצול היה
 ערכיו: השוכן בבית הזה יתן בלבך ותשמע לדברי חבריך ויקרבוך תמיד לד:
 מתחילת ברייתו של עולם צפה הקב"ה בהמ"ק בנוי וחרוב ב"ר ב מהיכן נבראת
 האורה? ממקום בהמ"ק ס"ג תפלתן של ישראל אינה אלא על בהמ"ק מרי יתבני
 בית מקדשא ס"ג לא היה העולם ראוי להשתמש בארזים שלא נבראו
 אלא לצורך בהמ"ק ס"ט ועל מה היו מדיינין (קין והבל)? זה אומר בתחומי
 בהמ"ק נבנה וזה אומר בתחומי ס"ב יפת אלקים ליפת זה כורש שהוא
 גזור שיבנה בהמ"ק ס"ח מלמד שהראה לו הקב"ה (ליעקב) בהמ"ק חרב
 ובנוי ס"ט עד שלא פשט ידו (ישמעאל) בבהמ"ק ישכון כיון שפשט בו ידו נפל
 ס"ב בימי ריב"ז גזרה מלכות הרשעה שיבנה בהמ"ק הושיבו פפוס ולוליאנוס
 סרפזין (שלוחים) מעכו עד אנטוכיא והיו מספקין לעולי גולה כסף וזהב ס"ד אין
 בהמ"ק של מטן אלא י"ח מיל ס"ט אשר יקרא אתכם באחרית הימים בנין בהמ"ק
 הראה להם ס"ח בשעה שאמר שלמה לבנות בהמ"ק היו השבטים רצין ומדיינים
 אלו עם אלו זה אומר בתחומי יבנה וז"א בתחומי א"ל הקב"ה שבטים למה
 תרצדון? כולכם צדיקים אלא בגבונים גנבים כולכם הייתם שותפין במכירתו של
 יוסף ס"ט עד שלא חרב בהמ"ק היתה שכינה שורה ב"תוכו. לא וזה השכינה
 מחוץ ההיכל. לעולם אין השכינה וזה מכותל מערבי ס"ב יבא הקב"ה שנקרא
 ראשון ויבנה בהמ"ק שנקרא ראשון ס"ט א"ל (אברהם להקב"ה) אם אין אתה נותן
 לי בהמ"ק ת"ק אמה על ת"ק אמה לא נתת לי כלום ס"ב בהמ"ק נקרא אריה
 ונבוכדנצר נקרא אריה ס"ב תנאי התנתי עמהם אם יחטאו יהא בהמ"ק מתמשכן
 עליהם שנאמר ונתתי משכני את"ק משכני אלא משכוני ס"ב לא מה שברא הקב"ה למעלן
 ברא למטן למעלן זבול וערפל ס"ג הרי שלמה כשבנה בהמ"ק הוא נבנה מעצמו אר"ה
 הכל מסייעין אותו כשבנה בהמ"ק הבריות והרוחות ס"ג למה נקרא שמו (של
 בהמ"ק) לבנון? שמלבין עוונותיהם של ישראל ויק"א בבית ארץ אחוזתכם זה
 בהמ"ק ס"ז אלו היו אומות העולם יודעין מה היה המקדש יפה להם קסטריות
 היו מקיפים אותו כדי לשומרו במד"א אחר כתלנו זה כותל מערבי של בהמ"ק
 שאינו חרב לעולם ס"א אמר משה מי יוכל לעשות לו מקדש? אמר הקב"ה איני
 מבקש לפי כחי אלא לפי כחן ס"ב ג' מיני עולה כנגד ג' פעמים שנבנה בהמ"ק

שם יד כשאדם בונה בית עושה חלונות צרות מבחוץ ורחבות מבפנים ושלמה שבנה
 בהמ"ק עשה חלונות צרות מבפנים ורחבות מבחוץ כדי שיהא האור יוצא מבהמ"ק
 ומאיר לחוץ שם טו תדע לך שכל כלי מקדש גלו אבל שערי בהמ"ק במקומו נגנזו
 שם שם כשבקש שלמה לבנות בהמ"ק שלח אצל פרעה א"ל שלח לי אומנין בשכרן
 כנס כל אצטרולוגין שלו צפו וראו בני אדם שעתידין למות באותה השנה ושלחן
 לו שם יט ולמה לא בנו להן (דור המדבר) בהמ"ק? מפני שהיו ביניהם דליטורין
 דב"ר ה למה אהל המועד דומה? למערה שהיתה סמוכה לים שהש"ר ג לפיכך נקרא
 הר המוריה שמיראתו של הקב"ה נעשה הר תחומא וירא כג עד שלא נעשה בהמ"ק
 היה העולם עומד על טרונס של ב' רגלים משנבנה בהמ"ק נתבסס העולם
 שם תרומה ט ארזים ששלח חירם לשלמה למלאכת בהמ"ק הריחו בחייו של עולם
 והרטיבו. כשהכניס שלמה את הארון לבהמ"ק הרטיבו כל העצים ועשו פירות עד
 שעמד מגשה והכניס את הצלם שם שם יא לא יכנס אדם להר הבית במקלו ובאפונדתו
 ובאבק שברגליו אפילו בחרבנו. כשם ששמירת שבת לעולם כך מוראת מקדש
 לעולם שם ויקראו א"ל הקב"ה (ליחזקאל) ובשביל שבני נתונים בגולה יהיה בנין
 ביתי בטל? גדול קרייתו בתורה כבנינה לך אמור להם שיתעסקו לקרות צורת
 הבית בתורה בשכר קריאתה אני מעלה עליהם כאלו הם עוסקים בבנין הבית
 שם צו יד ועשו לי מקדש למה נאמר והלא כבר נאמר את השמים והארץ אני מלא?
 כדי לקבל שכר על העשייה מכלתא בא מזמור שיר חנוכת הבית לדוד וכי דוד בנאו?
 אלא לפי שנתן דוד נפשו עליו לבנותו נקרא על שמו שם בשלח טו ואנזהו אעשה
 לפניו מקדש נאה ואין נאה אלא בהמ"ק שם שם בהמ"ק נקרא נחלה יבא ישראל
 שנקרא נחלה לארץ שנקרא נחלה ויבנו בהמ"ק שנקרא נחלה בזכות התורה
 שנקראת נחלה שם שם ו' נקראו ידידים בהמ"ק. בין כתפיו שכן בין חרב בין
 שאינו חרב ספרי ברכה לא תבנה בית לשמי כיון ששמע דוד כך נתיירא אמר הרי
 נפסלתי מלבנות בהמ"ק א"ל הקב"ה אל תירא חייך כי הם (הדמים ששפכת) לפני
 כצבי וכאיל ילקוט שמואל ב קמח הקב"ה חשב לערב שמחת בהמ"ק בחודש שנוולד בו
 אברהם שם מלכים קמר כיון שבא שלמה ובנה את בהמ"ק אמר הקב"ה עכשיו שלמה
 מלאכת שמים וארץ שם שם קמו למה מזמור שיר? כנגד בהמ"ק של מעלה ובהמ"ק
 של מטה לית מילתא פליגא שבהמ"ק של מטה מכון כנגד בהמ"ק של מעלה
 שם תהלים תשיג ותשת עלי כפיך מכאן לאדם ולבהמ"ק שנבראו בב' ידים ש"ס קלט
 מגילת בהמ"ק שמסר הקב"ה למשה בעמידה העמד משה ומסרה ליהושע ויהושע
 לזקנים וזקנים לנביאים מדרש שמואל טו. ע"ע ע' דוד ושלמה. חורבן. ירושלים. מזבח.

בית הקברות 'ע' קבורה.

בית ספר (בית סופר, אסכולה, בית תלמוד, בי רב, מלמד, מקרי דרדקי, פדגוג) כשאכנס לבית הוועד עמוד ושאל את ההלכה ירוש' ברכות ד' כל עיר שאין בה תינוקות של בית רבן מחריבין אותה שבת קיט: כשאתה מלמד את בנך למדו בספר מוגה פסחים קיב' משל לסופר שבא לבית הספר ורצועה בידו מי דואג? מי שרגיל ללקות בכל יום ויום סוכה כט' יודע לדבר אביו לומדו תורה וקר"ש שם מב' מעשה ביום סגריר שלא נכנסו חכמים לבית הוועד ונכנסו התינוקות אמרין נעביד בית וועדא דלא ייבטול ירוש' מגילה א' א"ל מיקרי דרדקי אנא ומקרינא לבני עניי כבני עתירי וכל דלא אפשר ליה לא שקלינא מיניה מידי ואית לי פידא דכוורי (מחרוזות של דגים) וכל מאן דפשע משחדינא ליה מינייהו ומסדרינן ליה ומפייסינן ליה עד דאתי וקרי תענית כד' אם ראית עיירות שנתלשו ממקומן בא"י דע שלא החזיקו בשכר סופרים ומשנים. ר"ח ור' אסי ור' אמי עלון אחד אתר ולא אשכחון לא סופר ולא מתניין אייתו לן גטורי קרתא (שומרי העיר)! אייתון לון סגטורי קרתא (שוטרי העיר) א"ל אילין אינון גטורי קרתא? לית אילין אלא חרובי קרתא א"ל ומאן אינון גטורי קרתא? א"ל ספרייא ומתנייא ירוש' חגיגה א' ז' בציר מבר שית לא תקבל בר שית קביל וספי ליה כתורא כתובות ג' כל המכניס את בנו (לבית הספר) פחות מכן שש רץ אחריו ואינו מגיעו שם שם שם שמעון בן שטח תיקן שיהיו התינוקות הולכין לבית הספר ירוש' כתובות ח' יא' בית ספר למקרא ובית תלמוד למשנה שם שם יג' א' ומצדיקי הרבים ככוכבים אלו מלמדי תינוקות כגון ר' שמואל בר שילת ב"ב ה: עד שבא יהושע בן גמלא ותיקן שיהו מושיבין מלמדי תינוקות בכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר ומכניסים אותן כבן ו' כבן ז' שם כא' כי מחית לינוקא לא תימחי אלא בערקתא דמסנא דקארי קארי דלא קארי ליהוי צותא לחבריה שם שם שם מתקנת יב'ג' ואילך לא ממטינן ינוקא ממתא למתא אבל מבי כנישתא לבי כנישתא ממטינן שם שם שם סך מקרי דרדקי כ"ה ינוקי ואי איכא נ' מותבינן תרי ואי איכא מ' מוקמינן ריש דוכנא. הני תרי מקרי דרדקי חד גריס ולא דייק וחד דייק ולא גריס מותבינן זהו דגריס ולא דייק שם שם שם כל עיר שאין בה י' דברים הללו אין ת"ח רשאי לדור בתוכה ומלמד תינוקות סנהדרין יז' זיל קרי בי רב הוא שם לג' לא הביישן למד ולא הקפדן מלמד אבות ב בן ה' שנים למקרא בן י' למשנה בן י"ג למצות בן ט"ו לגמרא שם ה' אמון פדגוג אמון מכוסה אמון מוצנע ב"ר א' משל לב' תינוקות שברחו מבה"ס היה זה לוקה וזה מירתת שם מח כך כל י"ג שנה שניהם (יעקב דעשו) הולכים לבה"ס ושניהם באים מבה"ס שם סג מיד שלח (פרעה) והביא תינוקות

מן אסכולי שלהם ועשו אף הם כך שמ"ר ט עלובה מדינתא דאסיא (רופא) פודגריס (חולה רגלים) ודאיקוטטא (מורה) בחדא עינא ויק"ר ה מתחילין לתינוקות מתורת כהנים שם ז ושם דרך אלו סופרים ומשנים שהן מלמדין את התינוקות באמונה שם ט חד זמן הוינא עבר קמי בית ספרא ושמעית קלהון דמניקא אמרין תורה צוה לנו משה מורשה שם שם ולא העמדתי להן ג' פדגוגין משה אהרן ומרים? במד"ר א שתולים בבית ה' אלו התינוקות שהם בבית הספר שם ג הטיפש הזה נכנס לבית הכנסת (ג"א לבית הספר) ורואה אותן עוסקים בתורה א"ל האיך אדם לומד תורה תחלה? א"ל תחלה קורא במגילה ואח"כ בספר ואח"כ בנביאים ואח"כ בכתובים משהוא גומר את המקרא שונה את התלמוד ואח"כ בהלכות ואח"כ באגדות כיון ששומע כך אומר בלבו אימתי אני לומד כל זאת? וחוזר מן השער ומי שהוא פקח מה הוא עושה? שונה פרק אחד בכל יום ויום דב"ר ח א"ל המתן לי דאית לי חד זעיר בבית ספרא כד אתי אנא יהיב ליה לך א"ל הקב"ה מכל בנין דאית לך לא הוה לך להפילו לע"ז אלא זה שמקודש לשמי! איכ"ר א בנוהג שבעולם אלף בני"א נכנסין למקרא יוצאין מהן מאה אלו נכנסין למשנה יוצאין מהן י' אלו נכנסין לתלמוד יוצא מהן אחד להוראה קה"ר ז אל יראה אדם לתינוק באזנו אלא מלקהו מיד שמחות ב' הפדגוג זה משה ילקט בהעלותך תשלו. ע"ע ע' ישיבה. למוד. רב ותלמיד. תורה. תינוק.

בית עולם, ע' קבורה.

בכורה (בכור, פדיון הבן, פטר חמור) אמרה לאה ראו מה בין בני לבן

חמי דאלו בן חמי אע"ג דמדעתיה זבניה לבכירותיה דכתיב וימכור חזו מה כתיב ביה וישטום עשו ואלו בני אע"ג דעל כרחי שקליה יוסף לבכירותיה מיניה אפ"ה לא אקני ביה ברכות ז: מאיכן קשט הקושט הזה שתהא עבודה בבכורות? מן הדין קרייה כי לי כל בכור ירוש' מגילה א א"ל אח קטן יש לי בכור שטן הוא ויונתן שמו יבמות טו. נהי דזביני בכירותא פשיטותא מי זביני? סוטה יג. הילך מנה על מנת שתחזירהו לי בפדיון הבן אין בנו פדוי קיושין י: האב חייב בבנו לפדותו שם כט. רב ושמואל ור' אסי איקלעו לבי שבוע הבן ואמרי לה לבי ישוע (פדיון) הבן ב"ק ס. אמר הקב"ה אני הוא שהבחנתי במצרים בין טיפה של בכור לטיפה שאינה של בכור ב"מ סא: ה' עבירות עבר אותו רשע (עשו) באותו היום ושט את הבכורה ב"ב טז: ומיום שפשטה מלכות ואין מנחת אותנו ליכנס לשבוע הבן וא"ל לישוע הבן שם ס: מה בכורה האמורה ליוסף פי שנים באחד אף בכורה האמורה לדורות שם קכג. מה ראה יעקב שנטל בכורה מראובן ונתנה ליוסף? שם שם שם ראויה היתה בכורה לצאת מרחל אלא שקדמתה לאה ברחמים שם שם שם א"ל מוחזקני בזה

שהוא בכור א"ל מנא ידעת? דהוה קרי ליה אבוה בוכרא סכלא דכל בוכרא דאימא נמי בוכרא סכלא קארו ליה שם קמו: נאמן אדם לומר זה בני בכור שם קמו: עד שלא הוקם המשכן היו הבמות מותרות ועבודה בבכורות וזבחים קיב: איתיליד לי ינוקא דאית ליה תרי רושי כמה בעינן למיתב לכהן? חייב ליתן לו י' סלעים מנחת לו: בג' מקומות קדשו בכורות לישראל במצרים ובמדבר ובכניסתן ישראל לארץ בכירות ד: עשה מצוה זו (בכורות) שבשבילה תיכנס לארץ שם ה' מה נשתנו פטרי חמורים מפטרי סוסים וגמלים? שסייעו ישראל בשעת יציאתם ממצרים שאין לך כל אחד מישראל שלא היה עמו צ' חמורים שם שם: הערכין בשעתן ופדיון הבן אחר ל' יום פדיון פטר חמור לאלתר שם יב: כל המקיים מצות פטר חמור מעלין עליו כאלו קיים מצות בהמה טמאה כולה תוספתא בכירות א בתורתו של ר"מ מצאו כתוב כתנות אור אלו בגדי אדם הראשון ובהם היו בכורות משתמשין ב"ר בימי אלכסנדרוס באו בני ישמעאל לעורר על ישראל על הבכורה שם סא אתון קריתון לחזירתכון שם אף אנא קורא לבני בכורי שם שם מה ראה אבינו יעקב שנתן נפשו על הבכורה? שם שם ראובן בכור לעיבור ללידה לבכורה לנחלה לעבודה לתשובה אף בכור לנבואה שם פכ אתם מכרתם בנה של רחל בעשרים כסף שהן ה' סלעים לפיכך יהיה כאו"א מפריש ערך בנו ה' סלעים שם פד ואני נתתי לך שכם זו הבכורה ולבושו של אדה"ר שם צו אמר הקב"ה לפרעה אי אתה יודע כמה חבבתי את הבכורות שכתבתי בתורתי לא תעבוד בבכור שורך ואתה שלחת ידך בבכורי דין הוא שתלקה שם"ר טו אמר הקב"ה למשה כשם שעשיתי יעקב בכור כך אני עושה למלך המשיח בכור כך קדש לי כל בכור שם יט יש פקודה לבכורות שנאמר פקוד כל בכור יש פקודה לבנים יש פקודה לשמירה במד"ד בשביל חיבתם של ישראל שניתן סדרו של עולם כתבתי בתורה שיהא חמור נפדה בשה אני לא עשיתי כן אלא פדיתי שה בחמור המצריים שנקראו חמור שם שם שהיו הבכורות מקריבים עד שלא עמד שבטו של לוי: אדם הראשון היה בכורו של עולם שם שם שמצינו שיעקב חמד את הבכורה לשם שמים כדי שיוכל להקריב הסכים הקב"ה עמו וקראו בני בכורי ונתן גדולה לבכורים שיקריבו לפניו שם ו האב חייב לפדותו והקב"ה פדה ישראל שם יז כך אמר הקב"ה לישראל בני אני תובע מכם דבר אלא כשיוולד לאחד מכם בן בכור יהא מקדישו לשמי שהש"ר ו כי לי כל בכור בעוה"ז ולעוה"ב תנחומא תרומה ג ראובן בכורי אתה לנחלה ליוחסין לתשובה בכור לגלות ילקוט ויחי קנו אמר הנביא רשע' ישראל יספת לו נכבדת אתה נותן לו בן והוא מוהלו לח' ימים ואם הוא בכור פודהו לל' יום ומוליכו לבתי כנסיות ולבמ"ד שם ישע"י חל בתיה בת פרעה בכורה היתה ובתפלתו של משה נצולה שם משלי תתקסד

אם יש לאדם בן בכור בבית רבו אם יש בו תורה שמחה מתחדש לו לאביו בכל יום תדב"א יח' ע"ע ע' בנים ובנות, זכר ונקבה, מילה.

בכיה (בכיה, בכי, אנחה, דמעות) להאי שופרא דבלי בעפרא קא בכינא א"ל על דא ודאי קא בכית ובכו תרווייהו ברכות ה: חזייה דהוה קא בכי ואח"כ א"ל מ"ט קא בכית? שם יח: וכשחלה ריב"ז נכנסו תלמידיו לבקרו כיון שראה אותם התחיל לבכות א"ל תלמידיו נר ישראל עמוד הימיני פטיש החזק מפני מה אתה בוכה? שם כח: ואע"פ ששערי תפלה ננעלו שערי דמעות לא ננעלו שם לב: אנחה שוברת חצי גופו של אדם ורי"א אף כל גופו שם נח: בשעה שהקב"ה זוכר את בניו ששרויים בצער בין אוה"ע מוריד ב' דמעות לים הגדול וקולם נשמע מסוף העולם ועד סופו. רנ"א אנחה מתאנח שם נט: מיד געו כל העם בבכיה ואמרו ח"ו יש לנו חלק באלקי ישראל שם סג: הוה קא בכי וקא נתן דמעות עיניה שבת לג: שכל הבוכה על אדם כשר מוחלין לו על כל עונותיו שם קה: כל המוריד דמעות על אדם כשר הקב"ה סופרן ומניחן בבית גנזיו שם שם שם העם בוכה למשפחותיו על עסקי משפחותיו שם קל: ושבו העבים אחר הגשם זו מאור עיניו של אדם שהולך אחר הבכי. האי דמעתא עד מ' שנין הדרא מכאן ואילך לא הדרא שם קנא: ו' דמעות הן ג' יפות וג' רעות של עשן ושל בכי ושל בית הכסא רעות של סם ושל שחוק ושל פירות יפות שם שם שם הבכא שבוכין ומורידין דמעות כמעין של שיתין עירובין יט: בשעה שאמר הקב"ה לאדם קוץ ודרדר תצמיח לך זלגו עיניו דמעות פסחים קיח: ותינוק אחד משל בית אבטינס וראיתי אותו שבכה א"ל בני למה בכית? א"ל על כבוד של בית אבא. וכשבאתי והרצותי הדברים לפני ר"ע זלגו עיניו דמעות ירוש' שקלים ה כי מטי ר"י להאי קרא בכי אמר מאן דכתב ביה כונס כנד מי הים יומא ט: והוא (כה"ג) פורש ובוכה והן פורשין ובוכין שם יח: אמרתי לו מפני מה בכית? א"ל כבוד אבותי נזכרתי שם לח: לעת"ל מביאו הקב"ה ליצה"ר ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים הללו בוכין והללו בוכין סוכה גב: שור כשהוא חורש הולך ובוכה תענית ה: חזויה דקא בכי וחייך (ר"א בן פדת) ונפק צוציתא דנורא מאפותיה שם כה: געו כל העם בבכיה וירדו גשמים שם שם: אותו לילה ליל ת"ב הוה א"ל הקב"ה אתם בכיתם בכיה של חנם ואני קובע לכם בכיה לדורות שם כט: אתם בכיתם לפני בכיה של תפלות חיי עתידין אתם לבכות בכיה של ממש ירוש' תענית ד בכה (יוסף) על ב' מקדשים שעתידין להיות בחלקו של בנימין ועתידין ליחרב ובנימין בכה על משכן שילה מגילה טז: מאי שדה בוכין? שדה שמפטירין בה מתים מ"ה: בכו לאבלים ולא לאבידה שהיא למנוחה ואנו לאנחה שם כה: כל המתקשה על מתו יותר מדאי על מת אחר הוא

בוכה. אל תבכו למת יותר מדאי ואל תנודו לו יותר מכשיעור ג' ימים לבכי
שם כז: בכו בכו להולך להולך בלא בנים שם שם בכה ר"א ואמר סוד ה' ליראיו
חגיגה ג: ר"ה כי מטי להאי קרא יראה יראה בכי שם ד: ר"י כי מטי להאי קרא בכי
ותסיתני בו לבלעו חנם שם ה' במסתרים תבכה נפשי מקום יש לו להקב"ה ומסתרים
שמו שם שם: ג' דמעות הללו למה? אחת על מקדש ראשון וא' על מקדש שני וא'
על ישראל שגלו ממקומן שם שם שם אשכחיה שמואל לר"י דתלי בעיברא דדשא
וקא בכי א"ל שיננא אמאי קא בכית? א"ל מי זוטרא מאי דכתיב בהו ברבנן איה
סופר? שם טו: בכה ריב"ז ואמר אשריכם ישראל כחובות טו: אני ראיתי קברו של
רבי והורדתי עליו דמעות שם קי: כשחלה רבי נכנס ר"ח אצלו ומצאו שהוא בוכה
א"ל רבי מפני מה אתה בוכה והתניא מת מתוך הזבכי סימן רע לו? א"ל אנא
אתורה ומצות קא בכינא שם שם שם בכה ר"י ואמר בנות ישראל נאות הן. וכשמת
ר"י היו בנות ישראל נושאות קינה ואומרות בנות ישראל על ר"י בכינהו נדרים טו:
וכשהיה מגיע ר"ע אצל פסוק זה היה בוכה ומה מי שנתכוון לעלות בידו בשר
סלה טעון כפרה וסליחה נזיר כג: וכשהגיע (אגריפס) ללא תוכל לתת עליך איש
גכרי זלגו עיניו דמעות סוטה מא: בשכר ד' דמעות שהורידה ערפה על חמותה וכתה
ויצאו ממנה ד' גיבורים שם מב: מעשה בבנו ובתו של ריב"א שנשבו לב' אדונים
ובכו כל הלילה וגעו בבכיה עד שיצאה נשמתן ועליהן קינה ירמי' על אלה אני
בוכה גיטין נח: והיו דמעות נושרות מעיניו ונפולות בכוסיהן שם שם שם מ"ט כי
חזיתיה להווא חדותא בכית? א"ל בעי מימת גברא בגו ל' יומין שם סח: ח' ממעטין
את הזרע בכייה שם ע: כלבים בוכים מלאך המות בא לעיר ב"ק ט: אתיא אימא וקא
בכיא קמיה צווחא צווחא ולא אשגח בה ב"ב ט: מכאן ואילך הקב"ה אומר ומשה
כותב בדמע שם טו: והיתה (רחל) בוכה עד שנשרו ריסי עיניה שם קכג: וכשהיה ר"ע
מגיע למקרא זה היה בוכה ומה המרעב סנהדרין סה: כשהיה ר"ג מגיע למקרא הזה
היה בוכה ואמר מאן דעביד לכולהו הוא דחיי שם פא: נתעלמה ממנו הלכה געו
כולם בבכיה שם פב: כשחלה ר"א נכנסו תלמידיו לבקרו א"ל חמה עזה יש בעולם
התחילו הן בוכין ור"ע משחק א"ל למה אתה משחק? א"ל וכי מפני מה אתם
בוכים? א"ל אפשר ס"ת שרוי בצער ולא נבכה? שם קא: בכי ליה למר דלא ידע
בין טב לביש שם קג: בכה תבכה בלילה ב' בכיות הללו למה? אחד על מקדש
ראשון וא' על מקדש שני. ד"א בלילה שכל הבוכה בלילה קולו נשמע. שכל
הבוכה בלילה כוכבין ומזלות בוכין עמו. שכל הבוכה בלילה השומע קולו בוכה
כנגדו שם קד: וכבר היה ר"ג וראב"א ור"י ור"ע מהלכין בדרך ושמעו קול המונה
של רומי והתחילו בוכין ור"ע משחק מסכת ב"ב: בכה רבי ואמר יש קונה עולמו בשעה

אחת ע"י: הניח ראשו (ר'א בן דורדיא) בין ברכיו וגעה בבכיה עד שיצתה
 נשמתו שם י"ר ר"ע ראה אשת טורנוסרופוס הרשע רק שחק ובכה בכה דהאי שופריא
 בלי עפרא שם כ' כד דמיך ר' אבוה בכין עמודיא דקיסרין י"רש' ע"ג זלגו עיניו
 דמעו של ראב"ש אמר אשריכם ת"ח מנחות י"ח מיד הניח (אברהם) ידיו על ראשו
 והיה צועק ובוכה וא"ל שמא ח"ו אין להם תקנה? שם גג: בכה רבי ואמר מה
 בחייהן כך חילין? אשכחיה לשמואל דקא בכי א"ל אמאי קא בכית? דמחיין רבאי
 שם קז: בכה ר"ש ואמר מה שפחה של בית אבא נודמן לה מלאך מעילה יו: מעשה
 בבתו של ר"י ובכתה בכייה גדולה בבית המדרש גדה גב' דומה לאדם שנותן אצבע
 בעין כל זמן שאצבע בעין דמעה שוהא לבא נטל האצבע דמעה ממהרת לבא שם ס:
 לא פירשו המים התחתונים מן העליונים אלא בבכיה ג"ה נשרו ג' דמעות ממלאכי
 השרת ושחת הסכין שם נ' למה בכה (יעקב)? שראה שאינה נכנסה עמו לקבורה שם ע'
 ועיני לאה רכות מבכיה שם שם משה על ידי שלא היו לו בוכים כתיב ויתמו אבל יעקב
 ע"י שהיו לו בוכים כתיב ויעברו ימי בכיתו שם ק בא גבריאל והכה למשה כדי שיבכה
 ותתמלא עליו רחמים שמ"א מהו וירא? שהיה רואה (משה) בסבלותם ובוכה ואומר חבל
 לי עליכם מי יתן מותי עליכם שם שם באותה שעה נשקו הקב"ה (למשה) ונטל נשמתו
 בנשיקת פה והיה הקב"ה בוכה שמים בוכין ארץ בוכה וכשבקש יהושע רבו ולא מצאו
 היה בוכה ג"ה יא באותה שעה היה הקב"ה בוכה ואומר אוי לי מה עשיתי! בא מטטרון
 ואמר לפניו רבש"ע אני אבכה ואתה לא תבכה א"ל אם אין אתה מניח לי לבכות אכנס
 למקום שאין לך רשות ליכנס ואבכה שנאמר במסותרים תבכה נפשי איכ"ר פתיחתא בן
 עמרם אי אתה יודע שביהמ"ק חרב וישראל גלו והיה צועק ובוכה בשעה שחרב
 בהמ"ק בא אברהם לפני הקב"ה בוכה וממרט זקנו שם שם כל מי שבוכה אינו אוכל שם א'
 בכה תבכה בכה ומבכה אחרים עמה בוכה ומבכה הקב"ה עמה ומבכה שמים וארץ
 הרים וגבעות ע' אומות שם שם בשעה שנכנסו שונאים לבהמ"ק תפשו את הבחורים
 וכפתו ידיהן לאחוריהן והיו בוכין והדמעות יורדות על לחייהן ולא היו יכולין
 לקנחן ונשרות על לחייהן כצרבת השחין שם שם דמעת הסם ודמעת החרדל ודמעת
 קילורית ודמעת השחוק יפה מכלן. דמעת תשחורת קשה מכלם מעשה באשה
 שהיה לה בן תשחורת ומת והיתה בוכה עליו בלילות עד שנשרו ריסי עיניה שם ב'
 אדם בא בקול ונפטר מן העולם בקול בא לעולם בבכיה ונפטר מן העולם בבכיה
 בא באנחה ונפטר באנחה קה"ה הלך (המן) אצל מרדכי ומצאו שהיה יושב
 בבהמ"ד והתינוקות יושבים לפניו והיו צועקים ובוכים געו כלם בבכיה עד
 שעלתה שועתם למרום ושמע הקב"ה קול בכייתם אסמ"ה בשעה שהאדם מסתלק
 מן העולם בלא בנים הוא מיצר ובוכה א"ל הקב"ה למה אתה בוכה? יש לך פרי

יפה מן הבנים תנחומא נה ב התחיל אברהם לבכות עליה (על שרה) ולומר אשת חיל מי ימצא שם חיי שרה ד הגיעו להר הבית וראו שועל יוצא מבית קה"ק התחילו הם בוכים ור"ע משחק ספרי עקב היה (אגריפס). בוכה עד שהיו גלגלי עיניו דומעות שם שופטים קנו אברהם יצחק ויעקב וי"ב שבטים היו בוכין וצועקין וסופדין ואומרין הליל ברוש אבות דר"ג ד מפני מה בכו את אהרן ל' יום אנשים ונשים? מפני שדן דין אמת לאמיתו. שכל מי שרואה משה שיושב ובוכה מי לא יבכה שם יב וכשמת שמואל הקטן תלו מפתחו ופנקסו בארונם מפני שלא היה לו בן והיו ר"ג הזקן וראב"ע מספדין עליו ואומרין על זה נאה לבכות על זה נאה להתאבל שפחות ח וכי אני בוכה על שאנו נהרגים? אלא על שאנו נהרגים כשופכי דמים שם שם ג' דמעות הוריד עשו אחת מימינו וא' משמאלו וא' נסתלקה בתוך עינו אמרו ישראל עשו הרשע על שהוריד ג' דמעות נתמלא רחמים עליו אנו שדמעותינו תדירין ביום ובלילה כלחם על אחת כו"כ ילקוט תולדות קטו כשם שלא פייס יוסף את אחיו אלא בבכי כך אין הקב"ה גואל את בניו אלא בבכי שם ויגש קנב ענה ירמי' ואמר להם מעיד אני עלי שמים וארץ אלו בכיתם בכיה אחת עד שאתם בציון לא גליתם שם תהלים תתפג בכיתם בגלות יכניהו ולא חזרו וחזרו ובכו בגלות צדקי' ומה נשתנה בוכה ביום מן בוכה בלילה? שהבוכה בלילה כוהלי הבית ומזלות הרקיע נושאים עמו קינה שם איכה תתרו אבל בוכה ביום ובלילה אף אני בוכה ביום ובלילה שנאמר ואבכה יומם ולילה שם שם תתרכב הבכיה משבעת את האדם ואינו מבקש לאכול שו"ט עג כל תרעין ננעלו ואסגירו ותרעין דדמעי לא אסגירו ולית דמעה אלא מגו צערא ועציבא וזה תרובה קכה. ע"ע ע' אבל גלותי דאגה הספדי חורבן מיתה קינה.

בנים ובנות (ברא ברא. ברתא. רבייה. בן סורר ומורה. בנות ישראל

בנות צלפחד. בני בנים) מה לו לאב שהגלה את בניו? ואוי להם לבנים שגלו מעל שלחן אביהם ברכות ג. נגעים ובנים אינן יסורין של אהבה. דין גרמא דעשיראה ביר שם ה: כל הנותן מטתו בין צפון לדרום הויין ליה בנים זכרים שם שם שם צדיק וטוב לו צדיק בן צדיק ורע לו צדיק בן רשע שם ז. מזה בן מזה יזה שם כח. ומנעו בניכם מן ההגיון שם שם: בנות ישראל החמירו על עצמן שם לא. איזהו ע"ה? כל שיש לו בנים ואינו מגדלם לת"ת שם מו: מה זתים אין בהם הרכבה אף בנים ירוש' כלאים א השקיפה וברך בבנים ירוש' מע"ה לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים שבת י: בעון נדרים בנים מתים כשהן קטנים. בעון שנאת חנם ובניו ובנותיו של אדם מתים שם לב: ליעקב דהו"ל צער גידול בנים שם פט: מפני מה מתין בניו ובנותיו של אדם כשהן קטנים? כדי שיבכה ויתאבל

על אדם כשר שם קה: ג' דברים אדם אוכל פירותיהן בעוה"ז והמגדל בניו לת"ת
 שם קכו: הוא צוה ויעמוד אלו בנים שם קכב: שכל השומע פרשה מן בן בנו כאלו
 הוא שומע מהר סיני ירוש' שבת א בנות ישראל שאוגדות פתחיהן לבעליהן עירובין כא:
 כל הכופה אשתו לדבר מצוה הווין ליה בנים שאינן מהוגנין. כל אשה שתובעת
 בעלה לדבר מצוה הווין ליה בנים שאפילו בדורו של משה לא היו. הרוצה לעשות
 כל בניו זכרים יבעול וישנה שם ק: האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני הרי
 זה צדיק גמור ססחים ח: אשרי מי שבניו זכרים אוי לו מי שבניו נקבות שם סה: א"ל
 (הושע) רבש"ע יש לי בנים ממנה ואין אני יכול להוציאה: ישראל שהן בני בני
 בחוני שם מז: וגוף טהור נושא אשה ולו בנים שם קיב: והמשמש מטתו לאור הנר
 הווין לו בנים נכפין שם שם סס בתך בגרה שחרר עבדך ותן לה שם קיג: ג' מנוחלי
 העוה"ב והמגדל בניו לת"ת שם שם סס כנגד ד' בנים חכם ירוש' ססחים י ז' בנים היו
 לה לקמחית וכולן שמשו בכה"ג יומא מז: אשריהם לצדיקים לא דיין שהן זוכין
 אלא שמזכין לבניהם ולבני בניהם עד סוף כל הדורות שם סז: כל מזונותיו של
 אדם קצובים לו מר"ה חוץ מהוצאת בניו לת"ת ביצה סז: ככן שהוא מתחטא על
 אביו ועושה לו רצונו תענית יט: שבהן בנות ישראל יוצאות שם כז: שאין האשה
 אלא לבנים שם לא: יהושע בני לא הוו ליה בנתן הוו ליה מגילה יד: וכמה רוב בניו
 (של המן)? שלשים שם סז: ומכר סית או בתו אינו רואה סימן ברכה לעולם שם כז:
 לפני עור לא תתן מכשול במכה לבנו גדול הכתוב מדבר מ"ק יז: בכו בכו להולך
 בלא בנים שם כז: חיי בני ומזוני לא בזכותא תליא מלתא אלא במזלא שם כח: בנים
 הרי הם כסימנים יבמות יב: לא יבטל אדם מפו"ר אלא א"כ יש לו בנים. אין לו
 בנים נושא אשה בת בנים שם סא: היו לו בנים ומתו קיים פו"ר שם סב: בני בנים
 הרי הן כבנים שם שם: היו לו בנים בילדותו יהיו לו בנים בזקנותו שם שם שם
 והמרריך בניו ובנותיו בדרך ישרה והמשיאן סמוך לפרקן עליו הכתוב אומר
 וידעת כי שלום אהלך שם שם שם דיינו שמגדלות בנינו שם סג: בניך ובנותיך נתונים
 לעם אחר זו אשת האב שם שם: בת הבעל סניא לאשת האב אב נמי סניא
 לבת הבעל שם קיז: בני בנות אינם כבנים ירוש' יבמות יז: שקדו חכמים על תקנת
 בנות ישראל כתובות ב: דור שאבות מנאצים להקב"ה כועס על בניהם ועל בנותיהם
 ומתים כשהם קטנים שם ח: כל אשה שדמיה מרובין בניה מרובים שם י: מצוה לזון
 את הבנות קו"ח לבנים שם מס: ורבה בעי בניה וההוא גברא לא בעי בניה שם שם:
 עושה צדקה בכל עת זה הזן בניו ובנותיו כשהן קטנים שם נ: באושא התקינו
 שיהא אדם מתגלגל עם בנו עד י"ב שנה מכאן ואילך יורד עמו לחייו שם שם שם
 כיון שבנים לבניך שלום על ישראל שם שם שם דמשמשא על ארעא הוו לה בני

שמוטי דאכלה חרדלא הוו לה בני זולני שם ס: רחילא בתר רחילא אולא כעובדי
אמה כך עובדי ברתא שם טג: א"כ לא הנחת בת לאברהם אבינו שיושבת תחת
בעלה שם עב: הקיז דם ושימש הויין לו בנים ויתקין שם עז: יהא אדם מצוי ליתן
לביתו בעין יפה ירוש' כתובת ד יב בנכסים מועטים הבנות יזונו והבנים יחזרו על
על הפתחים שם שם יג: וכל המסתכל בעקבה של אשה הויין לו בנים שאינו
מהוגנין. חגירין מפני מה הוויין? גורים כ: מפני מה בניך יפיפין ביותר? א"ל אינו
מספר עמי לא בתחילת הלילה ולא בסוף הלילה שם שם: כל אדם שאין לו בנים חשוב
כמת שם סד: בנות ישראל נאות הן אלא שהעניות מנוולתן שם סו: את עשית רצון
בעליך המקום יוציא ממך שני בנים כבבא בן בוטא שם שם: כופין את הבן לזון
את האב ירוש' גורים ט א כולהי שני דראב"א לא אקיים ליה זרעה לר"ה גיר גז:
וילדו לאבשלום ג' בנים ובת אחת שלא היה לו בן הגון למלכות. כל השורף
תבואתו של חבירו אינו מניח בן ליורשו סוטה יא: סימן גדול מסר להן בן פניו
למטה בת פניה למעלה שם שם: וילך איש מבית לוי שהלך בעצת בתו שם יב: זכתה
יוצא ממנה בן כאברהם שם יו: חייב אדם ללמוד את בתו תורה ר"א אומר כל
המלמד בתו תורה כאלו לומדה תיפלות שם כ: בן סורר ומורה שרצו אביו ואמו
למחול לו מוחלין לו שם כה: רחמי דאבא אבני רחמי דבני אבני דהוו ליה שם מט
מעשה וקדמו בנות לבנים וגמצאו בנות זריזות ובנים שפלים גיטין כה: בא מן
הדרך ושימש מטתו הויין לו בנים ויתקין הבא מבית הכסא אל ישמש ואם שימש
הויין לו בנים נכפין שם ע: שלא יהו בנות ישראל מצויות להתגרש ירוש' גיטין ג ב
שלא יהו בנות ישראל כהפקר קידושין יב: האב חייב בכנו למולו ולפדותו וללמדו
תורה ולהשיאו אשה וללמדו אומנות שם כט: בזמן שאתם נוהגים מנהג בנים אתם
קרוים בנים ר"מ אומר בין כך ובין כך אתם קרוים בנים שם לו: בנך מישראל קרוי
בנך ירוש' קידושין ג יב או שהיה מקבר את בניו אל יאמר לו כדרך שא"ל חבירי
לאיוב ג"מ נח: הכותב נכסיו לבניו בחייו כקונה אדון לעצמו שם עה: ברוך אתה
בצאתך שיהו צאצאי מעיך כמותך שם קז: כל הרגיל לעשות זוכה הויין לו בנים
בעלי עושר בעלי אגדה ג"ב ט: בזמן שאתם עושין רצונו של מקום אתם קרויין
בנים שם יי: מה יעשה אדם ויהיו לו בנים זכרים? יפור מעותיו לעניים שם שם:
בנותיו של איוב לא נכפלו בשמות אבל נכפלו ביופי שם טז: בת היתה לו לאברהם
ובכל שמה שם שם רבייה באה לעולם מריבה באה לעולם שם שם שם אין דרכן
של בנות ישראל להתבזות על הכביסה שם גז: ק"כ משתאות עשה בועז לבניו
שם צא: רוב בנים דומים לאחי האם שם קי: כל שאינו מניח בן ליורשו הקב"ה מלא
עליו עברה שם קטו: דוד שהניח בן נאמרה בו שכיבה יואב שלא הניח בן נאמרה

בו מיתה שם שם שם בנות צלפחד חכמניות הן דרשניות הן צדקניות הן שם קיס:
 הכותב את נכסיו לאחרים והניח את בניו מה שעשוי עשוי אלא אין רוח חכמים
 נוחה הימנו שם קלג: דעתו של אדם קרובה אצל בנו שם קלט: בת תחילה סימן יפה
 לבנים שם קמא: לדידי בנתן עדיפן לי מבני שם שם שם ההוא דא'ל ניכסי לבניי הוה
 ליה ברא וברתא מי יקרו אינשי לברא בניי או דילמא לא? שם קמג: בנות צלפחד
 אמרו לפני משה אם אנו בנות צלפחד נירש את אבינו אם אין אנו בנות צלפחד
 תתייבם אמנו ירוש' ב' ב' ב' כל המלמד בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו
 ילדו סנהדרין יט: שפדאו (יעקב לאברהם) מצער גידול בנים שם שם שם ד' מאות
 ילדים היו לו לדוד וכולן בני יפת תואר היו שם כא: לא יומתו אבות על בנים
 כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם שם כז: ודין הוא שתהא בת ראויה להיות כבן
 סורר ומורה שם סט: ואני דחקתי ונכנסתי כדי שיהא לי בן מזורו ומלובן שם ע: בן
 סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות שם עא: בן סורר ומורה נידון על שם סופו
 ימות זכאי ולא ימות חייב שם שם: מלמד שהיו בניו (של יהושע כה"ג) נושאים
 גשים שאינן הגונות לכהונה שם גג: רמז לה (לרות) שעתידין ו' בנים לצאת ממנה
 שמתברכין בו' ברכות שם שם: אמר לפניו (דוד) רבש"ע מוטב אמסר ביד אויב ולא
 יכלה זרעי שם צה: בר ברך קירא לזיבון ואת לא תצטער שם שם שם בת לאביה
 מטמונת שוא מפחדה לא יישן בלילה שם ק: ברא מזכה אבא אבא לא מזכי ברא
 שם קד: אביו בנו הוא לו בנביאות: כלום יש אב ששונא את בנו? שם קה: בכל אדם
 מתקנא חוץ מבנו ותלמידו שם שם: כל הפורש מאשתו סמוך לווסתה הוויין לו
 בנים זכרים: כל המבדיל על היין במוצאי שבתות הויין לו בנים זכרים בנים
 ראויין להוראה: כל המקדש עצמו בשעת תשמיש הויין לו בנים זכרים שביעות יח:
 יפה כח הבן מכח האב שם מה: כלום יש אב שמעיד על בנו? ע"ג: האב זוכה לבן
 בנוי ובכח ובעושר ובחכמה ובשנים עדיות ב' חביבים ישראל שנקראו בנים למקום
 אבות יד יד והבנים נאה לצדיקים ונאה לעולם ש' הביאי בני מרחוק אלו גלויות של
 בכל שדעתן מיושבת עליהן כבנים מנחות קי: ליעיינו רבה במלתיה דתלו ביה טפלי
 חולין יח: אנא להא מילתא חלא בר חסרא לגבי אבא שם קה: אם ברך תברכני בפור
 והרבית את גבולי בבנים ובבנות תמורה טו: וכי בידו של אדם להרבות בנים ובני
 בנים? אלא מתוך שמהיין עצמן בבטן כדי שיזריעו נשותיהן תחילה שיהו בניהם
 זכרים מעלה עליהן הכתוב כאלו הם מרבים בנים ובני בנים נדה לא: הרוצה לעשות
 כל בניו זכרים יבעול וישנה שם שם: בנות צדוקין בזמן שנהגו ללכת בדרכי
 אבותיהן הרי הן ככוחיות שם לג: בת י"ב שנה ויום אחד נדריה קיימין שם מה:
 בנות כרכים תחתון ממחר לבא מפני שרגילות במרחצאות בנות כפרים עליון

ממהר לבא מפני שטוחנות ברחים שם מה: חזקת בנות ישראל בודקות חלוקיהן בשעת כבוסייהן שם נז: מה יעשה אדם ויהיו לו בנים זכרים? ישא אשה ההוגנת לו שם ע: אם כך (חסה תורה) על ממונו קו"ח על נפש בניו ובנותיו נגעים יב ה בעצב זה צער הנפלים תלד זה צער לידה בנים זה צער גידול בנים ג"ר כ לידה בן זכר א"ל אבא צלי עלי א"ל לא ישלה ווי מפומך ווי דלא שתי ברי ווי דלא אכיל ברי ווי דלא אויל ברי לבי כנישתא שם כי אמר לפניו (אברהם) רבש"ע אם עתיד אני להעמיד בנים ולהעציבך מוטב לי ואני הולך ערירי דוד אמר רבש"ע אם עתיד אני להעמיד בנים ולהעציבך מוטב לי וגחני בדרך עולם שם מי הגר בתו של פרעה היתה וכיון שראה פרעה מעשים שנעשו לשרה בביתו נטל בתו ונתנה לו אמר מוטב שתהא בתי שפחה בבית הזה ולא גבירה בבית אחר שם מה כל מי שאין לו בן כאלו הוא מת כאלו הוא הרוס שם שם כל מי שיש לו בן יגע בתורה כאלו לא מת שם מט אם תשקור לי ולניני ולנכדי עד כאן רחמי האב על הבן שם נר גיל יגיל אבי צדיק גילה אחר גילה: מנין אתה אומר שכל מי שיש לו בן יגע בתורה שהוא מתמלא עליו רחמים? ת"ל בני אם חכם לבך ישמח לבי שם סג ויאמר יעקב אל אחיו לקטו אבנים כמה אחין היו לו? אלא אלו בניו שהוא קורא אותן בלשון הקדש אחיו שם עד כבת כן אמה כדור כן נשיא שם ס אמר משה לפני הקב"ה הבור שנואה ומימיה חביבין? חלקת כבוד לעצים בשביל בניהן ולאחרן אי אתה חולק כבוד בשביל בניו? ויק' ז הנה נחלת ה' בנים אלו הזכרים ואם באו הנקבות אף הן שכר במד"ג יברכך בבנים וישמרך בבנות שצריכות שמירה: יאר זה מאור תורה ויתן לך בני תורה: ויחנך יחון אותך בבנים שם יא אם מתבקש לי בדין שיהיו לי בנים תן לי ואם לאו ברחמים תתן לי דכ"ב ומה מתן שכרה של מצוה זו (שילוח הקן)? שאם אין לך בנים אני נותן לך בנים שלח תשלח ומה שכר אתה נוטל? ואת הבנים תקח לך ש"י בשעה שעמדו ישראל על הר סיני לקבל התורה א"ל הקב"ה אני נותן לכם את התורה אבל הביאו לי ערבים טובים שתשמרוה: אמרו הרי בנינו ערבים אמר הקב"ה הא ודאי ערבים טובים שהש"ר א ונח מצא חן בעיני ה' ובאיזה זכות? בזכות תולדותיו הנחומא נח ב מכאן אתה למד שאם מתה אשתו של אדם ויש לו בנים שלא ישא אשה עד שישא בניו שם חיי שרה ח א"ל הקב"ה ליהודה אין לך בנים עד עכשיו ואין אתה יודע צער בנים חייך תשא אשה ותקבור את בניך ותדע צער בנים שם ייגש ט ללמדך שכל המונע בנו ממדרות סוף יוצא לתרבות רעה ושונאהו שם שמות א הא למדת שבזכות הבנים אבותיהם מתקבדים שם ויקרא ה דרכן של בנות ישראל להיות מכסות ראשיהן ספרי נשא יא א"ל רבי מפני מה בעלי בתים שבישראל נעצרים על הבנים? א"ל מפני שקב"ה אוהבן

ילקוט שמואל א ע"ז מי הקדימני ואשלם מי הוא שהקדים כבוד לאביו ולא נתתי לו בן
 שם אייב חתקכו מעשה בכהן שהיה יר'ש בסתר והיו לו י' בנים ונקבות ובכל יום
 ויום היה מתפלל ומשתטח ומלחך בלשונו עפר כדי שלא יבא אחד מהן לידי
 עבירה ולידי דבר מכווער חז"ל יח אמרי אינשי לא רצה להשתעבד לבניו יבא
 וישתעבד לבנותיו ילקוט תורה סיח היה ר'ע מהלך בדרך ומצא אדם שהיה מכווער
 ביותר והיה נושא משוי גדול של עצים א"ל רבי בכל יום ויום אני מביא משאוי
 כזה ושורפין אותי בתוכו ג' פעמים ביום א"ל מה עשית שצושין לך כן? א"ל
 באתי על נערה מאורסה ביוהכ"פ א"ל בני שמעת אם יש לך שום תקנה? א"ל
 כך שמעתי שבזמן שיעלה בני לס'ת ויאמר ברוך ה' המבורך מוציאין אותי מגיהנם
 א"ל ר'ע הנחת אשה או בן? א"ל בן אחד נולד לי לאחר מיתתי ונמנעו ישראל
 למולו מדרש עשרת הדברות מאן דלית ליה בן לאו מבני עלמא דאתי זהר פנחס רטו ע"צ
 ע' אב ואם, זכר ונקבה, זכות.

בנין, ע' בית.

בעל הבית, ע' בית.

בעל חוב, ע' חוב.

בעל תשובה, ע' תשובה.

בקור חולים, ע' חולה.

בקיאות משתבחין ליה רבנן לר' זירא דאדם גדול הוא ובקי בברכות ברכות לח.
 לפי שאין הכל בקיאים בקרובותיו שם מג: אע"ג דרבנן קשישי אתון
 פרסאי בצרכי סעודה בקיאי מינייכו שם מו: סיני (בקי) ועוקר הרים (חרוף) סיני
 קודם שהכל צריכין למרי חטיא שם סד: בקי במרגליתא ולא הוי ליה עגיל
 למיכל ירוש' בכורים ג יושבי רקיע ניגהו אלא שהיו בקיאים בישובה של ארץ שבת פה:
 בית גרמו היו בקיאים במעשה לחם הפנים. בית אבטינס היו בקיאים במעשה
 הקטרת יומא לח. חולה מאכילין אותו על פי בקיאים שם פב: כשם שמוציא את
 שאינו בקי כך מוציא את הבקי ר"ה לד: אין מורידין לפני התיבה אלא אדם הרגיל
 ובקי לקרות בתנ"ך ולשנות במדרש ובקי בכל הברכות תענית טו: מפני מה מעונין
 (הגרים)? לפי שאין בקיאים בדקדוקי מצות כישראל יבמות מח: הכל בקיאים בגירושין
 ואין הכל בקיאים בחזרה שם קט: יאמרו בקי מותר (בהטייה) שאינו בקי אסור רוב
 בקיאים הן כתובות ו: בקי בסתרי תורה ירוש' כתובות ה ד נמתי לו מאיר אל תבז לו
 בקיא הוא ביהושע בן ממל תוספתא נויר ה ורבתינו הבקיאים בדבר הלכה גיטין פו
 מוחזקני כך שאתה בקי בחדרי תורה לדרוש בקי' אי אתה יודע? קידושין י: אינהו

בקיאי בחסירות ויתרות אנן לא בקיאינן סם ל. על מנת שאני תלמיד כל ששואלין אותו בכל מקום דבר אחד בלימודו ואמרו סם כט: ריב"ל שהיה בקי באגדה ב"ק נה. שמא יאמרו הרמאין אין ת"ח בקיאינן במעשה ידינו ב"ב פט: ולא מצאו איש ואשה שלא היו בקיאינן בהלכות טומאה וטהרה סנהדרין צד: לפי שאין בקיאינן (הכותים) בדקדוקי מצות כישראל חולין ד. מדבריו של בריבי ניכר שאינו בקי בתרגומין סם נו. היה בקי בהן ובשמותיהן סם סב. משה רבנו גובר נאמן ובקי בחשבונות היה בכורות ה. אמר ר"י בקיאינן אנו בהן (בצדוקין) יותר מן הכל נדה לג: שאם אינו בקי בהן ובשמותיהן לא יראה את הנגעים תוספתא נגעים א טוב מי ששונה שני סדרים ורגיל בהן ממי ששונה הלכות רבות ואינו רגיל בהן י"ק"ג ע"ע חריפות. למוד רגילות תורה.

בקשה ג' דברים בקש משה מהקב"ה ונתן לו בקש שחשרה שכינה על ישראל ברכות ז. אין נא אלא לשון בקשה א"ל הקב"ה למשה בבקשה ממך לך ואמור להם לישראל בבקשה מכם שאלו ממצרים כלי כסף סם ט. כל שאפשר לו לבקש רחמים על חבירו ואינו מבקש נקרא חוטא סם יב: כל המבקש רחמים על חבירו א"צ להזכיר שמו סם לד. ג' ימים הראשונים יבקש אדם רחמים שלא יסריח (הזרע) מג' ועד מ' יבקש רחמים שיהא זכר סם ט. צריך להודיע צערו לרבים ורבים יבקשו עליו רחמים שבת סו. לעולם יבקש אדם רחמים על מדה זו (עניות) שאם הוא לא בא בא בנו סם קנא: כיון שידע (הושע) שחטא עמד לבקש רחמים על עצמו א"ל הקב"ה עד שאתה מבקש רחמים על עצמך בקש רחמים על ישראל פסחים פו: כל המבקש מוטו מחבירו אל יבקש ממנו יותר מג' פעמים יומא פו. יהא רעוא דאימא מילתא דתתקבל ביצה לה. א"ל הקב"ה בתי (כנסת ישראל) את שואלת דבר שפעמים מתבקש ופעמים אינו מתבקש אבל אני אהיה לך דבר המתבקש לעולם תענית ד. למה יוצאין לבית הקברות? שיבקשו עלינו מתים רחמים סם טו. אין הדבר תלוי אלא בי מיד ויבקש דוד את פני ה' יבמות עח: השמים ביני לביןך יעשו דרך בקשה נדרים צ: שיבקש (משה) רחמים על פושעי ישראל סוטה יד. כל המבקש רחמים על חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה ב"ק צב. ואלא מפני מה נענשו (אלימלך ובניו)? שהיה להן לבקש רחמים על צדורן ולא בקשו ב"ב צא: בחרבי ובקשתי חרבי זו תפלה קשתי זו בקשה סם קכג. א"ל (יהושע לעכן) בבקשה ממך אל תוציא לעז על הגורלות סנהדרין מג: לעולם יבקש אדם רחמים שיהו הכל מאמצין את כוחו סם מד: שמיע לי שהיה להן (לאמותיהם של כהנים) לבקש רחמים על דורן ולא בקשו מכת יא. הלך (אלעזר בן דורדי) וישב בין שני הרים וגבעות אמר הרים וגבעות בקשו עלי רחמים! ע"י יי. בקש משה מלכות ולא נתנו לו זכאים קכ. מלמד שיצא דשאים ועמדו

על פתח קרקע עד שבא אדם הראשון ובקש עליהם רחמים חילין ס: מה יעשה אדם ויחכם? יבקש רחמים ממי שהחכמה שלו נדה ע: כיון שבאו לאותו מעשה (עגל) לא הניח משה זויות בקרקע ההר שלא נחבט עליה ומבקש תפלה ורחמים על ישראל קה"ר ד: ע"ע ע' רחמים, תפלה.

בר כוכבא (בן) (בר) כוזיבא) הרבה מלו בימי בן כוזיבא והיו להם בנים

ולא מתו תוספתא שבת טז ר"ע היה דורש דרך כוכב מיעקב דרך כוזיבא מיעקב וכד הוה חמי בר כוזיבא הוה אמר דין הוא מלכא משיחא א"ל ריב"ת עקיבא יעלו עשבים בלחייך ועדיין בן דוד לא יבא! ירוש' תענית ד ג בן כוזיבא היו לו מאתים אלף מקוטעי אצבע שלחו לו חכמים עד מתי אתה עושה את ישראל בעלי מומין? א"ל וכי היאך אפשר לבודקן? א"ל כל מי שאינו רוכב על סוסו ועוקר ארז מן לבנון לא יתא נכתב באיסטורטיא (צבא) שלך והיו לו מאתים אלף כך ומאתים אלף כך וכד הוה נפיק לקרבא הוה אמר רבונא דעלמא! לא תסעוד ולא תכסוף! שם שם בר כוזיבא מלך תרתין שנין ופלגא סנהדרין צג: ולא כר"ע שהיה דורש עוד אחת מעט היא ואני מרעיש את השמים ואת הארץ אלא ומלכות בן כוזיבא שתי שנים ומחצה שם צו: רבי היה דורש דרך כוכב מיעקב אל תקרי כוכב אלא כוזב. קול אדריאנוס קיסר הורג בביתר פ' אלף רבוא בני אדם והיה שם בן כוזיבא והיו לו ר' אלף מקוטעי אצבע. ומה היה עושה בן כוזיבא? היה מקבל אבני בליסטרא באחד מארכובותיו וזורקן והורג מהן כמה נפשות. והיה שם ר"א המודעי עסוק בשקו ובתעניתו. נתמלא רוגזיה לבן כוזיבא יתב ליה חד בעיטא ברגליה וקטליה יצאה בת קול ואמרה הוי רועי האליל. א"ל אתה סימית זרוען של ישראל לפיכך זרועו של אותו האיש יבש תיבש ועין ימינו כהה תכהה מיד גרמו עונות ונלכדה ביתר ונהרג בן כוזיבא איכ"ר ב י"ז שנה מלכות בית כוזיבא ילקוט דניאל תהרסה.

בר מצוה ה"מ שליח דבר מצוה הוא אבל עבד דלאו בר מצוה לא ב"מ צו:

ר"ע דרש בה' דברים אדם זוכה לבן וחכ"א עד הפרק זכה לו מכאן ואילך הוא זוכה לעצמו תוספתא עדיות א בן י"ג למצות אבות ה ויגדל הילד ויגמל רה"ר אמר נגמל מיצר הרע רבנן אמרי נגמל מחלבו. ויעש אברהם משתה גדול גדול עולמים היה שם ב"ר נג צריך אדם להטפל בבנו עד י"ג שנה מכאן ואילך צריך שיאמר ברוך שפטרני מעונשו של זה שם סג קטן לס'ת עושין אותו סניף מאימתי עושין אותו סניף? ח"א כדי שיהא יודע טיב ברכה ואחרינא אמר כדי שיהא יודע למי מברך שם צא אלא ורעות רוח רעותיה דמתקרי בר מצוותא וי"ר ג עד י"ג שנה בן לוקה בשביל אב ילקוט רות חרז אמר דוד רבש"ע עני במה יקרא

שמו לפניך? אלא יקרא שמו על שם בנו זה כיצד? אם עומד בנו בבהכנ"ס ובבהמ"ד וקורא בתורה ואומרים הבריות בן מי זה? אומר בן איש פלוני עני הוא ונמצא הרבים מברכים שמו הגדול על ידו תדב"א יח' ע"ע ע' בנים ובנות.

בר נש' ע' אדם.

ברד' ע' גשם.

ברזל (פרזלא) מיום שחרב בהמ"ק נפסקה חומת ברזל בין ישראל לאביהם שבשמים ברכות לב: והנותנת ברזל בין האפרוחים ה"ז מדרכי האמורי אם מפני הרעמים ואם מפני הברק ה"ז מותר תוספתא שבת ז כל ת"ח שאינו קשה כברזל אינו ת"ח דכתיב ארץ אשר אבניה ברזל א"ת אבניה אלא בונים הענית ד' מאי דכתיב ברזל כברזל יחד? לומר לך מה ברזל זה אחד מחדד את חבירו אף ב' ת"ח מחדדין זה את זה בהלכה שם ז' הר קשה ברזל מחתכו ברזל קשה אור מפעפועו ב"ב י' מפני מה לא נאמרה יד כברזל? שהברזל ממית בכל שהוא סנהדרין עו: ג' מאה בודנייתא נבא דפרזלא דשליט בפרזלא שדר ליה גבוכדנצר לגבווראדן שם צו: אם מן הארץ הוא מביא (את המבול) יש לנו עששיות של ברזל שאנו מחפין בהן את הארץ שם קח: אין מוכרין להן (לעכו"ם) עששיות של ברזל בפרזלא הינדואה דחלשי מנייהו כלי זיין ע"ז טו: שהברזל נברא לקצר ימיו של אדם והמזבח נברא להאריך ימיו של אדם אינו בדין שיונף המקצר על המאריך מדות ג' כיון שנברא הברזל התחילו האילנות מרתתים א"ל מה לכם מרתתים? עץ מכם אל יכנס בי ב"ה ברזל כברזל יחד אין סכין מתחדדה אלא בירך של חבירתה כך אין ת"ח משתבח אלא בחבירו שם סט יצה"ר דומה לברזל שהטילוהו בתוך האור כל זמן שהוא בתוך האור עושין ממנו כל כלים שירצו אבות דר"ג טו ונתתי את שמיכם ברזל שלא יהו שמים מזיעין כדרך שאין הברזל מזיע ילקוט ויקרא תרעז.

בריא (מעשה בראשית). ג' בדקי מיתה בראת באשה. כל מה שבראת

באשה לא בראת דבר אחד לבטלה ברכות לא: בתי י"ב מזלות בראתי

ברקיע ועל כל מזל ומזל בראתי לו ל' חיל שם לב: בברא כ"ע לא פליגי דברא משמע כי פליגי בבורא ב"ש סברי בורא דעתיד למברא שם נב: יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ שם נה: לא נבראו רעמים אלא לפשוט עקמומית שבלב שם נט: בתחלה עלה במחשבה לבראת ב' ולבסוף לא נברא אלא אחת שם סא: לא אברי עלמא אלא לרשיעי גמורי או לצדיקי גמורי שם שם: שאל אליהו לר"ג מפני מה ברא הקב"ה שקצים ורמשים בעולם? א"ל לצורך נבראו בשעה שהבריות חוטאין הוא מביט בהן ואומר מה אלו שאין בהן צורך ירוש' ברכות ט

כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה שבת עו: ב' שנים ומחצה נחלקו ב"ש וב"ה הללו אומרים נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא והללו אומרים נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא עירובין יג: לא איברי סיהרא אלא לגירסא. לא נברא יין אלא לנחם אבלים שם סח: י' דברים נבראו בע"ש בין השמשות פסחים נד: ג' דברים עלו במחשבה לבראת שם שם: אפילו בשביל צדיק אחד עולם נברא יומא לח: מציון נברא העולם שם נד: ד' מתחרט עליהם הקב"ה שבראם טובה נב: בניסן נברא העולם. מנין שבתשרי נברא העולם? ר"ה יא. כל מעשה בראשית לקומתן נבראו לדעתן נבראו לצביונן נבראו שם שם שם נ' שערי בינה נבראו בעולם שם כא: א"י נבראת תחילה וכל העולם כולו נברא לבסוף תענית י'. יכול ישאל אדם קודם שנברא העולם? ת"ל למן היום אשר ברא חגיגה יא: י' דברים נבראו ביום ראשון. אור שברא הקב"ה ביום ראשון אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו שם יב: ב' דברים נברא העולם ברחמים. בשעה שברא הקב"ה את העולם ובגבורה בצדק ובמשפט בחסד וברחמים. בשעה שברא הקב"ה את העולם היה מרחיב והולך כב' פקעיות של שתי שם שם שם ב"ש אומרים שמים נבראו תחלה ואח"כ נבראת הארץ ובה"א ארץ נבראת תחלה שם שם שם אלו תתקע"ד דורות שקומטו להבראות קודם שנברא העולם ולא נבראו שם יג: כל מה שברא הקב"ה ברא כנגדו ברא הרים ברא גבעות ברא ימים ברא נהרות שם טו: הסתר דבר עד שלא נברא העולם חקור דבר משנברא העולם. בב' אותיות נברא העולם ירוש' חגיגה ב' ה' נבראו מעין דוגמא של מעלה וכולן לקו בהן סוטה י'. י' דברים קשים נבראו בעולם כ"י. הרבה נימין בראתי באדם וכל נימא ונימא בראתי לה גומא בפ"ע. הרבה קולות בראתי בעבים שם טז: כל מה שברא הקב"ה בעולמו זכר ונקבה בראם שם עד: לפיכך כל או"א חייב לומר בשבילי נברא העולם סנהדרין לו: אדם יחידי נברא שלא יהו צדוקים אומרים הרבה רשויות בשמים. אדם נברא בע"ש שלא יהו צדוקים אומרים שותף היה לו להקב"ה במעשה בראשית שם לח: בשעה שבקש הקב"ה לבראות את האדם ברא כת אחת של מלאכי השרת א"ל רצונכם נעשה אדם? א"ל רבש"ע מה מעשיו? שם סם: א"ל כופר לר"ג מי שברא הרים לא ברא רוח שם לט: אי בעו צדיקי ברו עלמא. רבא ברא גברא. ר"ח ור"א הוו יתבי כל מעלי שבתא ועסקו בספר יצירה ומיברו להו עיגלא תילתא שם סה: שאין השד יכול לבראות בריה פחות מכשעורה שם סז: לא אברי עלמא אלא לדוד. ושמואל שם צח: אמר משה לפני הקב"ה אי בריאה גיהנם מוטב ואם לאו יברא שם קל: אחר ד' אלפים ורל"א שנה לבריאת העולם אם יאמר לך אדם קח לך שדה. שוה אלף דינרים בדינר אחד. אל תקח ע"ט: חביב אדם שנברא בצלם אבות ג' ב' מאמרות

נברא העולם שם ה' כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו שם ה' אלו
 ב' עולמות שברא הקב"ה. א"ת בהבראם אלא בה' בראם מנחת כס: בהמה שנבראת
 מן היבשה הוכשרה בב' סימנים חולין כו: מלמד שברא הקב"ה כוונות באדם שאם
 נהפך אחת מהן אינו יכול לחיות שם ניו: אור נברא תחלה או חושך? תמיד לב. ומפני
 מה איש פניו למטה ואשה פניה למעלה? זה ממקום שנברא וזו ממקום שנבראה
 גיה לא: העולם ומלואו לא נבראו אלא בזכות התורה. בזכות משה בזכות חלה
 ובזכות מעשרות וביכורים ב' א' למה נברא העולם בב'? להודיעך שהן ב' עולמים
 שם שם בש"א השמים נבראו תחילה ואח"כ הארץ. אמר רשב"י תמיה אני האין
 נחלקו אבות העולם ב"ש וב"ה על בריית שמים וארץ? אלא שאני אומר שניהם
 לא נבראו אלא כאלפס וכסויה שם שם העליונים והתחתונים נבראו בבת אחת
 העליונים ניוונים מזוי השכינה התחתונים אם אינם יגיעים אינם אוכלים. העליונים
 חיים והתחתונים מתים שם ב' מהיכן נבראת האורה? ממקום ביהמ"ק. ויהי ערב
 מלמד שהיה בורא עולמות ומחריבן עד שברא את אלה אמר דין הניין לי יתהון
 לא הניין לי שם ג' כיצד ברא הקב"ה את עולמו? נטל ב' פקעיות אחת של אש
 ואחת של שלג ופתכן זה בזה ומהן נברא העולם שם י' אמר הקב"ה אם בורא אני
 את העולם במדת הרחמים הוי חטיוה סגיאין במה"ד היאך העולם יכול לעמוד?
 אלא הרי אני בורא במה"ד ובמה"ה שם יב' כך לא בעמל ולא ביגיעה ברא הקב"ה
 את עולמו אלא בדבר ה' וכבר שמים נעשו שם שם כיון שנבראת (האשה) נברא
 שטן עמה שם יז' כשם שנתנה תורה בלשון הקודש כך נברא העולם בלה"ק שם יח'
 אם מתכנסין כל באי העולם לברוא אפילו יתוש אחד אינן יכולין לזרוק בו נשמה
 שם יט' הארץ היאך נבראת תחלה? אמרו אין אדם בקי בדברים אלו אלא לך אצל
 אבא יוסף הבנאי הלך ומצא שהוא עומד על הקרויא (בסיס של קורות) א"ל שאלה
 יש לי לשאול אותך א"ל איני יכול לירד מפני שאני שכיר יום אלא שאל מה
 תבקש א"ל היאך נבראת הארץ תחלה? א"ל נטל הקב"ה עפר מתחת כסא הכבוד
 וזרק על המים ונעשה ארץ וצרורות קטנים שהיו בעפר נעשו הרים וגבעות שמ"י ג'
 משנברא העולם ועד שהיה משה בן ל"ב שהתחיל להורות לישראל במצרים אלפים
 וד' מאות שנה במד"ר יי' שאלו המינים את ר' שמלאי כמה רשויות בראו את
 העולם? א"ל אני ואתה נשאל לששת ימי בראשית ויב' ב' נתיעץ בתורה וברא את
 העולם בנחומא בראשית א' כיון שברא הקב"ה עולמו ברא יב' מבועין כנגד יב' שבטים
 מכלתא בשלח מנין שאדם אחד שקול כנגד כל מעשה בראשית? שנאמר זה ספר
 תולדות אדם אבות דר"ג לא כך הקב"ה ברא את כל העולם ויצר באדם כל מה שברא
 בעולמו. הא למדת שכל מה שברא הקב"ה בעולמו ברא באדם שם שם הכל ברא

הקב"ה בעולמו חוץ ממדת השקר והעולה מסיקתא רבתי עשרת הדברות א שמים מאיזה מקום נבראו? מאור לבושו של הקב"ה. ארץ משלג שתחת כסא הכבוד פור'א ג ד' רוחות בעולם. רוח פנת צפון ברא ולא גמר אמר כל מי שיאמר שהוא אלוה יבא ויגמור את הפנה הזאת שהנחתי וידעו הכל שהוא אלוה שם שם כשברא הקב"ה העולם היה רחב ושוה בכל ההרים וכשעמד קין והרג הבל אחיו היה דמו תוסס בארץ וקללה הקב"ה מיד נעשו ההרים וגבעות מדרש ויוסע. ע"ע ע' אדם הראשון. בריה, עולם, שמים וארץ.

בריה, בריות (בריייה) כיון שנצטרך אדם לבריות פניו משתנות ככרום

ברכות ו: ואין כל בריה יכולה לכיון אותה שעה (שעת זעמו של הקב"ה) שם ז: אני בריה וחברי בריה אני מלאכתי בעיר והוא מלאכתו בשדה שם יז: גדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת שבתורה שם יט: הרואה חכמי אוה"ע אומר ברוך שנתן מכבודו לבריותיו שם נח: הרואה את הבהקנים כושי גיחור ולווקן פיל קוף וקיפוף אומר ברוך משנה הבריות. ראה בריות טובות ואילנות טובות אומר ברוך שככה לו בעולמו שם ס: לא ישתה אדם מן הכוס ויתננו לחבירו לפי שאין דעות הבריות שוות תוספתא ברכות ה יהי רצון מלפניך שתתן לכל בריה צרכיה ירוש' ברכות ד ח מעשה בר'ג שראה גויה נאה ובירך ברוך שכן ברא בריות נאות בעולמו שם ט ב וכל מי שאינו צריך ליטול ונוטל אינו נפטר מן העולם עד שיצטרך לבריות פאה ח ט תאו בריה לעצמה שור הבר בריה לעצמה תוספתא כלאים א כוי בריה לעצמו ולא יכלו חכמים להכריע אם חיה הוא או בהמה שם בכורים ב תחש שהיה בימי משה בריה בפני עצמה היה שבת כח: כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים שם קנא: שאדם צריך לצאת ידי הבריות כדרך שהוא צריך לצאת ידי המקום ירוש' שקלים ג וי"א בריה שבים בלעתה (לדלת) והקיא אתה ליבשה יומה לח: ויהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות מה הבריות אומרות עליו אשרי אביו שלמדו תורה שם ס: אומר ברוך שלא חסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות ר"ה יא: אוי להם לבריות שרואות ואינן יודעין מה רואות חגיגה יב: כל מי שחכם ועניו ושפל וירא חטא ורוח הבריות נוחה הימנו עושין אותו דיין בעירו תוספתא חגיגה ב לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות כתובות יז: המבזבז אל יבזבז יותר מחומש שמא יצטרך לבריות שם נ: יצתה ב"ק וא"ל (לטיטוס) רשע בן רשע בריה קלה יש לי בעולמי ויתוש שמה גיטין נ: בא וראה כמה גדול כבוד הבריות ב"ק ע: כלו פירותיו. מן השדה ואינו מניח בנ"א ליכנס בתוך שדהו מה הבריות אומרות עליו? מה הנאה יש לפלוני? שם פא: לעולם ישכיר אדם עצמו לפי' ואל יצטרך לבריות ג"ב ק: שאין השד יוכל לבראות בריה פחות מכשעורה סנהדרין סז: ובא אל

בית הגגב זה הגונב דעת הבריות שבוטח לט'. שאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו
 ע"ג. אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות אבות א כל שרוח הבריות נוחה
 הימנו שם ג. אוי להם לבריות מעלבונה של תורה שם ו. בריה שאין בה עצם אינה
 מחקימת י"ב חודש חולין נח. אסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעתו של עכו"ם
 שם זד. יש לך בריות גדלות בים ויש לך בריות גדלות ביבשה. יש לך בריות
 גדלות באור ובאור שם כזו. יש ברייה ב(כוליא) אחת בכורות לט'. אפילו דברים
 שאתה רואה שהן יתירה בעולם כגון זבובין ופרעושין ויתושין אף הן בכלל
 ברייתו של עולם הן ב"ר אני ממחה על בריותי ואין בריותי ממחים על ידי שם כח
 בשעה שהשנים יפות הבריות נעשות אחין אלו לאלו שם פט. אי אתה רוצה לגאול
 בניו של אברהם שעשה אותך אדון על כל בריותיך? שם' ג. ג' בריות קדמו את
 העולם המים והרוח והאש שם טו. נאה שבבריות אדם שם כג. כל בריותיו של הקב"ה
 לוין זה מזה שם לא הרבה בריות ברא הקב"ה בעולמו ולא היה העולם ראוי
 להשתמש בהן וגנון הקב"ה מן העולם שם לה הבריות אומרים איש פלוני רוחו
 יתירה רוחו קצרה וי"ק' טו. באותה שעה קרא הקב"ה למלאכי השרת וא"ל בואו
 וראו בריה שבראתי בעולמי! שם כו. שכל המכניס בריה אחת לתוך כנפי השכינה
 מעלין עליו כאלו הוא בראו ויצרו שה"ר א. צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה
 במלך שברא בריותיו שלמות שם ג. הבריות מפקידין אצל נשותיהן טיפה של לבנות
 והקב"ה מחזיר להם אותה טיפה בריה נאה שלימה קה"ר שכל זמן שאדם חי
 אימתו מוטלת על כל הבריות והחיות והרמשים כיון שמת אדם נטלה אימתו
 וצריך שימור שם שם סוף דבר הכל נשמע סוף דיבורו של אדם הכל משמיעין את
 מעשיו שבשעה שאדם נפטר מן העולם הקב"ה אומר למלאה"ש ראו מה הבריות
 אומרות עליו כשר היה ירא שמים היה פלוני זה מיד מטתו פורחת באויר שם שם
 בריות הגדלות באור זו סלמנדרא תנחומא י"טב ג. עד שהבריות מרננות עליו ואומרים
 איש פלוני כשר וחסיד ונאה להיות חכם ספרי בהעלותך זב. אל יתיחד אדם עם הנשים
 בפונדק מפני דעת הבריות. לא יספר עם האשה בשוק מפני טענת הבריות אבות
 ד"ג ב. כללו של דבר אל ישנה אדם ממנהג הבריות ד"א וז"ל ה כל בריות שנבראו
 מן השמים נפשם וגופם מן השמים וכל בריות שנבראו מן הארץ נפשם וגופם מן
 הארץ חוץ מן האדם שנפשו מן השמים וגופו מן הארץ י"קוט תהלים תתלא. ע"ע ע'
 אדם, בהמה וחיה, בריאה.

ברית נאמר ברית במלח ונאמר ברית ביסורין ברכות ה'. צריך שיקדים ברית
 לתורה שזו נתנה בג' בריתות וזו נתנה בייג בריתות שם מה: ברית
 כרותה היא היגע תלמודו בבית הכנסת לא במהרה הוא משכח. ברית כרותה היגע

תלמודו בצנעה לא במהרה משכח. ברית כרותה הלומד אגדה מתוך הספר לא במהרה משכח ירוש' ברכות ה"ו וצאצאיו חתם באות ברית קודש שם ט ד אף בכסות אין מדקדקין (עם העני) מפני בריתו של אברהם אבינו ירוש' פסח ח ברית אלו דברים שנאמרו בחורב חוספתא חלה א כל המניח ידיו כנגד פניו של מטה כאילו כופר בבריתו של א"א שבת מא. ברית הן הן הדברים שנאמרו לו למשה בסיני פסחים לח: ברית כרותה ל"ג מדות שאינן חוזרות ריקם ר"ה יז: להפר בריתי אתם בימי פרסיים מגילה יא. ברית כרותה לשפתים מ"ק יח. גדולה מילה שנכרתו עליה י"ג בריתות נדרים לא: גדולה תורה שאלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה שם לב. ואין לך כל דבר מצוה ומצוה שכתובה בתורה שלא נכרתו עליה מ"ח בריתות סוטה לו: לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה גיטין ס: את בריתי שלום כשהוא שלם ולא כשהוא חסר קידושין סו: בני ברית למעוטי נכרים ב"ק טו. כ"ד מתנות כהונה נתנו לאהרן ולבניו כל המקיימן כאילו מקיים כלל ופרט וכלל וברית מלח שם קי: אשה גולם היא ואינה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי סנהדרין כב: והמפר בריתו של א"א אין לו חלק לעוה"ב אבות ג יא ברית מלח עולם הוא שתהא ברית אמורה במלח מנחות יט: מה אבותיכם לא נכנסו לברית אלא במילה וטבילה אף הם לא יכנסו לברית אלא במילה וטבילה כריתות ט. ברית כרותה לו לפשפש שכל המוללו מריח בו נדה נח. ברית כרותה למים שאפילו בשעת שרב רוחא שייפא ב"ר ג מה סבורין בני נח שבריתן כרותה עמדת לעד? אלא כל זמן שהשמים והארץ קיימים בריתן קיימת שם לר ג' בריתות כרת הקב"ה כשיצאו ממצרים תנח"מ נצבים ג ז' אבות כרותי ברית אברהם ויצחק ויעקב משה ואהרן ופנחס ודוד ד"א וזטא א אמר דוד כרת לי הקב"ה ברית שאהא בקי במקרא במשנה במדרש בהלכות ובהגדות תדב"א ג אורייתא אקרי ברית וקוב"ה אקרי ברית והאי רשימא קדישא (מלה) אקרי ברית זהר אחרי עג בה' ענינים נאמר הברית ברית מילה ברית הקשת ברית המלח ברית היסורין ברית הכהונה זהר חדש בראשית ד. ע"ע ע' מילה, שבועה.

ברכה וקללה (לטו"ת) ישמעאל בני ברכני. שלא תהא ברכת הדיוט קלה

בעיניך ברכות ז. תבא מארה לאדם שאשתו ובניו מברכין לו שם כ.

ברכת המינים ביבנה תקנוה שם כח: מכאן לחושד את חברו בדבר שאין בו שצריך לברכו שם לא: מתוך שחסידיהם הם תורתן משתמרת ומלאכתן מתברכת שם לב: כאן קודם ברכה כאן לאחר ברכה שם שם: תכף לת"ח ברכה שם מבי. מנין שאין פרי בטנה של אשה מתברך אלא מפרי בטנו של איש? שם נא: חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה שם שם שם נתקללה בבל נתקללו שכניה נתקללה

שומרון נתברכו שכניה שם שם שם ובקללה מתחילין מן הקטן. בתחלה נתקלל נחש ולבסוף נתקללה חוה שם סא. ויברך ה' את עובד מאי היא הברכה שברכו? שם סג: אין הברכה שורה אלא במעשה ידיו תוספתא ברכות ו' אם בירכך נכרי ענה אחריו אמן דכתיב ברוך תהיה מכל העמים ירוש' ברכות ח' בריך אלההון דיהודאי ירוש' סאה ג' ז' השקיפה וברך בבנים ובבנות מע"ש ה' יג' ינחו לך ברכות על ראשך שהקרבתי תחת כנפי השכינה שבת לא. בעון חלה אין ברכה במכונס ומארה משתלחת בשערים שם לב: והריקותי לכם ברכה עד בלי די עד שיבלו שפתותיכם מלומר די שם שם שם ושאשתו מקללתו בפניו שם סז: נהרא מכיפיה מיברך שם סה: ברכה שאני שם קה: מפני מה מועדים שבבבל שמחים? מפני שלא היו באותה קללה שם קה: אילימא משום קללה הא בתחילה נתקלל נחש ולבסוף נתקללה חוה ולבסוף נתקלל אדם? עירובין יח'. כל הישן בקילעא שאיש ואשתו שרויין בה אם אשתו נדה תבא עליו ברכה שם סג: כל שאין יין נשפך בתוך ביתו כמים אינו בכלל ברכה שם סה: עשר קללות נתקללה חוה שם ק: העושה מלאכה בע"ש וי"ט מן המנחה למעלה אינו רואה סימן ברכה לעולם. המצפה לשכר אשתו וריחים אינו רואה סימן ברכה. ד' פרוטות אין בהן סימן ברכה לעולם פסחים ג': אפילו דור שאביו יקלל ואת אמו לא יברך אל תלשן שם פג: כל הנוטל פרוטה מאיוב מתברך שם קיב: אמר דוד ברוך הבא בשם ה' אמר ישי ברכנוכם מבית ה' שם קיט: מברכתן של צדיקים אתה למד קללה לרשעים ומקללתן של רשעים אתה למד ברכה לצדיקים יומה לח: ונשתלחה ברכה בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים שם לט: הללו שברכתן ברכה וקללתן קללה יעסקו בדברים הללו? שם נד: קלל את הנחש עולה לגג מזונותיו עמו. קלל את כנען אוכל מה שרבו אוכל. קלל את האשה הכל רצין אחריה. קלל את האדמה הכל ניזונין הימנה שם עה: מי שאינו מראה סימן ברכה במשנתו בתוך ה' שנים שוב אינו מראה תוספתא שקלים ג' עץ עושה פרי ההוא לברכה לדורות כתיב ר"ה יא: א"ל ליברכן מר א"ל אמשול לך משל למה"ד לאדם שהיה הולך במדבר ומצא אילן. אמר אילן אילן במה אברכך? תענית ח: מה יורה לברכה אף מלקוש לברכה. כיון שנצא ניסן וירדו גשמים אינו סימן ברכה שם יו' גשמים בע"ש אינן אלא סימן קללה שם ח: אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין. לא בדבר השקול ולא בדבר המדוד ולא בדבר המנוי שם שם שם לנדה ביניהם לברכה. כאלמנה לברכה. טובה קללה שקילל אחיה השילוני את ישראל יותר מברכה שבירכן בלעם הרשע שם כ'. עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי מגילה ז': אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך שם טו: ברכות וקללות נקראין ומתרגמין שם כה: ולא עלתה על מטתי סללת חברי שם כה: א"ל ברכני א"ל יהי רצון שתגיע לחצי ימי שם שם שם שאין

אומרים ברכה על הפורענות. ל"ש אלא בקללות שבחורות כהנים אבל קללות שבמשנה תורה פוסק. עזרא תיקן להם לישראל שיהו קורין קללות שבתו"כ קודם עצרת ושבמשנה תורה קודם ר"ה כדי שתכלה השנה וקללותיה סם לא: א"ל דאמר לי אבא זיל גביהו דליברכך א"ל יהא רעוא דתזרע ולא תחצד תעייל ולא תיפוק. א"ל לא מבעיא דברוכי לא בירכך אבל צעורי צעורין. א"ל הנך כולהו ברכתא נינהו. א"ל ברכך ברכתא דברכך קוב"ה לישראל מ"ק ט: ערבות שבו גנוי ברכה חגיגה יב: י"ח קללות קילל ישעי' את ישראל ולא נתקררה דעתו עד שא"ל ירהבו הנער בזקן סם יד. ונשיא בעמך לא תאור בעושה מעשה עמך יבמות כב: כל יהודי שאין לו אשה שרוי בלא ברכה סם סב: ונברכו בך א"ל הקב"ה לאברהם ב' ברכות טובות יש לי להבריך בך רות המואביה ונעמה העמונית. כל משפחות הדרות באדמה אין מתברכות אלא בשביל ישראל סם סג: זו מעולה שבברכות סם קב: ב' הואיל ונאמרה בו ברכה. ב' הואיל ונאמרה בו ברכה לדגים כתובות ה. ואלו יוצאות שלא בכתובה. אף המקללת יולדיו בפניו סם עב: ברכת הבית ברובה: לשון חכמים ברכה סם קי: בברכותיה של א"י בית סאה עושה ה' ריבוא כורין סם קיב: כי לייט לייט תחילה ירך והדר בטן ומיא כי בדקי אורחיהו בדקי בטן ברישא סוטה ט: כאדם שמקלל את עצמו ותולה קללתו בחבירו סם יא: ברכות וקללות כיצד? כיון שעברו ישראל את הירדן ובאו אל הר גריזים סם לב: ברוך בכלל ברוך בפרט ארור בכלל ארור בפרט סם לו: ארור האיש אשר יעשה פסל: ארורין אביו ואמו של זה שכך גרמו לו. ומה קללה בקול רם אף ברכה בקול רם ומה קללה בלה"ק אף ברכה בלה"ק סם סס: א"ת יבורך אלא יברך סם לח: כלום יש עבד שמברכין אותו ואינו מאזין? סם מ: כל אדם שיש בו חנופה אפילו עוברין שבמעיי אמן מקללין אותו סם מא: מיום שחרב ביהמ"ק אין יום שאין בו קללה ולא ירד הטל לברכה סם מח: אותה שעה אמרו ארור אדם שיגדל חזירים וארור אדם שילמד לבנו חכמת יוונית סם מס: אשר ברכך ה' יכול נתברך בית בגללו (בגלל העבד) מעניקים לו לא נתברך אין מעניקים לו? ת"ל הענק תעניק מכל מקום איכ מה ת"ל אשר ברכך? הכל לפי ברכה תן לו קידושין יו: ואם איתא דרתח לא הוה מברך לך סם לא: ההולך למוד גורנו אומר יה"ר מלפניך שתשלח ברכה במעשה ידינו התחיל למוד אומר ברוך השולח ברכה בכרי הזה כ"ס מב: שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו סם נט: כל מי שיש לו מעות ומלוה אותן שלא בעדים גורם קללה לעצמו סם עה: ברוך אתה בעיר שיהא ביתך סמוך לבהכ"נ ברוך אתה בשדה שיהיו נכסיך קרובים לעיר סם קי: א"ל גלטייה מר א"ל כתיב גם במדעך מלך אל תקלל ג"ב ד: כל הנותן פרוטה לעני מתברך בו' ברכות והמפייסו בדברים

מתברך ב'א ברכות ס"ט: בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בור' הקב"ה בריך ישראל בכ"ב וקללן בח' ואילו משה רבינו ברכן בח' וקללן בכ"ב ס"ח: תחת אבותיך יהיו בניך בברכה כתיב ס"ט: אבל ביתו של אחאב אינו מזומן לברכה סנהדרין לט: כל קללות שקילל דוד את יואב נתקיימו בזרעו של דוד ס"ח: תהא לוטא ולא תהא לאטה ס"ט: אומר ארור שזו ילד ארור שזו גידל ארור שיצא זו מחלציו ס"ט: כל המונע הלכה מפי תלמיד אפילו עוברין שבמעו אמו מקללין אותו ס"ט: ואם למדו מה שכרו? זוכה לברכות כיוסף ס"ט: שעתידין ו' בנים לצאת ממנה (מרות) שמתברכין בו' ברכות ס"ט: מארת ה' בבית רשע זה פקח-ונוה צדיקים יבורך זה חזקי' ס"ט: א"ל מילט קא לייטת לי? א"ל קרא כתיב ס"ט: עד כאן ברכו אביו (דוד לשלמה) מכאן ואילך ברכתו אמו ס"ט: מברכתו של אותו רשע (בלעם) אתה למד מה היה בלבו. כולם חזרו לקללה חוץ מבתי כנסיות ובמ"ד ס"ט: השתא לווטתא דמשה לא קא מקיימא לווטתא דיהושע תלמידיה מקיימא? ס"ט: צריך בר נש חשיש על לטותא דרביה אפילו על מגן ירוש' סנהדרין י"ב: קללת חכם אפילו בחנם היא באה מכוח יא. אין אלה אלא לשון שבועה שבועת לה: ארור בו נדוי בו קללה ס"ט: זה (עבד) היה בכלל ארור וזה (גר) לא היה בכלל ארור הוריות י"ג: בית ישראל ברכו את ה' בית הלוי יראי ה' נמצאו ישראל מברכין אחת בית אהרן ב' בית הלוי ג' ישראל מברכין ד' תוספתא הוריות ב' בריך רחמנא דחמי לי פירין עד דאנא בחיים ירוש' הוריות ג' ד' פסוק זה (לא ימיש ספר התורה) אינו לא חובה ולא מצוה אלא ברכה מנחות צ"ט: מה היה ברכה שברכן (משה)? אמר להם תשרה שכינה על מעשה ידיכם תוספתא מנחות ז' ארור אתה מכל הבהמה אם מבהמה נתקללה מחיה לא כל שכן? בכורות ח': מאי דכתיב מברך רעהו בקול גדול בבוקר השכם קללה תחשב לו? כגון דמיקלע לאושפיוזו וטרחו קמיה שפיר למחר נפיק יתיב בשוקא ואמר רחמנא ניברכיה לפלניא דהכי טרח קמאי ושמעין אינשי ואזלין ואנסין ליה ערינן ט"ז: אם ברך תברכני בתורה והרבית את גבולי בתלמידים תחיה ט"ז: אע"פ שנתקללו המאורות מע"ש לא לקו עד מוצ"ש ב' יא כל יום שיש בו חסרון כתיב בו ברכה ואינו חסר כלום ס"ט: אף קללתו של הקב"ה יש בה ברכה ס"ט: כבר כתוב ואברככה מה ת"ל והיה ברכה? אלא א"ל עד כאן הייתי זקוק לברך את עולמי מיכן ואילך הרי הברכות מסורות לך ס"ט: כל מי שהוא מזכיר את הצדיק ואינו מברכו עובר בעשה ס"ט: ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק ח"א ברכה ס"ט: אורריך ארור ולהלן הוא אומר מברכין ברוך ואורריך ארור? אלא בלעם ע"י שהיה שונא פתח בברכה וסיים בקללה ויצחק שהיה אוהב פתח בקללה וסיים בברכה ס"ט: נכסי חו"ל אין בהם

ברכה אלא משתשוב אל ארץ אבותיך אהיה עמך שם עי אשריהם הצדיקים
 שמתברכין בארץ ומתברכין בשמים. להודיע שכל הברכות שברך יצחק את יעקב
 ברכו הקב"ה מלמעלה שם עי ממקום אשר פסק יעקב משם התחיל משה וזאת
 הברכה שם ק אדם רואה עמוד נאה אומר ברוך המחצב שנחצב הימנו נאה העולם
 ברוך המקום שחצבו ובראו שמ"ר טו ברכה שורה בתוך מעיה של אותה הצדקת
 ויק"ר לד אין הברכות מועילות כלום אלא א"כ שלום עמהן כמד"ר יא לכה ארה לי
 מי שהוא מארר לעצמו מארר שם כ מי יוכל לקלל אלו ששומרים מצותיו? המקלל
 אותם כאלו מקלל פני השכינה. כשבא בלעם לקלל את ישראל עיקם הקב"ה את
 את לשונו והתחיל לברך שם שם ומנין שכל המקבל תוכחה זוכה לברכה? דבר א
 למה ברכן (משה) בלשון תוספת? שתוספתו של הקב"ה יתירה מן העיקר א"ל
 רבינו משה הקב"ה לא נתן קצבה לברכותינו ואתה אמרת אלף פעמים? א"ל מה
 שברכתי אתכם משלי ברכתי כשיבא הקב"ה יברך אתכם. למה ברך אותם ככוכבים?
 שם שם כשנכנס עשו אצל אביו וראה שנטל יעקב את הברכות א"ל לא הנחת לי
 אפילו ברכה אחת! א"ל יצחק אפילו אני מברך לו אני מברך שם שם כל מה
 שישאל אוכלים בעוה"ז מכח ברכות שברכם בלעם הרשע אבל ברכות שברכו
 אותן האבות משומרין הן לעת"ל שם ג ברוך אתה בעיר בשכר המצות שאתה עושה
 בעיר. וברוך אתה בשדה בשכר מצות שאתה עושה בשדה. ברוך אתה בבואך
 בפרקמטיא שלך שם ז ברכות מברכות לבעליהן וקללות מקללות לבעליהן רות"ר א
 לעולם אל ימנע אדם עצמו מליילך אצל זקן לברכו שם י אין הקללה שוכנת במקום
 ברכה תנחומא נח כא אדם צריך לעמול ולעשות בשתי ידיו והקב"ה שולח את ברכתו
 שם ויצא יג יברך ה' בנכסים וישמרך מיצה"ר ספרי נשא היה חבירו בשוק ואומר
 הקב"ה יברכהו לפלוני היום יצא מתוך ביתו מאה שוורים שמע סרדיוט והלך
 ואמר לשר והקיף את כל ביתו ונטל ממנו כל ממונו אבות דר"ג יא זו היא קללה
 שמקללין בנ"א אל יהא לך חומץ ומלח בתוך ביתך שם כ מפסיקין בברכות ואין
 מפסיקין בקללות. אמר הקב"ה אינו דין שיהו בני מתקללין ואני מתברך סופרים יב
 וכן היה מנהג טוב בירושלים להתענות בניהם ובנותיהם חקטנים ביום צום בן
 שנה עד עצם היום בן י"ב להשלים ואח"כ מקרבו לפני כל זקן וזקן כדי לברכו
 שם יח ה כל מקום שנאמר לי יש בו ברכה ילקוט תרומה סג מתנבא (בלעם) שאינו
 יכול לבטל את הברכות שנתברכו האבות מפי השכינה שם בלק תסס בכל מקום
 שהצדיקים הולכים ברכה באת לרגלם ירד יצחק לגרר באת ברכה לרגליו שם עקב
 תתנו וכשבא בלעם לברך את ישראל היה ראוי לברכן ז' ברכות כנגד ז' מובחות
 ולא ברכן אלא ג' א"ל הקב"ה רשע אתה עינך צרה. בברכתך של ישראל. יבא

משה שעינו יפה ויברך את ישראל שם ברכה תתקנא בשעה שאני מזכיר צדיקו של עולם אתם תנו ברכה שם משלי תתקמו כל מי שהוא נאמן הקב"ה מביא ברכות על ידו שם שם תתקסב כל מי ששומע קללתו ושותק נקרא חסיד מדרש מהלים טז דאי קללת צדיקא היא אפילו דלא אתכוין בה כין דנפקא מפומיה נטל לה ההוא יצה"ר וקטרג בה בשעתא דסכנה זחר וישלח בשעתא דאתכנס (חזה) לגבי אדם קב"ה בריך לון כחזון דמברך לכלה בז' ברכות שם חוריע מר אית בר נש דברכתא אתקיים על ידיה יתיר מאחרא בגין דהאי זמין דיתקיים ברכתא על ידיה ואית בר נש דהוא זמין לאיתקיימא לוותין על ידיה שם אחרי סג' ע"ע ע' ברכות, ברכת כהנים, ברכת המזון, תוכחה, תפלה.

ברכות אנשי כנה"ג תקנו להם לישראל ברכות ותפלות קדושות והבדלות

ברכות לג' כל המברך ברכה שאינה צריכה עובר משום לא תשא שם שם שם חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה שם שם: אסור לו לאדם שיהנה מן העוה"ז בלא ברכה וכל הנהנה מן העוה"ז בלא ברכה מעל שם לה' כתיב לה' הארץ וכתיב והארץ נתן לבנ"א ל"ק כאן קודם ברכה כאן לאחר ברכה שם שם שם כל הנהנה מן העוה"ז בלא ברכה כאילו גוזל להקב"ה וכנסת ישראל שם שם: משתבחין ליה רבנן לרזב"ז דאדם גדול הוא ובקי בברכות שם לה' כל יום ויום תן לו מעין ברכותיו שם מ' כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות לא יצא ידי חובתו שם שם: כל ברכה שאין בה הזכרת השם (מלכות) אינה ברכה שם שם שם כל שהוא מין קללה אין מברכין עליו שם שם שם כל המוקדם בפסוק זה (ארץ חטה וכו') מוקדם לברכה שם מא' תקף לנטילת ידיים ברכה שם מב' נח נפשיה דרב וברכת מזונא לא גמרינן שם סג' מנין לעונה אמן שלא יגביה קולו יותר מן המברך? שם מה' ומברכותיו של אדם גיכר אם ת"ח הוא אם לאו שם נ' הרואה מקום שנעשו בו נסים לישראל אומר ברוך שעשה נסים. על הזיקין ועל הוועות ועל הרעמים אומר ברוך שכחו וגבורתו שם נד' הרואה אוכלוסי ישראל אומר ברוך חכם הרזים. הרואה חכמי ישראל אומר ברוך שהלק מחכמתו ליריאו שם נח' מאימתי מברכין על הגשמים? שם נט': הנהנה מעוה"ז בלא ברכה מעל עד שיתירו לו כל המצות תוספתא ברכות ד' כל שהוא תיכף לנט' ברכה אין השטן מקטרג באותה הסעודה ירוש' ברכות א' א' העולם ככרם ופדיונו ברכה שם י' מסובין אסורין לטעום כלום עד שיטעום המברך שם שם שם כל ברכיא טבין וברכיא דאורייתא בישין שם ס' ארחב"א המדליק נר חנוכה צריך לברך ורי"א הרואה נר של חנוכה צריך לברך שם כג' מכאן אמרו כתבי ברכות כשורפי תורה שם קטו: כל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן מסתים ז' בשעה שאני מזכיר צדיק עולמים אתם תנו ברכה יומא לו' תפילין כל אימת

דמשמשי בהו מברך טובה מו. ק"כ זקנים ובהם כמה נביאים תיקנו י"ח ברכות על הסדר מגילה יז: אין אומרים ברכה על הפורענות שם לא: מנין לברכת חתנים בעשרה? כתובות ז: שאין מברכין בתורה תחילה גידים פא. גדול העונה אמן יותר מן המברך גזיר טו: הרי שגזל סאה של חטין והפריש ממנו חלה כיצד מברך? אין זה מברך אלא מנאץ ג'ק צד. כל המברך על החודש בזמנו כאילו מקבל פני שכינה סנהדרין מב. חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום מנחות כג: ת"ח צריך שילמוד ברכת חתנים חולין ט. מה שמועה טובה ברוך הטוב והמטיב אף מים קרים ברוך הטוב והמטיב ב' יג קטן וס' עושין סניף מאימתי? כדי שיהא יודע לברך שם צא אם אכלת מפירות הארץ או מן האילן הוי מברך עליהם שאם אכלת ולא ברכת אתה גזול את הפירות ואת האילן ואם אכל אדם וברך הוא ממליך לבוראם שו"ט תהלים לז. ע"ע ע' ברכה וקללה.

ברכת המזון (כוס של ברכה) אמרו מאה"ש לפני הקב"ה רבש"ע כתיב

בתורתך אשר לא ישא פנים והלא אתה נושא פנים לישראל?

א"ל וכי לא אשא פנים לישראל שכתבתי להם בתורה ואכלת ושבעת וברכת והם מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה ברכות כ: מנין לברכת המזון לאחריה מן התורה? שנאמר ואכלת ושבעת וברכת שם כא. א"ל ר"פ הבו לי לדידי לברוך דנפיל עילווי ט' קבין שם ככ: בנימין רעיא כך ריפתא ואמר בריך רחמנא מריה דהאי פיתא שם מ: בעל הבית בוצע ואורח מברך. מאי מברך? יה"ר שלא יבוש בעה"ב בעוה"ז ולא יכלם לעוה"ב שם מו. א"ל (ינאי) לדביתהו מאן יהיב לן גברא דמברך לן? אייתיתיה לשמעון בן שטח אחוה. יהבו ליה כסא לברוכי אמר היכי אברין? ברוך שאכל ינאי וחביריו? שם מח. משה תקן לישראל ברכת הזון בשעה שירד להם מן יהושע תקן להם ברכת הארץ כיון שנכנסו לארץ דוד ושלמה תקנו בונה ירושלים שם סם: י' דברים נאמרו בכוס של ברכה טעון הדחה ושטיפה חי ומלא עיטור ועיטוף נוטלו בב' ידיו ונותנו בימין ומגביהו מן הקרקע ספח ונותן עיניו בו. כל המברך על כוס מלא נותנין לו נחלה בלי מצרים שם נא. ומשגרו לאנשי ביתו במתנה כי היכא דתתברך דביתהו. אין מסיחין על כוס של ברכה. אין מברכין על כוס של פורענות שם סם: מי שאכל בראש הבירה ושכח וירד ולא ברך יחזור לראש הבירה ויברך שם נג: ג' דברים מקצרים ימיו ושנותיו של אדם מי שנותנין לו כוס של ברכה לברך ואינו מברך שם נה. אם אכלת וברכת כביכול כאלו משלך אכלת ירוש' ברכות ה כוס של ברכה מצטרף לטובה ואינו מצטרף לרעה פסחים קט: לאחר שאוכלין ושותין נותנין לו לאברהם אבינו כוס של ברכה לברך ואומר להם איני מברך שיצא ממני ישמעאל א"ל ליצחק ליעקב למשה ליהושע:

א"ל לדוד טול וברך א"ל אני אברך ולי נאה לברך שנאמר כוס ישועות אשא
 שם קיט: אלו נאמרין בכל לשון וברכת המזון סוטה לב: אין נותנין כוס של ברכה
 לברך אלא לטוב עין שם לח: לאחר שאכלו ושתו א"ל כוס של ברכה אחת שותה
 או מ' זהובים אתה נוטל? א"ל כוס של ברכה אני שותה יצתה בת קול ואמרה
 כוס של ברכה שוה מ' זהובים חולין פי: יצחק היה מקבל את העוברים ואת השבים
 ומשהיו אוכלין ושותין היה אומר להן ברכו: אמרו ברוך אל עולם שאכלנו משלו
 ב"ר מג ומי מברך תחלה? הכל חולקין כבוד להקב"ה שהוא יצוה לברך והקב"ה
 אומר למיכאל ברוך והוא אומר לגבריאל וגבריאל לאבות העולם והן חולקין כבוד
 למשה ולאחרון שם"ר כה כיצד היו מברכין על המזון? שנו רבותינו עד שלא נכנסו
 לא"י היו מברכין הזן את הכל משנכנסו לא"י היו מברכין על הארץ ועל המזון
 משחברו הוסיפו בונה ירושלים משנקברו הרוגי ביתר הוסיפו הטוב והמטיב
 במד"ר כג ויאכל בעז וישת וייטב לבו למה וייטב לבו? שברך על מזונו רוח"ה אמרו
 (אחי יוסף) נאכל ונשתה ואח"כ נהרגהו אכלו ושתו באו לברך א"ל יהודה אנו
 מבקשין להרוג נפש ונברך לאלהינו? אין אנו מברכין אלא מנאצין תנחומא תשא ב
 אוכלי עמי אכלו לחם זה ישראל שהיו מברכים להקב"ה על הלחם ועל מה שהם
 אוכלים ילקוט תהלים תשע: ע"ע ע' אכילה ושתיה ברכה וקללה סעודה:

ברכת כהנים (דוכן, נשיאת כפים) כל כהן שהרג את הנפש לא ישא
 את כפיו ברכות לב: מימי לא עברתי על דברי חבירי יודע
 אני בעצמי שאיני כהן אם אומרים לי חבירי עלה לדוכן אני עולה שבת קיט: מנין
 לכהן שעולה לדוכן שלא יאמר הואיל ונתנה לי תורה רשות לברך את ישראל
 אוסיף ברכה אחת משלי? ר"ה כה: ומה ראו לומר ברכת כהנים אחר הודאה? מגילה יח:
 ברכת כהנים נקריין ולא מתרגמין שם כה: ולא נשאתי כפי בלא ברכה שם כו: כל
 המסתכל בג' דברים עיניו ובכהנים: בומן שבהמ"ק קיים שהיו עומדין על
 דוכן ומברכין את ישראל בשם המפורש חגיגה טו: ואלו נאמרין בלשון הקודש
 ברכת כהנים סוטה לב: מנין שהקב"ה מתאוה לברכת כהנים? כל כהן שמברך
 מתברך ושאינו מברך אינו מתברך: כל כהן שאינו עולה לדוכן עובר בג' עשה
 שם לח: ביהכ"נ שכולו כהנים כולן עולין לדוכן למי מברכין? לאחיהם שבשדות
 שם שם שם מאי מברך? שם לט: אין הכהנים רשאים לכון קשרי אצבעותיהן עד
 שיחזרו פניהם מן הצבור: אין הצבור רשאים לענות אמן עד שתכלה ברכה מפי
 הקורא שם שם: לעולם תהא אימת צבור עליך שהרי כהנים פניהם כלפי העם
 ואחוריהם כלפי שכניה שם מ: שלא יאמר איש פלוני מגלה עריות ושופך דמים
 והוא מברכני? אמר הקב"ה ומי מברך לא אני מברך? ירוש' גיטין ה למדנו ברכה

לישראל מפי כהנים לכהנים עצמן לא למדנו כשהוא אמר ואני אברכם הוי אומר כהנים מברכין לישראל והקב"ה מברך לכהנים חילין מס'. אני והנער נלכה עד כה לפיכך אמר המקום כה תברכו את בני ישראל ב'ר מג שכל מי שמזיר עצמו מן היין לשם שמים זוכה לכל הברכות האמורות בברכת כהנים במד"ר יא משגיח מן החלונות מבין כתפותיהם של כהנים מציץ מן החרכים מבין אצבעותיהם של כהנים שם שם מכאן ואילך אמר הקב"ה הרי הברכות מסורות לכם הכהנים יהיו מברכים את בני כשם שאמרתי לאברהם אביהם והיה ברכה שם שם א"ל הקב"ה לכהנים לא מפני שאמרתי לכם שתהיו מברכין את ישראל תהיו מברכין אותם באנגריא ובבהלות אלא תהיו מברכין בכוונת הלב כדי שתשלט הברכה בהן שם שם אף בברכת כהנים אחר כל ברכות סיימן בשלום לומר שאין הברכות מועילות כלום אלא א"כ שלום עמהם שם שם יכול אם רצו הכהנים לברך את ישראל הרי הם מבורכים ואם לאו אין מבורכים? ת"ל ואני אברכם שם שם א"ל הקב"ה אע"פ שאמרתי לכהנים שיהיו מברכין אתכם אני עומד עמהם ומברך אתכם לפיכך הכהנים פורשין את כפיהם לומר שהקב"ה עומד אחרינו תנחומא נשא ח ששים גבורים סביב לה אלו ששים אותיות שבברכת כהנים. אלא אפילו רואה אדם בחלומו החרב שלופה ונתונה בצוארו משכים והולך לביהכ"נ ורואה הכהנים נושאים את כפיהם החלום רע מתבטל ממנו שם שם ט כל כהן דהוא לא רחום (אוהב) לעמא או עמא לא רחמין ליה לא יפרוס ידיו לברכא לעמא דכתיב טוב עין הוא יבורך זהר נשא קכז. ע"ע ע' כהונה.

ברק' ע' גשם.

בשורה כל המשביע עצמו מדברי תורה ולן אין מבשרין אותו בשורות רעות ברכות יד'. ועל בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב על בשורות רעות אומר ברוך דין האמת שם נד'. אם עשו שפתותיו תנובה מבשר שמשמע תפלתו ירוש' ברכות ג כל העושה מצוה כמאמרה אין מבשרין אותו בשורות רעות שנת טג. חטין נעשו יפות א"ל צא ובשר לסוסים ולחמורים פסחים ג: בכ"ה ביה אתת בשורתא טבתא ליהודאי דלא יעידון מאורייתא ר"ה יט'. ואלו קרעין שאין מתאחין ועל שמועות הרעות מ"ק כו'. העבירו לפניה כוס של בשורה כתיבות טז: בהכר בישר (יהודה) בהכר בישרוהו סוטה י: רוח הקודש מבשרתן כן ירבה וכן יפרוץ שם יא ברב בישר (משה) ברב בישרוהו שם יג: רוח"ק מבשרתן אימתי שתעשו ככה הדם מתכפר להן שם מו'. המבשרני במה נפטר רחמה של אשתי אם זכר יטול מנה ילדה זכר נוטל מנה ב"ב קמא: ונתתי נגע צרעת בשורה היא להם שנגעים באים עליהם הוריות י. א"ל רבי מבשר טובות אני לך חילין פו'. אם יגעת הרבה בלהג דברי חכמים

הקב"ה מבשרך בשורות טובות במדבר יד אספסיאנוס לבש חד מסן אתה בשורה ובשרית מית נירון ואמליכונה בעי למלבש חד מסן ולא עליל שלח ואתויה לריב"ז א"ל בשורתא טבתא איתבשרת דכתיב ושמועה טובה תדשן עצם איכ"ר א וכי יש לך אדם שהוא מתבשר בשורה טובה ואינו שמח? מכלתא בא ד בשורה רעה נתבשרו ישראל באותה שעה סוף התורה עתידה להשתכח. בשורה טובה נתבשרו שם שם יב. ע"ע ע' שמיצה.

בשר (בשרא, אומצא) מלח ממתקת את הבשר ברכות ה. כשאתם חותכין בשר אל תחתכו על גב היד שם ח: כל שהוא כביצה ביצה טובה הימנה לבד מבשרא שם מד: כל הקרוב לנפש משיב את הנפש. כי מייתית לי אומצא דבישרא טרח ואייתי לי מהיכא דמקרב לבי ברוך שם שם י' דברים מחזירין את החולה לחליו וחליו קשה האוכל בשר שור בשר שמן בשר צלי בשר צפרים שם נו: מצטמק ויפה לו בשר טרוף שבת לח. ממאי הוא (ארקתא)? מבישרא שמנה ומבישרא דתורא אליבא ריקנא שם קט: אבא זבן בתליסר אסתירי פשיטי בישרא מתליסר טבחא (לכבוד שבת) שם קט: היכא דעייל ירקא ליעול בשרא וכוורי. בר בי רב דזבין אומצא לזבין אונקא (צואר) דאית ביה ג' מיני בשרא שם קמ: ובשר שמן דמעלי לכולי גופיה פסחים מב: ע"ה אסור לאכול בשר. וכל שאינו עוסק בתורה אסור לאכול בשר בהמה ועוף שם מט: אין שמחה אלא בבשר שם קט: בשר ששאלו שלא כהוגן ניתן להם שלא כהוגן יומא עה. למדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא בלילה שם שם: זה המשגר לאשתו בשר שאינו מהותך בע"ש חגיגה ה. דאכלה בישרא ושתיא חמרא הו' לה בני בריי כתובות ס: מעשה באנשי גליל העליון שלקחו לעני בן טובים מציפורי ליטרא בשר בכל יום שם סו: בעיין בישולא כעין בישרא דתורא נדרים מא: מומנים לך למיכל בשרא דתורא עד תלתא פרסין שם מט: קרביים לאו בשר ואוכליהן לאו בר אינש. דמסוכר ואכיל בישרא דצפרא פרח ליביה בצפרא שם נד: בשר' בושא סרוחה רימה סוטה ה. לקורדייקוס בישרא סומקי אגומרי. לתלגא בשרא שמינא אגומרי גיטין סו: אכל בשר שור בלפת ולן בלבנה בלילי י"ד או ט"ו בתקופת תמוז אחזתו אחילו שם ע. מובחר שבבהמות שור מובחר שבעופות תרנגולת ב"מ סו: כשחבר הבית בשניה רבו פרושין בישראל שלא לאכול בשר. א"ל נאכול בשר שממנו מקריבין ע"ג מזבח ועכשיו בטל? ב"ב ס: בשרא מליחא לא מעלי שם עז: אדם הראשון לא הותר לו בשר לאכילה סנהדרין נט: אינו חייב (בן סורר ומורה) עד שיאכל בשר חי. בשיל ולא בשיל כבשר כיבא דאכלי גנבי שם ע. אפשר חתיכה של בשר עומדת ג' ימים בלא מלח ואינה מסרחת? שם צא. מרבה בשר מרבה רמה אבות ב' ז משנכנסו לארץ נאסר להן בשר

נחירה חילין יי. הרוצה שיבריא חותך כוית בשר מבית שחיטתה של בהמה ומולחו יפה ומדיחו יפה יפה שם לג. שלא אכלתי בשר כוס כוס מעולם שם לוי. למדה תורה דא שלא יאכל אדם בשר אלא לתיאבון יכול יקח מן השוק ויאכל? תל' וזבחת מבקרך. ולא כל בקרך. ואינך אימת (יאכלו בשר)? מערב שבת לע"ש שם סד. ודי חלב עזים דיו לאדם שיתפרנס מהלב גדיים וטלאים שבתוך ביתו. מיכן למדה תורה דא שלא ילמד אדם את בנו בשר ויין שם שם פוך מלחא ושדי בשרא לכלבא נדה לא. בשר העגל שנתפח ובשר זקנה שנתמעט עוקצים כח הא אין אדם אוכל בשר עד שיהיו לו בקר וצאן ספרי ראה עה ושאלתם בשר ממלא מעים הרי אני נותנו לכם ילקוט בשלח רט ומה צבי זה קל לאכול מכל בהמה וחיה שם שלח תשמג בשר לאכול ולא לשבוע למדה תורה דא שאין אוכלין בשר לשבוע לקח טוב שמות טז. ע"ע ע' אכילה ושתייה. בהמה וחיה.

בשר ודם, ע' אדם.

בת, ע' בנים ובנות.

בת קול

(בת קלא) וא"ל בני מה קול שמעת בחורבה זו? וא"ל שמעתי בת קול שמנחמת כיונה ואומרת אוי לבנים ברכות ג. בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ואומרת כל העולם כולו נזונים בשביל חנינא בני שם יז: אין משיחין בבית קול שם גב. יצתה ב"ק ואמרה אשריך ר"ע שאתה מזומן לחיי העוה"ב שם סא: יצתה ב"ק ואמרה אלה ואלה דברי אלהים חיים אבל הלכה כדברי ב"ה ירוש' ברכות א ג בשעה שתיקן שלמה עירובין ונט"י יצתה ב"ק ואמרה בני אם חכם לבך שבת יד: יצתה ב"ק וא"ל (לרשב"י ובנו ר"א) להחריב עולמי יצאתם! שם לג: יצתה ב"ק וא"ל (למפיבשת) נצא בר נצא שם נז: בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה ב"ק וא"ל מי גילה לבני רז זה? שם פח. יצתה ב"ק ואמרה ממי נעמת רדה שם קסט: נפקא ב"ק וא"ל (לר' פרידא) ניחא ליד דליספו לך ד' מאה שני עירובין נד: מה תשובה השיבתו. ב"ק לאותו רשע (נבוכדנצר)? פסחים צד: משתמו נביאים האחרונים נסתלקה רוח"ק מישראל ועדיין היו משתמשין בב"ק יומא ט: יצתה ב"ק וא"ל (לשאול) אל תהי צדיק הרבה שם כנ: ביקש סהלת להיות כמשה יצתה ב"ק וא"ל וכתוב יושר דברי אמת ר"ה כא: יצתה ב"ק ואמרה לא מפני שזה (ר"ע) גדול מזה (ר"א) תננית כה: יצתה ב"ק ואמרה אדון זה מזומן לחיי העוה"ב שם כט: יצתה ב"ק ואמרה מי הוא זה שגילה סתריו לבנא? כגילה ג. יצתה ב"ק וא"ל ראשונים כלו מפני כלים כס יב: יצתה ב"ק וא"ל (להרים) למה תרצו דין עם סיני? שם כט. מניין שמשתמשין בב"ק? וה"מ דשמע קל גברא במתא וקל איתתא בדברא

שם לב. יצתה ב'ק וא'ל כולכם מזומנין לחיי העוה"ב מ"ק ט. בכל יום ויום ב'ק יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני שם יח: יצתה ב'ק ואמרה שובו בנים שובבים חגיגה טו. ב'ש אומרים אין משיאין ע"פ ב'ק וב'ה אומרים משיאין יבמות קכב. יצתה ב'ק ואמרה אף ההוא כובס מזומן לחיי עוה"ב כתובות קג: יצתה ב'ק ואמרה יבא שלום ינוחו על משכבותם שם קד. ב'ש אומרים אין מעידין על ב'ק ובה"א מעידין תוספתא גזיר א' מ' יום קודם יצירת הולד ב'ק יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני טוטה ב. יצתה ב'ק ואמרה אתה הצלת תמר שם יז: י"ב מיל כנגד מחנה ישראל ב'ק משמיע וימת משה ספרא רבה דישאל שם יג: יצתה ב'ק ואמרה אם יתן איש את כל הון ביתו שם כא. יוחנן כה"ג שמע ב'ק מבית קה"ק שהוא אומר נצחו טליא. מעשה בשמעון הצדיק ששמע ב'ק מבית קה"ק בטילת עיבדתא. ב'ק שאני שם לג. נתנה עליהן ב'ק מן השמים ואמרה יש בכס אדם אחד שראוי שתשרה שכינה. נתנו עיניהם בהלל הזקן שם מח: יצתה ב'ק ואמרה אם הבנים שמחה גיטין גז: יצתה ב'ק ואמרה מה לכם אצל ר"א שהלכה כמותו בכ"מ? עמד ר"י על רגליו ואמר לא בשמים היא שכבר נתנה תורה מהר סיני אין אנו משגיחין בב'ק ב"מ נט: יצתה ב'ק ואמרה אשריך רב"נ שגופך טהור שם פו. יומא חד שמע ההוא גברא ב'ק דאמר כל עבדא דמריד השתא מצלח ב"ב ג: יצתה ב'ק ואמרה נסתכלת בדמות דיוקני שם נח. ונפק ב'ק ואמר לן לא תיחותו שם עג: יצתה ב'ק ואמרה ועובדיה היה ירא את ה' סנהדרין לט: יצתה ב'ק ואמרה רזי לי רזי לי שם צד. יצתה ב'ק וא'ל מי שהרג את הפלשתי תתנו שילוחים לבניו? שם קכ. יצתה ב'ק וא'ל חזית איש מהיר במלאכתו שם קד. יצאת ב'ק ואמרה אני עד בדבר זה מכות כג: יצתה ב'ק ואמרה קטיעה בר שלום מזומן לחיי העוה"ב ע"ז י: יצתה ב'ק ואמרה רחב'ת וקלצטונירין מזומנין לחיי העוה"ב שם יח. בכל יום ויום ב'ק יוצאת מהר חורב ומכרות ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה אבות רב יצתה ב'ק וא'ל (לאהרן) הנה מה טוב ומה נאים שבת אחים הוריות יב. יצתה ב'ק וא'ל (לאברהם) זית רענן יפה פרי תואר מנחות גג: יצתה ב'ק ואמרה כוס של ברכה שוה מ' זהובים חולין פז: יצתה ב'ק ואמרה כטל חרמון שיורד על הררי ציון כרייתות ה: ב'ק אומרת הרבה סייחים מתו ונעשו עורותיהם שטיחין ע"ג אמותיהן ב"ר סו ב'ק צווחת ואומרת היא אמו ודאי שם פה קול אחד נחלק לז' קולות שלא היה לו ב'ק שם"ר כח כשאדם קורא לחברו יש לקולו ב'ק והקול שהיה יוצא מפי הקב"ה לא היה לקולו ב'ק שם כט יצתה ב'ק וא'ל (לאברהם) לך אכול בשמחה לחמך יק"ר כ יצתה ב'ק ואמרה (למשה) הגיע סוף מיתתך דב"ר יא מה השמן הזה אין לו ב'ק כך ישראל אין להם ב'ק בעוה"ז שהש"ר א ב'ק מפוצצת ואומרת לנבוכדנצר עבדא בישא שם ב עתיד אני לעשות לישראל

סניגור בין אוה"ע אי זה זה? זה ב"ק שם ח' ושמעתי ב"ק מפוצצת ואומרת שובו
 בנים שובבים חוץ מאלישע בן אבויה ריח"ו ב" היתה יוצאת ואומרת עד כאן
 חציו של דם ויק"ו השיבתו ב"ק נאה לך העץ אסה"ר ו בקשו חכמי המשנה לשנות
 ד' מלכים ולמנות שלמה עמהם אלא שיצאה ב"ק ואמר אל תגעו במשיחי תנחומא
 מצורע א ב"ק יוצאת מתוך המחנה ספרי דברים שני' ע"ע ע' רוח הקדש.
 בתולה' ע' בחר ובתולה.

ג

גאווה (גבהות, גסות הרוח, יהורא, רברבנות, התגדרות, קומה זקופה)
 לא יעמוד אדם לא ע"ג כסא ולא במקום גבוה ויתפלל לפי שאין גבהות
 לפני המקום ברכה י: א"ת גויך אלא גאיך אמר הקב"ה לאחר שנתגאה זה קבל
 עליו מלכות שמים שם שם לא כל הרוצה ליטול את השם יטול שם טז: בכ"ד
 מקומות ב"ד מנדין והמגיס דעתו כלפי מעלה שם יט: המגביה קולו בתפלתו ה"ז
 מנביאי השקר מגזק ומפקק ה"ז מגסי הרוח שם כד: ו' דברים גנאי לת"ח ואל יהלך
 בקומה זקופה שם מג: מדסליק האי מרבנן ממערבא גס ליה דעתיה שם מז: סימן
 לגסות הרוח עניות שבת לג: יען כי גבהו בנות ציון שהיו מהלכות בקומה זקופה
 שם סב: רמות רוחא הוא דנקיט להו שם צד: אי בטלי יהירי בטלי אמגושי שם קלט:
 וכל המגביה עצמו הקב"ה משפילו עירובין יג: ואם מגיס לבו הקב"ה משפילו שם נד:
 לא בשמים היא לא תמצא במי שמגביה דעתו עליה כשמים שם נה: כל המתיהר
 אם חכם חכמתו מסתלקת ממנו פסחים טו: השותה כוסו שלשה מגסי הרוח שם פו:
 רברבנותיה דמר גרמה ליה למר דלא תימא שמעתיה מפומיה שם קד: ד' אין הדעת
 סובלתן דל גאה שם קיג: שהם גסי רוח ומעוטי תורה ירש' פסחים ה ג' המהלך אחורי
 רבו ה"ז מגסי הרוח יומא לו: אין כה"ג משמש בבגדי זהב מפני הגאווה ירוש' יומא ז'
 בשביל ד' דברים נכסי בע"צ יוצאין לטמיון ועל גסות הרוח וגסות הרוח כנגד
 כולן סוכה כט: מה מים מניחין מקום גבוה והולך למקום נמוך אף דברי תורה
 תענית ז: ומגיס דעתו עליו מביא אף לעולם שם ח: פה שהיה מדבר בגאווה וידים
 שהיו מניפות על ירושלים תעשה בהם נקמה שם יח: ואם הגיס דעתו הקב"ה
 משפילו מגילה יג: לא יאה יהרותא לנשי תרתי נשי יהירן הויין וסניין שמהו
 שם יד: במה הארכת ימים? ולא פסעתי על ראשי עם קדוש שם כז: האי מאן דיהיר
 בעל מום הוא שם כט: ג' הקב"ה בוכה עליהן בכל יום ועל פרנס המתגאה על
 הצבור חגיגה ה: מפני גאותן של ישראל שניסלה מהם ונתנה לאוה"ע שם שם מלך
 שבחיות ארי מלך שבבהמות שור מלך שבעופות נשר ואדם מתגאה עליהן והקב"ה

מתגאה על כולן שם יג: הנוטל ידיו לפירות ה'ז מגסי הרוח שם יח: מי הוא זה שמפסע על ראשי עם קדש? יבמות קה: א"ל עשו לי בימה גדולה טפח רוחי עלי וקרא עלי אם נבלת בהתנשא מי גרם לך להתנבל בד'ת על שנשאת בהן יריש' יבמות ח רשע למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך? נדרים ט: ואם הגביה עצמו הקב"ה משפילו. ואם חוזר בו הקב"ה מגביהו שם נה: שרי ליה לאיניש לאודועי בפשיה באתרא דלא ידעי ליה שם סב: ומפני מה אין מצויין ת"ח לצאת ת"ח מביניהן? כדי שלא יתגדרו על הצבור שם פא: כל אדם שיש בו גסות הרוח לבסוף נכשל באשת איש. כל אדם שיש בו גסות הרוח כאלו עובד ע"ז. כאילו כפר בעיקר. כאלו בא על כל העריות. כאילו בנה במה סיסה ד: אוהרה לגסי הרוח מנין? כל אדם שיש בו גסות הרוח לסוף מתמעט. כל אדם שיש בו גסות הרוח ראוי לגדעו כאשירה. שכינה מיללת עליו. אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם שם ה: ת"ח צריך שיהא בו אחד משמונה בשמינית שם שם שם אבשלום נתגאה בשערו לפיכך נתלה בשערו שם ט: משרבו מושכי הרוק רבו היהירים. האי מאן דמיהר אפילו אאינשי ביתיה לא מיקבל. משרבו זוחייה הדעת רבו מחלוקת בישראל שם מז: אסור לאדם שיהלך ד' אמות בקומה זקופה קידושין לא: י' קבים גסות ירדו לעולם ט' נטלה עילם שם מט: י' דברים נאמרו בגרע ורוחו גכה שם פב: רוב עבדים גאים ירוש' קידושין ה מי הוא זה שמראה גדולה בפנינו? ב"ק פא: כל צדקה וחסד שע"א עושין חטא הוא להן כשאין עושין אלא להתיהר וכל המתיהר נופל בגיהנם ב"ב י: כל אדם שיש בו גסות הרוח נופל בגיהנם שם עח: כל המתגאה בטלית של ת"ח ואינו ת"ח אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה שם צח: שאם תזוז דעתו עליו אומר לו יתוש קדמך במעשה בראשית סנהדרין לח: ועיניו לא נשא שלא הלך בקומה זקופה שם פא: אין בן דוד בא עד שיכלו גסי הרוח מישראל שם צח: גסות הרוח שהיתה בירבעם טרדתו מן העולם שם קא: דור המבול לא נתגאו אלא בשביל טובה שהשפיע להם הקב"ה שם קח: אנשי סדום לא נתגאו אלא בשביל טובה שהשפיע להם הקב"ה שם קט: והגס לבו בהוראה שוטה רשע וגס רוח אבות ד' אל תבקש גדולה לעצמך שם סו מצנפת מכפרת על גסי הרוח זבחים פח: א"ל הקב"ה לישראל חושקני בכס שאסילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמכן לפני חילין פט: כמה יהיר האי צורבא מרבנן! שם קיא: הכל מתגאין זה על זה חשך מתגאה על התהום הרוח על המים והאש על הרוח והשמים על האש והקב"ה מתגאה על הכל. ד' מיני גאים נבראו, בעולם גאה שבבריות אדם גאה שבעופות נשר גאה שבבהמות שור גאה שבחיות ארי והם קבועים תחת המרכבה של הקב"ה כדי שלא יתגאו בעולם שמ"ר כג השפלתו זו הגבהתי וחגבהתי היא

השפילתי שם מה שכל המתגאה אינו נידון אלא באש ויק' י מכאן אתה למד שלא ינהג אדם גאווה לפני המקום שכל המתגאה לפניו מתבזה וכן אתה מוצא בדוד שלא נהג עצמו בגאווה במד' ד גאות אדם תשפילנו זה תבור וכרמל שבאו מתגאים לומר שאנו גבוהים ועלינו הקב"ה נותן את התורה ושפל רוח יתמך כבוד זה סיני שהשפיל א"ע וע"י כך תמך הקב"ה כבודו עליו שם יג למה בכל נשיאים כתיב שם נשיא ונחשון אינו קרוי נשיא? שאם בא להתגאות על הנשיאים האחרים לומר שאני מלך עליכם שאני הקרובי תחלה יאמרו לו אין אתה אלא הדיוט אתה לא נקראת נשיא שם שם אם רוח המושל תעלה עליך אם באה לך ממשלה אל תנח מדת ענותנותך ללמדך שכל המניח ענותנותו גורם מיתה לעצמו ולוטא לדורו קה' י כי גאה גאה גאוני וגאיתיו גאוני במצרים גאיתיו במצרים גאוני על הים גאיתיו על הים אשירה לה' כי גאה גאה בעוה"ז ועתיד להתגאות לעוה"ב. ד"א גאה על כל המתגאים שכל המתגאים במה שהן מתגאים בו נפרע מהם תנחומא בשלח יב גאות אדם תשפילנו כל מי שרודף אחר שררה שררה בורחת ממנו שם ויקרא ג מה הים הזה הגלים שבתוכו מתגאים ועולים וכיון שכל אחד מגיע לחולה הוא נשבר וחברו רואה אותו אף הוא שנשבר ומתגאה ועולה כך הרשעים רואים אלו את אלו והם מתגאים שם שם ומה אם אבנים שאין בהם דעת לא לרעה ולא לטובה אמר הקב"ה לא תנהג בהם מנהג בזיון הברוך שהוא בדמותו של מי שאמר והיה העולם דין הוא שלא תנהג בו מנהג בזיון מכלתא יתרו כ לבלתי רום לבבו מאחיו ולא משל הקדש ספרי שופטים יז ושנא את הרבנות כיצד? מלמד שלא יניח אדם עטרה מעצמו בראשו אבל אחרים יניחו לו. כל המגביה עצמו על ד"ת דומה לנבלה מושלכת בדרך כל עובר ושב מניח ידו על חוטמו ומתרחק ממנה אבות דר"ג יא ההוגים כיונים והמגמין והמפפין בידיהם והבועטין ברגליהם והמהלכין בראש אצבעותיהם עליהן הכתוב אומר אל תבואני רגל גאווה ד"א ב התיר מנעליו ויצא לשוק ה"ז מגסי הרוח סטרו לצדין ה"ז מגסי הרוח שם יא תחילת עבירה הרהור הלב שניה לה ליצנות שלישית גסות הרוח ד"א יז במה שאומות מתגאים לפניו בו נפרע מהן ילקוט בשלח רמג ושברתי את גאון עוזכם אלו הגאים שהן גאונו של ישראל כגון פפוס ולוליינוס שם בחוקי חרעג לא ינהג אדם מד"ת ויתגאה בהם שמא עוקרין אותו שם מלכים ב' רמד וכל מי שהוא גבה לב גורם לטמא את הארץ שם ישעי' תפח חירם היה גאה ומתגאה מאד. נכנס לים ועשה לו ד' עמודים של ברזל שם יחזקאל ססו לא זכר שמיה דיוסף באינון דגלים בגין דאתגאי על אחיו זהר מקז י כל מאן דלביה גס ביה שוכח מה שחוטא שם ויקרא כג. ע"ע ע' ענוה.

גאולה, גאולת מצרים, ע' פסח.

גאולה, גאולה לעתיד (קבוץ גליות, קץ) השכיבנו כגאולה אריכתא דמיא ברכות ד: כל הסומך גאולה לתפלה אינו נזוק כל היום שם ס: ר"ח רבה ורשב"ח היו מהלכין בהדא בקעת ארבל בקריצתא (בעלות השחר) וראו אילת השחר שבקע אורה אמר ר"ח לר"ש ברבי! כך היא גאולתן של ישראל מצפצפת בתחלה קימעא קימעא כל מה שהיא מנצנצת היא רבה והולכת ירוש' ברכות א א אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלין שבת קיח: דבר ה' זה הקץ שם קלח: ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין ונסתלקה ממנו שכינה פסחים ג: גדול קבוץ גליות כיום שנבראו בו שמים וארץ שם פח: קשין מזונותיו של אדם יותר מן הגאולה שם קיח: ראשונים שנתגלה עונם נתגלה קיצם יומא ס: גדולה תשובה שמקרבת את הגאולה שם ס: גאולתן של ישראל בתחלה קימעא קימעא כל מה שהיא הולכת היא רבה והולכת ירוש' יומא ג ב בניסן נגאלו בתשרי עתידין ליגאל. בניסן עתידין ליגאל ר"ה יא: ומשם (מעפר) עתידין ליגאל שם לא: גדול יום הגשמים כיום קבוץ גליות תענית ח: ועוד בקש (יונתן) לגלות תרגום של כתובים יצתה ב"ק וא"ל דיין! מ"ט משום דאית ביה קץ משיח מגילה ג: כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם שם טו: גאולה ורפואה בתר סליחה היא שם יו: ומה ראו לומר גאולה בשביעית? מתוך שעתידין ליגאל בשביעית שם שם: ומה ראו לומר קיבוץ גליות לאחר ברכת השנים? דכתיב ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו. וכיון שנתקבצו גליות נעשה דין ברשעים שם שם שם ו' שבועות הללו למה? שלא יגלו את הקץ ושלא ידחקו את הקץ כתובות קיא: אמר הקב"ה עלי לשלם את הבערה אני הצייתי אש בציון ואני עתיד לבנותה באש ב"ק ס: אי תני כולוהו עתה אקבצם ואם מעט מהם יחלו ממשא ב"ב ח: גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה שם י: ולמה נקרא שמן יואש? שנתיאשו מן הגאולה שם צא: בני אפרים שמנו לקץ וטעו סנהדרין צב: אין בן דוד בא עד שיתיאשו מן הגאולה שם צו: תיפח עצמן של מחשבי קיצין שהיו אומרים כיון שהגיע את הקץ ולא בא שוב אינו בא אלא חכה לו שם שם: כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה ומע"ט. אם ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין נגאלין שם שם שם אין לך קץ מגולה מזה שנאמר ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו. אם ראתי דור שצרות רבות באות עליו כנהר חכה לו. זכו אחישנה לא זכו בעתה. זכו עם ענני שמיא לא זכו עני רוכב על חמור שם צח: ימות המשיח ג' מאות וס"ה שנה כמנין ימות החמה שנאמר כי יום נקם בלבי ושנת גאולי באה שם צט: כל העוסק בתורה לשמה אף מקרב את הגאולה שם שם: אוי לה לאומה שתמצא בשעה שהקב"ה עושה פדיון לבניו שם קי: עשרת השבטים אינן עתידין לחזור שם קי: ובמספר הדורות לפניו

הוא הקץ עדיות ב ט עורי צפון בקיבוץ גליות הוא דכתיב ונחיים קטו. עלתה נצה
הגיע זמן של ישראל ליגאל חולין צב. מה גאולה פלאים אף פרנסה פלאים מה
פרנסה בכל יום אף גאולה בכל יום. שהגאולה ע"י מלאך והפרנסה ע"י הקב"ה
ב"ר כ אם ראית מלכיות מתגרות אלו באלו צפה לרגלו של משיח שם מב ידוע
שאני משעבדן תדע שאני גואלן. בב' אותיות הללו הבטיח הקב"ה לאברהם אבינו
שהוא גואל את בניו שם מד הגליות אינן מתכנסות אלא בזכות השתחוויה שם נו נטל
הקב"ה שיחתן של אבות ועשאן מפתח לגאולתן של בנים שם ע ממה שאתה
מחדשינו בבוקרן של מלכיות אנו יודעים שאמונתך רבה לגאלינו שם עח כשם שלא
פייס יוסף את אחיו אלא בבכי כך הקב"ה אינו גואל את ישראל אלא מתוך בכיה
שם צג נעשו בני ישראל אגודה אחת התקינו עצמכם לגאולה. ב' בני אדם נגלה
להם הקץ וחזר ונתכסה מהם יעקב ודניאל שם צח סימן לגאולה הראשונה שבאנכי
ירדו ישראל למצרים ובאנכי אני מעלה אתכם וסימן לגאולה אחרונה שבאנכי הן
מתרפאין והן עתידין להגאל שם"ג כך ישראל מצפין משעמדה אדום אמר הקב"ה
הסימן הזה יהי' בידכם ביום שעשיתי לכם תשועה ובאותו לילה היו יודעים שאני
גואלכם ואם לאו אל תאמינו שם יח מי ששמר האבות ישמור את הבנים וכן לעתיד
לבא בשעה שיגלה הגאולה שם לב אין כל הגליות הללו מתכנסות אלא בזכות
משניות ויק"ר וישמרך ישמור לך את הקץ במד"ר יא ואם שמרתם את שניהם
הצדקה והדין מיד אני גואל אתכם גאולה שלימה ויב"ה שאין הקב"ה מבשר את
ישראל שיהיו נגאלים אלא בשלום שם שם אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע
אני ישנה מן הקץ ולבי ער לגאולה אני ישנה מן הגאולה ולבו של הקב"ה ער
לגאלי שם"ה בד' דברים נמשלה גאולתן של ישראל בקציר ובבציר בבשמים
וביולדה בקציר הדא חקלה כד היא מחצדא בלא ענתה אפילו תבנא לית הוא טב
בענתה הוא טב שם ח אין לה מנחם כל מקום שנאמר אין הוה לה ודכוותיה ציון
היא דורש אין לה והוה לה שנאמר ובא לציון גואל איכ"ר א כשם שלא גלו ישראל
אלא ברודף מלא כך אינן נגאלין אלא בגואל מלא דכתיב ובא לציון גואל מלא
כתיב שם שם שאין מתישבין בארצם אלא בגאולה שלישית גאולה ראשונה זו גאולת
מצרים גאולה שניה זו גאולת עזרא השלישית אין לה הפסק תנחומא שופטים ט וכן
אתה מוצא שאין ישראל נגאלין עד שיהיו כולן אגודה אחת שם נצבים א הנותן את
הקץ אין לו חלק לעוה"ב י"א יא אם יעשו תשובה גואלם אני לדורות ואם לאו
גואלם אני לשנים ילקוט בא רי בשעה שהקב"ה גואל את ישראל ג' ימים קודם שיבא
משיח בא אליהו ועומד על הרי ישראל ובוכה ומספיד וא"ל הרי א"י עד מתי אתם
עומדים בארץ ציה ושממה? ואח"כ א"ל בא שלום לעולם. ביום ב' בא ואומר באה

טובה לעולם. כיום ג' אומר באת ישועה לעולם שם ישע' תע' בשעה שמלך המשיח בא עומד על גג ביהמ"ק והוא משמיע לישראל ואומר עניים הגיע זמן גאולתכם ואם אין אתם מאמינים ראו באורי שזרח שם שם תצ' ולא כגאולה ראשונה גאולה אחרונה כי גאולה ראשונה היה לכם צער ושעבוד מלכיות אחריה אבל גאולה אחרונה אין לכם צער ושעבוד מלכיות אחריה שם שם שם אם יאמר לך אדם מתי קץ הגאולה בא אל תאמן שנאמר כי יום נקם בלבי לבא לפומא לא גלי פומא למאן גלי? שם שם תקי כגואל הראשון כך גואל האחרון מה גואל הראשון נגלה להם וחזר ונכסה מהם כך גואל האחרון שם הושע תקי את מוצא שאין הגליות מתכנסות אלא בשכר אמונה שם שם תקי אמרו ישראל לפני הקב"ה אימתי אתה גואלנו? אמר הקב"ה לכשתרדו במדרגה התחתונה אותה שעה אני גואל אתכם. כשושנה זו מפורחת ולבה למעלה כך אתם כשתעשו תשובה ויהי לבבכם למעלה אני גואל אתכם שם שם חקל ה' אצבעות של יד ימינו של הקב"ה כולן לשם גאולה שם מיכה תקנן אמר הקב"ה בעוה"ז הייתם נושעים ע"י בנ"א וע"י שהיו בוד' הייתם חוזרים ומשתעבדים אבל לעת"ל אני בעצמי גואל אתכם ועוד יותר אין אתם משתעבדים שם זכרי' תקצו אם אין ישראל עושים תשובה אין נגאלים ואין עושים תשובה אלא מתוך צער וטלטול ומתוך שאין להם מחיה ואין עושים תשובה עד שיבא אליהו שם מלאכי תקצה אמר הקב"ה כשהייתם במצרים גאלתי אתכם בשביל שמי. אף מאדום אני עושה אלא למען שמי שם תהלים תתסו מסורת אגדה היא שאין ירושלים נבנית עד שיתכנסו הגליות ואם יאמר לך אדם שנבנית ולא נתכנסו הגליות אל תאמין שם שם תתס ותחת ארבע לא תוכל שאת זו אומה רביעית כביכול אין הקב"ה יכול להניח את ישראל אלא מיד גואלים. שבמלכות רביעית תהיה לכם גאולה שם מסלי תתקסג קץ נתתי לימיני גאלתי את בני גאלתי את ימיני שם איכה תתרכה עתיד הקב"ה להפוך ת"ב לששון ולשמחה ולמועדים טובים ולבנות הוא בעצמו את ירושלים ולקבץ גליות שם שם תתמג אף ערשנו אלו י' השבטים שגלו לפניו מנהר סמבטיון שעתידין גלות יהודה ובנימין לילך אצלם להביאם כדי שיזכו עמהם לימות המשיח שם שה"ש תתקפה שאלו את בלעם יש להם לישראל קץ של ישועה? א"ל הן א"ל ואימתי הוא? א"ל רחוק הוא. שאלו לנביאי ישראל אמרו קרוב הוא פסיקתא רבתי מב פילוסופי שאל את ר"ג יש לכם לומר שאתם מקוים להקב"ה שיגאל אתכם? א"ל הן שר"ש תהלים י כתוב אחד אומר מגדיל ואחד מגדול אר"י לפי שאין הגאולה של אומה זו באה בבית אחת אלא קימעה קימעה ומהו מגדיל? שהיא מתגדלת והולכת לפני ישראל לפי שהן עכשיו בצרה גדולה ואם תבא גאולה בב"א אינן יכולין לסבול. לכך משולה הגאולה לשחר שם יח' ע"ע ע' אליהו הנביא. ארץ ישראל גלות. ירושלים. ישועה. משיח. נחמה.

גבאי (אמרכל, גזבר) גבאי צדקה אין רשאין לפרוש זה מזה אפילו נתן לו חברו מעות שהוא חייב לו אפילו מצא מעות בדרך אינו רשאי ליטלן שנאמר והייתם נקיים חוספתא פאה ד בראשונה היו אומרים חבר שנעשה גבאי דוחין אותו מחבורתו חזרו לומר כל זמן שהוא גבאי אין נאמן פירש מגבאותו ה"ז נאמן שם דמאי ג גבאי צדקה בשביעית מדלגין על פתחיהן של אוכלי שביעית שם שם שם כל אדם שיש בו תורה ואין בו יר'ש דומה לגזבר שמסרו לו מפתחות הפנימיות ומפתחות החיצונות לא מסרו לו כבת לא: באשה גזברית עסקינן שם סב' יהא חלקי מגבאי צדקה ולא ממחלקי צדקה שם קיח: גבאי צדקה שאין להם עניים לחלק פורטין לאחרים ואין פורטין לעצמן גבאי תמחוי שאין להם עניים לחלק מוכרין לאחרים ואין מוכרין לעצמן משום שנאמר והייתם נקיים פסח' יג. אוי לי מבית ישמעאל בן פיאיבי אוי לי מאגרופן שהם כה'ג ובניהן גיזברין וחתניהן אמרכלין שם גי. למה נקרא שמו אמרכל? מפני שמר על הכל חוספתא שקיים ב אין פוחתין מז' אמרכלין וג' גזברין. כשהוא חותם הגזבר חותם ונותנו לאמרכל אמרכל חותם ונותנן לקתליקון (פקיד עליון) קתליקון חותם ונותנו לכה'ג ירוש' שקלים ה ב פנחס איש חבתא שעלה גורלו להיות כה'ג והלכו אחריו גיזברין ואמרכלין חוספתא יומא א אלעזר איש בירתא כד הו' חזי ליה גבאי צדקה טשו מיניה דכל מאי דהו' גביה יהיב להו מענית כד. ואמרו לפניו רבש"ע הואיל ולא זכינן להיות גזברין נאמנים יהיו מפתחות מסורות לך וזרקום כלפי מעלה שם כט. הגבאין (גובי מס) שנכנסו לתוך הבית וכן הגנבים שהחזירו את הכלים נאמנים לומר לא נגענו חגיגה כו. כל הנופל אינו נופל לידי גבאי תחלה נדרים סה: עיר שיש בה גוים וישראל מעמידין גבאי ישראל וגבאי גוים וגובין משל ישראל ומשל גוים ירוש' גיטין ה ט וגבאי צדקה משיאין לכהונה ואין צריך לבדוק אחריהן קידושין עי. אין פורטין לא מתיבת המוכסין ולא מכיס של גבאין ב'ק קיג. גבאי צדקה לוקחין מהן (מנשים) דבר מועט אבל לא דבר מרובה שם קיט. הגבאין והמוכסין תשובתן קשה חוספתא ב'ב ח ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד אלו גבאי צדקה ב'ב ח: גבאי צדקה אינן רשאין לפרוש זה מזה. מצא מעות בשוק לא יתנם בתוך כיסו אלא לתוך ארנקי של צדקה שם שם שם אין מחשבין בצדקה עם גבאי צדקה ולא בהקדש עם הגזברין אע"פ שיש לו לאדם גזבר נאמן בתוך ביתו יצור וימנה שם ט. לא יתן אדם פרוטה לארנקי של צדקה אלא א"כ ממונה עליה כרחב"ת שם יי. בנימין הצדיק שהיה ממונה על קופה של צדקה באת אשה לפניו בשני בצורת א"ל רבי פרנסני א"ל העבודה שאין בקופה של צדקה כלום. עמד ופרנסה משלו שם יא. הוסיפו עליהן (על פסולי עדות) הרועים הגבאין (גובי מס) והמוכסין. סתם גבאי כשר

סנהדרין כה: (משה) גיזבר נאמן ובקי בחשבון היה ירוש' סנהדרין א ד וכל העמלים עם הצבור יהיו עמלים עמהם לשם שמים אבות ב ב והגבאים מחזירין תדיר בכל יום ונפרעין מן האדם שם ג טו מאי אמרכל? אמר כולא. אמרכל קודם לגזבר גזבר קודם לראש משמר הוריות יג. כיצד הוא בודק? הגזבר יושב והקנה בידו מנחות פו. סלע זו לצדקה עד שלא באת ליד גבאי מותר לשנותה ערכין ו. אין פוחתין מי"ג גזברין ומז' אמרכלין. י"ג גזברין כנגד י"ג שערים תמיד כו. בכל ביתי נאמן הוא ואתה ברשותי והים ברשותי וכבר עשיתך גזבר עליו שמ"ר כא אע"פ שהיה משה גזבר לעצמו הוא קורא לאחרים ומחשב על ידיהם שם נא אלעזר היה אמרכל הלויים של בני קהת נד"ר ג ומחלקי צדקות עליהם הכתוב אומר אמרו צדיק כי טוב ד"א ב. ע"ע ע' פרנס, צדקה.

גבהות, ע' גאווה.

גבול (הגבלה, הסגת גבול, תחום) ותרבה גבולנו בתלמידים ברכות טז: כבר עלה סנחריב ובלבל את כל האומות שנאמר ואסיר גבולות עמים שם כח מי שאינו מניח את העניים ללקוט. ה"ז גזול את העניים ע"ז נאמר אל תסג גבול עולם סאה ה' המניח את הכלכלה תחת הגפן בשעה שהוא בוצר ה"ז גזול את העניים ע"ז נאמר אל תסג גבול עולם שם ז ג גבול שגבלו ראשונים לא תסיג שבת פה. זו מצות הגבלה שם פו. אין אדם נוגע במוכן לחבירו ואין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא יומא לח: לא כדין אלפן רבי אל תסיג גבול עולם ירוש' שקלים ב ראשון דאיתיה מה"ת בגבולין לא גזרו בהו רבנן סוכה מג. מעשה באחר שהיה רוכב על הסוס בשבת והיה ר"מ מהלך אחריו. א"ל מאיר חזור לאחריך שכבר שערתי בעקבי סוסי עד כאן תחום שבת חגיגה טו. כי נח נפשיה איפסיק עמודא דנורא בין ידיה לכולי עלמא כתובת יז. ואנשי הגבול יסובבו מעיר לעיר ולא יחוננו כוסה מט: כל ששופע ויורד מטורי אמנון ולפנים א"י מטורי אמנון ולחוץ חו"ל. כל שכנגד א"י הרי הוא כא"י שנאמר וגבול ים גיטין ח. גבול שמעתי בה (בעגלה ערופה) ושכחתי קיוצין גו. עני מהפך בחררה ובא אחר ונטלה הימנו מאי? א"ל נקרא רשע שם נט. מפני מה אתה מסקל מרשות שאינה שלך לרשות שלך? ב"ק נ: מפני מה חרבו? שהיו מרעין בחורשין שם פ. א"ל ר"י לר"א משוחאה לא תזלזל במישחתא (במדירה) דכל פורתא ופורתא חזי לכורכמא רישקא (כרכום של גן) ב"מ קו: לא יטע אדם אילן סמוך לשדה חבירו אלא א"כ הרחיק ממנו ד' אמות ג"כ כו. אילן הסמוך למצר בתוך ט"ז אמה גזלן הוא ואין מביאין ממנו ביכורים שם סם: לא מנה יהושע אלא עיירות העומדות על הגבולין שם נו. ויקם שדה עפרון מי שצריך לגבול סביב שם סט: גבול יש לה פחותה מבת ג' נעקרה

בת ג' אינה נעקרה ע"י כד: אני לא באתי בגבולה (של ע"י) והיא באה בגבולי
 שם מד: ראה שאתה מטיל בה גבול היתר! חולין צח. גבול יש לו מעטרה ולמטה
 מותר נדה יג. המצרים אומרים עד כאן תחומנו והכושים אומרים עד כאן תחומנו כיון
 שבאו הצפרדעים עשו שלום ביניהם הגבול שהיו נכנסות לתוכו ידוע שאין השדה
 שלו שם י' מלמד שכל העוקר תחומו של חברו עובר בב' לאוין ספרי שופטים יט.

גבורה, גבור גבורתא למחתם בתרתי? ברכות מט. אזל (עוג מלך הבשן)

עקר טורא בר תלתא פרסי ואיתי על רישיה שם נד: ר' אבהו
 קם על עמודא שזיב מאה וחד גברי בחד אבריה שם ס. גבורתו של קב"ה מי ימלא
 ירוש' ברכות ט אי את גבור הא דובא קמך קום קפחניה ירוש' פאה א ה' אימות הן
 אימת חלש על גבור שבת עז: ג' כל זמן שמזקינין מוסיפין גבורה ואלו הן דג
 ונחש וחזיר שם שם שם אין השכינה שורה אלא על חכם גבור ועשיר ובעל קומה
 שם צב. אתא דניאל אמר נכרים משתעבדים בבניו איה גבורותיו? לא אמר גבור
 אתו אינהו ואמרו אדרבא זו היא גבורתו שכובש את יצרו יומא ט: אלו ת"ח
 שדומין לנשים ועושין גבורה כאנשים שם עא: מן שירד להם לישראל היה מתגבר
 ועולה שם עי. בנה של מרתא בת בייתוס שהיה נוטל ב' יריכות של שור הגדול
 שלקוח באלף זוז ומהלך עקב בצד גודל סוכה גב: מפני מה נתנה תורה לישראל?
 מפני שהן עזין. ג' עזין הן ביצה כה: כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה
 ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים ר"ח כט. מאי גבורות גשמים?
 מפני שיורדין בגבורה תענית ב. ולגבורה זה המתגבר על יצרו מגילה טו: אלה שמות
 הגבורים ה'ק ואלה שמות גבורותיו של דוד מ"ק טו: שבעים שיבה שמונים גבורות
 שם כח. בי' דברים נברא העולם ובגבורה חגיגה יב. גבורתא למקלייה לרביה? שם טו:
 ראיתי לבן פדת שיושב ודורש כמשה מפי הגבורה יבמות עב: ב' הרים גדולים היו
 ועקרון שמשון וטחנן זה בזה סוטה ט: ה' נבראו מעין דוגמא של מעלה וכולן לקו
 בהן שמשון בכחו שם יי. י"ב מעלות היו שם ופסען משה בפסיעה אחת שם יג:
 בשכר ד' דמעות שהורידה ערפה על חמותה זכתה ויצאו ממנה ד' גיבורים שם מב:
 משחרב בהמ"ק בשו חברים. וגברו בעלי זרוע שם מט. זקן שלא הגיע לגבורות
 גיטין כח. אלהיהם של אלו גבורתו במים שם נו: כל דאלים גבר שם ס: על מנת שאני
 גבור אין אומרים כאבנר בן נר וכיואב אלא כל שחביריו מתייראים ממנו מפני
 גבורתו. י' קבים גבורה ירדו לעולם ט' נטלו פרסיים קירושין מט: גבורות אבישי
 סנהדרין צח. אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום מכות כד. איזהו גבור? הכובש
 את יצרו אבות דא הוי עז כנמר וקל כנשר ורץ כצבי וגבור כארי שם ה כ בן שמונים
 לגבורה שם שם כא בא וראה כמה גדול כחן של כהנים ונחים סד. א"ל הכובש את

יצרו תמיד לב. הנפילים היו בארץ ז' שמות נקראו להם אמים רפאים גבורים ב' כ
גבורה של תורה היא באשרי אבל גבורת יין היא באוי במד' י' יהושע בן נון
גברתן כמותך ספרי וילך שה ואין גבורים אלא גבורי תורה אבות דר' כה עוג הוא
אליעזר אברהם אבינו היה טומנו בכף ידו סופרים כא אל תאמר איש פלוני גבור
ואני חלש שאין גבורה אלא בתורה ד' א' ויטא ד הבאתם אליכם מכה גברתנית
ומתשת ילקום ישע' תיט. ע' ע' ע' חולשה. כה.

גברא. ע' איש.

גבריאלי. ע' מלאכים.

גדול וקטן (זוטרא) שאין לך גדול במע"ט יותר ממשה רבינו ברכות לב:
גדול מברך אע"ג דאתא לבסוף שם מו. בגדולה מתחילין מן
הגדול ובקלה מתחילין מן הקטן שם סא. גדיים שהנחת נעשו תישים בעלי קרנים
שם סג. אנשים הללו גדולי הדור הם ואבותיהם שימשו בבהמ"ק שם שם שם אין לך גדול
בבעלי תשובה יותר מיאשיהו בדורו שבת נו: קטן אוכל גבלות אין ב"ד מצווין
להפרישו שם ככא. משום דגדול לא סליק (נרפא) בשרא הייא (מהר) קטן סליק ביה
בישרא הייא שם קלו: נחש ע"ג מטה ואומר בתולה היא לאדם גדול נשאת ה"ו
מדרכי האמורי תוספתא שבת ז הניחו לו אדם גדול שימש עירובין נד. ומנין היודע
בחבירו שהוא גדול ממנו אפילו בדבר אחד שחייב לנהוג בו כבוד? פסחים קיג: ה"ד
קטן? כל שנעור משנתו ואינו קורא אמא סוכה כח: קטן היודע לנענע חייב בלולב.
לשמור תפילין אביו לוקח לו תפילין יודע לדבר אביו לומדו תורה וקר"ש. תורה
מאי היא? תורה צוה לנו משה מורשה שם מב. כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו
שם נב. אשרי הדור שהגדולים נשמעים לקטנים קו"ח קטנים לגדולים. אלא מתוך
שהגדולים נשמעים לקטנים נושאים קטנים קו"ח בעצמן ר"ה כה: מי נתלה במי?
הוי אומר קטן נתלה בגדול תענית ז. למה נמשלו ד"ת לעץ? לומר לך מה עץ קטן
מדליק את הגדול אף ת"ח קטנים מחדדים את הגדולים שם שם שם גדול הוא בששך
ושם לו ברכת מגילה ו. אין מביאין ראיה מן הקטן שם כ. והוא שיש גדול הבית
בבית מ'ק כא: קבא רבא וקבא זוטרא מיגנדר ואזיל לשאול יבמות יו. אין הקטן רשאי
לישב עד שיאמר לו הגדול שב ירוש' כתובות א א מעשה בר"ח שהדירו אביו בנזיר.
והיה ר"ג בודקו לידע אם הביא ב' שערות. א"ל רבי אל תצטער לבדוקני אם
קטן אני אהיה בשביל אבא אם גדול אני אהיה בשביל עצמי עמד ר"ג ונשקו על
ראשו גזיר כס: מאי קטן שלא כלו לו חדשיו? זה ת"ח המבטע ברבותיו סוטה כב.
אלו קטני בני רשיעי ישראל שמבזבזין דין אביהם לעת"ל שם מח: נערים פני זקנים

ילבינו זקנים יעמדו מפני קטנים שם מט: גדול בתורה שלא בפירקו ומבזה גדולים
 ממנו ירוש' סוטה ג ד גדול במילי דאבזה כקטן דמי גיטין ג' מדות בקטן שם סה.
 אברהם גדול הדור היה קידושין לב: שהרי גדולי הדור נטמעו בה שם עא. משל לצייד
 ששולה דגים משכח זוטרי שקיל משכח רברבי שדי זוטרי ושקיל רברבי ב'ק מב.
 כד הוינן זוטרי לגברי השתא דקשישנא לדרדקי שם צב: אידי דזוטרי מירכס ב'ב יד:
 אלימלך מחלון וכליון גדולי הדור היו שם צא. דבר זה נפתח בגדולים ונסתיים
 בקטנים שם קכה: פ' תלמידים היו לו להלל הזקן גדול שבכולן יונתן בן עוזיאל
 קטן שבכולן ריב"ז שם קלד. הניח בנים גדולים וקטנים אין הגדולים מתפרנסין ע"י
 הקטנים ולא הקטנים ניוזנין על הגדולים שם קלט. אטו בקשישותא תליא מלתא?
 בטעמא תליא מלתא שם קמב: הגדול שבדיינין אומר איש פלוני אתה זכאי סנהדרין כט.
 קטן אינו מוליד שם סח: קטני בני רשעי ישראל אין באין לעוה"ב. קטן מאימתי בא
 לעוה"ב? ח"א משעה שנולד וח"א משעה שסיפר שם קי: אמר הקב"ה אם שמעת דבר
 מפי קטן ישראל והנייך לא יהא בעיניך כשומעו מפי קטן. אלא כשומעו מפי גדול
 מפי חכם מפי נביא. וכשומעו מפי הגבורה ירוש' סנהדרין יא הגדול שבדיינין קורא
 השני מונה והג' אומר הכהו מכית כג. דבר גדול נתלה בדבר קטן ברייתא דל"ב מדות
 כל זמן שאורו של גדול קיים אין אורו של קטן מתפרסם שקע אורו של גדול
 מתפרסם אורו של קטן ב"ר י כל פרצה שאינה מן הגדולים אינה פרצה שם כו ויעש
 אברהם משתה גדול גדול עולמים היה שם. גדולי עולם היו שם שם נג לא ילפין
 עובדא מבר נש זעיר שם ק אם אין גדיים אין תיישים אם אין תיישים אין צאן
 אם אין צאן אין רועה אם אין רועה אין עולם יק"ר יא כך כשהקטנים נשמעין
 לגדולים הם גוזרים לפני המקום והוא עושה ובשעה שהגדולים מהלכין אחרי
 הקטנים נופלים לאחר פניהם יג"ר א מה שהגדולים עושים הדור עושה שם ב עשו
 זה הרשע אביו קראו בנו הגדול ואמו קראה אותו בנה הגדול אמר הקב"ה אם
 בעיניכם הוא גדול בעיני הוא קטן שהס"ר ב בעוה"ז מי שהוא קטן יכול להעשות
 גדול ומי שהוא גדול יכול להעשות קטן אבל לעת"ל מי שהוא קטן אינו יכול
 להעשות גדול ומי שהוא גדול אינו יכול להעשות קטן רית"ר ב אבויא אבא מגדולי
 הדור וכשבא למולני קרא לכל גדולי ירושלים ולכל גדולי הדור קה"ר ב אין
 הסרחון תלוי אלא בגדולים ספרי מסות קנז יהא עליך דין קטן כדין גדול דין של
 פרוטה כדין של מאה מנה אבות דר"ג י אשריכם ישראל שכולכם חכמים מגדולים
 ועד קטנים ד"א י ב' שהיו יושבין על שלחן אחד הגדול שבהן שולח יד תחלה
 ואח"כ הקטן שם ז גדול יהיה בעיניך כקטן ד"א וטא א המעלה את הקטן
 למקום גדול והגדול למקום קטן זה בצוץ ילקוט דברים תתב. ע"ע ע' גדולה. תינוק.

גדולה א"ל הקב"ה למשה משה רד מגדולתך כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל ועכשיו ישראל חטאו ברכות לב' הרואה (בחלום) ספר מלכים יצפה לגדולה שם נז: לך ה' הגדולה זו מעשה בראשית שם נח: בגדולה מתחילין מן הגדול שם סא: גדולה מקצרת ימים ירוש' ברכות א' ר"ז הוון בעיי ממגתיה ולא מקבל כד שמע נשיא גדולה מכפרת קבל ירוש' ביכורים ג' ב' ת"ח המחדין זה לזה בהלכה הקב"ה מצליח להם. ולא עוד אלא שעולין לגדולה שבת סג: אין גדולה בפלטין של מלך ירוש' שבת י' ג' כל המחזור על הגדולה גדולה בורחת ממנו וכל הבורח מן הגדולה גדולה מחזרת אחריו עירובין יג: וכיון שנחלו אל עולה לגדולה שם נד: כל המורה הלכה בפני רבו מורידין אותו מגדולתו שם סג: ואגדלה שמך זהו שאומרים אלקי יעקב פסחים קיז: כדי ליתן גדולה להלל ירוש' פסחים ו' כשהקב"ה פוסק גדולה לאדם פוסק לבניו ולבני בניו עד סוף כל הדורות מגילה יג: התך שחתכוהו מגדולתו שם טו: חטא הנשיא הגדולה במקומה ירוש' תענית ב' כל העושה דבר ולא גמרו: אף מורידין אותו מגדולתו סוטה יג: מימות משה ועד רבי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד גיטין נט: א"ל רבי לר"ח מי הוא זה שמראה גדולה בפנינו? ב"ק סא: אין אדם עולה לגדולה אלא איכ מוחלין לו על כל עונותיו סנהדרין יד: אמרו אלדר ומידד אין אנו ראויין לאותה גדולה אמר הקב"ה הואיל ומיעטתם עצמיכם הריני מוסיף גדולה על גדולתכם שם יז: מה לנשיא ודיין שכן גדולתן גרמה להן שם טו: אל תעשם עטרה להתגדל בהם אבות דה הכהן הגדול מאחיו יגדלהו מאחיו הוריות ט: גדולה מכפרת ירוש' הוריות ג' ב' ג' גדולות וד' ברכות כתיב כאן (בואעשך לגוי גדול): ואגדלה שמך שיצא מוניטין שלו בעולם ב"ר לט' אין הקב"ה נותן גדולה לאדם עד שבודקו בדבר קטן ואח"כ מעלה לגדולה שמ"ר ב' ותקרבנה בנות צלפחד גדולה להן וגדולה לאביהן גדולה למכיר וגדולה ליוסף במד"ר כא והנושא אשה לשום גדולה לסוף שמורידין אותו מגדולתו ד"א ויטא י' אחר הדברים האלה גדל עד היכן גדלו? עד עץ של נ' אמה ילקיט אסתר תהרנג: ע"ע ע' כבוד, רבנות, שררה.

גדר, ע' סייג.

גוג ומגוג, ע' משיח.

גוזמא, ע' אמת ושקר.

גוי, גוים (ארמי, גויה, כותי, נכרי, עכו"ם) אל תשבו על מטה ארמית

ברכות ח: לעולם יהא אדם מרבה שלום עם אחיו ועם קרוביו ואפילו

עם נכרי בשוק. אמרו עליו על ריב"ז שלא הקדימו אדם שלום מעולם ואפילו

נכרי בשוק שם יז: נכרי אחד פגע את ר"י ובירכו א"ל כבר מילתך אמורה ירוש'

ברכות ה אין הקב"ה משהא מתן שכרן של עושי מצות בעכו"ם שם שם ס מים מגולים
לא ישפכם ברה"ר ולא ישקה מהן עכו"ם תוספתא תרומות ז ושואלין בשלומן (של
עכו"ם) שביעית ג ד תחת ישמעאל ולא תחת נכרי שבת יא. מעשה בנכרי אחד שבא
לפני שמאי א"ל גיירני ע"מ שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת.
שוב מעשה בנכרי אחד שהיה עובר אחורי בהכ"נ ושמע קול סופר שם לא. מפני
מה כותים מזוהמנין? מפני שאוכלין שקצים ורמשים שם קמה: אמירה לנכרי שבות
שם קנ. חבר נכרי שם שם שם דירת נכרי שמים דירה עירובין סב. כללו של דבר כל
שהוא עושה (בחוזה"מ) אומר לגוי ועושה מ"ק יב. לרבות את הנכרים שמוזהרין על
ברכת השם ועל ע"א כישראל חגיגה יא: אין מוסרין דברי תורה לכותי שם יג. בשעה
שנכנסו נכרים להיכל הכל נפנו על כסף וזהב והם נפנו על ס"ת יבמות טז: אתם
קרויין אדם ואין הכותים קרויין אדם שם סא. בגוי נבל אלו אנשי ברבריא שם סג:
ואין בנך מגויה קרוי בנך אלא בנה ירוש' יבמות ב ד סתם גויות לא כבעולות הן
שם שם ד ו נכרי בהפקירא נחא ליה כתובות יא. הר גרזים והר עיבל שיושבין בהם
כותיים. בדבר זה זיפתו ספרי כותיים סוטה לג: לפי שאין בקיאין (כותים) בדיקדוקי
מצות. כל מצות שהחזיקו בה כותים הרבה מדקדקין בה יותר מישראל גיטין י. דכל
(נכרי) מכיח לפי תומו הימוני מהימני שם כח: מפרנסים עניי נכרים עם עניי
ישראל ומבקרין חולי נכרים עם חולי ישראל וקוברין מתי נכרים עם מתי
ישראל שם סא. מחזיקין ידי נכרים בשביעית. ואין כופלים שלום לנכרי שם סב.
גוי מוכר ספרים תפילין ומזוזות אסור ליקח ממנו ירוש' גיטין ד עד היכן כבוד אב
ואם? א"ל צאו וראו מה עשה נכרי אחד לאביו באשקלון קידושין לא. ר"י הוה
קאי מקמי סבי דארמאי אמר כמה הרפתקי עדו עלייהו שם לג. מנין שאפילו עכו"ם
ועוסק בתורה שהוא ככהן גדול? ת"ל אשר יעשה אותם האדם וחי בהם כהנים
ולוים וישראלים לא נאמר אלא אדם הא למדת שאפילו נכרי ועוסק בתורה
הרי הוא ככה"ג ב"ק לח. דקדקנו בכל תורתכם ואמת היא חוץ מדבר זה שאתם
אומרים שור של הקדש שנגח שור של גוי פטור שם שם שם כותים גירי אריות
הן שם שם: גזל עכו"ם אסור שם קיג: חמורו של נכרי חייב לטפל בו כדרך שמטפל
בשל ישראל תוספתא ב"ב ב חמור גזל הנכרי מגזל ישראל גזל את הגוי ומת (הגזלן)
אינו מתכפר לו שם שם י רבנן סבייא זבנין. חד כרי דחטין מאילין דאיסרטוס
(עכו"ם) ואשכחון ביה צררא דדינרא וחזרונה להון אמרין בריך אלההון דיהודאי
ירוש' ב"ב ב צדקה תרומם גוי אלו ישראל דכתיב ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ
ב"ב י: סתם עכו"ם אנס הוא שם מה. גוי שברך את השם עונין אחריו אמר ירוש' ב"ב
ח ח יכו"ם ששבת חייב מיתה סנהדרין נח: עכו"ם שעוסק בתורה חייב מיתה שם נט.

הבא על הכותית חייב עליה משום נשג"א. כל הבא על הכותית כאילו מתחתן בע"א שם פ"ב בשביל שכותים אכלו על שלחנו גרם גלות לבניו שם ק"ה הללו עכו"ם שמשתחווים לעצבים ומקטרים לאיללים יושבין בטח והשקט ואנו בית הדום רגלי אלהינו שרוף באש ולא נבכה? מכות כד' קטן נתתיך בגוים שאין מושיבין (הרומיים) מלך בן מלך ע"ז י' אסור לאדם שיאמר כמה נאה נכרית זו. מעשה ברשב"ג שראה כרית אחת נאה ביותר אמר מה רבו מעשיך ה' שם כ' כותי לא ציית דאמר אנא גמירנא טפי מינך שם כ"ב ישראל שנודמן לו נכרי בדרך טופלו לימינו שם כ"ה הבעל ארמית קנאין פוגעין בו שם ל"ו שואלין בשלום הגוים באידיהן מפני דרכי שלום ה' כפתא ע"ז א' עיר שאין בה רופא ישראל ויש בה רופא ארמאי ורופא כותי ימול ארמאי ואל ימול כותי מנחת מבי. מצת כותי מותרת ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח חולין ד' ר"ג ובית דינו נמנו על שחיטת כותי ואסרוה שם ה' דמות יונה מצאו להן (לכותים) בראש הר גריזים. ולא זזו משם עד שעשאו נכרים גמורין שם י' איש איש לרבות הנכרים שנודרים נדרים ונדבות כישראל שם י"ג: שבחוץ לארץ לאו עובדי ע"ז הן אלא מנהג אבותיהן בידיהן שם שם שם אסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעתו של עכו"ם שם צ"ה אין אמונה בכותים. סתם כותי מפעא פ"ע שם ק"ג: לעמיתך בכסף לעכו"ם במשיכה. ישראל מעכו"ם דאינהו לא קיימו בדיבוריהו לא בכורות י"ג: עכו"ם שהתנדב מגורה או נר לבית הכנסת עד שלא נשתקע שם בעליה אסור לשנותה ערכין י' גון צדיק אחד עמד לי באומות ונתתי לו שכרו ופטרתיו ואי זה? זה איוב ב"ר נ"ו לעולם אין ישראל נותן אצבעו בתוך פיו של גוי תחלה אלא א"כ נותן גוי אצבעו תחלה בתוך פיו של ישראל שם פ' וירד יהודה ירידה היא לו שנשא לגויה שם פ"ה מה שושנה זו נכרת בין העשבים כך ישראל ניכרין בין האומות ויק"ר כ"ג אבל אם מבקש אדם להיות צדיק אפילו גוי יכול הוא שאינו בית אב במד"ה ונביא שעמד מן הגוים העמיד פרצה לאבד את הבריות מן העולם שם כ' אע"פ שמדבר בלשון הקודש גוי לשונו סרוח שם שם כך השבת הזו (אות) היא בין ישראל ובין הקב"ה לפיכך כל גוי שבא ומכניס עצמו ביניהם חייב מיתה דב"ה א' אם הרגלת לשונך לדבר באחיק שאינו בן אומתך סוף בבן אומתך תתן דופי שם י' אם יאמר לך אדם יש חכמה בגוים תאמן. יש תורה בגוים אל תאמן איכ"ר ב' אם הוא (ישראל) תובע בנים ואתה יודע שיהיו מכעיסין לפניך אל תתן לו. אבל נכרי ועשית ככל אשר יקרא אליך הנכרי תנהומא תרומה ט' אם דברת בעשו שהוא אחיך סופך לדבר בבן אומתך שם פקודי י' אמר יונה אני יודע שהגוים קרובי תשובה הם שם ויקרא ה' הר סיני שבו נשנאו העכו"ם להקב"ה שם במדבר י' כשפרע הקב"ה מכותים שונאיהם של ישראל לא פרע אלא בע"ב

אותיות אבות דר' יג הטוב שבכותים בשעת מלחמה הרוג סופרים טו בע"ש ובמו"ש לא היו מתעניין מפני הכותים שלא יאמרו על כי אנו שמחין בראשון הם מתענים שם יו רבי מעשה היה בי שמכרתי לגוי ד' כורים תמרים ומדדתי לו בבית אפל מחצה על מחצה וחסרתיו במדידה ג' סאין לאח"כ נטלתי המעות ולקחתי בהם כד שמן ונקרע הכד ונשפך אמרתי ברוך המקום שאין לפניו משוא פנים הכתוב אומר לא תעשוק ולא תגזול וגול הגוי גול ילקוט צו חקד אלו היו הגוים יודעים שהם לוקים כשחוטאים ישראל היו מעמידים שני אסטרונוטין שיהיו משמרין כל אחד ואחד שלא יחטא שם חגי תקסו הנסה אלהים לקחת לו גוי מקרב גוי עם מקרב עם אין כתיב כאן אלא גוי מקרב גוי שהיו אלו ערלים ואלו ערלים אלו מגדלי בלורית ואלו מגדלי בלורית שם תהלים תתטו מכאן אמרו מקדימין שלום לגוי בשוק פסיקתא זוטרס שופטים הגונב מן הגוי לסוף גונב של ישראל חזק"א רבה כח כל גוי שאומר אין אלוה שני אני אחיה אותו לעת"ל פרקי דר"א לד' ע"ע ע' אומות העולם, ישראל.

גוף ונשמה (גויה, נפש) יסורין שממרקין כל גופו של אדם על אחת כו"כ ברכות ה' הנהו ה' ברכי נפשי כנגד מי אמרן דוד? כנגד הקב"ה וכנגד נשמה: מה הקב"ה מלא כל העולם אף נשמה מלאה את כל הגוף מה הקב"ה רואה ואינו נראה אף נשמה רואה ואינו נראית שם י' איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף? זה הריח שם מג: וכל נפש משיב נפש שם מד: ג' נכנסין לגוף ואין הגוף נהנה מהן גודגדניות וכפניות: ופני תמרה ג' אין נכנסין לגוף והגוף נהנה מהן רחיצה וסיכה ותשמיש שם נז: אנחה שוברת חצי גופו של אדם שם נח: יש לך אדם שגופו חביב עליו מממונו: ואם יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו שם סא: שתתן לכל בריה ובריה צרכיה ולכל גויה וגויה די מחסורה ירוש' ברכות ד נשמה שנתתי בכם קרויה נר שבה לב: תפילין צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפים שם מט: איזהו אל זר שיש בגופו של אדם? הוי אומר זה יצר הרע שם קה: שריפת נשמה וגוף קיים שם קיג: בל תשחית דגופאי עדיף שם קסט: מאי צרכי סעודה? בשר. נפשא חלף נפשא שם שם שם הקב"ה על גופן של צדיקים אומר יבא שלום ינוחו על משכבותם ועל נשמתן הוא אומר והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים על גופן של רשעים הוא אומר אין שלום שם קנב: נפשו של אדם מתאבלת עליו כל שבעה שם שם שם בתר רישא גופא אזיל עירובין מא: חש בכל גופו יעסוק בתורה שם נד: כל י"ב חודש גופו קיים ונשמתו עולה ויורדת לאחר י"ב חדש הגוף בטל ונשמתו עולה שם שם שם ג' דברים נאמרים בכותח הבבלי ומכחיש את הגוף ססחים מב: מצוה וגוף גדול אוכל פירות ולא שכר מצוה וגוף סהור נושא אשה ולו בנים שם קיב: אין עושין נפשות לצדיקים דבריהן הן זכרון ירוש' שקלים ב ג' קולות הולכין מסוף העולם ועד סופו וקול נשמה בשעה שיוצאה מן הגוף יומא כ: ומה נפש אחת אמרה

תורה הבא עגלה ערופה כל הנפשות הללו על אחת כו"כ שם כב: מפקחין פקוח נפש בשבת. ספק נפשות להקל שם פד: מנין לפקוח נפש שדוחה את השבת? שם פה: נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם ערב שבת ולמו"ש נוטלין אותה הימנו שנאמר שבת וינפש כיון ששבת ווי אבדה נפש ביצה טז: פושעי ישראל בגופן ופושעי אוה"ע בגופן יורדין לגיהנם ונדונין בה י"ב הדש לאחר י"ב חדש גופן כלה נשמתן נשרפת ר"ה יז: נשמתו של אדם היא מעידה עליו תענית יא: ויהי האדם לנפש חיה נשמה שנתתי בך החייה שם כב: חודש טבת ירח שנהגה גוף מן הגוף מגילה יג: ומעשה באחד ששימש מטתו בימי אבלו ושמטו חזירים את גוייתו מ"ק כד: ערבות שבו נשמתן של צדיקים ורוחות ונשמות שעתיד להיבראות חגיגה יב: נשמתו מעידה בו. אי זו היא דבר ששוכבת בחיקו של אדם? הוי אומר זו נשמה שם טז: אין בן דוד בא עד שיכלו כל נשמות שבגוף יבמות סב: האוהב את אשתו כגופו והמכבדה יותר מגופו עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך. שם סם: ומה אעשה שנפשי חשקה בתורה? שם סג: אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם שם ככ: אבר שהנשמה תלויה בו כתיבית ה: עיר קטנה זה הגוף ואנשים בה מעט אלו איברים נדרים לב: מכאן לצדיקים שממונם חביב עליהן יותר מגופן טוטה יב: ומה אם על נפש אחת כך הוא גברא דקטל כל הגי נשמתא על אחת כו"כ גיטין נו: ג' דברים מתישין גופו של אדם אכל מעומד ושתה מעומד ושימש מטתו מעומד שם ע: גופו של גט הרי את מותרת שם פה: כל שהיא חובת הגוף נוהגת בין בארץ ובין בחול קידושין לו: האי מאן דמוקים אוזא מקרי נפש רעה ב"מ נב: רוח קשה גוף סובלו גוף קשה פחד שוברו ב"ב י: נוטל רשות ונוטל נשמה שם טז: עד מידבא עד שתדאיב נשמתן שם עט: אין אוצרין פירות דברים שיש בהן חיי נפש שם צ: דיני נפשות דמו ודם זרעותיו תלויין בו. שכל המאבד נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו איבד עולם מלא וכל המקיים נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא סנהדרין לו: הו"א שריפת נשמה וגוף קיים לאו שריפה היא שם נב: גוף ונשמה יכולין לפטור עצמן מן הדין כיצד? גוף אומר נשמה חטאת. ונשמה אומרת גוף חטא משל למלך שם צא: אף הקב"ה מביא נשמה וזורקה בגוף ודן אותם כאחד שם שם נשמה מאימתי ניתנה באדם? משעת יצירה שם שם שם שקולה נשמה של צדיק אחד נגד כל העולם שם קג: אפילו בשעה שהקב"ה מחזיר נשמות לפגרים מתים נשמתן קשה להם בגיהנם שם קח: אנשי סדום רעים בגופן וחטאים בממונם שם קש: שורש זו נשמה וענף זה הגוף שם קי: מה אם העובר עבירה אחת נוטל נפשו עליה העושה מצוה אחת על אחת כו"כ מכות כג: ומה אם הדם שנפשו של אדם קצה ממנו הפורש ממנו

מקבל שכר גזל ועריות שנפשו של אדם מתאוה להן על אחת כו"כ שם שם: מוטב שיטלנה (את הנשמה) מי שנתנה ואל יחבול הוא בעצמו ע"ז י"ח לא מצאתי לגוף טוב משתיקה אבות א הרי זה מתחייב בנפשו שם ג המכבד את התורה גופו מכובד שם ד כל המשמר את התורה נשמתו משתמרת וכל שאינו משמר את התורה אין נשמתו משתמרת מנחות צא: אם בעל נפש אתה פרוש הימנו חילין ז' ה' דברים הן שהעושה אותן מתחייב בנפשו ודמו בראשו נדה י"ו הוי יודע (הולד) שהקב"ה טהור ונשמה שנתן בך טהורה היא אם אתה משמרה בטהרה מוטב ואם לאו הריני נוטלה ממך שם ל: כל שכבת זרע שאין כל גופו מרגיש בה אינה מטמאה שם מג' ג' שותפים יש באדם. והקב"ה נותן בו רוח ונשמה שם לא. גוייתו (של העובר) כטיפה של זובב אם היתה נקבה גוייתה מת' כשערה ירוש' נדה ג' ג' דברים קולן הולך מסוף העולם ועד סופו והבריות בנתיים ואינם מרגישים. והנפש בשעה שהיא יוצאה מן הגוף ב' ר' ה' שמות נקראו לה נפש רוח נשמה יחידה חיה. נשמה זו האופיא דברייתא ואמרינן האופיתא טבא. בשעה שאדם ישן נשמה מחממת את הגוף שלא יצטנן וימות. הנשמה הזו ממלאה את כל הגוף שם י' אדרוש נפש האדם אלו ישראל שם ל' א"ל הקב"ה (לראובן) אתה פתחת תחלה בהצלת נפשות חיך שאין מפרישין ערי מקלט תחלה אלא בתחומיך שם פ' ב' דברים ביד נפש ומשפט. הנפש נתנה במקום משפט ונפש יוצא ממקום משפט וחטאת. א"ל הקב"ה לנפש אני כתבת עליך לבלתי אכול הדם ואת יוצאת וחוטאת! ייק' ד' ג' כפויי טובה הן הארץ והאשה והנפש שם שם י' דברים משמשינן את הנפש הושט למזון והקנה לקיל והכבד לחימה והריאה לשתייה המסס לטחון והטחול לשחוק והקיבה לשינה והמרה לקנאה והכליות מחשבות והלב גומר והנפש למעלה מכולם כס שם כך לעת"ל הקב"ה אומר לנפש מפני מה חטאת לפני? א"ל אני לא חטאתי הגוף הוא שחטא. מה הקב"ה עושה לה מביא נשמה וזורק בגוף ודן שניהן כאחד שם שם הגוף מן התחתונים הוא. אבל את מן העליונים ממקום שאין חוטאין שם שם הנפש רואה ואינה נראה והקב"ה רואה ואינו נראה שם שם כך אמר הקב"ה לאדם ראה שאני טהור ומעוני טהור ונשמה שנתתי לך טהורה אם אתה מחזירה לי כדרך שאני נתתי לך מוטב ואם לאו הריני טורפה לפניך שם י"ח ע"י שהאדם משתפל לקנח גופו כראוי יעלה גופו חטטין. שם יט א"ל (הלל לתלמידיו) לגמול חסד עם הדין אכסניא א"ל כל יום אית לך אכסניא? א"ל והדין נפשא עלובתא לאו אכסניא היא בנו גופא שם ל' בכל נפשך בכל נפש ונפש שברא בך. אמרו ישראל רבש"ע הנפש הזו שמקלסת אותך עד מתי היא נתונה בעפר? א"ל הקב"ה חייכם יגיע הקץ ונפשותיכם. שמחות דבר ב הנפש והתורה נמשלה בנר. אמר הקב"ה לאדם הנה נרי בידך זו התורה ונרך בידך זו הנפש. תורתך בידך ונפשך בידי אם שמרת את שלי אני משמר את שלך שם שם

ומה המים מטהרים את הגוף מההרת את הגוף שהש"י א ובמה קרין
 לה נפשא ? דהיא כמה דאיתיהיב לה היא נפישא איכ"ר ג אחת נשמתן של
 צדיקים ונשמתן של רשעים כולן עולות למרום אלא שנשמתן של צדיקים
 נתונות באוצר ונשמותיהן של רשעים מטורפות בארץ קה"ר א כל הבריות
 שנבראו מן השמים נפשם וגופם מן השמים וכל בריות שנבראו מן הארץ
 נפשם וגופם מן הארץ סגרי האויזו שו ג' זיעות הן יפות לגוף אבות דר"ג מא
 כך האדם הזה עושה כל מה שמבקש ונפשו מגדת הכל להקב"ה והוא דן את
 האדם מסיקמא רבתי ח תרי בניני דגופא אינון כבדא ולבא וקדמאה הוא כבדא
 והר בראשית ק"ה עד שאדם מתפלל שיכנס תורה לתוך גופו יתפלל שלא יכנסו
 מעדנים לתוך פיו יקט תורה תת"י ע"ע ע' אבר, דם, חיים, לב, מיתח, ראש, רוח.
גורל (הגרלה, פור, פייס, קלפי) אמר רבש"ע מי מפיו? שבת"ל. כך הלכה
 אבל מי מפיו איזו ליבש ואיזו לחלב שנה. מפיו אדם עם בניו ועם
 בני ביתו על השלחן שם קמה: מאי משמע דהאי חלשים לישנא דפורא הוא? מלמד
 שהיה (נבוכדנצר) מטיל פור על גדולי מלכות עם קסט: ד' פייסות הן יוסא ככ. טרף
 בקלפי והעלה ב' גורלות א', כתוב עליו לשם וא' כתוב עליו לעזאזל שם יט. הגרלה
 לאו עבודה היא שם שם: מ' שנה שמש שמשון הצדיק היה גורל עולה בימין מכאן
 ואילך פעמים עולה בשמאל שם שם שם כללום ונתנום בקלפי בא ידעי' ונטל חלקו
 וחלק חבירו הענית כו: על פי הגורל הא כיצד? אלעזר מלובש אורים ותומים
 ויהונתן וכל ישראל עומדים לפניו וקלפי של שבטים וקלפי של תחומין מונחין
 לפניו והיה מכוין ברוח"ק ואומר זבולון עולה תחום עכו עולה עמו טרף בקלפין
 של שבטים ב"ב קכב. אי מה תחלתה קלפי אורים ותומים וכל ישראל אף כאן קלפי
 אורים ותומים סנהדרין לו. וישארו ב' אנשים במחנה יש אומרים בקלפי נשתיירו
 שם יו. א"ל (יהושע) רבש"ע מי חטא? א"ל וכי דילטור אני לך הפל גורלות הלך
 והפיל גורלות ונפל הגורל על עכן א"ל יהושע בגורל אתה בא עלי? א"ל בבקשה
 א"ל תוציא לעז על הגורלות שעתידיה איי שתתחלק בגורל שם סג: פסים שהפיוסו
 עליה אי זה מהם יוליכה לאביו ועלה ליהודה ב"ר גר אין לך רשות לחלק אלא
 ע"פ הגורל ומעשה נסים היה בגורל. וזו היתה יתירה שהיה הגורל צווח בשעת
 עלייתו אני גורל פלוני כמד"כא כיון שראה עכן כך אמר בלבו עכשיו אני נלכד
 בגורל איני מאמין. באותה שעה א"ל עכן למה הפיל גורלות ביני ובין בני ביתי?
 אני אפיל הגורל בינך ובין פנחס אם לא יעלה הגורל על שניכם אף אני מאמין
 שם כג כשאמר המן הרשע לאבד את ישראל אמר הריני מפיל גורלות ורוה"ק
 צ"ח וצל עמי ידו גורל! א"ל חקביה רשע בן רשע גורלך עלה להצלב הפיל פור

הוא הגורל עליו נפל הגורל אסתר ו' א"ל (אליהו לעובדי הבעל) בחרו שני פרים תאומים והטילו עליהם גורלות אחד לשם ואחד לשם הבעל שם שם מנין שאין שואלין בגורלות? שנאמר תמים תהיה עם ה' ספרי סופטים יח שהיה הגורל כורז"אני גורלו של פלוני לשמו עליתי ילקוט פנחס תשעג הפיל (המן) גורלות לימים ולא עלתה בידו והפיל למזלות ועלתה בידו מזל דגים שם אסתר תהרנר ע"ע ע' מזל.

גזבר' ע' גבאי.

גזל, גזילה, ע' גניבה וגזילה.

גזר דין, ע' גזרה.

גזרה, גזירה (גזר דין, גזרה שוה) כל ארץ שגזר עליה אדם הראשון לישוב נתישבה וכל ארץ שלא גזר עליה אדה"ר לא נתישבה ברכות לא. כל היושב בתענית בשבת קורעין לו גזר דינו של ע' שנה שם שם: מפני ושעושה מדותיו של הקב"ה רחמים ואינן אלא גזרות שם לג: מיום שחרב בהמ"ק נגזרה גזירה על בתיהן של צדיקים שיחרבו שם נח: פ"א גזרה מלכות יון שלא יעסקו ישראל בתורה בא פפוס ומצאו לר"ע שהיה מקהיל קהילות ברבים שם סא: גזר דיניה דההוא גברא מיחתם ירוש' ברכות ב ח לא גזרו אלא עד מקום שיכולין לגזור לא גזרו אלא גזר שיוכל לעמוד תוספתא שביעית ג גזירה היא ואין גזירה לגזירה ירוש' תרומות ט א עשינו מה שגזרת עלינו אף אתה עשה מע"ש ה יג וי"ח דברים גזרו בו ביום שבת יג: גזרו טומאה על ארץ העמים ועל כלי זכויות שם טו. גזר שמאי והלל ולא קבלו מנייהו ואתו תלמידיהו גזרו וקבלו מנייהו שם יז. גזרו על פיתן משום שמנן ועל שמנן משום בנותיהן שם שם: ואילו משה רבינו גזר כמה גזרות ותיקן כמה תקנות וקיימות הם לעולם ולעולמי עולמים. גזרה היא מלפני שאין מודיעין קיצו של בשר ודם שם ל. בעון נבלות פה צרות רבות וגזירות קשות מתחדשות. כל המנבל פיו אפילו חותמין עליו גזר דין של ע' שנה לטובה הופכין עליו לרעה שם לג. סנדל המסומר מ"ט? אמר שמואל שלפי הגזירה היו והיו נחבאין במערה שם ס. כל העושה מצוה כמאמרה אפילו הקב"ה גוזר גזירה הוא מבטלה שם סג. גזירה שוה לא גמיר שם צו. כל העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כחו קורעים לו גזר דינו שם קיס אמר הקב"ה לא דיין לישראל שחוטאין לפני אלא שמטריחין אותי לידע איזו גזרה קשה אביא עליהן שם קמה: גזירה שב"ד גוזרין ואין רוב"ציבור מקבלין עליהם אינה גזירה ירוש' שבת א ד אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה הרבה גזירות גזרתי על עצמי יותר ממה שגזרת עלי וקיימתים עירובין:א: "הלכה כר"מ בגזירותיו שם מו. גזירה שמא ילמד ממעשיו שם סג. איזו אדם דן גזירה שוה מעצמו פסחים סו. יודע

הקב"ה את ישראל שאינן יכולין לקבל גזירות אכזריות (של) ארם לפיכך הגלה אותם לבבל שם פו' לפיכך הביא עליהן הקב"ה ג' גזירות כנגד ג' עבירות שבידם יומא ט: גזירת מלך היא שיפלו בונין ביד סותרין שם י' אסורין (איברי שעי המשתלח) דכתיב גזירה ת"ל אני ה' אני ה' גזרתיו ואין לך רשות להרהר בהן שם יז: ואע"פ שגזירת נביא חוזרת גזירת אורים ותומים אינה חוזרת שם עג: מילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן ביצה ב: היא גופא גזרה ואנן ניקום ונגזור גזרה לגזרה? שם ג: הכל נידונים בר"ה וגזר דין שלהם נחתם ביוה"כ. כל אחד ואחד בזמנו ר"ה טו' יפה צעקה לאדם בין קודם גזר דין בין לאחר גזר שם שם ד' דברים מקרעין גזר דינו של אדם צדקה צעקה שינוי השם ושינוי מעשה שם שם גדולה תשובה שמקרעת גזר דינו של אדם שם יז: הרי שהיו ישראל צדיקים גמורין בר"ה ופסקו להם גשמים מועטים לסוף חזרו בהן להוסיף אי אפשר שכבר נגזרה גזרה אלא הקב"ה מורידן בזמן שם שם מנין לגזר דין של צבור שאינו נחתם? שם יח: יש גזרת המלכות צום אין גזרת המלכות ואין שלום רצו מתענין שם שם שגזרה מלכות יון גזירה שלא להזכיר שם שמים שם שם שגזרה המלכות גזרה שלא יעסקו בתורה ושלא ימולו את בניהם ושיחללו שבתות. מה נישתנינו מכל אומה ולשון שאתם גוזרים עלינו גזירות קשות? שם יט: שלח לו ר"ג (לר"י) גוזרני עליך שתבא אצלי במקלך ובמעותיך ביוה"כ שחל להיות בשבת בחשבוניך

הקב"ה גוזר ומקיים ירוש' ר"ה א אימתי שישאל משליכין דברי תורה לארץ המלכות הרשעה הזאת גזרת ומצלחת שם שם ג אם נדרו קודם לגזירותיו יבטל נדרו את גזרתנו מענית יב' מעשה שגזרו תענית בלוד וירדו להם גשמים שם יט: כי הוו גזרי גזירתא מודעתא להו לרבנן ובעו רחמי ומבטלי לגזירתיהו שם כב: דבי נשיאה גזר תעניתא ולא אתא מיטרא שם כד: פ"א גזרה המלכות גזירה על ישראל שלא יביאו עצים למערכה? שם כח: כשחרב טורנוסרופוס הרשע את ההיכל נגזר על ר"ג להריגה. וגמירי דכי גזרי גזירתא ומית חד מינייהו מבטלי לגזירתיהו שם כט: פ"א זר רבי שלא ישנו לתלמידים בשוק מ"ק טו: מי מושל בי? צדיק שאני גזר גזירה ומבטלה. א"ל הקב"ה (לדוד) הואיל והשפלת עצמך תהא כמוני שאני גזר גזרה ואתה מבטלה שם סג: גזרת (שלשים) בטלו ימים לא בטלו שם יט: אתאי גזירה שוה אפיקתיה מפשטיה לגמריה יבמות כד: גזרו על הברש משום מתנות גזרו על המרחצאות מפני הטבילה שם סג: ונתינים דוד גזר עליהם משה גזר עליהם? שם עט: גזרו על דבר שהוא מצוי ולא גזרו על דבר שאינו מצוי ירוש' יבמות י' גזרה עבידא דבטלא כתיבות ג: ג' דייני גזירות היו בירושלים שם קה: וכן מצאנו שלא נחתם גזר דינם של אומות העולם אלא על הערלה בלבד חוספא נדרים ב מלך חדש שנתחדשו

גזירותיו כוונה לא ג' גזירות גזר (פרשתו) א"ל בתו (לעמדם) אבא קשה
גזירתך יותר משל פ"צה שפ"צה לא גזר אלא על הזכרים ואתה גזרת על
הזכרים ועל הנקיבות גם יב. א"ל (השפחות לבת פ"צה) גזירתנו מלך בור
גזר גזירה. ואת עוברת על גזירת אביך שם שם: ונהרג גסקלגס ובטלו
גזירותיו שם לג. ועל דבר זה נתחתם גזר דינם (של אומות) לבאר שהת
שם זה: בפולמוס של אספסינוס גזרו על עטרות חתנים שם שם. נגזרה גזירה
על יהושפט ליהרג תוספתא כוונה יב גזירה שוה עדיפא (מהיקט) גיטין סא: ואלו
בדור המבול לא נגזרה גזירה על דגים שבים קידושין יג. אין גזרין גזירה
על הצבור אלא א"כ רוב צבור יכולין לעמוד בה כ"ק עט: גזירת הכתוב היא
כ"ס יא וכל המלמד את בן ע"ה תורה אפילו הקב"ה גזר גזירה מבטלו בשבטלו
שם עה. שלא להתאבל כל עיקר אי אפשר שכבר נגזרה גזירה כ"ס ס: לא
נגזרה גזרה על שבטו של לוי שם קבא: פ"א גזרה המלכות גזירה על ישראל
שכל הסומך וכל הנסמך יהרג סנהדרין יד. באותה שעה גזרו על היחוד ועל
הפנויה שם כא. אבל בשעת גזרת המלכות אפילו מצוה קלה יהרג ואל יעבור
שם ער. אלא הקב"ה מעמיד להן מלך שגזירותיו קשות כהמן שם צו: דור
המבול עברו על הכל ולא נתחתם עליהם גזר דינם עד שפשטו ידיהם בגזל
שם קה. ז' דברים דרש הלל הזקן קו"ח וגזירה שוה תוספתא סנהדרין ו' בן
סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות אלא גזירת מלך היא שם שם יא ד'
גזירות גזר משה רבינו על ישראל כמות כד. כי גזרו גזירתא במערבא לא
מגלו טעמא עד תריסר ירחי שתא. גזרה חדשה היא ואין מפקפקין בה ע"ז. ה.
ואתו אינהו גזרו אפילו ישראל הבא על הנכריה שם לו: גזרינן הא אטו הא
שם יח: אין גזירה שוה למחצה וכתובים מה. אינהו גזרו ולא קבלו מנייהו אתו
ד"א ור' אסי גזרו וקבלו מנייהו הלל ו. שלא נתחתם גזר דין על אבותינו
במדבר אלא על לשון הרע עובין טו. פ"א גזרה המלכות גזרה שלא ישמרו את
השבת ושלא ימולו את בניהם ושיבעלו את הנדות. אמרו מי ילך ויבטל את
הגזירות? ילך רשב"י שהוא מלומד בנסים מעייה יו. אין המחיה מטמא בראשי
איברין אלא גזירת המלך היא אפילו כל שהוא תוספתא נגעים ג. וכי נתנו
גזירה שוות לאברהם אתמהא? כ"ו טו עד שלא יצאו לעולם אין אומרי ואין
דברים כיון שיצא לעולם כמה שטרות כמה גזרי דינין ויקר עז אמר הקב"ה
חקה חקתי גזירה גזרתי אי אתה רשאי לעבור על גזרתי כס"ד יט מעשה
שהיו רבותינו ברומי וגזרו סנקלטיין מכאן עד ל' יום לא יהיה בכל העולם
יהודי והיה סנקלטי אחד ירא שמים בא אצל ר"ג וגילה לו הדבר דכ"ב ב

אדריאנוס שהיק טמא שאל לריב"ח אנא טב ממשא רבך? א"ל יכול את לגזור דלא ידלק בר נש נור ג' ימין? א"ל תיפת רוחיה עד דאת קיים בטלה גזרתך ומשה רבינו משעה שגזר עלינו לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת לא מדליק יהודאי נור בשבתא מיומוהי ועדיין לא נתבטלה גזירתו דה"ר ג שאין אהרן לובש בגדים לגדולתו אלא כמקיים גזירת מלך שם א אחרי זה גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שסופן לינתק בעריות לכך בא עליהם בגזירה אני ה' אלליכם דעו מי הגזיר עליכם שם שם קלו קבלתם מלכותי קבלו גזירותי שם שם שהיה הדיבור יוצא מפי הקב"ה והיו ישראל מסתכלים בו ויודעים כמה מדרשים יש בו וכמה גזירות שוות יש בו שגרי ברכה שג' בו ביום נגזרו על אדם ג' גזירות. וכשם שגזרו על אדם הראשון ג' גזירות כך נגזרו על חוה ג' גזירות אבות דר"ג א מיד בקשו עליו (על בנימין הצדיק) רחמים וקרעו לו גזר דינו והוסיפו לו כ"ב שנים על שנתינו שם ג קדוש מדבר גזר גזירות על בריותיו ילקוט דניאל תתרו דור שבן ד ד בא ת"ח מתמצטים. וגזירות קשות מתחדשות עד שהראשונה קיימת אחרת באה ונסמכה לה פסיקתא דר"כ התודע. ע"ש ע' גלות, סיג.

גחלת, ע' אש.

גז, ע' גרושין.

גידול בנים, ע' בנים ובנות.

גיהנם, ע' גן עדן וגיהנם.

גימטריא (גימטריקון) תוצאות בגימטריא הכי (ס' מאות וג') הן ברבות ת. עד שלמדנוהו מן חשבון גימטריא ירוש' תרומות ה גא בגימטריא ג' אחד הוי שבת י: בהמה בגימטריא חמשים ותרתי הוי שם קשה: ערל בגימטריא ג' מאות הוי שם קשה: השטן בגימטריא ג' מאה יס"ד הוי יוסא כ, רויה בגימטריא הכי (קכא) הוי שם עו. יהיה בגימטריא ל' הוי הקנית יט: תיגת אמו לישון גימטריא הוא אפרא בעייני אמיה ירוש' הקנית י"ב ורוב בגימטריא רי"ד טילה ט: חרם בגימטריא רמ"ח הוי. רחם בגימטריא הכי הוי כ"ק יו. בכלל בגימטריא ס' הוי שם כח. עקב חושבניה קע"ב וזורים י"ב. כתיב אברם וכתיב אברהם בתחילה המליכו הקב"ה על רמ"ג איברים ללבסוף המליכו על רכ"ח איברים שם שם יהיה בגימטריא תלתין הוי נזיר ה. מחלה בגימטריא הכי (פ"ג) הוי כ"ק עב: אמרו עליו על ריב"ז שלא הניח

מקרא ומשנה. ותקופות גימטריאות ב"ב קדו. בגימטריא איכתיב להון יטת
 יטת אדך פוגחמט סנהדרין כב. יין ניתן בע' אותיות וסוד ניתן בע' אותיות
 שם לח: אשרי כל חוכי לו בגימטריא ל"ו הוה שם צו: יש בגימטריא ש"י
 הוי שם ק. תורה בגימטריא ש"א הווי סכות כנ: תקופות גימטריאות פרפראות
 לחכמה אבות ג יח זה בגימטריא י"ב הוי הוריות יא. הריון בגימטריא רע"א הו
 נדה לח: בשגם זה מש"ה ב"ר כו סלם זה סיני אותיות דדין אותיות דדין
 שם סה מגורי בגימטריא רנ"ט שם פד בישרם שהן עתידין לעשות שם
 (במצרים) ר"י שנה מנין רד"ו שם צא בימות החמה שס"ה יום השטן גימטריא
 שס"ד שכל ימות השנה השטן מקטרג וביזה"כ אינו מקטרג ויק"ד כא ג' מאות
 אמה (קימתו של אדה"ר) שנאמר קוממיות קוף מאה מיות מאתים בסדר יג
 כשם שיין חשבונו שבעים כך יש ע' פנים לתורה שם שם שם תורה שנתן
 הקב"ה למשה נתנה לו בא"ט פנים טמא ומ"ט פנים טהור שנאמר ודגלו
 בגימטריא מ"ט ספרים כו ו לשון גימטריקון הוא תחו הוא אסף א"ת ח"ס
 ו"ף ילקוט שבואר א עו חזון בגימטריא ע"א שם ישע"י שפה יוב"ל בגימטריא
 בהם שם תהלים תת"ה לשון איכ"ה גימטריא ל"ו שם איכה תהרב. ע"צ עי
 אותיות, נוטריקון.

גלגל, ע' מזל.

גלוי הראש

(גלוי פנים, פאה נכרית) שער באשה ערוה כרכוה כד. ר' אסר
 פריס סודרא על רישיה נוטלו (כוס של ברכה) בשתי ידי
 שם נא. תיתי לי דלא סנינא ד' אמות בגילוי הראש שבת קיה: גלויי רישיה
 אז"ל כסי רישין כי היכי דתיהוי עלך אימתא דשמיא שם קנו: מומר וגילוי
 פנים אינו מבטל רשות גלוי פנים מומר הוי? קירובין סא. מימי לא ראו
 קורבן ביתי קלעי שטרי יוסאס. אז יש עדים שיצארת בהינומא וראשה
 פרוצ כתובתה מאתיים כתיבות סא: הצוברת על דת משה ויהודית. ואיזוהי
 דרת יהודית? יוצאה וראשה פרוצ. אזהרה לבנות ישראל שלא יצאו בפרוצ
 ראש. דאורייתא קלתה שפיר דמי דת יהודית אפילו קלתה אסור שם עב.
 שאין נקראין שחורי הראש אלא אנשים מ"ט? אנשים זימנין דמיכסו רישיהו
 וזימנין דמגלו רישיהו אבל נשים לעולם מיכסו וקטנים לעולם מיגלו גרוס: ל
 בפאה נכרית אידי דוהמא לא ניהא ליה נזיר כה: גלית שעמד בגילוי פנים
 לפני הקב"ה סופה סב: לא אמרן אלא כגון ר"כ דגברא רבה הוא ומבעי ליה
 סודרא ארישיה אבל כ"ע לא קירושין ח. אז"ל מ"ט לא פריסת סודרא? אז"ל

דלא נסיבנא שם כח: ר"ה בריה דר"י לא מסני ד' אמות בגילוי הראש אמר שכינה למעלה מראשי שם לא. רבינא הוה יתיב קמיה ר"י מדיפתי חלף ההוא גברא קמיה ולא מיכסי רישא אמר כמה חציף הא גברא! שם נה. פרע ראש האשה בשוק נותן לו ד' מאות וזו ב"ק צ. משל לכתבין של מלך. וכל מדינה ומדינה שהיו כתבין מגיעין היו בני המדינה עומדין על רגליהון ופרעין את ראשיהון ויק"ר יא על ידי שהאדם הוה מתעצל לכסות את ראשו כראוי הרי הוא נעשה דואימטיקוס (ג"א דומיניקוס-כומר) שם יט ולא אמרתי עליכם שתהא קורין קר"ש לא עומדין על רגליכם ולא פורעין את ראשיכם שם כו בנורא ישראל מכסות ראשיהון כסדר"ט פ"א היו זקנים יושבין בשער ועברו לפניהם ב' תינוקות א' כסה ארץ ראשו וא' גלה את ראשו זה שגילה את ראשו ר"א אומר ממזר ר"י אומר בן הנדה ר"ע אומר ממזר ובן הנדה כלה ב תינבא (קללה) ליתי על ההוא בר נש דשבק לאתתיה דתתחוי משערא דרישה לבר ודא הוא חד מאינון צניעותא דביתא ואתתא דאפיקה משערא דרישה לבר לאתתקנא ביה גרים מסכנותא לבייתא וגרים לבנהא דלא יתחשבון בדרא זהו נשא קבה, ע"ע ע' פריצות, צניעות.

גלוי עריות, ע' עריות.

גלות (גולה, גלותא, טלטול, שעבוד, ריש גלותא) אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין האומות ברכות נ. אני הייתי עמכם בשעבוד זה ואני אהיה עמכם בשעבוד מלכויות שם ט: ואל תזכרו ראשונות זה שעבוד מלכויות שם יג. גלות מכפרת עון שם נה. מיומא דגלינן מארעין לית לן רשותא למקטל שם נה. טלטל הקב"ה מתן שכרן של עושי מצות כדי שיהיו עושין אותן באמונה ירוש' פאה א א מ' שנה עד שלא חרב הבית גלתי לה סנהדרין וישבה בחנויות שבת טו. בעון גילוי עריות וצ"ו והשמטת שמיטין ויובלות גלות בא לעולם שם נה. יוסי ששתק יגלה שם שם: יגלו בראש גולים משום דמשתנין מים בפני מטותיהם ערומים שם סב: א"ל מן יומא דגליתון מארעין איתנטלית אורייתא דמשה שם קב: אי לא נסיבי כהנתא לא גלאי. כל הנהנה מסעודת הרשות לסוף גולה פסחים סב. לא הגלה הקב"ה את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים. צדקה עשה הקב"ה בישראל שפזרן לבין האומות. לא הגלה הקב"ה את ישראל לבבל אלא מפני שעמוקה כשאל שם מו: כל המשכח דבר מתלמודו גורם גלות לבניר

יוסא לה: ארון גלה לבבל שם נני ריש גלותא וכולהו רבנן דבי ריש גלותא
 בסוכה גזולה הוו יתבי סוכה דא. ד' מתחרט עליהן הקב"ה שבראם וא"ו הן
 גלות שם נבי: שיעבודה של בבל היה קשה משיעבודה של מצרים ירוש' סוכה ד'
 וכנגדן גלתה סנהדרין מלשכת הגזית לחנות ומחנות לירושלים ומירושלים ליבנה
 ריה דא. גלותינו מכפרת עלינו תענית כו. אמרו ישראל לישע'י רבינו ישע'י
 מה יוצא לנו מתוך הלילה הזה? א"ל לא כשאתם סבורים אלא בוקר לצדיקים
 ולילה לרשעים. א"ל אימת? א"ל אימת דאתן בעיני. א"ל מי מעכב? א"ל
 תשובה ירוש' תענית א גלו בו' גלו בח'. מאי לבבל? לגלות בבבל בגיה יא:
 כיום שחרב בהמ"ק וגלינו מארצנו נטלה עצה ממנו שם יב: שבכל מקום שגלו
 שכינה עמהן גלו למצרים שכינה עמהן. גלו לבבל שכינה עמהן שם כט. ג'
 דמצות הללו למה? אחת על מקדש ראשון וא' על מקדש שני וא' על ישראל
 שגלו ממקומן. כיון שגלו ישראל ממקומן אין לך ביטול תורה גדול מזה הנהיה ה:
 טיטולי דגברא קשין מדאיתתא כתובות כד. שהשביע הקב"ה את אוה"ע שלא
 ישתעבדו בישראל יותר מדאי שם קיא. כלי גולה זו נר וקערה ושטיח נדרים כו:
 לכן גלה עמי מבלי דעת שגורמין גלות לעולם סוכה סח. ב' ת"ח הדרים בעיר
 אחת ואין נוחין זה לזה בהלכה אחד מת ואחד גולה שם טט. יודע הקב"ה
 בישראל שאין יכולין לקבל גזירת ארומיים עמד והגלה אותם לבבל ניסין יו.
 ענותנותו של ר' זכריה בן אבקולס החריבה את ביהנו ושרפה את היכלנו
 והגלתנו מארצנו שם נו. והידים ידי עשו זו המלכות שהחריבה את ביתנו
 והגלתנו מארצנו שם נז: צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שהגלה גלות צדקי
 ועדיין גלות יכני' קיימת שם סח. בין הנהרות הרי היא כגולה ליוחסים קידושין
 כב. גבי ריש גלותא דדאין דינא דפרסאה למה לי? ב"ק נח: מפני מה גלו
 ישראל לבבל יתר מכל הארצות? מפני שבית אברהם אביהם היה משם
 חוספא ב"ק ז אין מעברין את השנה אלא א"כ היתה צריכה מפני הדרכים.
 ומפני גליות ישראל שנעקרו ממקומן ועדיין לא הגיעו סנהדרין יא. לאחנא בני
 גלותא בבבל ולאחנא דבמדי ולשאר כל גלוותא דישראל שלומכן יסגא שם טז:
 אחר ר' יהושע לגולה שם יב: גלות מכפרת ג' דברים. גלות מכפרת על הכל
 שם יז: אין בן דוד בא עד שיכלו ב' בתי אבות מישראל וא"ו הן ראש גולה
 שבבבל ונשיא שבא"י שם דח. אלא חטאו וגלו שם טט. בשעה שהגלה נבוכדנצר
 הרשע את ישראל היו בהן בחורים שהיו מגנין את החמה ביופין שם צב: להיכא
 אגלי להו (סנחריב ל'י שבטים)? לאפריקי. להרי סלוג שם צד. אין בין הצה"ו
 לימות המשיח אלא שיעבוד מלכיות בלבד שם צט. כל המזמן כותי לתוך ביתו

ומשמש עליו גורם גלות לבניו שם קר. חייבי גליות ב"ד מחזירין איתן
לזכירת תוספתא סנהדרין ו' לג' גליות גלו ישראל אחת לפנים מנהר סטבתון
וא' לדפני של אנטוכיא וא' שירד עליהם הענן וכיסה אותם וכשהן חוזרין
חוזרין מג' גליות ירוש' סנהדרין ב' תלמיד שגלה מגלן רבו עמו כמות י' זה
שהרג במזיד נהרג וזה שהרג בשוגג גולה שם שם: כגון מלכא ואלקפטא
רובילא וריש גלותא שביעות ה' חכמים הזהרו בדבריכם שמה מחובו חובת
גלות ותגלו למקום המים הרעים אבות א"א הוי גולה למקום תורה שם ד יד
גלות בא לעולם על עובדי ע"ז ועל גלוי עריות ועל שפי' שם ה' לא
יסור שבט מיהודה זה ראש גולה שבבבל שרודה את ישראל במקל הוריות יא:
א"ל או קום גלי או קבל עלך שמתא סנחות דו. בשעה שחרב בהמ"ק מצאו
הקב"ה לאברהם שהיה עובד בבהמ"ק א"ל מה לידידי בביתי? א"ל על
עסקי בני באתי א"ל בניך חטאו וגלו שם נני הביאי בני מרחוק אלו גליות
של בבל. ובנותי מקצה הארץ אלו גליות של שאר ארצות שם קי. ואת העם
העביר אותו לערים מאי נפק"ם? דלא ליקרו לאחיו גלוותא חילין ס: רמו לו
שעתידים שני שרים לצארת ממנו (מיעקב) ראש גולה שבבבל ונשיא שבא"י
מכאן רמו לו (המלאך) גלות שם צב. משגלה שבט ראובן ושבט גד וחצי שבט
מנשה בטלו יובלות ערכין רב: מה אדם הראשון הכנסתיו לתוך ג"ע וצויתיו
ועבר על ציווי ודנתי אותו בשלוחין ובגרושין וקוננתי עליו איכה אף בניו
הכנסתים לא"י וצויתים ועברו על הציווי דנתי אותם בשלוחין ובגרושין
וקוננתי עליהם איכה ביר יט קין היה מתוקן לגלות שם ד ולא מצאה הינה
מנוח אלו מצאה מנוח לא היתה חזרת ודכוותה היא ישבה בגוים לא מצאה
מנוח אלו מצאה מנוח לא היו חוזרים שם דג ויגל אין כתיב כאן אלא ויתגל גרם (נח)
גלות לו ולדורות. י' השבטים לא גלו אלא בשביל היין. שבט יהודה ובנימין לא
גלו אלא בשביל היין שם לו ידוע שאני כפורן תדע שאני מכנסן ידוע שאני
ממשכנן תדע שאני פורקן ידוע שאני משעבדן תדע שאני גואלן שם סר כל
מי שהוא ידוע לחשוב ימי הגלות ימצא שיום אחד יעקב בשווה כצילו
של עשו שם כג ריב"ז פתר קריא בגלית מחרן אנתנו סחרנו של הקב"ה
אנו בורחים. הידעתם את לבן הידעתם את מי שהוא עתיד ללבן עונותיכם
כשלג. ויאכרו שלום באיזו זכות? והנה רחל בתו הה"ד רחל מבכה על
בניה שם ע' מה יעקב אביכם עד שלא נשא אשה נשתעבד משגשג אשה
נשתעבד אף אתם משלא נולד גואל נשתעבדתם משנולד גואל אתם משתעבדים
שם שם אלא שראוי יצחק ברוה"ק שעתידין בניו להגלות לבין אוה"ע א"ל

בא ואברכך ברכות של גליות שיחזיר עליך הקב"ה ויקבץ מבין הגליות
 שם עה מהו וריוח תשימו? אמר יעקב לפני הקב"ה רבש"ע אם יהיו צרות
 באות על בני לא תביא אותם זו אחר זו אלא הרווח להם מצרותיהם שם שם
 אם יבא עשו על המחנה האחת אלו אחינו שבדרום והיה המחנה הנשאר
 לפלטה אלו אחינו שבגלות אר"ה אע"פ ששאר לפלטה מתענים היו עלינו
 בשני ובחמישי שם עו מה ראה אבינו יעקב לקבור את רחל בדרך אפרת?
 אלא צפה שהגליות עתידות לעביר שם לפיכך קברה שם כדי שזתא מבקשת
 עליהם רחמים שם עב ריב"ל פתר קראה בגליות ואז שדי יתן לכם רחמים
 הקב"ה ישלח לכם את אחיכם אלו י' השבטים ואת בנימין זה שבט יהודה
 ובנימין ואני כאשר שכולתי בחורבן ראשון שכולתי בחורבן שני שם צב כשיגיעו
 הגליות לשם (לראש אמנה) יהיו אומרים שירדה שם ירכנו ואם גלורת הן
 חייבין זכור ליעקב אביהן שגלה מבית אביו לחרן שם מד ועכשיו שלא
 האמנת (יעקב) ולא עלית עתידין בניך שיהיו משתעבדין בדי מלכיות
 במסים ובארנוניות ובגלגליות באותה שעה נתיירא יעקב אמר לפני הקב"ה
 רבש"ע יכול לעולם? א"ל ולא תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק ויקיר בט
 עצביך זו יגיעת הארץ לומר שיאכלו בעצבון כל מה שיאכלו בארץ בכריה
 כסדרים עורי צפון לכשיתעוררו הגליות שהן נתונות בצפון. מלמד שהרוחות
 עתידות להכניס קנאה זו עם זו רוח הדרום אומרת אני מביא גלות תימן
 ורוח צפון אוכרת אני מביא גלות צפון. אחותי שנתאחו לי בגלות כלה
 שנתכלו בגלות. אריתי מורי עם בשמי שנתמררו בגלות והיו מבשמים עצמם
 בקידוש שם שמים. לפי שהערו ישראל נפשם לכיתה בגלות והיו עוסקים
 בתורה המתוקה מדבש עתיד הקב"ה להסקיתם יין המשומר בענביו. אכלו
 רעים אלו ישראל שעשו רצינו של הקב"ה בגלות ולא רצו להתערב באומות
 אלא שמרו ברית של הקב"ה שם יג עד אנה ינאצוני אמר הקב"ה ב' צווחות
 צווחתי מפניכם סופכם לצווח ד' בשעבוד מלכיות שם כו סנחריב הגלה אותן
 ג' גליות. נבוכדנצר אף הוא הגלן בג' גליות. שהיה סנחריב קומוקרטור
 (מושל על כל העולם) שהיה מגלה אלו לכאן ואלו לכאן. אמר הקב"ה
 בעוה"ז ע"י עונות גלו ונתפזרו בשערי הארץ אבל לעת"ל אם יהיה נדחך
 בקצה השמים משם יקבצך שם כג בפרשה זו הראה משה לישראל אם חטאו
 היאך הם עתידים לגלות והיאך הן עושין תשובה והיאך הן נגאלין דב"ר ב
 מה עקרה זו טוענת ופורקת וטוענת ופורקת וחוזרת להיות טוענת ופורקת
 ושוב אינה טוענת כך ישראל משתעבדין ונגאלין ושוב אין משתעבדין לעולם

שהשי"ת אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה על שלא שמרתי יו"ט אחד
 כתיקונו בא"י הריני מסמרת ב' ימים טובים של גלויות בחו"ל שש ונשבע
 דמלכיות שלא יקשו עול על ישראל שאם מקשים עול על ישראל הן
 גורמין לקץ לבא שלא בעונתו שש ב אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע
 לשעבר היית מאיר לי בין גלויות לגלויות בין גילן של מצרים לגילן של
 בבל בין גילן של בבל לגילן של מדי ובין לילן של מדי לגילן של יון
 יעבשיו נסמכו לי גלויות לגלויות שש אחות לנו קטנה אלו עולי גולה.
 אילו ישראל עלו חומה מן הגולה לא חרב בהמ"ק פעם שנייה שש ברח
 דודי מן גלות שאנו בה ומתלכלכין בעונות שש שש כיון שנסתלק רוח הסדש
 גלו וכיון שגלו היה ירמ"י מקונן עליהם איכ"ה איביר פתיחתא בן עמרם אי
 אתה יודע שבהמ"ק חרב וישראל גלו? שש שש עד שלא גלו ישראל היו
 עשויים עדרים עדרים עדרים כהונה לבד עדרים לוי לבד עדר ישראל לבד
 וכיון שגלו נעשו עדר אחד שש שש עד שלא נגאלו ישראל ממצרים היו יושבין
 בפני עצמן והשכינה בפ"ע וכיון שנגאלו נעשו הומוניא אחרת וכיון שגלו
 חזרה שכינה בפני עצמה וישראל בפני עצמן שש שש לא גלו ישראל עד
 שכפרו ביחירו של עולם ובמילה ובעשרת הדברות ובה ספרי תורה מנין איכ"ה.
 ער שכפרו בל"ו כריתות שבתורה שש א גלתה יהודה אוה"ע אינן גולים? אלא
 אצ"פ שגולים אין גלותם גלות אוה"ע שאוכלים מפתם ושותים מיינ"ג אין
 גלותם גלות אבל ישראל שאין אוכלין מפתם ואין שותין מיינ"ג גלותם גלות
 שש שש בא וראה כמדי חביבין תינוקות גלתה סנהדרין ולא גלתה שכינה
 עמהם גלו משמרות ולא גלתה שכינה עמהם וכיון שגלו תינוקות גלתה שכינה
 עמהם שש שש כשם שלא גלו ישראל אלא ברודף מלא כך אינן נגאלין אלא
 בגואל מלא שש שש מאן דאמר גולה גולה שבבבל וגלות שכינה עמהם
 קהיר ד בשעה שגלתה גלותו של צדק' יצאה גלות יכנ"י לקראתם והיו
 מכוסים שקים מבפנים ולבנים מבחוץ והיון משאלין אילין לאילין מה אבא
 עבד מה אימא עבדא? כיון שראה ירמ"י ירושלם חרבה ובהמ"ק שנשרף
 וישראל שגלו ורוה"ק שנשרףלקה התחיל עליהם בהבל הבלים שש יב מסורת
 אנדה היא שאין ירושלים נבנית עד שיתכנסו הגלויות ואם יאמר לך אדם
 שכבר נתקבצו הגלויות ולא נבנית ירושלים אל תאמין הנחומא נחמיא ישראל
 אומריכ לפני הקב"ה רבון העולמים ראה היאך העכורים משתעבדין בכו אין
 להם מלאכה אחרת אלא יושבין ומתעצין עלינו שש תורה ה כשהגלה
 גבוכדנצר את ישראל לבבל היו כפותים ידיהם מאחוריהן נתונים בשלשלאות

של ברזל והולכיכם ערומים כבהמות שם יתרוה כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור אלו ישראל שנטמאו בע"ז ויצא מחוץ למחנה שגולים לבבל והיה לפנות ערב של מלכיות והקב"ה מטהרן שם תצא ג שלא יהיו ישראל אומרים הואיל וגלינו לבין אוה"ע נעשה כמעשיהם אני אני מניחם אלא אני מעמיד נביאי עליהם ומחזירים אותם למוטב תו"ב בהוקותי כו קשה היא הגלות שהיא שקולה כנגד כל הקללות שבתורה ספרי עקב ותחובו חובת גלות ויגלו למקום מים הרעים איהו מים הרעים? הוי אומר ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם וי"א שמא יגלו לעבודה קשה אבות הריניא נטרה את הכרמים אלו ישראל שגלו לבבל עמדו עליהם נביאים שביניהם וא"ל הפרישו תרומות ומעשרות א"ל כל עצמינו לא גלינו אלא עד שלא הפרשנו תו"מ שם כ מה נשתנה הושע בן אלה שגלו יי השבטים בימיו? אלא עד עכשו היתה ע"ז קשורה ביחיד וקשה לפני הקב"ה להגלות את הצבור בעון יחיד יקוט פליכס ברר אלא כיון שראתה ציון שגליות מתכנסים וכל ישראל והשמים והארץ שמחים והיא אינה נזכרת התחילה אומרת ותאמר ציון עזבני ה' שם יסעי תצא כך גלו יי השבטים התחיל הקב"ה אומר אוי להם כי נדדו ממני וכיון שגלו שבט יהודה ובנימין כביכול אמר הקב"ה אוי לי על שברי שם ירמי רפג את מוצא בשעה שגלו ישראל לבין האוה"ע היה הקב"ה מתחר על פתחיהן (של אוה"ע) לשמוע מה אומרים שם יחוקא שער אמרי האזינה ה' בבבל בינה הגיגי במדי הקשיבה לקול שועי ביון כי אליך אתפלל באדום שם תהלים תרד גלתה יהודה מצוני על שאכלו חמץ בפסח שם איכה תהרי אתה מוצא עד שלא באו השונאים היה ירמי' אומר להם עשו תשובה שלא תלכו בגלות שם שם תהיב אמרה לפניו רבש"ע כיון שהגליתני לבין אוה"ע בדין הוא שלא אשמור מצותיך וקיימתה כל המצות שלך א"ל כבר הגיע זמנך ליגאל שם שם תהיב ולמה ב' פצמים אשר הגלה? גלה עם גלות יכני' וחזר לירושלים והגלה אותה שנית נבוכדנצר עם גלות אחרונה שם אכתה תהרג בשעה שבא נבוכדנצר ושרף את בהמ"ק והגלה את ישראל לא עשה להם איסטטיא (תהנה) בכל א"י אלא היו רודפים אותם שהיו חוששים לנפשם ואמרו אלהיהם של אומה זו מצפה להם טיעשו תשובה שמא יעשו תשובה עד שהם נתונים בתוך ארצם והוא עושה לנו כדרך שעשה לסנחריב לכך לא עשו איסטטיא בכל א"י פסיקתא רבה לא מאן דאשתדל באורייתא ובעובדין דכשרין גרים לה לכנסת ישראל לארמא רישא בגו גלותא והו וייב למה הגלות הוה ארוך יותר מגלות הראשונים? א"ל בגליות הראשונים נגאלו בזכות אברהם יצחק ויעקב אבל גלות זה יגאל בזכות משה. עכשו

חטאו בתורה שנתתי למשה כשישובו ויחזרו לעסק התורה בזכות משה אני גואלם זה הדבר כי בא מיכאל שר הגדול אפטרופא של ישראל ואמר רבש"ע אימתי יפקון ישראל מגלותא דאדום? שהרי כתבת כאשר יסבלון צרות רבות יגאלו מן הגלות אמר הקב"ה יבא סמאל אפטרופא דאדום וידון עמך אתא סמאל ואמר רבש"ע אתה אמרת שיהיו ישראל בגלות אדום עד שיעשו תשובה ועתה הם רשעים אותה שעה גער הקב"ה בסמאל שדבר לשון הרע על ישראל שם מן ע"ע ע' ארץ ישראל, בכיה, גאולה, חורבן, ירושלים, שכינה.

גליל (גלילאה, בני גליל, בר גלילא) מעשה באנשי הגליל שהיו מעלין לזקן אחד ליטרא בשר צפורי בכל יום תוספתא פאה ד ג' ארצות לביעור יהודה ועבר הירדן והגליל וג' ג' ארצות לכל א' וא' גליל העליון וגליל התחתון. כל שאינו מגדל שקמין גליל העליון, כל שהוא מגדל שקמין גליל התחתון שביצית ט ב אחינו בני גלילא עילאה ובני גלילא ארעיתא שלמכון לסגא ירשי מעשר שני ה מים רפואתו שכיחא בגלילא שני שבת נה. דההוא בר גליל דאיכלע לבבל דא"ל קום דרוש לנו במעשה מרכבה שם ט: ומעשה באדם אחד שירד מגליל העליון ונשכר אצל בעה"ב אחד בדרום שם קכו: בני גלילא אמרי י' דברים לפני מיטתך שם קננ. בני גליל שלא הקפידו על לשונם לא נתקיימה תורתם בידם. בני גליל דלא דייק לישנא ולא מתנחי להו סימני לא נתקיימה תורתן בידן. בני גליל דלא גמרי מחד רבה לא נתקיימה תורתן בידם עירובין נג. א"ל גלילאה שוטה חמר למירכב או חמר למישי עמר למילבש או אימר לאיתכסאה? שם טז: וגמירי דאין חיה שביהודה גדילה על פירות שבגליל ואין חיה שבגליל גדילה על פירות שביהודה ספחים נב: ובגליל לא היו עושין (מלאכה בע"פ) כל עיקר שם נה. מעשה בר"א ששבת בגליל העליון בסוכתו של ריבר"א בקיסרי וא"ל בקיסריון סוכה כו: מפני שרצועה ש' כותים מפסקת ביניהן (בין יהודה לגליל) חגיגה כה. ביהודה הוא דלא מצי טעין (טענרת בתולים) הא בגליל מצי טעין כתובות ט: ביהודה בראשונה היו מייחדין את החתן ואת הכלה. ובגליל לא היו עושין כן שם יב. ג' ארצות לנשואין יהודה ועבר הירדן והגליל שם קי. אנשי גליל חסו על כבודם ולא חסו על ממנם ירוש' כתובות ד סתם תרומה בגליל מותרת שאין אנשי גליל מכירין את תרומת הלשכה נדרים יח: אנשי גליל קנטרנין היו והיו נודרין הנאה זה מזה שם סח. הנודר עד הקיץ בגליל וירד לעמקים אע"פ שהגיע הקיץ בעמקים אסור עד שיגיע הקיץ בגליל שם סב: בגלילא שנו דחמרא עדיף ממשחא נויר לא: והגליל יחרב סוטה טז: וג' ארצות לחזקה יהודה ועבר הירדן

והגליל כ"ב לית. סאה ביהודה שוה ה' סאין בגליל שם קבב. אין מעברין את השנים אלא ביהודה ואם עיברוה בגליל מעוברת מנהדין יא: דרש ההוא גלילאה שם קינ. דרש עובר גלילאה חוין כו: אף ערב יוהכ"פ בגליל שם פנ. משקל ה' סלעים ביהודה שהן י' סלעים בגליל שם קבו: הפכים הגלילים כיום כ ב מקום היה בגליל והיו מציינין אותו שהיו אומרים אבנים מנוגעות היו בו תוספתא ננעים ו נוח לו לאדם לגדל לגיון אחד משל זיתים בגליל ולא לגדל תינוק אחד בא"י כד כ בגליל צווחין לחיויא איויא שם כו מפני שבראשונה היו אומרין דגן ביהודה ותכן בגליל ומוץ בעבר הירדן חזרו לומר אין דגן ביהודה ואין תבן בגליל אלא מוץ אבות דרינ כו וכמה ישהה? בחמין ג' פעמים. אמר ר"ר בד"א בכוס שבגליל אבל בכוס שביהודה שותה כל צרכו דא"ר ח תני רשב"ר אדם כשהוא גולה מיהודה לגליל או מגליל ליהודה אין זה קרוי גולה בשעה שהוא גולה מא"י לחו"ל קרוי גולה מדרש שמואל ה. ע"ע ע' ארץ ישראל.

גמילות חסדים (חסד)

את בניו מוחלין לו כל עונותיו. חסד זו גמילת ברכות ה: כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים וקובר כאילו פדאני לי ולבני מבין אוה"ע שם ה. אלו דברים שאין להם שיעור וגמ"ח. אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז והקרן קיימת לו לעוה"ב וגמ"ח פאה אא צדקה וגמ"ח שקולין כנגד כל מצות שבתורה אלא שהצדקה בחיים וגמ"ח בחיים ובגמ"ח צדקה בעניים גמ"ח בעניים ובשירים צדקה בממונו גמ"ח בממונו ובגופו. מלמד שהצדקה וגמ"ח שלום ופרקלית גדול בין ישראל לאביהם שבשמים תוספתא פאה ד כשהוא אומר וחסד ה' מצולם. הדה אמרה שגמ"ח חביבה יותר מן הצדקה ירוש' פאה א תאריכו ימים זה גמ"ח שם שם כל המגדל כלב רע בתוך ביתו מונע חסד מתוך ביתו שבת כנ. שכן דרכו של גמ"ח חסדים לרוץ אחר דלים שם קר. אימתי ישב עולם לפני אלקים? בזמן שחסד ואמת מן ינצורוהו עירובין פו. מאי סודנא? סוד נאה וגמ"ח פאחים קינ. עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים ביום שיגמל חסדו לזרעו של יצחק שם קיט: דגמ"ח עם דמתחמי ולא חמי שקלים ט: ובצל ידי כסיתך זו גמ"ח שהעוסק בגמ"ח זוכה לישב בצל ירוש' שקלים ח אבל מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצות וגמ"ח מפני מה חרב? יוסא ט: ואהבת חסד זו גמ"ח. בג' דברים גדולה גמ"ח יותר מן הצדקה. תורה לשמה זו היא תורה של חסד סוכה טט: בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בתורה ובגמ"ח. רבה דעסק בתורה חי מ' שנין אביי דעסק בתורה ובגמ"ח

חי' ס' שנין ריה ית. גשמים יורדין בזכות גמ'ח ירוש' תענית ג חמוקי יריכיך
 מוקי לה בצדקה ובגמ'ח מ'ק כו: שלחין וא"ל גמ'ל הוא חסד שלח ליה
 המבלי אין קברים בקיסרין שלחתיך לטבריה ירוש' הגינה א ג' סימנים יש
 באומה זו הרחמנים והביישנין וגומלי חסדים יבסית עם. אחינו גומלי חסדים
 בני גומלי חסדים המחזיקים בבריתו של אברהם אבינו אחינו בעל הגמול'
 ישלם לכם גמולכם כתובות ה: מלח ממון חסד וא"ל חסד שם סו: תורה
 תחלתה גמ'ח וסופה גמ'ח סוטה יד. בגמ'ח כתיב רודף צדקה וחסד ימצא
 חיים צדקה וכבוד קידושין ס. כל העוסק בתורה ובגמ'ח זוכה לנחלת שני
 שבטים ביק יו. והודעת להם את הדרך זו גמ'ח ילכו זו ביקור חולים בה זו
 קבורה שם ק. מפני מה לא נשא אדם את בתו? משום דעולם חסד יבנה
 סנהדרין נה: מה יעשה אדם וינצל מחלו של משיח? יעסוק בתורה ובגמ'ח
 שם צה: אם ראייתם זכות אבות שמטה וזכות אמהות שנתמוטטה לכו והדבקו
 בחסד ירוש' סנהדרין י אשריהם ישראל בזמן שעוסקין בתורה ובגמ'ח יצרם
 מסור בידם ואין הם מסורים ביד יצרם ע"ו ה: את (ראב"פ) עסקת בתורה
 ובגמ'ח ואני (רחב"ת) לא עסקתי אלא בתורה בלבד דאמר ריה כל העוסק
 בתורה בלבד דומה כמי שאין לו אלוה שם יו: על ג' דברים העולם עומד
 על התורה ועל העבודה ועל גמ'ח אבות א חסד אומר יברא שהוא גומל'
 חסדים ואמת אומר אל יברא שכולה שקרים ב"ה גדולה גמ'ח שאמלא
 היא לא היה האדם נברא שם שם ישראל שעושים חסד עם גדוליהם בידיהם.
 וברגליהם על אחת כו"כ שינצלו מן הפורענות שם סט א"ל (יעקב ליוסף)
 אם תעשה לי חסד לאחר מיתתי הוא חסד של אמר' שם צו מכאן אתה למד
 שכרן של גומלי חסדים אע"פ שהרבה שמות היו לו למשה לא נקבע לו שם
 בכל התורה אלא כמו שקראו בת פרעה שם י א גומל נפשו איש חסד זה:
 הלל הזקן שבשעה שהיה נפטר מתלמידיו א"ל להיכן אתה הולך? א"ל
 לגמול חסד עם הדין אכסניא בנו ביתא ויקריר והרי דברים ק"ח ומה אם
 מי שעושה חסד עם מי שאינו צריך לחסד (אברהם) פ"ע הקביה לבניו מי
 שעושה חסד עם מי שצריך על אחת כו"כ שם שם ג' מתנות נתן הקב"ה
 לישראל רחמנין וביישנין וגומלי חסדים במדינה נשא (דוד) ק"ח בעצמו
 ואמר מה זו (רצפה בת איה) שהיא אשה כך עשתה לגמ'ח אני שאני מלך
 על אחת כו"כ מיד הלך לגמול חסד שם שם הנך יפה באצות הנך יפה
 בגמ'ח שהשיר א אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע אני ישנה מן
 המצות ולבי ער לגמ'ח שם ה ע"י שנחגששו ישראל מעשות גמילות חסד

ליהושע באותה שעה נחלקה א"י. והיו ישראל עוסקין במלאכתן זה עוסק
 בשדהו וזה בכרמו וזה בזיתיו ונתעצלו מעשות גמ"ח ליהושע ובקש הקב"ה
 להעניש את העולם כלו על יושביו ורחמי פתחתא ב' לעמדך שכל הכופר
 בגמ"ח כאלו כופר בעיקר אבל דוד המלך ע"ה מה היה עושה? גומל חסד
 לכל קהיר וזהו יתן אל לבו זה חי העולמים שהוא משלם שכר לבר נש
 על כל פסיעה ופסיעה בגמ"ח שם ט' א"ל מי יוכל ללכת בדרכיו? א"ל משה
 לישראל לא אמרתי לכם כך אלא דרכיו חסד ואמת וגמ"ח תנהובא וישלח
 ביום טובה היה בטוב בגמ"ח שתעשה עם העניים שם משפטים כו ויאמר
 דוד אעשה חסד עם חנון א"ל הקב"ה אתה תעבור על דברי שאני כתבתי
 לא תדרוש שלומם ואתה תעשה עמם גמ"ח? שם פנחס נ העולם מתחילה לא
 נברא אלא בחסד. א"ל בני אל ירע לך יש לנו כפרה אחת שהיא כמותה
 (כביהמ"ק) ואיזה זה גמ"ח. שכן מצינו בדניאל שהיה מתעסק בגמ"ח
 אבות דרינר תנחומי אבלים וביקור חולים וגמ"ח מביאין טובה לעולם שם ל
 ראה שלמה כח של גומלי חסדים ובנה להם לישראל ב' שערים אחד
 לחתנים וא' לאבלים סופרים יט יעשה חסד עם אדוני אברהם הכל צריכין
 לחסד אפילו אברהם שהחסד מתגלגל בעולם בשבילו נצרך לחסד יקום חי
 שיה קו א"ל את גמלת חסד בזכותך גם אנו נגמול חסד עמך שם ויצא קכה
 נחית בחסדך זו גמ"ח נהלת בעוץ זו תורה שם בשלח רנא אמר דוד ג' סימנין
 יש באומה זו רחמנין וביישנין וגומלי חסדים. כל מי שיש בו ג' סימנין הללו
 ראוי להדבק באומה זו שם ראה תתפס כל מי שהוא עושה חסד כאלו מודה
 בכל הנסים שעשה הקב"ה וכל מי שאינו עושה חסד כאלו כופר שם שופטים סד
 ואשים דברי בפוך אלו ד"ת ובצל ידי כסיתך אלו גמ"ח שם ישע' תעה
 אמר הקב"ה חביב עלי חסד שאתם גומלים זה לזה מכל הזבח שזבח שלמה
 לפני שם הושע הקב"ה כל ארחות ה' חסד ואמת יכול לכל? ת"ל לנוצרי בריתו
 ועדותיו. חסד זו גמ"ח אמת זו תורה שם תהלים תשב הרי ישראל מצוים הם
 לעשות חסד. אדם שעושה חסד עם האל עושה דבר קשה כביכול כל מי
 שעוסק בתורה כאלו עושה חסד עם האל שם שם תשסו א"ל דוד חסד הפצת
 בחסד אני מקלסך ולא חסד אחד בלבד אלא חסדים הרבה שם שם תת"ם
 החסד הוא מעולם ועד עולם אבל הצדקה עד ג' דורות. צדקה וגמ"ח שקולים
 כנגד כל התורה כלה שם שם תהי' גמ"ח נקרא חיים שם שם תתער המגלה
 הזו (רות) אין בה לא טומאה ולא טהרה לא היתר ולא איסור ולמה
 לכתבה? לעמדך שכר של גומלי חסדים שם רות חרא גדול כחן של גומלי

חסדים שאין חסין לא בצל כנפי הארץ ולא בצל כנפי השחר ולא בצל כנפי השמש ולא בצל כנפי הכרובים אלא בצלו של הקב"ה שם שם חרב האגון הזה עזו משמר את פריו כך ישראל עוסקים בתורה וחבריהם עוסקים בגמ"ח שם שה"ש חתקצב כל אכילה ושתייה שנאמר במגלה זו (קהלת) בתורה ובגמ"ח הכתוב מדבר שם קהלת חתקצב ב' מדות של גומלי חסדים. לגמול חסד עם הכלה ועם המת שם שם חתקצב ביום טובתו של חברך היה עמו בטובה ואם גזווג לחברך יום רעה ראה לעשות עמו חסד שם שם חתקצב אם ראית אדם שמתעסק בתורה ובגמ"ח עתיד הוא לזכות לעטרת שיבה בוא ולמד מאברהם שו"ט הלהים כו מי שהוא גומל חסדים יהא מבושר שנשמעת תפלתו. שהוא מתפלל להקב"ה והוא נענה שם כה פתחו לי שערי צדק לעוה"ב אומרים לך לאדם מה היתה מלאכתך? והוא אומר מאכיל רעבים הייתי והם אומרים לו זה השער של מאכיל רעבים הכנס בו וכן למליש ערומים ולמגדל יתומים ולגומלי חסדים שם קיה מפני מה נשתנו דורות ראשונים מכל הדורות שרבו ימיהם והאריכו ימים ושנים? א"ל בני בשביל כך האריכו שנים כדי שיוכלו לעשות גמ"ח זה עם זה חרב"א רבה טו התורה שעשיתי לפניך משלך עשיתי וגמ"ח שעשיתי לפניך משלך עשיתי שם יה ומהו המצוה שהיה בידם? שנתקבצו כולם באגודה אחת וכרתו ברית שיעשו גמ"ח זה עם זה וישמרו ברית מילה ושלא יניחו לשון יעקב אבינו ושלא ילמדו לשון מצרים שם כה לא מצא מדה טובה לישראל אלא עניות שמתוך עניות הם יראים את ה'. ואין צדקה וגמ"ח בזה אלא מתוך עניות חרב"א וזו"ה ח אמר הקב"ה למלאכי השרת בואו ונגמול חסד לאדה"ר שעל מדת גמ"ח העולם עומד. אמר הקב"ה חביבה גמ"ח מזבחים ועולות שישאל עתידים להקריב לפני פרקי דרי"ב גמ"ח לאבלים אנו למדין מאיזבל. וניבא עליה אליהו ז"ל ואמר הכלבים יאכלו את איזבל והאיברים שהיו גומלי חסדים לא שלטו עליהם הכלבים שם יו שאלמלא גמ"ח אין כל העולם מתקיים אפילו שעה אחת אותיות דרי"ק לעולם יגמול אדם חסד אפילו עם מי שהרע לו ולא יהיה נזקם ונוטר וזה דרכן של ישראל הקדושים מדרש יעקב ו' ע"ע ע' צדקה, קבורה.

גמל, ע' בהמות וחיות.

גמרא (ש"ס, תלמוד) להורות זה גמרא ברכת ה' הזבים והמצורעים ובאיו על גדות מותרים לקרות בתורה ובנביאים ובכתובים לשנות במשנה

וגמרא. ריב י' אומר מציע הוא את המשנה ואינו מציע את הגמרא שם כב. גמרא
 גמירי לה שם נד: אמר ריב כד הוינא בר תמני סרי שנין והוה גמירנא ליה
 לכוליה השיס ולא הוה ידענא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו עד השתא מאי
 קמ"ל? דליגמר אינש והדר ליסבר יבב סג. גמרא גמור זמורה תהא שם קי.
 איזהו ת"ח שממנין אותו פרנס על הצבור? זה ששואלין אותו דבר הלכה בכל
 מקום ואומר ואפילו במסכת כלה שם קר. ובביתא אין לחם ואין שמלה שאין
 בידי לא מקרא ולא משנה ולא גמרא שם קב. דילמא אנב שיטפך רהיט לך גמך
 שם קד: דמי הא' מרבנן כדלא גמרי אינשי שמעתא עירובין סו. אם פרחא הגפן
 אלו בעלי מקרא פתח הסמדר אלו בעלי משנה הנצו הרמונים אלו בעלי גמרא
 שם כא: לב כל אחד ואחד וחכמות כל אחד ואחד גמר גמרא לא גמר? שם נג.
 אלא גמרא וסדרנא אנן פסחים קה: אבוי מסדר מערכה משמיה דגמרא יומא נג.
 גמרא גמירנא סברא לא ידענא שם שם שם גמרא גמירי לה ואתא יחזקאל ואסמכה
 אקרא שם עא: מרהטי בגמרא בהדי הדדי והדר מעייני בס' רא מוכה כב. וכן דן
 גלחא כנהדרין מגמרא מלשכת הגזית לחנות ריה דא. כל הקורא בלא נעימה
 ושונה בלא זיכרה עליו הכתוב אומר וגם אני נחתי להם חוקים לא טובים
 מנילה כב. ואשתתח דהו גמירי הלכתא וספרא וספרי וכולהו ושיס חגיגה ג. וליוצא
 ולבא אין שלום זה הפורש מתלמוד למשנה ור"י אמר אפילו מש"ס לש"ס שם י.
 כל משען לחם אלו בעלי תלמוד שם יד. גמרא הוה שמיצ ליה מעשה לא הוה
 חזי כתובותי: אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו שם עז: ועתה בשדה לך
 זה משנה אחר ובנית ביתך זה גמרא. הכן בחוץ מלאכתך זה מקרא ומשנה וגמרא
 סופה כד. מילתא דתליא בסברא לחיי הא גמרא היא וגמרה לא שמיצ ליה
 גוטינו: לעולם יש"ש אדם שנותני שליש במקרא שליש במשנה שליש בגמרא
 קידושין ל. העוסקין במקרא מדה ואינה מדה במשנה מדה ונוטלין עליה שכר
 גמרא אין לך מדה גדלה מזו ולעולם הוי רץ למשנה יותר מן גמרא ב"ב יג.
 בימי רבי שבקו כולי עלמא מתניתין ואולו בתר גמרא שם שם: ר"ז כי סליק
 לארעא דישראל יתיב מאה תעניתא דלשתתכ גמרא בבליה מיניה שם פה.
 רבי פתח אוצרות בשני בצורת אמר יכנסו בעלי מקרא בעלי משנה בעלי גמרא
 ב"ב ה. הכל צריכין למר' חטיא גמרא. כל ימי עמי רעים זה בעל גמרא וטוב
 לב משתה תמיד זה בעל משנה בוקע עצים יסכן בס' אלו בעלי גמרא שם קסא:
 מאי בבל? בלולה במקרא בלולה במשנה בלולה בהשיס. במחשכים הושיבני זה
 תלמודה של בבל כנהרין כד. גמרא גמרה מר"א ולא סברה הדר גמרה מר"י
 ואסברה ניהליה שם כת. דהא אנא ורב ששת דתנינא הילכתא וסיפרא וספרי ותוספתא

זכרתי הגמרא שבועות מא: ה"מ סברא אבל גמרא מרב אחד עדיף עו י"ט. הוי
 זהיר בתלמוד ששגת התלמוד עולה זרון אבות ד' י' ולא ישלטו האלהים לאכול
 ימנו זה בעל אגדה שא"נו לא אוסר ומתיר ולא מטמא ומטהר כי איש נכרי
 יאכלנו זה בעל הגמרא ירוש' הוריות ג' תלמוד ערוך הוא בפיו ובחיים י"ט. אשר
 דבר ה' זו הלכה ביד משה זה גמרא בריחות י"ג: ושם הבדלה ואבן השתם מקרא
 משה תלמוד ותוספזא ואגדה ביר יב מה אהלים של ישמעאלים כעורים מבחוץ
 ונאים מבפנים כך הם ת"ח אציפ שהם נראים כעורים בעוה"ז הם מלאים מבפנים
 מקרא משנה תלמוד הלכות ואגדות שמי' כג כשבא הקב"ה ליתן את התורה
 אמרה למשה על סדר המקרא והמשנה והאגדה והתלמוד שם מו יחיו דגן בתלמוד
 ויפרחו כגפן באגדה ויקר' א' בנוהג שבעולם אלף בני אדם נכנסין למקרא
 יוצא מהן מאה מאה נכנסין למשנה יוצאין מהן י' י' נכסין
 לתלמוד יוצא מהן אחד להיראה שם ב' ויש זוכה למקרא ויש למשנה
 ויש לתלמוד ויש להגדה ויש זוכה לכולן שם טו שובע שמחות שבענו בה' שמחות
 מקרא משנה תלמוד תוספתא אגדות שם ל' ת"ח צריך להיות מלא מקרא משנה
 ותלמוד והלכות ואגדות שהשיר זה התלמוד שהוא כים הגדול שם שם ששים
 המה מלכות אלו ס' מסכתות של הלכות שם י' ונטעתי בהם עץ כל פרי זה
 התלמוד שפלו בהם קהיר א' חכם בעיניו איש עשיר זה בעל תלמוד ודל' מבין
 יחקרנו זה בעל אגדה שם י' נמש' המקרא כמים והמשנה כיון והש"ס כקונדיטון
 אי אפשר לעולם בלא מים ואי אפשר לעולם בלא יין ואי אפשר לעולם בלא קונדיטון
 ואיש עשיר מתכלכל בשלשתן סופרים כו' ועוד נמשלה התורה כמלח והמשנה
 כפילפלין והש"ס כבשמים שם ט' אבל אשרי אדם שיש עמלו בהש"ס ולא
 שיהא דולג במקרא ובמשנה ויבא להש"ס ע"ז אמר הון עשיר קרית עוזו
 שם ט' פנים בינוניות להמשנה פנים שוחקות להש"ס פנים כסבירות לאגדה
 שם טו ב' שהיה חכם במקרא ובקי במשנה וותיק בהתלמוד וסבר בהגדה שם ט' ו
 ואיזהו רבו? כל שלמדו משנה ושל' אבל לא מקרא כה' ב' ברוך המקום שבו
 בתורה ובגמרא ובתלמידיהם ובבניהם ובבני בניהם עד סוף כל הדורות
 תדיא רבה ג' וכיון שקרא אדם תורה נביאים וכתובים ושנה משנה מדרש הלכות
 ואגדות ושנה הגמרא ושנה הפלפול לשמה מיד רוח הקודש שורה עליו

תדיא זוטא א' ע"ע ע' גרסא, הלכה, משנה, קבלה, תורה.

גן עדן וגיהנם (שאל) למקודשי אלו הפרסיים המקודשין ומזומנין

לגיהנם ברכות ה': רני כנסת ישראל שדומה לאשה עקרה

שלא ילדה בנים לגיהנם שם י' כל הקורא ק"ש ומדקדק באותיותיה מצננין לו

גיהנם. שם מן ורשעים חלקנו בגן עדן שם מן כל המספר אחר מטתן של
 ת"ח נופל בגיהנם שם יש ולא עוד אלא שיש לפני ב' דרכים אחת של גן
 עדן ואחת של גיהנם ואיני יודע באיזו מוליכים אותי ולא אבכה? שם כתיב
 מאי עין לא ראתה? זה עדן שלא שלטה בו עין כל בריה, שמה תאמה
 אדם הראשון היכן היה בגן ושמה תאמר הוא גן הוא עדן? רמ"ל ונהר
 יוצא מעדן גן לחוד ועדן לחוד שם יד: אש אחד מששים לגיהנם שם מן המרצה
 מעורר לאשה מידו לידה כדי להסתכל בה אפילו יש בידו תורה ומע"ט
 כמשה רבינו לא ינקה מדינה של גיהנם שם מא. אש גיהנם שנבראת ביום
 ב' אינר: ככתה לעולם תוספתא כרכות ו יש שמאכיל אביו פסיוני ויורש גיהנם
 ויש מטחינו ברחיים ויורש ג"ע ירוש' פאה א כל המנבל את פיו מעמיקין לו
 גיהנם שבה יג. משפט רשעים בגיהנם י"ב חדש שם שם: דחלפי (חמי טבריא)
 אפיתחא לגיהנם שם לט. אמר שר מל גיהנם לפני הקב"ה רבש"ע לים כל
 אמר גיהנם לפני הקב"ה רבש"ע עיף אנכי שם קר. כל המקיים ג' סעודות
 בשבת ניצול מג' פורעניות ומדינה של גיהנם שם קית. כל העונה אמן בכל
 כחו פותחין לו שערי ג"ע שם קיט: כשעה שירד אותו רשע (נבוכדנצר)
 לגיהנם רעשו כל יורדי גיהנם אמרו שמה למשול עליהם בא שם קטז: אלו
 בני אדם שעוברין על רצונו של הקב"ה עמק שמעמיקין להם גיהנם. ואומרים
 לפניו רבש"ע יפה דנת ויפה תקנח גיהנם לרשעים ג"ע לצדיקים. רשעים
 אפילו על פתחו של גיהנם אינן חוזרין בתשובה עירובין יב. פושעי ישראל
 אין אור גיהנם שולטת בהם קו"ח ממזבח הזהב. ההוא דמחייב. ההיא שעתא
 בגיהנם ואתי אברהם אבינו ומעיק לדהו שם שם ג' פתחים יש לגיהנם
 אחד במדבר וא' בים וא' בירושלם. שתי תמרות יש בגי' בן הנום ועולה עשן
 מביניהן. ז' שמות יש לגיהנם וא"ו הן שאול ואבדון ובאר שחת ובור שאון
 וסיט הין וצלמות וארץ התחתית שם שם שם גן עדן אם בא"י הוא בית
 עאן פירתחה ואם בערבא הוא בית גרם פיתחה ואם בין הנהרות הוא
 דומסקינן פיתחה שם שם שם ג' אין רואין פני גיהנם דקדוקי עניויר וחילי
 מעיים והרשות י"א אף מי שיש לו אשה רעה שם מא: טובם כהדק שמהדקין
 את הרשעים לגיהנם שם קא. ו' דברים נבראו קודם שנברא העולם וג"ע
 וגיהנם סתמים נר. וגן אחד מס' בעדן ועדן אחד מס' בגיהנם נמצא כל העולם
 כולו ככיסוי קדירה לגיהנם שם גר. כפני שיש בו (כלא לנו) מילוט נפשות
 של צדיקים מגיהנם שם קית. בכקותא מיניכו לא תירגזון תרתי גיהנם
 יומא עב: כל המוכה את הרבים אין דמטא בא על ידו כדי שלא יהא הוא

בגיהנם ותלמידיו בג"ע וכל הכחסיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה שלא יהא הוא בג"ע ותלמידיו בגיהנם שם מו. ערירי בבל יורדי גיהנם הם בוצה לב: פושעי ישראל בגופן יורדין לגיהנם ונידונין בה י"ב חדש. אבל הסיגין והמסורות והאפיקורסים יורדין לגיהנם ונידונין בה לדורי דורות. גיהנם כלה והן אינן כלין. ופניחם דומין לשולי קדירה ומקריין בני גיהנם ריה יו. אחת היא שמבערת רשעים בגיהנם תענית ה. כל העולם כולו מתמצית ג"ע. הוא שורמה. גיהנם אין לה שיעור שם י. עתיד הקביה לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בג"ע שם לא. מקום נתבצר להם (לבני קרח) בגיהנם ועמדו עליו מנייה יו. אין פקו אלא גיהנם שם כו. ולהיכן שפך (נהר דינור)? על ראש רשעים בגיהנם חנינה יו: ברא צדיקים ברא רשעים ברא ג"ע ברא גיהנם כל אחד ואחד יש לו ב' חלקים א' בג"ע וא' בגיהנם שם כו. ת"ח אין אור של גיהנם שולטת בהן קורח מסלמנדרא שם כו. אי בגיהנם משתעי קרא כמה רעה אשה רעה שגידהגם נמשלה בה יבמות מנ: יחלץ עני בעניו בשכר עניו יחלצו מדינה של גיהנם. בשכר יראיו יחלצם מדינה של גיהנם שם קב: לעולם יראה דין עצמו כאלו חרב מונחת לו בין יריכותיו וגיהנם פתוחה לו מתחתיו. מפקד בלילות מפקד של גיהנם שדומה ללילה שם קב: מכריז אליהו קמיה פנו כקום לבר ליואי כתיבות עו: אין גיהנם לעוה"ב אלא הקביה בוצ'א חמה מנרתיקה נדריס ה: כל הכועס כל מיני גיהנם שולטין בו. ואין רעה אלא גיהנם שם כב. אם בריאה גיהנם מוטב אם לאו יברא ה' שם נט: כל המבקר את החולה ניצל מדינה של גיהנם שם ט. כל הבא על אשת איש אפילו למד תורה היא תצדנו לדינה של גיהנם. לא ינקה מדינה של גיהנם משה ה: הגי תמניא בני למה? שבעה דאסקיה (דוד לאבשלום). מו: מדורי גיהנם שם יו: דר"י שמעה למהוא בתולה דנפלה אאפה וקאמרה רבש"ע בראת ג"ע ובראת גיהנם. יהי רצון מלפניך שלא יכשלו בי בני אדם שם כב. כל אדם שיש בו חנופה גופל בגיהנם שם מא: כל הגוון מנכסיו ועושה מהן צדקה ניצל מדינה של גיהנם גיטין ה. דיניה דהוא גברא במאי? בשכבת ורע רוחתה שם נו. רב ור"י הו קאזלא באורחא הו קאזלא ההיא איחתא קמיהו א"ל רב לר"י דל כרעין מקמיה גיהנם קירושין מא. טוב שברופאים לגיהנם שם סב. כל היורדין לגיהנם עולים חוץ מג' הבא על אשת איש והמלכין פני חבריו ברבים והמכנה שם לחבירו כ"ס נה: כל הזולך בעצת אשתו גופל לגיהנם שם נב. תורח השמש לצדיקים ויאספון רשעים לגיהנם שם נט: יתיב (ר"י) מאה (תעניתא) אחריני ולא

ושלום ביה (בר"א) נורא דגיהנם שם פה. ועלייה (אליהו לרבה) לג"ע א"ל
 פשוט גלימך שם קוד: אם אלתיכם אוהב עניים הוא מפני מה אינו מפרנסן?
 א"ל כדי שניצולו אנו בהן מדינה של גיהנם א"ל אדרבה זו שמחייבתן
 לגיהנם ב"י. שתי צדקות הללו למה? אחת שמצילתו ממיתה משונה וא'
 שמצילתו מדינה של גיהנם שם שם שם וכל המתייהר נופל בגיהנם. ואין
 עברה אלא גיהנם שם שם: בקש איוב לפטור את כל העולם כולו מדין
 אמר לפניו רבש"ע בראת ג"ע בראת גיהנם מי מעכב על ידך? שם פו.
 תא אחוי לך בלועי דקרח. כל ל' יומי מהדרא להו גיהנם להכא כבשר
 בקלחת שם ער. ר' חופות עשה הקב"ה לאדה"ר בג"ע שם עה. כל אדם שיש
 בו גסות הרוח נופל בגיהנם שם עת: כל הפורש עצמו מדברי תורה נופל
 בגיהנם. ואין רפאים אלא גיהנם שם עס. הא קא סמקא צפרא ופניא
 בצפרא דחלפא אבי וורדי דג"ע בפניא דחלפא אפיתחא דגיהנם שם פה.
 בשביל חנופה שהחניפו לקרח על עסקי לגימא חרק עליהן שר של גיהנם
 מנהדין גב. אדה"ר מיסב בג"ע היה והיו מלאכי השרת צולין לו בשר
 שם נט: ריב"ל אשכחיה לאליהו דקאי אפתחא דג"ע שם צח. אחר שתפשו
 הקב"ה לירבעם בבגדו וא"ל חזור בך ואני ואתה וכן ישי נטייל בג"ע א"ל
 מי בראש? שם קב. אפילו בשעה שהקב"ה מחזיר נשמות לפגרים מתים
 נשמתן קשה להם בגיהנם שם קח. בן לוי בן שנעשה לוי בגיהנם בן
 יעקב בן שעקב עצמו לגיהנם שם קא: אין פוקה אלא גיהנם שם קיא: הקב"ה
 דן רשעים בגיהנם י"ב חדש בתחלה הוא מכניס בהן חכה ואח"כ הוא מכניסן
 לאור והן אומרים הוי ואח"כ הוא מכניסן לשלג והן אומרים ווי ווי
 ירוש' מנהדין יא משפט רשעים בגיהנם י"ב חדש עדיה ב' לעלוקה שתי
 בנות שצועקות מגיהנם ואומרות בעוה"ז הבא הבא ע"י. כל המתלוצץ
 נופל בגיהנם שם יח: כל זמן שאדם מרבה שיחה עם האשה גורם רעה
 לעצמו ובוטל מדברי תורה וסופו יורש גיהנם אבות א וא"ל יבטיחך יצחק
 שהשאלו בירת מנוס לך שם ד אבל תלמידיו של בלעם הרשע יורשים
 גיהנם ויורדין לבאר שחת שם ה יט עז פנים לגיהנם ובושת פנים
 לג"ע שם שם כ ואף הסיחך מפי צר מגיהנם מנחת צט: כל השונה לתלמיד
 שאינו הגון נופל בגיהנם חלוין ט"ג. כל המספר לשון הרע אומר הקב"ה
 לשר של גיהנם אני עליו מלמעלה ואתה עליו מלמטה ערכין ט: בשעה
 שנפטר משה לג"ע א"ל ליהושע שאל ממני כל ספיקות שיש לך חסונה פו.
 אמר (ואלכסנדרוס) שמע מינה האי עינא מנ"ע אתי. אידלו כוליה צד

דמטא לפתחא דג"ע תמיד לב: גיהנם למעלה מרקיע וי"א לאחרי הרי חושך שם שם הוא גלי עמיקתא זו גיהנם. ומסתרתא זו ג"ע ב"ר א ואת הארץ לרבות אילנות ודשאין וג"ע שם שם למה אין כתיב בשני כי טוב? בו נברא גיהנם שם ר אין גיהנם אלא יום שהוא מלהט את הרשעים וריב"א אומר לא יום ולא גיהנם אלא אש שהיא יוצאה מגופן של רשעים שם? הנה טוב מאד זו ג"ע והנה טוב מאד זו גיהנם וכי גיהנם טובה מאד? משל למלך שם תלמי המלך שאל את הזקנים בכמה ימים ברא הקב"ה עולמו? א"ל לו ימים א"ל ומאותה שעה גיהנם ניוקת לרשעים אוי לעולם מדיניו! שם י כקרני חגבים היו (הנטיעות) יעקבן הקב"ה ושתלן בתוך ג"ע. ר"י אומר גן גדול מצדן ור' יוסי אומר עדן גדולה מגן שם שם ולעת"ל הקב"ה נוטל את אוה"ע ומורידם לגיהנם ואומר להם למה הייתם קונסים את בני? שם כ שלחו מג"ע בבעו"ז ושלחו מג"ע לעוה"ב. מקודם לג"ע נבראת גיהנם גיהנם בב' וג"ע בג'. כיון שראה אדם שבניו עתידים לירד לגיהנם מיצט עצמו מפויר שם כא לעת"ל אברהם יושב על פתח גיהנם ואינו מניח אדם מהול מירא"ל לירד לתוכה שם סה מפני מה אדם מריח ריח גפריה ונפשו סולדת עליו? שהיא יודעת שהיא נידונה לעת"ל שם נא אלא בשעה שנכנס אבינו יעקב אצל אביו נכנסה עמו ג"ע הדא הוא דא"ל ריח בני כריח שדה ובשעה שנכנס עשו נכנסה עמו גיהנם שם סה והפרדס זה העולם שנתן הקב"ה לישראל בתוכו לשמור התורה והתנה עמהם ואמר מי שהוא שומר את התורה הרי ג"ע לפניו ומי שאינו משמר הרי גיהנם ש"ר ב כשם שקילסו של הקב"ה עולה מג"ע מפי הצדיקים כך עולה מגיהנם מפי הרשעים שם ו במה הרשעים מתכסים בגיהנם? בחושך. וחשך על פני תהום זה גיהנם הוי אומר חשך שבא על המצרים מתוך גיהנם היה שם יד הקב"ה פוסל את ערלים ומורידם לגיהנם. שאין המהולין יורדין לגיהנם. כדי שלא יהיו המניין והמשומדין ורשעי ישראל אומרים הואיל ואנו מהולין אין אנו יורדין לגיהנם מה הקב"ה עושה? משלח מלאך ומושך ערלתן והם יורדים לגיהנם שם יד וכיון שעשה משה את הפסח גזר הקב"ה לר' רוחות העולם וגושבות בג"ע ומן הרוחות שבג"ע הלכו ונדבקו באותו הפסח והיה ריחו הולך מהלך מ' יום שם שם עתיד הקב"ה לעשות צל וחופות לבעלי המצות אצל בני תורה בג"ע ויק"כ כן אמר הקב"ה גיהנם חשך ותהום חשך והרשעים חשך יבא חשך ויכסוהו חשך שם כו להיכן אנו נמשכין אחריו? לג"ע. עדן

אין כתיב כאן אלא עדניך מלמד שכל צדיק וצדיק יש לו עדן בפני עצמו שם שם בשעה שצדיקים יוצאין מתוך ג"ע ורואין את הרשעים נדונין בגיהנם. נפשם שמחה עליהן באותה שעה הן נותנין שבח והודאה להקב"ה על היסורין שהביא עליהם בעוה"ז שם לב וישמרך ישמור רגלך מן גיהנם כמד"ר יא הראיתך בעיניך מלמד שהראהו גיהנם אמר משה מי נדונין בה? א"ל הרשעים והפושעים בי התחיל משה מתיירא מן גיהנם א"ל הראיתך בעיניך ושמה לא תעבור שם בן ששים המה מלכות אלו ס' חבורות של צדיקים שיושבות בג"ע תחת עץ החיים ועוסקות בתורה שהשירו לעת"ל הרשעים נידונין לגיהנם והן מתרעמין על הקב"ה הרי שהיינו מצפין לישועתך של הקב"ה וכך יהי עלינו? א"ל הקב"ה בעולם שהייתם בו לא בעלי מחלוקת ולשון הרע וכל רעות הייתם? לפיכך אתם הולכים באור אשכם קה"נ גם את זה לעומת זה גיהנם וג"ע כמה ביניהם? טפח ר"י אמר כותל שם חביבה המילה שנשבע הקב"ה לאברהם שכל מי שהוא מהול אינו יורד לגיהנם הנהומא דף ב משברא רקיע ברא מלאכים וברא אש של גיהנם ביום הב' שאין כתיב בו וירא אלפים כי טוב אבל חללו של גיהנם ב' אלפים שנה קודם שם חיי שרה נ משפט רשעים בגיהנם י"ב חדשים ו' חדשים בחמה וששה חדשים בצינה בתחלה הקב"ה מכניסן בחמה והן אומרים זו היא גיהנם של הקב"ה. והיכן הן משלימין עצמן? בשלג. יכול אף לישראל? ת"ל כי כל ביתה לבוש שנים שנים שנים מילה פריעה ציצית תפילין שם ראה יג אין הקב"ה עתיד ליפרע מרשעים בגיהנם אלא ברוח קדים עזה כביהא כלה יד ז' כיתות של צדיקים בג"ע זו למעלה מזו כת ראשונה אך צדיקים יודו לשמך סגרי דברים א מכאן שאין ישראל רואין פני גיהנם לעולם אבות דר"ג טו מעשה בר"ע שהיה מהלך בדרך ומצא אדם אחד מפוחם ביותר מיד הוציאהו לאותו האיש מגיהנם והכניסוהו לג"ע כלה רבה ב ט' נכנסו בחייהם לג"ע חנוך ואליהו ומשיח ואליעזר עבד אברהם וחירם מלך צור ועבד מלך הכושי ועבץ בנו של ר"י הנשיא ובתיה בת פרעה וסרח בת אשר ד"א וזא א ואם תתירעם ותלחם עם ביתך סופך לגיהנם שם ג הוי זהיר בקריאת שמע ובתפלה כדי שתנצל מדינה של גיהנם שם ט שני שערי כדכד יש בג"ע ועליהם ס' רבוא מלאכי השרת וכל אחד מהם זיו פניהם כזוהר הרקיע מבהיק ובשעה שהצדיק בא אצלם מלבישין אותו ח' בגדים של ענני כבוד וב' כתרים נותנין על ראשו ונותנין ח' הדסים בידו וא"ל דך אכול בשמחה לחמך ומכניסין אותו למקום נחלי מים מוקף

תִּירַת מִינֵי ורִדִּין וְהִדְסִים וְכֹאֲרֵא יֵשׁ לָו חוּפָה בְּפִי עֲצָמוּ לְפִי כְבוֹדוֹ
וּמוֹשִׁיכִין מִמֶּנָּה ד' נְהוּת א' שֶׁל חֶלֶב זֶא' שֶׁל יֵין וְא' שֶׁל אֶפְרַסְמוֹן וְא' שֶׁל
דְּבַשׁ וְכָל חוּפָה לְמַעַל מִמֶּנָּה גִפֶּן שֶׁל זֶהָב וְל' מַרְגְּלִיּוֹת קְבוּעוֹת בּוֹ וְכָל אֶחָד
מִבְּהֵיק זֵיוו כְּזֵיוֹ הַנוּגָה. וְכָל חוּפָה יֵשׁ בָּהּ שֶׁלֶחַן שֶׁל אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגְּלִיּוֹת וּס'
מִלְּאָכִים עוֹמְדִים לְרֹאשׁ כָּל צִדִּיק וְאִלֵּל לָךְ אֲכוֹל בְּשִׂמְחָה דְּבַשׁ שֶׁשֶּׁסֶּקֶת בְּתוֹרָה
שֶׁנִּמְשְׁלָה לְדְבַשׁ וְשִׁתָּה יֵין הַמְשׁוּמֵר בַּעֲנֻבֵי מו' יָמֵי בְּרָאשִׁית. וְהַכְעֹז
שֶׁבָּהֶן כְּדָמוֹתוֹ שֶׁל יוֹסֵף וְכְדָמוֹת ר' יוֹחָנָן וְאִין אֲצֵלֶם לִילָה. וְיֵשׁ בְּגִי'ע' פ'
רְבוֹא מִינֵי אֵילָנוֹת בְּכָל זֵיוֹתָיו הַקֶּטֶן שֶׁבָּהֶם מְשׁוּבַח מְכֹל עֲצֵי בִשְׁמַיִם. בְּכָל
זֵיוֹת יֵשׁ בּוֹ ס' רְבוֹא שֶׁל מִלְּאָכִי הַשֶּׁרֶת מְזֻמְרִים בְּקוֹל נְעִים וְעֵץ הַחַיִּים
בְּאַעֲצֵ וְנוֹפוֹ מְכֻסָּה כָּל גִּי'ע' וְיֵשׁ בּוֹ ת"ק אֲלֵף טַעֲמִים. וְרִיחוֹ הוֹלֵךְ מִסּוּף
הָעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ וְחִתְּתֵיו ת"ח שֶׁמִּבְּאֲרִין אֶרֶץ הַתּוֹרָה יִלְקֹט בְּרָאשִׁית כ' וְיֵצֵא
יִצְחָק לְשׁוֹחַ בְּשִׂדָּה מֵהִיכָן יֵצֵא? מְגִי'ע' שֶׁם חַיִּי שְׂרָה קָטָ שֶׁבְּשִׁבְלִי אֲמֵן אֶחָד
שְׁעוֹנִים רִשְׁעִים מִתּוֹךְ גִּיהֶנֶם נִיצוֹלִין מִתּוֹכוֹ. עֲתִיד הַקֶּב"ה לִהְיוֹת יוֹשֵׁב
בְּגִי'ע' וְדוֹרֵשׁ וְכָל הַצִּדִּיקִים יוֹשְׁבִים לְפָנָיו וְהַקֶּב"ה יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ תּוֹרָה חֲדָשָׁה
שֶׁעֲתִיד לִיתֵן עֲצֵי מִשִּׁיָּה וְכִיּוֹן שֶׁמִּסִּיִּים הַהִגְדָּה עוֹמֵד זֶרֻבְבָּל עַל רִגְלָיו
וְאוֹמֵר יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ. וְאֵף רִשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׁתִּיירוּ בְּגִיהֶנֶם עוֹנִים אֲמֵן מִתּוֹךְ
גִּיהֶנֶם וּמִתְרַעֵשׁ הָעוֹלָם. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נוֹטֵל הַקֶּב"ה מִפֶּתַח שֶׁל גִּיהֶנֶם
בִּידוֹ וְנוֹתֵן לָהֶם לְמִיכָאֵל וְלַגְּבִירָאֵל וְאוֹמֵר לָהֶם לָכוּ וּפְתַחוּ שַׁעֲרֵי גִיהֶנֶם
וְהַעֲלוּ אוֹתָם. וְכָל גִּיהֶנֶם ג' מֵאוֹת פְּרָסָה אֲרָכוּ וּג' מֵאוֹת רַחְבּוֹ. וְעוֹבִיֹי אֲלֵף
פְּרָסָה וְעַמְקוֹ מֵאָה פְּרָסָה שֶׁם יִשְׁעֵי' חֲכַם לְפִי שֶׁהִרְשָׁעִים אוֹמְרִים כִּמָּה רְבוּאוֹת
גִּיהֶנֶם מִחֻזְקַת ר' רְבוֹא ג' מֵאוֹת רְבוֹא כִּמָּה רִשְׁעִים בְּכָל דוֹר וְדוֹר אֲמֵר
הַקֶּב"ה כָּל מֵה שֶׁאַתֶּם רְבִים בְּעוֹלָם אֵף הִיא מִתְּפַתָּה בְּכָל יוֹם וְיוֹם וּמִרְחַבָּתָהּ
יִמְעַמֶּקֶת שֶׁנֶּאֱמַר כִּי עֲרוֹךְ מֵאֲתָמוֹל תִּפְתָּה שֶׁם שֶׁם הָיוּ בִשְׁעָה שֶׁהִרְשָׁעִים
יּוֹצֵאִין מִגִּיהֶנֶם וְרוֹאִים אֶת הַצִּדִּיקִים בְּשִׁלּוּהַ בְּגִי'ע' נִפְשָׁם מִתְּמַעֲטָת עֲלֵיהֶם
שֶׁם הַהִלִּים הִרְנָט לְעֻלּוּקָה שְׁתֵּי בְנוֹת הַבַּיִת גִּי'ע' אוֹמֵר תָּן לִי מִשְׁלֵי גִיהֶנֶם
אוֹמֵר תָּן לִי מִשְׁלֵי שֶׁם שֶׁם תִּשְׁיוּ עוֹבְרֵי בַּעֲמֵק הַבָּא זוֹ גִּיהֶנֶם קָלוֹסוֹ שֶׁל הַקֶּב"ה
יִמְגִּיהֶנֶם עוֹלָה יוֹתֵר מְגִי'ע' שֶׁם שֶׁם תִּחְלַג וְהִרְשָׁעִים אֵינֶם נּוֹפְלִים בְּגִיהֶנֶם אֲלֵא
בְּשִׁבְלִי הָעֲרֵלָה. אֲבָל הַקֶּב"ה מְצִיל אֶת יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָהֵיב. מִגִּיהֶנֶם בּוֹכּוֹת
הַמִּילָה שֶׁם מִשְׁלֵי תִתְקַדֵּר כָּל יָמוֹת הַשָּׁנָה יוֹרְדֵי גִיהֶנֶם הֵם. נְדוּנִין וּבִשְׁבַת
יִבְמוֹצֵאֵי שְׁבַת עַד שֶׁהַסְּדֵרִים נִשְׁלָמִים אֵינֶם נְדוּנִים וְכִשֶּׁהַסְּדֵרִים נִשְׁלָמִים
מִלָּאךְ אֶחָד יֵשׁ וְשִׁמוֹ דּוּמָה מְמוֹנָה עַל הַנִּשְׁמוֹת בָּא וְנוֹטֵל נִשְׁמָתָן וּמְקַלְעֵן
לְאָרֶץ שֶׁם אֵיּוֹב תִּתְקוּ בְּרָא הַקֶּב"ה גִּי'ע' וְגִיהֶנֶם כְּדֵי שִׁיְהוּ מְצִילוֹת זוֹ מִזוֹ

שם קהלם תתקעו אור של גיהנם שוכת בשבת ובר"ח פסיקתא רבתי החודש שער
 ג"ע סמוכין להר מוריה ש"ס צא בא וראה האיך הצדיקים מתענגים בשעה
 שעוברים בג"ע שם ק"ס ז' פתחים לגיהנם פ"ק דר"א נד באתה שעה פותחת
 גיהנם את פיה ואומרת לפני הקב"ה רבש"ע מלא אותי פושעי ישראל
 הדב"א וטא כ ט"ו פיות יש לגיהנם ד' לכל רוח. אוה"ע אומרים ל"ישראל
 גיהנם ול"ו ג"ע וישראל אומרים לנו ג"ע מדרש אגדה בראשית ג' שערים יש
 בגיהנם אחד בים וא' במדבר וא' בישוב. ה' מיני אש יש בגיהנם אש
 אוכלת ושותה שותה ואינה אוכלת. ויש אש אוכלת אש יש בה גחלים
 כהרים ויש בה גחלים כים המלח וכאבנים גדולות ויש בה נהרות של זפת
 ושל גפרית מושכים ורותחים מ"ס גיהנם אשר עומד בפתח גיהנם וכל מי
 שהוא יודע משנה הוא מצינו מדרש תלפיות ז' יורדין לגיהנם הדין והטבח
 והלבלר והרופא וסופריהם ומלמדי תינוקות וכולן אם עושין לשם שמים
 יורדין ועולין מדרש ג"ע בג"ע דא אית ציורין ודיוקנין דהאי עלמא ואית
 ציורין ודיוקנין דעלמא עלאה וכל אינין צדיקיא אזלין ומתעדנין תמן ובריש
 ירחא ושבתאי אינון בעאן לסלקא לעילא והר בראשית פא כשם שברא קוב"ה
 ג"ע בארץ כך גיהנם בארץ וכשם שברא ג"ע למעלה כך ברא גיהנם
 למעלה שם וירא ונשמתיהון דצדיקיא אתונו מתמן בגנתא דעדן דלתחא
 כגוונא דהאי עלמא ובשבתאי ובזמני מתפשטן וסלקין למחמי ביקרא
 דמאריהון ולאתעדנא בעדונא עלאה שם תרוסה ק"ו. ע"ע ע' אש, משיח,
 צדיק ורשע, שכר ועונש.

גנאי ושבת (גנות, ק"ס) אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו ברכות ג.
 ומי משתבח קוב"ה בשבחייהו ד"ישראל ? שם ו. שכן מצינו
 בנביאים הראשונים שסיימו דבריהם בדברי שבת שם לא לעולם יסדר
 אדם שבחו של הקב"ה ואח"כ יתפלל שם יב. הקורא את שמע וכופלה הרי
 זה מגונה שם יג: ו' דברים גנאי לו לת"ת אל יצא כשהוא מבושם לשוק
 ואל יצא יחידי בלילה ואל יצא במנעלים המטולאים ואל יספר עם אשה
 בשוק ואל יסב בחבורה של ע"ה ואל יכנס באחרונה לבהמ"ד שם מג: העונה
 אמן אחר ברכתיו ה"ז משובח. ה"ז מגונה שם מה: אע"פ שחזר וקרא
 אברהם אברם אינו לגנאי אלא לשבח ליהושע הושע אינו לגנאי אלא לשבח
 חוספחא ברכות א שכיון שמת בטל מן החורה ומן המצות ואין להקב"ה שבת
 בו שבת ל. מה אחרונים (ישאי') לא עשו (בעור הבמות) ותלה בהן לשבח
 אף ראשונים לא עשו ותלה בהן לגנאי שם נז: כל מידי דמיגניא ביה לא

אתיא לאחויי ים סה. א"ל יצחק עד שאתם מקלסין לי קלסו להקב"ה
 שם ט: גנאי הוא לת"ח שיצא במנצלים המטולאים לשוק שם קיר. מקצת
 שבחו של אדם אומרים בפניו וכולו שלא בפניו עירובין יח: מידת הקב"ה
 אדם מתחייב הריגה למקום שותק ולא עוד אלא שמשבח שם יט. אתן את
 דודי לך אראך כבודי וגודלי שבת בני ובנותי שם כא: מתחיל בגנות
 ומסיים בשבח גכח: קכו. ב' מאמרות של שבת נאמר ספר תהלים שם קיו.
 והביטו אחרי משה חד אמר לשבת וח"א לגנאי שקלים ט. וקלפי היתה
 שם ובה ב' גורלות של אשכרוע היו ועשאן בן גמלא של זהב והיו
 מזכירים אותו לשבת יוסא לו. ואלו לגנאי של בית גרמו לא רצו ללמד
 על מעשה לחם הפנים שם יח. משובח בגופו משובח במראו ירוש' יוסא
 משובח אני את העצלנין שאין יוצאין מבתיהן ברגל בשבת סוכה כו: המולך
 שמלך (אחשורוש) מצמצו אמרי לה לשבת וא"ל לגנאי מנייה יא. מגנותו
 של אותו רשע (אחשורוש) למדנו שבחו שם יג. כל שמעשיו ומעשה
 אבותיו סתומין ופרט לך הכתוב באחד מהן לשבת בידוע שהוא צדיק בן
 צדיק וכל שפרט לך הכתוב באחד מהן לגנאי בידוע שהוא רשע בן רשע
 שם טו. המספר בשבח של הקב"ה יותר מדאי נפקר מן העולם שם יח.
 כל המקראות הכתובין בתורה לגנאי קורין אותן לשבח כגון ישגלנה ישכבנה
 שם כה: לא יגית תינוק בתוך חיקו מפני שמביאו לידי שחוק ונמצא מתגנה
 על הבריות מ"כ כו: ומפני מה לא נאמר בה (במיתת מרים) על פי ה' ?
 מפני שגנאי הדבר לאומרו שם כח. האי מאן דשפיר שומעניה שרי לשבוניה
 ומאן דשבחיה ינוחו לו ברכות על ראשו שם י"ג שם ככה ואמר רבי
 למתגנין בה (בתורה) כך למשתבחין בה על אחת כו"כ הגיגה טו: אין בודקין
 את הנשואות שלא יתגנו על בעליהן יבמות טב. קום אימא מילתא כנגד
 שבחו של הקב"ה כתובות ח: א"ל ב"ה לב"ש לדבריהם מי שלקח מקח
 רע מן השוק ישבחנו בעיניו או יגננו בעיניו ? שם יו. אגריפס המלך
 שעבר מלפני כלה ושיבחוהו חכמים שם י"ג שם דרש ג' מקראות לשבת
 ירוש' כתובות יג. אדם אמר שבחו בקול נמוך וגנותו בקול רם סוטה לב:
 וכי זו בלבד עשה לנו בן עמרם ? סברי בגנותיה קא משתע שם לה. מיני
 ומיניה יתקלס עילאה שם ט. עדיין לא הגענו להצי שבחו של אותו רשע
 (גלית) מכאן שאסר לספר בשבחן של רשעים שם כב. איסי בן יהודה היה
 מונה שבחן של חכמים נישן סו. אסור לאדם שיקדש את האשה עד
 שיראנה שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו קירושין מא. ושיהו רוכלין

מחזירין בעיירות משום תכשיטי נשים כדי שלא יתגנו על בעליהן ב'קפב':
מלתא גנאה דאית ביך קדים אמרה שם צב: ועיני לאה רכות אילימא רכית
ממש אפשר בגנות בהמה טמאה לא דבר הכתוב בגנות צדיקים דבר הכתוב?
רב אמר לעולם רכות ממש ולא גנאי הוא לה אלא שבח ב"ב קכג. ביקש
(גבוכדנצר) לגנות כל שירות ותשבחות שאמר דוד בספר תילים כהדירין צב:
דוד רחמי הוא דקבעי? מפני שסיפר בגנותן של ראשונים שם צב: גנאי
הוא לחזקי' וסיעתו שלא אמרו שירה עד שפתחה הארץ ואמרה שירה.
גנאי הוא למשה וס' רבוא שלא אמרו ברוך עד שבא יתרו ואמר ברוך. מפני
מה זכה אותו רשע (סנחריב) לקרותו אסנפר רבא ויקירא? מפני שלא סיפר
בגנותה של א"י. אבל ישראל ספרו בגנותה של א"י שם צד. משתבח להו
ד"א ברב ספרא דאדם גדול הוא ע"ז ד. לכנות לה (לע"ז) שם יכול לא
לשבח ולא לגנאי? ת"ל שקץ תשקצנו שם כו: הוא היה מונה שבחן אבות כ ה
(רצועות של תפילין) אדומות לא יעשה מפני גנאי ודבר אחר סנחית לה. מר
סבר בגנותיה משתעי ומ"ס בשבחיה בכורות סה: לעולם אל יספר אדם
בטובתו של חברו שמתוך טובתו בא לידי גנותו ערכין כו. המשמש מטתו
לאור הנר הרי זה מגונה נדה יו. מצינו שאומרים מקצת שבחו של מי שאמר
והיה העולם בפניו כ"ר לב ד' פעמיט בדף אחד הראה ירמ' גנותה של
ע"ז ושבחו של אלקים. שמעתם שבחו של הקב"ה באו ושמעו גנותה של
ע"ז שם"ר כו אהליאב בן אחיסמך שבח לו שבח לאביו שבח למשפחתו
שבח לשבט שיצא ממנו שם כח תבא הנפש שהיא טהורה בגוף ותקלס
להקב"ה שהוא טהור בעולמו ויק'ר ר למטה דן גנאי לאמו גנאי לו גנאי
למשפחתו גנאי לשבטו שיצא ממנו שם לב להודיעך שבחה של א"י שהפסולת
שלה משובח הרבה יותר מן המשובח של מצרים. תרתם גנות א"י שקראה
הקב"ה ארץ טובה כמד"ר כו מלך שבורר לעצמו מנה ועמד אחד ואמר
גנאי עליה כלום יש לו חיים? שם כ דוד קלס באו ושלמה קלס באו.
שיר המשובח שבשירים שה"ר א מה יפו פעמך בנעלים אפילו הדיוט מקלס
בלשון זה גנאי הוא לו ואת אומר מה יפו פעמך? שם ארץ הרים ובקעות
או אינו אלא בגנותה של א"י מדבר שמזכיר בה הרים? ת"ל ובקעות מה
בקעות לשבח אף הרים לשבח סג"י עקב יא י' שמות של שבח נקרא
הקב"ה. י' שמות נקראו לע"ז שם גנאי אבות דר"ג ד' דברים גנאי
לתלמידים דא וזאנו כל ת"ח המולול בנטילת ידים ה"ז מגונה מגונה
ממנו האוכל לפני האורח מגונה ממנו אורח מכניס אורח מגונה ממנו האוכל

לפני ת"ח אורח מטריח אורח מגונה משלשתן שם ח הרי זה דבר גנאי לישראל שאומה"ע אין מניחין דבר שמסרו להן אבותיהן וישראל מניחין והולכין ועובדין אליהם ילקוט ראה תתנו גנאי הוא לאדם שיאמר שבתו בפיו מרש משלי כו כל מי שהוא מדבר עם חבריו דבר שהוא גנאי לו מתחיל לו בדברים טובים וגומר בדבר שאינו לרצון לו פרקי דר"א כה גנאי הוא לארי שיבכה לפני שועל. גנאי הוא למלך שיבכה לפני עבדיו דר"א רבה יג. ע"ע ע' בזיון, הלל והודאה, כעור, תהלה.

גניבה וגזילה

(גנב, גזלן, גזל, חמס, חמסן, לסטים, גניבת דעת) בהר גנבא גנוב וטעמא טעים ברכות ה: ואם נתן לו (ש"ס) ולא החזיר נקרא גזלן שם ו: דאבוה דשמואל הוו קא מפקדי גביה זוזי דיתמי כי נח נפשיה לא הוה שמואל גביה הוו קא קרי ליה בר אכיל זוזי דיתמי, א"ל מ"ט עבדת הכי? א"ל אי גנבי גנבי מגנבו מדידן שם יח: כל הנהנה מן הע"ז בלא ברכה כאילו גזל להקב"ה וכנסת ישראל שם יח: גנבא אפום מחתרתא רחמנא קריא שם ט: בע"י מי שאינו מניח את העניים ללקוט או שהוא מניח את אחד ואחד לא או שהוא מסייע את אחד מהן הרי זה גזל את העניים פאה ה ו בעון גזל הגובאי (ארבה) עולה והרעב הויה ובנ"א אוכלים בשר בניהם ובנותיהם יבכה לב: א"ל כלדאי בריך. גנבא הוה לא שבקתיה גלויי רישיה שם קנו: מחנה היוצאת למלחמת הרשות מותרין בגזל עצים יבשות עירובין יו. אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע אל הדינני כיושבי כרכים שיש בהן גזל ועריות ושבועת שוא שם כא: ליסטים כמותך כבשוה שם נג: אילמלא לא ניתנה תורה היינו למדין צניעות מתחול וגזל מנמלה שם ק: אי פשיטא לך מילתא כנהורא דאנפשות קאתי רוצח הוא ואי מספקא לך מילתא כלילה יהי בעיניך כגנב ולא ניתן להצילו בנפשו פסחים ב: ה' דברים צוה כנען את בניו ואהבו את הגזל שם קיג: פרצה קוראה לגנב טובה כו. אף הקב"ה אמר אני ה' שונא גזל בעולה ממני ילמדו בני ויבריחו עצמן מן הגזל שם ק: סתם כותים גזלני ארעתא נינהו וקרקע אינה גזולת שם שם ההיא סבתא דאתאי לקמיה דר"נ א"ל ריש גלותא וכולהו רבנן דבי ריש גלותא בסוכה גזולה הוו יתבי שם לא. רוב לסטים ישראל נינהו ביצה טו. גזל ואינו יודע למי גזל יעשה בהם צרכי רבים שם כט. אין הגשמים נעצרין אלא בעון גזל תענית ו: אפילו גזל מריש (קורה) ובנאו בבירה מקעקע כל הבירה כולה ומחזיר מריש לבעליו שם טו. מה היו בני גונבי עצם

ובני קוצעי קציעות? ... שם כת. הללו מצות לחבירו ליקח בהן פירות. ולקח
 בהם כלים אסור מפני שגונב דעת המלוה. הוספתא מנייה א היוצא בבגד
 קרוע לפני המת הרי זה גוזל את המתים ואת החיים מ"ק כו: לאחר
 ג' ימים הכרס (של המת) נבקעת על פניו ואומרת לו הא לך מה שגזלת
 וחמסת ונתת בי ירוש' מ"ק ג גונב אדם אפשר שיחזיר גנבו ויתקן גוזל
 אדם אפשר שיחזיר גזלו ויתקן אבל הבא על אשת איש ואסרה על בעלה
 נטרד מן העולם חגיגה ט: גזל ועריות נפשו מחמדתן ומתאוה להם. גזל
 בפניו נפיש יצריה שלא בפניו לא נפיש יצריה שם יא: גנבא גנובי למה
 לך? אי סברא לך כר"ש אימא הלכה כר"ש יבמות צא. אריא וגנבי ביד
 אדם ניהו כתובות ד. שני דייני גזילות ירוש' כתובות יג הוקפלו רוב
 המקצועות מותרות משום גזל ופטורות מן המעשר נדרים סב. נחא ליה
 (לנואף) דלא לימות בעל דתהוי אינתתיה עלויה מים גנובים ימתקו שם צא:
 הנותן עיניו במה שאינו שלו מה שמבקש אין נותנין לו ומה שבידו
 נוטלין הימנו סוטה ט. ולפי שגנב (אבשלום) ג' גנבות לב אביו ולב ב"ד
 ולב ישראל לפיכך נתקעו בו ג' שבטים שם שם: צדיקים שממונם חביב
 עליהן יותר מגופן לפי שאין פושטין ידיהן בגזל שם יב. לאו עכברא גנב
 אלא חורא גנב גיטין סה. מפני מה אמרו הנוזקין שמין להן בעידית?
 מפני הגזלנים ומפני החמסנין כדי שיאמר אדם למה אני גוזל ולמה אני
 חומס? למחר ב"ד יורדין לנכסי ונוטלין שדה נאה שלי שם סט: העיד
 ריב"ג. ועל חטאת הגזילה שלא נודעה לרבים שהיא מכפרת מפני תיקון
 מזבח שם נה. לא היו סיקריקון ביהודה בהרוגי מלחמה מהרוגי המלחמה
 ואילך יש בה סיקריקון שם נה: כל שאינו מלמד את בנו אומנות כאילו
 מלמדו ליסטות קידושין כט. מעשה והוציאוא (הפרוצה) עשרה במטה. תדע
 דמיחברי בי עשרה וגנבי כשורא ולא מיכספי מהדדי שם ט: לא ילמד אדם את
 בנו חמר גמל קדר ספן רועה וחנוני שאומנותן אומנות לסטים. יי דברים
 נאמרו בגרע וחשוד על הגזל שם סב אל תכנס לחצר חבירך לטול את
 שלך שלא ברשות שמא תראה עליו כגנב ב"ק כו: אע"פ שגזילה משלם
 רשע הוא שם ס: מה בין גזלן לחמסן? חמסן יהיב דמי גזלן לא יהיב
 דמי שם סב. גנב משל אביו וטבח ומכר משלם תשלומי ד' וה' שם ע.
 מפני מה החמירה תורה בגנב יותר מגזלן? א"ל זה השוה כבוד עבד
 לכבוד קונו וזה לא השוה כבוד עבד לכבוד קונו כביכול עשה עין של
 מטה כאילו אינה רואה ואוזן של מטה כאילו אינה שומעת שם עט: חתול

מותר להורגו ואסור לקיימו ואין בו משום גזל שם פ': הרי שגזל סאה של חטין והפריש ממנה חלה כיצד מברך? אין זה מברך אלא מנאץ שם צה. הגוזלנין ומלוי ברבית שהחזירו אין מקבלין מהן והמקבל מהם אין רוח חכמים נוחה הימנו שם שם: הגוזל את חברו שוה פרוטה ונשבע לו יולכנו אחריו למדי שם קג: הכופר בפקדון נעשה עליו גזלן שם קה: גזל עכו"ם אסור שם קיג: אם גנב מפורסם הוא לא עשו בו תקנת השוק שם קטו הגוזל את חברו והבליע לו בחשבון יצא שם קיח: כל הגוזל את חברו שוה פרוטה כאילו נוטל נשמתו ממנו שם קיט. ו' גנבין הן הראשון שבכולן גונב דעת הבריות והמסרב בחבירו לאורחו ואין בלבו לקרותו ולא עוד אלא שמעלין עליו שאילו היה יכול לגנוב דעת העליונה היה גונב שכל הגונב דעת הבריות נקרא גנב. מי גדול גונב או נגנב? הרי אומר נגנב שיודע שנגנב ושותק תוספתא ב"ק ז' הגוזל את הרבים חייב להחזיר לרבים. חמור גזל הרבים מגזל יחיד שהגוזל את היחיד יכול לפייסו ולהחזיר לו גזילו הגוזל את הרבים אין יכול לפייסו ולהחזיר להן גזילן שם שם י' הגוזל את הגוי חייב להחזיר לגוי. חמור גזל הגוי מגזל ישראל. הגוזל את הגוי ונשבע לו ומת אינו מתכפר לו מפני חילול השם שם שם שם מר זוטרא חסידא אנגיב ליה כסא דכספא מאושפיזא חזיא לההוא בר בי רב דמשי ידיה ונגיב בגלימא דחבריה אמר היינו האי דלא איכפת ליה אממונא דחבריה כפתיה ואודי ב"ם כד. ג' אין הפרגוד ננצל בפניהם אונאה וגזל וע"ז שם נט. ומודים שלא יבור מעל פי מגורה שאינו אלא כגונב את העין שם ס. לא תגנוב על מנת למיקט לא תגנוב ע"מ לשלם תשלומי כפל. טומן משקלותיו במלח היינו גזל מעליא הוא שם סא: ראבר"ש אשכח לההוא פרהגונא (שוטר) דקא תפיס גנבי א"ל היכי יכולת להו? דילמא שקלת צדיקי ושבתק רשיצי? אמר תא אנמרן היכי תעביד, אתויה לראבר"ש וקא תפיס גנבי ואזיל שם פג: א"ל (ר"י לר"ל) לסטאה בלסטיותיה ידע א"ל ומאי אהנת לי התם (אצל הלסטים) רבי קרו לי הכי רבי קרי לי שם פד. נתתו לך זהו עושק יש לך בידי ואינו נותן לך זה הוא גזל שם קיא. ולא יירביץ חנוני בחנותו יין ושמן מפני שגונב דעת הבריות תוספתא ב"ם ג' אינן הסמוך למיצר בתוך ט"ו אמה גזלן הוא ואין מביאין ממנו ביכורים ב"ב כו. גזלן של רבים לאו שמיה גזלן שם לה: יקשה גזל הדיוט מגזל גבוה שם פח: רוב בגזל ומיעוט בעריות והכל בלשון

הרע ש' קסה. אתרתי תלת גנבי לא מיקט' סנהדרין ו' חסריה לגנבא
 בפשיה לשלמא נקיט ש' כב. גנב ניסן וגנב חשרי לא שמייה גנב
 ש' כו: אדם יחידי נברא מפני הגזלנין ומפני החמסנין ומה עכשיו
 שנברא יחידי גזלנין וחומסין נבראו שנים על אחת כו"כ ש' דת. א"ל
 כופר לר"ג אלמדיך גנב הוא: א"ל ברתיה שבקיה דאנא מהדרנא ליה
 א"ל תנו דוכוס אחד א"ל למה לך? ליסטין באו עלינו הלילה
 ונטלו ממנו קיתון של כסף והניחו לנו קיתון של זהב ש' רע משל
 לב' אחים תאומים בעיר אחת אחד מיזהו מלך וא' יצא לליסטיות
 צוה המלך ותלאוהו כל הרואה אותו אומר המלך תלוי ש' כו: מה
 מדבר מנוקה מגזל ועריות אף ביתו של יואב מנוקה מגזל ועריות
 ש' סא: ז' מצות נצטוו בני נח וגזל ש' נו. הגונב את הקסוה (כלי
 מקדש) והמקלל בקוסם והבועל ארמית קנאין פוגעין בו ש' פא: גניבה
 אתחלתא דמכירה היא ש' פו: כל המונע הלכה מפי תלמיד כאילו
 גזלו מנחלת אבותיו ש' צא: בא וראה כמה גדול כח של חמס
 שהרי דור המבול עברו על הכל ולא נחתם עליהם גזר דינם עד
 שפשטו ידיהם בגזל ש' קח מאן רשעים? גנבי ש' קי: שותף לסטים
 כלסטים ירוש' סנהדרין א' ה לא תגנוב את שלך מאחר הנגב שלא תראה
 גונב ש' ש' ה' ה' דיני גנב והי דינו גזלן? בפני הבעלים גזלן
 שלא בפני הבעלים גנב ש' ש' ש' ומה אם הדם שנפשו של אדם
 קצה ממנו הפורש ממנו מקבל שכר גזל ועריות שנפשו של אדם
 מתאוה להן ומחמתן הפורש מהן על אחת כו"כ שיזכה לו ולדורותיו
 סכות כג: ובאה אל בית הגנב זה הגונב דעת הבריות שכוות לא.
 יבא לבן ויעיד ביעקב שלא נחשד על הגזל ע"ז ג. אמרו מ"ט
 תנית ומ"ט גנבית? א"ל אי סייפי לא כפרא ואי ספרא לא סייפי
 ש' יו: מעשה בתלמידי ר"ע שהיו הולכים לכוזב פגעו בהן לסטים.
 א"ל תלמידי מי אתם? א"ל תלמידי ר"ע א"ל אשרי ר"ע ותלמידי
 שלא פגע בהן אדם רע מעולם ש' כה: ר"מ הוה אזל לבי תורתא
 פגעו ביה גנבי א"ל לאן קאזלת? א"ל לפומבדיתא כי מטא לבי
 תורתא א"ל תלמידא דיהודה רמאה את! ש' כו. תא חזי מה בין
 גנבי בבב' ולסטין דא"י? ש' ש' ש' תשובה גנובה השיבו ר"ג לאותו
 הגמון ש' סד: הרי שגזל סאה של חטים וזרעה בקרקע דין הוא
 שלא תצמח אלא עולם כמנהגו נוהג ש' נד: רובא גנבא ישראל

גינהו שם ע. מרבד. עבדים מרבה גזל אבות ב ו' החושך עצמו מן הדין
 פורק ממנו איבה וגזל ושבועת שוא שם ד ז בד' פרקים ה' ד' מהרבה
 זבמוצאי החג מפני גזל מתנות עניים שם ה ט קשה גזל הגאכל שאפילו צדיקים
 גזורים. אינן יכולין להחזירו חזין פט. אסור לגנוב דעת הבריות ואפילו
 דעתו כל עכו"ם. ואל יסרהב אדם לחבירו לסעוד אצלו ויודע בו שאינו
 יסעוד ולא ירבה לו בתקרובות ויודע בו שאינו מקבל ולא יפתח לו
 חביות המכורות לחנוני שם צד. ואין האורחין רשאים ליתן ממה שלפניהם
 לבנו ולבתו של בעה"ב אלא איכ נטלו רשות מבעה"ב שם שם שם השובר
 במרקתה של בהמה קורם שתצא נפשה הרי זה מכביד את הברש וגזול
 את הבריות שם קיג. נרשרה נשקין מני כביך (מנה שניך) נהר פקודאה
 לוויך מגלימא שפירא דחוי עלך פומבדיתא לוויך. אשני אישפיון שם קכו.
 משה רבכם גנב היה או קוביוסטוס היה או אינו בקי בחשבונות בכורות ה.
 על ד' דברים נגעים באין ועל הגזל ערכין טו. אי לאו עכברא חורא מנא
 יליה? שם ר. שמעו קולן של אידנות שהיו אומרים הא גנבא דגנב דעתיה
 דברייה ביר יט איזהו חמס ואיזהו גזל? חמס אינו שוה פרוטה וגזל
 ששוה פרוטה שם יא ד' מדות נאמרו בנשים אף גנביות שם טה להודיעך
 שהיו (האבות) שמורים מגזל הארץ ואם כך היו שמורים מגזל הארץ על
 אחת כו"כ שהיו שמורים מכל הגזל שם עב כל שידיו מלכלכות בגזל
 הוא קורא להקב"ה ואינו עונה אותו למה? שתפלתו בעבירה שסיר כב
 יהא קרבנך דומה לקרבנו של אדה"ר שהיה הכל ברשותו ולא הקריב
 כן הגזילות וכן החמסים אף אתה לא תקריב לא מן הגזילות ולא מן
 החמסים ויקיר ב העוף הזה פורח וטס בכל העולם ואוכל בכל צד ואוכל מן
 הגזילות ומן החמסין אכר הקב"ה הואיל והזקק הורה מלא גזילות וחמסין
 אל יקרב לגבי המוכח לכך נאמר והסיר את מראתו שם ג אמר הקב"ה
 (להנפש) אני עשיתך למעלה מכולן (מכל האיברים) ואת יוצאת וגזלות
 וחוכמת וחוטאת שם ד מעשה בשלטן שהיה הורג את הקבלנין ומחיר את
 הגנבים והיו הכל מליון עליו מה עשה? הביא חולדות ונתן לפניהן
 מנות והיו החולדות נוטלות את המנות ומליכין אותן לחורים למחר סחם
 ארץ החורים והיו החולדות נוטלות את המנות לחורים ומוצאות אותן
 בסותמות ומהדרות את המנות למקומן לומר שאין הכל אלא מן הקבלנין
 שם ו אבנט (מכפר) על הגנבים לפי שהיה חלול כנגד הגנבים שעושים
 מעשיהם בסתר שם י למה נמשלה (רומי) לחזיר? מר חזיר בשעה שהוא

רובץ מוציא סִפּיו ואומר ראי שאני טהור כך מלכות אדום מתנאה וחומסת
 וגזלת ונראית כאלו כצעת בימה שם יג מלמד שהראהו הקביה למשה
 דור דור ושופטיו, דור דור וחומסיו דור דור וגזלניו שם כו כך אדם
 לוקח דולב לזכות בו ואם היה גזול צוח לפני הקביה ואומר גזל אני
 חמוס אני ומלאכי השרת אמרים אוי לזה שנעשה סניגורו קטיגורו שם י משל
 לסאה שחיא מלאה עונות מי מקטרג בה? גזל, משל לבניא שהיו בהן
 עציו וכגלי עריות ושופכי דמים וגזל שקול כנגד הכל, כיך חטאת סדר
 יחזקאל ומכלם לא חתם אלא בגזל שם יג אל תגזול דל במה הכתוב מדבר
 אם הוא דל מה הוא גזול לו? אלא במתנות עניים לקט שכחה ופאה
 ומעשר עני, לא די לעשיר שהוא עומד ברוח ועני בצער אלא אף גזול
 ממנו מה שנתן לו הקביה בסדרי ה שאם גזול אדם מישראל לגר דינו
 כגזול מישראל שם ה שכל גזילות שגזולין (אוה"ע) לישראל אין חושבין
 לעצמם עון אלא חושבין שכל מה שעושין להם מן היושר שם י דרך
 ארץ שיש בה (בנמלה) שבורחת מן הגזל, מעשה בנמלה שהפילה חטה אחת
 והיו כולם באות ומריחות בה ולא היתה אחת מהן נוטלה באה אותה שהיתה
 שלה ונטלה אותה וזכר ה לקיש (אחרון) לסטים בכיר לצלובים קהיר ו משל לכת
 לסטים שהיו חבושים חתר אחד מהן חתירה אחת וברחו כולם נשתייר אחד מהן
 ולא ברח כיון שבא השלטן התחיל לחבטו במקל א"ל ביש גדא וטמינ
 מזל! חתירתא קמך ולא הות עריק? שם שם דאין לך חמוד בכל האיסורין
 שבתורד מעונש הגזל, ומאן דגזל ועבד תשובה ומהדר גזילה למריה
 מכופר ליה, וכי מהדר לגזול מבעי ליה לאחולי על גביה כי היכי דלא
 למנע מלמעבד תשובה, והיכא דגזל ואמר אישקול השתא דצריך לי והדר
 אשלם רשע מקרי תנחומא נח ד שאין נותנין פרצה לפני הכשר ביותר
 לפני הגנב שם וישיה ה אכר הקביה לא תאמר הריני גזול וחומס ומביא
 עולה ומכפר לי כי אני שוגא את הגזל אפילו בעולח ואם רוצה העולה
 שאקבל העולה ישיב הגזל לבעלו ואח"כ אם יעלה עולה עליה אקבלנה
 שם זו יר אלא אם היית למוד יהיות מפרנסו (את הדל) וחזרת כך
 ואמרת עד מתי אני מספיק לזה ואת מובע שלא ליתן לו אם עשית כך
 דע שאתה גזולו הוי אל תגזול דל! שם כהר ב היוצא בחלוק קרוע
 לפני מטתו של מרת ה"ו גזול את המת, מרובה גזילת המת מגזילת
 החי שהגזול את החי הוא יכול לפייסו ולהחזיר לו את הגזלות והגזול
 את המת אינו יכול לפייסו כמחנה מ לעולם יהיו כל בני אדם בעיניך

כִּלְסִטִּים וְהוּא מַכְבֵּד כְּרִיג דִּיא רְכָא הָא אֶת שְׁלַךְ אִינּוּ שְׁלַךְ וְאִרְתִּי שְׁאִינּוּ
 לֶךְ לְמָה הוּא לֶךְ? דִּיא וְרָשָׁא בִּי אִם נִטְלָת אֶת שְׁאִינּוּ שְׁלַךְ אֶת שְׁלַךְ
 יִטְלוּ מִמֶּךָ שֶׁנֶּאֱמַר אֶל חֲתָן עֵינֶךָ בְּמִמּוֹן שְׁאִינּוּ שְׁלַךְ שְׁהוּא מֵאִפִּיל
 אוֹתְךָ כְּאִישׁוֹן לֵילָה, יִדִּיךָ שְׁשִׁמְרַת מְגוּלָּה מַה יַּעֲשׂוּ לֶךְ כֹּל בְּנֵי
 עוֹלָה? שֶׁנֶּאֱמַר אִיזְהוּ גִזְלָן? שְׁהוּא גִזְלָן בְּפִרְהוּסִיא, ר"ל אִמֵּר לְפָנַי יִי
 הוּא גִזְלָן ר"ת אִמֵּר לְעוֹלָם אִינּוּ גִזְלָן עַד שִׁיגְזְלֵנוּ מִתַּחַת יָדוֹ יִקְיֵא
 וְיִירָא זֶה בְּשַׁעַר שְׁעָמְדוֹ לְפָנַי הֵרָ סִינִי לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה בְּקִשׁוֹ לְגִנּוּב
 דַּעַת הַעֲלִינָה כְּבִיכּוֹל וְנִגְנֵב לֵב ב"ד בִּידֵן אַע"פ כֵּן וְהוּא רְחוּב
 יִכְפֹּר עוֹן. הַמִּתְנַגֵּב מֵאַחֵר חֲבֵרוֹ וְהִלֵּךְ וְשָׁנָה דְּבָרֵי תּוֹרָה אַע"פ שְׁהוּא
 יִבְרָא גִבּ הָזֶה זֹכֶה לְעַצְמוֹ. לְסוּף נִמְצָא מִתְּמַנָּה עַל הַצְּבוּר שֶׁנֶּאֱמַר
 שֶׁנֶּאֱמַר אֶל תִּבְטְחוּ בַּעֲשׂוֹק וּבְגוֹל וְכִי בַּעֲשׂוֹק וּבְגוֹל אָדָם בּוֹטָח וְהִלָּא
 מִתְחַיֵּיב בַּנֶּפֶשׁ הוּא? אֵלָּא אַע"פ שְׁהוּא מַחְזִיר אֶת הַעֲשׂוֹק וּמִשְׁלֵם
 אֶת הַגּוֹלָה הַקְּבִיָּה קוֹרָא אוֹתוֹ רִשָּׁע שֶׁנֶּאֱמַר חֲסִידֵי חֲסִידֵי אַע"פ דְּכִתִּיב
 חוֹלֵק עִם גִּבּ שׁוֹנֵא נִפְשׁוֹ אֲבָל הַמִּתְנַגֵּב עַל חֲבֵירוֹ וְהִלֵּךְ וְשׁוֹנֵא פִּרְקוֹ
 אַע"פ שֶׁנֶּקְרָא גִבּ זֹכֶה לְעַצְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר חֲסִידֵי חֲסִידֵי אִמֵּר דְּבָר
 בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ עוֹבֵר בְּלָאוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֶל תִּגְזֹל דֵּל שֶׁנֶּאֱמַר חֲסִידֵי חֲסִידֵי מַעֲשֵׂה
 הָיָה בִּי שֶׁנֶּאֱמַר לְגוֹי ד' כּוֹרִים תִּטְרִים וּמִדִּדְתִּים בְּבֵית אֶפְרַיִם מַחֲצֵה עַל
 מַחֲצֵה אִמֵּר לִי הַגּוֹי אַחֵה וְהָאֱלֹהִים שְׁבַשְׁמִים יוֹדֵעַ בְּמִדָּה שְׁאֵתָה מוֹדֵד
 לִי וְחִסְרָתִי בְּמִדֵּינָה ג' סִינִי לְאַחֵר כִּכְאֵן נִטְלָתִי הַמַּעֲשֵׂה וְלִקְחָתִי בְּהֵן
 כִּד שֶׁל שְׁמֵן תִּקְרַע הַכֹּד וְנִשְׁפָּךְ הַשֶּׁמֶן אִמֵּר לִי בִּירוֹן הַמָּקוֹם שִׁינִי
 לְפָנַי מִשׁוּא פָּנִים הַכְּחוּב אוֹמֵר לֹא תַעֲשׂוֹק אֶת רַעַךְ וְלֹא תִגְזֹל וְגוֹ'
 הַגּוֹי גִזְלָן תִּדְבָּר רְכָא בִּי, עֵינִי ע' אוֹנָא, טַעֲמָה, מִדּוֹת וּמִשְׁקָלוֹת.
 רְמָאוֹת.

גניזה (בית גניזה) גזו (חזקי) ספר רכואות והודו לו ברכות י:
 אין לו להקביה בבית גזיו אלא אוצר של יראת שמים
 שם נ: שאלכלא הוא (חגני בן חזקי) נגנו ספר יחזקאל זהו דבריו
 יסותרין דית שבת י: בקשו חכמים לגנוז ספר קהלת מפני שדבריו סותרין
 זה את זה ומפני מה לא גנוזה? מפני שהחלתו דית וסופו דית,
 ואף ספר משלי בקשו לגנוז שם י: ומשחרבה ירושלם גנוזו (עצי קינמון)
 ולא נשתיר אלא כשעורה שם ס: אמרו (מלאכי השרה) לפניו חמדה
 גנוזה שגנוזה לך ט' מאות ועד דורות אתה מבקש ליתנה לבשר ודם?

שם פה: כל המוריד דמעות על אדם כזה הקב"ה סופרן ומניחן בבית
 גנוזי שם קה: כל כתבי הקדש. ואציף שכתובין בכל לשון טעונים גניזה.
 א"ל זכור אני בריג אבי אביך שהיה עומד ע"ג המעלה בהר הבית
 והביאו לפניו ספר איוב תרגום ואמר לבנאי שקעוהו תחת הנדבך אף
 הוא צוה עליו וגנוזו שם קה: נשמחן של צדיקים גנוזות תחת כסא
 הכבוד שם קב: מיום שנגזו ספר יוחסין תשש כוהן של חכמים פסחים
 סב: לא יאצר זה בת אוצר ולא יחסן זה בית גניזה שם קה: ג'
 מטמונות הטמין יוסף במצרים ואחת גנוזה לצדיקים לעת"ל שם ק"ט.
 מורחית צפונת בה גנוזו בית חשמונאי אבני מזבח ששקצום מלכי יון
 יוסא מו: משנגזו ארון גנוזה עמו צנצנת המן וצלוחית שמן המשחה
 ומקלו של אהרן. ומי גנוז? ישאי' גנוז שם נב: ארון במקומו גנוז
 שם ג: א"ל הקב"ה למשה מתנה טובה יש לי בבית גנוזי ושבת שמה
 ואני מבקש ליתנה לישראל כיצא מו: מלמד שכל גנוזי של אותו רשע חקוקין
 לו (להמן) על לבו מגילה מו: תשמישי מצוה נזקין תשמישי קדושה
 גנוזין. מטפחת ספרים שבלו עושין אותן הכריכין למת מצוה וזו היא
 גניזתן. ספר תורה שב"ה גנוזין אותו אצל ת"ת שם כו: אור שברא
 הקב"ה ביום ראשון. כיון שנסתכל הקב"ה בדור המבול ובדור הפלגה
 עמד וגנוז מהן. ולמי גנוז? לצדיקים לעת"ל מגילה יב: ערבות שבו גנוזי
 חיים וגנוזי ברכה שם שם: וביקשו לגנוז ספר יחזקאל שם יג: משנברא
 מקדש ראשון גנוזו אהל מועד סו"ט ט. משמת ר"א גנוזו ס"ת שם סב:
 ס"ת שכתבו מין ישרף כתבו נכרי יגנוזו נמצא ביד מין יגנוז נזקין מה.
 אבותי גנוזו למטה ואני גנוזי למעלה ב"ב י"א. מצאתי אדם אחד ובידו
 מגילה אחת כתובה אשורית. אמר לי לחיילות של פרס נשכרתי ובין
 גנוזי פרס מצאתיה סנהדרין צו: בית גנוזי הראה (חזק"י) להם שם קד.
 גנו טבלא של רפואות ירוש' סנהדרין א בקשו לגנוז כל כסף וזהב
 שבעולם משום כספא ודהבא של ירושלם. בקשו לגנוז דינרא הדרייאנא
 טוריינא שיכא ע"נ נב: וכיון שראה (אדה"ר) אור שהוא גנוז לצדיקים
 שמח ב"ר יב מלמד שטעונין (בגדי כהונה) גניזה ואין כשרים ליוהכ"פ
 אחר ויקיר כא בקשו חכמים לגנוז ספר קהלת מפני שמצאו בו דברים
 מסין לצד מינות קה"ר א בראשונה היו אמרים משלי ושיר השירים
 יקהלת גנוזים היו שהם היו אומרים משלות ואינן מן הכתובים ועמדו
 גנוז עד שבאו אנשי כנה"ג ופירשו אותם אבות דריג א מעשה בתורתך

של אלכסנדרוס שהיו כל האכרותיה כתובות בזהב ובא מעשה לפני חכמים
ואמרו תנו כופרים א ט, ע יע ע' א יצר.

גסות הרוח, ע' גאוח.

גפן, ע' יין.

גַר (גיוּרא, גיוּרת, גרים, גר צדק, גר תושב, גרי אריות) ואף תשבו על מטת ארמית
א"ד דלא תנסבו גיוּרתא ברכות ה: מאן אבירי לב? גובאי טפשי תדע
דהא לא איגיר גיוּרא מנייהו. בני מתא מ סיא דקא חזו יקרא דאורייתא
תרי זימני בשתא ולא קמגיר גיוּרא מנייהו ש"י: כותיים אף בחו"ל עתידים
להתגיר ש"י: בשעה שישראל עושין רצונו של מקום הוא מחזר בכל העולם ורואה
איזה צדיק באוה"ע. ומביאו ומדבק: לישראל יוש' ברכות ב מעשה בנכרי שבא
לפני שמאי א"ל. גירני ע"מ שתלמדני תורה שכתב גער בו והציאו בנויפה
בא לפני הלל גיריה, שוב מעשה בנכרי שבא לפני שמאי א"ל. גירני ע"מ
שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת דחפו באמת הבנין
שבידו בא לפני הלל גיריה, שוב מעשה בנכרי שהיה עובר אחורי בהכ"ג
ישמע קול סופר שהיה אומר וא"ה הבגדים אשר יעשו. אמר אותו נכרי
בעצמו אלך ואהגיר בשביל שישימוני כה"ג. נשא אותו גר ק"ח בעצמו ומה
ישראל שנקראו בנים למקום. כתוב עליהן והזה הקרב יומת גר הקל שבא
במקלו ובתרמילו על אחת כוכ שבת יא. יהודה בן גרים ש"י: ישראל
שעמדו על הר סיני פסקה וזהכתן אומות שלא ע"דו על הר סיני לא פסקה
וזהמתן. גרים מאי? א"ל אע"ג דאינהו לא הוו (בסיני) מזלייהו הוה ש"י קמו.
יציבא בארעא וגיוּרא בשמי שמיא? עירובין ט. לא הגלה הקביה את ישראל
לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים פסחים טו: ג' איהבין זה את
זה הגרים ועבדים ועורבין ש"י: ייתון בני עממיא דעבדין עובדא
דאהרן יוסא עא: אלא עם אלהי אברום שהיה תחילה לגרים מוכה ט:.
דאיגירא (רחב הוונה) ונאבה יהושע מילה יד: וכולל גירי הצדק עם הצדיקים
ש"י: אא באים גרי צדק אנטוניוס יבא בראש יוש' מילה א' כל המטה
דינו של גר כאלו מטה דינו של מצלה חגיגה ה. ומקבלים גרים מן הקרדוים
והתרמודים יבמות טו. גר שנתגיר קטן שנולד דמי ש"י כה. אחד איש שנתגיר
לשום אשה ואחד אשה שנתגירה לשום איש וכן מי שנתגיר לשום שולחן
מלכים לשום עבדי שלמה אינן גרים. אחד גירי אהיות ואחד גירי חלומות
ואחד גירי מרדכי ואסתר אינן גרים עד שיחגיגו בומן הזה. אין מקבלין
גרים ליכות המשיח ליוצא בחו"ל קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה

שם כד: לעולם אין גר עד שימול ויטבול שם מו. מי שבא ואמר גר אני
 יכול נקבלנו? ת"ל אתך במוחזק לך שם שם: גר שבא להתגייר בזמן
 הזה אומרים לו מה ראית שבאת להתגייר? אי אתה יודע שישראל בזמן
 הזה דוויים דחופים סחופים ומטורפים ויסורין באין עליהם? אם אומר
 יודע אני ואני כדאי מקבלין אותו מיד ומודיעין אותו מקצת מצור
 קלות ומקצת מצות חמורות שם מו. קשים גרים לישראל כספחת שם שם:
 מפני מה גרים בזמן הזה מעונין? לפי שאין בקיאים בדקדוקי מצות
 כישראל שם מח: קהל גרים לא אקרי קהל שם נו. ויתחתן שלמה את בת
 פרעה גיירי גירה שם עו. ומה גרים גרורים כך ישראל על אחת כו"כ
 שם עט. גר נושא אשת אחיו מאמו שם צח. גר דן את חברו גר ואם היתה
 אמו מישראל דן אפילו ישראל שם קב. רעה אחר רעה תבא למקבלי גרים
 שם קט: שבטים מבזין אותו (את פנחס) ראיתם בן פוטי זה בן שפיטם
 אבי אמו עגלים לע"ז יהרוג נשיא מישראל! סוטה מג. ערק (נירון קיסר)
 ואול ואיגיר ונפק מיניה ר' מאיר גיטין נו. אונקלוס בר קלונימוס בר
 אחתיה לטיטוס הוה בעי לאיגירי אזיל אסקיה לטיטוס בנגידא א"ל מאן
 חשיב בהווא עלמא? א"ל ישראל. מהו לאידבוקי בהו? א"ל מיליהו נפישין
 שם שם: נעמן גר תושב היה נבוזראדן גר צדק היה מבני בניו של המן למדור
 תורה בבני ברק מבני בניו של סיסרא למדו תינוקות בירושלם מבני בניו של סנחריב
 למדו תורה ברבים מאן אינון? שמציה ואבטליון שם נו: גירות לא שכיחא
 שם פה. זו מצלה יתירה יש בין ישראל לגרים דאילו בישראל כתיב והייתי להם
 לאלהים והמה יהיו לי לעם ואילו בגרים כתיב מי הוא זה ערב לבר
 לגשת אלי קירושין ע: כותים גירי אריות הם שם עה: אושפזיכניה דראב"א
 גיורא הוה והוה קא מנצי איהו ור"ב מר אמר אנא עבידנא סדרותא
 דמתא ומר אמר אנא עבידנא סדרותא דמתא אתו לקמיה דר"י א"ל שום
 תשים עליך מלך מקרב אחיך כל משימות שאתה משים לא יהיה אלא
 מקרב אחיך שם עו: באונאת דברים הא כיצד? אם היה בן גרים א"ל
 יאמר לו זכור מעשה אבותיך ואם היה גר ובא ללמוד תורה א"ל יאמר
 לו פה שאכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים בא ללמוד תורה ב"ם נח:
 המאנה את הגר עובר בג' לאוין והלוחצו עובר בב'. מפני מה הזהירה
 תורה בל"ו מקומות ואמרי לה במ"ו מקומות בגר? מפני שסורו רב
 שם נט: גר תושב יש בו משום ביומו תתן שכרו שם קיא: עובדיה גר
 אדומי היה סנהדרין יט: גיורא עד עשרה דרי לא תבזי ארמאי קמיה

שם צד. ואף מבני בניו של אותו רשע (נבוכדנצר) ביקש הקב"ה להכניסן תחת כנפי השכינה אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע מי שהחריב את ביתך ושרף את היכלך תכניס תחת כנפי השכינה? שם צו: בעיא (תמנע) לאיגורי באתה אצל אברהם יצחק ויעקב ולא קבלוה שם צו: כי את אשר ישנו פה אין לי אלא אותן העומדין על הר סיני דורות הבאים וגרים הפתידין להתגייר מניין? ת"ל ואת אשר איננו שוכות שם. לעתיד לבא באין אומות העולם ומתגיירין. אלא שנעשו גרים גרורים ע"ז: אונקלוס בר קלונימוס איגיר שדר קיסר גונדא דרומאי אבתריה משכתינהו בקראי איגור שם יא. לגר בנתינה ולנכרי במכירה. ואף ר"ע יראה אשת טורנוסרופוס הרשע רק שחק ובכה שחק דעתידה דמגירה ונסיב לה שם כ. כולם גרים גרורים הם לעתיד לבא שם כד. איזהו גר תושב? כל שקבל עליו לפני ג' חברים שלא לעבוד ע"ז וחכ"א כל שקיבל עליו ד' מצות שקבלו עליהם בני נח שם סד: נתין קודם לגר זה גדל עמנו בקדושה וזה לא גדל עמנו בקדושה גר קודם לעבד משוחרר זה היה בכלל ארור וזה לא היה בכלל ארור הווייתו י. מפני מה הכל רצין לישא גירות ואין הכל רצין לישא משוחררת? שם שם שם כל המכניס בריה אחת תחת כנפי השכינה מעלין עליו כאלו יצרו ורקמו והביאו לעולם הוספתא הוויית ב יישמע יתרו מה שמועה שמע ובא ונתגייר? מלחמת עמלק שמע. מתן תורה שמע. קריעת ים סוף שמע זכחים קטו. אחר ג' שנים נתגירה (רחב הזונה) שם שם: א"ל (הזונה) רבי צוה עלי ויעשוני גירות! א"ל בתי שמא עינך נתת באחד מן התלמידים? סנחות סד. אין גר תושב נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג עינין כט. מה אבותיכם לא נכנסו לברית אלא במילה וטבילה והרצאת דם אף הם (הגרים) לא יכנסו לברית אלא במילה וטבילה והרצאת דמים כריתות ט. גר תושב מותר לעשות מלאכה בשבת לעצמו כישראל בחולו של מועד שם שם שם הגרים מעכבין את המשיח נדה יג: והנפש אשר עשו אלו הגרים שגירו. לעמדך שכל מי שהוא מקרב את הנכרי ומגירו כאלו בראו. אברהם היה מגייר את האנשים ושרה מגירה את הנשים ב"ר דט גר ותושב גר דייר תושב מארי ביתא אם רציתם גר ואם לאו מארי ביתא שם נח עקילס הגר בא ושאל את ר"א הרי חיבה שחיבב הקב"ה אר"ה הגר דכתיב ואוהב גר לתת לו לחם ושמלה כמה טווסין אית לי כמה פוסיני אית לי אפילו על עבדי לא

משגיחין? הנהוף ביה ואזל לגבי ר"י. התחיל מפייסו בדברים לחם זר
 תורה ששמלה זוטא טלית זכה אדם לתורה זכה לטלית. אמרו איננו
 ארזכות פנים שהארץ ר"י עם עקילס היה חזר לסורו עם ולמה אמר
 עשו ולא אמר גיירו? למדך שכל מי שהוא מקרב את הגר כאילו בראו.
 אלא מלמד שהיה אברהם אבינו מכניסן לתוך ביתו ומאכילן ומשקן
 ומקרבן ומכניסן תחת כנפי השכינה ש"י כי גרים אנחנו לפניך כצל
 ימינו והלאוי כצילו של כותל או כצילו של אילן אלא כצילו של עוף
 בשעה שהוא עף ש"י אמר איוב בחוץ לא ילין גר שאין הקב"ה פוסק
 לבריה אלא לכל הוא מקבל השערים נפתחים בכל שעה וכל מי שהוא
 מבקש ליכנס יכנס ש"י יט עתידים גרים להיות כהנים וכן שאל עקילס הגר
 את רבותינו א"ל מה שכתוב ואוהב גר לתת לו לחם ושמלה הרי כל
 הבטחות שהבטיח את הגר שהוא נותן לו לחם ושמלה? א"ל יעקב ששמר
 ישראל כך שאל מלפני הקב"ה ואתה שבאת אצלנו לא דייך שאתה
 כמותינו אלא חייך שתהא כיעקב בכורו של הקב"ה ש"י א"ל עקילס
 לאדריינסו המלך רוצה אני להתגייר ולהעשות ישראל א"ל לאומה זו אתה
 מבקש! כמה בזיתי אותה כמה הרגתי אותה מה ראית בהם שאתה רוצה
 להתגייר? א"ל הקטן שבהם יודע היאך ברא הקב"ה את העולם ש"י
 שהגרים שעלו עם משה הם עשאוהו (את העגל) ואמרו לישראל אלה
 אלהיך ש"י כב ישובו יושבי בצלל אלו הגרים שבאין וחסיין בצלל של
 הקב"ה יחיו דגן נעשו עיקר בישראל ויקר א בני כך שנו חכמים במשנה
 גר שבא להתגייר פושטין לו יד להכניסו תחת כנפי השכינה מכאן ואילך
 גירי הדור מעידין בדור ש"י ב יראי ה' אלו גירי צדק ש"י אמר הקב"ה
 חביב עלי שמותן של גרים כיין נסך שהוא מתנסך ע"ג המזבח שאם
 גוזל אדם מישראל לגר דינו כגוזל מישראל הא למדנו שהגרים עיקר
 הם בישראל אבל אם מבקש אדם להיות צדיק אפילו גר יכול הוא
 שאינו בית אב הרבה הקב"ה אוהב את הגרים כך אנו צריכין להתחזק
 טובה לגר שהניח משפחתו ובית אביו והניח אומתו וכל אומות העולם
 ובא לו אצלנו לכן הרבה עליו שמירה כמ"ר ה' ולא תאמר בגירי הצדק
 שנתגיירו לשם שמים קירב הקב"ה אלא אפילו אותן שנתגיירו שלא
 לשם שמים מצינו שתבע הקב"ה עלבונם ש"י ש"י אשרי כל יראי ה' אינו
 אומר אשרי ישראל אשרי כהנים אשרי לויים אלא אשרי כל יראי ה' אשר
 הגרים נגיע כפיך כי תאכל זה הגר שאין לו זכות אבות מה הוית כך באים בני

הגרים מהם בעלי מקרא מהם בעלי משנה מהם בעלי משא ומתן מהם
חכמים מהם נבונים ויש להם זרע קיים לעולם שם יש מין יונה
שמאכילין אותה וחברותיה מריחות אותה ובאות אצלה לשוככה כך
כשהזקן יושב ודורש הרבה גרים מתגייירין באותה שעה כגון יתרו הא
שמע אתי רחב שמעה ואתיא אף בחנניה מישאל ועזריה גרים נתגייירו
באותה שעה שהשיר ד בג' מקומות כתיב כאן שבנה כנגד ג' פעמים שדוחין
את הגר ואם הטריח יותר מכאן מקבלין אותו בחוץ לא ילין גר
לעולם יהא אדם דוחה בשמאל ומקרב בימין וזה"ל ב ותאמר רות
מכל מקום דעתי להתגיייר אלא מוטב על ידך ולא ע"י אחרת כיון
ששמעה נעמי כך התחילה סודרת לה הלכות גרים א"ל בתי אין
דרכן של בנות ישראל לילך לבתי תיטראות ולבתי קרקסאורז של
גוים שם יש בא וראה כמה חביבים הגרים לפני המקום כיון שנתנה
דעתה להתגיייר הושה הכתוב לנעמי שם"ל כל הנחלים הולכים אל
הים כל הגרים אינן נכנסין אלא בישראל. תאמר שכל מי שאיננו
מתגיייר בעוה"ז מתגיייר בעוה"ב קה"ר א חביב הגר שהכתיב הקב"ה כבודו ע"י
הנביא. אמר הקב"ה אני מתלבב את הגרים הנחום לך לך ו למה לא
נמול (ואברהם) אלא בן צ"ט שנה? ללמד שאם בקש להתגיייר לא
יהא אומר זקן אני והיאך אני מתגיייר ילמוד מאברהם שכל בן
צ"ט שם שם"ל ובכן ראיתי רשעים קבורים ובאו הכתוב מדבר בגרים
שבאים ועושין תשובה וממקום קדוש יהלכו אל בתי כנסיות ובתי
מדרשות. מ"ל הוא זה שבא ונתגיייר והיה גר של אמת? זה יתרו
שם יתרו א עקילס הגר בן אחותו של אדריאנוס היה מבקש להתגיייר
והיה מתירא מן אדריאנוס דודו א"ל אני מבקש לעשות סחורה א"ל
שמא אתה חסר כסף וזהב הרי אוצרותי לפניך א"ל אני מבקש לעשות
סחורה לעצאת לחוץ לידע דעת הבריות ואני מבקש בך היאך לעשות?
א"ל כל פרקמטיא שאתה רואה שפלה ונחונה בארץ לך עסוק בה
בא לו לא"י ולמד תורה. עלה אצל אדריאנוס דודו א"ל ולמה פניך
מתהנות? א"ל שלמדתי תורה ולא עוד אלא שמלתי את עצמי א"ל ומי
אמר לך כך? א"ל בך נמלכתי א"ל אימתי? א"ל בשעה שאמרת לי כל
פרקמטיא שאתה רואה שפלה לך ועסוק בה שסופה להתעלות חזרתי
על כל האומות ולא ראיתי אומה שפלה נתונה בארץ כישראל וסופה
להתעלות. א"ל עקילס בן אחותי עד שהוא במעי אמו היה ראוי

להתגייר שם בשמים ה' ולמה נתנה התורה במדבר? מה המדבר מופקר
 לכל אף דית מופקדן לכל מי שירצה לעמוד שלא יהא אדם אומר
 אני בן תורה ותורה נתונה לי ולאבותי ואתה ואבותיך לא הייתם
 בני תורה אלא אבותיך גרים היו לכל כתיב מורשה קהלת יעקב לכל
 מי שמתקלה ביעקב שעוסקין בתורה שקולים הם ככהן גדול שם ויקהל ח
 אין מושיבין אותו (את הגר תושב) בכפר ולא בנוה רעה אלא
 בנוה יפה באמצע א"י. במקום אשר יבחר במקום אשר
 פרנסתו מצויה באחד שערין שלא יהיה גולה מעיר לעיר סערי חצא כנ
 כשם שאומרים לאיש כך אומרים לאשה על מנת שתהא זהירה בנדה
 ובהלקת הגר גרים א"י חביבה א"י שמכשרת גרים שם ד גר שרצה
 להתגייר ומומר שרצה לחזור ליהדותו מומר קודם מפני מעשה שאירע
 ירוש' נים ג' גרים הן יש גר שנתגייר לשם אשה א"ל הקב"ה נתגיירת
 בשביל הנבלה הרי נתונה לך שנאמר לגר אשר בשערין תתננה הגר
 השני להיות מתפרנס כעני הרי הן נותנין לו שנאמר ובקצרכם את
 קציר הגר הג' זה שנתגייר לשמו של הקב"ה אמר הקב"ה הוא שקול
 עלי כאחד מהם שנאמר הקהל חקה אחת. אמר משה לפני הקב"ה
 רבש"ע הגר הזה כלוי לפניך? א"ל גדול הוא לפני שנתגייר לשמי
 ילקוט בא ר"ג אני הוא שקרבתי את יתרו ולא רחקתי ואף אתה
 כשיבא אדם אצלך להתגייר ואינו בא אלא לשם שמים אף אתה
 קרבהו וא"ל תרחקהו שם יתרו וסח גר שקבל עליו כל דברי התורה
 חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו שם קרושים ריו גר ותושב וחי עמך
 אע"פ שהם נעשים גרים בבבל וחי עמך שם בהר חנוך ג' מדות יש
 בגרים יש גר כנכרי לכל דבר כיצד? היו לו נבלות וטרפות בתוך
 ביתו ואמר אלך ואתגייר ואהיה ביניהם של אלו שאכילתן יפה ויש להם
 ימים טובים ושבתות כפף איצ והלך ונתגייר א"ל הקב"ה לישראל בני!
 כשם שאהב זה אתכם אף אתם אהבו אותו. יש גר משול כחמור כיצד?
 הלך ונשא אשה מישראל א"ל אין אנו נותנין לך עד שתתגייר. א"ל
 הקב"ה לישראל בני כשם שבקש זה מכם מנוחה אף אתם תנו לו מנוחה
 שנאמר וגר לא תונה. יש גר כאברהם אבינו כיצד? הלך ופשפש
 את כל אוה"ע כיון שראה שהם מספרים בטובתן של ישראל אמר אלך
 ואתגייר ואכנס תחת כנפי השכינה שם עלת תסמה יש נשים חסידות
 גירות הגר אסנת צפרה שפרה פוצה בת פרעה רחב רות ויעל אשת

חבר הקיני שם יהושע ב אל תאמין בגר עד כִּיד דורות שהוא תופס שאורו שם רות תרא ג' פעמים שובנה כנגד ג' ימים שדוחים את הגר שם שם שם לעת"ל מביא הקב"ה את כל הגרים שנתגייירו בעוה"ז ודן את כל אוה"ע בפניהם והם אומרים רבש"ע אם באנו לפתחך לא קבלתנו א"ל יבאו גרים שנתגייירו מכם ויעידו בכם מסיקתא רבנא כו כל גרים שנתגייירים בעולם וכל ירא שמים שיש בעולם מן אותם שינקו חלבה של שרה שם ב כל אותם הגוים שהיו עם יונה בספינה נתגייירו והר פקודי רל גרים יש להם אחיזה בתרגום מדרש חלפיות גרים, ע"ע ע' אומות העולם, גוי.

גרגרן, ע' רעבתן.

גרושין (גרושה, גט) כל היוצא למלחמת בית דוד כותב גט כריתות לאשתו שכת נג. א"ל (הושע) רבש"ע יש לי בנים ממנה ואין אני יכול להוציאה ולא פסחים לו: לא תבשל בקדירה שבישל בה חברך מאי ניהו? גרושה בחיי בעלה דאמר מר גרוש שנשא גרושה ד' דעורת במטה שם קיב. ד' אין הדעת סובלתן. וי"א אף המגרש את אשתו פעם ראשונה ושנייה ומחזירה שם קיב: לא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה יכמות לו: אשה רעה מצוה לגרשה. אשה רעה צרעת לבעלה מאי תקנתיה? יגרשנה ויתרפא מצרעתו שם סג: נשא אשה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה יוציא ויתן כתובה שם סד. דאין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת שם קיב: גרוש הרי הוא כבעל חוב כתובות קר. מבשרך אל התעלם זו גרושתו. אשתו של ריה"ג היתה מצרעת אותו וגירשה והיתה מחזרת על הפתחים וריה"ג פירנסה ירוש' כתובות יא המורדים והפושעים אלו בני ט' מידות בני גרושת הלב גורים כ: כיון שאמר פרעה כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו אמר (עמרם) לשוא אנו עמלין עמד וגירש את אשתו עמדו כולן וגירשו את נשותיהן א"ל בתו אבא קשה גזירתך יותר משל פרעה סוטה יב. הוא הוציא את אשתו משום ערוה וזה בא ונכשל בה ירוש' סוטה א ו מצעה באדם אחד שנתן עיניו באשתו לגרשה והיתה כתובתה מרובה נטין נג. אכלה בשוק גירגרה בשוק הניקה בשוק רמ"א תצא א"ל ריב"נ א"כ לא הנחת בת לאברהם אבינו שיושבת תחת בעלה והתורה אמרה כי מצא בה ערות דבר שם סט. ב"ש אומר לא יגרש אדם את אשתו

אלא א"כ מצא בה דבר ערוה וב"ה אומר אפילו הקדיחה תבשילו. ר"ע
אומר: אפילו מצא אחרת נאה הימנה שם צ. כשם שדעורת במאכל כך
דעות: ובנשים יש לך אדם שזובב גופל לתוך כוסו וזורקו ואינו שותהו
שם שם שם אשתו ויוצאה וראשה פרוצ וטוה בשוק. ופרומה מב' צדדיה
ורוחצת במקום שבני אדם רוחצין זו מצוה מן התורה לגרשה שם שם: כל
המגשה אשתו ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות שם שם רב מגיד
על דמבטל גיטא ועל דמסר מודעא אגיטא קידושין יב: כל שאינו יודע בטיב
גטין וקידושין לא יהא לו עסק עמהן וקשין לעולם יותר מדור המבול שם יב.
בישראל נתתי גירושין לא נתתי גירושין באוה"ע ירוש' קידושין א ליכא דניזיל
דנסביה עצה לר"ה דנגרשה לדביהו ותיזיל ותיגבי כתובה מאבוב והדר
נהדרה ב"ב קעד: בוא וראה כמה קשין גירושין שהרי דוד המלך התירו לו
לייחד ולא התירו לו לגרש מנהרין כב. א"ל עבד שמכרו רבו ואשה שגרשה
בעלה כלום יש לזה על זה כלום? שם קה. מה אדם הראשון הכנסתיו לתוך
ג"ע וצויתיו ועבר על ציווי ודנתי אותו בשלוחין ובגירושין וקוננתי עליו
איכה. אף בניו הכנסתים לא"י וצויתים ועברו על הצווי דנתי אותם בשלוחין
ובגירושין וקוננתי עליהם איכה ב"ב יט ויגרש את האדם ר"י אמר כבת כהן
שנתגרשה ואינה יכולה לחזור רשב"ל"ק אמר כבת ישראל שנתגרשה והיא
יכולה לחזור שם כא כשם שאדם חס על כבוד אלמנתו כך הוא חס על
כבוד גרושתו ויקר לו עתידה כנסת ישראל שתאמר לפני הקב"ה אתה
הכתבת לאמר הן ישלח איש את אשתו אומר לה וכי גרושים אתם לי בית
ישראל? ילקוט ישעי' תע"ג ע"ע ע' אשה.

גרסא מר"ש הוה גריסנא בגו ביתא ומצלינא בבי כנישתא כיון דשמענא
להא דאמר רחב"א מיום שחרב ביהמ"ק אין לו להקב"ה
בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד לא הוה מצלינא אלא היכא דגריסנא
ברכות ה' ועוזבי ה' יכלו זה המניח ס"ת ויוצא. ר"ש מהדר אפיה וגריס
שם שם שם אגמירו בנייכו תורה כי היכי דליגרסו בהו' שם יב: ר' אמי ור' אסי
הוו יתבי וגרסי ביני עמודי שבת י. אי זכאי גמירתיה לשמעתיה מציקרא והא
גמרא? נפקא מינה לגריסא דינקותא עם כא: כל יומא דשבתא הוה יתיב
(דוד) וגריס' כולל יומא ההוא יומא דבעי למינח נפשיה קם מלאך המות
קמיה ולא יכיל ליה דלא הוה פסק פומיה מגירסא שם ז: ברוריה אשכחתי
לההוא תלמידא דהוה קא גריס בלחישא בטשה ביה א"ל לא כך כתוב
ערוכה בכל ושמורה אם ערוכה ברמ"ת אברים שלך משתמרת ואם לא אינה

משחמרת עירובין נ: לא איברי סיהרא אלא לגירסא שם. אגא טרידנא בגירסאי שם. מה. הא למיגרס הא לעיוני העניתי. לא אמרן אלא לחדודי אבל לאקומי גירסא סיעתא מן שמיא היא. מילה ו: ואידי ואידי (תפילין ומזוזות) נכתבות שלא מן הכתב מ"ט? מיגרס גריסן (שגורות) שם. ו: לשב"ר ובר קפרא הוו יתבי וקא גרסי קשיא להו שמעתא א"ל ר"ש לב"ק דבר זה צריך רבי מ"ק טו. הני תרי מקרי דרדקי חד גריס ולא דייק. וחד דייק ולא גריס מותבינן ההוא דגריס ולא דייק שבשחא ממילא נפקא ר"ד מנהרדעא אמר מותבינן דדייק ולא גריס שבשחא כיון דעל, על ב"ב בא. כיון דרבנן נינהו אתי לטרדו מגירסיהו שם כב. ר"ס גברא רבה הוא לא שביק גירסיה וטרח לאחריני שם קסד. איזהו בן עזה? ענוותן. ושפל ברכ. שייף שייף ונפיק וגריס באורייתא תדירא סנהדרין פה: דר"ח הוה יתיב וגריס בבי רב ולא הוה קא יכיל שליחא דמלאכא דמותא למיקרב לגביה ולא הוה שתיק פומיה. מגירסא סליק ויתיב אארזא דבי רב פקע ארזא ושתיק ויכיל ליה סכנה. לעולם לגריס אינש ואע"ג דמשכח ואע"ג דלא ידע מאי קאמר ע"ז יט. כי בעיתו מיכל ומיגמרי קמי רבייכו גרסו מתניתא ועלו לקמי רבייכו וכי יתביתו קמיה חזו לפומיה. וכי גרסיתו גרסו על נהרא דמיא דכי היכי דמשכן מיא משכן שמעתתיכו הוריות יב. פשט גרס ותנא גרס ותנא אמר מאי דקמא דלמא חזיש איכא בי מדרשא מידי יהב דעתיה וגרסה למחר אמרו ליה נתי מר וניתני בעוקצין שם יג. גמירי שתי סמיכות בצבור גירסא בעלמא מנחות צב: מריש הוה גריסנא בגו ביתא כיון דשמעת להא דאמר דוד ה' אהבתי מעון ביתך לא גריסנא אלא בבי כנישתא ילקוט יחזקאל שם. ע"ע ע' גמרא, הלכה, סברא שמעתתא, תורה.

גשם

(מטר, מיטרא, ימות הגשמים, ברד, ברק, טל, ענן, רעם, שלג) מוכירין גבורות גשמים בתחית המתים כרבות נ: על הויקין ועל הוועות ועל הרעמים ועל הרוחות ועל הברקים אומר ברוך שכתו וגבורתו מלא עולם שם נה. מאי זועות? גוהא. בשעה שהקב"ה זוכר את בניו ששרייתם בצער בין אוה"ע מוריד ב' דמעות בים הגדול וקולם גשמע מסוף העולם ועד סופו והיינו גוהא שם נט. מאי רעמים? אמר שמואל ענני בגלגלא. ענני דשפכי מיא להדדי. ברקא תקיפא דבריק בעננא ומתבר גזיית דברזא. ענני הלחלי מחלחלי שם שם שם מאי ברקים? שם שם שם לא נבראו רעמים אלא לפשוט עקמומית ושבליב שם שם שם מאימתי

מברכין על הגשמים? משיצא חתן לקראת כלה. מאי מברכין? מודים אנחנו לך על כל טיפה וטיפה שהורדת לנו שם שם: טל אינו יורד בזכות בריה יוש' ברכות ג בשעה שישאל באים לידי עבירה ומעשים רעים גשמים נעצרים הם מביאין להן זקן אחד כגון ר"י הגלילי והוא מפגיע בעדן והגשמים יורדין שם ה ח"א בין על טל ובין על מטר נשמע לו (הקב"ה לאליהו) וח"א על המטר נשמע לו ועל הטל לא נשמע לו. א"ל הקב"ה לאלי לך והתר נדרו של טל שאין המתים חיים אלא בטלים שם שם השקיפה וברך ואת האדמה אשר נתת לנו בטל ובמטר מעשר שני ה יב בעון ביטול תרומות ומעשרות שמים נעצרין מלהוריד טל ומטר. בשביל דברים שצויתי אתכם בימות החמה ולא עשיתם יגזלו מכם מימי שלג בימות הגשמים שבת לב: מטר במערבא סהדא רבה פרת שם סה: ומאחר שמדיבור ראשון יצתה נשמתם דיבור שני האין קבלו? הוריד טל שעתיד להחיות בו מתים והחיה אותם שם שם: עמד יורקמו שר הכרד לפני הקב"ה אמר לפניו רבש"ע ארד ואצנן את הכבשן ואציל לצדיקים הללו א"ל גבריאל אין גבורתו של הקב"ה בכך שאתה שר של ברד והכל יודעין שהמים מכבין את האש גסחים ק"ה. נוטה (עשן המערכה) כלפי צפון עניים שמחין ובע"ב עצבין מפני שגשמי שנה מרובין ופירותיהן מרקיבין נוטה כלפי דרום עניים עצבין ובע"ב שמחין מפני שגשמי שנה מועטין ופירותיהן משתמרין יומא כא: אמרו אותו היום ע"ש היה ותקופת טבת היתה וירד עליו (על הלל) שלג מן השמים שם לה: מאי מצלי (כה"ג ביוהכ"פ)? יה"ר מלפניך ה' אלקינו שתהא שנה זו גשומה ושחונה. ולא תכנס לפניך תפלת עובדי דרכים. רחב"ד הוה קא אזיל באורחא שדא מיטרא עליה אמר רבש"ע כל העולם כולו כנחת וחנינא בצער! פסק מיטרא אמר רבש"ע כל העולם כולו בצער וחנינא בנחת! אתא מיטרא שם ג: במדת פורעניות הוא אומר וארובות השמים נפתחו שם עו: מעלה ומוריד כדי לעצור טללים רעים סוכה לו: מאי גבורות גשמים? מפני שיורדין בגבורה חעניה ג. ג' מפתחות בידו של הקב"ה שלא נמסרו ביד שליח מפתח של גשמים שם שם שם זיקא דבתר מיטרא כמיטרא עיבא דבתר מיטרא כמיטרא שימשא דבתר מיטרא כתר. מיטרי. מעלי תלגא. לטורא כה' מיטרי לארעא שם ג: עד מתי שואלין את הגשמים? עד שיעבור הפסח. עד שיעבור ניסן שם ד: יורה במרחשון ומלקוש בניסן שם ה יורה שמורה את הבריות להטיח גנותיהן ולהכניס את פירותיהן. שמורה את הארץ

וּמִשְׁקָה עַד תְּהוֹם. יִרְה. שִׁיּוֹרֵד בְּנַחַת וְאֵינוֹ יוֹרֵד בּוֹצֵף. מִה יוֹרֵה לְבִרְכָּה
 אֶף מִלְּקוֹשׁ לְבִרְכָּה שֶׁ ה. הִנֵּי עֲנִי דַצְפָּרָא לֵית בְּהוּ מִמְשָׁא. גִּשְׁמִים
 שִׁירְדוּ עַל מִקְצַת מְדִינָה וְעַל מִקְצַת מְדִינָה לֹא יִרְדּוּ אִין בְּהֵן מִשּׁוֹם
 יַעֲצֹר שֶׁ שֶׁ. גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים מִתַּחֲיִית הַמֶּתִים. גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים
 כִּיּוֹם שְׁנִיתָנָה בּו תוֹרָה שֶׁ ה. אִם תִּתְּ הַגּוֹן הוּא כְּטֹל וְאִם לֹא עוֹרְפִיהוּ
 כְּמֹטֵר שֶׁ שֶׁ שֶׁ גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים כִּיּוֹם שֶׁנִּבְרָאוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ. גְּדוֹל
 יוֹם הַגִּשְׁמִים שֶׁאֵפִילוֹ יִשׁוּעָה פָּרָה וְרַבָּה בּו. אִין הַגִּשְׁמִים יוֹרְדִין אֲלֵא
 אֲכִי נִמְחָלוּ עֲוֹנוֹתֶיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁ שֶׁ: אִין הַגִּשְׁמִים נִעְצְרִין
 אֲלֵא אֲכִי נִתְחַיְּבוּ שׁוֹנְאֵיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּלִיָּה. אִין הַגִּשְׁמִים
 נִעְצְרִין אֲלֵא בְּשִׁבִּיל מִסְפְּרֵי לְשׁוֹן הָרֶע. אִין הַגִּשְׁמִים נִעְצְרִין
 אֲלֵא בְּשִׁבִּיל עֲזִי פָּנִים. אִין הַגִּשְׁמִים נִעְצְרִין אֲלֵא בְּשִׁבִּיל
 בִּיטוֹל תּוֹרָה. אִין הַגִּשְׁמִים נִעְצְרִין אֲלֵא בְּעוֹן גֹּזֵל. אִם רֹאית רִקִּיעַ
 שְׁקִיָּה כְּבוֹד מִלְּהוֹרֵד טֹל וּמֹטֵר עַל מַעֲשֵׂה הַדּוֹר שֶׁהֵן מְקוֹלְקָלִין שֶׁ שֶׁ שֶׁ
 אִין גִּשְׁמִים יוֹרְדִין אֲלֵא בְּשִׁבִּיל בְּעִלֵּי אִמְנָה שֶׁ ת. נֹאמְרָה עֲצִירָה בְּגִשְׁמִים
 וְנֹאמְרָה עֲצִירָה בִּאִשָּׁה. נֹאמֵר לֵידָה בִּאִשָּׁה וְנֹאמֵר לֵידָה בְּגִשְׁמִים. כִּמִּין
 קוֹבָה יֵשׁ בְּרִקִּיעַ שֶׁמִּמֶּנָּה גִּשְׁמִים יוֹצֵאִין שֶׁ שֶׁ: אֵפִילוֹ שְׁנַיִם כִּשְׁנֵי
 אֲלֵיהֶן וִירְדוּ גִשְׁמִים בְּעֶרְבִי שְׁבָתוֹת אֵינָן אֲלֵא סִימָן קָלִלָּה שֶׁ שֶׁ שֶׁ קֶשֶׁה
 יוֹמָא דְּמִיטְרָא כִּיּוֹמָא דְּדִינָא. גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים שֶׁאֵפִילוֹ פְּרוּסָה שְׁבָכִים
 מִתְּבָרְכַת בּו. גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים כִּיּוֹם קְבוֹץ גְּלִיּוֹת שֶׁ שֶׁ שֶׁ אִין הַגִּשְׁמִים
 נִעְצְרִין אֲלֵא בְּשִׁבִּיל פּוֹסְקֵי צְדָקָה בְּרַבִּים וְאִין נֹתָנִין שֶׁ שֶׁ שֶׁ מֹטֵר
 בְּשִׁבִּיל יַחֲדָא פְּרִנְסָה בְּשִׁבִּיל רַבִּים שֶׁ ט. סִימָן לְמֹטֵר פּוֹרְחוֹת מֵאֵי
 פּוֹרְחוֹת? עֵיבָא קָלִישָׁא תוֹתִי עֵיבָא סְמִיכְתָּא. כִּי הֵיכָא דְּמִשְׁקְרֵי בְּבִלְאֵי הַכִּי
 מִשְׁקְרֵי מִיטְרִיָּהוּ שֶׁ שֶׁ: כֹּל הָעוֹלָם כּוֹלֹ מִמִּימֵי אוֹקִיָּנוֹס הוּא שׁוֹתָה. כֹּל
 הָעוֹלָם כּוֹלֹ מִמֵּים עֲלִיוֹנִים הוּא שׁוֹתָה. מִלְּמַד שֶׁהַעֲנָנִים מִתְּגַבְּרִים וְעוֹלִים
 לְרִקִּיעַ וּפּוֹתַחִין פִּיהֶן כְּנוֹד וּמִקְבְּלִין מִי מֹטֵר וּמִנוֹקְבוֹת הֵן כְּכֹבְרָה וּבֹאוֹת
 וּמִחֲשָׁרוֹת מֵימַי עֲגִי קֶרֶקַע וְאִין בֵּין טִיפָה לְטִיפָה אֵלָּא כְּמֵלָא נִימָא שֶׁ שֶׁ
 שֶׁ אֲמִי מִשְׁקָה אוֹתָהּ הַקְּבִיָּה בְּעֲצֻמוֹ וְכֹל הָעוֹלָם כּוֹלֹ עֲזִי שְׁלִיחָה. אֲמִי
 שׁוֹתָה תַחֲלִילָה וְכֹל הָעוֹלָם כּוֹלֹ לְבִסּוּף שֶׁ י. עַל כֹּל צָרָה מִתְּרַפֵּין חוּץ
 מִרֹּב גִּשְׁמִים. מַעֲשֵׂה שֶׁאֵל לְחוּנֵי הַמַּעֲגָל הַתְּפִלָּה שִׁירְדוּ גִשְׁמִים. הַתְּפִלָּה
 לֹא יִרְדּוּ מִה עֲשֵׂה? עַג עוֹגָה. הַתְּחִילוּ גִשְׁמִים מִנְּטִפִין אִמֵּר לֹא כֵךְ שֶׁאֲלֵתִי
 אֲלֵא גִשְׁמֵי בּוֹרוֹת. הַתְּחִילוּ לִירֵד בּוֹצֵף אִמֵּר לֹא כֵךְ שֶׁאֲלֵתִי אֲלֵא גִשְׁמֵי רִצּוֹן
 בְּרָכָה וְנִדְבָה יִרְדּוּ כְּתִיקוֹנָן. בָּאוּ וְאֵל כֶּשֶׁם שֶׁהַתְּפִלָּה עָלֵיהֶם שִׁירְדוּ כֵךְ

התפלל שילכו להן שם יט. מיום שחרב ביהמ"ק נעשו גשמים צימוקין
 לעולם. יש שנה שגשמיה מרובין. שנה שגשמיה יורדין בזמנן למה הוא:
 דומה? לעבד שנתן לו רבו- פרנסתו בא' בשבת נמצאת עיסה נאפת
 כתיקונה שם שם: שנה שגשמיה מרובין אנשי משמר שולחין לאנשי מעמד
 תנו עיניכם באחיכם שבגולה שלא יהא בתייהם קבריהם. עד היכן גשמים
 יורדין ויהפ' לו שלא ירדו? כדי שיעמוד אדם בקרן אפל וישכשך רגליו
 במים שם כב: ונתתי גשמיכם בעתם לא שכורה ולא צמאה אלא בינונית
 שכל הזמן שהגשמים מרובין מטשטשין את הארץ ואינה מוציאה פירות
 שם שם- שם בעתם בלילי רביעית ובלילי שבתות. אבא חלקי בר בריה
 דחוני המעגל הוה וכי מצטריך עצמא למיטרא הוה משדרי רבנן לגביה
 ובעא רחמי ואתי מיטרא שם כג. חנן הנחבא כי מצטריך עצמא למיטרא
 הוה משדרי רבנן ינוקי דבי רב לגביה שם שם: דבי נשיאה גזר
 תעניתא ולא אתא מיטרא שם כד. אמר (רחב"ח) רקיע רקיע כסי
 פניך! לא אכסי אמר כמה עזין פני רקיע! איכסי ואתא מיטרא
 שם כה. ירד ר"ע אחריו ואמר אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה
 וירדו גשמים. אמר משיב הרוח ונשב ויקא אמר מוריד הגשם ואתא
 מיטרא שם שם: ד' מינים אלו גדילין במים לפיכך הן באין פרקליטין
 למים ירוש' העניית א בזכות ג' דברים גשמים יורדין בזכות ארץ בזכות
 החסד ובזכות היסודין שם ג שברו ברירות את ערפן מיד מטר יורד שם שם
 לא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בור' אדם. שופת קדירה ואח"כ נותן
 לתוכה מים אבל הקב"ה נותן מים ואח"כ שופת הקדרה בגידה לו. מכון
 שבו אוצרות שלג ואוצרות ברד ועליירת טללים רעים ועליירת אגלים
 הגינה יב: וטל שעזיד הקב"ה להחיות בו מתים שם שם שם פתח ריי ודרש
 ואותו היום תקופת חמוה היה נתקשרו שמים בעבים ונראה כמין קשת בענן
 שם יד: א"ל (דור) שמא עובדי ע"ז יש בכם? דכתיב ועבדתם אלהי
 אחרים ועצר את השמים ולא יהיה מטר. שמא עובדי עבירה יש בכם?
 דכתיב וימנעו רביבים. שמא פוסקי צדקה ברבים יש בכם ואין נותנין?
 ובטוח עת: מעשה ידיהם של צדיקים מי מגיד? הרקיע ומאי ניהו? מטר
 בחובות ה. מטר משקה מרנה ומזבל ומעדר וממשיך שם י: מיום שחרב
 ביהמ"ק אין יום שאין בו קללה ולא ירד הטל לברכה מטה כח הקב"ה
 משיב רוחו ומעלה נשיאים ומוריד מטר ומצמיח אדמה קדושין לב: כולתו
 שני יסורו דרבי. לא אצטריך עצמא למיטרא כל שנה מים קשים עבים טובלין

אותן עבים קשים. רוח מפורתן כ"י. הרבה טיפין בראתי בעבים וכל טיפה וטיפה בראתי לה דפוס בפני עצמה ש"ט. רוח דרומית מעלה רביבים ומגדלת עשבים. הא דאתא מטרא בניחותא (בא מן הדרום) הא בשפיותא (מן הצפון). מיום שחרב ביהמ"ק לא הוגשמה רוח דרומית. מיום שחרב ביהמ"ק אין הגשמים יורדין מאוצר טוב ש"ט בה. סיתורא הוא ולא מצינא דאתי מתלגא (שלג) וממיתרא סנהדרין צו: נענה ר"ט ואמר טוב אתה (ר"א) לישראל מטיפה של גשמים ש"ט קא. אמרו (דור המבול) כלום צריכין אנו לה אלא לטיפה של גשמים יש לנו נהרות ומעינות שאנו מסתפקין בהן ש"ט קה. בעי רחמי (אלהו) והבו ליה אקלדא (מפתח) דמיטרא. ג' מפתחות לא נמסרו לשליח של חיה ושל גשמים ושל תחיית המתים ש"ט קי. שחטו לה גברא ואתי מטרא ע"ז נה. ולא כבו גשמים אש של עצי המערכה אכזה מה טל חרמון אין בו מעילה אף שמן המשחה שבוקן אהרן אין בו מעילה הוריות יב. חטיין שירדו בעבים לשתי הלחם מאי? מנחות ס"א: טרח שיתא ירחי דסיתורא אתא מטרא טבעיה בימא הדין ס. רנב"פ הוא ליה ההיא גינתא שדי ביה ביורגי (ורעים) ולא צמח בעא רחמי אתא מיטרא וצמח ש"ט: משעלו בני הגולה פסקו הויקיין והזועות והרוחות והרעמים ש"ט פו. אלו הן ימות הגשמים משתרד רביעה שניה תוספתא נהרות ו כשם שהוא מזכיר שם מלא על עולם מלא כך הוא מזכיר שם מלא בירידת גשמים. ג' דברים שקולין זה כזה ארץ ואדם ומטר ושלתן מג' אותיות ללמדך שאם אין ארץ אין מטר ואם אין מטר אין ארץ ואם אין שניהם אין אדם. קשה היא גבורת גשמים שהיא שקולה כנגד כל מעשה בראשית. אף מכנסת הגליות. אף מכפרת על החטאים. ושקולה כנגד תחיית המתים ב"י יש גוי אחד שא"ל את ריב"ק אתם יש לכם מועדות ואנו יש לנו מועדות בשעה שאתם שמחים אין אנו שמחים ואימתי אנו ואתם שמחים? בירידת גשמים ש"ט יב בשעה שהמטר יורד בהמה מבקשת תפקידה. אלמלא אדם אין ברית כרותה לארץ להמטיר עליה ש"ט כפני ד' דברים חור בו הקב"ה שלא תהא הארץ שותה אלא מלמעלה מפני בעלי זרוע ובשביל להרית טללים. הרעים ושהיא הגבוה שותה בנמוך ועוד. שיהיו הכל תולין עיניהם כלפי מעלה ש"ט יב ה' שמות נקראו לו (לענן) עב אד. ענן. ונשיאים חזו ש"ט יב א"ל הקב"ה (לאברהם) מה טל זה פורח. אף עונותיך פורחים מה הטל הזה סימן לברכה לצולם אף אתה סימן ברכה לצולם ש"ט יב ונברכו בך

הגשמים בזכותך הטללים בזכותך שם שם אמר יעקב ע"י שהייתי עוסק בתורה שנמשלה כמים זכיתי להתברך בטל שם כי אומה (ישראל) שכל טובה שהיא באה לעולם אינה באה אלא בזכותה הגשמים אינן יורדין אלא בזכותה הטללים אינם יורדים אלא בזכותה שם שם מטל השמים זה המן. זה הבאר. זו ציון. זה מקרא. שם שם ג' קילות הולכות מסוף העולם ועד סופו והבריות ביניהן ואינן שומעות כלום היום והגשמים והנפש בשעה שיוצאת מן הגוף שם"ר ה ריח גזר תעניתא נחית מטרא אמר לאו משום דאנא כדאי אלא כי לא בזה ענות עני ויק"ר ג ישכור לנו מרוחות רעות ומטללים רעים ואימתי? באלו ז' שבועות שבין פסח לעצרת, אם גשם היא צריכה גבבות ואם טל היא צריכה תניף אלהים שם כח מוליך ומביא (הצומר) כדי לבטל רוחות קשות מעלה וכוריד כדי לבטל טללים קשים שם שם אמרתי לכם ולקחתם ביום הראשון כדי לזכותכם כדי שאוריד לכם מטר שם ר ביומי דר"ת היו צריכין ישראל למטרא וא"ל רבי גזר תעניתא דיוחות מטרא גזר העניתא פעם א' וב' ולא ירדו גשמים פעם ג' קם ודרש שם ר' ג' נתנו מ"נה לעולם התורה והמאורות והגשמים. ונתתי גשמיכם בעתם ברביעית בלילות. בלילי שבתות. לפי שבועה"ו גשמים טרדות לעולם. אבל לעת"ל הקב"ה עשה אותן ברכה שם לה דרום טללי ברכה וגשמי ברכה יוצאין ממנו לעולם כדיר ג בעון ה' דברים הגשמים אינן יורדין בעון עובדי ע"ז ומגלי עריות ושופכי דמים ופוסקי צדקה ברבים ואינן גותנין שם ה מי הוא זה שתפלתו עולה לשמים והיא מורידה את הגשמים? זה שמחלק מעשרותיו בחפניו שם יב בשעה שהגשמים יורדין אף משא ומתן מתברך. אף הדגים מחברכין. ראה כמה גדול ירידת גשמים ריבייח בשעה שהיה רואה את הגשמים יורדין היה מברך יהפא ויתגדל ותברך שמו של מי שאמר והיה העולם שהוא ממנה אלף אלפים וריבי רבבות של מלאכים על כל טפה וטפה דב"ר ז ב' דברים שאלו ישראל מלפני הקב"ה ולא שאלו כהוגן ועמדו זה ביאים ותקנו על ידיהם ישראל אמרו ויבא כנשם לנו א"ל הנביאים לא שאלתם כהוגן שהגשמים סימן טהרות הן לעולם יוצאי דרכים מצערין בהם. עמדו רנביאם ותקנו אהיה כטל לישראל שהשיר ה אם נהקהו שמים שעל ראשיכם כב"ז ואין הקב"ה מסביר פנים קלוקל מעשים יש בדור קהיר ה עד שבנה שלמה ביהמ"ק מ' יום היו עושין גשמים כל שנה ושנה וכשבנה שלמה ביהמ"ק בקש רחמים עליהם ופסקו מן העולם תנוחא נחיא כל פצולות טובות ונחמות שעתיד הקב"ה ליתן לישראל אינם

אלא מציון טל חיים מציון. יקוט ישי' שב והעבים שואבים מים מן הים שם תהלים תשכר כשם שטל זה אין מוזק לשום בריה. כך צדיקים לעת'ל. אהיה כטל לישראל אימתי? כשיפרח כשושנה שם שם תשבח בכל יום הקביה נגלה על הצדיקים בג'ע ונמלך בהם אם היא זמן טל מוריד טל לעולם ואם הוא זמן גשם מוריד גשמים לעולם שם שה'ש חתקציא גדולה ירדת גשמים ממתן חורה שמית שמחה לישראל וגשמים שמחה לכל העמים ולכל העולם בהמה חיה וצוף שוים קיו. ע'ע ע' מים.

ד

דאגה אכל כל מאכל ולא אכל מלח שחה כל משקין ולא שחה מים ביום ידאג מן ריח הפה ובלילה ידאג מפני אסכרה ברכות ט. אחד מן האחין שמת ידאגו כל האחין כולן שבת קהל דאגה בלב איש ישיחנה ר' אמי ור' אסי חד אמר ישיחנה מדעתו וחיא ישיחנה לאחרים יואה לה. אף ישראל מי שיש לו ד' וה' בנים היה דואג ואוכר שמא לא ירד מן למחר שם עני הרואה קרי ביוהכ'פ ידאג כל השנה כולה שם פת. לסופר שבא לבית הספר ורצועה בידו מי דואג? מי שרגיל לעקת בכל יום הוא דואג מוכה כח. אותה מנה לא עשו ישראל את יוהכ'פ והיו דואגים ואומרים שמא נתהייבו שונאיהן של ישראל כלייה? מ'ק ט. אין מוסרין ראשי פרקים אלא לאביר ולכל מי שלבו דואג בקרבן חגיגה יג. אל תצר צרת מחר כי לא תדע מה ילד יום שמא מחר בא ואיננו נמצא כצטער על העולם שאין שלו יבמות סג: לא תעיל דויה (דאגה) בלבך דגברי גיברין קטן דויה מנהרין ק: כתיב דואג וכתיב דוייג בתחילה יושב הקביה ודואג. שמא יצא זה לתרבות רעה שם קו: מרבה נכסים מרבה דאגה אבות ב ובשנת בצורת לא ידאג מדבר באכרהם שנאמר ויהי רעב בארץ והוא היה בטובה ויקוט ירמ' רצו. ע'ע ע' אנחה, בכיה, עצבות, פחד, צער. **דבור** דיבור, (דבר, דברה, מלה, מטיפוט) כל דבור ודבור שיצא מפיו הקביה לטובה אפילו על הנאי לא חזר בו ברכות ו. לימא לן כר מהני מילי מעלייתא דאמרת כשמיה דר'ח שם ה' דברים שביני ובינך כבר נשמעו בין החיים שם יח: הרהור לאו כדבור דמי שם כ: דברה תורה כלשון בני אדם שם לא: לפי שהגשים דברניות הן שם מה: ממהדורר מילי ומסמרטוטי כלמי שם נא: לעולם יהיו דבריו של אדם מועטין לנגר

הקב"ה שם אמר בר קפרא הוה מזבן מילי בדינרי שם כבן פתח ריי ראש
המדברים בכל מקום שם סגן מילי דלא מחוורא מסמכין לה מן אתרין סגין
ירוש' כדכוח ב' כל פיטטיא בישין ופיטטיא דאורייתא טבין שם שם טי אפילו
כל מצותיה של תורה אינן שוות לדבר אחד מן התורה ירוש' פאה א ואמאי
קרו ליה ראש המדברים בכל כקם? שבתנו אין דיבור אלא נחת שם סגן
וישב משה דברים שמשכבין דעתו של אדם, ויגר משה דברים שקשין
לאדם כגידין שם פה מה פטיש זה נחלק לכמה ניצוצות אף כל דיבור
ודיבור שיצא מפי הקב"ה נחלק לע' לשונות. כל דבור ודיבור שיצא מפי
הקב"ה קושרים לו ב' פתרים. כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה נתמלא
כל העולם כולו בשמים וכיון שמדיבור ראשון נתמלא דיבור שני
להיכן הלך? כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה יצתה נשמתו של ישראל.
כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה חזרו ישראל לאחוריהן י"ב מיל
שם פתח: ודבר דבר שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול דבור אסור
הירהר מותר שם קיט: מניין שהדיבור כמעשה? שנאמר בדבר ה' שמים
נעשו שם סגן: איל דברך יבטלו כהיך! מימי לא מלאני לבי לעבור
על דברי חבירי שם קיד: ודיבור מי אסיר (בשבת)? שם קט: שהיו נוסעין
וחונקין על פי הדבור ירוש' שבת מו אלו ואלו דברי אלהים היום הב
עירובין יט אימתי שמחה לאיש במענה פיו? בזמן שדבר בעתו מה טוב
שם נה: אין אלו אלא דברי נביאות שם ס: כל דמותיב מלה קמי רבי
אזיל לשאל בלא ולד שם סגן: לעולם אל יוציא אדם דבר כגונה מפיו
פסחים ג: כשבאתי והרצתי דברים לפני ר"א אמר לי ברית הן הן הדברים
שנאמרו לו למשה בסיני שם דת: כל דברך אינן אלא דברי תימא שם עב:
הפוך בנבילתא ולא תיפך במילי שם קיט: לפי שעברו על עשרת הדיברות
יהא נותן כל אחד ואחד י' גרה ירוש' שקלים ב' למען הקדים קריאה לדיבור
לימדה תורה דיא שלא יאמר אדם דבר לחבירו אלא איפ קורוהו יוסא ה:
עד מתי אתה מגבב דברים? שם עו: מנעל לשונך מדברים בטלים כרי שלא
יבא גרונוך לידי צמאה שם עו: כל המקניט את חבירו אפילו בדברים צריך
לפייסו שם פו: ולא אמרתי דבר שלא שמעתי מפיו רבי לעולם כוכה כה:
דבר זה רבינו הגדול אמרו והמקום יהיה בעורו שם לג: קטן יודע לדבר
אביו לומדו תורה וק"ש שם כב: יהא רעוא דכל כי הנל מילי מעלותא
הדרשון משמאי כינה כה: כל סליק ר' אבא אמר יהא רעוא דא מא' מלחא
בתקבל שם דת: הללו דברי תורה ואין דברי תורה צריכין חיזוק. ודברי

סופרים צליכין חיוק' ריה יט- זכור וזמור בדיבור אחד נאכרו מה שאין
הפ' יכולה לדבר שם בו דברי תורה עניים במקום ועשירים- במקום אחר
'ירוש' ריה נה ועד שלא כלו מתי מדבר לא היה דבור עם משה העני' ל:
אילין מיליא לא מסייען ולא תברן 'ירוש' העני' בייב כל האומר דבר בשם
אומרו מביא גאולה לעולם מנייה טו מלה בסלע משתוקא בתרין שם ית
כל דיבור ודיבור שיוצא מפי הקב"ה נברא ממנו מלאך אחד הניגה יד
שתיקותך יפה מדבוריך! יבמות סה. משום דאתו ממולאי אמריהו מילי
מוליתא שם עי. נאין דברים כשהן יוצאין מפי עושיהן תוכפתא יבבות ה
דברים בגו! כתובות קיא. דיבורא קשה לעינא ומעלי לאשתא נדרים מא.
תוך כדי דיבור כדיבור דמי שם סו. וכמה תוך כדי דיבור? כדי שאלת
שלוש נזיר כ. פה שעתיד לדבר עם השכינה ינק דבר טמא? סוטה יב. עברי
לדבור ירוש' סוטה ז. כשנאמרו דברים לפני ר"י קרא עליו המקרא הזה שפתים
ישק משיב דברים נכוחים גיטין ס. ודברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין
דמו שם יי. מהו לאידבקו בהו? איל מיליהו נפישין. שם גו. אין דברי תורה
מתקיימין אלא במי שמטית עצמו עליהם שם גו. דברים שבע"פ אי אתה
רשאי לאומרן בכתב שם סו. דברים שבלב אינא דברים קידושין טז. אתי
דיבור ומבטל דיבור שם נה. מפני מה בדברות הראשונות לא נאמר בהם
טוב ובדברות האחרונות נאמר בהם טוב? ב"ק נז. דבר הכתוב בהווה שם שם
א מא לכו מלתא דשווא לתרוייכו שם סו. דבר ולא חצי דבר שם עי. תרי
תוך כדי דבור הוי שם עי. אבל אמרו מי שפרע מאנשי דור המבול ומדור
הפלגה הוא עת ד לחפרע ממי שאינו עומד בדיבורו ב"ס סד. והנושא ונותן
בדברים לא קנה שם סה. ודברים אין בהן משום מתוסרי אמנה שם סה.
פטומי מילי בעלמא הוא שם סו. והנושא ונותן בדברים אין לו עליו אונאה
אבל אמרו חכמים כל המבטל את דבריו אין רוח חכם נוחה הימנו כשם
שאונאה במקח כך אונאה בדברים תוכפתא ב"ס נ. עד שלא כלו מז' מדבר
לא היה דיבור ע"ז משה בייב קיא דקר אחד לדור ואין שני דברין לדור
כנהרדון ה. מילי דכדי לא דכירי אינשי שם כט. דברי חכמים בלשון נקיה
שם סה. אחר הדברים אחר דבריו של שטן שם פט. כל המחליף בדבורו כאלו עובד
ע"ז שם צב. כל דיבור לשון קשה ככות יא. חכמים הזהירו בדבריכם אבות א
וכל המרבה דברים מביא חטא שם שם וכל דבריהם כנחלי אש שם ב
פ"מים ששתק ומקבל שכר על השתיקה פ"עמים מדבר ומקבל שכר על
הדיבור ונחית קטו. כשם שהדיבור יפה לבשרים כך דבור רע ללין מנחת פו.

כל המשכת דבר אחד מלמודו עובר בלאו שם צט. דברים שאמרתי לפניכם
טעורת הם בידי הוי"ו. אמרו עליו על ר"ש בן חלפתא שעסקן בדברים
היה שם נו: מה אומנותו של אדם בעוה"ז? ישים עצמו כאלם יכול אף
לדברי תורה? ת"ל צדק תדברון שם פט. דברה תורה לשון הבאי. דברו
חכמים לשון הבאי שם צ: מצוה לשמוע דברי חכמים שם קי. דבר גדול
דברו מרגלים באותה שעה א"ר כי חזק הוא ממנו אלא ממנו כביכול
ערכין טו: ואין דנין דברי תורה מדברי קבלה נדה כג. ג' שותפין יש באדם.
והקב"ה נותן בו ודבור פה שם לא. אמר לא אברא אותה (את האשה) לא
מן הפה שלא תהא דברנית כ"י יח ולמה לא גלה לו? כדי לחבבו בעיניו
וליתן לו שכר על כל דבור ודבור שם יט ואי פטטין את כעי והנה רחל
בתו הדא אמרת שהדבור מצוי בנשים שם ע כל מקום שכתוב דבר דברים
הדברים אלות ותוכחות הם שם יט כ"ל ישראל עומדים לפני הר סיני
וואמרים אם יוספים אנחנו לשמוע ומשה שומע קול הדיבור עצמו וחיה
ויקיר א אפילו דברים שאתה רואה אותן קוצין בתורה תלתלי תלתלים הן
שם יט ואלתיה מקריב בשעת איסור הבמות? הקב"ה א"ל שנאמר ובדברך
עשיתי בדבורך עשיתי שם כב ולא יראה בך ערות דבר ערות דבור זה
נבול הפה שם כד שלומית דהוה פטטא בשלמא שלם לך שלם לכון שם יב
וידבר דבר אימיה דרשב"י כד הוה משתעיא מותר מילין בשבתא א"ל שבתא
היא! והוה שתקא שם כד ולמה נכתבו ה' תיבות על כל סדר וסדר? כנגד
התורה שהיא ה' ספרים כדיר יג משה עד שלא זכה לתורה כתיב בו לא
איש דברים אנכי כיון שזכה לתורה נתרפא לשונו להתחיל לדבר דברים
דבר א מלאך היה מוציא הדיבור מלפני הקב"ה על כל דיבור ודיבור
ומחזירו על כל אחד ואחד מישראל וא"ל מקבל אתה עליון את הדיבור
הזה? כך וכך דינין יש בו. הדיבור עצמו היה מחזר על כל או"א מישראל
וא"ל מקבלנו את עליון? והוא אומר הן והן מיד הדיבור נושקו על פיו
שה"א ב' דיבורים שמעו ישראל מפי הקב"ה. וכיצד היה הדבור יוצא
מפי הקב"ה? מלמד שהיה הדיבור יוצא מימינו של הקב"ה לשמאלן של
ישראל וחזור ועוקף את מחנה ישראל. והקב"ה מקבלו מימינו וחוקקו על
הלוח. הדיבור עצמו היה נחקק מאליהו ב' דברות שמעו ישראל מפי הקב"ה.
ורבנן אמרין כל הדברות שמעו ישראל מפי הקב"ה שם שם ולא היה
הדיבור מדבר עם משה עד שתמו כל אותו הדור שם ב בשעה ששמעו
ישראל בסיני אנכי פרחח נשמתן. חזר הדיבור לפני הקב"ה ואמר רבש"ע

אתה חי וקיים ותורתך חיה וקיימת ושלחתני אצל מתים כלם מתים! באותה שעה חזר הקב"ה והמתיק להם את הדיבור שם ה דברים הללו סתומין כאן ומפורשין במקום אחר וזהו כוונתו כי לא היה הדיבור אלא למשה בלבד ומה ת"ל אל משה ואהרן? כשם שהיה משה כלול לדברות כך אהרן הנחומא בא ה עשרת הדברות כולן בקול אחד יצאו מפי הגבורה מה שאין הפה של הדיוט יכול לדבר שם יתרו יא כל דבר שנאמר בה לי יש בה ברכה שם תרומה ד לא היה מדבר (הקב"ה עם משה) אלא בקול מתן תורה. ובו היה מדבר על כל דבור ודבור. שגור הקב"ה על הדבור שיצא והלך אצל משה ועשה לו הקב"ה שביל שבו יוצא הקול עד משה ולא נשמע לכאן ולכאן. שכל דבור ודבור שיוצא מפי הקב"ה הכל במשקל שם ויקרא א כל הדברים האלה נאמרו בדיבור אחד ושאר כל הדיברות דיבור דיבור בפני עצמו מכילתא יתרו ד מפני מה לא נאמרו עשרת הדברות בתחלת התורה? שם שם ה דברי תורה כל זמן שמתיישנים בגופו של אדם הם משתבחים סגרי עקב מה מלמד שנסתלק מאהרן ודבק במרים מפני שלא היה אהרן עסקן בדברים. מרים אמרה אלי היה דבור ולא פרשתי מאצל בעלי אבות דר"ט הוי דן דברך עד שלא תוציאם מפיו ד"א וזאת ואל תתן אוניך לשמוע דברים בטלים שהן נכוות תחלה לאיבריך שם ד והורתיך אני יורה דברי לתוך פיו כחץ יקוץ שם קע"א כשם שהיה משה כלול לדברים כך היה אהרן כלול לדברות שם וארא קע"א אין לשון ידבר אלא לשון קשה שם שם קע"א עד שלא נבחרה א"י היו כל הארצות כשרות לדיבור משנבראה א"י יצאו כל הארצות שם כא קע"א כיון שהיה משה מדבר היה אהרן מרכין אוניו לשמוע באימה. והדבור יוצא מביניהם כאלו שניהם מדברים שם שם קע"א אדם מדבר עם חבירו הוא שומע רגש קולו אבל אינו רואה מאור וישראל שמעו קול של הקב"ה וראו את הקול יוצא מפי הגבורה בברקים ורעמים שם יתרו רצו ראו דבר של אש יוצא מפי הגבורה ונחצב על הלוחות שם שם ה להודיע שבחן של ישראל שכשעמדו לפני ה' סיני היו שומעין את הדבור ומפרשין אותו שם שם ב' דיקולוגין (מליצים) היו עומדים לפני אדריינוס היה אחד מהם מלמד על הדיבור שהוא יפה ואחד על השתיקה א"ל האחד מרי אין טוב מן הדבור? אלוהי הדבור היאך הכלות מתקלסות והאיך היה משא ומתן בעולם? מיד בא לדבר (המלמד על השתיקה) עמד המלמד על הדבור וספרו על פיו א"ל המלך למה סתרתי אותי? א"ל מרי אני למדתי מן הדבור על הדבור וזה בא למד משלי על שלו שם בהעלותך תשנו

במראה זה מראה דבור שם שם תשט כי דבר ה' בזה המבזה דבור שנאמר
 לו למשה בסני שם שם תשט כדאי היה הדבור לאהרן אלא שגדולת משה
 גדולה שם קרת תשט אין וידבר אלא לשון עז שם שטח תשט אלה הדברים
 מלמד שהיו דברי תוכחות שם דב"ם תשט משה מתחלה אמר לא איש
 דברים אנכי כיון שלמדו הקב"ה בתקונו התחיל צווח אלה הדברים
 שם שם תשט כך אמר משה אצל הקב"ה שברא את הפה וארץ הדבור לא
 איש דברים אנכי אבל אצל ישראל אלה הדברים שם שם תשט שלא
 תאמר וכי לא נתנבא משה אלא י' דברות מנין לכל הדברות שבתורה
 קלות וחמורות הכללות והפרטות הגופין והדקדוקין? ת"ל ככל אשר צוה
 שם שם תאמר הקב"ה שמעו דבר עד שלא תשמעו דבר שמעו דברי תורה
 עד שלא תשמעו דברי נבואה שמעו דברי נבואה עד שלא תשמעו תוכחות
 שם יומי וסד לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך בדבור אחד נאמרו
 שם תהלים תשט בדוד שנדבר עמו בחזיון ובדבור שם שם תאמר הקב"ה
 לירמי נתתי עשרת הדברות לישראל והם הפכום לרעה שם איכה תתקצט
 מה הים הזה בין גל גל גלגלים קטנים כך בין דבור לדבור דקדוקים של
 תורה שם שה"ש תתקצט סוף דבר הכל נשמע סוף דבורו של אדם הכל
 משמיעין את מעשיו כשר היה פלוני זה ירא שמים היה פלוני זה. למה
 קורין אותו דבר? דדבור טבין עם בישין שם קהלת תתקצט וכך אורייתא
 מתפרשת בע' אנפין והכי היא בכל מלה ומלה דאורייתא והר בראשית ולית
 מלה זעירא באורייתא ולית בה כמה ארחין ושביילין ורזין בחכמתא
 עלאה שם תולדות כל מלי דאורייתא כללו מלין עלאין ויקירין שם ויצא
 ולית לך מלה באורייתא דלאו אית בה רזין עלאין וקדישין שם סקן ביומיו
 קדמאי הוה בר נש אמר לחבריה אימא לי מלה חדא באורייתא וטול
 מנה כסף השתא אמר בר נש לחבריה טול מנה כסף ואשתדל באורייתא
 ולית מאן דירכין אודניה שם תרומה כל מלה ומלה לא הוי מתקיים עד
 דסליק ברעותא ומברי אדם דיהוי משתדל באורייתא ובגיניה אתקיים עלמא
 שם שם ואסור למקרי בספרא דאורייתא בר חד בלחודיו וכלא ציחון
 ושחקין בגין דישמעון מלין מפומי' כאלו קבילו לה בההיא שעתא מטורא
 דסיני שם ויקהל לית לך מלה באורייתא דאמרין כללו חברייא דא הכי
 ודא הכי דלא אזיל כלל לאתר חד ולמביע חד שם ויקרא ולית לך מלה
 באורייתא או אות זעירא דלא רמיוז בחכמתא עלאה ותליין מיניה תלי
 תלין רזין דחכמתא עלאה שם אחי כל מלי דאורייתא סתום וגליא ככא

דשמה סתום וגליא שם עם מלין דאורייתא לא מקבלין טומאה שם קדוש
זוי לההוא בר נש דאמר דהא אורייתא אתר לאחזאה ספורים בעלמא
דמלין דהדיוטא שם בהעדותך אסור לאקדמה במלה דאורייתא עד דישמע
מלה וידע לה על בוריה שם בך ולית לך מלה באורייתא דלית בה כמה
בוציצין מצהרן לכל סטר שם שם כמה חביבין מלי דאורייתא דלית לך
מלה זעירא דלא תשכח לה באורייתא שם פנחס ולית מלה זעיר דאתיא
באורייתא דלא נפקת מפומיה דקב"ה שם שם צ"ע צ"ע אותיות, אמירה,
דרשה, נבול פה, פה, קול, שיחה, שתיקה.

דבורה, צ" דבש.

דבקות אלו בנ"א שהיו אוכלים ושותים זה עם זה ודובקין מטותיהן זו
בזו שבת סב: וכי דרכו של בועז לדבק עם הנשים? כיון דחזא
ירות דבקה בה אמר שרי לאידבוקי בה שם קי: הרוצה שיתעשר ידבק
בזרעו של אהרן שם סח"ס שם כל שיש בו ג' סימנים הללו (רחמנים וביישנים
דגומ"ח) ראוי להדבק באומה זו יבמות ע"ה. ההוא יומא דהוה ליה נח
נפשיה פתח עלי' ההוא ספדנא שמחה לתוגה נהפכה ששון ויגון נדבקו
ס"ק כה: לעולם ידבק אדם בג' דברים ויתרחק מג' דברים שם ק"ה. ואחם
הדבקים בה' אלהיכם וכי אפשר לאדבוקי בשכינה והכתיב כי ה' אלהיך
אש אוכלה? אלא כל המשיא בתו לת"ח והעושה פרקמטיא לת"ח והמהנה
ית"ח מנכסיו מצלה עליו הכתוב כאילו מדבק בשכינה כתובות ק"א: אהר?
ה' אלהיכם. תלכו וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה? אלא להלך
אחר מדותיו של הקב"ה מה הוא מלבש ערומים אף אתה תלבש ערומים
סוטה י"ה. ורות דבקה בו אמר הקב"ה יבואו בני הנשוקה (ערפה) ויפלו
ביד בני הדבקה שם סב: א"ל (אונקלוס לטיטוס) ישראל מהו לאידבוקי
בה? גיטין נ"ו. אם ראית ב' בני אדם שמתגרים זה בזה שמך פסול יש
באחד מהן דאין מניחין אותו לידבק אחד בחבירו קדושין ע"ה מדביק אדם
יתורה נביאים וכתובים כאחד ב"ב יג: זו רות המואביה ששבה ונדבקה
בבית לחם שם צ"ה לעולם ידבק אדם בטובים שם ק"ה. ואחם הדבקים
בה' אלקיכם כשתי תמרות הדבקות זו בזו. דבוקים ממש סנהדרין ס"ה.
קרב לגבי דהינא ואידהן שנועות סו: איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם?
חבר טוב אכותב. והתורה נקנית במיד דברים בדבוק (ג"א בדקדוק) חברים

שם ו ה כתנורת עור שהן דבוקים לעור כ' ו אין ארור מתדבק בברוך
 שם נט בג' לשונות של חבה חבב הקב"ה את ישראל בדביקה בחשיקה ובחפיצה
 שם ס וכיון שעשה משה את הפסח גזר הקב"ה לד' רוחות העולם ומן
 הרוחות שבג"ע הלכו ונבדקו באותו הפסח ש"ר יש לאהבה את ה' אלקיך
 ולדבקה בו אי זהו דיבוק ? שמאלו תחת לראשי י"הש"ר ב קדושים תהיו
 למה ? לפי שהדבקתי אתכם למתני תנהומא קדושים ה כשם שהעמיד מלכים
 חכמים ונביאים לישראל כך העמיד לאוה"ע ונדבקו מלכיהם ונביאיהם וחכמיהם
 של ישראל עם האומות שם כלק א כל המדבק בעוברי עבירה אע"פ שלא
 עשה כמעשיהם ה"ז מקבל פורענות וכל המדבק בעושי מצוה אע"פ שלא
 עשה כמעשיהם ה"ז מקבל שכר אבות דר"ג ד אם חפץ אתה להדבק באהבת
 חבירך הוי נושא ונותן בטובתו ד"א וטא ב ישראל שמדבקים לחייו של
 עולם על אחת כו"כ שיהיו קיימים לעולם ילקוט ואהחנן תהבד ולמדתם שתהא
 למודך תם כדי שיהא ריוח בין הדבקים שם עקב תתע וכו תדבקון הפרישו
 עצמכם מע"ז ודבקו במקום שם ראה תתפו אוי להם לרשעים ולדבקהם
 ואשריהם לצדיקים ולדבקהם שם ירמ' רצא ומה המלבושים שדבוקים לצדיקים
 ירדו לאש ולא ניוזקו ישראל שהיו דבוקים לצדיקו של עולם שהוא חי
 וקיים על אחת כו"כ שינצלו מדינה של גיהנם שם שם שם ע"צ ע'
 חברותא, קורבה.

דבר, ע' דבור.

דבש (דובשן, דובש, דבורה) האי דובשא דתמרי מברכין עלויה שהכל
 נהיה בדברו מיט ? זיעה בעלמא הוא ברכות דה' ו' דברים מרפאין
 את החולה מחלי ורפואתן רפואה דבש שם מד: דבש אחד מששים למן
 שם נו: והסופגנין והדובשנין והאסקריטין פטורין מן החלה הזה א ד המוציא
 דבש כדי ליתן על הכתית (פצע שעיג סוס וגמל) שבת ע"ז הדביש (נתקלקל
 הדבש) למאי חזי ? לכתיתא דגמלי שם קיד: לנצרים לחם לזקנים שמן
 לתינוקות דבש יומא עה: אכל דבילה קעילית ושתה דבש וחלב ונכנס למקדש
 חייב שם ע"ז מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו דבש וכל מיני מתיקה
 שהדבש וכל מיני מתיקה מאירין מאור עינו של אדם שם ע"ז אבל קודם
 אכילה מגרר גריר (הדבש) מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו אריה בדבש
 אף סולת נקיה בדבש. אפילו קמחא דשערו דובשא שם שם שם רב"י איקלע
 לבני ברק חזינהו להנהו עיזי דקאכלן תותי תאיני וקנטין דובשא מתאיני

והלבא טייף מנייהו ומיערב בהדי הדדי אמר היינו זבת חלב ודבש. אמר ריב"ד
מלוד לאונו ג' מילין פ"א קדמתי בנשף והלכתי עד קרסולי בדבש של
תאנינים. אמר ר"ל לדידי חזי לי זבת חלב ודבש של ציפורי והוי שיתסר
מילין אשיתסר מילין. אמר רבנ"ה לדידי חזי לי זבת חלב ודבש של כל
א"י כהבות קיא: הנודר מן הדבש מותר בדבש תמרים נדרים ג. מאי נופת
צופים? זה דבש הבא מן הצופיא סוטה סח: ליתי עפרא מטולא דבירת
הכסא וניגבול בדובשא וניכול דמעלי ליה נישין סט. ותנאי ב"ד הוא שיהא
שופך יינו ומציל את דובשנו של חבירו ב"ק קיד: לא חרדל מסרסן (את
הדבורים) אלא מחוך שפיהן חד חזרות ואוכלות את דובשנן ב"ב פ.
דבש בכורות אינו לא אוכל ולא משקה שם שם נהירנא כד הוו בצע
יגוקא חרובא והוה נגיד הוטא דדובשא על תרין דרעוהי שם צא א"ל
לר"ע) לכך אני משחק כל זמן שאני רואה רבי שאין יינו מחמיץ ואין
פשתנו לוקה ואין דובשנו מדביש סנהדרין קא דבש וכל מיני מתיקה קשין
למכה. עבר על דברי הרופא ואכל דבש וכל מיני מתיקה מכתו גרוגתני
ירוש' הוריות נ מרבה אני דבש דבורים שאין לו שם לזוי ומוציא אני דבש הגזין
והצירעין שיש לו שם לזוי בכורות ו: מפני מה אמרו דבש דבורים מותר? מפני
שמכניסות אותו לגופן ואין ממצות אותו מגופן שם שם שם מעט דבש דבש בריא
(קשה) כאבן כ"י צא אומרים לה לצרעה לא מן דובשך ולא מן עוקצך
בס"ד כ מה הדבורה הזו דובשה מתוק ועוקצה מר. דובשה לבעלה ועוקצה
לאחרים כך דברי תורה סם חיים לישראל וסם המות לאה"ע. מה הדבורה
הזאת כל מה שהיא מסגלת לבעליה דביר א דבש וחלב מה הם מתוקין
אף דברי תורה מתוקין. אי מה דבש יש בו קצרים (חלקים מאוסים) יכול
אף ד"ת כן? ת"ל חלב. מה דבש וחלב כשמעורבין זה בזה אין מוזקין
הגוף כך ד"ת שהש"ר א כל מי שאומר דברי תורה ואינן ערבין על
שומעיהן כדבש זה הבא מצוף נוח לו שלא לאמרן שם ד צלן של דבורים
אין בו ממש קה"ר ד מה דבורה זו כיון שהיא מכה לאדם מיד מתה אף
אתם הנוגע בכם מיד נפשו יוצאה תחומא שלח האוכל רביעית של דבש
לבו נעקר אמר ר"י ועל לב ריקן כזה רבתי א אי קלים (פירות א"י) יכול
לא יהו שמנים? ת"ל ארץ זבת חלב ודבש שמנים כחלב ומתוקים כדבש
לוקט שלח השם ויניקוהו דבש מסלע זו משנה שם האוינו תתקד אם תאמר
שארין בכל המשקין מתוק מדבש ד"ת מתוק מדבש שם תהלים תרונו כל זמן
שאתה משמיע קולך בהם הם נעשים לך דבש וחלב שם מסלי תתקט דבש

מצאת. אכול. דייך זה בן עזאי פן תשבענו זה בן זומא יש יש תתקטל.
 ע"ע ע"מתיקות.

דג (דגים, דג מלית, גילדנא, הרסנא, כוורא, כילכיד, מוניני, נון, צחנה, שוביטא, ציר דגים) וינצלו את מצרים עשאו כמצולה שאין בה דגים ברכות ט: מה דגים שבים מים מכסים עליהם ואין עין הרע שולטת בהם. אף זרעו של יוסף שם כן הרגיל בדגים קטנים אינו בא לירי חולי מעים ולא עוד אלא שדגים קטנים מפרין ומרבין כל גופו של אדם שם ט. כל נפש-משיב נפש אפילו גילדני דבי גילי (דגים קטנים הגדלים באגם): דג קטן מליח פעמים שהוא ממית בז' בי"ז ובכ"ז וא"ל בכ"ג ולא אמרן אלא במטוי ולא מטה (נצלה ולא נצלה) אבל מטוי שפיר לית לן בה שם מה י' דברים מביאין את האדם לידי תחתוניות ושדרו של דג ודג מליח שאינו מבושל כל צרכו שם נה. י' דברים מרפאין את התולדה מחליו ורפואתו רפואה וי"א אף דגים קטנים ש: נו: משל לשועל שהיה מהלך ע"ג הנהר וראה דגים שהיו מתקבצים ממקום למקום אזל מפניה מה אחם בורחים? שם סא: בצל שנתנו בתוך ערשים ר"י מתיר בצחנה (מאכל מדגים קטנים) שאינו אלא ליתול את הוזהמא חרומות י' א ג' כל זמן שמזיקין מוסיפין גבורה דג ונחש וחזיר שבהו: מהו לכתוב תפילין ע"ג עור של דג טהור? א"ל אם יבוא אליהו ויאמר שם קה. רבא מלח (בע"ש) שיבוטא שם קיט: חוץ מן המליח הישן ודגים מלוחין קטנים שהדחתן זו הוא גמר מלאכתן שם קסט: ביניתא דאיטווא בהדי בשרא-אסרה רבא למיכלי משום דקשיא לריחא ולדבר אחר פסחים עו: עור דג-כולן קשין לדבר אחר (תשמיש). דג שיבוטא ביומא ניסן שם קיב: ואמת ה' לעולם דגים שבים אמרוהו שם קיח: הביאו לפני יותר מש' מיני דגים קטנים בתמחוי יקדים יא. זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים רב-ושמואל ח"א-דגים וח"א עריות. כשהיו ישראל שואבין מים הקב"ה מזמן להם בתוך המים דגים קטנים בכדיהן יוסא עה. האי צחנתא דגב נהרא שריא מיט? אלימא משום דרדיפי מיא והאי דג טכא כיון דלית ליה חוט השדרה לא מצא קאים והא קא חזינן דקאי? סוכה יא דגים קטנים מלוחים אין בהם משום בשולי עכו"ם כיצא טו. רב איקלע לבי ר"ש אייתו לקמיהו ההוא כוורא תילתא בישולא תילתא מילתא ותילתא טוויא. ציידא כוורא סמוך למיסרחיה מעלי מ"ק יא. ליתן בחכה הועלה מה יעשו דגי רקק? שם בהגרי שנתנו לה בן להניק לא תאכל עמו דברים הרעים לחלב כגון דגים

קטנים כתובות ס: דאכלה כוורי הוה לה בני חנינני שם סא. דג הבא מביח צייד רצה לאכלו במלח אוכלו צלי אוכלו מבושל נדרים ב: (הנודר) מן המלח אין אסור אלא מן המלח של דג. דג דגים שאני טועם אסור בהן בין גדולים בין קטנים בין מלוחים בין תפלים שם נא: כגון שהקיו דם דלא אכול דגים. אין מקיון לא על דגים שם נר: נון סמך עין נונא סמא לעינים שם שם שם כל נון אנא אכיל פחות מן ליטרא כילכיד אנא טעים ירוש' נדרים ואלו בדור המבול לא נגזרה גזירה על דגים שבים קידושין יב המרביע ב' מינים שבים לוקה. המנהיג בעיזא ושיבוטא מהו? ב"ק נה. אני עתיד ליפרע ממי שמערב קרבי דגים טמאין בקרבי דגים טהורין ומוכרן לישראל. שאין מטמאין בשרצים ב"ט סא: ביניתא אכרסה תקלה (לפי בטנה נשקלת) שם עט: זימנא חדא הוה קא אזלינן בספינתא וחזינן ההוא כוורא דיהבא ליה אכלה טינא באוסיא ואדחוהי מיא ושדיה לגודא וחרוב מיניה ס' מסווי ואכול מיניה ס' מחווי ומלחו מיניה ס' מחווי ב"ב ענ: כוורא מליחא מעלי בשרא מליחא לא מעלי שם ער: כל מילי עתיקא מעליא לגר מתמרי ושיכרא והרסנא שם צא: ודגים בני מלאכה נינהו? אין סנהדרין נט: אין בן דוד בא עד שיתבקש דג לחולה ולא ימצא שם צח. לא תינטוש (תפשוט) גילדנא מאודניה דלא ליזיל משכיה (עורו) לחבלא אלא צלי יתיה בנורא שם ק: מה דגים שבים כיון שעולין לייבשה מיד מתים אף בנ"א כיון שפורשין מדברי תורה וממצורת מיד מתים ע"ז נ: מה דגים שבים כל הגדול מחבירו בולע את חבירו אף בנ"א אלמלא מוראה של מלכות כל הגדול מחבירו בולע את חבירו שם ד. שני לדג דם שני לדם דג שלישי לו סכ"תא. חלא לסיבורי ומוניני (דגים קטנים) לחצניתא שם כט. כגון אקונא ואפונס כטספטייא ואכספטיים ואוטנס מותר. אכריו ר"א בקיסרי קרבי דגים ועוברין ניקחין מכל אדם חזקתן אינן באים אלא מפלוס: ואספמיא שם טט. חלזון גופו דומה לים וברייתו דומה לדג סנהות מה. דגים דלאו בני שחיטה נינהו מגלן? אם את כל דגי הים יאסף להם באסיפה בעלמא סגי להו חולין כו: עופות יש להן קשקשת ברגליהם כדגים שם שם שם שלך זה השולח דגים מן הים עם סנ. ז' מאות מיני דגים הן וח' מאות מיני חגבים שם שם: כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר ויש שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת שם סו: כל הבשר אסור לבשל בחלב חוץ מבשר דגים וחגבים ים ק: הנודר מן הבשר מותר בבשר דגים וחגבים עם קר. דגים שעלו בקערה מותר לאוכלן בכותח שם קיא: דג טמא שבלע דג טהור מותר

באכילה. דג טמא משריץ דג טהור מטיל בצים. רוב דגים במינן משריצי
בכורות ז: הדולפנין פריין ורבינן כבני אדם. מאי דולפנין? בני ימא וחציו
אדם וחציו דג. הכל משמשין פנים נגד עורף חוץ מג' שמשמשין פנים
כנגד פנים דג ואדם ונחש שם ה. אינו דומה טעם דג העולה מעכו לעולה
מצידון ולעולה מאספמייא ב"ר ה יעקב איש כפר גבוראי הורה בצור
דגים טעונין שחיטה שם ז מביא ב' דגים חד מיירן וחד אספרון וקושרן
בגמי וממשיכן בנהר או בים אסור לעשות כן משום כלאים שם שם אף
הדגים מוגישים (בגשם). עובדא הוה בהדה עכו וצד חד נון ושמו יתיה
ש' לטרין ותקילו יתיה ר' לטרין הוו תמן חד סב צייד א"ל דלא נחת
הביעתא (מטר) וכיון דנחת צדי חד נון ר' לטרין ותקלו ואשכחניה ש'
לטרין שם ג דומה לדגה גדולה דנפצה עוברת ומלאה ארעא שם לו מה
דגים הללו אין נתפסין אלא בגרונם כך בניך אין נתפסין אלא בגרונם.
מה דגים הללו גדלין במים כיון שיורדה טפה אחת מלמעלה מקבלין
אותה בצמאון כמו שלא טעמו טעם מים מימיהן כך הן ישראל גדלין
במים בתורה כיון שהן שומעין דבר חדש מן התורה הן מקבלין אוהו
בצמאון שם זו כל דאסר לן רחמנא שרא לן כותיה אסר לן בשר חזיר
שרא לן מוחא דשיבוטא ויקרי כו ז' מאות מיני דגים טהורים וח' מאות
מיני חגבים טהורים ועופות לאין מספר וכלן גלו עם ישראל לבבל
וכשחזרו חזרו עמהם חוץ מדג אחד ששמו שיבוטא. ודגים היאך גלו?
דרך תהום גלו איכר פתיחא כשנפל גורל המן באדר אמר החדש הזה
מול דגים כשם שהדגים בולעין כך אני בולע אותן א"ל הקב"ה רשע!
דגים פעמים נבלעין ופעמים בולעין אסתרו כל דמות שברא הקב"ה
ביבשה ברא בים בדגים. ממונה היה הדג מו' ימי בראשית לבלוע את
יונה תנחומא ויקרא ח דגל דן בצפון אשר ונפתלי עמו כנגדן משמשין עם
החמה בצפון גדי דלי דגים ילקוט שקדי תיה והיה יונה ג' ימים וג' לילות
במעי הדג ולא התפלל אמר הקב"ה אני הרחבתי לו מקום במעי דג זכר
כדי שלא יצטער והוא אינו מתפלל אני מזמן דגה מעוברת שם"ה אלפים
רבבות דגים קטנים כדי שיצטער ויתפלל. וא"ל דגה לדג איש נביא שבמעין
שגרני הקב"ה לבלעו אם אתה פלטו הרי טוב ואם לאו זאני בולעך
עמו. מיד פלטו ובלעתו הדגה והיה בצער גדול מתוך הדוחק ומתוך
הטנוף שם יונה הקי וטעמו (של לויתן) כטעם ראש של דג שבים טבריא
שם אובתקכו. ע"ע ע' אכילה ושחיה, לויתן.

דגל (נס) המעביר ד' אמית ברה"ר מקורה פטור לפי שאינו דומה לדגלי מדבר שבת צח. המוכר את הספינה מכר את החורן ואת הנס ב"ב עג. אין דגלים אלא צבאות שס"ו טו מהו מדבר שור? שנתאוו ישראל לעשות בו שורות שורות דגלים שם כד ובשם אלקינו נדגול שקבע הקב"ה שמו בשמנו ועשה אותנו דגלים. חיבה גדולה חיבבן הקב"ה שעשאם דגלים כמלאכי השרת כדי שיהיו ניכרין במד"ב אמר הקב"ה יש לאומות דגלים ואין חביב עלי אלא דגלו של יעקב. בשעה שנגלה הקב"ה על הר סיני ירדו עמו כ"ב רבבות של מלאכים והיו כלם עשויים דגלים דגלים כיון שראו אותן ישראל שהם עשויים דגלים התחילו מתאווים לדגלים אמרו אלואי כך אנו נעשים דגלים כמותן! שם שם מכאן למדנו שהיו הדגלים גדולה וגדר לישראל שם שם איומה כנגדלות ובמה אתם כנגדלות? בדגלים שנתתי לכם שם שם א"ל הקב"ה למשה עשה אותם דגלים לשמי. סימנין היו לכל נשיא ונשיא מפה וצבע על כל מפה. ראוכלן אבנו אודם ומפה שלו צביע אדום ומצוייר עליו דודאים שמעון פטדה ומפה שלו ירוק ומצוייר שכם לו ברכת ומפה שלו שליש לבן ושלש שחור ושלש אדום ומצוייר אורים ותומים יהודה גפן וצבע מפה שלו דמותו כמן שמים ומצוייר אריה יששכר ספיר ומפה שחור דומה לכחול ומצוייר שמש וירח. זבולון יהלם וצבע לבן ומצוייר ספינה. דן לשם וצבע דומה לספיר ומצוייר נחש גד שבו וצבע מעורב שחור ולבן ומצוייר מחנה. גפתלי אחלמה וצבע דומה לזין צלף שאין אדמותו עזה ומצוייר אילה. אשר חדשיש וצבע דומה לאבן יקרה שמתקשטות בו הנשים ומצוייר אילן זית. יוסף שוהם וצבע שחור עד מאד ומצוייר לב' הנשיאים אפרים ומנשה מצרים ועל מפה של אפרים שור ועל של מנשה ראם. בנימין ישפה וצבע דומה לז"ב הצבעים ומצוייר זאב ים שם בשעה שאמר הקב"ה למשה עשה אותם דגלים כמו שנתאוו התחיל משה מיצר אמר עכשיו עתידה המחלוקת להנתן בין השבטים אם אני אומר לשבטו של יהודה ש שרה במורח והוא אומר אי אפשי אלא בדרום וכן כל שבט ושבט. א"ל הקב"ה משה מה איכפת לך? אין צריך לך מעצמן הן מכירין דירתן אלא דייתוקי יש בידן מיעקב אביהם היאך לשרות בדגלים שם שם כשם שברא הקב"ה ד' רוחות וכנגדן ד' דגלים אף כך סיבב לכסאו ד' מלאכים עם שם אמרה כנסת ישראל הביאני הקב"ה למרתף גדול של יין זה סיני ושם ראיתי מיכאל ודגלו גבריאל ודגלו וראו עיני טקסם של מעלה ואהבתי אותם באותה שעה אמר הקב"ה למשה הואיל ורצונם של בני לחנות בדגלים יחנו בדגלים שהש"ר ב כך כשהיו ישראל במצרים היו משועבדין בטיט ולבגנם והיו

מאוסין בעיני המצריים. וכיון שראום דגלים חונים על הים בטקסים מלכים
התחילו המצריים נאנחין ואומרים ווי מה שלחנו מארצנו! שם ד איזמה
כנדגלות כדגלין של מעלן כגון מיכאל ודגלו גבראל ודגלו שם ו קדושים
וגדולים היו ישראל בדגליהם וכל אוה"ע היו מסתכלין בהן ותמיהין ואומרים
מי זאת הנשקפה כמו שחר? אל אוה"ע שובי שובי השולמית הדבקי
לנו ואנו עושין אתכם שלטונים ודוכסין והגמונים. וישראל אומרים להם
מה תחוו בשולמית ומה גדולה אתם נותנין לנו? שמה כמחולת המחנים
עמא אתם יכולין ליתן לנו כגדולה שנתן לנו אלקיננו במדבר בדגל מחנה
יהודה דגל מחנה אפרים דגל מחנה דן? וירא (בלעם) את ישראל שוכן
לשבטיו אלו הדגלים, מכאן למדנו שהיו הדגלים גדולה וכבוד הנחומא
במדבר יא ואם תעשו כן וטענתם את מטתי כשם שצויתי (יעקב) אתכם
הקב"ה עתיד להשרות אתכם ודגלים דגלים. כיון שצאו ישראל ממצרים
אמר הקב"ה הרי השעה שיעשו דגלים כשם שבשרן אביהן שם שם יב בכל
מקום יהודה ראשון תחלה לדגלים. ולעת"ל בזכות הדגלים אני גואל אתכם
ומדלג על הקץ שם שם יד מה גפן זאת אינה נטועה בערבוביא אלא שורות
שורות כך ישראל חונין במדבר דגלים דגלים איש על דגלו באותות ופסוק
וישב קמו וכן אתה מוצא כשאמר הקב"ה למשה שיעשה אותם דגלים אמר
השרה אותם לדגליהם לכל רוח מנין אלפים אמה שם במדבר חרפו כך ברא
הקביה ע' אומות ומכלם לא אהב אלא ישראל ועשה אותם דגלים שם תהלים

ת"א

דגל, ע' תבואה.

דוב, ע' בהמורת וחיות.

דוגמא, ע' משל.

דוד המלך (ישי, בת שבע, אביגיל, אבנר, יואב) ודוד בפלגא דלילא
הוא קאזי מאורתא הוה קאי? הכי קאמר דוד מעולם לא
עבר עלי חצות לילה בשינה. עד חצות לילה היה עוסק בדית מכאן ואילך
בשירות ותושבחות ברכות:: כנור היה תלוי למעלה ממסתו של דוד וכיון
שהגיע חצות הלילה בא רוח צפנית ונושבת בו ומנגן כאלו מיד היה עומד
ועוסק בתורה עד שפלה עמוד השחר. נכנסו חכמי ישראל אצלו אל
אדוננו המלך עמר ישראל צריכין פרנסה! שם שם משה לעולם הוה ידע

ודוד גמי הוה ידע. כן אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע לא חסיד אני
 שכל מלכי מזרח ומערב ישנים עד ג' שעורא ואני חצות לילה אקום?
 רבש"ע לא חסיד אני שכל מלכי מזרח ומערב יושבים אגודות אגודות
 בכבוד ואני ידי מלוכלכות בדם ובשפיר ובשליא כדי לטהר אשה
 לבעלה? ולא עוד אלא כל מה שאני עושה אני נמלך במפיבשת רבי שם ה.
 ולמה נקרא שמו מפיבשת? שהיה מבייש פני דוד בהלכה לפיכך זכה
 דוד ויצא ממנו כלבאב שם שם אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע מובטח
 אני בך שאתה משלם שכר טוב לצדיקים לעת"ל אבל איני יודע אם
 יש לי חלק ביניהם אם לאו שמא יגרום החטא? שם שם שם מזמור
 לדוד בברחו מפני אבשלום בנו קינה לדוד מבעי ליה? אף כן דוד כיון
 שא"ל הקב"ה הנני מקים עליך רעה מביתך היה עצב אמר שמא עבד
 או ממזר? שם ז: פיה פתחה בחכמה כנגד מי אמר שלמה מקרא זה?
 לא אמרו אלא כנגד דוד אביו שדר בה' עולמים ואמר שירה שם י. הני ה'
 ברכי נפשי כנגד מי אמר דוד? לא אמרן אלא כנגד הקב"ה וכנגד נשמה
 שם שם שם כל פרשה החביבה על דוד פתח בה באשרי וסיים בה באשרי
 שם שם: דוד ושלמה תקנו בונה ירושלים (בבה"מ) דוד תקן על ישראל
 עמך. כל שלא אמר מלכות בית דוד בבונה ירושלים לא יצא ידי חובתו
 שם מח: כל שנותני של דוד לא ראה חלום טוב שם נה: הוואה דוד בתלום יצפה לחסידות
 שם נו: א"ל דוד לשאל מן התורה בן הריגה אתה. א"ל הקב"ה לדוד מסית קרית לי הרי
 אני מכש לך בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן יודעים אותו שם סב: דוד
 שא"ל ראבשלום לך בשלום הלך ונתלה שם סד. אמר הקב"ה לדוד ימים
 מלאים אני מונה לך ואיני מונה לך חסרים יוש' ברכוה נ אמר דוד
 לפני הקב"ה רבש"ע מחול לי על אותו עון (בת שבט) א"ל מחול לך
 א"ל עשה עמי אות בחיי! כשבנה שלמה את ביהמ"ק ביקש להכניס ארון
 לבית קה"ק דבקו שצרים זה בזה אמר שלמה כ"ד רגנות ולא נענה. כיון
 שאמר זכרה לחסדי דוד עבדך מיד נענה באותה שעה נהפכו פני כל שונאי
 דוד כשולץ קדירה שבת י. אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע הודיעני ד' קצי!
 א"ל בשבת תמות. אמות באחד בשבת! א"ל כבר הגיעה מלכות שלמה
 בנך. טוב לי יום אחד שאתה עוסק בתורה מאלף עולות שעתיד שלמה בנך
 להקריב לפני שם שם שלח שלמה לבי מדרשא אבא מת ומוטל בחמה
 וכלבים של בית אבא רעבים מה אעשה? שם שם: כל האומר דוד חטא
 אינו אלא טועה שם נו. כל היוצא למלחמת בית דוד כותב גט כריתות

לאשתו שם שם קיבל דוד לשון הרע שם שם שם בשעה שאמר דוד
למפיבשת אתה וציבא תחלקו את השדה יצתה בת קול וא"ל רחבעם וירבעם
תחלקו את המלוכה. אילמלי לא קבל דוד לשון הרע לא נחלקה מלכות בית
דוד שם שם: דוד מלך ישראל מת אין מחללין עליו את השבת שם קנא:
לכל תכלה ראיתי קץ דבר זה אמרו דוד ולא פירשו עיר בן בא. דוד גלי
מסכתא שאול לא גלי מסכתא שם נג כל תושבחות האמורות בספר תהלים
כולן דוד אמרן. כל שירות ותשבחות שאמר דוד בספר תהלים כנגד עצמו
אמרן. כנגד צבור אמרן. לדוד מזמור מלמד ששרתה עליו שכינה ואח"כ אמר
שירה שמים קיו. ועשיתי לך שם גדול והו שאומרים מגן דוד שם שם: אורך
כי עניתני אמר דוד אכן מאסו הבונים אמר ישי שם קיט. אומר לו לדוד
טול וברך אמר להן. אני אברך ולי נאה לברך שם שם: וכי עלתה על
דעתו של דוד שיהא חי וקים לעולמים? אלא כך אמר דוד לפני הקב"ה
רבש"צ אוכה שיהיו דברי נאמרין בבתי כנסיות ובבמ"ד ירוש' שקלים ב
אין דוד שאין בו ליצנין כדורו של דוד. היו הולכין אצל חלונותיו של
דוד. אומרין לו דוד דוד אימתי יבנה ביהמ"ק אימתי בית ה' נלך? והיה
דוד אומר אע"פ שמתכוונין להכעיסני יבא עלי אם לא הייתי שמים
בדבריהם שם שם ו' חדשים נצטרע דוד ופרשו הימנו סנהדרין ונסתלקה
הימנו שכינה. קבל דוד לשון הרע יוסא כב: וכה דוד ונטלו של ארון
שם עב: כיון שהגיע (המעין שיצא מבית קה"ק) לפתח בית דוד נעשה
כנחל שוטף שם עה. שנתייה דמר כדרב ודרב כדרכי ודרכי כדוד ודוד
כדסוסיא ודסוסיא שיתין נשמי סוכה כו: הני ט"ו מצלות כנגד מי אמרם
דוד? בשעה שכרה דוד שיתין קפא תהומא ובעי למשטפא עלמא אמר
דוד ט"ו מצלות והורידן שם נג. כנגד י' לגימות שנתן גבל לעבדי דוד
ר"ה ית. ושלח לי סימנא (לקדוש החדש) דוד מלך ישראל חי וקים שם כה.
מי שענה את דוד ואת שלמה בנו בירושלם הוא יענה אתכם תענית טו.
בא דוד והעמידן (המשמרות) על כ"ב שם כו. ודוד הוא הקטן הוא בקטנותו
מתחילתו ועד סופו טינה יא. דוד ושלמה שנמשחו בקרן נמשכת מלכותן
שם יר: לעולם אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך שהרי ב' גדולי הדור
ברכות ב' הדיוטות דוד ודניאל דוד דברכיה ארונה שם טו: א"ל הקב"ה
לדוד דוד שירה אתה אומר על מפלתו של שאול? אלמלי אתה שאול
הוא דוד איבדתי כמה דוד מפניו מ"ק טו: דוד ביקש עליהם (על ברד
ושלג רחמים והורידן לארץ חגיגה יב: זה ישי אבי דוד שנכנס באוכלוסא

יציא באוכלוסא. א"ל דואג (לשאול) עד שאתה משאל עליי (על דוד). אם הגון הוא
 למלכות. שאל עליי אם ראוי לבא בקהל אם לא? מ"ט? דקאתי מרות המואביה
 יכנסת עי: אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע שני מוסרות שהיו עלי פתחתם
 רות המואביה ונעמה העמונית. מלמד שהיה רחבעם יושב בחיקו של
 דוד. אמר דוד אני אמרתי עתה באתי ולא ידעתי שבמגילת ספר כחוב עלי
 שם עי. בדקו ולא מצאו אמר (דוד) אין הדבר (עצירת גשמים) תלוי אלא
 בי מיד ויבקש דוד שם עת: אלא אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע יהי רצון
 שיאמרו דבר שמועה כפי בעוה"ו! שם עי: א"ת נאזה תהלה אלא נוה
 תהלה זה משה ודוד שלא שלטו שונאיהם במעשיהם סוטה ט. לדוד מכתם
 שיצא ממנה (מתמר) דוד שהיה מך ותם ד"א מכתם שהיתה מכתו תמה
 שנולד כשהוא מהול שם י: בתי מלכות דוד נמי ממרים קאתי שם יא: מפני
 מה נענש דוד? מפני שקרא לדברי תורה ומיורר שם יה. א"ל דוד
 לישראל אם אתם שומעין לי אחי אתם ואם לאו עם אתם. ואני רודה
 אתכם במקל שם מ. מאן נביאים הראשונים? זה דוד. בימי דוד זימנין
 סליק (שנענו) וזימנין לא סליק. משחרב ביהמ"ק ראשון בטלו ערי מגרש
 דפסקו אורים ותומים ופסק מלך מבית דוד שם מה: אילמלא תפילתו של
 דוד היו כל ישראל מוכרי רבב שם טא. ד' מאות ילדים היו לו לדוד
 וכולם בני יפת תואר היו וכולם מכתפרים קומי ומגדלם בלורית. והן הן
 בעלי אגרופים של בית דוד קידושין עי: אמר דוד. לפני הקב"ה רבש"ע
 גלוי וידוע לפניך שאם היו מקרעים בשרי לא היה דמי שותת. לארץ
 ולא עוד אלא אפילו בשעה שעוסקין בנגעים ואהלות אומרים לי דוד
 הבה על אשת איש מיתתו במה? ב"ס נט. למה נקרא שמה רות? שיצא
 ממנה דוד שריוהו להקב"ה בשירות ותשבחות. דוד כתב ספר תהלים ע"י
 עשרה זקנים ב"ב יד: ג' לא שלט בהן יצר הרע וי"א אף דוד. ו' לא שלט
 בהן רמה ותולעה וי"א אף דוד שם יו. אימיה דדוד נצבת בת עדאל
 שמה שם צא מפני מה בדוד נאמרה בו שכיבה וביואב נאמרה בו מיתה?
 דוד שהניח בן נאמרה בו שכיבה שם קטו. היאך נשא דוד שתי אחיות
 בחייהן? א"ל מיכל אחר מיתת מירב נשאה סנהדין יט: שכן מצינו
 בדוד שיצא אחר מיתתו של אבנר א"ל לא היה הדבר אלא לפיכך את
 העם שם כ. כל קללות שקילל דוד את יואב נתקיימו בורעו של דוד
 שם מה: ומ"ט לא נטה (יואב אחרי אבשלום)? עדיין פלחלחית של דוד קנימת.
 עדיין איצטגניני של דוד קיימין. אילמלא דוד לא עשה יואב מלחמה

ואילמלא יואב לא עסק דוד בתורה שם מט' א"ל הקב"ה לדוד עד מה
 יהיה עון זה טמון בידך? על ידך נהרג נוב נטרד דואג נהרג שאול וג'.
 בניו רצונך יכלו זרעך או תמסר ביד אויב? א"ל רבש"ע מוטב אמסר
 ביד אויב ולא יכלה זרעי שם צה. עתיר הקב"ה להעמיד להם דוד אחר
 שם צה ולא נכתבין (ע"ן דרשעים) ח"א מפני כבודו של דוד שם ק:
 אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע אם יבא דוד שהרג את הפלשת-
 והוריש את פניך גת מה אתה עושה לו? א"ל עלי לצשותן ריעים זה לזה
 שם קה. לעולם אל יביא אדם עצמו לידי נסיון שהרי דוד מלך ישראל
 הביא עצמו לידי נסיון ונכשל א"ל רבש"ע מפני מה אומרים אלקי אברהם
 אלקי יצחק ואלקי יעקב ואין אומרים אלקי דוד? אמר אינהו מינסו לי
 ואת לא מינסית לי א"ל רבש"ע בחנני ונסני! אמר דוד לפני הקב"ה
 רבש"ע מחול לי על אותו עון (בת שבע)! אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע
 גליא וידיעא קמך דאי בעיא למכפיה ליצרי הוה כייפינא. אפילו בשעת
 חליו של דוד קיים י"ח עונות. בקש דוד לעבוד ע"א והנה לקראתו חושי
 הארכי קרוע כתנתו ואדמה על ראשו א"ל לדוד יאמרו מלך שכמותך יעבוד
 ע"א! א"ל מלך שכמותי יהרגנו בנו מוטב יעבוד ע"א ולא יתחלל שם
 שמים בפרהסיא שם קו. אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע שגיאות מי יבין?
 א"ל רבש"ע מחול לי על אותו עון כולו! אמר כבר עתיר שלמה בנך
 לומר בחכמתו כן הבא על אשת רעהו לא ינקה. א"ל קביל עליך יסורין.
 ו' חדשים נצטרע דוד ונסתלקה הימנו שכינה שם שם שם א"ל רבש"ע מדור
 לי על אותו עון! מחול לך! עשה עמי אות לטובה! א"ל בחיך איני
 מודיע אבל אני מודיע בחיי שלמה בנך שם שם: ראוייה היתה בת שבע
 לדוד מששת ימי בראשית שם שם שם כל החולק על מלכות בית דוד ראוי
 להכישו נחש שם קי. אמר דוד לפני הקב"ה עמיתי בני אדם שהיו אומרים
 מתי ימות זקן זה ויבא שלמה בנו ויבנה בית הבחירה ונעלה לרגל ושמחת
 סכות. בא דוד והעמידן על י"א שם כד. עדות הוא לבית דוד שכל הראוי
 למלכות הולמחו וכל שאינו ראוי למלכות אין הולמחו ע"ז מד. ובשעה שנכנס
 דוד לבית המרחץ וראה עצמו עומד ערום אמר אי לי שאעמוד ערום בלא
 מצוה! וכיון שנוכר במילה שבכשרו נתיישבה דעתו סנחות מ: (ונתתי
 גדולה) לדוד אמר ואנכי תולעת ולא איש חולין מט. ג' מציאות מצא הקב"ה
 אברהם דוד ישראל ב"ר כט וכי יש אישות לדוד הלא מורד במלכות
 (שואל) הוא וחשוב כמה? שם לב כך אמר הקב"ה לדוד צורך היה לי ליהם

ליחס פרץ חצרון. עובד ישי דוד לא בשבילך? שם לא מצאתי דוד עבדי
היכן מצאתיו? בסדום? שם מא ג' הם שנאמר בהם בשיבה טובה אברהם
היה שוה לו דוד שוה לו שם מר למנצח אל תשחת לדוד מכתם בברחו
מפני שאול במערה א"ל רבון העולמים! עד שלא נכנסתי למערה עשית
חסד עם אחרים בשבילי עכשו יה"ר מלפניך אל תשחת! שם נא דוד
רוען של ישראל מי הוא רועה של דוד? הקב"ה. ג' נכתרו בזקנה
ובימים ושלששתן היו ראש לנסיון אברהם יהושע ודוד. דוד ראש למלכות
שם נא וכיון שראה שמואל את דוד אדמוני גתירא ואמר אף זה שופך
דמים כעשו א"ל הקב"ה עשו מדעת עצמו הוא הורג אבל זה מדעת
סנהדרין הוא הורג שם ס: דוד ע"י שהוא מפרנס את ישראל היה אומר
לו ואהיה עמך בכל אשר הלכת אבל יעקב ע"י שהוא מפרנס את ביתו
הוא אומר לו שוב אל ארץ אבותיך שם עד לא נהג דוד כבוד מלכות
בעצמו אלא עמד והעביר פיפורין (ארגמן) מעליו ועטרה מעל ראשו
ונחצטף בטליתו והלך אצל סנהדרין א"ל רבותי לא באתי לכאן אלא
ללמד! שם ג' פעמים דוד מקים להקב"ה בספר תהלים, א"ל הקב"ה דוד
בני אפי' את מקימיני כמה פעמים איני קם ואימתי אני קם? לכשתראה עניים נשדרים
ואביונים נאנקים שם עה מי מחכה לדוד שיהיה מלך עד סוף הדורות!
שם עה שבע בן בכרי נשא ירו במלך בדוד אם במלך למה בדוד ואם
בדוד למה במלך? אלא כל שמעמיד פניו במלך כאלו העמיד פניו בת"ח
כש"כ במלך ות"ח שם צר ואין שלטון ביום המות. ואף דוד כתיב בו
והמלך דוד זקן וכיון שנטה למות מה כתיב בו? ויקרבו ימי דוד שם צו
ויקרבו ימי דוד למות כל מי שנאמר בו קריבה למות לא הגיע לימי
אבותיו. עובד יותר מת' שנה היו חייו. ודוד לא היה אלא בן ע' שם שם
כרע רבץ עד דוד כרע שכב מדוד עד צדקי שם צח דוד שלא יסר
לאבשלום בנו ולא רידהו יצא לתרבות רעה. וכיוצא בו עשה דוד באדוניה
שם י' א בדק לדוד בצאן ולא נהגם אלא במדבר להרחיקם מן הגל. מלמד
שהיה דוד מקיים המשנה אין מגדלים בהמה דקה בא"י. א"ל חקב"ה אתה
נאמן בצאן בא ורעה צאני שם ב בשעה שהכניס שלמה הארון לבית קה"ק
לא היה יכול והיה מתבייש התחיל להתפלל. הלך והביא ארונו של דוד.
באות שעה חיה דוד שם ח אמר דוד רבון העולם כשאני עוסק בחקיק
לא יהא רשות ליצר הרע להציץ בי. שם יח והם (הזקנים) חולקין כבוד
לדוד ואומרים המלך שבארץ יברך את המלך שבשמים. שם כה אמר דוד

רבון העולם ישוב עולמך! א"ל הקב"ה אם אעשה עולמי שוה חסד ואמת
 מן ינצורוהו? שם לא כשבנה שלמה ביהמ"ק נהפלל שתרד האש ולא נענה
 אלא כיון שהזכיר את המת דוד אביו מיד נענה שם מד' אז דברת בחזון
 לחסידך מדבר בדוד שנדבר עמו בחזון ובדיבור ויקר' א' ה' פעמים אמר
 דוד ברכי נפשי כנגד ה' ספרי תורה. כנגד ה' עולמות שאדם רואה שם ד'
 אמר דוד לפני הקב"ה אני כבשתי את יצרי ועשיתי תשובה לפניך אם אתה
 מקבלני בתשובה הרי יודע אני ששלמה בני עומד ובונה את ביהמ"ק שם ד'
 מתאוה היה דוד לקרבנם של נשיאים שם ה' אפילו חסיד שבחסידים אי
 אפשר שלא יהיה בו צד אחד מעון אמר דוד לפני הקב"ה רבון העולם
 כלום נתכוון אבא ישי להעמידני והלא לא נתכוון אלא להנאתו! שם יר'
 כטוב זה דוד שם ב' אמר דוד לפני הקב"ה אם חסד אתה עושה עמי
 אשירה בין כך ובין כך לה' אומרה שם כד' אבנר נהרג על שהקדים שמר
 לשם דוד. ע"י שהיה לו לשאול להתפייס בדוד ולא הניחו אבנר שם כו'
 כיון שהלבישו (שאל לרוד) בגדיו וראה שעשויין לו מיד הכניס בו עין
 הרע כשראה דוד שהלבין פני שאול א"ל לא אוכל לעכת באלה כי לא
 נסיתי שם שם דוד נרדף מפני שאול ובחר הקב"ה בדוד שם כו' אמר דוד
 לפני הקב"ה תודיעני איזה פילון מפולש (שער פתוח) לחיי העוה"ב?
 אמר הקב"ה לדוד אם חיים אתה צריך יסורין אתה צריך שם י' הדלים
 שבכם חביבין עלי כדוד שם לא חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אמר דוד
 רבש"ע בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני ולבית דירה
 פלונית אני הולך והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבמ"ד שם לה'
 דוד נבחר ונדחה. נידוהו אעפ"כ קיבל עליו נידוייו ונתקרב. עירא היאירי
 רבו של דוד קירבו. אמר דוד אשרי מי שהקב"ה בחר בו ואשרי מי שהוא
 קירבו כמ"ר נ' וכן אתה מוצא בדוד מלך ישראל שלא נהג עצמו בגאווה
 לפני המקום אלא ביוה עצמו לפני כהדיוט. אימתי? בשעת שהעלה הארון
 מבית אבינדב. בא וראה כמה ביוה דוד א"ע לכבודו של הקב"ה שם ד'
 כשראה דוד שהתחיל רעב התחיל להוכיח שם ה' וישם לך שלום זה שלום
 מלכות בית דוד שם יא' עד שלא חטא דוד באותו מעשה ה' אורי' וישעי'
 ממי אירא וכיון שבא אותו מעשה ואבוא עליו והוא יגע ורפא ידים
 שם שם בשביל שנתן דוד נפשו על ביהמ"ק שנבנה לא קיפח הקב"ה שכר
 אלא הכתיבו על שמו שם יב' נימין היו בכנור. ומי התקין להם? שמואל
 דוד שם טו' תינוקות בימי דוד עד שלא טעמו חטא היו יודעין לדורש

במ"ט פנים שם יש אמר דוד חפלטני מריבי עם שלא יהיה לי דין
 אצלם ולא יהיה להם דין אצלי א"ל הקב"ה דוד מה אחת יושב? כך אצלן
 חייך כבר מניתי אותך מלך עליהם רב"ר א בשעה שא"ל הקב"ה לנתן לך
 ואברת לדוד עבדי לא אחת תבנה לי בית כל מי שהיה מבקש לקבל
 את דוד היה אומר לו טוב שיבנה הבית! א"ל הקב"ה חייך שעה אחת
 מחייך אין אני מחסר. א"ל הקב"ה הצדקה והדין שאתה עושה חביבין
 עלי מבהמ"ק שם ה אמר דוד לפני הקב"ה רבון העולם אודע לי אימתי
 אנא מיית? א"ל רוא היא דלא מתגלי לבר נש. ומדת ימי מה היא?
 א"ל ע' שנים. בהדין יומא אנא מיית? א"ל בשבת א"ל פחית לי חד יומא
 א"ל לא חביבה עלי חפלה אחת שאתה עומד ומתפלל. ומת בעצרת שחל
 להיות בשבת וזה"ל שדרך הצדיקים להיות קורעים בשעה שמחלוקות
 במלכות בית דוד שם ה אמר דוד לפני הקב"ה עד אימתי הם מתרגזים
 עלי ואומרים לא פסול משפחה הוא ולא מרות המואביה. הוא שם ה החכמה
 תעז לנחם זה דוד אע"פ שי' בנ"א אמרו ספר תהלים לא. נאמר על
 עמותם אלא ע"י דוד מלך ישראל קהל כיון שבא דוד א"ל קום משחנה
 א"ל הקב"ה משיחי עומד ואתה יושב קום משחנה! הנהומא ויראו ולאחר
 שהביאה (אביגיל) פירש דוד ממנה ג' חדשים כדי לידע אם היתה מעוברת
 מן נבל שם ה צדוק ו בא וראה היאך דוד משבח את דברי התורה שאמה
 הנחמדים מוהב ומפז רב. אמר דוד רבון העולמים שמא מפני שהן מתוקין
 מדבש בסרתי (ג"א כפרתי) בהן ח"ו? שם עקב א דוד היה מצאצאי מרים
 אחות משה סגרי עד אף דוד יצא מהול אבות ד"נ כ כיון שבא דוד ראה
 השמן רץ מעצמו וניצק בראש דוד. וכל כך למה? שראה הקב"ה מעשיו
 של דוד שהיה ראוי לימשח למלכות ויקים שמואל א קבר לפני שבעה"ז לא
 הסבו שני הגדולים ישי ושמואל עד שישב דוד ביניהם כך לעת"ל אין
 לך כל מחיצה ומחיצה של צדיקים שאין דוד עומד על גבם שם שם שם קום
 משחנה כי זה הוא זה הוא בעוה"ז וזה הוא לעוה"ב לפיכך הוא (דוד)
 מקלס להקב"ה ב' מאמרות שם שם שם כיון ששמעו פלשתים שנשא דוד
 אשד"א אמרו כתיב בתורתכם כי יקח איש אשה חדשה לא יצא בצבא הרג
 שעה שנקפוץ על דוד ונאבדנו מן העולם והם אינם יודעין שדוד חכם ודורש
 כד"א במלחמת הרשות אבל במלחמת חובה הכל יוצאין שם שם קבט אותו
 הלילה שברח דוד מלפני שאול למד משמואל הנביא מה שאין תלמיד ותיק
 לומד במאה שנה שם שם שם אמר (דוד) רב"שע כל מה שעשית בעולמך

יפה חכמה יפה מן הכל חיון מן השטות מה הגאה בשוטה זה? א"ל הקב"ה
 נור דוד על שטות אתה קורא חגר חייך שתצטרך לו! שם שם קרא טובה
 היתה אביגיל להוד מכל הקרבנות שבעולם שם שם קרה ג' דברים הוציא
 דוד מפיו על שאול וכולם נגעו בו שם שם קרה ג' דברים היה דוד מצטער
 עליהם והרחיב לו הקב"ה בהם על ביהמ"ק על אשת אוריה שם שם קרה ג' קשה
 הדור עלולה ובוכה וכתוב מזמור לדוד בברחו אם בוכה למה מזמור ואם
 מזמור למה בוכה? כך אמר דוד יעקב ברח משה אליהו ברח ואני בורח
 כמותם שם שם קרא בשעה שהקב"ה עושה חסד לדוד שמים וארץ שמחים
 שם שם קרא ואלה דברי דוד האחרונים א"ל רבש"ע כשם שמחלת לי עונותי
 הראשונים כך מחול לי על עונותי האחרונים. בכ"ב שנה שנסתלקה רות
 הקדש מדוד בכל יום ויום היה מוריד כוס של דמעות ואכל פזו באפר
 שם שם קרה אמר דוד כרת לי הקב"ה ברית שאהא בקי במקרא במשנה
 במדרש בהלכות באגדות שם שם בא וראה כח התשובה מדוד מלך ישראל
 שנשבע הקב"ה לאבות ככוכבי השמים ובא דוד למנות כספרם אמר הקב"ה לדוד
 אני נשבעתי לאבות להרבות זרעם ואתה בא לבטל את דברי! שם שם שם
 לדוד מזמור מלמד ששרתה עליו שכינה ואח"כ אמר עירה שם תהלים תרכה
 למנצח על הנחילות על ב' נחלות שנחל דוד מלכות בעה"ו ובעוה"ב. ד'
 מזמורים שהיה לאדה"ר לאמרן אמרן דוד שם שם תיכ"ד נביאים קראו
 חגר כנגד מדת הדין דוד וירמי אסף ובני קרח שם שם תרכו כל השומע
 קללתו ושותק נקרא חסיד ודוד שמע קללתו ושתק לכך נקרא חסיד שם שם תרכ"ב
 א"ל הקב"ה דוד חיים את בעי צפה ליראה! שם שם תרע בשעה שהיה דוד
 רוצה את הצאן הלך ומצא את הראם ישן במדבר והיה סבור מהיה הר
 ועלה עליו והיה הראם ננער ועמד והיה דוד רוכב עליו והיה מגיע עד
 השמים באותה שעה אמר דוד רבש"ע הורידני מהראם הזה אם אתה מצילני
 מקרני הראם אני בונה לך היכל של ק' אמה כקרני ראם הזה מה עשה
 הקב"ה? זמן לו אריה כיון שראה הראם את האריה נתירא ממנו ורבוץ לו
 וירד דוד לארץ וכיון שראה דוד את האריה נתירא ממנו שנאמר הושיעני
 מפי אריה כשם שמקרני ראמים עניתני שם שם תרע"א דוד הוא נאה למזמור
 ומזמורו נאה לו. מזמור לדוד היה מנגן ואח"כ מודה עליו רה"ק לדוד
 מזמור שורה עליו רה"ק ואח"כ מנגן משכיל לדוד ע"י עצמו לדוד משכיל
 ע"י מתורגמן שם שם תרע"ב א"ל הקב"ה לדוד דוד למה אתה נושא את
 גפן אלי? א"ל מפני שאני כשכיר בעולם וכתוב בתורתך ביחודי תתן

שכרו שם שם חשא אמר דוד רבש"ע כתבתני בספרו של אדה"ר. לפיכך צריך אני לומר שירה לזנך שם שם תשלט אמר דוד תרי"ג מצות נתת לזנך קלות וחמורות איני ירא מפני מצות חמורות אלא מפני הקלות לכן אמר עון עקבי יסובני שם שם השנה כיון. שראו לשאול מטה אזנו לשמוע לשון הרע על דוד היו הכל באים ואומרים לו, אמר דוד רבש"ע קטנתן שרודף את האדם קובל לאפרכוס אפרכוס רודפו קובל למלך המלך רודפו למי יקבל? אלא לך! שאול הוא מלך למי אני קובל אלא לך שם שם השעא אמר אדם שמחני הקב"ה והראני דוד בן ישי מושלו לעת"ל ולקחתי משנותי ע' שנה והוספתי על ימיו שם שם תחבט אין אני עומד על דעתי של דוד פעמים שהוא קורא עצמו דוד ופעמים עני? בשעה שהוא רואה צדיקים עומדים ממנו כגון חזקי' ואסא ויהושפט ויאשיה הוא קורא עצמו דוד ובשעה שהוא רואה רשעים עומדים ממנו כגון אחז אמן מנשה הוא קורא עצמו עני שם שם תתנה ראה דוד חרבו של כללך המות ומרתיצ פוקי דר"א מן מה שעשה משה עשה דוד משה הוציא את ישראל ממצרים ודוד משיעבוד מלכות משה קרע את הים ודוד נהרות משה נתן להם ה' ספרים ודוד ספר תהלים שיש בו ה' ספרים שר"א יהיה לרצון אמרי פי יהיו קורין ונוטלין שכר עליהם כנגעים ואהלות שם שם אחת שאלתי מאת ה' מלכות שאל שם בו הקב"ה אמר לדוד עסוק בתורה ואני לוחם את מלחמותיך שם זה כ"ב שנה עשה דוד תשובה על עון בת שבע הר"א רבה ב דוד המלך לא היה יושב לא על הכר ולא על הספסל אלא היה יושב על הארץ ומלמד תורה לשם שמים שם ג דוד מלכא חי וקיים לעלם ולעלמי עלמין. איהי חי וקורבא דיליה לחי העולמים זהר וינשר ודוד הוה מלכא בהאי עלמא ודוד יהא מלכא לזמנא דאתי שם פקודי רב עינא דדוד הוה מרקמא מכל זיני גוויני לא הוה עינא בעלמא שפירא למחזי כעינא דדוד כל גוויני דעלמא מנצצין ביה וכלא ברחימו למאן דרחיל חטאה חדאן כל דחמאן ליה וכל אינון דחייבין דחלן מקמיה שם בקירו. ע"ע ע' גאולה, מלכות, משיח, שלמה המלך, תהלים.

דוכן, ע' ברכת כהנים.

דומה בדומה, ע' דמיון.

דוד, דורות (דרא, דרי, לדורות) ולא עוד אלא שמא יראו התלמידים ויקבעו הלכה לדורות ברכות יא. אי לו לדור שאתה פרנסו! שם כה. בא. וראה שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים דורות הראשונים.

עשו תורתן קבע ומלאכתן עראי זו וזו נתקיימה בידן. דורות האחרונים
שעשו מלאכתן קבע ותורתן עראי זו וזו לא נתקיימה בידן. דורות הראשונים
היו מכניסין פירותיהן דרך טרקסמון כדי לחייבן במעשר שם זה! הקורא
ק"ש (בחלום) ראוי שתשרה עליו שכינה אלא שאין דורו זכאי שם נה הכריז
עליהם אנשים הללו גדולי הדור הם שם שם ואם ראית דור שהתורה חביבה
עליו פזר ואם ראית דור שאין התורה חביבה עליו כנס שם שם שם ליצני
הדור הולכין אצל חלונותיו של דוד יוש' ברכות ב מי שהוא מביא את הדור
הוא מלבישו יוש' כלאים ו ב בזמן שהצדיקים בדור צדיקים נתפסים על
הדור אין צדיקים בדור תינוקות של בית רבן נתפסים על הדור שבת לנ:
אין לך גדול בבעלי תשובה יותר מיאשיהו בדורו ואחד בדורנו ומני? אבא
אבוא דריב"א שם נה מפני מה הוצרכו ישראל שבאותו הדור כפרה? כפני
שזנו עיניהם מן הערוה שם סד. חמדה גנוזה שגנוזה לך תתקע"ד דורות
קודם שנברא העולם שם פה: כל המשמר שבת. כהלכתה אפילו עובד ע"ז
כדור אנוש מוחלין לו שם קית: אף ישראל שבאותו הדור (דור החרבן) כבשו
פניהם בקרקע שם קית: בדורו של ר"ג עבוד כר"ג בדורו של ר' יוסי עבוד
כר"ג עירובין מא. ר' אושעיא בריבי בדורו כר"מ בדורו מה ר"מ בדורו
לא יכלו חבריו לעמד על סוף דעתו שם נה. נפקא ב"ק וא"ל ניתא לין
דליספו לך ד' מאה שני או דתיזכו את ודרך לעלמא דאתי? שם נה: ל"ש
אלא בדורות הראשונים שאין בנות ישראל פרוצות בכשפים אבל בדורות
האחרונים שבנות ישראל פרוצות בכשפים מעבירין שם סד: לא מצא בת
ת"ח ישא בת גדולי הדור פסחים כ: אפילו דור שאביו יקלל ואת אמו
לא יברך אל תלשן עבד אל אדוניו שם מ: הני כ"ו הודו כנגד מי? כנגד
כ"ו דורות שברא הקב"ה בעולמו ולא נתן להם תורה שם קית. ישראל
שבאותו הדור (דור יוצאי מצרים) מקטני אמנה היו שם שם: ראה הקב"ה
שצדיקים מועטין עמד ושתלן בכל דור ודור יומא נה: א"ל מה שמך?
א"ל כידור אמר שמע מינה אדם רשע הוא שנאמר כי דור תהפוכות הנה
שם מ: אין דור שאין בו ליצנין כדורו של דוד יוש' שקלים ב שאלו את
ר"א דורות האחרונים כשרים מן הראשונים? א"ל עדיכם בית הבחירה יוכיח
אבותינו העבירו את התקרה אבל אנו עפעענו את הכתלים יוש' יומא א עץ
עושה פרי ההוא לברכה לדורות כתיב ד"ה יא אבל המינין והמסורות
והאפיקורסים יורדין לגיהנם ונידונין בה לדורי דורות שם יוש' ירובעל בדורו
כמשה בדורו בן בדורו כאהרן בדורו יפתח בדורו כשמואל בדורו שם נה:

אשרי הדור שהגדולים נשמעים לקטנים שם שם אם ראית רקיע שקיהה
 כברזל מלהוריד טל ומטר בשביל מעשה הדור שהן מקולקלין תעניתו: אם
 ראית דור שהשמים משתכין כנחשת מלהוריד טל ומטר בשביל לוחשי
 לחישות שם ה. והוא (ראשיהו) אינו יודע שאין דורו דומה יפה שם כב: דור
 שהיה אפל הארת (חוני המעגל) בתפילתך דור שהיה שפל הגבהתו
 בתפילתך דור ששה בעונו הושעתו בתפילתך שם כג. אוי לו לדור שכך
 נתקע! שם כה. אבל מה יעשו גדולי הדור שאין דורן דומה יפה שם שם. א"ל
 הקב"ה אתם בכיתם בכיה של חנם ואני קובע לכם בכיה לדורותי. אלמלי
 הייתי באותו הדור לא קבעתיו (ת"ב) אלא בעשירי שם כט. דבר זה (בבנות
 צלפחד) לא יהא נהוג אלא בדור זה שם י: מה יעשו גדולי הדור ואין
 הצבור נדון אלא אחר רובו? ירוש' תענית ג' שלחה להם אסתר לחכמים
 קבעוני לדורות! מגילה ו. להפך בריתי אתם בימי פרסיים שהעמדתי להם
 של בית רבי וחכמי דורות שם יא: כשהקב"ה פוסק גדולה לאדם פוסק לבניו
 ולבני בניו עד סוף כל הדורות שם יג: נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה. אף
 ישראל שבאותו הדור לא היה להם אלא לב אחד לאביהן שבשמים שם יד.
 אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך שהרי ב' גדולי הדור (דוד ודניאל)
 ברכום ב' הדיוטות שם טו. צדיק אבד לדורו אבד משל לאדם שאנדה לו
 מרגלית שם שם שם אין דור יתום שראב"א שרוי בתוכו חגיגה ג: א"ל והא
 כתיב דור הולך ודור בא? אמר דרעינא להו אנא עד דמטו להו לדרא
 שם ה. אלו תתקע"ד דורות שקומטו להיבראות קודם שנברא העולם ולא
 נבראו עמד הקב"ה ושתלן בכל דור ודור והן הן עזי פנים שבדור שם יז.
 א"ל רנב"י אכשור דרא? יבמות ט: את מספר ימיך אמלא אלו שני דורות
 שם ג. ל"ש אלא בדורות הראשונים ששנותיהן מרובות שם סד: (ממזר) עד
 תלאת דרי חיי טפי לא חיי שם עה: (נתינים) משה גזר לההוא דרא דוד
 גזר לכולי דרי שם עה. דור שאבות מנאצין להקב"ה כועס על בניהם ועל
 בנותיהם כתובות ה: וגמירי דלא אפסיק עמודא דנורא אלא אי לחד בדרא
 אי לתרי בדרא שם יח. בואו וקחו לכם דוגמא לדורותי שלא יתערב ורעו
 בורעינו שם כה: דור שבן דוד בא קטיגוריא בת"ח שם קיב: שהוא (ריב"ז)
 אב לחכמה ואב לדורות ירוש' נדרים ה' בשכר נשים צדקניות שהיו באותו
 הדור ננאלו ישראל ממצרים מטה יא: עמרם גדול הדור היה שם יב. סרח
 בת אשר נשתיירה מאותו הדור שם יג. מי יגלה עפר מציניך ריב"ז שהיית
 אומר עתיד דור אחר לטהר! שם כז: גדול העושה מאהבה יותר מן העושה

מיראה שזה תלוי לאף דור וזה תלוי לאפים דור שם לא בשביל שכנענו
זה הראה באצבעו גרם הצלה לו ולזרעו עד סוף כל דורות שם סוף יש
בכם אדם אחד שראוי שתשרה שכינה עליו אלא שאין דורו זכאין לכך
שם סוף: פני הדור כפני הכלב שם סוף: לא אמרו אלא בדורות הראשונים
שאין בקיאין לשמה אבל בדורות האחרונים דבקיאין לשמה לא נישן ה:
בא וראה שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים דורות הראשונים ב"ש
דורות האחרונים ר' דוסא שם סוף: מה עשה אברהם אבינו? הלך והזמין כל
גדולי הדור ב"ש לו היש בה עץ ישנו לאותו אדם ששנותיו ארוכות כעץ
ומגין על דורו כעץ? ב"ש סוף: איזה דור שכולו הבל? זה דורו של שפיט
השופטים. איזה דור שנהבקשו בו נשים יפות? זה דורו של אחשוורוש. מהו
דכתיב ויהי בימי שפוט השופטים? דור ששופט את שופטיו. דורו של גיוב
שטוף בומה היה שם סוף: זקנים שבאותו הדור אמרו אוי לה לאותה בושה
שם סוף: מחלון וכליון גדולי הדור היו ופרנסי הדור היו שם סוף: צא אותו היום
שנפטר אברהם אבינו מן העולם עמדו כל גדולי הדור בשרה שם סוף: שם
ואלא מפני מה נענשו (אלימלך ובניו)? שהיה להן לבקש רחמים על דורן
ולא בקשו שם סוף: דבר אחד לדור ואין שני דברין לדור סנהדרין ה. יש כאן
אחד שראוי שתשרה עליו שכינה אלא שאין דורו זכאי לכך נתנו עיניהם
בהלל הזקן שם יא. שקר החן זה דורו של משה והבל הזופי זה דורו של
יהושע יראה ה' היא תתהלל זה דורו של חזקי' שם סוף: זקנים שבדור כהגון
שאלו תנה לנו מלך! שם סוף: זה ספר תולדות אדם ממלך שהראהו דור
זור ודורשיו דור דור וחכמיו כיון שהגיע לדורו של ר"ע שמח בתורתו
ונתעצב במיתתו שם סוף: אתה (עכן) ואלעזר הכהן שני גדולי הדור את
שם סוף: א"ל נדב לאביהו אימתי ימותו שני הזקנים הללו ואני ואתה נגהי
את הדור שם נב. לא נתקן אלא בכך ח' דב"ש סברי גמרין מדורות הראשונים
וביה סברי לא גמרין. מדות הראשונים שם סוף: גיורא עד עשרה דרי ל'
תבזי ארמאי קמיה שם סוף: דור שכן הד כא בו ת"ח מתמעטין. דור שכן דוד. בא בו
בית היעד יהיה לזנות. דור שכן דוד גא בו נערים ילבינו פני זקנים. העזות תרבה שם סוף:
זו ראית דור שמקמצט והולך חכה לו. אם ראית דור שצרות רבות באות עליו כנהד
ח ה לו. אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או כולו חייב שם סוף: ימות
הגשית ג' דורות שם סוף: ופ'דתי עליהם חטאתם לאחר כ"ד דורות שם סוף: קב.
ביקש הקב"ה להחזיר את העולם כולו לתוהו ובהו בשביל יהויקים נסתכל
בדורו ונתקרה דעתו. בשם ל' דורו של צדקי' שם סוף: נח איש צדיק תמים

היה בדורותיו ולא בדורות אחרים. בדורותיו כ"ש בדורות אחרים
 שם קח. לא נאמר פסוק זה אלא כנגד דורות הבאים אספו לי חסידיו. אלו
 צדיקים שבכל דור ודור שם קי: שהיה להם לבקש רחמים על דורן ולא
 בקשו ככות יא. וכל עכירות שבתו. ה אם יש לו זכות תולין לו ב' וג'
 דורות. את אשר ישנו פה אין לי אלא אותן העומדין על-הר סיני דורות
 הבאים מניין? ת"ל ואת אשר איננו זכורים לט ולמה מזכירין את דברי
 שמאי והלל לבטלה? ללמד לדורות הבאים שלא יהא אדם עומד על דבריו
 עדות אר האב זוכה לבן בנוי. ובמספר הדורות לפניו שם ב ט י דורות
 מאדם ועד נח אבות ה אשרי הדור שהנשיא מביא קרבן על שגתו הויות י:
 אמר לפניו (משה) רבש"ע מי מעבב על ידך? א"ל אדם אחד יש שעתיד
 להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו מנחת כט: ובגפן ג' שרגים
 אלו ג' שרי גאים היוצאין מישראל בכל דור ודור חלין צב שהרי ב' גדולי
 הדור לא פירשו את הדבר שם צח תמיהני אם יש בדור הזה שיוע
 להוכיח ערבן טו: זה דור דורשיו פליגי בה ר"י נשיאה ורבנן ח"א דור לפי
 פרנס וח"א פרוס לפי דורו שם יו. אלף דור עלו במחשבה להבראות וכמה
 גימטו כהם? תתקצ"ד דורות כ"ד כה בדורותיו היה צדיק נחו הא אלו היה
 בדורו של משה או בדורו של שמואל לא היה צדיק. ומה אם בדורותיו
 היה צדיק אלו היה בדורו של משה או בדורו של שמואל על אחת כ"כ
 שם י דורות לדרת כתיב פ"ט לב' דורות לדורו של חזקי' ולדורו של
 אנשי כנה"ג שם י"ה אברהם אברהם לשון חיבה לשון זירו לו ולדורות אין
 דור שאין בו כאברהם ואין דור שאין בו כיעקב ואין בו כמשה ואין דור
 שאין בו כשמואל שם יז אחר כל הדורות ישראל נאחזים בעבירות ומסתבכין
 בצרות וסופן ליגאל בקניז של איל שם יח אין דור ודור שאינו נוטל
 אוקיא ממעשה העגל שם יט גרי הדור מעידין בדור ויקר ב ראש הדור
 ככל הדור כמדיר יט ותקרבה בנות צלפחד אותו הדור היו הנשים גדורו
 מה שאנשים פורצים שם כא מה שהגדלים עושים הדור עושה דבר ב אם
 ראית חנף ורשע מנהיג את הדור נוח לו לדור לפרות באונן שם כ
 בדורות הראשונים אנשי כנה"ג הלל ושמאי ור"ג הוקן בדורות האחרונים
 ריב"ז ור"א ור"י ור"מ ור"ע והלמידהון שהשי"ו אוי לדור ששפטו את
 שופטיהם ואוי לדור ששופטיו צריכין להשפט! רות"א משל למה"ד לאחד
 שהיה לו שפעת קורנים בחוך דירתו וביתו איכן הוא נותנה? לא באמצע
 המרקלין כדי שתהיה סבלת קורות שלפניה וקורות שלאחריה כך מפני כה

ברא הקב"ה לאברהם אבינו באמצע הדורות? מדי שיסבול הדורות שלפניו והדורות הבאים אחריו קה"י ג הקב"ה כרת ברית עם ישראל שלא תשתכת תורה שבע"פ מפייהם עד סוף כל הדורות חתומא נח ג אין לך דור שאין בו ליצינים שם תולדות ו מדות דור אמר הקב"ה מדור דור אנא בתריה (בתר עמלק) לדרי דרין מדורו של משה עד דורו של שמואל מדורו של שמואל עד דורו של מרדכי ואסתר מדורו של מרדכי ואסתר עד מלך המשיח שהוא ג' דורות ומנין לדור של משיח שהוא ג' דורות? שם תצא יא יכול הוראת שעה היתה? ת"ל ואל בני ישראל הדבר לאמר יהא מנהג לדורות ספרא אמור וסא גדולה מדה זו שהיא נוהגת לדורות. שגלוי היה לפני מי שאמר והיה העולם שעתידין הדורות לומר על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת? לפיכך א"ל למשה משה כתוב והנח לדורות הבאים על אשר עזבו זאת ברית ה' אבות דר' א והאיש משה עניו מאד יכול שהיה ענו כדורות הראשונים? ת"ל על פני האדמה מדורו אברו ולא מדורות הראשונים שם אלא מלמד שדם בניו (של הנרצח) ובני בניו וכל תולדותיו עד סוף כל הדורות שעתידין לצאת ממנו כולם היו עומדין וצועקין לפני הקב"ה. מלמד שהראוהו הקב"ה לאדם הראשון דור דור ודורשיו דור דור ופרנסיו דור דור ומנהיגיו דור דור ונביאיו דור דור וגבוריו דור דור ופושעיו דור דור וחסידי' בדור פלוני עתיד להיות מלך פלוני בדור פלוני עתיד להיות חכם פלוני שם לא אלו זכו הדורות היה הקב"ה קורא שמותם. ואלו זכו הדורות היה הקב"ה קורא שם לכל אחד ואחד ומשמו היו יודעים את טיבו ואת מעשיו ילקוט ישע'י חמס אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע הרבית עצבונות לדורות של גזירה ונתו על קדושת שמך! שם תהלים חרסו ממתים ידך מדבר בדורו של גזירה שם שם תיעא ולספר כל נפלאותיך זה הלל שיש בו לשפער ויש בו לדורות שם שם תצג פנה אל תפלת הערצר כלפי דורות אמרו שאין להם לא כהן ונביא ולא ביהמ"ק שיכפר אלא התפלה שהם מתפללים בריה ויוהכ"פ. תכתב זאת לדור אחרון זה דורו של מרדכי. אלו הדורות שהם כמתים במעשיהם ובאים ומתפללים לפניך בריה וביוהכ"פ ואתה בורא אותם בריה חדשה שם שם תתנה אין לך כל יום ויום שלא נולדים בו ס' רבוא מה טעם? דור הולך ודור בא ומנין שהדור ס' רבוא? שם קהלת מתקן ג' חלקים נחלקו היסודין אחד נטלו אבות וכל הדורות וא' דורו של שמד וא' דורו של מלך המשיח שו"ס לו אליך ה' נפשי אשא זה דורך

ש"ל שמד שנחמשפנו על קדושת השם שם כה שני דורות נשתמשו בשם המפורש אנשי כנה"ג ודורו של שמד שם לו.

דור הפלגה, דור המבול ודור המדבר (דור אנוש, דור המגדל)

אמר אברהם רבש"ע שמא

ישראל חוטאין לפניך אתה עושה להם כדור המבול וכדור הפלגה? אמר לא העניתי כן: אנשי מגדל לא נתגאו לפני המקום אלא מתוך הטובה שהשפיע להם חסדא סוטה: אבל אמרו מי שפרע מאנשי דור המבול ומדור הפלגה הוא עתיד להפרע ממי שאינו עומד בדיבורו כ"ס פה. כיון שהגיע לאנשי דור המבול ואנשי דור הפלגה שמעשיהן מקולקלין אמרו (מלאכי השרת) לפנינו לא יפה אמרו ראשונים (כת ראשונה של מלאה"ש) לפניך (מה אנוש כי תזכרנו)? א"ל ועד זקנה אני הוא סנהדרין זה: דור המבול אין להם חלק לעוה"ב ואין עומדין בדין. דור הפלגה אין להם חלק לעוה"ב שם קו. על כן לא יקומו רשעים במשפט זה דור המבול שם קח. דור המדבר אין להם חלק לעוה"ב ואין עומדין בדין. ר"א אומר עליהם הוא אומר אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח שם שם שם דור המבול לא חיינ ולא נדונינ. שלא תהא נשמח חזרת לנדנה. דור המבול לא נתגאו אלא בשביל טובה שהשפיע להם הקב"ה. אמרו כלום צויינ אנו לו אלא לטיפה של גשמים יש לנו גהרות ומעינות שאנו מסתפקין בהן אמר הקב"ה בטובה שהשפעת לי הן בה מכעיסין אותי ובה אני דן אותם. דור המבול לא נתגאו אלא בשביל גגל העין שדומה למים לפיכך דן אותם במים. דור המבול ברבה קלקלו וברבה גירונ. כי השתית כל בשר את דרכו מלמד שהרביעו בהמה על חיה וחיה על בהמה והכל על בהמה והכל על אדם ואדם על הכל. בא וראה כמה גדול כח של חמס שהרי דור המבול עברו על הכל ולא נחתם עליהם גזר דינם עד שפשטו ידיהם בגזל שם שם שם א"ל (לנח) זקן תיבה זו למה? א"ל הקב"ה מביא עליכם את המבול אמרו מבול של מה? אם מבול של אש יש לנו דבר ועליה שמה ואם של מים הוא מביא. ברותחין קלקלו וברותחין נידונו שם שם: דור הפלגה מאי עבדו? נבנה מגדל ונעלה לקרע ונכה אותנו בקרדומות כדי שיזובו מימיו, נחלקו לג' כיתות אחת אומרת נעלה ונשב שם וא' אומרת נעלה ונעבוד ע"א וא' אומרת נעלה ונעשה מלחמה זו שאומרת נעלה ונשב שם הפיצם ה' וזו שאומרת נעלה ונעשה מלחמה נעשו קופים ושידים וליצין כלם לשם ע"ו נחכונו. מגדל שליש בשרף שליש נבלע שליש קים שם קח. משפט דור המבול י"ב חדש עריות ב'.

אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים זה אברהם אבינו שלא הלך בעצת אנשי דור הפלגה שרשעים היו ע"ז יט. י' דורות מאדם ועד נח להודיע כמה ארך אפים לפניו שכל הדורות היו מכעיסים ובאין עד שחביא עליהם את מי המבול אבות ה' ויבא הפליט זה עוג שפלט מדור המבול נדה סא. חטא קין נסתלקה לרקיע השני דור אנוש לג' דור המבול לד' דור הפלגה לה' ב"ר יט אשרי האיש זה נח. ובדרך חטאים לא עמד בג' דורות בדור אנוש ובדור המבול ובדור הפלגה שם כו דור המבול לא נימחו מן העולם עד שכתבו גממסיוורת (שירי אהבה) לזכר ולבהמה שם שם דור המבול לא לקחו מוסר מדור אנוש ודור הפלגה מדור המבול. קשה הוא המחלוקת כדור המבול שם שם כי כל מיו מכאובים זה דור אנוש ודור המבול שהיו מכאיבים להקב"ה במעשיהן הרעים שם כו אמר הקב"ה מה אלו (המים) שאין להם לא אמירה ולא דיבור הרי הן מקלסין אותי אדם על אחת כו"ב עמד דור אנוש ומרד בו דור המבול ומרד בו דור הפלגה ומרד בו אמר הקב"ה יפנו אלי ויבואו אותן שם כח נעשה בי' השבטים מה שלא נעשה בדור המבול. נאמר בכרכי הים מה שלא נעשה בדור המבול שם שם הכל קלקל מעש הן בדור המבול הכלב היה הולך אצל הזאב והתרנגול היה מהלך אצל הטווס. אף הארץ זינתה היו זרעין לה חטין והיא מפקא זונין (גרעינים רעים) אילין. זונייא רבה מן דרא דמבוליא אינון שם שם משפט דור המבול י"ב חרש נטלו דינם ויהיה להם חלק לצוה"ב. כבר אבדה וחלק אין להם עוד לעולם שם שם מצא חן במדבר בזכות דור המדבר שם כט כעבור סופה ואין רשע זה דור המבול וצדיק יסוד עולם זה נח. כרוו אחד עמד לי בדור המבול זה נח. שם ל עיר קטנה זה העולם ואנשים בה מעט זה דור המבול ומצא בה איש מסכן וחכם זה נח שם יג דרש ר"ע מעשה דור המבול ולא בכו וכיון שהזכיר להם מעשה איוב מיד בכו. כדבר שנשבר ואינו מעלה חלופין ואיוו זה ? זה דור הפלגה שם שם כך אמרו דור המבול עבים סתר לו ולא ירא שם לו אמרו ישראל אל תהרוג דור הפלגה פן ישכחו הדורות הבאים אחריהם טלטלימו ותורידמו מלמעלה למטן. אמרו אחת לאלף ותרגו שנה הרקיע מתמוטט בואו ונעשה סמכות אחד מהצפון וא' מהדרום וא' מהמערב וזה שכאן סומכו מן המזרח שם יח לא היה להן למילף מן קמאי. אתמהא דור המבול ודור אנוש דור הפלגה מדור המבול. מעשה דור המבול נתפרש מעשה דור הפלגה לא נתפרש שם שם דור המבול ע"י שהיו שטופים בגזל לפיכך לא נשתתף

מהם פליטה אבל אלו (דור הפלגה) ע"י שהיו אוהבים זה את זה נשתיירה
 מהן פליטה שם לא מלמד שפתח להן (דור הפלגה) הקב"ה פתח של
 תשובה והן אמרין לא. משפתם אעשה נבלה חר מינהון אמר לחבריה
 אייתו לי קולב והוא יהיב ליה מגרופי הוה מחי ליה ופצע מוחיה שם שם
 שנכחו כל הארצות בראשי ההרים והיתה כל אחת בולעת אנשי
 מקומו הציף עליהן הים שם שם הן עם אחד ושפה אחת הואיל הן עם
 אחד ושפה אחת אם עושין תשובה אני מקבלן. מי גרם להם שימרדו
 בי? לא ע"י שהם עם אחד ושפה אחת שם שם אותה האורה שנבראת
 ביום הראשון היה אדם מביט בה מסף העולם ועד סופו כיון שצפה הקב"ה
 בדור המבול ובדור הפלגה גנוה לצדיקים לעת"ל שם מכ שמענו בדור המבול
 שנידונו במים והסדומים שנידונו באש מנין ליתן את האמור בזה כזה?
 שם כל מקום שאתה מוצא ישיבה אתה מוצא שם תקלה שכן מצינו
 בדור הגדל וימצאו בקעה וישבו שם ויאמרו הבה נבנה שם"ר סא מקום
 המשפט שם הרשע מדבר בדור המבול ויק"ו יו מדד הקב"ה כל האומות
 ולא מצא אומה ראויה לקבל את התורה אלא דוד המדבר שם י כן הקב"ה
 ברא לדור המבול ולא כתב אימתי בראן העבירן כן העולם ולא כתב אימתי
 העבירן וכן לדור הפלגה כמ"ר א כל ערב ט' באב היה משה מוציא כרוז
 בכל המחנה ואומר (לדור המדבר) צאו לחפור והיו יוצאים וחפרים קברות
 וישנים בהם. כיון דאיתמלא סיהרא (כט"ו כאב) אמרו דומה שהקב"ה ביטל
 אותה גזירה (איכ"ר פתיחתא) תמים היה (נח) בדור המבול ובדור הפלגה
 שאלו היה ברורו של אברהם לא מצא ידיו ורגליו. שהיה הקב"ה סומכו (נח)
 שלא ישתקע במעשה דור המבול. ק"כ שנה היה מתרה הקב"ה בדור המבול
 שמא יעשו תשובה תתחנא נח ורחמי רשעים אכזרי אלו דור המבול
 שהיו אכזרים. היו בהם בנ"א שהיו נוטלין את בניהם ונותנין אותם על
 התהום וכובשין עליהם ואינן מרחמין. כיון שהיו רואין שהן אובדין היר
 בבקשין להפוך את התיבה מה עשה הקב"ה? הקיף את התיבה אריות שם שם
 ולא כדור המבול שהיו שטופין בזנורת והולכין ונוקקין לשאינן מינן. ואף
 הבהמה קלקלו הכוס על החמור והחמור על הסוס והנחש על הצפר. ולא
 נכנסו לתיבה אלא אותן שלא קלקלו שם שם יב עמדו דורו של אנוש קראו
 שמו של הקב"ה לע"ז והקב"ה קרא ים אוקיינוס והציף שליטו של עולם. דור
 המבול אחר לאל ס"ר ממנו ולא למדו מדור אנוש עד שמחה זכרם דור
 הפלגה לא למדו מדורות הראשונים הוי אם תכתוש אויל במכתש! שם שם ית

אלו דור הפלגה שהיו מחרפין בניהם אחר יחידו של עולם. אמרו לא כל
הימנו שיבור לו העליונים ויתן לנו התחתונים נעלה לרקיע שם שם שם
ועתה לא יבצר אפ"פ שמרדו בו ועשו מגדל פשט להם הקב"ה ימינו
לעשות תשובה שם שם שם בבל לשונותם ולא יבין אחד מהן לשון של
חבירו שהלשון הראשון היו מדברים בל"ה. אמר הקב"ה בעוה"ז ע"י
יצה"ר חלקו בריותי ונחלקו לע' לשון אבל לעוה"ב משוין כולן כחף אחד
לקרוא בשמי שם שם יה דור המבול לא אבדו מן העולם אלא על שעברו
על המשפטים שם ששמים ה לכל זמן זמן היה לדור המבול שיאבדו במים
שם עקב מה אחם מתעים את הבריות שרואין אתכם וסוברין בכם שאתם
צדיקים כאברהם ואתם לגבי חומר כדור הפלגה שם חזא ה י ירדורת ירדה
שכינה לעולם ואחת בדור המגדל אבות דר"ג יד כך מדור המבול עד דור
הפלגה ש"מ שנה קרא הקב"ה לע' מלאכים וא"ל בואו ונבלל לשונם לע'
גוים ולע' לשון והפילו גורלות ונפל גורלו של הקב"ה על אברהם וזרעו
ייקוט נח סב וכן אתה מוצא באנשי מגדל שבמה שנתגאו בו נפרע מהן
שנאמר פן נפוץ מה כתיב? ויפץ ה אותם שם בשח רבני עד שבא אברהם
אבינו כביכול המקום דן את העולם באכזריות חטאו אנשי דור המבול
הציפן כזיקים על פני המים חטאו אנשי מגדל פיזרן מסוף העולם ועד סופו
אבל משבא אברהם התחילו יסורין ממשמשין ובאין שם האוינו התקטב כבש
הקב"ה מצינו (של נח) שלא יוליד שלא יהיה לו בן של מאה שנה שיאבד
עם דור המבול. לא כן הרשעים זה דור הפלגה על כן לא יקומו רשעים
זה דור המבול שם תהלים חריר תאבד דוברי כזב מדבר בדור המבול הם
ודבורם כזב שם שם חרלא גדול גזל של עניים מעון דור המבול שם שם חרני
ודרע זה דור המדבר שכלו דעה שם שם חשש אמר נמרוד לעמו בואו ונבנה
לנו עיר גדולה ונשב שם בתוכה ונעלה לשמים שאין כחו של הקב"ה אלא
במים פקי דר"א בר כל אותו דור ששמעו קולו של הקב"ה בהר סיני זכו
להיות כמלאכי השרת לא ראו טיפת קרי מימיהם ולא משלה בהם כל מיני
כינים ובמותם לא שלטה בהם רימה ותולעה שם מא כיון שעמדו דור המבול
ועברו ע"ז היה הקב"ה מתעצב מיד עמדו ב' מלאכים שמחזאי ועזאז ואמרו
לפניו רבש"ע הלא אמרנו לפניך כשבראת עולמך מה אנש כפי תזכרנו?
(סדרש אנכי) דור המבול בתרין דינים דגיהנם אתדינו באשא ובמיא
דנחתו עליה מלעילא באשא במיין דנפקין מתתא ובגין כך תריסר ירחי הוי
זהה גת סת ע"ע ע"ד דור המבול מדבר

דורון, ע' מהנה.

דחייה

מציקרא גברא חזי והואיל ואידחי אידחי ברכות נא. וכל הנדחה מפני השעה שעה נדחת מפניו שם סד. חבר ונעשה גבאי דוחין אותו מחבירותו תוספתא דמאי ג כל מלאכה שאפשר לעשותה מע"ש אינה דוחה את השבת (ומילה) שא"א לעשותה מע"ש דוחה את השבת שבת קד. לזה דחית בקנה ירוש' שבת ג איש נדחה לפסח שני ואין ציבור נידחין פסחים סו: פסח ראשון דוחה את השבירה ואת הטומאה עם זה: דחוי מעיקרא הוי דחוי שם צת. חל ט"ב להיורז בשבת ודחינו אותו למו"ש יוש' שקלים ד בעלי חיים אינן נדחין יומא סד. גדולה תשובה שדוחה ל"ת שבתורה: שם סו: אין דחוי אצל מצות סוכה לג. שיר של שואבה שמחה היא ואינה דוחה את השבת שם ג: הואיל ונדחה ידחה סנייה ה: זיל הכא קמדחי ליה וזיל הכא קמדחי ליה ב"ק טו: על כל המתים כולן מדחה מטתו ה"ז משובח שם כב. (חלה) ב' ימים ומת זו היא מיתה דחוייה שם כח כ"מ שאתה מוצא עשה ול"ת אם אתה יכול לקיים שניהם מוטב ואם לאו יבא עשה וידחה את ל"ת ובמזה כ: גדולה מילה שדוחה את השבת החמורה גדרים לא: אין לך גדולה שמדחה את המים ואין לך קטנה שנדחית מפני המים סוטה טו: יש דחוי בדמים קידושין ו: הואיל והלך זה ונעשה כומר לע"ז אימא לידחי אבן אחר הנופל? ת"ל אחרי נמכר גאולה תהיה לו שם כ: שאין דוחין נפש מפני נפשי כהנדרין עב: יצר תינוק ואשה תהא שמאל דוחה וימין מקרבת. ג' חלאים חלה אלישע ואחר שדחפו לגחוי בשתי ידים שם קו: כי פתח ר' יוחנן בדחויין מהא פתח זכרים יב: קשה בעיניכם שדחית את אויבי בקש' חלון כו: אל כך עושים דוחים נפש מפני נפש? כ"ר צו יש נבחר ונדחה ונתקרב ויש נבחר ונדחה ולא נתקרב אהרן נבחר ונדחה ונתקרב שאול נבחר ונדחה ולא נתקרב יקוב שא"ל א צה אני הוא שקרבת את יתרו ולא רחקתיו. מכאן אתה למד שיהא דוחה בשמאל ומקרב בימין לא כשם שעשה אלישע לגחוי שדחפו לצולם שם יומי' סד.

דיין (שופט, שוטרי, סופרי ועורכי הדינים) מנין לג' שיושבין בדין ששכינה עמהם? שנאמר בקרב אלהים ישפט ברכות ה' אמר איכא חד גברא ביהודאי דקא דיין דינא בלא הרמנא דמלכא שם נח. על בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת שם ס: וכן דיין שדן דין אמת לאמתו. וכל דיין שלוקח שוחד אינו מת מן הוקנה עד שפיניו כחות גאה ח"ט כל דיין

שדן דין אמת לאמתו אפילו שעה אחת מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית שבת י. ר"י הוה יתיב קמיה דשמואל? אתא איתתא קא צווחה קמיה ולא הוה משגח בה א"ל לא סבר מר אנטם אזנו מזעקת דל גם הוא יקרא ולא יענה? א"ל שיננא רישך בקריי רישא דרישך בחמימי הא יתיב מר עוקבא אב ב"ד שם נה. שכל דין שדן (יאשי) מבן ח' עד י"ח החזירן להן שם נו: אם ראית דור שצורות רבות באות עליו צא ובדוק בדייני ישראל שכל פורענות שבאה לעולם לא באה אלא בשביל דייני ישראל שם קלט. ואין הקב"ה משרה שכינתו על ישראל עד שיכלו שופטים ושוטרים רעים מישראל שם שם שם אי בטלי דייני בטלי גזירפטי (שוטרים פרסיים). מטה הרשעים אלו הדיינין שנעשו מקל לחזניהם שבט מושלים אלו ת"ח שבמשפחות הדיינין. אלו ת"ח שמלמדים הלכות צבור לדייני בור. כי כפיכם נגואלו בדם אלו הדיינין ואצבעותיכם בעון אלו סופרי הדיינין שפתותיכם דברו שקר אלו עורכי הדיינין שם שם שם לא תיהוי לך דינא בהדי תלתא דחד הוי בעל דינך ותרי סהדי פסחים קוב: מאן אלהים? דייני יומא טו. ולמה לא נתפרשו שמותן של זקנים? ללמד שכל ג' וג' שעמד ב"ד על ישראל הרי הוא כבית דינו של משה ר"ה כה. ואל השופט אשר יהיה בימים ההם וכי תעלה על דעתך שאדם הולך אצל הדיין שלא היה בימיו? הא אין לך לילך אלא אצל שופט שבימיו שם שם וליושב על המשפט זה הדן דין אמת לאמתו. ואין פליגיה אלא דיינין מקילה טו: מנלן דמשדרין שליחא דבי דינא ומזמנין ליה לדינא? ס' קטו. צעילוה למצרתא דדייני שם יו. שופט זה דיין שדן דין אמת לאמתו הגיגה יד. לעולם יראה דיין כאילו חרב מונחת לו בין יריכותיו וגיהנם פתוחה לו מתחתיו יבמות ק: ב' שדנו דיניהם דין אלא שנקרא ב"ד חצוף כתובות כב. כיון שבנים לבניך שזום על דייני ישראל דלא אתי לאנצויי שם ג. עשינו עצמינו כעורכי הדיינין שם נב: ג' דייני גזילות היו בירושלים. דייני גזירות. הנוטל שכר לדון דיניו בטלין הימ אגר דינא קרנא אגר בליא הוה שקיל. מכוכר הדיין שם קה אם דומה דיין למלך שאינו צריך לכלום יעמיד ארץ ואם דומה לכהן שחזר על הגזירות יהרסנה. חאי דינא דאשור טאילתא (שרגיל לישראל) פאל למידן דינא שם שם: זכור לי (שמעון) כ"ב שנה ששפטני את ישראל ולא אמרתי לאחד מהם העבר לי מקל ממקום למקום טוה. י. ה"ד רשע צור? זה המטעים דבריו לדיין קודם שיבא בצל דין חבירו שם כא: מרבו לוחשי לחכות בדן רבה חרון אף בישראל

ונסתלקה השכנה שם כו: כל מקם שעתה מוצא אגריאות (ערכאות) כל
נכרים אצ"פ שדיניהם כדיני ישראל אי אתה רשאי להזקק להם שם פה:
במקום פסידה עביר אינש דינא לנפשיה ב"ק כו: ריב"ח דינא הוא ונהיה
לעומקה דינא שם יט. גבי ריש גלותא רדאין דינא דפ"סאה למה לי?
שם נח: שלך הוא ופרעתיו נפל לידי דיין לא יוציאו עולמית ב"ס ו. כל
דינא דלא דאין כי האי דינא לאו דיינא הוא? שם יו: והשכללים
יוהירו זה דיין שדן דין אמת לצמתו ב"ב ת: כל דיין שנוטל שוחד מביא
חמה עזה לעולם שם ט: איהו דור שכולו הבל? זה דורו של שפוט
השפטים. ויהי בימי שפוט השופטים דור ששפוט את שופטיו שם טו: דיינא
דשפילי הכי דאיני שם כט. שודא דדייני שם לה. הואיל וחכים כולי האי
ליחב אבבא ונידון דינא חזא דהוה כת"ב באבולא (על השער) כל דיין
דמיתקרי לדין לא שמיה דיין שם נח. דמקריבתו לבבא דריש גלותא דשכיחי
דייני שם פה. אין לדיין אלא מה שעניו ראות שם קלא. דייני דחצצתא
(שעושים פשרה) הכי דייני שם קלג: אסור לבצע וכל הבוצע ה"ו חוטא.
מצוה לבצוע. ויהיו הדיינים יודעין את מי הן דנין ולפני מי הן דנין ומי
עתיד לפרע מהן. שמא יאמר הדיין מה לי בצער הה? ת"ר עמכם
בדבר המשפט סנהדרין ו: כל דיין שדן דין לאמתו משרה שכנה בישראל.
כל דיין שנוטל מזה ונותן לזה שלא כדין הקב"ה נוטל ממנו נפשו שם ו.
אם ברור לך הדבר כבקר אמרו ואם לאו אל תאמרו. ר' שיושבין בדין
קולר תלוי בצואר כולן שם שם: כל המעמיד דיין שאינו הגון כאילו נוטע
אשירה בישראל. ובמקום שיש ת"ח כאילו נטעו אצל מוכח שם שם שם מניין
לדיין שלא יפסע על ראשי עם קודש? שנאמר לא תעלה במעלות. ר"ה
כי הוה נפק לדינא אמר הכי אפיקו לי מאני חנותאי מקל ובצועה ושופרא
וסנדלא שם שם שם אזהרה לציבור שתהא אימת דיין עליהם ואזהרה לדיין
שיסבול את הציבור שם ת. דייני גולה קרנא דייני דא"י ר' אמי ור' אסי
דייני דפומבדיתא ר"פ בר שמואל דייני דנהרדעא ר' אדא שם יו: נמצאו
דייני ישראל ו' ריבוא וח' אלפים ו' מאות שם יח. דיני ממונות בגי' זה
בורר לו אחד ושניהן בוררין להן עוד אחד שם כז. דעת הדיינים בעינין
דעת בעלי דינים לא בעינין. נקיי הדעת שבירושלים לא היו יושבין בדין
אלא א"כ יודעין מי יושב עמהן. לא כל הימנו שפוטל דיין שהמחזה
רבים עליהם שם שם שם ב' סופרי הדיינים עומדין לפניו א' מן הימין

וא' מן השמאל וכותבין דברי המזכין ודברי המחייבין שם לו אין עד
 נעשה דיין שם שם: אשרי דיין שמחמץ את דינו שם לה. ושואלין בשלום
 הדיינין ובשלום העדים כלומר שאין בלבנו עליכם שדין אמת דנתם שם לו.
 כל מי שהוא חכם ושפל ברוך ודעת הבריות נוחה הימנו יהא דיין בעירו
 שם לו: ה' לא קראו אלו הדיינין שם קד: ד' דייני היו בסדום שקראו
 ושקראו זייפי ומצלי דינא שם קד: כל מי שהוא חכם ועניו ושפל וירא
 הטא ופרקו טוב ורוח הבריות נוחה עליו עושין אותו דיין בעירו משנעשה
 דיין בעירו מעלין ומושיבין אותו בהר הבית חוסהא סנהדרין ו אף הקב"ה
 אינו דן יהודי שנאמר וכל צבא השמים עומד עליו אלו מטים לכך זכות
 ואלו מטים לכך חובה והקב"ה נושא ונותן עמהם משנגמר הדין הקב"ה
 נכנס וחותר את הדין ירוש' סנהדרין א אין האשה דנה ולא מעידה שם שם לו
 אבל בשעת גמר הדין ד"ה דיינין בישיבה ובעלי דינין בעמידה שבועות לו:
 מניין לדיין שלא יעשה סניגורין לדבריו? ת"ל מדבר שקר תרחק ומניין
 לדיין שלא ישב תלמיד בור לפניו? מניין לדיין שיודע לחבירו שהוא
 גולן שלא יצטרף עמו? מניין לדיין שיודע בדין שהוא מרומה שלא יאמר
 הואיל והעדים מצדיקין אחתכנו ויהא קולר תלוי בצואר עדים? ת"ל מדבר
 שקר תרחק שם שם מניין לתלמיד שרואה את רבו שטועה בדין שלא
 יאמר אמתין לו עד שיגמרנו ואסתרנו ואבננו משל? כדי שיקרא הדין על
 שמי? מנין לשנים שבאו לדין אחד לבוש סמרטוטין ואחד לבוש איצטילת
 בת נאה מנה שא"ל לבוש כמותו או הלבישהו כמותך? ת"ל מדבר שקר
 תרחק שם לו. היכא לדייני דייני להאי דינא? שם לו אל תעש עצמך
 כגורכי הדיינין וכשהיו בעלי דינים עומדים לפניך יהיו בעיניך כרשעים
 אבות א' אל תהי דן יחידי שם לו הוא הבורא הוא המבין הוא הדיין הוא
 עד הוא בעל דין שם לו שם דן את הדין זיכה וחייב טימא וטיהר אסר והתיר
 כולן רשאים ליקח אבל אמרו חכמים הרחק מן הכיעור ומן הדומה לו
 הולין מד: הנוטל שכרו לדון דינו בטלין כבודות כל בני האלקים רשב"י
 קרא להון בני דיינא ב"ר לו על נאץ רגע אלקים אמר בלבו לית דין ולית
 דיין אבל אית דין ואית דיין! שם שם כך בימי שפוט השופטים היה
 אדם מישראל עובד ע"ו והיה הדיין מבקש להעביר עליו מדת הדין והיה
 הוא בא ומלקה את הדיין אמרו אוי לו לרור ששפטו את שופטיהם!
 שם כל הדיין הזה כל זמן שהסניגור מדבר הוא ממתין נשתתק הסניגור
 עמד לו הדיין כך וילך ה' כאשר כלה לדבר אל אברהם שם לו כך הזהיר

הקב"ה את הדיינים. שלא יפסיעו פסיעות גסות. בדין (שמ"ר ל') ולמה נתן הקב"ה כתר ליהודה? אלא שדן דין אמת לחמור לכן געשה דיין לעולם משל לדיין שבא דין יתומה לפניו שם שם יש לאומות שופטים ויש לישראל שופטים ואין אתה יודע מה ביניהן? משל לחולה. כך לאומות שופטים ואין עוסקין בתורה שם שם אמר הקב"ה מי גרם לדיינים שיהיו יודעין לדון? ע"י שקבלתם את התורה. אלא בשעה שהדיין יושב ודן באמת כביכול מניח הקב"ה שמי שמים ומשרה שכינתו בצדו. וכיון-שרואה אותו שהוא נושא פנים כביכול מסלק שכינתו ועולה לשמים והמלאכים אומרים לו רבון העולם מה יש לך? והוא אומר להם ראיתי את הדיין שהוא נושא פנים ועמדתי לי משם. ומה הקב"ה עושה? שולף חרבו כנגדו להוריע שיש דיין למעלה שם שם לא תשימון אלו העדים והערב והדיינים והסופר. שאלולי הם לא יטול (נשך) כלום ולפיכך לוקים כלם שם לא מעשה באחד שהיה לו דין ובא אצל הדיין וזיכה אותו ובא ויצא אותו שנזדכה ואמר פלוגי השופט אין כמותו בעולם אחר ימים היה לו דין ובא אצלו והי בו יצא מלפניו ואמר אין דיין הימנו! א"ל אתמול היה משובח והיום שוטה? לכך הזהיר לך הכתוב אלקים לא תקלל שם שם וכן אתה מוצא כשהיינך מתקלל התבואה מתמעטת שם שם ואיש תרומות יהרסנה זה חכם שהוא יודע הלכות ומדרשות ואגדה ויתום ואלמנה הולכין אצלו שיעשה דין ביניהן והוא אומר לך עסוק אני במשנתי איני פנוי א"ל האלהים מעלה אני עליך כאלו החרבת את העולם שם שם אלא הותרה רצוה לית דין ולית דיין ויקר כה הנני ענו בי נגד ה' דרך העולם בעלי דינים הולכין אצל הדיין ואני הייתי הולך וסובב מעיר לעיר וחמור שלי בסדר ית אמר הקב"ה כן בנות צלפחד דוברות הדין עאין אתה יודע הנשים דנין אותו שם כא שכל מה שהגדולים עושים הרור עושה כיצד? הנשיא מתיר ואב"ד אומר הנשיא מתיר ואני אוסר? והדיינים אומרים אב"ד מתיר ואנו אוסרים? ושאר הדור אומרים הדיינים מתירים ואנו אוסרין? דבר כה היה דן (דוד) את הדין מוכה את הזכאי ומחייב את החיב אם לא היה לחייב ליתן היה דוד נותן משלו שם ה והיה הכרוז עומד לפני כסאו של שלמה כיון שהיה עולה מעלה הראשונה היה כרוז לא תטה משפט מעלה הב' היה כרוז לא תכיר פנים ג' היה כרוז לא תקח שוחד. התובע תובע והנתבע משיב והדין מכריע. וצריך הדיין לשנות טענותיהם מפיו שם שם דן את טפשו הוא עצמו נהן איכר מחותמא אוי לדור ששפטו את שופטיהם ואוי לדור ששופטיו צריכין

להשפט! רח"ל א שדה ושדות דיינין זכרים ודיינות נקבות קה"ר א אם משים
 אדם עצמו כתרומה הו' שמושלכת בזוית הבית ואומר מה לי בטורח הצבור
 מה לי בדיניהם? שלום עליך נפשי! היו מחריב את העולם תחומא משפטי כ
 שכל מי שמניח דייני ישראל והולך לפני עכו"ם כפר בהקב"ה תחלה ואח"כ
 כפר בתורה שם ש ג שבשעה שדיין מכיר פנים ומקלקל את הדין מסלק
 את השכינה. וכשדן דין אמת אין השכינה זוה הימנו שם ש ד מלמד
 שהראה לו הקב"ה למשה דור דור ושופטיו דור דור ושוטרו שם ש אסור כ
 דימלך יהושפט ויתחזק מהו ויתחזק? שנתחזק ומינה את הדיינין. וזה
 משה שלא נצטוה על הדיינין אלא ממה שא"ל יתרו הושיב סנהדרין.
 אנו שנצטוינו על אחרת כו"כ ש שוטים א באותה שעה נשבע הקב"ה
 שהוא נפרע לצממו מן הדיינין. אין אביר אלא אב ב"ד שם ש ש שופטים
 אלו הדיינים שוטרים אלו הפרנסים. אם אין שוטר אין שופט שם ש כ
 צריך שיהיו השופטים בעלי זרוע במעשים טובים. בתורה ובמצ"ט ובגבורה
 וצריך שיהיו נקיים מכל משפט שלא יהא לאדם פתחון פה עליהם. שופטים
 ושוטרים שלא יהא בהם דבר של פסולת שם ש ג אתה תמנה שופטים
 שיהיו מטין ומלמדין עליהן זכות לפני הקב"ה. הוי ושפטו את העם משפט
 צדק שיהיו מלמדין זכות על הדור שם ש ד תתן לך מלמד שנקראו הדיינין
 על שם משה. נתן נפשו על הדיינין לפיכך נקראו על שמו שם ש ה אפילו
 עיר שכולה משפחה אחת מנה לה דיינין שם ש ו לא תטה משפט אוהרה
 ירחם שלא יושיב אצלו מי שאינו ראוי לדין. אמר שמעון בן שטח
 לאותן הדיינין שדיין עמו אם משגר אני בשביל המלך אתם מוכיחים
 אותו? א"ל הן. שגר בשבילו. פנה לימינו כבשו הדיינין את פניהם
 בקרקע. בא המלאך וחבטן בקרקע עד שיצאה נשמתן. אמר הקב"ה לדיינין
 היו נוהגים אימה בעצמכם כאילו אותי אתם דנין שם ש ו וכי מן הבקר
 עד הערב היה משה דן את ישראל והלא אין הדיין דנין אלא עד זמן
 הסעודה? כיוצא יתרו יח כל הנוטל ממון ומטה את הדין אינו יוצא מן
 העלם עד שיחסר מאור עיניו. עד שיהא בו או טירוף דעת בתורה שיכח
 טמא או יטמא טהור או יצטרך לבריות או שיחסר מאור עיניו שם ש טמא כג
 ה' אלהיכם הרבה אתכם על גבי דייניכם ואצוה אתכם לאמר לשעבר
 הייתם עומדים ברשות עצמכם עכשיו הרי אתם משועבדים לציבור. לא
 תכירו פנים זה המצוה להושיב דיינים שמה תאמר איש פלוני נאה אושיבנו
 דיין ואיש פלוני גבור אושיבנו דיין איש פלוני קרובי אושיבנו דיין איש

פלוגי הלוני ממון אשיבנו דיין איש פלוגי יודע בכל לשון אושיבנו
 דיין נמצאת מוכה את החייב ומחייב את הזכאי ס' דברים א ויאמר ה'
 אלי רב לך א"ל דוגמא אתה עושה לדיינים שיאמרו מה משה חכם גדול
 לא נשא לו פנים המענין את הדין והמענותין את הדין על אחה כו"כ
 שם ואחנהנן ג למען תחיה וירשת הארץ מלמד שמנוי הדיינים כדי להחיות
 את ישראל ולהשיבם על אדמתם ולא להפילם לחרב שם שופטים טו ז' אין
 להם חלק לעוה"ב הלבב וסופר וטוב שברופאין ודין לעירו אבות דר"ג לו
 דאוי היה פרשת שופטים להאמר איילוי עמד יתרו שכתוב ומי הוא
 דיינו? ידע שאין דיינו של בשר ודם אלא ארון כל המעשים ברוך הוא
 ד"א רבא ג ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל אלו עשירים ובעלי ממון
 יראי אלהים שהן יראים מן המקום בדין אנשי אמת אלו בעלי הבטחה.
 אנשי חיל אלו בעלי הבטחה יראי אלהים אלו שעושין פשרה בדין עונא
 בצע אלו שהן שונאין כמון עצמן קו"ח ממון חבריהם ילקוט יתרו רע מלמד
 שאשמהם של ישראל תלויין בראשי דייניהם שם דברים תתם ואצוה את
 שופטיכם משכתי בדברים אמרתי להם אשריכם על מי באתם להתמנות?
 על בני אברהם יצחק ויעקב בני אדם שנקראו אחים ורעים כרם חמד צאן
 מרעיתו וכל לשון היבה שם שם חשיך דרא דאיתתא דבריתא שם שופטים
 סב מכל השבטים יצאו שופטים ומלכים ומשנט שמעון לא קם לא שופט
 ולא מלך בשביל חטא זמרי שם שם שמשון דן את ישראל כאביהם
 שבשמים שם שם סט. ע"ע ע' דין ומשפט, הוראה, סמיכה, סגורין
 פ"נס, שוחד.

דין וחשבון (יום הדין, עומק הדין) כאילו נידון בשתי דינים אש ומים
 ברכות ו: ג' דברים מזכירין עונותיו של אדם, ומוסר דין
 על חברו לעמים שם נה. בשעה שמכניסין אדם לדין אוננים לו נשאת
 זנת. באמונה? שבת לא ואתה כעם שזנתי לכף זכות המקום ידון אתכם
 לכף זכות שם קנו כל המלעגי על דברי חכמים נידון בצוואה וותחת. אל
 תדינני כיושבי כרכים! עירובין בא: יכול אני לפטור את כל העולם כולו
 מן הדין שם כה ז' דברים מכוסים מבני אדם ועומק הדין פסחים נד: עני
 יעשיר ורשע באין לדין לעני א"ל. כלום עני היית יותר מהלל? לעשיר.
 כלום עשיר היית יותר מר"א? לרשע. נאה היית מיוסף? יוסא דה: מלמד
 שאין ביד של מעלה נכנסין לדין אלא א"כ קידשו ב"ד של מטה את
 אחדש ר"ה ח: גר' פרקים העולם נידון בפסח על התבואה בעצרת על

פירוה האילן ברה כל באי העולם עוברין לפניו כבני מרון. הכל נידונים ברה וגיד שלהם נחתם ביוהכ"פ. אדם נידון בכל יום. אדם נידון בכל שעה שש טו. כל המוסר דין על חברו הוא נענש תחלה. ג' כתות הן ליום הדין שם שם: פושעי ישראל בגופן יורדין לגיהנם ונידונין בה י"ב חדש ש"ו. בנהוג שבעולם אדם יודע שיש לו דין לובש שחורים ומתעטף שחורים. אבל ישראל אינן כן אלא לובשין לבנים ומתעטפים לבנים ומגלחים זקנם ואוכלים ושותים ושמחים ירוש' ר"ה א הקב"ה דן את ישראל ביום בשעה שהן עסוקין במצות ואה"ע בליה בשעה שהן בטלן מן העבירות שם שם כל המצדיק את עצמו מלמטה מצדיקין עליו הדין מלמעלה הענין ה. ואין העולם נדון אלא אחר רובו ירוש' הענין ג ומה שמואל הצדיק היה מתיירא מן הדין אנו על אחת כו"כ חז"ה ד: עבד שרבו מקרבו לדונו וממהר להעידו תקנה יש לו ג' ה. וכל העובר עבירה אחת מלפפתו והולכת לפניו ליום הדין סוטה ג: אלא הקב"ה מוציא חמה מנתיקה צדיקים מתרפאין בה ורשעים נידונין בה ג' ה: אין תחילת דינו של אדם אלא על דבר תורה קידושין ט: עתיד ארם ליתן דין וחשבון על כל מה שראתה עינו ולא אכל ירוש' קידושין ד עתידין ישראל ליתן עליהן את הדין ב"ב ע"ג אבד חשבוננו של עולם עד דיבון אמר הקב"ה המתן עד ש בא דין שם ע"ה י"א נדון (מדהיר) י"ב נטרד והלך לו סנהדרין ז'ה: גוף ונשמה יכולין לפטר מן הדין ש"צ. דור המבול אין עומדין בדין שם קו. עונות שאדם דש בעקביו בעוה"ז מסובין לו ליום הדין ע"ו יח. עולם כמנהגו נוהג ושוטים שקילקלו עתידין ליתן את הדין שם ג' דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה אבות ג' א ועל כרחך אתה מת ועל כרחך אתה עתיד ליתן דין וחשבון שם ד אילמלא בא הקב"ה עם אברהם ויצחק ויעקב בדין אין יכולין לעמוד מפני תוכחה ערכין יו. אשריהם לראשונים שאפילו על אונס שינה עושין דין חסיד כח. ג' נכנסו לדין וד' יצאו מחוייבין אדם וחיה ונחש נכנסו לדין ונתקללה הארץ עמהן ב"ה אף אילגי סרק עתידין ליתן דין וחשבון. כי האדם עץ השדה מה האדם נותן דין וחשבון אף עצים נותנין דין וחשבון שם כו ואין אדם יודע מה בעומקו של דין שם סה בשעה שהקב"ה דן את ישראל דן אותן מעומד ומפטר בדין אבל כשהוא דן את אה"ע דן מיושב מדקדק בדין ומאריך בדין שם סב אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום תוכחה! בלעם חכם של הגוים לא יכול לעמוד בתוכחתו של אתוננו

זמה יוסף הצדיק שהוא בור' כשהוכיח את אחיו לא יכלו לעמוד בתוכחתו הקב"ה שהוא דיין ובעל דין ויושב על כסא דין ודן כל אחד ואחד על אהת כו"כ שאין כל בור' יכולין לעמוד לפניו שם צ"ל ולא תענה ברעך עד שקר ותקבל עליו דין וחשבון לעת"ל ויק' בו אמר הקב"ה לאדם זה סימן לבניך כשם שעמדת לפני בדין היום הזה ויצאת בדימום כך עתידין בניך לעמוד לפני בדין ביום הזה ויוצאין לפני בדימום אימתי? בחדש השביעי באחד לחדש שם כט למה הרגתני שא"ל הייתי מרגיז שמא יום הדין הוא והייתי מתיירא הנחום אמר כ על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא לעת מצוי חשבון משראה יעקב שנתמצה בחשבון התחיל שופך תחנונים ילקוט מקן קצו שלא כמדת הקב"ה מדת בור' מלך בור' כשהוא יושב ודן אם אמר הרגתי הדין הורגו ואם לא הודה אינו הורגו אבל הקב"ה מי שמודה מרחם עליו שם ירמיה וסח עד שיפוח היום זה יום הדין שם ה"ל תתקפו ע"ע ע' דין ומשפט, חשבון, מדת הדין ומדת הרחמים, ראש השנה ויום הכפורים, שופר.

דין ומשפט מי חסיד הקב"ה דעביד דינא בלא דינא? ברכות ה' קמ"ל דינא גמי היינו תורה שם ו. כיון שנצטרך אדם לבריות כאלו נדון בב' דינים שם שם: אם ראית רשע שהשעה משחקת לו אל התגרה בו. ולא עוד אלא שזוכה בדין שם ו: בכל דין שדנך בין מדה טובה ובין מדה פורענית שם מה: לאחר שדנה לזה דין בעצמה שם ס: צדיקים יצר טוב שופך. רשעים יצר רע שופך שם סא: חביב עלי משפט וצדקה מאתה (דוד) עושה יותר מן הקרבנות ירוש' ברכות כ מאימתי התחלת דין? משיתעטפו הדיינים. משיתפתחו בעלי דינים. עד מתי יושבין בדין? עד זמן ס' נדה שנה י. בין כך ובין כך אתה (משה) עתיד ליתן את הדין שם צו: בעון עינוי הדין ועיוות הדין וקילקול הדין חרב וביזה רבה ודבר יבצורת בא ובנ"א אוכלין ואינן שבעין שם צ"ל תיתי לי דכי אתי צורבא מרבנן לקמאי לדינא לא מוינגא רישי אבי סדיא כמה דלא מהפיכנא בוכותיה. פסיגנא ליה לצורבא מרבנן לדינא דחביב עלי כגופאי ואין אדם רואה חובה לעצמו שם ק"ט שמצדיקין (הרשעים) עליהם את הדין ואומרים לפניו רבש"ע יפה דנת עירובין י. הלא דאמר דן דיני אמרי ש"מ מדן קאתי נפחית ד. אין נידונים לא לצורים ולא לנהרדעים שם סב: לא תהוי לך דינא ב' די ג' דחד הוי בעל דינך ותרי סהדי שם ק"ב: רב כי הוה נפיק למידן דינא אמר הכי בצבו נפשיה לקטלא נפיק וצבו ביתיה לית הוא עביד וריקן

לבייתה אויל יומא זו: עשות משפט זה הדין סוכה כט: וכן ב' שעלו
לגדרום לידון ודינן שוה זה ירד וזה לא ירד זה ניצל וזה לא ניצל. זה
התפלל תפילה שלימה ר"ה יח. ביקש קהלת לדון דינן שבלב שלא בעדים
ושלא בהתראה יצחה בת קול וא"ל וכתב יושר דברי אמת על פי שנים
עדים ש: כא: הילכך בר ישראל דא"ת ליה דינא בהדי נכרי לעשתמיט
מיניה באב דריע מוליה תענית כט: תמן תנינן רשב"ג אומר על ג' דברים
העולם עומד על הדין ועל האמת ועל השלום ושלשמן דבר אחד נעשה
הדין נעשה אמת נעשה שלום ירוש' תענית ד וכיון שנתקבצו גלויות נעשה
דין ברשעים מילה יו: מה מעפט ביום אף כאן ביום ש: כא: כל המטה
דינו של גר כאילו מטה דינו של מעלה חגיגה ה הדינן יש להן על מה
שיסמכו והן. הן גופי תורה ש: י. ערבות שבו צדק ומשפט ש: יב: אחד
לדין ואחד לצדקה ש: יד. קם דינא. הדר דינא יבמות יו: מנשה הרג את
ישעיה מדין דייניה וקטליה ש: מט: באשר משפטו שם פעלו ש: עח: יקוב
הדין את ההר! ש: צב. גר דן את חברו דבר תורה ש: קב. רעה תבא
לתוקע עצמו לדבר הלכה. בדינא דאתי דינא לקמיה וגמר הלכה ומי
מילתא למילתא ש: קט: הכי דאיננא לך ולכולהו עלמי חברך כחוכה כו:
אע"פ שבטלו סנהדרין דין ארבע מיתות לא בטלו ש: י: אין מרחמים בדין
ש: פד מלמד שעלו שמש וירח מרקיע לזבול וא"ל רבש"ע אם אתה עושה
דין לבן אמרם אנו מאירים ואם לא אין אנו מאירים! גרוס יט: מיום
שגבר אגרופה של חנופה נתעותו הדינן סטה סא: משרבו בעלי הנאה
נתיתו הדינן. משרבו רואי פנים בדין בטל לא תגורו ופסק לא תכירו.
משרבו לוחשי לחישות בדין רבה חרון אף בישראל ונכתלקה השכינה
ש: סו: כל שיש לו קנאה על חבירו ודומם שוכן עדי ער עושה לו דין.
כל מי שיש לו צעקת לגימא על חבירו ודומם שוכן בסנה עושה לו דין
גיטין ז דיניה. דההוא גברא במאי? ש: נו דינא רבה ודינא זוטא איכא
ביניהו קירושין סג. ד' דברים העושה אותן פטור מדיני אדם וחייב בדיני
שמים כ"ק נה: דינא דמלכותא דינא ש: קיג. האי בר ישראל דידע
סהדותא לנכרי ולא תבעו מיניה ואזל ואסהד בדיני נכרי על ישראל
חכריה משמתנין ליה ש: ש: לא חרבה ירושלים אלא על שדנו בה דין
תורה. שהעמידו דיניהם על דין תורה כ"ס י: אי"ל דינא הכי? א"ל אין
למען תלך בדרך טובים ש: סג. בקש איוב לפטור את כל העולם כולו
מדין כ"ב סו. כי אתי פסקא דדינא ידידי לקמיכו וחזיתו ביה פירכא לא

תקרעוהו עד דאיתיתו לקמאי אי אית לי טעמא אמינא לכו ואי לא הדרנא
 בי ש' ק': אמרי אינשי מאן דאית ליה דינא ליקרב לגבי דינא סנהדרין ג:
 דן את הדין זיכה את הזכאי וחייב את החייב וראה שנתחייב עני מכון
 ושלם לו מתוך ביתו זה משפט וצדקה משפט לזה וצדקה לזה ש' ו: היכי
 דמי גמר דין? איש פלוני אתה חייב איש פלוני אתה זכאי ש' ש' ש' ש'
 דאזיל מבי דינא שקיל גלימא ליומר זמר וליויל באורחא ש' ו: מנא הא
 מילתא דאמרו רבנן הוּו מתניין בדין? ש' ש': צדק את הדין ואח"כ
 חתכיהו ש' ש' ש': שיהא חביב עליך דין של פרוטה כדין של מאה מנה.
 לא דיין לרשעים שנוטלין מזה ממון ונותנין לזה שלא כדין אלא שמטריחין
 אותו להחזיר ממון לבעליו ש' ה: מלך לא דן ולא דיין אותו ש' יט: כך
 היה מנהגן של נקיי הדעת שבירושלים מכניסין לבעלי דינין ושומעין
 דבריהן ש' ל: צדק צדק תרדוף אחד לדין וא' לפשרה ש' יכ: בזמן שיש
 כהן יש משפט ש' נב: ז' מצות נצטוו בני נח דינין ש' נו: י' מצות
 נצטוו ישראל במרה. והוסיפו עליהן דינין ש' ש': בת (לך) דינא בטל
 דינא ש' צה: סוף דינא כתחילת דינא ש' קט: ריב"ח אתון תרי בר נשי
 קימוי א"ל על מנת שתדננו דין תורה א"ל אני איני יודע דין תורה.
 מתקבלון אליכון מה דנא ירוש' סנהדרין א א בצדק תשפט עמיתך הוי דן
 את חבירך לכף זכות שבעות ל: ואשר לא טוב עשה זה הבא בהרשאה
 ש' לא: משפט דור המבול ייב חדש עדות ב שניור (שעות) יושב ודן
 את כל העולם כולו שרואה שנתחייב העולם כלליה עומד מכסא הדין ויושב
 על כסא רחמים ע"ז ג: כאן בשעת הדין כאן בשעת מלחמה. כשאני דן
 את ישראל אין אני דן אותם כאוה"צ ש' ה: דין דלא כתיב ביה אמת
 הקב"ה עושה לפני משורת הדין ש' ש': גדולים צדיקים הללו שנודמנו
 להן ג' מקראות של צידוק הדין בשעת צידוק הדין ש' יח: הוּו מתניין:
 בדין. והוי דן ארץ כל האדם לכף זכות. על ג' דברים העולם עומד: על
 הדין. ועל האמת ועל השלום אבות א וא"ל תדין את חבירך עד שתגיע
 למקומו ש' ב ובטוב העולם נדון. והדין דין אמת ש' ג: החושך עצמו
 מן הדין פורק ממנו איבה וגזל ש' ה: חרב בא לעולם על ענוי הדין ועל
 צוות הדין ש' ה: ונותנת לו מלכות וממשלה וחקור דין ש' ו: בשעה שהקב"ה
 עושה דין בקדושו מתיירא ומתעלה ומתהלל ונחם קט: ר"י כי הוי חזק
 שלך אמר משפטיך תהום רבה כי הוי חזי נמלה אמר צדקתך כהררי אל
 תולין ס: אילמלא צדקתך כהררי אל מי יוכל לעמוד לפני משפטיך תהום

ירבה עינין ה: ולעולם כל משפט צדק שכל גזרה וגזרה שאתה גוזר על
 בריותיך הן מצדיקין עליהם את הדין כ"ר א מלך זה מלך מל"מ הקב"ה
 במשפט יעמיד ארץ שברא את העולם בדין שם יד עתיד הקב"ה להשקות
 כוס תרעלה לאוה"ע ממקום שהדין יוצא שם טו בא נחש הקדמוני לתבוע
 דינו של הבל. לא כדין של רוצחנין דינו של קין קין הרג ולא היה לו
 ממי ללמוד מכאן ואילך כל הורג קין יהרג שם כב פגע בו (בקין) אדה"ר
 א"ל מה נעשה בדיןך? א"ל עשיתי תשובה ונתפשרתי שם שם א"ל
 (ואלכסנדרוס) לא אתית אלא בעיית למידע היך אתון דיינון שם יג עתיד
 הקב"ה ליטול את הכהנים ולהעמידן בדין שם ס השופט כל הארץ לא יעשה
 משפט אם עולם אתה מבקש אין דין ואם דין אתה מבקש אין עולם
 שם יט אימתי נותן העוץ להקב"ה? בשעה שהוא עושה את הדין באומות
 שמ"ר י כשם שאני יכול לעבור את הדין על האומות ואני איני מעביר
 אלא תופס בדין. כך אתם לא תצאו חוץ לדין שם ש כך הקב"ה עמד
 על הר סיני ומחזיק בדין. ואין משים אלא דינין. כשם שהזהיר הקב"ה
 על הדברות כך הזהיר על הדין למה? שבו העולם תלוי ובו ציון נבנית.
 ובו צדיקים מתגדלין שם ש נאה לאלהים הדין שהוא שומרו ואינו נושא
 פנים שם ש אמר הקב"ה שמרו משפט בעוה"ז ואני מציל אתכם מן המשפט
 של גיהנם שם ש אם אין אתם עושין את הדינין נוטל תורתו מכם למה?
 שלא נתן לכם הקב"ה את התורה אלא ע"מ שתעשו את הדינין. ואם
 עשיתם את הדינין עתיד הקב"ה להחזיר לכם בתי דינין שלכם שם ש כך
 היא התורה דינים מלפניה שם ש לו חק ומשפט ודינים מאחריה ואלה
 המשפטים שם ש ב' דברים ביד נפש ומשפט. הנפש נתונה במקום משפט
 ונפש יוצא ממקום משפט וחטאת ויק"ר ד אל תהי מלגלג בדין שהוא אחד
 מג' רגלי העולם. תן דעתך שאם הטית את הדין שאת מזעזע את העולם שהוא
 אחד מרגליו. קשה הוא כוחו של דין שהוא אחד מרגלי כסא הכבוד
 שם דב"ה הקרבנות אינן מכפרין אלא לשוגג והצדקה והדין מכפרין בין
 לשוגג בין למוזר. הקרבנות אין נוהגין אלא בתחתונים והצדקה והדינין נוהגין
 בין בעליונים בין בתחתונים. אמר הקב"ה לישאאל בני הואיל וכך הדינין חביבים
 לפני הו' זהירין בהם שם ש אמר הקב"ה הנפש והדין נתונים בידי שמרו
 את הדין ואני אשמור נפשותיכם שם ש במקום שיש דין אין דין ובמקום
 שאין דין יש דין אם נעשה הדין למטה אין הדין נעשה למעלה ואם לא
 נעשה הדין למטה חדין נעשה למעלה שם ש אם היית יודע שהדין עמו

אל תסבר לו פנים שלא יהא אומר מתחלה היה רוצה לזכותו. אם תדע שאין הדין עמו הסבר לו פנים שלא יהא אומר מתחלה היה רוצה לחייבני. אם ראית את הדין מרומה חקרהו ואם ראית את הדין יוצא לאמיתו צדקה שם שם מכל מה שבראתי איני אוהב אלא את הדין. אמר הקב"ה לישראל בזכות שאתם משמרים את הדין אני מתגבה. וע"י שאתם מגביהין אותי בדין אף אני עושה צדקה ומשרה קדושתו ביניכם, ואם שמרתם את שניהם הצדקה והדין מיד אני גואל אתכם גאולה שלימה שם שם אין אלהים בכל מקום אלא דין מגיד הכתוב שהיו ישראל נתונים בדין באותה שעה אם להנצל אם לאבד עם מצריים מביטא בלשון יד ושפטתי בין איש זה הדין שאין בו פשרה ובין רעהו זה הדין שיש בו פשרה מגיד ששניהן נפטרין כרעים זה מזה שם יתרו יח לא תעשו עול במשפט בדין מלמד שהדין שמקלקל את הדין קרוי עול שנאוי ומשוקץ חרם ותועבה וגורם ה' דברים מטמא את הארץ ומחלל את השם ומסלק את השכינה ומפיל ישראל בחרב ומגלה אותן מארצם ת"כ קדושים יט אם בא דין לפניך פעם אחת שתים ושלוש אל תאמר כבר בא דין זה לפני ושניתיו ושלשתי אלא הו' מתונים בדין סגרי דברים א אפשר שלמה לא היה יכול לדון את ישראל הרי הוא אומר ויתן ה' חכמה לשלמה? אלא כך אומר שלמה איני כשאר כל הדיונים של עובדי אלילים דין של צו"א יושב על בימה שלו דן להריגה ולחניקה אין בכך כלום אבל אני אם חייבתי ממון נפשות אני נתבע שם שם שם א"ל הקב"ה למשה אתה דן דין קשה חייך שאני מודיעך שאי אתה דן דין קשה שאני מביא עליך דין שתלמיד תלמידך יכול לשמעו ואין אתה יכול לשמעו זה דינן של בנות צלפחד שם שם מה משה חכם גדול לא נשא לו פנים ע"י שאמר שמעו נא המורים נגזר גזירה שלא יכנס לארץ המענין את הדין והמעוותין את הדין על אחת כו"כ שם ואחת: ב משפט צדק למדך שצדקה עם שניהם עם הזכאי שנוטל את שלו ועם החייב שמוציאין גזילה מתחת ידו. בשביל שדנין צדק הקב"ה עושה צדקה עם הבריות שם שוטים כו' הו' מתונים בדין כיצד? מלמד שיהא אדם ממתין בדין שכל הממתין בדין מיושב בדין אבות דר"ג א עתיד ר"ע לחייב את כל העניים בדין שם ו אינו דין שיהיו בני מתקללין ואני מתברך כו' יב ולמודין הם הצדיקים שמצדיקים עליהם את הדין אברהם יעקב. דוד צדק עליו את הדין. יקום שניי תקנה אמר הקב"ה אני חפץ שתזכו בדין. אמרו אתם תחלה ספרו אתה למען תצדק למה? אם אני נצחתי אתכם בדין אני

הוא שמפסיד אבל אם נצחתם אותי אני משתכר שם יסעי תנה נודע ה' משפט עשה בדין שעשה במצרים שם תהלים תרגם אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע בשעה שאתה דן את הרשעים שפטני ובשעה שאתה דן את הצדיקים אל תבא במשפט את עבדך שם שם תשג למנצח על ידותון על הדתות ועל הדינים שאתה עושה לנו שם שם תשג אמר דוד לפני הקב"ה משפטיך למלך תן כשם שאתה דן בלא עדים והתראה! אל הקב"ה חייך כך אני עושה שם שם תהי רצונכם לעשות דין שפטו דל ויתום עני ורש הצדיקו תרחמו אינו אומר אלא הצדיקו הצדיקו עליו את הדין. אינם יודעים לדון את את הדין בשביל כך העולם מתמוטט שם שם תהי אתה כוננת ישרות בעולמך יש לו דין עם חבירו הוא נכנס עמו לדין והן מקבלין עליהם מה שהדין נותן יוצאין ועושין שלום הוי אתה כוננת מישרים שם שם תהי חסד ומשפט אשירה אם חסד אשירה ואם משפט אשירה שם שם תהי כיון שנתמנה אדם שופט צריך להשכיל היאך לדקדק את הדין בשביל שלא יחטא ויחטיא את העולם שכיון שהוא מקלקל את הדין הרי הוא חוטא ומחטיא את העולם שם משלי תתקט מתוך שהוא יושב בדין צריך להבין היאך מצדיק ארץ הצדיק ומרשיע את הרשע ומתוך שהוא עושה כן דברי תורה נעשים לפניו כמישרים ולא עוד אלא שקונה לו שם טוב בעוה"ו ובעוה"ב שם שם תתקט ישלם שבעתים זה הדין שמעשה שנתמנה על הצבור ואינו דן דין אמת לאמיתו הקב"ה משלימו לייך מדורי גיהנם ולא עוד אלא שמוריד עמו כל בניו וממנו שם שם תתקט שמחה לצדיקו של עולם כשהוא עושה ארץ הדין שם שם תתקט מפני מה זכו אנשי חזקיה לאריכות ימים? מפני שהיו מתונים בדין ומיושבים בדין שם שם תתקט דרש ר' פפייס לפי שהוא יחיד בעולמו כל שהוא מבקש הוא עושה אל ר"ע דייך פפייס אין דורשין כן! אלא הכל עושה בדין כשם שסנהדרין נושאת ונותנת למטן כך למעלן שם איוב תתקט לפי שאתה מוצא איוב אדם גדול ועשיר תאמר שלא היה משגיח על דין דלים? לאו אלא נתן נפשו על הדין שם שם תתקט ולעת"ל כשיבא הקב"ה לדין על בריותיו מביא כל הספרים של בני אדם ומראה להם מעשיהם לכך נאמר ביד כל אדם יחתום שם שם תתקט לעת"ל הקב"ה יושב והמלאכים נותנים כסאות לגדולי ישראל והם יושבים ודנין לעובדי אלילים עם הקב"ה שם דניא תתקט אתה מוצא שלא נשתבחו פרנסי ישראל אלא ע"י הדין. ואף דוד לא נשתבח אלא ע"י הדין. ואף יהושפט כיון שנתחוק

במלכות לא נתעסק אלא בעסקי הדין. שנתחוק ומנה עליהן את הדיינים שיוקעים ללכת בדרכי ה'! ואף ירושלים לא נשתבחה אלא ע"י הדין. חאי זהו הדור? זה הדין. ולא חרבה ירושלים אלא ע"י קלקול הדין. באותה שעה נשבע הקב"ה שהוא בעצמו נפרע מן הדיינים שם דב"ה ב' חרפה בא וראה כמה קשה יום הדין שעתיד הקב"ה לדון לכל העולם בעמק יהושפט וכיון שת"ח באים לפניו אומר להם כלום עסקתם בתורה? אמר הין אומר לו הקב"ה הואיל והודית אמור מה שקריית ומה ששנית מכאן אמרו כל מה שקרא הזאם יהא תפוש בידו שלא תשיגהו כלומה ליום הדין שיש שט"ל אמרי אנשי קם פלוגי בדינא ולא הוי ליה הקמת רגל יקוט תורה ה' ע"ע ע' גורה, דין, דין וחשבון, דיני ממונות ודיני נפשות, לפנינו משורת הדין, מדת הדין ומדת רחמים, סנהדרין.

דיני ממונות ודיני נפשות מ' שנה עד שלא חרב הבית גלתה לה סנהדרין. למאי הילכתא? לומר

שלא דנו דיני נפשות שנה כו. הכל כשרים לדון דיני ממונות ואין הכל כשרים לדון דיני נפשות קידושין עו: הרוצה שיחזים יעסוק בדיני ממונות שאין לו מקצוע בתורה יותר מהן והן כמעין הנובע והרוצה שיעסוק בדיני ממונות ישמש את שמעון בן ננס כ"ב ק"ה: דבר תורה אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה ובחקירה ומה טעם אמרו דיני ממונות לא בע נן דרישה וחקירה? כדי שלא תעול דלת בפני לוין סנהדרין ב: דיני ממונות בגי ואם היה מומחה לרבים דן אפילו יחדיו שם ה' מה בין דיני ממונות לדיני נפשות? דיני ממונות בגי ודיני נפשות בכ"ג דיני ממונות פתחין בין לזכות בין להובה ודיני נפשות פתחין לזכות שם רב הווי יודעין שלא כדיני ממונות דיני נפשות דיני ממונות אדם נותן ממון ומתכפר לו דיני נפשות דמו ודם ורכותיו תלוין בו עד סוף העולם שם לו אם נמצאו דבריהם מכוונים פתחין לזכות שם מ. בדיני ממונות מתחילין מן הגדול. לפני מה בדיני נפשות מתחילין מן הצד? שלא יהא כומך על דברי רבו יחוספת סנהדרין וזמי שלא ראה לו בנים כשר לדון דיני ממונות ואין כשר לדון דיני נפשות שם שם דיני ממונות אין דין בע"ט ולא בקרב יו"ט מדרבנן יו"ט סנהדרין דו נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותו בטלה בדיני נפשות אבל בדיני ממונות תתקיים בשאר שבות ה' אמר הקב"ה בדיני נפשות אני מתעסק שם כו. ע"ע ע' דין ומשפט, מזון.

דיקנות, ע' דקדוק.

דירה, ע' בית.

דל, ע' עניות ועשירות.

דליקה, ע' שרפה.

דם לא תאכל על הדם לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם ברכות י' וכן דם קדושה יש בו ? במה ששפך יכסה שלא יכסנו ברגל שבת כב. אמר הקב"ה רביעית דם נתתי בכם על עסקי דם הזהרתי אתכם עם לא: אכל ולא שטה אכילתו דם שם מא. הקיז דם ואין לו מה יאכל ימכור מנעלים שברגליו ויספיק צרכי סעודה. מאי צרכי סעודה ? יין סומקא חלף סומקא שם קבט. אדם הראשון דמו של עולם ירוש' שבת ב והסיר ה' ממך כל חוליו זו שידפה (דם) שם שם יד ליקטולך ולא תקטול מאי חיות דמא דידך סומק טפי דימא דמא דההוא גברא סומק טפי אכחים כה: א"ל דם תהא אחריתו ! ר"ה כה. פניו (של השמש) דומין לדם חרב בא לעולם סוכה כט. דמים תרתי משמע מגילה יד: יכולני לבעול כמה בעילות בלא דם חגיגה טו. איכא משפחה דרפי דמא ואיכא משפחה דקמיט דמא יבמות סד: כשם שהשאר יפה לעיסה כך דמים יפים לאשה. כל אשה שדמיה מרובים בניה מרובים כתובות י: דדרכא על דמא (ג"א רמא) דחמרא הוו ליה בני גירדני שם ס: אדם אפר דם מרה סוטה ה. עד שהלך דמן ונגע בדמו של זכרי' לקיים מה שנאמר דמים בדמים נגעו אשכחיה לדמיה דזכרי'. אמר מאי האי ? א"ל דם זבחים גיטין גו: לדמא דרישא ליתי שורבינא עם סח: לדמא דאתי מנחירא לית גברא כהן דשמיה לוי שם סט. בראש כל מותא אנא דם בראש כל חיין אנא חמר. בראש כל מרעין אנא דם ב"ב נח: דינא נפשות דמו ודם זרעותיו תלויין בו עד סוף העולם. דמי אחיך שהיה דמי מושלך על העצים ועל האבנים סנהדרין לו. דמו מי שדמו חלוק מבשרו יצאו שרצים שאין דמם חלוק מבשרם שם נט: שופך דם האדם באדם דמו ישפך אמרה תורה הצל דמו של זה בדמו של זה שם עכ: ומה אם הדם שנפשו של אדם קצה ממנו הפורש ממנו מקבל עכר גול, ועריות שנפשו של אדם מתאוה להן ומחמדתן הפורש מהן על אחת כו"כ ככות כג: חלזון גופו דומה לים וברייתו דומה לדג ועולה אחד לע' שנה ובדמה צובעין תכלת כנחות סר.

דם ניקוף (מנקיפת אבר) מרצה כדם צולה חולין ו: איזהו נפש של אדם?
 זו רביעית דם שם עב אין דם מבטל דם עם זו: כל דאסר לן רחמנא
 שרא לן כותיה אסר לן דמא שרא לן כבדא נדה דם טוהר שם קט: דמא
 דבשרא שכן דמא דכבדא קפי שם קיא: דם נעכר ונעשה חלב בכורות ו: דם
 רבה שחין רבה שם מר: זכרותא דדמא כבדא שם גה: דם שחיטה דם נחירה
 דם עיקר דם הקזה שהנשמה יוצאה בו חייבין עליו דם הטחול דם הלב
 דם ביצים דם חגבים דם התמצית אין חייבין עליו כריתות כ: דם שע"ג
 ככר גוררו ואוכלו של בין השיניים מוצץ ובוֹלֵעַ ואינו הושש שם כב. איזהו
 דם שהנשמה תלויה בו? כל זמן שמקלח. מטיפה המשחרת ואילך. איזהו
 דם שהנשמה יוצאת בו? כל זמן שמקלח יצא דם התמצית מפני שהוא
 יסודות שם שם שם איזהו אדום? כדם המכה שחור כחרת נדה יט. כדם אצבע
 קטנה של יד שננפה וחיתה וחזרה ונגפה ולא של כל אדם אלא של בחור
 שלא נשא אשה ועד כמה? עד בן כ' שם שם: מראה דמים משונים הן.
 דם נדה אדום דם בתולים אינו אדום דם נדה זיהום. לם נדה בא מן
 המקור דם בתולים בא מן הצדדין שם סה: רביעית תחלת דמו של קטן
 תוספתא אהירות ג כך קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה לצלות למעלה
 לא היתה יכולה שעדיין לא עלתה לעם נשמה ולמטה לא היתה יכולה
 לעמוד שעדיין לא נקבר שם אדם והיה דמו מושלך על חצצים ועל האבנים
 צ"ר כב נתכנסו בהמה חיה ועוף לתבוע דמו של הבל שם שם מה קנטון
 הזה כל זמן שאתה מובלז ומעדורו הוא עושה פירות כך משנצרר דמו
 ומשבטל יצרו משנקשר דמו שם טו. דם אעשך ודם ירדפך ועשו הוא שונא
 את הדם? זה דם בכורים בקרבנות. זה דם של מילה. שנאת דמו של אדם
 בגופו שם סג ולמה שעיר עוים? שדמו דומה לשל אדם שם ער והיה דם
 בכל ארץ מצרים אפילו מה שמצרי רוקק דם היה. מפני מה הביא הקב"ה
 עליהם דם? מדה כנגד מדה לפי שלא היו מניחין בנות ישראל לסבול
 מטומאתן. ממכת דם העשירו ישראל שם ט אמר הקב"ה בדיני נפשות
 אני מתעסק ומודיע אני היאך אני חס עליכם ברחמים בדם פסח ובדם
 מילה שם טו אדם היה משקלו חציו מים וחציו דם בשעה שהוא זוכה לא
 המים רבין על הדם ולא הדם רבין על המים ובזמן שחוטא. פצמים שהמים
 רבין על הדם ונעשה ארדיפיקס (הדרקון) ופצמים שהדם רבין על המים
 ונעשה מצורע הה"ד אדם או דם ויקר טו יותר ממה שאסרתי לך התרתי
 לך דם הנדה אסרתי לך התרתי כך דם בתולים. את הדם התרתי לך טחול

ש כב לעולם הקב"ה תובע דמן של נרדפין מן הרודפין ש כו מעשה בב' אחים שהרג א' מהן את חברו נטלה אמן כוס אחד ומלאתו מדמו והניח במגדל והיתה נכנסת כל יום ומצאה אותו הדם תוסס פ"א נכנסה ומצא ששתק אותה שעה ידעה שנהרג בנה האחר לקיים מה שנאמר שופך דם האדם באדם דמו ישפך דב"ר ב מעשה נסים הקב"ה עושה עם התינוק הזה כיצד? עד שלא ילדה היתה מושכת דמים וכשהיא יולדת דמים מסתלקות לשדים ונעשה חלב והתינוק יונק מהן הנחומה הוריע ג לשעבר היו האנשים רואים דמים עד שעמדה רחל ואמרה כי דרך נשים לי ש מצורע ט והיה הדם לכם לאות ולא לי לאות לכם לאות ולא לאחרים לאות. דם עקידתו של יצחק כילתה בא יב שמא תאמר הואיל ונהרג זה למה אנו באים לחוב בדמו של זה? ת"ל לא תחוס עינך עליו סגרי שושים יט נפשי נתתי עליה דמי נתתי עליה כשם שלמדתי אותה בצער כך תהיו אתם למדים אותה בצער ש האוינו לב הלומד תורה בילדותו דברי תורה נבלעין בדמיו אבות דר"ג כר חיים בעולם חיים באדם זה דמו של אדם ש לא מלמד שעשה קין בהבל אחיו פצעות פצעות חבורות חבורות שלא היה יודע מהיכן הנשמה יוצאה עד שהגיע לצוארו ומיום שפתחה הארץ וקבלתו לדמו של הבל שוב לא פתחה יקוט בראשית לה אף נח היה גונח דם בתיבה מפני הצינה ש נח נד במצרים הביא עליהם מכת דם אף לעתיד כן שנאמר ונתתי מופתים בשמים ובארץ דם ואש ש ואר א קטב אום של אשה מלא דם וממנו יוצא למקור נדתה וברצונו של חקב"ה הולכרת טפה של לבנונית ונופלת לתוכו ומיד הולד נוצר ש חריע חסו רק חזק לבלתי אכול הדם מגיד שהיו שטופין בדם קודם מתן תורה. מה דם שאין בכל המצות קל ממנו הזהירך הכתוב עליו שאר כל המצות על אחת כו"כ. דם שהנפש יוצאה בו קרוי דם דם שאין הנפש יוצאה בו אין קרוי דם ש ראה תהזר אמר (דוד) לאבישן נשבע אם תגע בדמו של אותו צדיק (שאול) שאני מערב דמך בדמו שם שואל א ק"ח ענה צדקי ואמר לנכודנצר הרגני ראשון שלא אראה בדמו עשה בני ובניו אומרים לו הרגנו תחלה שלא נראה דם אבינו שפוך על הארץ ש מלכים ב רג כי דורש דמים אותו זכר כג"בא הקביה לתבוע דמר של ר"ע הוא תובע דמו של בן קופיא. אינו שוכח. דמן של ישראל מיד האוה"ע ולא דם צדיקים שנהרגו בימי גזרה כגון ר"ע וחבריו. ועתיד הקביה לתבוע דמן של ר"י הנחתום ושל בן קופיא שם תהלים תרגם א"ל. הקביה (לדוד) בל אסיך נסכיהם מדם - דמם חביב עלי מדם הקרבנות

שם שם חרסו ולא חפץ בברכה זה דם הקרבנות שהוא קרי ברכה שם שם חסס
כל נפש ונפש שהרג עשו מישראל כביכול נטל הקב"ה מדם כל נפש ונפש
יטובל פורפוריון שלו עד שצבעה דם וכשמגיע יום הדין ויושב עליו
בבימה לדון אותו לובש אותו פורפוריון ומראה לו גופו של כל צדיק
וצדיק רשום עליה שם שם חסס היא (חזה) שפכה דמו של אדם תנתן
לה דם נדה שיכפר על אותו הדם ששפכה שם שם חסס חתקט בנוהג
שבעולם אדם נכשל בדבר עבירה ומתחייב עליה מיתה כיצד מתכפר לו ?
יצאת ממנו טפת דם מקצת נפש ככל הנפש שם קהלת חתקטו ויכסוהו
בבגדים ולא יחם לו מלמד שנצטנן דמו ש"ס י"א ואתמשיך דמא בקטפין
דוריון לדא ולדא להכא ולהכא מאתר דא לאתר אחרא ואינון משקין
וקסטין דגופא זהר ויקרא קט הגוף פתוח לפני הדם שבכל מקום שתחתוך
מן הגוד הדם יוצא ממנו מדרש תורה א. ע"ע ע' הקות דם, מילה, נדה,
פסח, קרבנות, שפיכות דמים.

דמות, ע' צורה.

דמיון (דומה, כמדומה) א"ל כמדומה אני שאתם נכונים בפורשים ברכות טו:
ריב"ל מדמה מילתא למילתא ור"א לא מדמה מילתא למילתא
שם י"א מסתפי מר מיצר הרע ? א"ל דמיון באפאי כי קאקי חיורי שם כ.
משל לאדם שמבקשים ממנו כלי גדול ויש לו דומה עליו בכלי קטן
שם נ"ג: ראשונות דומה לעבד שמסדר שבה לפניו רבו שם נ"ד. אלא הוא
(רחב"ד) דומה כעבד לפני המלך ואני (ריב"ז) דומה כשר לפני המלך
שם ש"א: א"ל האי מטרוניתא לריב"א פניך דומים למגדלי חזירים ולמלוי
ברבית שם נ"ה. ברוך חכם הרוזים שאין דעתם דומה זה לזה ואין פרוצופיהם
דומים זה לזה שם נ"ו. יצה"ר דומה לזבוב שם ס"א. דמי פומא דאבא כדלא
שריף תבשילא שם ס"ב. כמדומה אני שנתיאשו מלקרות חוססתא ברכות א.
זקן ונביא למה דומין ? יוש' ברכות א כל אדם שיש בו תורה ואין בו
ירוש' דומה לגובר שמסרו לו מפתחות הפנימיות ומפתחות החיצונות. לא
מסרו לו יבנה דא: אדם יוצא לשוק יהי דומה בעיניו כמי שנמסר לסרדיט
שם נ"ב. הנצרך לנקביו ואכל דומה לחנור שהסיקוהו ע"ג אפרו שם ס"א.
למה משכן דומה ? לאשה שמהלכת בשוק ושפוליה מהלכין אחריה שם
נ"ח: ורדמים שפניו דומין לזרד שם ק"ה: לא חרבה ירושלים אלא בשביל
שהשוו קטן וגדול. אינו דומה הכל שיש בו חסא להכל שאין בו חסא

שם קיט: ואגוהו הוי דומה לו מה הוא חנון ורחום אף אתה היה חנון
 ורחום שם קלג: אין חיה שולטת באדם עד שנדמה לו כבהמה שם קכא:
 אפילו גבשושית קטנה דומה עליו כהרי הרים שם קכב: דמי האי מרבנן
 כמאן דלא פרשי אינשי שמעתא עירובין טו. המרצה מצות לאשה. אפילו
 דומה למשה רבינו. לא ינקה מדינה של גיהנם שם יח: ולא עוד אלא
 שדומה לו כאילו מקריב קרבן שם יט. בתחילה היתה תורה דומה לכפיפה.
 שאין לה אזנים עד שבא שלמה ועשה לה אזנים שם כא: דעלמא דאזלינן
 מיניה כהלולא דמי. בני האדם דומין לעשבי השדה. דמי האי מויגא.
 למויגא דרבא שם נד. אמר דוד אני אמרתי אך חושך ישופני לעוה"ב שהוא
 דומה ליום עכשיו העוה"ז שהוא דומה ללילה אור בעדני מסתים ב: למת
 צריקים דומין בפני שכינה? כנר בפני האבוקה שם ה. אין הנדון דומה
 לראיה שם טו. אנו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו. אינו דומה
 מי שרואה ואוכל למי שאינו רואה ואוכל יוסא עד: כל הנותן עינו בכוסר
 עריות כולן דומות עליו כמישור שם עה. גד שדומה להגדה שמושכת לבר
 של אדם כמים שם שש שם בתחילה היו ישראל דומין כתרנגולים שמנקרין
 באשפה עד שבא משה וקבע להם זמן סעודה. ודומה (המן) כמו שמונת
 בקופסא שם שס: מעין היוצא מבית קה"ק בתחילה דומה לקרני חגבים
 שם עו: פניו (של השמש) דומין לדם חרב בא לעולם לשק חיצו רעב באין
 לעולם טובה כט. ארס נחש דומה לספוג צף ועומד במקומו שם נ. צדיקים
 נדמה להם (יצה"ר) כהר גבוה ורשעים נדמה להם כחוט השערה שם נב.
 סיחון שדומה לסייח. ערד שדומה לערוד ר"ה ג. ופניהם דומין לשולי קדירה
 שם יו. הלומד תורה ואינו מלמדה דומה להדס במדבר שם כג. האי צורבא
 מרבנן דמי לפרצידא דתותי קלא דכיון דנבט נבט תענית ד. בשעה שהשמים
 נעצרין מלהוריד טל דומה לאשה שמחבלת ואינה יולדת שם ח. כל תענית
 שלא קבל עליו מבעוד יום דמי למפוחה דמליא זיקי שם יב. אינו דומה
 מתבייש מעצמו למתבייש מאחרים שם טו: אדם שיש בידו עבירה ומתורה
 ואינו חוזר בה למה הוא דומה? לאדם שתופס שרץ בידו שם טז. שנה
 שגשמיה מרובין לנה היא דומה? לעבד שנתן לו רבו פרנסתו בבת אחת
 שם יט: שאני חוזרי דמיון מעייהו לבני אינשי שם כא: כמדומין אנו שאין
 גשמים יורדין אלא להתיר שבועתך. שם כב. מה יעשו גדולי הדור שאין
 דורן דומה יפה? שם כד: לדידי חזי לי האי רידיא דמי לעיגלא. דומה
 לעבד שמבקש פרס מרבו שם כה: ערב ת"ב מביאין לו פת חריבה במלת

דיושב בין תנור לכירים. ודומה כמי שמתו מוטל לפניו שם י: זמניהם
 דומיא דזמנא בגינה ב. שכל אחד ואחד נדמתה לו כאומתו שם ו. דאזל
 (אחשורוש) ואשכח למלאכי השרת ואידמו ליה כגברי שם טו. אם דומה
 הרב למלאך ה' יבקשו תורה מפיו ואם לאו אל יבקשו מ"ק יו. המוצא את
 חברו אבל לאחר י"ב חדש ומדבר עמו תנחומין למה הוא דומה? לאדם
 שנשברה רגלו וחיתה מצאו רופא וא"ל כלך אצלי שאני שוברה וארפאנה
 שם כא: העומד על המת בשעת יציאת נשמה למה זה דומה? לס"ת
 שנשרף שחייב לקרוע שם כה. ואינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה
 פרקו מאה ואחד חניה ט: למה יחזקאל דומה? לבן כפר שראה את המלך
 ולמח ישעיה דומה? לבן כרך שראה את המלך שם יג: כמדומה לי שאין
 לו מוח בקדקדו יבטוח ג. עם הדומה לחמור שם סב. לפי שאינו דומה
 תפלת צדיק לתפלת צדיק בן רשע שם סד. מפתח של גיהנם שדומה ללילה
 שם קט: דספד יספדוניה דקבר יקברוניה כתוכות עכ. שכל הדר בא"י דומה
 כמי שיש לו אלוה וכל הדר בחו"ל דומה כמי שאין לו אלוה שם קי: אינו
 דומה קולטתו (א"י) מחיים לקולטתו לאחר מיתה שם קיא. אינו דומה לומד
 מרבו שם שם לבר מן קרא ודיסא שהן דומין לפתילתא של אבר
 גדיים טט: ויקוצו מפני בני ישראל מלמד שהיו דומין בעיניהם כקוצים
 בומה יא כל הנושא אשה לשם שמים כאלו ירדה יריעות שהיו פניה דומין
 ליריעות שם יב. הראנו היכן משה קבור? עצמו למעלה נדמה להם למטה
 למטה נדמה להם למעלה שם יד. מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע
 לרקיע דומה לכסא הכבוד שם יו. אל תתיראו מן הפרושין ולא ממי שאינן
 פירושין אלא מן הצבועין שדומין לפרושין שם כב: וארד שפניו דומין
 לזורד שם לו: וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה? גיטין יט. אייתי דמא
 ולא אידמו שם נו: אידמי ליה כתנינא דשבעה רישותיה קידושין כט: ושמא
 תאמרו כמלאכי השרת נדמו לו (האורחים לאברהם)? לא נדמו לו אלא
 כערביים שם לב: כל העושה מצוה אחת יתירה על זכויותיו מטיבין לו
 דומה כמי שמקיים כל התורה כולה שם לט: האוכל בשוק הרי זה דומה
 לכלב שם מ: ולמה רשעים דומים בעוה"ז לאיילן שכולו עומד במקום
 בומאה שם שם אלו בני אדם שדומין מעשיהם למעשה סדום שם ע.
 הראנו פרסיים א"ל דומים לחיילות של בית דוד הראני חברין דומין
 למלאכי חבלה הראני ישמעאלים דומין לשעירים של ביהכ"ס הראני ת"ח
 שבב"ל דומים למלאכי השרת שם עכ. והתיצבו שם עמך עמך בדומין לך

ש"ע: יומא חד אידמי ליה (לר"מ) שטן כאיתתא בהך גיסא דנהרא.
 ש"פ: אינה דומה נבעלה באשפה לנבעלה בחופה ירוש' קידושן ג' ה' א"ל
 דמית עלי כאריא ארבא ב"ק פה ואינו דומה ביישו בבית המרחץ לביישר
 בשוק ש"ס: כל עוף למינו ישכון ובני אדם לדומה לו. לא לחנם הלך
 הורויר אצל העורב אלא מפני שהוא מיר' ש"ס צב: אינו דומה מתבייש מן
 היקר למתבייש מן הפגום תוספתא ב"ק ט' לא תונו איש את עמיתו עם
 שאחך בתורה ובמצות ב"ס נט' אינו דומה טיפולה של שנה זו לטיפולה
 של שנה אחרת ש"ס פס' אידמו ליה כדובא דנורא ש"ס פה מיד נהפך
 קלסתר פניו של יצחק ונדמה לאברהם ש"ס סו' איוב בסערה חירף ובסערה
 השיבוהו כ"ב סו' עולם לאכסדרה הוא דומה ש"ס כה: נסחכלתי בשני
 עקיביו ודומין לשני גלגלי חמה ש"ס נח' זה שלמה שדומה לנטיעה במלכות
 ש"ס צא: רוב בנים דומין לאחי האם ש"ס קי' ובלבד שלא ידמה בטרפות
 דתניא אין אומרים בטרפות זו דומה לזו ש"ס קד' משום דאתי ממולאי
 אמריתו מילי מוליאתא ש"ס קלו: היה חולה ומוטל במטה וא"ל נכסיו למי?
 א"ל דומה שאשתי מעוברת ש"ס קמ' האי תיגרא דמיא לצינורא דבידקא
 דמיא כיון דרווח סנהדרין ו' ונשאו אתך בדומין לך ש"ס יו' שאדם טובע
 כמה מטבעות בחותם אחד וכולן דומין זה לזה אבל הקב"ה טובע כל אדם
 בחותמו של אדה"ר ואין אחד מהן דומה לחבירו ש"ס יח' מי קא מדמית
 נהרג מתוך רשעו למת בתוך רשעו? ש"ס סו' למה ת"ח דומה לפני עם
 הארץ? בתחילה דומה לקיתון של זהב סיפר הימנו דומה לקיתון של כסף
 נהנה ממנו דומה לקיתון של חרש ש"ס נב: יכה יוסי את יוסי ש"ס נג'
 כמדומה אני שדעתו של אבא בטרפה ש"ס סה' אתא שטן ואידמי ליה (לדוד)
 כטביא ש"ס צה' כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע
 ואינו קוצר כל הלומד תורה ומשכחה דומה לאשה שילדת וקוברת
 ש"ס צט' שכל ת"ח דומין לפניהם כעשבי השדה ש"ס קכ' אתא שטן אידמי
 ליה (לדוד) כציפרתא. למה דוד דומה? לסוחר כותי עם קו דור המבול
 לא נתגאו אלא בשביל גלגל העין שדומה למים ש"ס קח' כל העוסק בתורה
 בלבד דומה כמי שאין לו אלה ע"ו יו: אתא אליהו אידמו ליה כחד
 מחשובי דמלכותא ש"ס ש"ס אתא אליהו אידמי להו כוונה כרכתיה ש"ס יח'
 למה ת"ח דומה? לצלוחית של פליטין מגולה ריחה נודף מכוסה אין ריחה
 נודף ש"ס לה: כל שחכמתו מרובה ממעשיו למה הוא דומה? לגיץ שענפיר
 מרובין ושרשיו מועטין אבות ג' זו העזה"ו דומה לפרוודור בפני העזה"ב

שם ד' מן הלומד ילד למה הוא דומה? לדיו כתובה על ניר חדש שם שם כ'
 כמדומין אתם ששררה אני נותן לכם עבדות אני נותן לכם הוריות י' כמדומה
 אני שלא כיווננו שמועותינו עד עתה סנחות יח' מפני שצדיקים שבו כפוף
 ראשיהם מפני מעשיהן שאינן דומין זה לזה שם כט': חלזון גופו דומה לים
 וברייתו דומה לדג שם סד'. כמדומה אני ששחוק שחקו בי היהודים שם פה:
 מן הבהמה להביא בני אדם שדומים לבהמה חזין ה' הרחק מן הכיעור
 ומן הדומה לו שם סד': ומאי ניהו? נדמה שם עז': כעכורים נדמה לו (המלאך
 לעצקב). כת"ח נדמה לו שם צא. כל חכמי ישראל דומין עלי כקליפת השום
 חוץ מן הקרח הזה בכורות נח. ההיכל צר מאחוריו ורחב מלפניו ודומה
 לארי סודת לה. למה הולד דומה במעי אמו? לפנקס שמקופל נזה ל': לאגוד
 מונח בספל של מים שם לא. אינו דומה טעם דג העולה מעכו לעולה
 מצידון ב"ר ה גדול כחן של נביאים שמדמין צורה ליוצרה שם כז' שמא
 חסר משה מנבואתו כלום? דומה לגר שהיה דולק והדליקו ממנו ככה
 גרות ואור דליקתו לא חסר בסד' מן שאול דומה לאשה שהיא אצל אהובה
 ונשבעת בחיי בעלה תנחומא אכור ב' משה אמר להקב"ה רבש"ע עבירה
 עברתי תכתב אחרי שלא יהיו הבריות אומרים דומה שוויף משה בתורה
 ספרי ואתחנן מן הלומד תורה בילדותו דומה לעגלה שכיבשוה כשהיא קטנה
 והלומד תורה בזקנותו דומה לפרה שלא כבשוה אלא בזקנותה. הלומד תורה
 בילדותו דומה לבחור שנשא בתולה אבות דר"נ כג' הלוקח פת מן השוק
 דומה כאלו חפור וקבור האוכל משלו דומה לתנוק המתגדל על שדי אמו
 שם לא העוה"ז דומה לגלגל עינו של אדם דא ווסא ט' דמית היות אהיה
 כמוך דמיתם צורה ליוצרה ואת הנטיעה לנוטעה ילקים תהלים תשכב בא וראה:
 כמה מיני בהמות חיות ועופות יש בעולם וכמה מיני דגים יש בים שם
 קולו של זה דומה לזה או מראה של זה דומה לזה או שם דעתו של
 זה דומה לזה או שם טעמו של זה דומה לזה? תד"א רבה ב' ע"ע ע'
 משל נביאות.

רמעות, ע' בכיה.

דעה (דעת, מדע, ידיעה) השתא דעת בהמתו לא הוה ידע (בלעם).
 דעת עליון הוה ידע? ברכות ו'. גדולה דעה שנתנה בתחלת
 ברכה של חול. גדולה דעה לנתנה בין ב' אותיות. וכל מי
 לאין בו דעה אכור לרחם עליה. כל אדם שיש בו דעה כאלו נבנה

ביהמ"ק בימיו ש' ג'. בטלה דעתו אצל כל אדם שם לה: יודע היה בצלאל
 לצרף אותיות שבתורה שם נה. ג' מרחיבין דעתו של אדם דירה נאה אשה
 נאה וכלים נאים שם נו: ג' משיבין דעתו של אדם קול מראה וריח שם
 שם ש' לידע איניש בנפשיה אם צדיק גמור הוא או לאו שם סא: איזהו
 פורשה קטנה שכל גופי תורה תליון בה? בכל דרכיך דעהו שם סג. כל
 שנטרפה דעתו מפני חכמתו סימן יפה לו וכל שנטרפה חכמתו מפני דעתו
 סימן רע לו תוספתא ברכות ג' אם אין דעה הבדלה מניין? אם אין דעה
 תפלה מניין? ירוש' ברכות ה' ב' הוואה אוכלוסין אומר ברוך חכם הרוים
 בשם שאין פרצופיהן דומין זה לזה כך אין דעתן דומה זה לזה
 שם שם ט' יודעים הרשעים שדרכם למיתה ויש להן חלב על כסלם
 שבת לא: נשים דעתן קלה עליהן שם ג': רחמנא ליצן מהאי דעתא!
 שם פד: אל תפנו אל האלילים אל תפנו אל מדעתכם שם קסט. מכאן
 שדעתן של זקנים משתנות שם קנב. תנוח דעתך שהנחת את דעתי! שם שם:
 גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאין בדורו של ר"מ כמותו
 ומפני מה לא קבעו הלכה כמותו? שלא יכלו חבריו לעמוד על
 סוף דעתו עירובין ג': רעבתן בטלה דעתו אצל כל אדם שם ד': ג'
 דברים מעבירין את האדם על דעתו ועל דעת קונו שם סא: מה
 ר"מ בדורו לא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו אף ר' אושעיא לא
 יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו שם נג. אמור לחכמה אחותי את
 ומודע לבניה תקרא עשה מודעים לתורה שם נד: כל שאין דעתו
 מיושבת עליו אל יתפלל שם סא. ובמו"ש נתן הקב"ה דעה באדה"ר מעין
 דוגמה של מעלה והביא ב' אבנים וטחנן זו בזו ויצא מהן אור פסחים נד.
 גרוש שנשא גרושה ד' דעות במטה שם קיב. ג' חיהם אינם חיים ואניני
 הדעת שם קיג: לפי דעתו של בן אביו מלמדו שם קטו. אפילו אוכל (הנחש)
 כל מעדני עולם אין דעתו מיושבת עליו עד שיאכל עפר יומא עה. כל
 ערום יעשה בדעת זה דוד סגילה יב: א"ל לא בדיך מחייכנא אלא
 דכי אזלינא להווא עלמא בדיחא דעתאי ס"ק יו. כמה לית ביה דעתא
 להאי צורבא מרבנן! שם כו: ב"י דברים נברא העולם בחכמה ובתבונה
 ובדעת חגיגה יב. יועץ שיודע לעבר שנים ולקבוע חדשים שם יד. מאן
 דמקדש אדעתא דרבנן מקדש יבמות צ': פשיטא דחרש דעתא קלישתא הוא
 ומיהו מספקא ליה אי דעתא צילתא אי לאו שם קיג. אלא דעון דעון
 אית לר"י ירוש' יבמות א' לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות

כתובות יו. מודעא היו דברינו נאמנין שם יט: א"ל בני דעת קונך יש בך
שם סב: בחוסר כל בלא דעה. נקיטין אין עני אלא בדעה, במערבא אמרי
דדא (דעה) ביה כולא ביה דלא דא ביה מה ביה? דא קני מה חסר?
דא לא קני מה קני? גוריוס מא. מקלו של ר"מ היתה בידי והיא מלמדת
לי דעה ירוש' גוריוס ט א לעולם ילמד אדם מדעת קונו סוטה ה. כשם
שיש דעות במאכל ובמשתה כך יש דעות באנשים ירוש' סוטה א זו אפילו
תינוקות של בית רבן יודעים אותה! גיטין כט. כשם שיש דעות במאכל
כך דעות בנשים יש לך אדם שזכור נופל לתוך כסו וזורק ואינו
שותהו שם צ. ב' דברים אין בהם דעת לישאל ועשאו חכמים כמה
שיש בהם דעת לישאל תינוק ועוד אחרת קידושין ס. והוה קא צוות עד
דשף דעתיה מיניה כ"ס טד. דעתו של אדם קרובה אצל בנו כ"ב ק"ט. וטוב
לב משתה תמיד זה שדעתו יפה. כל ימי עני רעים זה שדעתו קצרה.
וטוב לך משתה תמיד זה שדעתו רחבה שם קכ: אין מושיבין בסנהדרין
אלא בעלי יוגא, ויודעים בע' לשון, אלא מי שיודע לטהר את השרץ
מן התורה סנהדרין יו. כך היו נקי הדעת שבירושלים עושין לא היו
חזתמין על השטר אלא איכ יודעין מי הותם עמהן שם כג. היכי דמי
שיקיל הדעת? כגון תרי תנאי או תרי אמוראי דפליגי אהדדי ולא איתמר
הילכתא לא כמר ולא כמר ואיקרי ועבד כחד מיניהו וסוגיא דשמעתא
אזלי כאידך שם יג. יודעין היו ישראל בעכו"ם שאין בה ממש שם סג:
א"ל (הורקנוס) לחבירי כמדומה אני שדעתו של אבא נטרפה א"ל דעתו
ודעת אמו נטרפה שם סח. הגיעה תורה לסוף דעתו של בן סורר ומורה שם עב.
כל אדם שיש בו דעה לסוף מתעשר. כל אדם שאין בו דעה אסור לרחם
עליו, כל הנותן פתו למי שאין בו דעה יסורין באין עליו. כל אדם שאין
בו דעה לסוף גולה שם צב. השתא דעת בהמתו לא הוה ידע (בלעם)
דעת עליון הוה ידע? שהיה יודע לכון אותה שעה שהקב"ה כועס בה
שם קה: אין מעמידין חזנין אלא חסירי כח ויתירי מדע סכות כג. וכשמשיעין
א"ל הוי יודע שלא על דעתך אנו משביעין אותך אלא על דעת המקום.
ועל דערת ב"ד שנוקות לו. ידענא וטא דאית בכו מחייה מתים ע"ו י:
ידעין רחיקיא כמה דקריבייא מריעין ירוש' ע"ו ג א אם אין בינה אין דעת
אם אין דעת אין בינה אבוח ג. ואל תאמר קבלי דעתי ש ד' מדות.
בדעות שם ה יא שיודעין לשער כמה טפות יש בים ואין להם פת לאכול
ולא בגד ללבוש נתן דעתו להשיבם בראש הוריות י. דילמא חלשא דעתיה

ומיתרע מוליה שם יב. א"ל כלום הגענו לסוף דעתו של ר"ש! מנחות ד.
ומה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת אמרה תורה והיה על מצחו תמיד
שלא תסיה דעתו ממנו תפילין שיש בהן אזכרות הרבה על אחת כו"כ
שם לו: אדם ובהמה תושיע אלו בני אדם שהן ערומין בדערס ומשימין
עצמן כבהמה חולין ה: אינו נוהג (גיד הנשה) אלא באחת והדעת מכרעח
אח של ימין, איבעיא להו משפט פשיטא ליה לר"י ומאי דעת דעת
יתורה או ספוקי מספקא ליה ומאי דעת דעת נוסה?
שם ז: אסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעתו של עכורים שם צד.
א"ל דעתו קצרה עלי! שם קו: כד לא היה בבר נש דעה אינון אמרין
לא אכל ההוא אינשא פיתא דחיטי מן יומו כ"ר טו בנוהג שבעולם אדם
יש לו זהב וכסף אבנים טובות ומרגליות ודעת אין בו מה קנייה יש
לו? מתלא אמר דעת קנית מה חסרת? דעת חסרת מה קנית ויקרא כל
תלמיד חכם שאין בו דעת נבלה טובה הימנו שם שם כשישראל נכנסין
לבתי כנסיות וקורין קר"ש בכיוון הדעת. הקב"ה אומר להם היושבת
בגנים. אבל כשישראל קורין שמע בטירוף הדעת זה מקדים וזה מאחר
ואינם מכוונים דעתם בקר"ש רוח"ק צווחת שה"ר ח כל זמן שאדם מרבה
בחכמה מרבה בכעס וכל זמן שהוא מרבה בדעת מרבה ביסורין קה"ר א
אם כיון אדם את דעתו בתפלה יהא מובטח שתפלתו נשמעת תחנונה
חיי שרה א ומהיכן זכה (בצלאל) לכל דעת ובינה זו? בזכותה של אמו
שם ויקהל ד לכך נצטוה כה"ג שלא ישתה יין בשעת עבודה כדי שלא
תטלטל דעתו אלא משמר התורה ומשמר הדעת וכה"א כי שפתי כהן
ישמרו דעת שם ש"י ה כל שדעתו נוחה מפני חכמתו סימן יפה הוא לו
ושאין דעתו נוחה מפני חכמתו סימן רע הוא לו. כל שדעתו נוחה מפני
יצרי (ג"א יוצרו) סימן יפה לו ושאין דעתו נוחה מפני יצרו סימן רע
לו. אבות דר"ב כה בזמן שאדם אוכל משלו דעתו מיושבת עליו ואפילו אוכל
אדם משל אביו ואמו ומשל בניו אין דעתו מיושבת עליו שם רא לענין
תלמידים דרש ר"ג הזקן ד' דברים. דג טמא כיצד? בן עניים שלמד מקרא
ומשנה הלכות ואגדות ואין בו דעה. דג טהור כיצד? זה בן עשירים
שלמד מקרא ומשנה הלכות ואגדות ויש בו דעה. דג מן הירדן כיצד?
זה ת"ח שלמד מקרא ומשנה מדרש הלכות ואגדות ואין בו דעת להשיב
שם מ נתן המקום עצה בלב כל אחד ואחד (ע"ב זקנים) והסכימה דעתן לדעה
אחת סופרים א אבל מנהג שאין לו ראייה מן התורה אינו אלא כטועה

בשקול הדעת שם יר וכל מי שדעתו שפלה הקב"ה מצילו מן הפורעניות
 בלה ובתיו כללו של דבר אל ישנה אדם דעתו מדעת חבריו ד"א ובה ו תן
 דעתך עד שיצא מפין ד"א וז"ל ג' בני אדם שאלו חכמה מהקב"ה
 דוד אמר הורני ה' חקך שלמה אמר חכמה ומדע תן לי א"ל החכמה
 והמדע נתון לך שו"ט תהלים ט"ט איש אשר רוח בו שיהא הולך עם הקפדנים
 יכפי דעתו ועם המתונים כפי דעתו ילקוט שנים חשבו י' דברים נקראו יקרים
 התורה והנבואה והתבונה והדעת והסכלות שם שמואל א' צו ודרע זה דור
 המדבר שכלו דעה שם תהלים ט"ט גדולה החכמה וגדולה ממנה הדעת
 והתבונה שם משלי התקרב ודעת קדושים בינה אלו בעלי גמרא שבשעה
 שיושבים ומבינים כל דבר ודבר הם דומים למלאכים שם שם תתקמד גבר
 חכם בעוז זה בועז ואיש דעת מאמץ כח שנודרו על יצרו הרע בשבועה
 שם שם תתקם כל ת"ח שאין בו דעה בהמה טובה ממנו תד"א ובה ו ומאי
 ותעל הצפרדע? צפור דיע שיש בה דעה שם שם שכל זמן שת"ח
 בביהמ"ד ודברי תורה מתוק עליהן הקב"ה מרחם עליהם ונותן בהם
 חכמה ובינה ודעת והשכל לעשות מע"ט שם שם יח שדרכם של אנשים
 הולכים אחרי דעתן של נשים פרקי דר"א מא כל מקום שתמצא אדם במקרא
 אדם ממש אדם ובהמה אדם שדעתו כבהמה מדרש תהלים ט' ע"ע ע' חכמה.
דקדוק (דיקנות) קרא (קר"ש) ולא דקדק באותיותיה ר' יוסי אמר יצא
 ר"י אומר לא יצא בכורות טו. כל הקורא קר"ש ומדקדק באותיותיה
 מצנינן לו גיהנם שם שם: וכי לא אשא פנים לישאל שכתבתי להם בתורה
 ואכלת ושבעת וברכת והם מדקדקים ע"ע עד כוית ועד כביצה שם ב:
 נקוט דרחב"א בידך דדייק וגמר שמצאת מפומא דמרא שם ל: כל מצוה
 שהחזיקו בה כותים הרבה מדקדקין בה יותר מישאל שם מו: אלו צריך
 דיקדוק על לבבך על לבבכם עשב בשדך ואבדתם מהרה הכנף פתיל
 ירוש' ברכות ב' מדקדקין בכסת ואין מדקדקין בחיי נפשות ירוש' פאה ת
 גר שקבל עליו כל דברי תורה חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו
 אפילו דבר קטן מדקדוקי סופרים תוספתא דמאי ב' דוק בבכי ותשכח בנגר
 שבת ס"ב ג' דברים מעבירין את האדם על דעתו ועל דעת קונו כותים
 ידחת רעה ודיקדוקי עניות עירובן מא: אי דייקנן כולל האנ' לא הוה
 תנינן שם סת בני יהודה דדייקי לישנא ומתנחי להו סימני נתיקמה תורתן
 בידן בני גליל ולא דייקו לישנא ולא מתנחי להו סימני לא נתיקמה
 תורתן בידם שם ג' בין כל דיבור וריבוי דקדוקיה ואותיותיה של תורה

ירוש' שקדים ו א ר"מ הוה דייק בשמא יומא פנ: אמרו עליו על ריביו שלא
 הניח מקרא ומשנה גמרא הלכות ואגדות דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים.
 סוכה סח. דבר בריא שלא דיקדק בה ירוש' סוכה א כי משמש בד' לשונות
 או דלמא אלא דהא ר"ה ג מלמד שהראהו הקב"ה למשה דקדוקי תורה
 ודקדוקי סופרים מנייה יט: אשה דייקא ומינסבא יבמות כה. אלא מפני מה
 מעונין (הגרים) ? לפי שאין בקיאין בדקדוקי מצות כישראל שם סח: מלמד
 שהקב"ה מדקדק עם סביביו כחוט השערה שם קכא: כל דבר שהוא צריך
 למיד בתחלתו ולא נתן לו נותן לו ה"א בסופו ירוש' יבמות א מלוא גופיה:
 מעיקרא מידק דייק ומחתם כתובות יח: דפרע דייק דמיפ"ע לא דייק שם סו:
 ויבינו במקרא זה פסוק טעמים. מקרא סופרים ועיטור סופרים וקריין
 ולא כתיבן וכתיבן ולא קריין הלכה למשה מסיני נדרים לו: שממנה (מן
 הטבלא) היה קורא (פרשת סוטה) ומתרגם כל דקדוקי הפרשה ירוש' סוכה ב
 עדי סוראה הוא דדייק קראי גיטין לא: מקרי דרדקי דהוה פשע בינוקי
 ואהדריה רבינא דלא אישתכח דדייק כותיה שם לו. ודרך לשון נקבה
 היא. ואשכחן דרך דאיקרי לשון זכר. ותורה איקרי לשון נקבה קידושין ב:
 אינהו בקיאי בחסירות ויתרות אנן לא בקיאנן. בפסוקי גמי לא בקיאנן
 שם ד: כל משפחה שנשתקע בה פסול אין מדקדין אחריה ירוש' קידושין ד
 דקדקנו בכל תורתכם ואמר היא חוץ מדבר אחד ב"ק יח. אין מדקדין
 בדבר ב"מ עח: הני תרי מקרי דקדקי חד גרים ולא דייק וחד דייק ולא
 גרים מותבינן ההוא דגרים ולא דייק ב"ב כא. אע"ג דצורבא מרבנן לאר
 אורחיה למידק (בנשים) כיון דדק דק שם קסח: דרך הנותן מתנה להיות
 נותן בעין יפה. דרך הלקוחות להיות מדקדין ירוש' ב"ב גר. כי דבר ה'
 בזה ואפילו אמר כל התורה כולה מן השמים חוץ מדקדוק זה מקל וחומר
 זה מגזירה שוה זו סנהדרין צט. אין מדקדין ביין נסך ירוש' סנהדרין דו האר
 ספרא דוקנא כתביה ע"ז. פ"א היתה בתו (של רחב"ה) מהלכת לפני
 גדלי רומי אמרו כמה נאות פסיעותיה של ריבה זו מיד דיקדקה בפסיעותיה
 שם יח. והתורה נקנית במ"ח דברים בדקדוק חברים אבותו לפי (שפותים)
 אין בקיאין בדקדוקי מצות חולין ד. נפק דק ואשכח שם ה. הואיל ופתח
 הכתוב בלשון נקבה וסיים בלעז נקבה ולשון זכר באמצע. בטומאת הגוף
 הכתוב מדבר וזכרים סג: אף ושבע מאות קלץ וחמורין וגזירות שוות
 ודיקדוקי סופרים נשתכחו בימי אבלו של משה תסויה טו דקדקתם אחרי
 ולא העליתם בידכם כלום! כריתות יט: א"ל ר"י ההיא דיוקא דילך הוא

רב שמעתא בעלמא קאמר בעייה טו: אודיק ר' יוסי לקולהון וחמהון
 כתבזון בגו שוקא ב'ר' יו אין אנו בקיאים בדקדוקי ע"ו כיצקב אבינו
 שם פא אבל כשהוא דן את אוה"ע דן מיושב מדקדק בדין ומאריך בדין
 שם פא א"ל (הקב"ה למשה) אמור להם דקדוקי דברים שהם יכולין לשמוע
 שם"ר כח שכל מי שהוא מדקדק בעניות כאלו דבוקים בו כל יסורים
 שבעולם שם לא שני דקדוקי שחטה הן רוב שנים בבהמה ורוב אחד בעוף
 ויק"ר כב אבל רשעים שאין עושין התורה שניתנה מהררי אל הקב"ה
 מדקדק עמהן עד תהום רבה. אלו ואלו (צדיקים ורשעים) מדקדק עמהן
 שם כו ואי זהו דקדוק אותיות? בכל לבבכם צריך להפריש בין למ"ד
 ולמ"ד ואבדתם מהרה צריך להפריש בין מ"ם למ"ם דכיר כ ועולל למו
 אייתי עליהן מה דאייתית עלי דקדק על הן מה דדקדקתא עלי איכ"ר א בן
 אחותו של ריב"ז היה ממונה על האוצרות בירושלים ואוקיר כל אוצריא
 שמע ריב"ז ואמר ווי אזלין אמרין לבן בטיח אמר חביבך ווי שלח ואתייה
 א"ל למה אמרת ווי? א"ל לא אמרתי ווי אלא זה אמרתי בין ווי לזה
 גמלט ריב"ז שם עמי נוגשיו מעולל מדקדקין בהון אפתי"ב ותורותי אלו
 דקדוקי מצות שדקדק אברהם תחומא נח א' בכל מקום שאתה נותן אתה
 משפיץ ובכל מקום שאתה מכה אתה מדקדק שם שם ח ומהו משפטים. כל
 ידעום? אלו דקדוקי הדין שם שופטים א ידקדק הכהן כיצד בא הגע לביתו
 ספרא מצורע ה אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה ודקדוקיה מהר סיני אף
 כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני הויכ כהר מה נפה זו מוציאה
 קמח בפני עצמו טובין בפ"ע קיבר בפ"ע כן ת"ח יושב ומדקדק בד"ת
 ומברר ד"ת ומשקלם איש פלוני אוסר איש פלוני מתיר ספרי עקב מה והגידו
 י"ך את דבר המשפט אלו דקדוקי משפט שם שופטים כג והיה מדקדק
 (באדה"ר) עד סוף כל הדורות וצופה שתולדותיו מקציפות תדיא רבה א.
 ע"ע ע' אותיות, לשון.

דקדקי, ע' תינוק.

דרום, ע' רוחות העולם.

דרוש; ע' דרשה.

דריסת הרגל, ע' רגלים.

דרך - (אורה, שביד, פרשת דרכים, הדרכה, דרכי שלום) פ"א הייתי מהלך

בדרך ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל בא אל ה'. ואמר
לי היה כך להתפלל בדרך ואמרתי לו מתיירא הייתי שמא יפסיקו בי
עוברי דרכים. ולמדתי שמתפללין בדרך ולמדתי שהמתפלל בדרך מתפלל
תפלה קצרה ברכות נ. בקש (משה) להודיע דרכיו של הקב"ה ונתן לו
שם ה'. שכן דרך מלכים לעמוד בג' שעות שם ט: ולא עוד אלא שיש
לפניו ב' דרכים אחת של ג'צ וא' של גיהנם שם כח: וכשאתה יוצא לדרך
המלך בקונן וצא שם כט: אין מכבדין לא בדרכים ולא בגשרים שם לו:
נהירין לי שבילי דשמיא כשבילי דנהרדעא שם נח: לפי שאין דרכן של
בני אדם לרפאות אלא שנהגו שם ט. כל הדרכים בחזקת סכנה ירוש' ברכות ד א
דרכו בקדושה. הילוכו בקדושה. דבורו בקדושה שם ט אורח חיים פנ תפלס:
בני אל תנח אורח חיים פנ תכשל אחר דרכיה של זונה ירוש' מאה א
ומחזיקין ידי כושיים בשביעית אבל לא ידי ישראל ושואלין בשלומן מפני
דרכי שלום שביעית ד ג תבואה וקייטנית דרכן לימדר בדקה חספתא דמאין
אורחא דבר נש מיכס תורא רדיא? ירוש' דמאין ה אנדרוגינוס יש בר
דרכים שוה לאנשים ויש בו דרכים שוה לנשים ויש בו דרכים שוה לאנשים
ושם בכורים ד א זו (אשה) דרכה בכך (להיות צנועה) אלא כמה צנוע
אדם זה שלא הכיר באשתו שבת נ: שכן דרכו של גומל חסדים לרוץ
אחר דלים שם קד. לפי דרכנו למדנו שהלבנים קשין לכבס יותר מן
הצבעין ירוש' שבת א פ"א הייתי (ריב"ז) מהלך בדרך והיתה דרך עוברת
בשדה אמרה לי תינוקת אחת רבי לא שדה הוא זה? אמרתי לה לא
דרך כבושה היא? אמרה לי ליסטים כמותך כבושה. פ"א הייתי מהלך
בדרך וראיתי תינוק יושב על פרשת דרכים ואמרתי לו באיזה דרך הלך
לעיר? אמר לי זו קצרה וארוכה וזו ארוכה וקצרה והלכתי בקצרה וארוכה כיון
שהגעתי לעיר מצאתי שמקיפין אותה גורג ופרדסים עירובין נ: המהלך בדרך ואין
צמו לויה יצטוק בחורה שם נה. דרך מיל ושינה כל שהוא מפיגין את
היין. מעשה בר"ג שהיה רוכב על החמור. מצא גלוסקין בדרך. ולמדנו
שהולכין אחרי רוב עוברי דרכים שם סד: שאין דרך ישראל לבא בשנת
שם סו. מלמד שהאשה משתוקקת על בעלה בשעה שיוצא לדרך שם ק:
איוו היא דרך רחוקה? מן המודיעים ולחוך. דרך רחוקה לטהור ואין
דרך רחוקה לטמא סמחים נ: מתקנין את הדרכים ואת החתובות ואת
מקוות המים ועושין כל צרכי רבים (באדר) שקיים א א לפי שאדם צריך
לצאת ידי הבריות כדרך שצריך לצאת ידי המקום שם נ. הויבא לדרך

קודם קריאת הגבר דמו בראשו יומא כא. ג' שהיו מהלכין בדרך הרב באמצע גדול בימינו וקטן משמאלו שם לו. ואם היה מלכך בטיט ובצואה רוחץ (ביוהכ"פ) כדרכו שם עז: הנה אמינא אורחא דקרא הוא שם א. אבל המינין והמסורות והאפיקורסים שכפרו בתורה. ושפרשו מדרכי הצבור יורדין לגיהנם ר"ה יו. אורחין רחיקא וצוותין בסימא סוכה נב. מהלכין כל אדם בשביל הרשות עד שתדך רביעה שנייה הענית ו: אל תרגז בדרך אל תפסיעו פסיעה גסה שם י: המהלך בדרך אל יאכל יותר משני רעבון שם שם שם פ"א גזרה המלכות גזירה על ישראל שלא יביאו עצים למערכה ושלא יביאו בכורים לירושלם והושיבו פרוודאות (שומרים) על הדרכים כדרך שהושיב ירבעם שם כת. ושם דרך אראנו בישע אלקים כל השם אורחותיו זוכה ורואה בישועתו של הקב"ה מ"ק כדרך שבא לראות כך בא לראות חנינה ב התורה דומה לשני שבילין אחד של אור (אש) ואחד של שלג הטה בזה מת באור הטה בזה מת בשלג מה יעשה? ילך באמצע ירוש' חנינה בא וכ"ת לימאסן? דרכיה דרכי נועם יבמות טו. ער ואונן שמשו שלא כדרכן שם יר: והמדריך בניו ובנותיו בדרך ישרה עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך שם סב: דרכו של איש לקדם ולא דרכה של אשה לקדם שם עז: אין זו דרך מוציאתו מידי עבירה שם קית. כגון דאורחיה ידידה (בחלילין ומקוננות) ולא אורחה ידידה כתובות סח. מפני שהאיש דרכו לחזור על הפתחים ואין אשה דרכה לחזור שם סו. אין דרך האשה להיות יושבת בטילה בתוך ביתה ירוש' כתובות הו. אורחא דבר נש מימר הני לי מיקום ערטיילי ומכסייא איתחילי שם שם הו. דרך ת"ח עד שלא היתה בתו יוצאת מאצלו אומר לה כל נדרים שנדרת בתוך ביתי הרי הן מופרין נדרים עב: התורה דברה כדרכה ירוש' נדרים א. אורחא דבר נש מיחמי פיתא נקייה ומימר בריך די ברא הדין חטתא שם שם ו מי שדרכו להזריע יצאה זו (האיילנות) שאן דרכה להזריע סוטה כה: לא בא הכתוב אלא להראות להם דרך בשנייה (בכבוש הארץ) כדרך שראה להם בראשונה (ביציאת מצרים) דרך בדרך לכו ולא בשדות וכרמים שם יג: שאין דרכה של אשה לחזור אחרי בתי דינין גיטין מא. אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום כהן קורא ראשון שם נט. אין ממחין ביד עניי נכרים בלקט בשכחה ובפאה מפני דרכי שלום. מפרנסים עניי נכרים עם עניי ישראל. מפני דרכי שלום שם סא. בא מן הדרך ושימש מיטתו הויין לו בנים ויהקץ שם עז: ג. דברים מכחישין כוחו על אדם ואלו הן פחד דרך ועון. ה' העושה אותן

מיד מת ואלו הן הבא בדרך ונתייגע הקיז דם ונכנס לבית המרחץ ושתה
ונשתכר וישן ע"ג קרקע ושימש מטתו. ח' רובן קשה ומיעוטן יפה דרך
ודרך ארץ עושר ומלאכה יין ושינה חמין והקזת דם שם שם האשה
נקנית בג' דרכים וקונה את עצמה בב' דרכים קידושין ב. ודרך לשון נקבה
הוא. ואשכחן דרך דאיקרי לשון זכר שם שם: דרכו של איש לעשות
מלחמה ואין דרכה של אשה לעשות מלחמה. דרכו של איש ליבדק ואין
דרכה של אשה ליבדק. דרכו של איש לחזר על אשה ואין דרכה של
אשה לחזר על איש שם שם לא שנו (שאשה מתיחדת עם ב' אנשים)
אלא בעיר אבל בדרך עד שיהיו ג'. רב ור"י הו קאזלי באורחא הוה
קאזלי ההיא אתתא קמיהו א"ל רב לר"י דל כרעין מקמיה גיהנם! שם סא.
שאין דרכן של בני אדם להתבונן בדרכים ב"ק כו: שאין דרכן של בני
אדם להתחכך בכתלים שם ל. דאורחיה דרועה למימסר לברויליה שם נו:
דבר בעיר אל יהלך אדם באמצע הדרך מפני שמלאך המות מהלך באמצע
הדרכים. שלום בעיר אל יהלך בצידי דרכים שם ס: ומלך פורץ לעשות
לו דרך ואין מוחין בידו שם שם ומסתלקין לצידי הדרכים מפני
יתידות הדרכים שם סא שמואל ור"י הוי שקלי ואזלי באורחא הוה מסתלק
שמואל לצידי הדרכים א"ל ר"י תנאין שהתנה יהושע אפילו בבבל? א"ל
שאני אומר אפילו בחו"ל שם שם: שדרך בהמה להלך באמצע והסומין מן האמצע
הספחא ב"ק ב שאן דרכן של בני אדם לרכוב בעיר. שאין דרכן של בני"א
להגביה ארנקי בשבת ב"ס ט. שאין דרכן של בני אדם להטמין בסלעים ב"ב יט.
שאין דרכן של בנות ישראל להתבוות על הכביסה שם נו: דרך הרבים
ט"ז אמה. דרך היחיד ד' אמות דרך מעיר לעיר ח' אמות ש"ס ק. דרך
המלך אין לה שיעור. דרך הקבר אין לה שיעור ש"ס ש: אורחא דמילתא
קתני שם קסו. ירמיה אחי העביר עלי את הדרך סנהדרין לא: שכן דרך
כל המומתין מתודין שם סג: בן נח שבא על אשתו שלא כדרכה חייב
שם נח: ג' השתחוואות בעכו"ם למה? אחת לכדרכה ואחת לשלא כדרכה
שם סג. הוי זהיר מן היוצץ לפי דרכו שם עו: אורחא דבעא לסנויי (סנהריב)
ב' יומי סנא בחד יומי ש"ס צה. מקלט היה כתוב על פרשת דרכים כד'
זכיר הרוצח בכות י: בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו שם שם שם
ומה דברים שאין דרכן לעשותן בצנעה אמרה תורה והצנע לכת דברים
שדרכן לעשותן בצנעה על אחת כו"כ שם כה. אין דרך שולחני. ליתן איסור
עד שיכול דינר טעויות מה. לפי דרכך אתה למד שהאשה כותבת את

גיטה והאיש כותב את שוברו עדות ב ג ישראל שנודמן לו נכרי בורך
טופלו לימינו. שאלו להיכן הולך ירחיב לו את הדרך כדרך שעשה יעקב
לעשו ע"כ: הא דאיכא דירכא אחרינא הא דליכא דירכא אחרינא ש"ס ח:
איווהי דרך ישרה שיבור לו האדם? אבות ב הנעור בלילה והמהלך בדרך
יחירי מתחייב בנפשו ש"ס ג כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל
ש"ס ו האי מאן דבעי למיפק לאורחא ובעי למידע אי חור ואתי לביתו אי
לא ניקום בביתא הורוה יב. מדת בשר ודם אדם מסית לחבירו מדרכי חיים
לדרכי מיתה והקב"ה מסית לדרכי חיים סנחות צט: לעולם ישנה אדם
לתלמידו דרך קצרה חולין סג: ואין קוברין אותה (סימן ולד) בפרשת
דרכים ש"ס עו. דרך בנות ישראל משמשות בשני עוים גרה יד. שדרך
הטומאה לצאת ואין דרכה להכנס אהלות גו בכלב שהוא פיקח שאין
דרכו להניח את המזון ולילך למים טהרות ג ח דרכה של אשה להיות
יושבת בתוך ביתה ודרכו של איש להיות יוצא לשוק ב"ר יח לפי שהדרך
מגדלת לג' דברים ממצטת פו"ר וממצטת את היציאה וממצטת את השם
ש"ס ט אם יוצא אדם לדרך ואין אצרכיא עמו מסתגף הוא ש"ס ס אין
דרך אלא ע"ו. אלא גלוי עריות, אלא שפיכות דמים. אלא לשון הרע
ש"ס ע וישכב אותה כדרכה ויעניה שלא כדרכה ש"ס פ בנוהג שבעולם
בשר ודם עושה לו שביל בדרך שמא יכול הוא לעשות לו שביל בים?
והקב"ה אינו כן אלא עושה לו שביל בתוך הים ש"ס כה אם יוצא אדם
לדרך ואין בהמתו עמו מסתגף הוא ש"ס כו שאין דרכו של אדם לאבד את
עצמו לדעת ש"ס פכ כך האלקים התקין שני דרכים לצדיקים אחד ולרשעים
אחד מי שאין לו עינים הולך בדרך רשעים ונתקל ואין לו עמידה
כבלעם. אבל הצדיקים שמהלכים בתומם הם זוכים ובניהם אחריהם ש"ס
ושם דרך אלו מסלקי דרכים. ד"א ושם דרך אלו סופרים ומשנים. ד"א
ושם דרך אלו חנונין שהן מוכרין פירות מעושרין. ד"א ושם דרך אלו
שהן מדליקים גרות כדי להאיר בהם לרבים ויקר ט ושני נערי עמון זו
דרך ארץ שהיוצא לדרך צריך שנים לשמשו במד"ט אם לרוצחנין עשה
שביל ודרך שיברחו וינצלו לצדיקים על אחת כו"כ ש"ס כג אלא אמרו
הכתובים דברי בדאי מפני דרכי שלום דכ"ה דרך ארץ הוא שהבא מן
הדרך מקדמין לו במאכל ובמשתה שהש"ה אפילו דרכים מבקשין תפקידן
הה"ד דרכי צ"ן אכלות איכ"א ראיתי את כל המעשים. לזון שהיה יושב
בפרשת דרכים והיו לפניו ב' שבילין אחד תחילתו מישור וסופו קוצים

וארזים וקנים וא' תחילתו קנים וארזים וקוצים וסופו מישור והיה מזהיר לעוברים ושבים קה"ג אין דרכן של בנות ישראל לילך לבתי תיאטראות ולבתי קרקיסאות. אין דרכן של ישראל לדור בבית שאין בו מזוזה ורת"ב דרכה של אשה מצוייה לקלל אחר"ג בג' מקומות פנקסו של אדם נפתחת היוצא לדרך יחידי תחנומא וישלח ת בשעה שאמר משה לישראל אחרי ה' אלהיכם תלכו וללכת בדרכיו א"ל מי יוכל ללכת בדרכיו והכתיב ה' בסופה ובסערה דרכו? א"ל משה לישראל לא אמרתי לכם כך אלא דרכי חסד ואמת וגמילות חסדים שם שם י אמר הקב"ה אם אני מוליכן דרך פשוטה עכשיו מחזיקין איש איש בשדה ובכרם ומבטיין מן התורה אלא אני מוליכן דרך המדבר ויאכלו את המן שם בשלח א דרך בנות ישראל לא קולוניות ולא הולכות רגל רמה ולא פרוצות בשחוק שם נשאב שכן דרך התגרים מראין את הפסולת תחלה ואח"כ מראין את השבח שם שלחו ונגזר על אותו הדור שנים של צרה יום לשנה. וקפץ הקב"ה לפניהם את הדרך שם שם ה כך דרכם של כספרי לשון הרע פותחין בטובה ומשלימין ברעה שם שם ט אם בא אדם מן הדרך שואלין לו שלום שם שם א ועכשיו אין שם (במדבר) דרך שכלו חול והשירה אינה מהלכת אלא בלילה לאור המזל ועתיד להיות שם דרך שם מסע"ג ומה הן דרכיו של הקב"ה? צדק ומשפט שם שופטים טו וככה תאכלו אותו כיוצא דרכים. בא הכתוב למדנו דרך ארץ מן התורה על יוצאי דרכים שיהיו מזורזין מביהא בא"י בא וראה כמה מופרשין דרכיו של מקום מדרכי בשר ודם בו"ד במתוק מרפא את המר אבל מי שאמר והיה העולם לא כן. אלא במר מתקן את המר שם בשלח טו לפי דרכנו למדנו שאין מחזקים אלא המחזקים ואין מזורזין אלא למזורזין סגרי נשא א דרכן של בנות ישראל להיות מכסות ראשיהן שם שם יא אין לך דרך שאין בה עקמימיות ואין לך דרך שאין בה כמנות (מצודות) ואין לך דרך שאין בה פרשות שם דברים וצרת הכסף בידך דבר שדרכו ליצרר שם ראה קו דרכם של ת"ח עניו ושפל רוח ד"א וזמא א כל דרכיך יהיו לשם שמים שם ב ד' דברים גנאי לתלמידים לא יהא אדם מחשיך בדרך שם ויסב אלקים את העם הך כדי ליגען שנאמר ענה בדרך כחי. דרך כדי ליתן להם את התורה שנאמר בכל הדרך יקוט בשלח רבו קלקלו בארץ העיד בהן את הדרכים. קלקלו בדרכים העיד בהן את הגוים שם האוננו תתקמא וילך דוח ואנשיו בדרך ובי באונה היה להם לילך. אלא שהלכו בדרך ענוה שם שנאמר ב' קנא תכין לך הדרך.

עשה הכנה לדרך שם תהיה חשב אורח חיים למעלה למשכיל מי שמסתכל למעלה הוא בא לידי אורח חיים שש שם תשיח אם ראית צדיק יוצא לדרך ואתה מבקש לצאת לאותה הדרך הקדם עליו ג' ימים או אחר עליו ג' ימים כדי שתצא עמו לדרך מפני שמלאכי שלום מלון אותו שש שם תהיה הרחק מעליה דרכך זו האפיקורסות שש שלי תתקלו ואיך ארחות אלא אשה. ואין דרך אלא אשה שש איוב תתק אמר הקב"ה הרי נתיי להם שני דרכים לישראל של טוב יש בה ב' דרכים אחד של צדקה ואחד של חסד ואליהו ז"ל ממוצע ביניהם שש שם תתק ירמי אמר דרכי ציוי אבלות ורוה"ק אומרת על דרכים ישבת להם שש איכה תהיה וחתחתים בדרך. ח"א חתיתה של דרך נפלה עליו (על נבוכדנצר) שש קהלת התקטט ג' דברים הדרך עושה מבלה הכסות ושוחקת הגוף וממעטת הממון מדרש תהלים כג דרך זו תורה תל"א רבה כו זכאן אינון ישראל ידעין ארחוי דמלכא וידעין ארחוי דאורייתא למהך באורח קשט והר ויחי ככה טבין אינון ארחין ושביילין דאורייתא דהא בכל מלה ומלה אית כנה עיטין שש בלק. ע"ע ע' הליכה.

דרך ארץ

(אורח ארעא) למד לשונך לומר איני יודע ברכות ה. שמע מינה לאו אורח ארעא למעבד הכי (לקלל) שש ג' דברים אוהב אני את הזדיים כשחותכין אז הבשר אין חותכין אלא על גבי השלחן כשנושקין אין נושקין. אלא ע"ג היר שש ח: אמרו עליו על ריב"ז שלא הקדימו אדם שלום מעולם ואפילו נכרי בשוק שש יו. א"ל תלמידיו (לר"י) רבינו ענה לנו פרק אחד בהלכות דרך ארץ שש כב. ד' צריכין חזק תורה ומע"ט תפלה ודרך ארץ שש ח: ואספת דגנך הנהג בהן מנהג ד"א שש ח: ו' דברים גנאי לו לת"ח שש סג: שנים ממתינין זה לזה בקצרה שש סו. אין מניחין בשר ח" על הפת שש נ"ג מכאן למדה תורה היא שיחזור גדול עם קטן בשושבינות שש סא. פוק דלאו אורח ארעא שש סב. דלמא יתכי נשי ולא אורח ארעא לאסתכלי בהו שש סג: הרוק בבית הכנסת כרוק בבית עינו. ירוש' ברכות ג' ה' לימדך תורה ד"א בגדים שבישל בהן קדירה לרבו אלא מוג בהן כוס לרבו. גנאי הוא לת"ח שיצא במנעלים המטולאים לשוק שבת קיר בר' בי רב לא לישדר. מאניה לאושפיויה לחוריה ליה דלאו אורח ארעא שש קס"ג אורח ארעא למשדא אומצא לכלבא שש קנ"ה בג' דברים אדם יזכר בכוסו ובכיסו ובכעסו וא"ל אף בשחקו. עירובין סה: אימלא לא ניתנה תורה

היינו למדין ד"א מתרנגול, ש"ק: השותה כוסו בבת אחת הרי זה ג' גרין
שנים ד"א ססחים פו: וא"ל תכנס לביתך פתאום כש"כ לבית חכירך ש"ק קיב.
תא אנמרך מילי דעלמא ש"ק קיג. לימדה תורה ד"א שלא יאמר אדם
דבר לחבירו אלא א"כ קורוהו יומא ד: שמע מינה אורח ארעא למישיבין
אינש גולפא ומשכא לאושפזיה ש"ק יב. המהלך לימין רבו הרי זה בור
ש"ק יז וכן תלמיד הנפטר מרבו לא יחזיר פניו וילך אלא מצוד פניו
והולך ש"ק נג. למדה תורה ד"א שלא יאכל אדם בשר אלא בליצה ש"ק עה:
שיהא קורא ושונה ומשמש ת"ח ויהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות
ש"ק פו. מכאן למדה תורה ד"א שלא יאכל אדם בשר קידם הפשט ונתוח
ביצה בה. לא יאכל אדם שום ובצל מראשו אלא מעליו ש"ק עז: לאו אורח
ארעא למיקם מלכא אבראי ר"ה ח: לאו אורח ארעא למימרא ליה לרביה
רבך ש"ק יא: מימי לא הקפדתי בתוך ביתי ולא צעדתי בפני מי שגדול
ממני מגילה כח. מאי על כל נעלם? זה ההורג כינה בפני חבירו ונמאס
בה. זה הרק בפני חבירו ונמאס חגיגה ה. אורח ארעא קמ"ל דביאה בליצה
כתובות נו. חזקה אין אדם שותה בכוס אלא א"כ בודקו ש"ק עה: אין
הקטן רשאי לישב עד שיאמר לו הגדול שב ירוש' כתובות א א כל מידעם
לא תפלוט קמי רבך. חד אכל דייסא באצבעתיה וחד אכיל בהוצא
א"ל דאכיל בהוצא לדאכיל באצבעתיה עד כתי אתה מאכילני צואתך?
גדרים טז: לימדה תורה ד"א שיכנה אדם בית ויטע כרם ואח"כ ישא
אשה סוטה מד. מי שאינו בקי בד"א (תשמיש) ליתי ג' קפיו קורטמי דחיה
גיטין ע כל שישנו במקרא ובמשנה ובד"א לא במהרה הוא חוטא, וכל
שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בד"א אינו מן היישוב קידושין ט: האוכל
בשוק הרי זה דומה לכלב ש"ק ש"ק ש"ק אכסנאי שבא לעיר על עסקי
אכילה ושתיה שואלין אותו או על עסקי אשתו שואלין אותו? ב"ק צב.
כולי האי ודאי לאו אורח ארעא ב"מ מד: לימדה תורה ד"א שישאל אדם
באכסנאי שלו ש"ק פו. וק"ל מאורח משיב דבר בטרם ישמע ב"כ צח: אורח
ארעא קמ"ל דלא ליבעול שלא כדרכה סנהדרין ק: אורח ארעא למימרא
ליה למלכא הכ' ? ש"ק קה: לאו אורח ארעא לולולי מלכותא כולי האי
ע"ז י. כיון דאשתמש בהו לגבוה לאו אורח ארעא לאישחמושי בהו הדיוטא
ש"ק נב: יפה ת"ח עם ד"א שיגיעת שניהם משכחת עון אבות ב ב כל
המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול ד"א וכל הפורק
ממנו עול תורה נותנין עליו עול מלכות ועול ד"א ש"ק נא: אין תורה ג"י

ד"א אם אין ד"א אין תורה שם שם הוי מקדים בשלום כל אדם שם ד והתורה
 נקנית במ"ח דברים. במיעוט ד"א שם ו הרחק מן הכיעור ומן הדומה
 לו חולין כד: קמ"ל דאורח ארעא למטרה בי חתנא טפי מבי כלתא
 שם פנ. למדה תורה ד"א שלא יאכל אדם בשר אלא לתיאבון. מכאן
 למדה תורה ד"א שלא ילמד אדם את בנו בשר ויין שם זר. ואל יסרהב
 אדם לחברו לסעוד אצלו ויודע בו שאינו סועד ולא ירבה לו בתקרובת
 ויודע בו שאינו מקבל שם זר. חשיך תקין נפשך וקדום תקון נפשך כי היכי
 דלא תרחק תוב וגלי כסי וקום שטוף ושתי שטוף ואחית וכשאתה שותה
 מים שפוך מהן ואח"כ תן לתלמידך. הילכך האי תלמידא דשפיך קמה
 רביה לית ביה משום אפקירותא תמיר כו: אסור לאדם שישמש מטתו ביום
 נדה טו: ד' דברים הקב"ה שונאן ואני איני אוהבן הנכנס לביתו פתאום ואצ"ל
 לבית חברו והאוחז באמה ומשתין מים ומשתין מים ערום לפני מטתו
 והמשמש מטתו בפני כל חי שם שם שם י"ב דברים שאלו אנשי אלכסנדריא
 את ריב"ח. ג' דברי דרך ארץ שם טז: שני בני אדם נהגו בד"א אברהם ושאל
 כ"ר נה ויחץ את העם לימדך תורה ד"א שלא יהא אדם נותן כל ממונו
 בזוית אחת שם עו וד"א הרב נכנס תחילה שם"ט למה עצי שטים ?
 למד הקב"ה ד"א לדורות שאם יבקש אדם לבנות ביתו מאילן עושה
 פירות אומר לו ומה מלמה"מ הקב"ה שהכל שלו כשאמר לעשות משכן
 אמר לא תביא אלא מאילן שאינו עושה פירות אתם על אחת כו"כ שם זה
 אוזלת לקריתא הלך בנימוסיה שם טו א"ל כל הדא ד"א גבך וקרייתך כלבא!
 ויק"י ט כיו דורות קדמה ד"א את התורה ההיד לשמור את דרך עץ
 החיים דרך זו ד"א ואח"כ עץ החיים זו תורה שם שם אל תכנס לעיר
 פתאום. ר"י כד הוה סליק למשאל שלמיה דר"ח הוה מנענע (בפצמון. ג"א
 מכעכע משתעל בכדי להשמיץ קול) על שום ונשמע קולו שם כא למדך
 תורה ד"א שכשיהא אדם עושה מצוה יהא עושה אותה בלב שמח שם יד
 לימדה אותך התורה ד"א שתהא וותרן בתוך ביתך נשפך יין הוי וותרן במד"ט
 לימדך התורה ד"א שלא יהא החתן נכנס לחופה עד שהכלה נותנת לו
 רשות שם יג בלולה בשמן זו התורה שצריכה לבולל במעשים טובים כההיא
 דתנינן יפה תלמוד תורה עם ד"א שם שם מי באר לא נשתה למדך תורה
 ד"א שההולך לארץ שאינו שלו ויש בידו צורכו לא יאכל ממה שבידו
 אלא שלו יהיה מונח ויקנה מן החנוני בשביל להנאותו שם יט זו ד"א
 שהיוצא לדרך צריך שנים לשמשו שם כ צדיק אוכל לעובד נפשו זה

אליעזר שאמר לרבקה הגמיאני נא מעט מים כדי גמייה ובטן רשעים
תחסר זה עשו שאמר לעקב הלעיטני נא שם כא ומהו ראה דרכיה וחכם?
ראה ד"א שיש בה (בנמלה) שבורחת מן הגזל דבר ה' מדרך ארץ כשאדם
נער אומר דברי זמר הגדיל אומר דברי משלים הזקין אומר דברי
הבלים שהש"ר א ד"א הוא שהבא מן הדרך מקדמין לו במאכל ובמשתה
שם ב' בג' דברים אני משבח את בני המזרח שאין נושקין בפה אלא
ביד ואין נושכין בפה אלא חותכין בסכין ואין נוטלין עצדה אלא בשדה
קה"ר ו אעפ"י שכנסה ר"ט את אחות אשתו שמתה לא נהג בה ד"א
אלא לאחר ל' יום שם ט' והלא אין אכילה למלאכי השרת? אלא ללמדך
ד"א שלא ישנה אדם ממנהג המדינה הנחומא וירא יא למדה תורה ד"א
אם יהיה לאדם מישראל י' לטרין כסף יהא אוכל ירק בקדרה ואם יהיה
לו כ' יהא אוכל באלפס ואם יהיה לו ל' לטרין יהא אוכל ליטרא של
בשר משבת לשבת ואם יהיה לו נ' יהא אוכל ליטרא של בשר בכל יום
שם אחרי יא למדה תורה ד"א שלא יצא אדם לדרך לבדו שם אסור ב
הן עם כלביא יקום אין אומה בעולם כיוצא בהן. עמדו משנתן עומדים
כאריות חוטפים קר"ש וממליכים להקב"ה מפליגין לד"א ולמשא ונתן
שם ביק י' ללמדך תורה ד"א מן הקרבנות שאם ילך אדם לאכסנא ביום
ראשון מקבלו יפה ומאכילו עופות בבי' מאכילו דגים בג' גבינה בדי' מאכילו
ירק שם פנה יו בא הכתוב ללמדנו ד"א מן התורה על יוצאי דרכים
שיהיו מזורזין סכילתא בא יב ילמדו כל אדם ד"א מעמלק שבא להזיק את
ישראל ואבדו הקב"ה מחיי העוה"ז ומחיי העוה"ב שם כשה ככותה כמשמעו
ועונתה זו ד"א שם כשפטים כא בא הכתוב ללמדך ד"א שכל זמן שאדם
רוצה לדבר לחבירו לא יאמר לו קרב אלי אלא מושכו במה שרוצה ומדבר
עמו ספרי בהעלותך קב מעשה שאירע בר"י וברמב"ם שהיו שניהם יושבים
ועוסקין בדברי תורה פירש ר"י לד"א א"ל רמב"ם רבי מה לך לעזוב
דברי אלקים חיים ולשטוף בד"א? ואע"פ שאתה רבי ואני תלמידך אין
טוב לעזוב דברי אלקים חיים ולשטוף בד"א אבות דר"א מלמד שיקנה
האדם חב"ד לעצמו שיאכל עמו וישתה עמו ויקרא עמו וישנה עמו
וישן עמו ויגלה לו כל סתריו סתרי תורה וסתרי ד"א שם ה' ואין לך
חכמה כחכמה של ד"א שם כח כל העושה דברי תורה עיקר וד"א טפ"ל
עושין אותו עיקר בעולם ד"א עיקר ודברי תורה טפ"ל עושין אותו כפ"ל
בעולם שם ח' דברים רובן קשה ומיעוטן יפה יין מלאכה שינה ועושר

בדרך ארץ יש לו אמר והלא כל בנות ישראל יש להן ד"א ? אי"ל ח"ו כל מי
 שאין התורה עוברת על פיו אין בו ד"א כלה א לעולם אל יפטר אדם לא
 מוצל רבו ולא מאצל חבירו אל איכ נפטר ממנו ונוטל הימנו רשות
 וילמדו כל אדם ד"א מן המקום שא"ל לאברהם. לעולם אל יכנס אדם
 פתאום לבית חבירו וילמדו כל אדם ד"א מן המקום שעמד על פתח
 הגן וקרא לו לאדם. הלך ר"י וטפח על הדלת והיה פולסופוס ההוא
 מחשב בדעתו ואומר אין זו ד"א אלא של חכם ד"א רבה ה מפני מה בני
 אדם הנכנסין אצלך אתה מלקה אותן ולי לא הלקית ? א"ל רבי אתה
 חכם גדול וד"א יש בידך ש ו ב' שהיו יושבין על שלחן אחד הגדול
 שבהן שולח יד תחלה ואח"כ הקטן ש ו הנכנס לבית אל יאמר להם
 תנו לי ואוכל עד שיאמרו לו הם אכול ש ו לא יפרס אדם פירוסה
 ע"ג הקערה ולא יקנח אדם בפרוסה את הקערה ולא ילקט אדם פירורין
 אפילו ע"ג השלחן. ולא ישוך אדם מפרוסה ויחזירנה לתוך הקערה וכן
 לא יערך אדם מפרוסה ויתננה לחבירו ש ו ובכל מקום לא ירוק אדם
 בפני חבירו ש ו חשוב מעשיך בד"א וטא ג מי שהוא ת"ח לא יאכל
 מעומד ולא ילקק באצבעותיו ולא ינסה בפני חבירו ש ו לא יחא
 אדם מיסב בפני מי שהוא גדול ממנו ש ו צריך אדם להיות עלוב בתוך
 ביתו ואצ"ל בתוך ביתו של חבירו ש ו קא למדתך תורה ד"א עד היכן
 חייב אדם ליטפל בקרוביו עד חדש ולקט וצא קד וכן אתה מוצא שהיו
 אבות והנביאים נוהגין בד"א. והרי דברים קר"ח ומה אם אבות והנביאים
 שהלכו לעשות הצון של מי שאמר והיה העולם נהגו בו"א על אחת
 כו"כ עאר כל אדם ש ו בא וו ולא נחם אלקים בדרך כל הארץ ד"א
 העבד טוען את רבו שמה אדוני טוענו ? הקבי"ה לא נהג עמהן כך אלא
 ואשא אתכם. ד"א המים מלמעלה והלחם מלמטה ברם הכא הלחם מלמעלה
 והמים מלמטה. ד"א תלמוד טוען פנס ומהלך לפני הרב ברם הכא לא
 ימנע עמוד הענן. ד"א תלמיד מלביש את הרב ברם הכא הנה לא ינוס ולא יישן
 ד"א הרב ישן ותלמיד עומד על גביו ברם הכא הנה לא ינוס ולא יישן
 שומר ישראל ש ו בשדה רבו ד"א אדם כועס בתוך ביתו אינו נותן עיניו
 אלא בקטן אבל אלו לא נתנו עינים אלא בגדול ש ו רסב מכאן אתה
 למד ד"א שיהא אדם הס על היפה ש פקודי הכב השמים ד"א היא
 ש האזינו תהקטב יש בו באדם ד"א ומקרא בלכד מוסרין לו מלאך אחד
 לשמרה קרא אדם תורה נביאים וכתובים מוסרים לו מלאכים ואמר

קרא אדם תנו"כ ושנה משנה ומדרש הלכות ואגדות. הקב"ה משמר בעצמו שם שואל ב' קנב שיר השירים אמר תחלה ואח"כ משלו ואח"כ קהלת ומייתי לה ר"י מד"א כשאדם נער אומר מיני זמר הגדול אומר מיני משל הזקין אומר דברי הבל שם מלכים א' קטט למדה תורה ד"א. שיהא מקרה בארזים שאין מתונים ויעשה מרטים של ברותים שם שה"ש התקפה ואפילו אין בידו של אדם אלא ד"א ומקרא בלבד שכרו מונה לפניו ובלבד שיהא שמור מן העבירה תדב"א רבה ב וכן ישא אדם בת ת"ח אפילו אם לקחה בלא דמים ומנין תדע לך? צא ולמד מד"א: שם ה אמר הקב"ה לא נתתי לאדו את ארץ ישראל אלא כדי שיקראו וישנו ויעסקו בתורה כל ענין בזמנו וילמדו ד"א. אמר הקב"ה לא כך כתבתי בתורת אע"פ שאין בהם בישראל ד"ת אלא ד"א בלבד יקוים בהם הכתוב ורדפו מכם חמשה מאה שם יא ב' בני אדם אחד עמל בד"ת וא' עמל בד"א הרוצה לעמול בד"א נותנים לו שיעמול בד"א ועליר הכתוב אומר כי אדם לעמל יולד שם יב וג' בחזקת כשרין הן אחד מהן אלו עמי הארצות שיש בהן ד"א ושאר מצות ומרחיקין א"ע מן הגול" שם יד בני יושבי בית ראשון אע"פ שהיו עובדי ע"ז היה בהן ד"א: היתה בהן צדקה וגמ"ח שם שם ויבקש רחמים על העוסקים עם הצבור שיעסקו עמהם לשם שמים שמשלם להם הקב"ה שכר בעוה"ז והקרן קיימת לעוה"ב וכן להעוסקים בד"א באמונה שם יז לאמור לאסורים צאר אלו עמי הארץ שיש בהם ד"א ושאר מצות ומחזיקין את ידי ת"ח שם כו צא ולמד מד"א כלום אדם בונה בית אלא על מנת להכניס בו פירות טובים וכלים נאים ולהדליק בו נרות אף כך בנ"א מתוך דרכיהם המה נדונים ודנין אותן מתוך שהם עברו על ד"ת ועל ד"א תד"א וז"ל ג ד' מדות בד"א יש שנושאים אשה לשם זנות. לשם גדולה. לשם ממון. לשם שמים שם שם ובמה הקב"ה קונה את האדם? ומתוך ד"א שם לו ברוך המקום ברוך הוא שנתן תורה לישראל שילמדו ממנה ד"א שם שם ואת ענינו זו פרישות ד"א הגדה ש"פ. ע"ע ע' אכילה ושתייה, דרך מדות, מנהג, נמוס.

דרכי האמורי צריכין למיחש למה דברייתא חששין איסור דל"א

למיתן בר נש פריטין גו פומא ותבשילא תותי ערסא

פיתא תחת שחיו מיצא סכינא גו פגלא סכינא גו אתרוגא ירוש' תרומות ח יוצאין (בשבת) בביצת החרגול וכשן שועל ובמסמר מן הצלוב משום רפואה

דברי ר"מ וחכמים אוסרין אף בחול משום דרכי האמורי שבת סו. כל דבר שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי שם שם האומר גדדי וסנוק לא אשכי ובושכי יש בו משום דרכי האסורי. האומר לעורב צרח ולעורבתא שריקי והחזירי לי זנבך לטובה. האומר שהטו תרנגול זה שקרא ערבית ותרנגולת שקרתה גברית. אשתה ואותיר אשתה ואותיר. המבקעת בצים בכותל והטח בפני האפרוחים. והמגיס בפני אפרוחים. המרקדת והמונה שבעים ואחד אפרוחים בשביל שלא ימותו. המרקדת לכותח והמשתקת לעדשים והמצוורת לגריסין. המשתנת בפני קדירתה בשביל שתתבשל מהרה יש בו משום דרכי האמורי אבל נותנין קיסם של תות ושברי זכוכית בקדירה בשביל שתתבשל מהרה שם שם: לא תלמד לעשות אבל אתה לומד להבין ולהורות שם עה. אלו דברים מדרכי האמורי המספר קומי והעושה בלורית והמגבה לגרגון והמגררת בנה בין המתים והקושר מטוטלת על ירכו וחוט אדום על אצבעו והמונה ומשליך צרוות לים או לנהר. המספק והמטפח והמרקד לשלהבת. נפלה פת ממנו אמר החזירו לי שלא תאבד ברכתי. הניחו נר על הארץ שיצטערו המתים אל חניחו נר על הארץ שלא יצטערו המתים. נפלו ממנו ניצוצות ואמר אורחין לנו היום. היה מתחיל במלאכה ואמר יבא פלוני שידי קלות ויתחיל בה יבא זה שרגליו קלות ויעבור לפנינו. האומר בחבית או בעסה יבא פלוני שידי מבורכות ויתחיל בה. הפוקק את החלון בסירה והקושר ברזל בכרעי דמטה של חיה והעורך לפניו שולחן. הרי זה מדרכי האמורי אבל פוקקין את החלון בגלופרין או בעמיר ונותנין לפניו ספל של מים וקושרין לה תרנגולת ולא מדרכי האמורי. האומר אכול תמרה חזרת זו שתהא זוכרני בה אל תאכילני פני ברקים תישן בארונו של מת שתראנו בליילה אל תישן בארונו של מת שלא תראנו בליילה הפוך את חלוקן שתהא חולם חלומות טובות הרי זה מדרכי האמורי. אל תשב על המחרישה שלא תכבד עלינו מלאכה אל תשב על המחרישה שלא תשבר ה"ז מדרכי האמורי. האומר אל תפשל ידך לאחורך. החוסם אור בכותל ואמר חדא ה"ז מדרכי האמורי אם מפני ניצוצות ה"ז מותר. השופך מים לרשות הרבים ואמר חדא ה"ז מדרכי האמורי אם מפני עוברין ושבין ה"ז מותר. הזורק ברזל לבין הקברות ואמר חדא ה"ז מדרכי האמורי. אם מפני חרשין ה"ז מותר. הנותן מקל של אוד וברזל תחת ראשו ה"ז מדרכי האמורי. המשחקת לערשים והמצננת לאורו והמטפחת לנר. נחש ע"ג מטה ואמר עני הוא וסופו

להעשיר עוברה היא יולדת זכר בתולה היא נשאת לאדם גדול ה"ז
 מדרכי האמורי הכוונת אפרוחים בכברה והנותנת ברזל בין האפרוחים
 ה"ז מדרכי האמורי אם מפני הרעמים ואם מפני הברק ה"ז מותר תוספתא
 שבת ז האומר ימא ומציא. האומר דגן קרן. האומר דני דני ה"ז מדרכי
 האמורי. השואל במקלו ואומר אם אלך ואם לא אלך. האומר מרפא.
 האומר יחיד ונותר. האומר אשתה ואותיר ה"ז מדרכי האמורי שתר
 והותירו לא מדרכי האמורי חמרא לחייכון לא מדרכי האמורי. האומר
 לאו לאו ה"ז מדרכי האמורי. הקושר חוט ע"ג אדום אינו מדרכי האמורי.
 אל תעבור שלא תפסוק אהבתנו ה"ז מדרכי האמורי ואם מפני כבוד ה"ז
 מותר. סוקרין את האילן בסיקרא וטוענין אותו באבנים ואין חוששין לא
 משום שביעית ולא משום דרכי האמורי. ממשיכין יין ושמן בצנורות לפני
 חתנים ולפני כלות ולא מדרכי האמורי. שורפין על המלכים ולא מדרכי
 האמורי. עוקרים על המלכים ולא משום דרכי האמורי. מבעיתין לעזות ולפוקה
 ולא מדרכי האמורי. אלו דברים המותרין היה מתחיל במלאכה נותן שבת
 והודאה לפני המקום בחבית או בעיסה מתפלל הוא שתכנס בהן ברכה
 שם שם ח המספר קומי ה"ז מדרכי האמורי כ"כ פג. מקדעין על המת
 ולא מדרכי האמורי שם צא: אף אני יודע שמיתה מנוולת היא (בסיף)
 אבל מה אעשה שהרי אמרה תורה ובחוקותיהם לא תלכו סנהדרין נב: מנחש
 זה האומר פתו נפלה מפיו מקלו נפלה מידו בנו קורא לו מאחריו עורב
 קורא לו צבי הפסיקו בדרך נחש מימינו ושועל משמאלו אל תתחיל בי
 שחרירת הוא ר"ח הוא מוצאי שבת שם סה: האי מאן דבעי לידע אי
 מסיק שתיה אי לא ניתלי שרגא בי יומי דבין ר"ה ליוהכ"פ בביתא
 דלא נשיב זיקא אי משיך נהוריה נידע דמסיק שתיה ומאן דבעי למיעבד
 בעיסקא ובעי למידע אי מצלח אי לא מצלח לירבי תרנגולת אין שמין
 ושפר מצלח. האי מאן דבעי למיפק לאורחא ובעי למידע אי חור. ואתי
 לביתיה אי לא ניקום בביתא דחכריה אי חזי בבואה דבבואה לידע דהדר
 ואתי לביתא הויית יב. ובשוק לא יעשה כן (לשחוט ולהורד הדם לגומא)
 משום שנאמר ובחוקותיהם לא תלכו חזין סא: ואין קוברין אותה (מבכרת
 שהפילה שליא) בפרשרי דרכים ואין תולין אותה באילן מפני דרכי
 האמורי שם עו. כל דבר שיש בו רפואה אין בו משום דרכי האמורי אין
 בו רפואה יש בו משום דרכי האמורי שם צא: אין לך בכרכים רע כסדום
 כשארם רע קורין אותו סדומי ואין לך בעממין קשה מאמורי כשארם

קשה קורין אותו אמורי ב"ר מא כמעשה ארץ מצרים וכמעשה ארץ כנען לא תעשו אני ה' אלהיכם למה אני ה' כתוב ב' פעמים ? אני הוא שפרעתי מדור המבול ומסדום וממצרים אני עתיד לפרע ממי שהוא עושה כמעשיהם ויקר כן ובחקותיהם לא תלכו שלא תלכו בנימוסות שלהם. ר"מ אומר אלו דרכי האמורי ספרא אחרי כות יח נ סותרים שערות של כלות ומגלים פניהן של חתנים ונותנים בריתו וקולמוסו בצידו ואין חוששין משום דרכי האמורי שפחות ת. ע"ע ע' כשוף.

דרשה (ודרשה, מדרש, דרשן) אגרא דפרקא רהטא. אגרא דכלה דוחקא ברכות ו: אתון דלא דרשיתון סמוכין קשיא לכו אנן דדרשינן סמוכין לא קשיא לן שם י. אמר ר"ה למקרא צריך לברך ולמדרש אין צריך לברך ור"א אמר למקרא ולמדרש צריך לברך שם יא: כל היכי דדרשת להאי קרא מרישיה לסיפיה מדריש מסיפיה לרישיה שם ס. בשעת המכניסין פזר בשעת המפורים כנס ואם ראית דור שהתורה חביבה עליו פזר ואם ראית דור שאין התורה חביבה עליו כנס שם סג. כשנכנסו אבותינו לחרם ביבנה. פתחו כולם בכבוד אכסניא וררשו פתח ר"י ראש המדברים בכל מקום בכבוד תורה ודרש ומשה יקח את האהל ונסה לו מתוך למחנה והלא דברים קו"ח ומה ארון ה' שלא היה מרוחק אלא י"ב מיל אמרה תורה והיה כל מבקש ה' יצא אל אהל מועד תלמידי חכמים שהולכים מעיר לעיר וממדינה למדינה ללמוד תורה על אהרן כו"כ שם שם: בשעה שאתה רואה תורה חביבה על ישראל והכל שמחין בה הוי את מפור ובשעה שאתה רואה תורה שכוחה מישאל ואין הכל משגיחין עליה הרי את מכנס תוספתא ברכות ו לקרוא את יודע לדרוש אין את יודע ירוש' ברכות ב ג דברים הנדרשין מן הכתב ירוש' שם ב כי הא דיתב ר"ג וקא דריש עתידה אשה שתלד בכל יום. עתידים אילנות שמוציאין פירות בכל יום. עתידה א"י שתוציא גלוסקאות וכלי מילת. לילגלג עליו אותו תלמיד שבת ז: דההוא בר גליל דאמרו ליה קום דרוש לנו במעשה מרכבה א"ל ג. דרוש לכו כדרש ר"ג לחכריה שם פ: מאי דרש ? דכתיב ויגד משה דברים שמושכין לבו של אדם כאגדה שם עו. דרש ההוא גלילאה עליה דר"ח בריך רחמנא דיהב אוריין תליתאי לעם תליתאי ע"י תליתאי ביום תליתאי בירחא תליתאי שם עה. כל האומר שמועה מפי אמרה יהא רואה בעל השמועה כאלו הוא עומד כנגדו ירוש' שבת א מלמד שיש לדרוש על כל קוץ וקוץ תלמי תלמים של הלכות עירובין כא: שמעון העמסוני היה דורש כל אתים שבתורה כיון שהגיע לאת ה' אלהיך

תירא פירש א"ל תלמידיו רבי כל אתים שדרשת מה תהא עליהן? א"ל כשם שקבלתי שכר על הדרישה כך אני מקבל שכר על הפרישה עד שבא ר"ע ודרש את ה' אליהך תירא לרבות ת"ח פסחים כב: אמרו עליו על ריב"ז שהיה יושב בצילו של היכל ודורש כל היום כולו שם כו. דורשי חמורות היו אומרים ענה פסול היה שם נד. בין אצל לאצל טעינו. ארבע מאה גמלי דדרשה שם סב: תמהני על שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון שהן חכמים גדולים ודרשנין גדולים שם ע: לכן אחלק לו זה ר"ע שהתקין מדרש הלכות ואגדות שקלים ת. וכי כל דיבור ודיבור שהיה יהושע יושב ודורש היה אומר כך אמר משה? אלא יהושע יושב ודורש ויודעין הכל שהתורה של משה היא אף אתה אליעזר יושב ודורש והכל יודעין שהתורה שלך היא ירוש' שקלים ב ה בדורשין תחילות קא מיפלגי מר סבר דורשין תחילות ומ"ס אין דורשין תחילות סבה ו: חכימא וספריא ורישיה עמא ודרשיא אמרו שם דה: קרא אשכח ודרש שם נא: מעשה בר"א שהיה יושב ודורש כל היום כולו בהלכות יו"ט יצתה כת ראשונה אמר הללו בעלי פטסין (חביות גדולות) כת שנייה אמר הללו בעלי חביות כת ג' אמר הללו בעלי כדן כיצח טו: יהא רעוא דכל כי הני מילי מעליותא תדרשון משמאי שם כח. כי סליק ר' אבא אמר יהא רעוא דאימא מלתא דתתקבל שם דה. אמר ר"ש ד' דבריהם היה ר"ע דורש ואני אין דורש כמותו ד"ה יח יעקב אבינו לא מת. א"ל מקרא אני דורש תענית ה: בני סימוניא אמרו לר"ג תן לנו בר נש דריש ודאין חזן וספר. ירוש' תענית ב משה תיקן להם לישראל שיהו שואלין ודורשין בצנינו של יום הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת מגילה ד. אלא מעתה ושני חיי עמרם ל"ז ומאת שנה מא דרשת ביה? שאני הכא דקרא יתירא הוא. שמע מינה לדרשה שם יא. רשב"פ כי הוה פתח בדברי הימים אמר הכי כל דבריך אחד הם ואנו יודעין לדורשן שם יג כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם שם טו. זאת אומרת שמגילת אסתר ניתנה להידרש. מגילה שמסר שמואל לדוד ניתנה להידרש ירוש' מגילה א מעשה בריב"ב וראב"ח שהלכו להקביל פני ר"י בפקיעין א"ל מה חירוש היה בבית המדרש היום? שבת של מי היתה? שבת של ראב"א היתה ובמה היתה הגדה היום? א"ל בפרשת הקהל ומה דרש בה? הקהל את העם האנשים והנשים והטף אם אנשים באים ללמוד נשים באות לשמוע טף למה באין? כדי ליתן שכר למביאיהן תנינה נ אין דורשין בעריות בג' ולא במעשה בראשית בב'

ולא במרכבה ביחיד שם יא; אתה ששימשת את נחום איש גם זו כ"ב שנה שהיה דורש כל אתין שבתורה את השמים ואת הארץ מה היה דורש בהן? שם יב. יש נאה דורש ואין נאה מקיים נאה מקיים ואין נאה דורש ואתה (ר"א בן ערך) נאה דורש ונאה מקיים שם יד: ואתה (בן עזאי) נאה דורש ואין נאה מקיים יבמות טז: א"ל ר"י לר"ל ראיתי לכן פדת שיושב ודורש כמשה מפי הגבורה שם עב: הוה ליה לר"א למדרש ביה מרגניתא ודרש ביה חספא שם צד. הם דרשו מדרש כתובים אנו לא נדרש מדרש תורה? שם קי. נאן דברים כשהן יוצאין מפי עושהיהן. חוספתא יבמות ח דרש ראב"א לפני חכמים בכרם ביבנה הבנים יירשו והבנות יזונו. כתובות טז. כגון ר"ה הוה דרש בתלסר אמוראי כי הוו קיימי רבין. ממזיבתא דר"ה ונפצי גלימיהו. הוה סליק אבקא וכסי ליה ליומא שם קי. ר"א דריש אתים ורבנן לא דרשי אתים נזיר סז. א"ל ר"ג לחכמים סופרים הניחו לי ואדרשנה כמין חומר סוטה טז. ר"י הוא דדריש כללי ופרטי, ר"ע הוא דדריש ריבויי ומיעוטי שם טז. דרשיה רמב"י להאי קרא כי סיני ואילמלא דרשוה דואג ואחיתופל הכי לא רדפו בתר דוד שם כא. בו ביום דרש ריב"ה לא עבד איוב. את הקב"ה אל לא מאהבה. אמר ר"י מי יגלה עפר מצנין ריב"ז שהיית דורש כל ימך שלא עבד אוב את המקום אל לא מיראה! שם כז: ר"א דרש באגדתא רחב"א דרש בשמצתא שבקוה כולי עלמא לרחב"א ואוזל לגביה דר"א חלש דעתיה א"ל אמשל לך משל. למה"ד לב' בניא אחד מוכר אבנים טובות ואחד מוכר מיני סידקית על מי קופצין לא על זה שמוכר מיני סידקית? שם ט. אחר ובנית ביתך דרוש וקבל שכר שם טז. משמת בן זומא בטלן הדרשנים שם טז. הכן בחוץ מלאכתך זה מדרש ועתדה בשדה לך. אלן הלכות זח' ובנית ביתך אלן אגדות חוספתא סוטה ו דרשה משמיה דרבי ולא קלסוה משמיה דרבים וקלסוה גיטין כ. מכדי הני קראי איכא למידרשינהו. לקולא ואיכא למידרשינהו לחומרא מאי חזית דדרשינהו לקולא נידרשינהו לחומרא? סירושין כ. בהני ג' מילי נחתו בעלי בתים מנכסיהון. ידקבעי סעודתייהו בשבתא בעידן ביה מדרשא שם נח: ריב"ז היה דורש את המקרא הוה כמין חומר שם כב: בשעה שאמר הקב"ה אנכי ולא יהיה לך אמרו אוה"ע לכבוד עצמו הוא דורש שם לא. אילמלי דרשיה אחר להאי קרא כר"י בר ברתיא לא חטא שם נט: איזו היא משנה? ר"מ אומר הלכות ר"י אומר מדרש מאי תורה? מדרש תורה שם טז. מי איכא דדריש

מילתא כי האי בדוכתא דשכיחי גיורי? שם עג. דורשי רשומות אמרו
אין מים אלא תורה ב"ק סב. רך וטוב מאי וטוב? ש"מ לדרשה ב"ס פו:
ר"י היה דורש לשון הדין שם קר: ר"ח בר ווא בציפורי חמא כל עמא
פריי (רצים) א"ל ר"ח לר' חייא למה כולי עלמא פריי? א"ל ר' יוחנן
דריש בי מדרשא דרבי בנייה ועל עלמא פריי משמעיניה ירוש' ב"ס ג
אתא לקמיה דר"י א"ל דרוש רבי לך נאה לדרוש כאשר אמרת כן ראיתי
ב"ב עה. איידו דאתיא ליה מדרשא חביבא ליה שם קח: קא סבר גורעין
ומוסיפין ודורשין שם קיא: אלא סרס המקרא ודרשהו שם קט: בנות
צלפחד חכמניות הן דרשניות הן שם שם שם עתיר פומבי זה הוא בעל
הגדות שם קסה: אמר קרא לשכנו תדרשו ובאת שמה כל דרישה שאתה
דורש לא יהא אלא בשכנו של מקום סנהדרין יא: מאי קשר רשעים? שבנא
הוה דריש בתליסר רבנותא חזקיה הוה דריש בחד סר רבנותא שם כו. זה
ספר תולדות אדם מלמד שהראהו הקב"ה דור דור ודורשיו שם לח: כי הוה
דריש ר"מ בפירקיה הוה דריש תילתא שמעתא תילתא אגדתא תילתא
מתלי שם שם שם שהיו דורשין אכין ורקין והוא (עמשא) לא דרש שם כט.
אלא דרוש וקבל שכר שם נא: וכי מפני שאתה דורש בת ובת נוציא זו
לשריפה? שם שם שם האי קרא מאן דדריש ליה מרישה לסיפיה מדרש
ומסיפיה לרישיה מדריש. דרש עובר גלילאי י"ג ווין נאמרו בין שם ע.
בן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות ולמה נכתבה? דרוש וקבל שכר
שם עא. לא כרבתינו שהיו דורשין עד עידן עידנין ופליג עידן ולא
ר"ש שהיה דורש והאכלתם לחם דמעה ולא כר"ע שהיה דורש עוד
זוחת מעט היא אלא מלכות ראשון ע' שנה שם צו: זה מנשה בן חזקיה
שהיה יושב ודורש בהגדות של דופי שם צא: מקרא אני דורש שם קא. ר'
אבהו הוה רגול דהוה קא דריש בג' מלכים חלש קביל עליה דלא דריש
כיון דאיתפח הדר קא דריש אמרי לא קבילת עלך דלא דרשת בהו
שם קב. בכולה לא תפיש למדרש לבר מבלעם הרשע דכמה דמשכחת ביה
דרוש ביה שם קי: א"ל הקב"ה לדואג הרשע מה לך לספר חוקי כשאתה תבא
לפרשת מרצחים ופרשת מספרי לשון הרע מה אתה דורש בהם? שם שם
שם באותה שעה היה אלישע יושב ודורש בשמונה שפצים שם קו: דרש
ר' יוסי בציפורי אחתיו ההוא לילא ג' מאה מחתרתא בציפורי אתו וקא
מצערי ליה שם קא. ר"י ששימש את רנבה"ק. שהיה דורש את כל התורה
כולה בכלל ופרט איהו נמי דורש בכלל ופרט ר"ע ששימש את נחום איש

גם זו שהיה דורש את כל תורה כולה בריבנה ומיעט איהו נמי דורש
 ריבנה ומיעט שבועות כו. מעיקרא מאי דרוש ולבסוף מאי דרוש? מעיקרא
 דרוש נסעה ונלכה ע"ה: ולא המדרש הוא העקר אלא המעשה אבות א
 מקרא נדרש לפ"ו ולאחריו מנחות יט. א"ל (הקב"ה למשה) אדם אחד יש שעתידי
 להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו שעתידי לדרוש על כל
 קוץ וקוץ תילי תילין של הלכות שם כט: פרשה זו אליהו עתיד לדרשה
 שם כה. אמר ר"י משום ראב"ש בכל מקום שאתה מוצא דבריו של ר"א
 בנו של ריה"ג בהגדה עשה אונן כאפרכסת חולין זא. כי דריש להו רב
 להני קראי באגדתא כוותך דריש להו שם צכ. דורשי תמורות היו אומרים
 הזרוע כנגד היד שם ק"ר: כל היכא דאיכא למדרש דרשינן כבורות ו:
 דרשינהו ר"נ להני קראי כסיני ערבין י: דהא ר"י ור"ל כעיניי בסיפרא
 דאגדתא בשבתא ודרשי הכי עת לעשות לה' הפרו תורתך אמרי מוטב
 תיעקר תורה ואל תשתכח תורה מישראל תמורה יד: החוקים אלו המדרשות
 כדיתות יג: תאלמנה שפתי שקר הדבורות על צדיק חי העולמים עתק
 שהעתיק בבריותיו בגאווה אתמהה בשביל להתגאות ולומר אני דורש
 במעשה בראשית ב"ר א יש מן הדרשנים שהן דרשין כגון בן עזאי ובן
 זומא נעשה קולו של הקב"ה מיטטרון למשה שם ה דרש ר"י בן פדייה
 מי יגלה עפר מעיניך אדם הראשון שלא יכולת לעמוד בציוויך אפילו
 שעה אחת והרי בניך ממתינים לערלה ג' שנים! אמר ר"ה כד שמע
 בר קפרא כן אמר יפה דרשת בן אחותי! שם בא כל דבור ודבור שהיה
 הקב"ה אומר למשה היה אומרו ב' פעמים בלבו ואח"כ היה אומר
 למשה שם כד דרש בן עזאי כל מי שהוא מבטל פו"ר מעלה עליו הכתוב
 כאלו שופך דמים. א"ל ראב"ע נאים דברים היוצאים מפי עושיהן אתה
 בן עזאי נאה דורש ולא נאה מקיים? שם יד דרש ר"ע מעשה דור המבול
 בגנוק של מדי ולא בכו וכיון שהזכיר להם מעשה איוב מיד בכו שם יג
 זה המדרש עלה בידינו מן הגולה שם סב ר"ע היה יושב ודורש והצבור
 מתנמנם בקש לעוררן אמר מה ראתה אסתר שתמלך על שבע ועשרים
 ומאה מדינה? שם נח בשעה שהיה אדם אומר דבר מתוקן לפני ר"ט
 היה אומר כפתור ופרח ובשעה שהיה אומר דבר של בטלה היה
 אומר לא ירד בני עמכם שם צא וידגו לרוב מה דגים הללו גדלין
 במים כיון שיורדה טפה אחת מלמעלה מקבלין אותה בצמאון כמו שלא
 טעמו טעם מים מימיהן כך הן ישראל גדלין במים בתורה כיון שהן

שומעין דבר חדש מן התורה הן מקבלין אותו בצמאון כמו שלא טעמו
 דבר תורה מימיהן שם צו כשם שהדורש יושב ודורש והאמורא אומר
 לפניו כך אתה תדבר את כל אשר אצוך שם ה דרושים לכל חפציהם
 כשהוא רוצה הוא קוראה לשון נקבה וכשהוא רוצה הוא קורא לשון זכר
 שם לח או ראה ויספרה צריך אדם להיות נוטל משל לומר פרקו או
 אגדתו או מדרשו בשעה שהוא מבקש לאמרם בצבור לא יאמר הואיל
 שאני יורע בפה כשאכנס לדרוש אני אומר אמר ר'א מן האלהים אתה
 למד כשבקש לומר תורה לישראל אמרה ד' פעמים בינו לבין עצמו
 עד שלא אמרם לישראל שנאמר או ראה ויספרה הכינה וגם חקרה ואח"כ
 ויאמר לאדם. אמרי רבנן ריבית פ"א בא לפני ר"ע אמר לו עמוד וקרא
 בתורה א"ל לא עברתי על הפרשה ושבתוהו חכמים שם מ זו שיטת אבא
 הדורש שם מ רחוק ממקומך ב' ג' מושבות ושב עד שיאמרו לך עלה ואל
 תעלה שיאמרו לך רד מוטב שיאמרו לך עלה עלה ולא יאמרו לך רד
 רד ויקרא ר"מ הוה יתיב ודרש בלילי שבתא הויה תמן חדא איתתא
 יציבא ושמעא ליה תתנא מדרשא אמתנית עד דיתכל מדדרש אזל
 לביתה אשכחה בוצינא טפי א"ל בעלה אן הוית? א"ל אנא יתיבא ושמעך
 קלי דרשא א"ל כן וכן לא אעיילת להכא עד דאזלת ורוקת באנפי
 דרשא שם מ ואת שציר החטאת דרוש דרוש משה מהו דרוש דרוש
 שתי דרישות? שם יג מצינו תינוקות בימי דוד עד שלא טעמו טעם חטא
 היו יודעין לדרוש את התורה מיט פנים טהור ומיט פנים טמא שם כו
 ראבר"ש היה דורו קורא עליו מי זאת עולה מן המדבר. מכל
 אבקת רוכל מהו מכל אבקת רוכל? אלא דהוה קריי ותניי ופייטן
 ודורש שם ל היאך ימצא הדורש ידין בין פקודיו לפקדיהם אם פקודין
 למה פקודיהם? בסר"ו כי זנתה אמם הובישה הורתם שהן מביישין
 דבריהם בפני עם הארץ כיצד? החכם יושב ודורש בצבור לא תלוה ברבית
 והוא מלוה ברבית אומר לא תגזול והוא גוזל אומר לא תגנוב והוא גונב
 רב"ב מ' מעשה ברבי שהיה דורש בבית המדרש הגדול וכשהיה מבקש ליכנס
 לדרוש היה אומר ראו אם נתכנסו כל הקהל ומהיכן אתה לומד? ממחן
 תורה שם ו אמר הקב"ה אם הטית אוניך לתורה כשתבא לפתוח בדברי
 תורה הכל משתתקים לפניך ושומעים דבריך. ומהיכן אתה למד? ממשנה
 רבינו שצ"י שהיטב אונו לתורה בשעה שבא לפתוח בדברי תורה נשתתק
 העליונים והתחתונים והאזינו דבריו שם י ועל שכתיו יוסיף לקח מרוב

שהוא מוציא דברי תורה מלבו מסיף על לקחה של תורה שהשיר א ללמדך
 עכל מי שאומר זביי תורה ברבים זוכה שתשרה רוח הקדש עליו וממי
 אתה למד? משלמה שע"י שאמר ד"ת ברבים זכה ששרתה עליו רוה"ק ואמר
 ג' ספרים שם שם רבי היה יושב ודורש ונתנמנם הצבור בקש לעוררן אמר ילדה אשה
 אחת במצדים ס' רבוא בכרס אחד שם שם בן עזאי היה יושב ודורש והאש סביבותיו
 אזלון ואמרן לר"צ. א"ל שמא בחדרי המרכבה היית עסוק? א"ל לאו אלא הייתי יושב
 והורו בדברי תורה ומתורה לנביאים ומנביאים לכתובים והו' הדברים עמהם כנתינתן
 מסיני שם שם א"ל ר"י דייך מאיר! אין דורשין שיר השירים לגנאי אלא לשבח
 שלא נתן שה"ש אלא לשבחיו של ישראל שם ב כך בשעה שהזקן יושב
 ודורש הרבה גרים מתגירין באותה שעה כגון יתרו הא שמע ואתי שם ד
 יכל מי שאומר דברי תורה ברבים ואינן ערביין לשומעיהן כסולת זו שצפה
 ע"ג נפה נוח לו שלא אמרן שם שם מיוסדים על אדני פז אלו פרשיותיה
 של תורה שנדרשות לפניהן ולאחריהן שם ה עשיתי לי ברכות מים ריח
 רבה אמר אלו הדרשות קה"ר א טוב לשמוע גערת חכם אלו הורשנים
 מאיש שומע שיר כסילים אלו המתורגמנין שם ב בני מקרא את יודע
 מדרש אין את יודע! שם שם עיר קטנה זה בית הכנסת ואנשים בה מעט
 זה ציבור. ומצא בה איש מסכן וחכם זה הזקן החכם או החזן שבשעה
 שהזקן יושב ודורש ועונין אחריו אמר יהי שמו הגדול מבורך אפילו יש לו
 שטר גזירות של מאה שנה הקב"ה מוחל על כל עונותיו שם ו דברי חכמים
 בנחת נשמעים אלו הדרשנים מועקת מושל בכסילים אלו המתורגמנין שם שם
 לא נתנה התורה לדרוש אלא לאוכלי המן שלא היה להם צורך לא למלאכה
 ולא לסחורה הא כיצד? היה יושב ודורש ולא היה יודע מהיכן היה
 אוכל ושוהה ומהיכן ללבוש ולכסות הא לא נתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי
 המן ושניים להם אוכלי תרומה תנומא בשלח כ למדך התורה שאם תהיה
 בן תורה לא תהא רוחך גסה לומר דבר לפני הצבור עד שתפשוט אותה
 בינך ובין עצמך ב' ג' פעמים שם יתרו טו ואין דורשין תחילות סכילתא
 מלפני כ ל"ב מדות שהתורה נדרשת בהן ספרא פהיחא ותלמוד תורה
 חביבה לפני המקום מעולות לפי שאם אדם למד תורה יודע דעתו של
 מקום מכאן לחכם שיושב ודורש בקהל שמעלה עליו הכתוב כאלו הקריב
 חלב ודם לגבי מזבח אבות דר"ד כל מי שיש בידו הלכות ואין בידו הלכות
 לא טעם טעם של חכמה כל מי שיש בידו הלכות ואין בידו מדרש לא טעם
 טעם של יראת חטא שם כס דומה לספוג כיצד? זה ת"ח עיושב לפני
 חכמים ולמד מקרא ומשנה ומדרש הלכות ואגדות שם ס הוא אגודתא כתוב

בה הכותבה אין לו חלק לעוה"ב והדורשה מתברך סופ"ס טו אמרו עליה
על ריב"ז שלא הניח פרשה אחת מן התורה שלא למדה ולמד במקרא
ותרגום מדרש הלכות ואגדות ומשלות שם ש"ח נתקבצו קהל גדול לקבור
את בנו של ר"ע א"ל הוציאו לי ספסל לבית הקברות ישב ודרש ואמר אחינו ישראל
שמעו! לא שאני חכם ויש כאן חכמים ממני לא שאני עשיר ויש עשירים ממני שמתו ה
בליב מדות האגדה נדרשת ילקוט בראשית ב רבותינו בעלי אגדה אומרים מתחלת
התורה ועד סופה אין בה פרשה שנאמר בראשה ויקהל אלא זאת בלבד
אמר הקב"ה עשה לך קהלות גדולות ודרוש לפניכם ברבים הלכות שבת
כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהיל קהלות בכל שבת ושבת ולכנוס
בבתי מדרשות ללמד ולהורות לישראל דברי תורה איסור והיתר כדי שיהא
שמי הנדול מתקלס בין בני ים ויקהל תח מי מנה עפר יעקב מי יכול למנות
שכרן של בחורי ישראל וכן לובש בגדים של שבת ושל מועד ונכנס ומתאבק
בעפר לימוע לזקן ולשמוע דברי תורה שם ביק תשאו משל לחכם שהיה
יושב בבהכנסיס ועוסק בצרכי צבור ולא היו החברים מביטים בו כיון שנכנס
לדרוש ודורש כענין התחילו מקלסין אותו ואומרים לו ודאי זו תורה ואלו
דברים. משל לע"ה שלמדוהו ד"ת הלכה מדרש משלמד את הכל נעשה חכם
שם רבנים תשאו ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה וכי אותה בלבד הוא דורש?
כביכול אין דורש אלא אותה ובשביע דרישה שדורשה דורש כל הארצות
עמה שם עקב תחם יערף כמטר. כך דברי תורה כלן אחת ויש בה מקרא ומשנה
ומדרש והלכות ואגדות שם האוינו תחקטב אין לך פרשה שאין בה תחיית
המתים אלא שאין בנו כח לדרוש שם שם שם ילמדנו רבינו אדם מישראל
שקרא לו חתון לעמוד לקרות בתורה או לעבור לפני התיבה ולא התקין
עצמו מהו שיהא מותר לעמוד ולקרות? כך שנו רבותינו אסור לקרות למה?
שלא יקרא ויתבניש בצבור שם שמואל ב' קטו עתיד הקב"ה להיות יושב
בן עדן ודורש וכל הצדיקים יושבים לפניו. והקב"ה יושב ודורש תורה
חדשה שעתיד ליתן ע"י משיח שם ישע"י תבט ציון היא דורש אין לה מכלל
דבעי דרישה שם יומי' ייב א"ל יחזקאל רבש"ע ומה אהה מניחן? איך
אתה נדרש לרם אפילו בזכות התורה? א"ל בזכות התורה אני נדרש להם
ש' יחזקאל שנה קחו עמכם קראים טובים דרשנים טובים כגון לוי בר סיסי
וחבריו שם הודע תקלי ובקצה תבל אלו ההגדות שמקדשין שמו של הקב"ה
שם תהליכ תרעב וכבר ה' ר"י ור"ט והזקנים יושבים והיה ר"א המודיע
יושב לפניכם א"ל ר"א ס' אמה היה גבהו של מן שהיה יורד לישראל א"ל

מודעי עד מתי אתה מתמיה עלינו? שם שם תחיש ברחובות תתן קולך אלו
 ת"ח שיושבים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ומשמיעים את קולם בדברי תורה שם משלי
 התקרא באותה שעה כששומעין הגדה מפי חכם ואח"כ עונין אמן יהא שמיה
 רבא מברך באותה שעה הקב"ה שמח ואמר למלאכי השרת בואו וראו עם
 שיצדתי לי כמה הם משבחין אותי! שם שם תתקא דרש ר"פ לפי שהוא
 יחיד בעולמו ואין מי שימחה בידו כל מה שהוא מבקש הוא עושה א"ל
 ר"ע דיין פפויס! אין דורשין כן אלא הכל עושין בדין שם איוב תתקא כל
 מקום שנאמר אין לה היה לה. ציון היא דורש אין לה והיה לה שם איכה
 התרה בנוהג שבעולם אומנים נכנסים לעיר אומרים מהו אומנותם ופעמים
 שאינם צריכים לומר שמתוך כליהם נכרת אומנותם אבל חכם שנכנס לעיר
 מי מודיע חכמתו? פיו שנכנס לבית המדרש ודורש עם עיר השירים תתקא
 הפצת כתורה שנכתבה בנוראות שנתנה בימין את עתיד שתהא יושב
 ודורש ומורה הנוראות ש"ט תהלים א בשעה שחכם יושב ודורש אני מוחל
 ומכפר עונותיהן של ישראל ולא עוד אלא שבעצה שהן עונין אמן ישראל
 אפילו אם נחתם גזר דינם אני מוחל להם שם משלי י כל אדם ששופך
 תחתיו לפני הקב"ה נותן לו מענה לשון שם שם מו אל ילמוד אדם תורה
 ברבים אלא א"כ קרא תורה ונביאים וכתובים ושנה משנה ומדרש תנא דב"א
 יב"ב י אבל אם קרא אדם תורה ונביאים וכתובים ושנה משנה ומדרש הלכות
 ואגדות זו מדה שלימה שם ית. ע"ע ע' אגדה, מקרא ומשנה, תורה.

דת בו (כפסח) המרת דת פוסלת ואין המרת דת פוסלת בתרומה שמים צו.
 מעשה במרים בת בילגה שהמירה דתה כוכה נו: והשתיה כדת כדת
 של תורה מה דת של תורה אכילה מרובה משתייה מנייה יכ. וותיהם שונות
 מכל עם דלא אכלי מינן ולא נסבי מינן ולא מנסבי לן שם יג: ואלו יוצאות
 שלא בכתובה העוברת על דת משה ויהודית ואיוו היא דת משה? מאכילתו
 שאינו מעושר ומשמשתו נדה, ואיווהי דת יהודית? יוצאה וראשה פרועה
 כתובות עכ. הדירה שתהא מטעמת תבשילה לכל אדם, יוציא ויתן כתובה מפני
 שלא נהג עכה כדת משה וישראל חוספתא כתובות ו כל עוברי דרך עשאוני
 כעוברי על דת סנהדרין קד: שלח לשאר האומות וא"ל המקבלים אתם את התורה?
 א"ל אין אנו יכולין להניח דת אבותינו חקי דריא מא אכרו לפנינו רבש"צ
 אין בניך מתקטגנין לא על שעבדו ע"ז ולא על שכפכו דמים אלא על שהם
 משמרים את דתך א"ל הקב"ה לא שבקית ולא אשבוק! וקוט אסתר התנדר.
 ע"ע ע' אמונה, שמד: